

પણ મુખ્ય જાગ તો વસતિવાસી જ રહ્યો હતો અને તે જાગમાં અગ્રેસર તરીકે ઓઝાલાતા દેવર્હિંગણિક્ષમાશ્રમણે જગવાનુથી ૯૮૦ માં વર્ષે વલ્લજીપુરમાં સંઘને એકત્રિત કરી જૈનસૂત્રોને પુસ્તકારુઢ કર્યાં છે. સદરહુ દેવર્હિંગણિ, જગવાનુથી ૧૦૦૦ વર્ષે સ્વર્ગવાસી થયા અને તે સાથે સ્વર્ગ જિનશાસન ગુમ થઈ તેના સ્થાને ચૈત્યવાસિઓએ પોતાનો દોર અને જોર ચલાવવા માંડ્યો. આ માટે નવાંગી વૃત્તિકાર શ્રીઅન્નયદેવસુરિ આગમ અષ્ટોત્તરી નામના ગ્રંથમાં નીચેની ગાથા આપે છે કે:—

દેવર્હિક્ષમાસમણજા—પરંપરં જાવર્ત વિચાણેમિ,
સિઢિલાયારે ઇવિયા—દઘેણ પરંપરા વહુદા. ૧

જાવાર્થ:—દેવર્હિક્ષમાશ્રમણ સુધી જાવપરંપરા હું જાણું, ઘાકી તે પઠી તો શિથિલાચારિઓએ અનેક પ્રકારે ડવ્યપરંપરા સ્થાપિત કરી છે.

આ રીતે જગવાનુથી આઠસો પચાશ વર્ષે ચૈત્યવાસ સ્થપાયો તોપણ તેનું સ્વરૂપ જોર વીરપ્રજ્ઞથી એક હજારવર્ષ વીત્યા કેને વધવા માંડ્યું, આ અરસામાં ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવા માટે આગમના પ્રતિપદ તરીકે નિગમના નામતલે ઉપનિષદોના ગ્રંથો ગુપ્ત રીતે રચવામાં આવ્યા અને તેઓ દૃષ્ટિવાદ નામના ધારમા અંગનાં ટૂટેલા કકળા છે એમ લોકોને સમજાવવામાં આવ્યું. એ ગ્રંથોમાં પંચ સ્થાપન કરવામાં આવ્યું છે કે આજ કાલના સાધુઓએ ચૈત્યમાં વાસ કરવો વ્યાજબી છે તેમજ તેમણે પુસ્તકાદિના જરૂરી કામમાં સ્વ છાગે માટે યથાયોગ્ય પૈસાટકા પણ સંવરવા જોઈએ. ઇત્યાદિ અનેક

शिथिलाचारनी तेथोए हिमायत करवा मांकी अने जेथोना घणा वसतिवासि मुनिथो रखा दता तेमनी अनेक रीते अथगणना करवा मांकी.

देवर्जिगणिपर्यंत साधुजनों मुख्य गछ एकज हतो, उतां कारणपरत्वे तेने जूदा जूदा नामथी उल्लखवामां आवेल ठे. जेमके शरुंथातमां तेना मूलस्थापक सुधर्मगणधरना नामपरथी ते सौधर्मगछ कहेवातो हतो. त्यारकेने चौदमा पाटे सामंतजडसूरिपवनवास स्वीकार्यो एटले ते वनवासि गछ कहेवायो. त्यारकेने कोटिमंज्रापना कारणे ते कोटिकगछ कहेवायो ठे. उतां तेमां अनेक शाखाठ अने कुळो थया पण तेउं परस्पर अविरोधी दता. केमके कोझे पण पोताना गछनो या शाखानो या कुळनो अहंकार अथवा ममत्वजाव न हतो. पण चैत्यवास शरु थतां तेमणे स्वगछनां वखाण अने परगछनी हेखना करवा मांकी एटले अरसपरस विरोधी गछो उजा थया.

गच्छ शब्दनो मूल अर्थ ए ठे के गच्छ अथवा गण एटले साधुजनों टोळुं. माटे गछ शब्द कंइ खराव नधी, पण गछ माटे अहंकार, ममत्व. के कदाग्रह करबो तेज खराव ठे. उतां चैत्यवात्तनां तेवो कदाग्रह वधवा मांग्यो. आ उपरथी तेथोमां कुसंर वप्पो, ऐक्य घुटयुं. दवे एक गछमांथी घोरासी गछ घइ पड्या. तेथो एकमेकने तोमवा मंगया अने आ रीते समाधिमय धर्मना स्थाने कलह कंकाशमय अधर्मनां धोज रोपावां.

पांचमा आरारूप अथसर्पिणीकाळ एटले पगतो काळ तो हने-शां आच्या करं ठे पण अगाउ कांइ आ जैनधर्ममां आवी धोभट

उज्जी यह नथी, पण हमणानो पम्तो काळ साधारण रीते पम्ता काळना करतां कंश्क जूदी तरेहनो होवाथी ते हुंन एटले अति-शय जुंनो होवाथी तेने हुंनावसर्पिणी काळ कहेवामां आव्यो ठे. आवो काळ अनंती अवसर्पिणीओ वीततांज आवे ठे. तेवो आ चाबु काळ प्राप्त थयो ठे. ते साथे वीरप्रभुना निर्वाण वखते वे हजार वर्षनो जश्मग्रह वेठेलो ते साथे मळ्यो, तेमज तेनी साथे असंपति पूजारूप दशमो अछेरो पोतानुं जोर वताववा लाग्यो. एम चारे संयोगो जेगा थवाथी आ चैत्यवासरूप कुमार्ग जैन धर्मना नामे चोमेर फेलावा मांन्यो. गुरुओ स्वार्थी यह योग्यायोग्यनो विचार पम्तो मुकी जे हाथमां आव्यो तेने मुंकीने पोताना वाना वपारवा मांन्या, अने ठेवटे बेचाता चेला लइ विना बैराग्ये तेमने पोताना वारस तरीके नीमवा मांन्या.

हये कहेवत ठे के “ यथा गुरु स्तथा शिष्यो यथा राजा तथा प्रजा ”—ते प्रमाणे गुरुओ शिथिल थतां तेमना तावा नीचेना यतिओ तेमना करतां पण वधु शिथिल थया. तेओ दवादारु दोरधागा वगेर करीने छोकोने वशमां राखवा लाग्या, वेपार करवा लाग्या तथा खेतवान्नी मुद्धां करवा तत्पर थया. तेम उतां तेओ पोताने महावीरप्रभुना वारस चेलाओ तरीके ओळखावी पोतानुं मान साचववा मांन्या.

आसीमेर तेमना रागी आवको आंधळा घनी तेमना पंजामां सरग्राह तेओ जे कांइ उधुंचतुं समजावे ते वधुं वगरविचारे अने वगर तक्रारे हाजीहा करीने स्वीकारवा लाग्या. कारण के छोकोनो

मुख्य जाग हमेशां जोळो रहे ठे. तेथी तेवा जोळाथ्योने, कपटी वेपधारी चैत्यवासिथ्यो अनेक वाढानां उच्चा करीने उगवा मांरुया.

आवी गरुवरु थोमाज वखतमां बहु वधी पम्ही एटले देव-
र्द्धिगणिना पठी ५५ वर्षे स्वर्गवासी थपला हरिज्जसूरिण महानि-
शीथनो उच्चार करतां चैत्यवासनो सारी रीते तिरस्कार कयों ठे.
सदरहु हरिज्जसूरि चैत्यवासिथ्योना मंरुळमां दीक्षित थया दृता
वतां परमविद्वान् होवार्थी तेमणे तेमना पद्दनुं खुब खंरुन कयुं ठे.

आ मामलो एटले लगण वध्यो के निर्गंथ मार्ग विरलप्राप
थइ पन्थो, निर्गंथ प्रवचनपर ताळां देवायां थने कपोल कल्पित
ग्रंथो तेमनी जग्याए उच्चा करवामां थाव्या, एटधुंज नहि पण
संवत् ७०२ नी सालमां वनराज चावन्नाए ज्यारे अणहिसपुर पाटण
वसाव्युं त्यारे तेमना चैत्यवासि गुरु शीळगुणसूरिण तेना पासेची
एवो रुको लखावी लीधोके आ राजनगरमां थमारा पद्दना यतिथ्यो
सिवाय वसतिवासि साधुथ्योने दाखल थवा नहि देवा. ते रुकाने
तोमवा माटे अजयदेवसूरिना गुरु जिनेश्वरसूरि तथा घुडिसागरसू-
रिण सं. १०७४ मां दुर्धजदेवनी सज्जामां चैत्यवासिथ्यो साथे विवाद
करी जय भेळव्यो, त्यारथीज पाटणमां वसतिवासिथ्योनी थावजाव
शरु थइ.

आ रीते चैत्यवासिथ्योनी पेहेली दार जिनेश्वरसूरिण करी
वतां हजु मारवानमां तेमनुं जोर जोर रथुं दृतुं ते जोर तोमवा तेमना
प्रशिष्य जिनवद्वजसूरिखना थया. तेमणे थागमना पद्दने धनुसरी
पोतानी अजुंत कथित्वशक्तिना घळे युक्तिपुरस्तर तेमनुं खंरुन करवा

માંચું. તે પ્રસંગે તેમણે આ ' સંઘપટ્ટક ' નામનો ચાલીશ કાન્ડપનો ઉત્તમ ગ્રંથ રચ્યો છે. એમાં તેમણે તે વચ્ચે ચૈત્યવાસિઓનું કેવું જોર હતું, કેવી રીતે તેડ સૂત્રવિરુદ્ધ પ્રવર્તતા હતા અને સુવિદિતમુનિડં તરફ તેડકેવો દ્રેપજાવ રાખતા હતા તે સઘલું શ્રાવેદુવ દર્શાવીને તેમની સારી રીતે જાટકણી કરી વિધિમાર્ગના રાગિજનોને ઉત્તેજિત કર્યા છે.

ત્યારવાદ તેમણે ચીતોરુના મુખ્ય શ્રાવકોને પ્રતિવોધિત કર્યા એટલે તે શ્રાવકોએ ત્યાં વીરપ્રજ્ઞનું વિધિચૈત્ય વંધાવ્યું તે ચૈત્યના ગર્જણદ્વના દરવાજાના વે સ્તંભોમાં એક ઉપર આ સંઘપટ્ટકનાં ચાલીશ કાવ્ય અને વીજા સ્તંભ ઉપર તેજ આચાર્યે રચેલ ધર્મશિક્ષાનાં ચુમાલીશ કાવ્ય શિલાલેખમાં કોતરાવી તે ગ્રંથો શિલારુદ્ધ કરાવ્યા. તે ઉપરાંત ઠજામાં તે ચૈત્યમાં કેવી રીતે વર્તવું તે માટેના નિયમોનાં કાવ્યો પણ કોતરાવ્યાં છે જેમાંનાં વે કાવ્ય આ પ્રમાણે છે:—

અત્રોત્સૂત્રિ જનક્રમો ન ચ ન ચ સ્નાત્રં રજન્યાં સદા,
સાધૂનાં મમતાશ્રયૌ ન ચ ન ચ સ્ત્રીણાં પ્રવેશો નિશિ;
જાતિ જ્ઞાતિ કદાગ્રહો ન ચ ન ચ શ્રાદ્ધેષુ તાંબૂલ મિ-
ત્યાજ્ઞા ત્રેય મનિશ્રિતે વિધિકૃતે શ્રીવીર ચૈત્યાલયે ૧

જાવાર્થ:—આ સ્થળે સૂત્રવિરુદ્ધ ચાલનાર માણસનો હુકમ-
હુદો નથી, હમેશાં રાત્રે સ્નાત્ર કરવામાં આવનાર નથી, સાધુડંની
માણકી અથવા રહેઠાણ શ્દ્ધાં નથી, રાત્રે સ્ત્રીડંને પેસવા દેવામાં
આવશે નહિ, નાત જાતનો કદાગ્રહ શ્દ્ધાં કરવામાં આવશે નહિ,

अने आचकोने धूकवा वगैरेनी मनाई करवामां आवे ठे एम निश्चा-
रहित विधिए करेला वीरप्रजुना आ चैत्यालय माटे फरमान कर-
वामां आवे ठे.

इह न खलु निपेधः कस्यचि द्दनादौ,
श्रुतविधि बहुमानी त्वत्र सर्वोधिकारी;
त्रिचतुरजन दृष्ट्या चात्र चैत्यार्थं वृद्धि,
व्यय विनिमय रक्षा चैत्य कृत्यादि कार्ये

ज्ञावार्थः—इहां कोइने पण दर्शन पूजन करवा माटे ना
पाववामां आवनार नथी; बळी सूत्रनी विधिने मान आपनार
हरकोइ माणसने इहां अधिकारी तरीके गणवामां आवडो; तेमज
आ देरासरना पैशाने त्रण चार जणानी नजर हेठे व्याजे धीरी
वधारवा, खरचवा, उथल पाथल करवा, संजाळी राखवा, तथा देरा-
सरना कामकाज करवानुं फरमाववामां आवे ठे.

आ घे श्लोकपरयी खुड्डुं जणाय ठे के तेमणे वहुज म्हापण
जरेला नियमो त्यां कोतराव्या ठे.

आ रीते आ संपदक नामनो ग्रंथ रचवामां आव्यो तथा
चीतोमनां विधि चैत्य उजुं थयुं पटले श्री जिनबल्लजसूरिपर चैत्य-
वासिष्ठ अतिशय गुस्ते थइ पांचसो जण लाककोउ लइ तेमने मार
मारवा तेमना मुकामे आव्या, परंतु चीतोमना राणाए तेमने तेम
करतां अटकाव्या.

तेम उतां जिनबल्लजसूरिइ हिम्मत राखो आखो मारवान्नां

તેમને ઝઘાના પાત્રી તેમને જેટલા વને ઇટલા જાંઘા પામ
રીતે એમણે ચૈલવાસ સંઘન માટે આ સંપપટ્ટક નામે ગ્રંથ
હેલ ચણીને ઝજો કર્યો.

વાદ તેમના માટે મહા પ્રતાપી શ્રીજિનદત્તસૂરિ દાદા
તેમણે વિદ્યાના ચમત્કારથી મોટા મોટા શ્રાવકોને પોતાના
લડ ચૈલવાસિઝના ચૈલોને શ્રનાયતન ઇટલે પેશવાને શ્રયોગ્ય
વી પોતાના ગુરુષ્ ચણેલા મહેલપર કઢારોપણ કર્યું.

જિનદત્તસૂરિષ્ ઘણા રજપૂતોને પ્રતિવોધી નવા શ્રાવક
અને તેઝ દાદાજી તરીકે શ્રાજ લગણ શ્રોઢલાય ઠે. ત્યાર કેને
રુઢિશાઢી અને ન્યાયનિપુણ શ્રીજિનપત્તિસૂરિ પેદા થયા. તે
પૂરા જોસથી ચૈલવાસિશ્રોને સોલરા કરવા માંઢ્યા, અને શ્રી
વલ્લજસૂરિષ્ રચેલા સંઘપટ્ટક ઉપર ત્રણ હજાર શ્લોક પ્રમાણ
ન્યાયથી જરપુર મોટી ટીકા રચી, જિનવલ્લજસૂરિષ્ ચણેલા મ
લને ચુનાથી ગોવંધ કરી તેને અતિશય ટકાઢ કર્યો; તે ઉપરાંત ઇ
ચોરાશી વાદસ્થલ કરીને પોતાની અથાગ બુઢિ જગજાહેર કરી.

સદરહુ જિનપત્તિસૂરિના પ્રતિવોધિત નેમિચંઢ્ર જાંઘાગારિ
નામના પાટણના નિવાસી શ્રાવક પણ ઇટલા મહાવિઢ્ઢાન્ થયા
તેમણે પ્રાકૃત જ્ઞાપામાં એકસો સાઢ ગાથાનો પટ્ટિશતક નામે વિધિ
માર્ગ ઉત્તમ ગ્રંથ રચી ચૈલવાસિશ્રોને ઢિગ્મૂઢ કર્યા. આ રીતે નેમિ
ચંઢ્રજંઘારિષ્ જિનવલ્લજસૂરિષ્ ચણેલા મહેલપર ધજા ફરકતી કરી.

વાદ સદરહુ નેમિચંઢ્રજંઘારોના પુત્રે જિનપત્તિસૂરિ પાસે ઢીઢ્ઢા
લડ જિનેશ્વરસૂરિ નામ ધારણ કર્યું. તેમના શિષ્યે . જિનદત્તસૂરિષ્

रचेखी संदेहदो'खावखी नामना ग्रंथउपर टीका रची तेमां चैत्यवा-
सिस्थोना चैत्योने न्याय पुरस्सर अनायतन ठरावी जिनवल्लभे च-
णेल्ला महेखने फरतो किछो वांध्यो.

आ रीते पेहेला जिनेश्वरसूरि के जेशोए सं. १०७४ मां चैत्य-
वासिस्थोने पहेल प्रथम हराव्या त्यारथी मांकीने तेमना वंशना
आचार्योए ठेठ सं. १४६६ लगी तेमनो पराजय करवो चालु राख्यो.
आधी करीने मारवारुमां सघळा स्थळे तेमनी जरुमुळ उखनी
गइ अने वसतिवासीस्थोनो विजयमंको वाग्यो.

आणीमेर गुजरातमां तो मुळथी ज तेमनुं जोर कमती हतुं
उतां मुनिचंद्रसूरिए तेमने सज्जकरीते जखेरुवा मांरुया हता अने
त्यार केरे पुनमिया गछना आचार्यो उठया, बीजी तरफ आंच-
ळिक उठया, ग्रीजा आगमिक उठया अने तेमना केरे तथा सोम-
सुंदरसूरिना शिष्य मुनिसुंदरसूरिए वाकी रहेला चैत्यवासिस्थोने
पुरती रीते पायमाल करी आखी गुजरात, तथा सौराष्ट्र, अने मा-
ळवामां वसतिवासि मुनिस्थोनो विजयनाद वगाड्यो.

आ रीते विक्रमनी पंदरमी सदीना आखेरे चैत्यवासनुं जोर
तूट्ठुं, अने फरीने वसतिवासिस्थोनी मान्यतावधी. एम वीरप्रभुना
निर्वाणथी एक हजार वर्ष बीत्या वाद जोर पर चमेखो चैत्यवास
लगज्जग ऐकं हेंजोर वर्ष लगी चालीने पाठो सदंतर बंध पड्यो
तेनी हिमायतमां रचायखी नियमोनी उपनिषदो गुम थई अने
फरीनेई निर्ग्रंथप्रवचन विकाशमान थवा लाग्यो.

परंतु काळनो महिमा विचित्र ठे एटले के जे आचार्योए कमर

कसी चैत्यवास तोड्यो तेमना ज वंशजो फरीने शिथिलाचारमां हमणा पाठा फसी पड्या ठे. तेउं हाल पोताने गोरजीना नामे उलखावे ठे थने जो के तेउं चैत्यमां—निवास नथी करता तोपण चैत्यना पम्खे बांधेला अपासरारूप मठमां रद्दीने हाल मठवासी बनेला ठे, तेउंमां जे समजुठ ठे ते पोताना शिथिलाचारने पोतानो प्रमाद जणावी सत्यमार्गने दूषित नथी करता, पण अणसमजु वर्ग एम समजे ठे के आ मठवास तो अमारी असल परंपरायी ज चाल्यो आवे ठे तो तेवा जनोने सत्य बात जणाववा खातर आ संपपट्टक तथा तेनी टीकानुं जापांतर ठपावी प्रसिद्ध करवामां आवे ठे.

बली आजकालना बसतिवासि मुनिउं पण गृहस्थना घरनी बसति नहि शोधतां खास करीने तेमने उतरवा माटे ज बांधावेली धर्मशास्त्राउंमां उतरे ठे ए पण एक जातनो तेमनो प्रमाद ज ठे. केमके तेमना पूर्वगुरुउं ए तेम करवा पण अनुज्ञा आपी नथी का-
रणके एवी धर्मशास्त्राथो आधाकर्मिदोषदूषित ठे ह्ये आ समये पूर्वना माफक बनवास के बसतिवास करवो ए अखवत कठण काम ठे, तोपण आवा ग्रंथो आद्योपांत बांचवार्थी पटखी असर तो जरूर यशे के समजु मुनियो पोताना ए प्रमादने पोतानी नृस तरीके ज बहूउ राखी खरा बसतिवासना निंदक के छोदी नहि यशे. कारण के शास्त्रमां कहेसुं ठे के.

धन्नाणं विद्दिजोगो—विहिपम्कारादग सया धन्ना,
विद्दिबहुमाणी धन्ना—विहिपम्कथ्यद्ग पा धन्ना. १

જ્ઞાવાર્થઃ—જાગ્યશાલી જનોને જ વિધિનો યોગ મળે છે માટે વિધિપદ્ધતા સેવનારને હમેશાં ધન્યવાદ દેવો ઘટે છે. તેમજ વિધિને વહુનાન દેનાર તથા ઠેવટે વિધિપદ્ધતે દોષ નહિ દેનારને પણ ધન્યવાદ દેવો ઘટિત છે.

આ કારણથી આજ કાલમાં પણ ફરીને પ્રમાદરૂપ અંધકારનું જોર વધ્યું છે એટલે તેમાં પ્રકાશ આપનાર સંઘપટ્ટક, સંદેહદો'લાવલી, તથા પશ્ચિમતક જેવા ગ્રંથોની ટીકાઓનાં ગુજરાતી જાપાંતરો બાહેર પામી લોકોને ફરીને જાગૃતિમાં લાવવાની જરૂર ઊઠી થઈ છે.

તે જરૂરને પૂરી પામવા થોડા વર્ષપર વિધિમાર્ગના પદ્ધતી હિમાયતમાં તત્પર થયેલા અને સત્યપ્રરૂપકરૂપ પદને ધારણ કરનાર મુનિરાજશ્રી બુટેરાવજી મહારાજના પરમજ્ઞ શ્રીયુત શાંતિસાગરજી મહારાજે પોતાના ફૂરસદના વચ્ચતમાં સંઘપટ્ટકની ટીકાનું જાપાંતર તૈયાર કર્યું હતું. તેજ જાપાંતર હાલ અમે મૂલ પાઠ સાથે કાયમ રાખીને જેમ રહેલું તેમ ઠપાવ્યું છે.

આ જાપાંતરની જાણ હાલનો જાણ પદ્ધતિને વંધેસ્તી થાય તેવી નથી તેમજ તેમાં પ્રમાણ તરીકે અપાયેલા પાઠનો પણ ઘણા સ્થળે સંપૂર્ણ અર્થ આપવામાં નથી આવ્યો તથા વીજી પણ કેટલીક ખામીઠં હશે જ કેમકે તેમનો એ પ્રથમ પ્રયાસ જ હતો, ઠતાં તેમની કૃતિમાં તેમના અનુભવ કેવી સરલતા અને ઉચ્ચતા હતી તે જેવી સ્પષ્ટ નહોતી તેવી જાપાંતર ફેરવી નાખ્યાથી નહિ જણાય એ કારણને અનુસરી અમે તેમાં કંઈ ફેરફાર નહિ કરતાં હાલ જેમ હતું

नेम कायम राखुं ठे. ठतां बीजी आशुति कहाववानो प्रसंग आव-
शे तो वर्तमान जापादेशीने अनुसरतुं जापांतर ठपाववानो ज अ-
मागे जगदो ठे.

टीक्ष्णाना मृषपाठने तथा जापांतरने अमे अमारायी वने तेठ-
लो प्रयास छड शुद्ध करावी ठपाव्यां ठे, ठतां तेमां असल प्रतनी
आमुक्षिना कागो तथा प्रुक्त तपाजनारनी नजर चूकना कारणे जे
बंद चूको रही ने ने मोटे मुझ वाचकोने विनंति करवामां आवे ठे
के. मेमं ने पावन अमारायर दमा करीने ते सुधारी वांचवी. कार-
ण के. ता अमागी प्रपनारुणि ठे एठले तेमां अवश्य नूल चूक रहे.
मोटे ने दगुडर बरी मुझ वांचको आ पुस्तक वांचो तेमांथो सार
प्राप्त बगो विधिमागेना गमी यद मद्रुणो तरफ आकर्षित यशे तो
अमे अमागे प्रयास गरुड ययो गणीयुं.

आपराध कोशनी दृष्टि गग वंगरे कथानिक ग्रंथो उपर व-
र्णी होठे ठे. एह मगी गीने तो आवा चायुक समान पुस्तको वां-
च्छानो छ बहु चावो मठे ठे. केमके कदेवन ठे के "कमये उंसम
दिन रिह मिटे न तनको नाप" माटे प्रमादक तावने ठताववा
रुपक रूपक कटुदोषममान ठतां परिणामे तावने छर करी आ-
रोमक अरुणर रुदल ग्रंथो देखे जणे अवश्य वांचवा तथा वि-
स्मय होठे.

नेम एह मुख्यत्वे कर्गने आज्ञाश्रिता यतिग्रो तथा मुनि-
होठे हो ज्ञान व्यक्तनमं ज आवा ग्रंथो वांचीने जोडा सोकोने
होठे होठे देखे होठे.

वळी संस्कृतज्ञापानी शैलीथी तदन अजाण रहेता केटला-
एक हुंडकमार्गी जनो परमार्थ तपाइया वगर आंखो बंध राखीने
एम लखता रहे ठे के संघपट्टकमां जिनवह्मजसूरिए जिनप्रतिमा
मानवानी ना पाकी ठे, तो तेमणे जरा धीरज राखीने आ पुस्तक
एकवार आद्योपांत वांची जवुं जोइये के जेथी तेमने पक्की खातरी
थशे के जिनवह्मजसूरिए जिनप्रतिमा तथा जिनचैत्यने तो रुगले
ने पगले स्थापित कर्या ठे, वाकी फक्त तेओए चैत्यमां यतिओए
वास न करवो ए वाचतनो ज पोकार करेल ठे.

आ रीते आ पुस्तक एकंदरे दिगंबर, श्वेतांबर, तथा हुंडक ए
त्रणे पढ़ना अनुयायिउने तथा अध्यात्म मार्गिउने पण वांचवायो-
ग्य ठे एमां जराए संशय नथी.

हवे आ प्रस्तावना समाप्त करवा पहेलां अमारे लोकोमां चा-
खता थोकाक शब्दत्रमने जांगवानी पण खास जरूर ठे. त्यां संघ
शब्दनो मूल अर्थ ए ठे के संघ एटले साधुउनो समुदाय, अगर च-
तुर्विध संघ कहेवामां आवे तो साधु, साध्वी, श्रावक अने श्रावि-
कानो समुदाय गणाय. तेना वदले आजकाल फक्त श्रावकना समु-
दायने ज संघ कहेवामां आवे ठे. प्रथम यात्रार्थे जे संघ नीकळतो
तेमां साधुसाध्वीओ पण साथे रहेतां एटले तेना माटे संघ शब्द
वापरवामां कंडू पण बांधो न हतो, पण हवे तो एकला श्रावकोना
टोळाने पण संघ कहेवामां आवे ठे, ते शब्दत्रम थएल लागे ठे. माटे
आ संघपट्टकमां वपरायला संघ शब्दनो अर्थ साधुसमूह अथवा च-
तुर्विध संघ ठे एम जाणवुं.

ધીજો શબ્દત્રમ આજકાલ કહ્ય વગેરે સ્થલે દેરાને માનનાર માણસને દેરાવાસી કહેવામાં આવે છે તે છે. દેરાવાસી એ શબ્દ ચૈત્ય-વાસીનો પર્યાય છે, અને તેનો અર્થ દેરામાં રહેનાર એવો થાય છે; હવે આજકાલ દેરાને માનનારાં દેરામાં કંઈ રહેતા નથી, ઠતાં પોતાને ઢુંઢિયાથી શ્રઙ્ગા ઝંઙ્ગાવવા માટે પોતાને દેરાવાસી તરીકે ઝંઙ્ગાવે છે. એટલુંજ નહિ પણ સુદ સુંવડ જેવા શહેરમાં કઢી વીશા શ્રોશવાલોષ પોતાની પાઠશાળાને દેરાવાસી વીશા શ્રોશવાલ પાઠશાળા તરીકે નામ આપ્યું છે એ કેટલીવધો અજ્ઞાનતા છે ! એજ રીતે ઢુંઢિયા શ્રાવકો પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે શ્રોઙ્ગાવવામાં મોટું માન સમજે છે પણ તે વિચારાશ્યોને પણ સ્વર નથી કે સ્થાનક ઘટલે શું ? તેમણે પોતાના સાધુશ્યોને ઝતરવાનું જે મકાન યંપાવ્યું હોય છે તેને તેઓ સ્થાનક ઘટલે ઠેકાણું એવા નામથી ઝંઙ્ગાવે છે. કારણ કે તે મકાનને વ્યાજવી રીતે શું નામ આપ્યું જો-ડ્યે તે તેમને સંસ્કૃત જ્ઞાપાના અજ્ઞાનપણથી માલમ પડ્યું નહિ તેથી તેમણે ઘટ્ટાથી તેનું સ્થાનક એવું નામ આપ્યું. હવે તે નામ કઢૂસ રાહીયે તો પણ તેમના સાધુશ્યો સ્થાનકવાસી કહેવાય, પણ શ્રાવકો તો ઘરવાસી જ છે ઠતાં પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે શ્રોઙ્ગાવાસી અજ્ઞાપણે મૂપાતાથી થાય છે એ પણ એક આશ્ચર્યનો જ વાત છે !

આવી રીતે શબ્દત્રમથી સાંવા કાલે અર્થના અનર્થ થાય છે, ઇતિહાસના ત્વગ મુદાપર પાળી ફરી વળે છે, અને વિઘ્નજ્ઞનોમાં હાસ્યાસ્પદ થવું પડે છે. માટે મુજ્ઞજનોષ ધાર્મિક સંસ્થાશ્યોનાં નામ-ઠામ વિચાર કર્યા પૂર્વક જ પામ્યાં જોડ્યે.

હવે આ પ્રસ્તાવના પૂરી કરતાં અમો આ પુસ્તકના મુદ્દ

વાચકોને ઈવી વિહસિ કરીઁ ઢીઁ કે આ ગ્રંથ ણા ઉદેશથી રચવામાં આવ્યો ઢે તે ઉદેશપર તેમણે ળાસ નજર રાળવી જોઈઁ અને તેમ નજર રાળવામાં આવે તોજ ગ્રંથકારનો આશય સમજી શકાય ઢે. તે ઉદેશ ઁ ઢે કે ળરો જિનમાર્ગ ણો ઢે તેની શોધ કરીને તે પ્રમાણે વર્તવું અને કદાગ્રહ તથા કુતર્કને દુર કરી નિષ્કપટજાવે પોતાથી જેટલું ધર્મકાર્ય થાય તેટલું તેની વિધિ સાચવીને સાધવું કે જેથી સ્વપરતું કલ્યાણ થાય.

આ ગ્રંથ ઠપાવી પ્રસિદ્ધ કરવામાં મને યોગ્ય સલાહ આપનાર મારા પરમપ્રિય મિત્ર ણા. જમનાદાસ ઘેઢેલાજાણનો આ સ્થલે ઉપકાર માનવામાં આવે ઢે કારણ કે મને તેમણે તન, મન, અને ધનથી મદદ કરી ઉપકારી કર્યો ઢે. તેથી તે માટે તેમનો આ સ્થલે આજાર માનું ળું.

આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં મારો પ્રથમ પ્રયાસ ઢે. તેથી કોઈપણ જાતની ળુલ્લળુક જોવામાં આવે તે સુદ્ધ વાંચકો સુધારી લેશે અને મને સુચના કરવામાં આવશે તો દ્વિતીયાવૃત્તિમાં સુધારી લઈશ.

લ્હી. પ્રસિદ્ધ કર્તા.

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

→ ❀ ॥ श्री संधपट्टकः ॥ ❀ ←

यस्यां तःसन्न मायतांसलजुजाः स्तन्व श्वतस्त्रः समं
ज्जांतिस्म च्युततांति कांतिलहरीलोलप्रिलोकश्रियः ।
शंक वल्गुदग्रविग्रहजवोपग्राहिकर्मद्विषा
मास्यूता विजिगीषया जगवता पायात् सवीरोजिनः ॥ १ ॥

अर्थः—जेना समोसरणनी सज्जामां चारे दिशाने विपे
चार मूर्तिउं साथे शोचे ठे. ते वीरजिन सर्वेनी रक्षा करो, ते मू-
र्तिउं केवी ठे? तो के, शोचायमान सज्जाना जागधी. सुंदर दीर्घ
हाथ जेना ठे एवी, जेनी मोटी कांतिना समुद्ररूपी तरंगने विपे
प्रण लोकनी लक्ष्मी विलास करी रही ठे एवी चार मूर्तिउं जणाय
ठे. ते उपर कवि उत्प्रेक्षा श्रलंकार करे ठे, जेम जवोपग्राही चार
कमरूपी शत्रु आत्मा साथे एकजावने न पामे एवाज कारणथी
जाणे जीतवानी इच्छाए ते जगवाने चार मूर्तिउं साथे धारण करी
ठे के शुं? ॥ १ ॥

क्वेमांःश्रीजिनवद्वजस्य सुगुरोः सूदमार्थसारागिरः
क्वाहंतद्विदूतौकमः क्लमजुपा दुर्मेधसामग्रणीः ॥
छिद्गन्नद्विपदंतजंजनजुजस्तंनै र्जयथ्रीः क्वबु
प्राप्यासंगरमूर्द्धनि व्यवसितः क्लीवःक्वतद्विप्तया ॥ २ ॥

अर्थः—टीकाकार कहे ठे के मारा सुंदर गुरु जे श्री जिन-
वह्मजसूरी तेमनी घणा सूक्ष्म अर्थवाळो ने प्रधान एवी आ ग्रंथ
रूपी वाणी ते क्यां ? ने खेद पामनार मंदबुद्धि पुरुषमां अग्रेसर
एवो हुं ते क्यां ? जे तेमना ग्रंथनी टीका करवाने समर्थ थाउं ?
ते उपर दृष्टांत अलंकार कहे ठे जेस मोटा संग्राममां, जेण शत्रुना
मदोन्मत्त हाथीना दांत, पोताना हाथरूपी थंज बके चुरा कर्या ठे,
एवा शूरवीर पुरुषने पामवा योग्य, जे जयलक्ष्मी ते नपुंसक पुरुषने
क्यांथी मळे ? अर्थात् नहींज मळे. ते नपुंसक पुरुष केवो ठे ? तोके
ते जय लक्ष्मीने पामवानी इछाए संग्रामना मस्तक उपर निश्चय
करी रह्यो ठे एवो. ॥ २ ॥

तथापि तस्यैव पदप्रसादः फलिष्यति आह मम निर्विवादः ॥

किमंग पंगो जेवनांगणस्पृ कल्पद्रुमः पूरयते न कामान् ॥ ३ ॥

अर्थः—तो पण ते श्रीजिनवह्मजसूरीना चरणनो प्रसाद
मारा उपर ठे, तो शीघ्र फळीभूत थसे तेमां कांइ विवाद (संशय)
नथी. ते उपर दृष्टांत कहे ठे.—जे शरीरे पांगळो ठे. तेना घरना
ध्यांगणा ध्यागळ रहेलो कल्पद्रुम शुं तेना मनोरथ नहीं पूरे ? अ-
र्थात् पूरसे ज. तेस मंदबुद्धिवाळो हुं पण ते गुरुना प्रतापथी टी-
का करीश. ॥ ३ ॥

टीकाः—इह हि सदृशां पदार्थसार्थप्रकटनपटीयसि समूह-
कापंकपितनिःशेष दोषे निर्वाणचरमशिखरीशिखर मधिरुढे
जगवति ज्ञास्वति श्रीमहावीरे ॥

अर्थः—आ लोकने विषे समकितदृष्टिवाळाने नव तत्वादिक
पदार्थनो समृद्ध प्रगट करी देखारवामां अतिशे चतुर थने मूळ-

मांथी नाश कर्या ठे समस्त दोष जेणे एवा जगवान महाव
सूर्य निर्वाणरूप चरम शिखरिना शिखर उपर गये ठे एट
हावीर स्वामी मोहा पामे ठेते.

टीका:—तदनु दुःपमासमयजविष्णुदशमाश्चर्यमहादोषां
कारोदयात्तनिमान मासादयति जिनराजमार्गे ॥

अर्थ:—त्यार पठी दुःखमा समयने विषे थतुं जें दशमुं
संयति पूजा रूपी आश्चर्य ते रूपी महारात्रीना अंधकारना उदय
जिनराजनो मार्ग अतिशे हानि पामे ठेते.

टीका:—मंदायमानेषु सदृष्टिषु सात्विकेषु सत्त्वेषु प्रोज्ज्वल-
माणेषु सदालोकवाद्येषु तामसेषु ॥

अर्थ:—समकित दृष्टि सात्विक प्राणी मंद थये ठेते, अने सारी
दृष्टि थकी रहित तमोगुणी प्राणी अतिशे उदय पामे ठेते.

टीका:—निरंकुशमत्तमतंगजवयथेष्टं गर्जत् संचरिष्णुं
प्रमादमदिरामदावदायमानानवयविद्यासंपत्तिषु सातशीलतया
स्वकपोलकल्पनाद्विद्विषकल्पित जिनजवननिवासेषु ॥

अर्थ:—वळी ते तमोगुणी असदृष्टि प्राणी अंकुश विनाना
मदोन्मत्त हार्थीनी पेठे पोतानीज इंधा प्रमाणे चाखता एवा ने प्र-
मादरूपि मदिराना केफे करीने सारी विद्यारूपि संपत्ति जेमणे खं-
न करी अथवा जेमनी विद्या संपत्ति नाश पामी ठे एवा ते पुरुष
पुलशीलपणे जिनजुवनमां निवास करवो एवी पोतानी कपोल क-
पनानी चतुराई कर्ये ठेते.

टीका:—चौमुख्यवंशमुक्तामाणिक्यचारुतत्त्वविचारचतुरी
धुरीणविलासदंगरंगनृत्यत्रीत्यंगनारंजितजगज्ज्ञानसमाजश्रीदुर्ल-
भराजमहाराजसन्नायां ॥

अर्थ:—चौमुख्य राजाना वंशमां मोतीमाणिक्य समान
शोभायमान ने तत्त्वविचारनी चतुराङ्ग करवामां घणो श्रेष्ठ ने जेना
सुंदर थंगने विषे नीति रूपी स्त्रीविलास करी रही थे, तेणीए क-
रीने जगतना जनसमूहने प्रसन्न करतो एवो श्री दुर्लभराज नामे
मोठो राजा तेनी सन्नाने विषे.

टीका:—अनल्पजल्पजलधिसमुद्भूतदुष्टविकल्पकह्लोल-
मालाकवक्षितवह्लप्रतिवादिकोविदग्रामण्या संविप्रमुनिनिवहा-
ग्रण्या सुविहितवसति पथप्रथनरविणा वादिकेसरिणा श्रीजि-
नेश्वरसूरिणा ॥

अर्थ:—घणा वादरूपी समुद्रथी उगलता मोटा विकल्परूपी
कह्लोलोनी श्रेणीये करीने घणा प्रतिवादि पंक्ति समूहना तर्कजुं
जझण करता एटले प्रतिवादीने हठावता जे पंक्ति ते मध्ये श्रेष्ठने
संवेगी साधु समूहमां अग्रेसर ने सुविहितपुरुषोना परघर निवास्त
मार्गनो विस्तार करवाने अथवा शास्त्रमां कहेलो जे मुनिने आ प्र-
कारना स्थानकमां रहेवुं इत्यादिक जे सिद्धांत मार्ग तेनो विस्तार
प्रकाश करवाने सूर्य समान वादि सिद्ध श्री जिनेश्वरसूरि जे तेमणे.

टीका:—श्रुतयुक्तिजि बहुधा चैत्यवासव्यवस्थापनं प्रति
प्रतिक्षिप्तेष्वपि लांपठ्याजिनेवेशाज्यां तन्निर्वंध मजहत्सु यथाष्टदेपु

अर्थ:—लिंगधारीए करेला चैत्यवासनास्थापनने घणा सि-

आंतनी युक्तिए करी खंनन कर्युं तो पण संपटपणाथी तथा अ-
निनिवेशक मिथ्यात्व (कदाग्रह) ना उदयथी पोताना हठवादन
नहीं मृकनारा अने पोतानी इच्छा प्रमाणे वर्त्तनारा एवा ते लिंग-
धारी थये ठते.

टीका:-तत स्तुत्सूत्रदेशनाविरलगरलसहरीचरीकृप्य-
माणहृदयचूनिनिहितचेतनावीज मुदप्रदुर्निग्रहकुप्रहावग्रहशो-
शुष्यमाणविवेकांकुरं निरर्गल मुखकुहरनिःसरदुर्वाणी-कृपाणी-
कृतधार्मिकमर्माणं श्राद्धसंघं निरीक्ष्य ॥

अर्थ:-त्यार पवी ते लिंगधारीनी उत्सूत्र देशनारूपी मोटा
हसाहस जेरनी खेहेरोए करीने; “जेतुं हृदयरूपी पृथ्वीमां रहेछुं
ज्ञानरूपी बीज, अतिशे खंचाइ गयुं ठे एवो तथा जेना विवेकरूपी
अंकुरा आकरा अने माग कदाग्रहरूपी दुकाळ पमवार्थी अतिशे
सुकाया ठे एवो, तथा जेने बोले बंध नथी एवां मुखरूपी विज्रमांथी
नीकळती माठीवाणीरूप तरवारे करीने धार्मिक लोकोनां मर्मस्थळ
जेणे ठेयां ठे, एवो श्रावकनो समूह थयो ते देखीने

टीका:-तदुपचिकीर्षयाहृद्यानवद्यसमग्रविद्यानितंविनीचुंवि-
तवदनताम रसः सांजसंवेगशास्त्रार्थरसायनपानवांतकामरसः ॥

अर्थ:-तेमनो उपकार करवानी इछाये, सुंदर अने निर्दोष
एवी समस्त विद्यारूपी स्त्रीयोये जेना मुख कमलने चुंबन कर्युं ठे,
अर्थात् जेना मुखकलमां सर्व विद्यायो पोतानी मेळे आवीने रहेछी
ठे एवा, अने घणां वैराग्यवंत शास्त्रनो ज्ञावार्थ जाणवा रूप रसायन
श्रोपधनुं पान करीने कामरस वमन कर्यो ठे एवा.

टीका:-सुविहितमुनिचक्रवाजशिखामणिः सिद्धांतविपर्य-
स्तप्ररूपणमहांधकारनिकारतरणिः सुगृहीतनामधेयः प्रणतप्राणि-
संदोहवित्तीर्ण शुजजागधेयः ॥

अर्थ:- (तथा) सुविहित मुनिना समूहमां चूनामणि स-
मान, अने सिद्धांतनी अवळी प्ररूपणा करवारूप मोटा अंधारानो
नाश करवामां-सूर्य समान, तथा सुंदर ग्रहण करवा योग्य नाम
ठे जेनुं एवा, तथा नमस्कार करनार प्राणीना समूहने शुज जाग
आपनार अर्थात तेमनुं हित करनार एवा.

टीका:-चैत्यवासदोषजासनसिद्धांताकर्णनापासितकृतचतु-
र्गतिसंसारयासजिनजवनवासः ॥

अर्थ:-ने चैत्यवासना दोषने प्रकाश करनार सिद्धांतना
सांजळवाथी चार गति संसारमां भ्रमण करवारूप खेद, जेथी थाय
एथो चैत्यवास जेणे त्याग कयों ठे एवा.

टीका:-सर्वज्ञशासनोत्तमांगस्थानादिनवांगवृत्तिकृष्टीमदन्न-
यदेवसूरिपादसरोजमूले गृहीतचारित्रोपसंपत्तिः ॥

अर्थ:-ने जिन शासनना उत्तम अंग (मस्तक) समान
जे स्थानांग आदि नव अंग तेमनी वृत्ति करनार श्री अन्नयदेवसू-
रिना चरण कमळ समीपे जेणे चारित्र संपदा ग्रहण करी ठे एवा.

टीका:-करुणासुधातरंगिणीतरंगरंगतस्वांतःसुविधिमांगाव-
जासनप्रादुःपद्मिशादकीर्तिकौमुदीनिषूदितदिक्सीमंतिनीवदन-
ध्वांतः ॥

अर्थः—करुणारूप श्रमृत नदीना तरंगे करीने जेतुं मन रं-
गायुं ठे ने सुविधि मार्गने प्रकाश करवायी प्रगट यएली निर्मल
कीर्तिरूप चंद्रकांतिये करीने नाश कर्युं ठे दिशारूपी स्त्रीयोना मुख-
तुं अंधारु जेणे एवा,

टीकाः—स्वस्योपसर्ग मन्थुपगम्यापि विदुषादुरध्वविध्वंसन-
मेवा धेय मिति सत्पुरुषपदवी मदवीयतीं विदधानः समुज्जिन-
चूरिर्जगवान् श्रीजिनवद्वलजसूरिः ॥

अर्थः—अने पोताने उपसर्ग थाय तो पण जे विद्वान् द्रोप
तेणे कुमार्गनो नाश करवो ए प्रकारनी सत्पुरुषनी रीतिंतुं आस-
वन करता एवा अने घणा कुमति लोकनो त्याग करनारा एवा स-
मर्थ जिनवद्वलजसूरि जे ते.

टीकाः—मोहांधतमसध्वंसनपट्टिष्टसत्पथप्रकाशनगरिष्टरान-
दीपायमानं दुर्वासनाशिलासंचयकुट्टाकं धीसंपदहकाख्यं प्रकर-
णं चिकीर्षुर्निखिलप्रत्यूह व्यूहव्यपोदायादा यमु मिष्टदेवता-
नमस्कार माविधकार ॥

अर्थः—मोहरूप गाढ अंधकारने नाश करवामां अतिरो व-
तुरं, सन्मार्ग प्रकाश करवामां मोटा रत्नदीप समान, दुष्ट वाग्वना
रूप शिखा समूहने चुरो करनार एवा संपदहक नामे प्रकरणे
करवाने इष्टता सता समस्त विम समूहने नाश करवाने
अर्थे इष्ट देवता नमस्काररूप ध्या प्रथम काव्य प्रगट करे ठे.

अर्थः—ने प्रयोजन विना अजिधेय होय नहींः माटे आधयना आकर्षणे करीने प्रयोजनतुं पण आकर्षण थयुं केमके सपुरुष प्रयोजन विना पदार्थ कहेवाने अर्थे प्रवर्तता नथी शाथी तत्वहानिनो प्रसंग थाय माटे. एटले सत्पुरुषपणानी हानिने प्रसंग थाय ए हेतु माटे अथवा सार वस्तु (ज्ञान, दर्शन, चारित्र) हानि न थाय एज ग्रंथ करवानुं प्रयोजन ठे.

टीकाः—तच्च द्विविध मनंतरं परंपरं च ॥ पुनस्तदपि कर्तुं श्रोतृजेदा द्विविधं ॥ तत्र कर्तुं रनंतरप्रयोजनं विनेयानां संघव्यवस्थाधिगम करणं श्रोतु श्रानंतरं संघव्यवस्था धिगमः परंपरं तु द्वयोरपि परमपदप्राप्तिः ॥

अर्थः—ते प्रयोजन वे प्रकारनुं ठे एक अनंतर ने बीजुं परंपर. वळी ते पण कर्ता पुरुषने श्रोता पुरुषना जेदथी वे प्रकारनुं ठे तेमां कर्ताने अनंतर प्रयोजन तो शिष्योने संघनी व्यवस्थानुं जाणपणुं करावबुं एज ठे. ने श्रोताने अनंतर प्रयोजन ए ठे के संघनी व्यवस्था जाणीने ते प्रमाणे प्रवर्तबुं, ने वळी कर्ता तथा श्रोता घेने पण एथी मोक्षपदनी प्राप्ति थवी ते रूप परंपर प्रयोजन ठे.

टीकाः—तथाऽस्य प्रकरणस्ये दमजिधेय मिति ज्ञापयता स्थापित एवास्त्योपायो पेयज्ञावसदाणः संबंधः ॥

अर्थः—वळी त्या प्रकरणने आ कहेवा योग्य ठे. एम जणावता आ ग्रंथकारे उपाय जावने उपेयज्ञाव ठे सदाण जेनुं एवो संबंध जणाव्योज ठे.

टीकाः—तथाही दं प्रकरणं व्यवस्थितसंघव्यवस्थाधिगमोपायः उपेयं च तदधिगम इति ॥

अर्थः—तेज देखामे ठे जे, निर्धार करेली जे संघनी व्यवस्था तेनुं जाणपणुं करवानो उपाय ते आ प्रकरण ग्रंथ ठे, (ते कारण ठे). ने ते संघनी व्यवस्था जाणवी ते उपेय (कार्य) ठे.

टीकाः—यद्वा द्वितीयवृत्तवर्तिना “ सुधीरित्युच्यते त्वमये ” त्यनेनाभिधेयस्य तदविनाभावेनच प्रयोजनसंबंधयोः स्वयमेव प्रकरणकृता प्रतिपादनात् नानर्थकता प्रकरणस्येति ॥

अर्थः—अथवा बीजा काव्यमां “ हुं तने सारी बुद्धिवान एवो जाणीने संघ व्यवस्था प्रत्ये कहुं उं, ” ए प्रकारनुं कहेखुं जे वाक्य तेणे करीने प्रयोजन तथा संबंध ग्रंथकारे पोतेज प्रतिपादन कर्या ठे, केमजे अभिधेयनुं प्रयोजन संबंध विना थवापणुं नथी. माटे आ प्रकरणनुं अनर्थकपणुं नथी.

टीकाः—अथ वृत्तव्याख्या ॥ स्तुमः प्रणुमः अस्मत्प्रयुज्यमानेषु उत्तमपुरुष प्रयोगप्रतिपादना इय मितिकर्तृपदं स्वयमिह योज्यम् ॥

अर्थः—हेवे प्रथम काव्यनी व्याख्या कहे ठे जे नमस्कार ॥ १ ॥ १ ॥ व्याकरण शास्त्रमां कहुं ठे के अस्मत् शब्दनो प्रयोग करयो होय तो पण क्रियापदमां उत्तम पुरुषना प्रयोगनुं प्रतिपाद करवायी “ वयं ” ए प्रकारनुं कर्तापद, उपरधी लेवाय माटे १ ॥ पोतानी मेळे अध्याहार करी, जोरुं. तेथी अमो नमस्कार करी १ ॥ १ ॥ ए प्रकारे अर्थ थयो.

टीकाः—कं देवं दिवे स्तुत्यर्थस्यापि ज्ञावात् दीव्यते स्तूयते शक्रादिजि रिति देवः ॥ सचात्र प्रकरणादा विष्टदेवतात्वेनस्तथा-

ईत्वाङ्गिनः ॥ सोपीह कमठ तपोडुष्टतास्पष्टनलक्षणासाधारण
विशेषणयोगात्पार्श्वनाथ स्तदेवं स्तुमः ॥

अर्थः—कीया देवने नमस्कार करीये ठीए ? तो के ई
देव जेनी स्तुति करे ठे एवा देवने ॥ दिवधातुनो स्तुति अर्थ
ठे. माटे देव शब्दनो ए प्रकारे अर्थ थयो. ते देव पण आ प्रकारे
कने विषे इष्ट देवतापणे स्तुति करवा योग्य अरिहंत. ठे. तेमां
अर्ही कमठ तापसनुं डुष्ट तप ठे ए प्रकारे लोकमां प्रगट
देखान्तरूप ठे लक्षण जेनुं एवुं असाधारण विशेषण बांध्युं ठे.
पार्श्वनाथ ठे ते अरिहंत देवनी अमो स्तुति करीए ठीए. ए
अर्थ थयो.

टीकाः—यो जगादेव प्रतिपादयामासेव ॥ इव शब्दो
उपेक्षापोतकः ॥ किं इति ॥ इति शब्दः कर्म स्वरूप प्रतिपा
नार्थः तेन इति एतत् ॥ एत देवाह ॥ विधुरमपि किल स्व
तयः प्रथम प्राज्ञः कार्यं कुमार्गस्वसन मिति ॥

अर्थः—जे पार्श्वनाथ कहेंता होयने भुं एटसे प्रतिपाद
रता होयने भुं ॥ अर्ही इव शब्द ठे ते उपेक्षाकारने प्र
करे ठे ॥ किं इति ॥ ए जगाये इति शब्द ठे तेनो कर्मना
तनुं प्रतिपादन करवा रूप अर्थ ठे एटसे कुमार्गनी प्रवृत्तिने
कारबार किया करवी ए अर्थ ठे इति कहेंता ए प्रकारे क
होयने भुं ? ने प्रकार कहें ठे. जे पोताने कष्ट थनुं होय तोपण
अंगीकार करीने निश्चेतकाय माग पुरयोये कुमार्गनो उष्टेद क

टीकाः—प्राज्ञः प्रज्ञावन्तिः कार्यं विधेयं किं कुमार्गस्वस
नसंभारमभ्येत पूर्वा पगाः विमंवादिशास्त्रविरुद्धमननिराकरणं ॥

अर्थः—बुद्धिमान पुरुषोऽपि शुं करवुं ? तो पूर्वापर जेमां वि-
संवाद नथो एवां जे शास्त्र तेथी विरुद्ध एवो जे मत तेनो नाश
सर्व सामर्थ्ये करीने करवो अर्थात् सर्व प्रकारे कुमार्ग बंध करवो.

टीकाः—किं कृत्वा प्रपद्य स्वीकृत्य किं विधुरमपि व्यसन-
मपि ॥ अपिः संज्ञावने एतत् संज्ञावयति ॥ दुष्करमपि स्व-
वेधुर्यस्वीकरणेनैकजविकं ॥ सति सामर्थ्ये स्वापायशंकया कु-
पयस्खलनावधीरणं त्वनंतजंतुसंसारकारणत्वेन महत्तेऽनर्थायेति ॥

अर्थः—शुं करीने कुमार्गनो ठेद करवो ? तो कष्टनुं पण अं-
गीकार करीने ॥ अपि शब्दनो संज्ञावनारूप-अर्थ ठे माटे ए वात
नंजवती ठे जे पोतानी मेळे कष्टनुं अंगीकार करवुं ते दुष्कर ठे तो
पण ते कष्ट एक जव संबंधी ठे ने वती शक्तिये पोताने कष्ट थरो
एवी आशंकाये करीने कुमार्गनी खलनानी उपेक्षा करवी (कु-
मार्गमां पकि रहेवारूप पराजव सहन करवो) तेतो अनंत जंतुने
संसार कारणपणुं थवाथी मोटा अनर्थ जणी ठे. माटे कुमार्गनो
त्याग करी सन्मार्गे चालवुं ए जाव ठे.

टीकाः—कस्य विधुरं ॥ स्वस्यात्मनः कथं सद्यस्तत्क्षणात् ॥
किञ्चेत्याप्तवादे ॥ आत्मा एव माहु रिति कस्मादेवं जगादेवैत्य-
तथाह ॥ कारुण्यामृताब्धिः कथमयं जनो मया कुमार्गपंका दु-
ःखरणीय इतिकृपापीथूपसागरो जगवान् ॥ नहि लोकांनुकंपा
मंतरेण कश्चित् स्ववेधुर्यांगीकारेण कुमार्गं प्रतिहंतीति ॥

अर्थः—कोने कष्ट थाय तो पण कुमार्गनो ठेद करवो ? तो
पोताना आत्माने, तत्काळ कष्ट थाय तोपण किस्व शब्दे करीने आत्मा

अर्थः-ते नाग केवो ठे ? तो, अग्निनी ज्वालाये व्याप्त ठे एटले निरंतर अतिशे बळतो जे अग्नि तेनी ज्वालाये कोळीयो करेलो एटले अरधो बळेखो एवो सर्प क्यां आगळ देखाक्यो ! तो पोतानी माता वर्मा नामे पट्टराणीनी आगळ देखाक्यो ॥ एकलो मातानी आगळज देखाक्यो एम नहीं, त्यारे शुं ? तो कौतुह्लादि कारणे मळेला सकळ लोकना समूहनी आगळ पण देखाक्यो.

टीकाः-अथकस्मात् सकल जनमध्ये जगवान् तत्तपस्तिरश्चकार ॥ यतः कुपथ मथन धीः ॥ असन् मार्गोऽबेद प्रवीण बुद्धिमान् ॥ न हित्तपोदोषापादनं विना कुमार्गोऽबेद कर्तुं शक्यः ॥ एतदुक्तं भवति ॥ नहि जगवता तत् साक्षादभिहितं प्रेक्षावतां यदुत जगद्भिः कुमार्गं स्वखलनं विधेय मिति ॥ किंतुज्ञानं बलाऽवसितं कमठं विधास्यमाना विरलजलधरपटलविगलत्सखिलधारासंपातादिः स्वापायान्युपगमेनापि कमठतपसो दुष्टत्वं स्पष्टयतां र्थादेव तत् प्रत्यपादि ॥ यन्मद्वद् भवद्भिरपि कुमार्गस्वखलनं स्वापायांगीकारेणापि कार्यम् ॥

अर्थः-हवे शा हेतु माटे सकळ लोकनी मध्ये जगवान तेना तपने तिरस्कार करता हवा ! तो जे हेतु माटे असत् मार्गने उबेद करवामां प्रवीण बुद्धिवाला जगवाने एम विचार्युं जे ते तपना दोषनुं संपादन कर्यां विना कुमार्गनो उबेद नहीं करी शकाय. माटे एम कही देखाक्युं. पण जगवाने बुद्धिमानने साक्षात् कहुं नथी जे तमारे कुमार्गनो नाश करवो, त्यारे शी रीते कहुं ठे ? तो, पोते ज्ञान यत्ने करीने जाणे ठे निश्चय कयों ठे जे कमठ तापस घणा मेघ मंरु खरी पन्ती पाणीनी धाराउं ते थ्यादि घणा उपद्रवथी आपणने दुख देशे तोपण कमठ तापसनुं तप दुष्ट प्रगट करी देखाक्युं माटे

अर्थात् प्रतिपादन कर्तुं जे मारी पेठे तमारे पण पोताने कष्ट घाय
तो ते श्रंगीकार करीने पण कुमार्गनो उघेद करवो.

टीका:—स्वामि चरितानुसारित्वादनु जीविचरितस्येत्युत्प्रे-
क्षाद्योतकेवञ्च सूचितवृत्ततात्पर्यार्थः ॥ अतएवात्र प्रकरण-
कारेणापि विपक्षदुःसंघदोषख्यापनपुरःसरं स्वपक्षसुसंघव्यवस्था
प्रदर्शनेन स्ववैधुर्यं संज्ञावयता स्वव्यसनाज्युपगमपूर्वककुमा-
र्गविध्वंसनविधातुर्जिनस्य नमस्कारः कृतश्चौचित्यप्रतिपादनायेति

अर्थ:—केम जे स्वामीना आचरण प्रत्ये सेवकनुं आचरण
अनुसरे ठे ए हेतु माटे आ प्रकारे आ काव्यनो तात्पर्यार्थ उत्प्रेक्षा
अवकारने प्रकाश करनार “ह्व” शब्दे सूचना कर्यो ठे. एज का-
रण माटे अर्ही प्रकरण कर्तापि पण प्रतिपक्षरूप मागे संघ तेना दोष
प्रतिष्ठा कहेवा पूर्वक स्वपक्ष जला संघनी व्यवस्था देखामवी तेणे
करीने पोताने कष्टनो संजव ठे एम जाणीने पण आ ग्रंथ रच्यो
मां पार्श्वनाथजीने नमस्कार कर्यो, केम जे पार्श्वनाथजीये पोताने
ए थशे एवुं जाणीने पण कुमार्गनो नाश कर्यो माटे तेमने नम-
स्कार कर्यो ते उचितपणुं प्रतिपादन करवा जणी ठे, माटे हमने
प्रथम नमस्कार करवो घटे ठे.

टीका:—अस्मिन्नेवार्थे संप्रति वृद्धसंप्रदायोऽभिधीयते ॥
आस्ते सु रचितावासा पवित्रवृक्षशालीनी ॥ उपगंगं सुरागारा
कारा वाराणसीपुरी ॥ १ ॥

अर्थ:—एज जावार्थ निमित्त ह्वे वृद्ध संप्रदाय कहुंहुं. ए-
खे वृद्ध परंपराने अनुसरती श्री पार्श्वनाथजीनी कथा कहुंहुं.
मां सारा रचेला निवास ठे ने पवित्र धर्मवक्ते शोजती तथा देव-

મંદિર જેવો જેનો આકાર છે એવી ગંગાને કાંઠે વારાણસી નામે
નગરી છે. ॥ ૧ ॥

ટીકા:—અમ્ભૂ તત્ત્વાં મહાકૂટકોણીભૃતપદ્મતકણઃ ॥ અશ્વ-
સેનઃ સુધર્માસ્યઃ પૃથ્વીપાલો યથાવૃષા ॥ ૨ ॥

અર્થ:—તે નગરીમાં મોટા કપડી પ્રતિપદ્મી રાજાના પદ્મને
નાશ કરનાર અશ્વસેન નામે રાજા હતો જેમ સુધર્મા સંજ્ઞામાં ઇંદ્ર
ઠે તેમ. તે ઇંદ્રે પણ પર્વતરૂપી શશુની પાંચો નાશ કરી છે, તે વાત
સાંક્રિક શાસ્ત્રમાં છે. જે એક સમે ઇંદ્ર સંજ્ઞામાં વેળો હતો. ત્યારે
દ્રુપિ સોલોણ જણે પૃથ્વીનું વૃત્તાંત કહ્યું. હે ત્રિલોકિ સ્વામિન્ પર્વ-
તોને મોટી મોટી પાંચો છે માટે હવે છે ને મોટાં ગામ નગર ઉપર
જણે પગનાં નાંચે છે, તેથી તેમનો નાશ થાય છે, માટે એ મોટા
દુર્ગમથી પ્રગાનું રક્ષણ કરો, તે વાત સાંજાળી ઇંદ્રે કોપ કરી પૃથ્વી
ઉપર ચારીને યજ્ઞ યતે મેઠુ ત્યાદિ પર્વતોની પાંચો કાપી નાંચી તે
પર્વતો પણ પાંચોની વૃષ્ટિ ઇંદ્ર ઉપર ઘણી કરી તેવામાં કેટલાક
ગેનાકાદિ પર્વત સમુદ્રમાં જણે પહ્યા તેમને અથવાપિ પાંચો છે.
ઈતિ કથા. ॥ ૨ ॥

ટીકા:—વર્મા તસ્ય મહાદેવી રુચિતાલંકરલક્ષણા ॥ શચીત
સુમનઃપૂજ્યા કુમંગવિક્રાજ્જનિ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—તે અશ્વમેન રાજાને સુંદર અલંકાર સારાં લક્ષણવાળી
મનુષ્યને માનવા યોગ્ય ને કુમંગથી રહિત એવી વર્મા નામે પદ્મા-
લી હતી. જેમ ઇંદ્રને શ્રી ઇંદ્રાણી છે તેમ. તે ઇંદ્રાણી પણ દેવતાને
પૂજક યોગ્ય છે ને પૃથ્વીના સંગર્થી રહિત છે. ॥ ૩ ॥

ટીકા:—વચનંદ્ર નામત્યમ્ જયો રંગનૃ રતન ॥ જિનના.

શ્ર્વ સ્વયોર્વિંશો વિદુધારાધિતક્રમઃ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-તે ઇંડ્ર ઇંડ્રાણીને જેમ જયંત નામે પુત્ર છે, તેમ ને સ્ત્રી પુરુષને સત્ય વક્તા ને દેવતા જેનાં ચરણનું આરાધન કરે છે, એવા પ્રેવીશમાં પાર્શ્વનાથ જિનપુત્ર થયા. લૌકિક શાસ્ત્રમાં ઇંડ્રનો પુત્ર જયંત નામે છે. તેનું દેવતાના ઔપધ કરનાર અશ્વિની કુમાર નામે છે વેદ દેવતા તે ઝરણ પોષણ કરે છે, ને દેવતા તે ઇંડ્ર પુત્રના પગ શેવે છે. ॥ ૪ ॥

ટીકા:-ઉપેષિવાન્ કુમારત્વં તતઃ શક્તિદ્વિતાદિતઃ ॥ સ
જવાનીહિતસ્વાંતો ગમયામાસ વાસરાન્ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-ત્યારપછી પોતાની શક્તિવતે શત્રુનો નાશ કરનાર એવા પાર્શ્વનાથજી કુમાર અવસ્થાને પામ્યા, ને સંસારમાં જેનું પિત્ર આસક્ત નથી એવા ઘટા દિવસ નિર્ગમન કરે છે, અન્યશાસ્ત્રમાં શીવનો પુત્ર સ્વામી કાર્તિક નામે છે, તેનું નામ પણ કુમાર છે, ને દેવતાના સૈન્યનો અધીપતિ છે. ને શક્તિ નામના આયુધવતે શત્રુનો નાશ કરે છે, ને પાર્વતી નામે પોતાની માતા તેનું દિત કરવામાં જેનું મન છે એવા અર્થને જ્ઞાસન કરનાર પદ મુકવાથી પાર્શ્વનાથ-જીનાં શક્તિ પરાક્રમ દયાલુતા ક્ષ્યાદિ પણા ગુણ કારણ સુષ્પન કર્યા છે. ॥ ૫ ॥

ટીકા:-તપ્યમાનોઽન્યદા પંચપાવકં દુસ્તપં તપઃ ॥ જગ-
ત્પ્રત્યું પ્રતિપ્રાપ્ય જન્મસંજૃતલિપ્તહઃ ॥ ૬ ॥ ઉર્ધ્વોર્ધ્વો પરિદ્વા-
સ્પન્ન કર્મહઃ કમઠઃ શઠઃ ॥ તપ્યસુર્પદિ રુપાને તાં પુરં પ્રાપ-
તાપસઃ ॥ ૭ ॥ યુગ્મમ્

અર્થ:-એક દિવસ પાંચ અગ્નિ જેમાં રમ્યા છે, એવું આશ્ચર્ય

तप तपतो ने जगत्प्रभुश्री पार्श्वनाथ प्रत्ये जेने पूर्व जन्मग्रीज वेर
 बंधायुं ठे, एवो ने तापस कर्म करवामां कुशल ने धुतारो एवो कम-
 ठ नामे तापस घणी पृथ्वीमां जमतो जमतो बाहारना उद्यानमां
 तप करवाने इच्छतो ते पूरीने प्राप्त थयो ॥ ६ ॥ ७ ॥

टीका:-अथा शा स्वमिकुंभानि स चतसृष्वचीखनत् ॥
 गतिस्थानानि चत्वारि स्ववासाये व शास्वतम् ॥ ७ ॥

अर्थ:-त्यारपठी ते तापसे चार दिशाने विपे चार अग्निनां
 कुंभ रच्या ते जाणे निरंतर चार गतिमां पोताने रहेवानां स्थान
 कर्या होय ने शुं ? ॥ ७ ॥

टीका:-दिदीपिरे ज्वाला स्तेषु चारुदारुनिवेशतः ॥ जंघा-
 लज्वालजटिला स्तत्कपाया इवोच्चिताः ॥ ८ ॥

अर्थ:-ते अग्निना कुंभने विपे सुंदर काटना प्रवेश थकी
 चारे अग्नि वेगवंत ज्वालाउए व्याप्त अतिशे जाज्वल्यमान थया ते
 जाणे ते तापसना अग्नि शिखा जेवा चारे कपाय साथे उदयपास्या
 होयने शुं ? ॥ ८ ॥

टीका:-तदतःस्थः स्वमूर्द्धोर्ध्वयंक्रमार्त्तममंरुलः ॥ चकासे
 नून मायास्यन् महानरक मध्यगः ॥ १० ॥

अर्थ:-ते चार अग्निना कुंभनी वचे उन्नो रह्यो, ने पोताना
 मस्तक उपर थाकरुं ठे सूर्य मंरुल जेने एवो ते तापस पंचाग्नि
 साधन करती वखत आ प्रकारे शोने ठे ते शोना उपर उत्प्रेक्षा
 अलंकार कहे ठे जे महा नरक मध्येथी नारकी पुरुष जाणे साक्षात्
 आव्यो होय ने शुं ? ॥ १० ॥

टीकाः—कृशानुज्ञानुसंतापं सहिष्णो रथ दारुणं ॥ पारणां
विवधानस्य स्वयं शीर्षैः फलैर्दलैः ॥ ११ ॥ समाहृतपद स्तस्य
स्तंजस्येवोर्ध्वतस्थुपः अयमेव तपस्वीति प्रससार यशः पुरि ॥
युग्मम् ॥ १२ ॥

अर्थः—हवे ए रीते अग्नि तथा सूर्य तेनो आकरो ताप स-
हन करतो ने पोतानी मेळे पमेळां जे फळ तथा पत्र तेणे करीने
पारणुं करतो ने वे पग एकठा करी थांजसानी पेठे अटंट उजो
रहेलो एवो तापस तेनो जश नगरीमां पसस्यो जे आज खरो त-
पस्वी जगत्मां ठे ॥ १२ ॥

टीकाः—गतानुगतिकत्वेन निर्विवेकतया नया ॥ निरीक्षितुं
त माकांक्षन् पौरा गौरवतः स्ततः ॥ १३ ॥

अर्थः—ए प्रकारे विवेक रहितपणुं लोकमां ठे ए हेतु माटे,
एक चाल्यो, तेनी पठवामे बीजो पण चाले, एक गारूर चाले तेनी
पठवामे बीजी पण चाले एवी रीते लोकमां गारूरीत प्रवाह ठे,
तेने गतानुगति कहीए ते हेतु माटे नगरना लोक मोटपथी ते ता-
पसना दरशननी इष्टा करता हवा ॥ १३ ॥

टीकाः—कलससंबन्धना नूनं गंतुमारेजिरेऽथ ते ॥ चिरनष्टं
स्य सौजन्यसिंधोर्वधो रिवा गमे ॥ १४ ॥

अर्थः—त्यार पळी ते तापसे जाणे वशीकरण करयुं होय
नहि एम ते पुरना लोके जवानो आरंज कर्यो ते उपर दृष्टांत—जेम
सारा गुणनो समुद्र ने घणा काळथी गयेलो एवो पोतानो बंधु
आव्यो होय ते प्रत्ये जाय तेम आदरपूर्वक लोक दर्शने चाल्या

टीकाः—निरंकुशं विनिर्यद्भिर्नागैः सागरै रिव ॥ राज-
मार्गाः प्रथीयांसोभूयांसोपि घनीकृताः ॥ १५ ॥

अर्थः—ते नगरना लोक निर्वधपणे समुद्रनी पेठे उजराया
एटले समूहे समूह चाह्या तेणे करीने राजमार्ग घणा मोटा होता
तो पण अति सांकना थया.

टीकाः—सुपर्वनिखये सौधे जातरूपमहीभृति ॥ इतः सिंहा-
सनासीनो जगवान् विबुधाधिपः ॥ १६ ॥

अर्थः—त्यार पवी एक दिवस जगवान श्री पार्श्वनाथ स्वामि
देवाधि देव, देवमंदिर समान ने सुवर्णमय पृथ्वीनुं धारण करती
पवी पोतानी हवेसीने वीपे सींहासन उपर बेठा होता.

टीकाः—यांतमेकाशया लोक मवलोक्य विदन्नपि ॥ असा
वेति जनःस्वेति पृष्ठानुचरं जनम् ॥ १७ ॥

अर्थः—सर्व लोक एक चित्ते जाता होता तेने देखीने पोते
जाणे ठे तोपण त्या लोक सर्वे क्यां जाय ठे. एम पोताना सेवकने
पूठयुं. ॥ १७ ॥

टीकाः—पंचषष्ठितपस्वी ह समायातोऽस्त्वतो जनः वंदितुं
तं प्रयातीति कुमारं सद्यजिज्ञपत् ॥ १८ ॥

अर्थः—त्यारे ते सेवक श्री पार्श्वनाथ कुमार प्रत्ये विज्ञापना
करतो हवे जे हे महाराज थहीं पंचाग्नि साधन करनार तपस्वी
थाव्यो ठे माटे तेने वंदन करवा त्या सर्वे लोक जाय ठे. ॥ १८ ॥

टीकाः—अथोवाच प्रबु धित्रं विपर्यस्त धियोऽधमाः ॥ मो-
हांधत्वान् स्वयं नष्टा नादायंत्य परानपि ॥ १९ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી પ્રજુ ઘોડ્યા જે અહો અધર્મમાં ધર્મ માન્યો
ઠે માટે વિપરીત બુદ્ધિયોવાલા અધર્મ પુરુષ મોઢે કરીને અંધ થયા
ઠે. એ હેતુ માટે પોતે નાશ પામ્યો ઠે ને બીજાને પણ નાશ પમાડે
ઠે એ મોટું આશ્ચર્ય ઠે. ॥ ૧૯ ॥

ટીકા:-ઉપાદેયતયા હેય મવસ્યંત્યવુધા અહો ॥ સુખં હિ
મન્વતે મુગ્ધાઃ કામિની પાદતાનમ્ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:-અહો અજ્ઞાની પુરુષ જે ત્યાગ કરવા યોગ્ય ઠે તેનું
મદ્દણ કરવા પણ નિશ્ચય કરે ઠે, તે ઉપર દૃષ્ટાંત ॥ જેમ મુગ્ધ પુ-
રુષ (કામીજન) તે સ્ત્રીઝંના પગનું તાનન તે સુખ રૂપ માને ઠે, એ-
ટલે સ્ત્રીઝંના પગની સાતો ચાય ઠે, ને તેમાં સુખ માને ઠે. તેમ મુઢ
પુરુષ ઠાંત્રવા યોગ્ય જે અધર્મ તેમાં ધર્મપણાનો નિશ્ચય કરીને અમે
સારું કરીએ ઠીએ. એમ સોટામાં સારુ માને ઠે એ આશ્ચર્ય ઠે.

ટીકા:-જન્યુમન્યુકૃતા ધર્મઃ પંચામિતપસા ચદિ ॥ સ્વા સ્ત-
ર્યેત્ તૃણજઃ તૃણા મૃગતૃણાંજસા તદા ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:-ઉત્પન્ન થવાનું ઠે શીઘ્ર જેને એટલે સ્વાજ્ઞાવિક ઉત્પન્ન
થતો એહ્યો જે ક્રોધ તેને અતિ ઉત્પન્ન કરનાર એહ્યું પંચામિ તપે
કરિને જો ધર્મ થાય તો સ્વાજ્ઞાવિક તરફો પ્રાણી તેની અતિ ઉ-
ત્પન્ન થઈ તરસ તે જાંઝવાનાં જલે કરિને નાશ પામે એટલે પંચામિ
તપે કરિને ધર્મ પણ ન થાય ને જાંઝવાના જલે કરિને તરફ પણ
ન જાય ॥ ૨૧ ॥

ટીકા:-ત્રોધનામિતતોગત્વાદુર્મેધસમિમંજનં ॥ પ્રલપ્તમા-
નમેતેનવાલવદ્મિ કુણાતતઃ ॥ ૨૨ ॥

अर्थः-तै हेतु माटे हुं जईने दुर्बुद्धि एवा आ लोकने के
कं कंने ए जिहारी तापसे वासकने जेम लोकावे तेम आ
कने छोटाव्या ठे माटे ॥ २२ ॥

टीका-उक्तागमजगन्नाथ स्तपोत्तिसिपयाततः ॥ मात्रामी-
प्रेः समंनानमधिरा द्यतदंतिकम् ॥ २३ ॥

अर्थः-एम कहिने जगत् स्वामी श्री पार्श्वप्रनुजी त्सार पत्री
में नरने मोटुं करि देनामना वाहन उपर बेसिने पोतानी माता
महा मित्र नेने महिन ते तापसनी पासो गया ॥ २३ ॥

टीका-वाधानात्तुंगांतः प्रनु पुंरुणि ॥ दारुणि मध्ये को-
दा मेतिष्ठ नामंहीने जपादिव ॥ २४ ॥

अर्थः-एवा पत्री प्रनुप अतिना कुंरुमां मोटा फाष्टना म-
हारे हिने सेपनामां नय पत्री जाणे रांताइने रहेला नागेने इाने
हहिने हीने ॥ २४ ॥

टीका-द्वय रूपे एतायां भूतपण्या जापतापता ॥ धर्मव्या-
पता, दि ने प्रकांन तातां एया ॥ २५ ॥

अर्थः-नेमने द्वय बांटाया जे, हे जापतापता एटसे जपतपना
हामने एटसे जे भवेने अर्थे ठे, माटे धर्मना निपयी आ तें शुं
एट अर्थेनुं ठे ॥ २५ ॥

टीका-द्वय भवेन एतायां पूर्ण बीजं तंगेति ॥ एता-
नस्य एता कुंरुमां एट मुंरुने ॥ २६ ॥

अर्थः-भवेनुं द्वय एतायां दया ठे, जेम एटनुं भूत काणा

रुं बीज ठे तेम ते मूल कारण अग्निमां वासवाथी मोटयपनु
र क्यांथीज थाय ? एटसे जेम बीज वासवाथी वृक्ष उत्पन्न न थाय
म दया रूपी मूलनो नाश करवाथी धर्म न थाय ने धर्म बिना सो-
यप नथी ॥ २६ ॥

टीका:-चेत् स्वांगस्या ज्ञिपं:गेण श्रेय स्त दन्निपज्यताम्
तदेव शीतवाताद्यैः किं जंतुनिरमंतुजिः ॥ २७ ॥

अर्थ:-ने जो पोताना शरीरने कष्ट करवाथी श्रेय मान्यो
होय तो शीत वातादिके करीने ते शरीरने कष्ट करपण निरपराधी
जंतुनो नाश शा माटे करे ठे ॥ २७ ॥

टीका:-आयुर्जायु मिवे घूना मातुराणां शरीरिणां ॥ ध-
मोरकैव साधीयान् किमु नो स्तपसा मुना ॥ २८ ॥

अर्थ:-जेम रोगातुर प्राणी ओपधने झे तेम आउखाने
रुद्धता प्राणीनी रक्षा करवी एज अतिशे श्रेष्ठ धर्म ठे माटे हे ता-
रस ! आ निर्दय तप बने शुं ? ॥ २८ ॥

टीका:-प्रादुर्भवति न श्रेयो न्हणां प्राणिप्रमायणात् ॥ खं-
पादयति नो जातु शिलाशकल मंकुरं ॥ २९ ॥

अर्थ:-माणसने प्राणीना बधथी क्यारे पण श्रेष्ठ प्रगट थतुं
नथी ते उपर दृष्टांत जेम पापाण खंरुधान्यना अंकुरने क्यारे पण
उत्पन्न करे नहीं तेम ॥ २९ ॥

टीका:-अलंकर्मीणदोःस्तंज संस्तंजितरिपुद्विपः ॥ निम-
न्निर्निमराज्यश्रीर्विना नीतिं यथा नृपः ॥ ३० ॥ चंद्रमा इय

विज्ञाणतंजिकां चंजिकांविना ॥ न विराजति किंभीरपांशुराखं-
ममंमलः ॥ ३१ ॥ धर्मकर्म तथा नावो हामतामसनाशने ॥ व-
खवतुक्षितोद्गच्छ वरुणां करुणां विना ॥ ३२ ॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

अर्थः—युद्धादि क्रिया करवामां कुशल एवा हस्तरूपी यं
तेणे करी थंजाव्या ठे. शत्रुरूपी हाथी जेणे एवो ने निर्विघ्न राज्य
सदमीने वश करतो एवो समर्थ राजा पण जेम नीतिविना न
शोने तथा फीण सरखुं धोखुं ठे अखंम मंमल जेनुं एवो चंजमा
जेम सुंदर प्रकाशक कांतिविना न शोने, तेम उगता सूर्य समान
करुणा विना पाप रूपी मोटा अंधकारने नाश करवाने धर्म कर्म
बघयान् नयी. ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥

टीकाः—प्राणिघातेन चेद् धर्मो धिवराः पीवरा स्तदा ॥
पातुषा जंतु संशोदा नश्रुयीरं दिवं शिवम् ॥ ३३ ॥

अर्थः—जो प्राणी घाते करीने धर्म होय तो छष्टपुष्ट अने जंतु
समूहने नाग बनार एया मागी लोक स्वर्ग सुखने अथवा मोक्ष
सुखने नोगवन् ॥ ३४ ॥

टीकाः—महानुजाय तन्मुंघ पंचवन्धितपो ऽधुना ॥ इत्युक्ते
जगदीशेन तं वखाय स तापसः ॥ ३४ ॥

अर्थः—ने हेतु माटे हे महानुजाय! पंचासि तपने हमणे-
दीज मूर्खी हे. ए प्रकार जगदीश्वर श्री पार्श्वनाथजीये कसुं. त्या
ने मरुत ने प्रभु प्रत्ये बोळ्यो ॥ ३४ ॥

टीकाः—यानुगी गजबर्जि इने दंमनीनिविचारणे न धर्मधं-
ददराम् जंतुनेकी जंवाहनाय ॥ ३५ ॥

अर्थः—हे राजकुमार तारी बुद्धि दंमनीति विचारवामां च.
तुर वे, एण धर्मप्रथनी चर्चाउने विपे तमारा जेवानी बुद्धि उदय
पामती नथी. ॥ ३५ ॥

टीकाः—महुक्कं नान्यथे ती श स्त मवादीत् प्रियंवदः ॥ न
चे अत्येपी तत्पश्य तपसः स्वस्य दास्यताम् ॥ ३६ ॥

अर्थः—त्यार पढी प्रिय वचन घोखनार पार्श्वनाथ स्वामी ने
तापस प्रत्ये घोख्या जे मारुं कहेछुं अन्यथा नथी ने जो तने वि-
श्वास न आवे तो पोताना तपनुं हांसीपणुं पाय ते जो ॥ ३६ ॥

टीकाः—ततः परशुना नेतां तर्गताः क्षीपितोरगम् ॥ द्विधा-
विधापयामास दारु तस्य तपो भुवम् ॥ ३७ ॥

अर्थः—त्यार पढी पार्श्वनाथ स्वामीए अप्रिकुंगमांघीज का-
एमां सर्प अर्थो दग्ध थयो ठे, ते काएने कढावीने परसी यत्ते वे
जाग कराव्या ते जाणे ए तापसना तपनुज निधे बेदन कयुं
के शुं ॥ ३७ ॥

टीकाः—ततः फंठोपकंठासजीवितः प्लुष्टविप्रदः ॥ दिदृक्ष-
येव निरगाद पकर्तुं मंहोरगः ॥ ३८ ॥

अर्थः—त्यार पढी फंठने समीप प्राप्त धयुं ठे जीवित जेने
पटखे फंठे प्राण आख्यापी मरवानी तैयारी घण्डी एवो, ने अर्द्ध
दग्ध धयुं ठे शरीर जेनुं एवो एक मोटो सर्प ते काएमांघी नीक-
व्यो, ते जाणे अपकार करनार ए तापसने कमशानी इहाए नीक-
व्यो होय ने शुं ? ॥ ३८ ॥

टीकाः—दापिता विजुना पंच ॥ परमेष्ठिनमस्तुतिः ॥ क-

रुणातरुणा तस्मैपुंसा नेदीयसा ततः ॥ ३९ ॥

अर्थः-त्यार पठी समर्थ जगवान् श्री पार्श्वनाथजीए पोताने नजीक रहेला माणस पासे ते सर्पने पंचपरमेष्टि नमस्कार एवढे नवकार मंत्र (जेथी दयानो जेव्हास घणो थाय ए प्रकारे) देवळाव्या एवढे संजळाव्या. अथवा करुणाना जाऊ समान अथवा करुणाए जीजाता एवा कोइ पासेना माणसनी पासे नवकार संजळाव्या. ३९

टीका:-लघुकर्मतयै काग्र स्ततः संज्ञितया जनया ॥ श्रवो-
जलिपुटाज्यां ता मधा सीत् स सुधामिव ॥ ४० ॥

अर्थः-त्यार पठी ए सर्प लघुकर्मी ठे अने संझी पंचेंद्रिय ठे ए हेतु माटे एकाग्र थडने कानरूपी अंजली पुट वने ते नवकार मंत्ररूपी अमृततुं पान करतो हवे ॥ ४० ॥

टीका:-तन्महिम्ना स निः सीम्ना विपद्य समपद्यत ॥ ज-
वनाधिपदेवेषु धरणः फण भृत्पतिः ॥ ४१ ॥

अर्थः-जेनो अवधि नथी एवो ते नवकारना महिमाए क-
रीने ते सर्प मरीने जवनपति देवने विषे नागनो राजा धरणेंद्र नामे
उत्पन्न थयो. ॥ ४१ ॥

टीका:-छादशांगीविदो प्येनं निधनानेहसि स्वयं जव्यान्-
पंचनमस्कारमत एवा ध्यजीगपन् ॥ ४२ ॥

अर्थः-एज हेतु माटे छादशांगीना जाण मोटा पुरुष पण
मरणकालने विषे पोते जव्यप्राणी थकी पंचनमस्कारने जणे ठे ए-
टके जव्यप्राणी नमस्कार देठे ने पोते ग्रहण करे ठे ॥ ४२ ॥

ટીકા—અસા યેવ ચિરોપાત પાપસર્વકયો ન્દુષ્ણાં ॥ ધનાધના
દત્તે કોઽન્યઃ ॥ પ્ત્રોપ મોપ દમો ઘને ॥ ૪૩ ॥

અર્થ—એજ નમસ્કાર માણસનાં ઘણાં ધાણ સુધી ઠગાંન
કરેલાં પાપનો નાશ કરનાર છે તે ઉપર દૃષ્ટાંત જેમ ઘનને વિશે અ-
ગ્નિવાદ્યી રક્ષા કરવામાં સમર્થ મેઘવિના ધીજો કોણ હોય ?
કોઈ નહીં તેમ ॥

ટીકા—યે મું જગ્યા અપદ્યાજં લજ્જને પોતય તથં લંપદંતિ
જપાંજોર્ધિ તે ગંજીર મંજીરિયઃ ॥ ૪૪ ॥

અર્થ—જે જગ્યાપ્રાણી જાગૃતમાન નયકાર મંત્રને પામે છે,
તે પ્રાણી નિર્જય થકા ગંજીર સંતાર સમુદ્ધનું અલંપન કરે છે ॥ ૪૪ ॥

ટીકા—પદાથો પ્યેન માતાથ નાયં તાયં મદ્વિષ્ણ ॥ વિરંતિ
જુત સંતાર તાનપા માનયા ઇય ॥ ૪૫ ॥

અર્થ—પશુ પણ એ નયકાર મંત્રને પામી મોટી સદર્મીવે સ-
હિત સ્વર્ગને પામે છે, જેમ વાયું છે સંતારનું દલકાસ પણ એમણે પણ
માણસ સ્વર્ગને પામે છે તેમ ॥ ૪૫ ॥

ટીકા—નમતસુરશિરોમોલિષુંવિશાસનૈવજં હનતિ દલિ-
માન્ પ્રાગ્ચ સ્વારાગ્ય ય છુધીપતિઃ ॥ ૪૬ ॥

અર્થ—જે નયકાર મંત્રના પ્રજાવધી સમર્થને, ઇંડાદીના
સ્વામીને નમતા જે દેવતાના મરતક સુકુટ તેમણે અંગીકાર કરી
છે આજ્ઞા થયનની સહુ-છહ જેમાં એનું પોતાનું મોટું ફંદા સદર્મીવે
રાત્ર જોતો છે ॥ ૪૬ ॥

टीका:-दिक्कूल मुदुजख्यातिस्फातिप्रीणितविष्टं ॥ कर्म
चारत साम्राज्यं सार्वज्ञोमः पिपार्त्तियत् ॥ ४७ ॥

अर्थ:-जे नवकार मंत्रना प्रज्ञावथी दिशायोना समूहने
जेदन करी चालतो जे जसनो विस्तार तेणे करीने प्रसन्न कर्युं वे
जगत् जेणे एवुं सुंदर चक्रवर्ती राज्यने चक्रवर्तीराज थइ पासन
करे ठे ॥ ४७ ॥

टीका:-चंचछाया चृतः पंच नमस्कारफलग्रहेः विपक्रिम
फलस्या स्य फलिका त छिजृंजते ॥ ४८ ॥

अर्थ:-देदीप्यमान लक्ष्मीनुं धारण करतो अथवा उज्ज्वल
ठायाने धारण करतो एवो ने परिपक्व ठे फल जेनां एवा पंचनम-
स्काररूप फलवान वृक्षनी इंद्र पदवी मलवी तेतो एक फलीमात्र
प्रगट शिंग थइ ठे.

टीका:-देवभूयं गते नागे तद्धाम्ना थ प्रचुं जनाः ॥ नुनुं
सूक्तिपीयूषस्यंदिनो वंदिनो जनाः ॥ ४९ ॥

अर्थ:-ते नाग देवपणु पाम्या पठी सुंदर वाणी रूप अमृतने
घरसता एवा लोक तथा वंदिजन, तेमणे नजरे दीठेला मोटा प्र-
तापे करीने प्रचुनी स्तुति करता हवा ॥ ४९ ॥

टीका:-कोन्यः संवेदमेदस्वी जगवंतं विना त्र यत् ॥ श्रे-
कतात् पक्ष मप्येन मंतर्दारुरगं विचुम् ॥ ५० ॥

अर्थ:-जे अर्हीयां जगवान विना, बीजो कोण मोटो पु-
रूप नजरे न दीठामां थावे एवा पण काटना पोलाणमां रहेला
ए मोटा सर्पने देखे ॥ ५० ॥

ટીકા:-કસ્યાપરસ્ય કારુણ્યજરમંધરતારકાઃ ॥ નિપતંતિદશઃ
પ્રેષ્ટાઃ ક્ષોદિદેષ્વપિ જંતુષુ ॥ ૫૧ ॥

અર્થ:-દયાના સમૂહ વને મંદ છે નેત્રની કીકીયો જેમની
એવા જગવાન વિના ધીજા કોની સુંદર દૃષ્ટિયો અતિશે છુડ એવા
પણ જંતુને વિપે પને ॥ ૫૧ ॥

ટીકા:-તપો દૂપયિતું કોન્યઃ પ્રજુ રસ્ય તપસ્વિનઃ ॥ તૂણે
દિ વિયતો ઘાઠં કસ્તમસ્તપનં ધિના ॥ ૫૨ ॥

અર્થ:-એ તપસ્વીના તપને છોડુ કરી દેવામ્વાને જગવાન
વિના વીજો કોણ સમર્થ છે, જેમ આકાશ થકી અંધાગને સૂર્ય-
ના વીજો કોણ અતિશે નાશ કરી શકે છે ॥ ૫૨ ॥

ટીકા:ગોત્રજ્ઞેદાંકિતઃ શક્ર સ્તમસા મસિનઃશરી ॥ મંદઃ
સદસિધમાંશુઃ કેનો પમિનુમઃ પ્રજુમ્ ॥ ૫૩ ॥

અર્થ:-જગવાનની ઉપમા કોની સાથે કરીએ ? કેમ જે ઇંડ
ઠે તે તો ગોત્ર એટલે પર્વતનો ખેદ કરાવેકરીને લાંબિત પયો છે. (જ-
ગતમાં પણ જેણે ગોત્રનું વેદન ખેદન કર્યું હોય તે સારો ન કહેવાય
એ ખાવ છે) ને ઇંડ પણ અંધારાવે કરીને મસિન છે એટલે કશુંકિત
ઠે અંધે સૂર્ય પણ માગશર માસમાં મંદ થાય છે એટલે શિશ્યાઢ્યામાં
એનો પ્રતાપ દુઠી જાય છે, માટે ઇંડ ઇંડ અંધે સૂર્ય એ અણ પ્રતારી
કહેવાય છે તો પણ તે પ્રતાપમાં એક પક્ષ મોટું દૂષણ છે માટે નિ-
શંક જગવાનને કોની ઉપમા કરીએ ॥ ૫૩ ॥

ટીકા:-પ્રજુ રઘુ ન ચે દેવ્ય હ્જનઃ પ્રનિવદં સ્વહન્ તદા
જાયંધય ન્મોદા દપનિવ્યદ્ જગાવટે ॥ ૫૪ ॥

अर्थः—जो प्रभु अहीं न आव्या होत त्यारे तो जन्म राना अंध पुरुषनी पेठे रुगले रुगले स्वलना पामतो आ लो मोहर्था, संसाररूप कूवामां पमत् एटले प्रभुए जो अहीं आवी ए तप छुट न करी देखामुं होत तो लोको मोहर्था जूवामां सां मानीने संसार रुप कूपमां पमी मरत ॥ ५४ ॥

टीकाः—ततो विज्ञो गुण स्तोत्र मसहिष्णुः स तापसः ॥ ततो वेशावपक्रांतः प्रकाशा बंधकारवत् ॥ ५५ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते तापसर्था जगवाननी गुण स्तुति सहन न थइ ए कारण माटे जेम अजवालाथी अंधारुं नासे तेम ते वेशर्था नावो ॥ ५५ ॥

टीकाः—सडदकोपि संपकोविज्ञो दुःखाय केवलम् ॥ तस्या जय दुल्लोकस्य प्रकाश इव चास्वतः ॥ ५६ ॥

अर्थः—सारु ठे उत्तर फल जेनुं एवो पण जगवाननो संबंध ते केवल ते तापसने दुःख जणी थयो. जेम सूर्यनो प्रकाश घूमने दुःख जणी थाय तेम ॥ ५६ ॥

टीकाः—ततः कृत्वा तदज्ञानात् जरठः कमठ स्तपः ॥ मेघमाखीतिविबुधो ऽजमि स्तनितनामसु ॥ ५७ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते कृत् कमठ नामे तापस अज्ञानर्था तप करीने स्तनित नामे दशमी निकायने विषे मेघमाखी नामे देवता थयो. ॥ ५७ ॥

टीकाः—गीयमात्रो जगन्नाथो गायकैर्नगरीं ततः ॥ विवेश पेदाक्षर्येन्ना वृत्रहेवा मरावतीम् ॥ ५८ ॥

अर्थः—त्यारपठी जगतना नाथ श्रीपार्श्वनाथजी गायक
लोकोये गान कर्या ठतां मोटा महिमाए सहित जेम इंड्र अमरा-
वती नगरीमां प्रवेश करे तेम पोतानी नगरी प्रत्ये प्रवेश करता
हवा ॥ ५७ ॥

टीकाः—ततो लोकांतिकैर्देवैः प्रचुरागत्य बोधितः ॥ जग-
वंतं स्वयं मुक्त्यं वरीतुं प्रह्वितैरिव ॥ ५७ ॥

अर्थः—त्यार पठी मुक्ति कन्याए पोतानी मेले जगवंतने व-
रवाने मोकल्या होय ने शुं ? एम लोकांतिक देवताउए थावीने प्र-
भुने बोध कर्यो ॥ ५७ ॥

टीकाः—स्वर्णस्तोमस्य वर्षेण तापनिर्यापणक्षमः ॥ ज-
गत्यास्तर्पमाकर्षन् घनाकृतिरदीक्षत ॥ ६० ॥

अर्थः—सोनैयाना समूहना वरसवे करीने लोकना संतापने
नाश करवाने समर्थ अने तृष्णानो नाश करता अने मेघना संरखी
ठे थाकृति जेनी एवा जगवान दिक्षा खेता हवा. एटखे वार्षिक
दान थापीने दीक्षा खीधी. मेघपक्षे मेघ सारा जखनी वृष्टि करीने
पृथ्वीना तापने नाश करवामां समर्थ ठेने तरशने मटाग्नार ठे. ६०

टीकाः—अथाश्रमपदोद्याने कदाचिद्भिद्हरन् प्रभुः ॥ तस्यो
मौनं समास्थाय प्पानध्यानैकतानधीः ॥ ६१ ॥

अर्थः—त्यारपठी कोइक वखत बिहार करता थाश्रमपद
नामे उद्यानने विषे, वृद्धि पामता ध्यानने विषे एकतान यइ ठे युद्धि
जेमनी एवा जगवान् मौनपणुं धारण करी उजा रहेता हवा. ६१

ટીકા:-સ્મૃત્વાથ પ્રાક્તનં વૈરમન્વીશં મેઘમાલિના ॥ અ-
મર્ષોન્મીલદુત્તાલજાલત્રકુટિશાલિના ॥ ૬૨ ॥ પ્રાગ્જન્મનિ-
ચિતસ્વૈરવૈરનિર્યાતનામહં ॥ વિદધામીત્યુપસ્રષ્ટું વક્ત્રત્વેન
પ્રવક્રમે ॥ ૬૩ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી મેઘમાલી જગવાન પ્રત્યે કેટલાક જ-
વથી અનુસરતુ જે પૂર્વનું વૈર તેને સંજારીને ક્રોધથી ઝંચુ ઉપમું
જે વિશાલ લલાટ તેને વિષે ત્રકુટી કરીને શોજતા એવા તે દેવે
એમ વિચાર્યું જે હું પૂર્વજન્મને વિષે સંચય કરેલું પોતાનું વૈર તે પ્રત્યે
નિર્યાતના કરું, ઇટલે વૈરનો વદલો વાલું. અર્થાત્ વૈર વાલું. એમ
ધારીને વક્રપણે ઉપડ્રવ કરવાને આરંજ કર્યો. ॥ ૬૨ ॥ ૬૩ ॥

ટીકા:-પ્રેક્ષન્નિશાતવિશિશ્વશિશ્વાસમનસ્વાંકુરાન્ ॥ મુ-
લ્નિર્યદૂધનસ્વાનવિદીર્ણગિરિકંદરાન્ ॥ ૬૪ ॥ દિગ્ગજૈર્યોદુ-
મુત્પિત્સૂનિવ સિંદાન્ મહીયસઃ ॥ વિનિર્મમે જગત્તેતુરુપરિષ્ઠા-
સ્ત હુષ્ઠીઃ ॥ ૬૫ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ચલકતા જે તીવ્ર વાળ તેની શિશ્વા સરશ્વા ઠે ન-
સના થંકુરા (અમ) જેના અંતે મુલથી નીકલતા મેઘ જેવા ગંજીર ક-
શાકાના શબ્દે કરીને કમકા કરી (ફામી) ઠે પર્વતની ગુફાઈ જે-
મણે એવા, અંતે દિગ્ગજ (દારી) ની સંઘાતે જાણે યુદ્ધ કરવાને
ઉગ્રતા હોય ને શું? એવા મોટા સિંદને તે હુષ્ઠિદેવે જગ-
ત્સામીપ્રીતાર્શ્વનાયજી ઉપર વિકુર્ચ્યા ॥ ૬૪ ॥ ૬૫ ॥

ટીકા:-અથમહં પ્રજોસ્તેઽથ સ્પન્દુમપ્યસદિષ્ણવઃ ॥ અમૂવ-
ન્નિષ્ણા યદ્વન્નિર્ધનાનાં મનોરથાઃ ॥ ૬૬ ॥

અર્થ:-તે સિંહ પ્રતુને/ અથમહં સ્પર્શ કરવાને સમર્થ ન થયા

मेम निर्धन पुरुषना मनोरथ सफल न थाय तेम ॥ ६६ ॥

टीका:-गंरस्थलगलदाननीरशीकरवर्षुकाः ॥ सज्जिताश्च-
मशुंकाद्यास्तेन स्तंवेरमास्ततः ॥ ६७ ॥

अर्थ:-त्यारपगी गंरस्थल थकी नीकळतुं जे मदनुं जल
ना विंदवाने वरसतां ने आकरा ठें शुंढादंरु जेना एवा हाथी
वेकुर्या ॥ ६७ ॥

टीका:-उद्दामानः प्रजौ तेऽपि तेजस्विनि तमोपदे ॥ वज्रवु-
र्नदधामानो दीपाः प्राजातिका इव ॥ ६८ ॥

अर्थ:-ते मोटा हाथो पण तेजवंत ने अज्ञान अंधकारने
माश करनार एवा प्रजुने विषे जेम प्रजातकाखना दीवा निस्तेज
थाय तेम प्रतापरहित थया ॥ ६८ ॥

टीका:-इत्यादिजिर्महाजीमैर्ममरैः समरैरिव ॥ अष्ट-
ज्यति जिने जिण्यौ मेघमाखीत्यर्चितयत् ॥ ६९ ॥

अर्थ:-पूर्वें कहा ए आदि संग्रामनी पेठे मोटा जयंकर एवा
अपडववने जीतवानुं जेने शीख ठे एवा जिनपार्श्वनाथजी क्षोज
न पामे ठते मेघमाखी देष एम विचारतो हवो ॥ ६९ ॥

टीका:-कथमेऽमया क्षोज्यो दीप्रोकंप्रः सुमेरुवत् ॥ आ-
ज्ञातं सखिलौधेन प्रक्षिपामि सरस्वति ॥ ७० ॥

अर्थ:-जे मेरु पर्वतनी पेठे देदीप्यमान अने कंफे नहीं एवा
आ जगवंतने हुं कीये प्रकारे क्षोज पमानुं एम विचार करतां अरे
पमां शुं ठे ? एम अवगणना पूर्वक विचार कयों जे पाणीना प्रवाह

वने एने समुद्रमां खेंची नांखु ॥ ७० ॥

टीका:-कर्णपालीललत्तार-प्राशुतारांशुजासुरा ॥ महद्भिः
स्कूर्ज्जस्कर्ज्जस्त्रिवृंहिता गजता यथा ॥ ७१ ॥

अर्थ:-एम विचारीने आकाशमां मेघ पंक्ति विस्तारी, ते
पांच श्लोक वने वर्णन करे ठे. जे काननी मर्यादाने विषे रह्या ने
सुंदर अतिशे उंचा जे तारानां किरण, तेणे करीने देदीप्यमान ज-
णाती एटले मेघ पंक्तिरूप स्त्रीये कान सुधी सुंदर अतिशे तेजस्वी
तारा रुपी मोती धारण कर्यां ठे तेनी कांति वने शोभे ठे. ते उपर
दृष्टांत, जे मोटाने बल पराक्रमने जणावतां एवा ठे शब्द जेने विषे
एवी हाथीनी श्रेणी शोभे तेम जणाती हाथीनी श्रेणी पण मो-
तीना समूह धारण करवाथी शोभे ठे ॥ ७१ ॥

टीका:-जिन्ना खनिमणित्विर्ज्जिरक्षनाचलचूरिव ॥ कुंज-
गुंजत्कुरंगारि-प्रतिशुन्मिश्रितांवरा ॥ ७२ ॥

अर्थ:-बली ते मेघपंक्ति केवी ठे ? तो खाणने विषे रहेस
मणिनी कांतिवने मिश्र यएली एवी अंजनाचलनी जूमि होए
ने शुं ? एम जणाती. बली कुंजने विषे शब्द करता एवा जे सिंद
एटले ज्योर मेघ गर्जना करे त्यारे सिंद पण पोताना माया उपर
गर्जना यती सांजडीने अहंकारथी तेमना सामी गर्जना करे एयो
स्वभाव ठे मांटे, तेमना पगुंदांना शब्दवने मिश्रित घयुं ठे आ-
काश ते जे चकी एवी ॥ ७२ ॥

टीका:-यंतःस्थकाशियव्यास-मोक्षिरत्नांशुकीसिता ॥ का-
शिंदीशानिशोदंघ्रीचिको हस्ताकुसा ॥ ७३ ॥

अर्थः—बली ते मेघपंक्ति केवी ठे ? तो के जेना जलमां कालियनामे नाग रह्यो ठे तेना मस्तकमां रत्न रह्यो ठे तेनी कांतिबके व्याप्त थएली ने वायुबके उधलता तरंगना कोलाहल शब्दबके आकुल व्याकुल एवी जुमनां नामे नदी होयने शुं ? कवितामां जुमना नदीनुं जख काखु वर्ण न थाय तेमां कालिय नामे मोटो मणिधर नाग परिवार सहित रह्यो तो तेने कृष्ण वासुदेवे समुद्रमां काढी मुक्यो शायी के तेना जेरथी ते नदीनुं काखु पाणी लोक पान करीने मरण पामता हता ते कथा पुराणमां प्रसिद्ध ठे, भाटे मेघमासा पण एम जणाती एवी ॥ ७३ ॥

टीकाः—उद्यत्सौदामनीदामकामसंवक्षितं हविः ॥ ह्युज्यदं-
जोनिधिध्वानगंजीरध्वनिरारुहः ॥ ७४ ॥

अर्थः—बली ते मेघपंक्ति केवी ठे तो के उत्पन्न यत्ता जे बीजलीना ऊबकारा तेणे करीने अति व्याप्त थइ ठे उवी जेनी, थने दोन पामता समुद्रना शब्द सरखा गंजीर शब्दबके व्याप्त एवी ॥ ७४ ॥

टीकाः—आशानितंघिनीवक्त्रविंबनीलांवरश्रियम् ॥ संद-
धानाम्बरं तेन तेने कादंघिनी ततः ॥ ७५ ॥

अर्थः—बली ते मेघपंक्ति केवी ठे तो के दिशारूपी स्त्रीथोनुं मुख ढांकवानुं काखुं बख तेनी शोजाने धारण करती एवी मेघ-
पंक्ति ते देवे विस्तारी ॥ ७५ ॥

टीकाः—अस्ततंद्रास्ततः सांद्राजगवन्मस्तकोपरि ॥ नि-
पेतुः सखिलासारा नाराचा इव दुःसहाः ॥ ७६ ॥

अर्थः-त्यार पढी जगवानना मस्तक उपर आलसरहित
अंतरायरहित पाणीनी धारात पाणी ते जाणे दुःसह बाणवृष्टि
पनी होय नहि शुं एम जणाती ॥ ७६ ॥

टीकाः-जिनदेहं ततः स्पृष्टाव ते लुठंतिस्म भूतले ॥ अंतः-
समुच्चरद्ध्यानमरुता विधुता इव ॥ ७७ ॥

अर्थः-त्यार पढी ते जलधारा पार्श्वनाथजीना देहनो स्पर्श
करीने भूतलमां छोटी पनी एटले पृथ्वीमां पसरि, ते जाणे अंतरने
विषे रुने प्रकारे चालतुं जे ध्यान ते रूपी वायुवने तिरस्कार पांमी
होय ने शुं ? एम हेठल (नीचे) पनी ॥ ७७ ॥

टीकाः-नीरन्ध्रं नीरधाराजिः पातुकाजिः समंततः ॥ एका-
र्णवे इवामृतां युगांतश्च रोदसी ॥ ७८ ॥

अर्थः-त्यारपढी धारुपणे निरंतर चारे पास पकती पाणीनी
धारातुं जेम युगांत कालमां आकाश पृथ्वी एक समुद्रमय थाय
नेम सर्व जलमय थयुं ॥ ७८ ॥

टीकाः-सोऽजितो जिनमप्सूरोऽत्रियः क्षीरोदसोदरः ॥ व-
जार तनुनानिघ्नः काशोदजलधिश्रियम् ॥ ७९ ॥

अर्थः-जिननी चारे पास मेघमांथी पकतो ने क्षीर समुद्र
जेवो ने पाणीनो समृद्ध पार्श्वनाथजीनी काली कांतिवने मि-
थ दसो मोटे नेते काशोद नामे समुद्रनी शोभा धारण करी ॥ ७९ ॥

टीकाः-नमास्तकावजीमूतनिष्टपूतः पयसां रयः ॥ स
वरीहृष्यने स्तोत्रं प्रारं प्रारं नुवं तथा ॥ ८० ॥ यथा जगवतः
बन्धनातोद निरंकुशः ॥ मंपद्यनेऽपकाराय नीचगामी दुपेक्षितः ॥ ८१ ॥

अर्थः—तमाल वृक्षना जेवा काला मेघथी पमेखो जे पाणीनो प्रवाह ते पृथ्वीने जरी जरीने ते प्रकारे उंचो अतिशे वघ्यो जे प्रकारे जगवानना कंठ उपर निरंकुशपणे आरोहण थयो. ते उपर अलंकार करे ठे. जे ए वात घटेज, जे नीचाणमां गमन करनार तेनी उपेक्षा करवी ते पोताना अपकार जणी आय ठे. जेम नीच पुरुष ठे तेनी उवेखणा करी जे हशे आपणुं अपमान कर्युं तो करवा थो इत्यादि प्रकारे जो करे तो ते नीच पुरुष अंत्ये जतां आपणुं गळुं जाखे तेम ते नीचाण चाखनार जख ठे तेनो एवो स्व-ज्ञाव थयो जे हखवे हखवे परमात्माना कंठ उपर आवी घेतुं ॥ ८० ॥ ८१ ॥

टीकाः—अमोघः पायसामोघः समैधिष्टयथा यथा ॥ इर्ष्य-
येव जिनस्यापि ध्यानवन्दिस्तथोर्व्ववत् ॥ ८२ ॥

अर्थः—सफळ एवो पाणीनो प्रवाह जेम जेम वृद्धि पास्यो तेम तेम परमात्मानो पण ध्यानरूपि अग्नि इर्ष्याए करीने जाणे वरवानल अग्नीनी पेठे देदीप्यमान यतो हवो ॥ ८२ ॥

टीकाः—नीलकुंतलरोखं पद्मलाहिदमलम् ॥ दंतद्युति-
मधुस्यंदि ग्रीवानालोपलक्षितम् ॥ ८३ ॥ इंदीवरश्रियंविभ्र द-
श्यङ्गनतान नम् ॥ घनमुक्तपय पूरनिमग्नवपुषः प्रज्ञोः ॥ ८४ ॥
युग्मम्

अर्थः—त्यार पठी मेघे मुकेखा पाणीना पुरमां निमग्न थेंयुं ठे शरीर जेतुं एवा जगवान तेमंतुं जे, काला कमखनी शोचाने धारण करतुं एवुं मुख ते प्रत्ये, लोकनां समूह जोता हवा. ते मुखः

કમલ કેવું છે તો કાલા કેશરૂપી જમરા જેમાં રહ્યા છે એવું, ને
સુંદર નેત્રરૂપી નિર્મલ પત્ર જેમાં રહ્યાં છે એવું, ને દાંતની કાંતિ
રૂપ મકરંદને ઝરતું (ઉત્પન્ન કરતું) ને કંઠરૂપ નાલે કરીને જણાવું
એવું મગવંતનું મુખ, કમલ સદૃશ જણાય છે ॥ ૫૪ ॥

ટીકા:-અનણીયોમણીરશ્મિકિન્નિરિતકકુન્નુમુખમ્ ॥ ૫૪ ॥
નાગરાજસ્ય સિંહાસનમકંપત ॥ ૫૫ ॥

અર્થ:-અટલું થયા પછી મોટા મણીની કાંતિયોવત્ ચિત્ર
વિચિત્ર કયાં છે દિશાઓનાં મુખ જેણે એવું નાગરાજનું સિંહાસન
કાંપતું હતું ॥ ૫૫ ॥

ટીકા:-વૃત્તાંતસ્તેન કૃત્તાંતઃકરણસ્યેનસા તતઃ ॥ પ્રયુક્તાવ-
ધિનાજ્યોધિ પ્રજોઃ પાદપ્રસાદવત્ ॥ ૫૬ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી જોડન થયું છે અંતઃકરણમાં રહેલું પાપ
જેનું પણ તે નાગરાજે અવધિજ્ઞાન પ્રયોજીને પ્રજા સંવંધી સર્વ
વૃત્તાંત પ્રજાના પાદપ્રસાદની પેઠે જાણ્યું. અટલે જેમ તીર્થકરનો
જન્મોત્સવ જાણે છે તેમ. અથવા પોતા ઉપર જે પૂર્વે પ્રજાના ચરણનો
અનુપદ્ધ થયો છે તેમ અથવા કમઠ યોગીના પંચાગ્નિ કુંડમાં પૂર્વે
વસતો હતો તેથી જગ્યાને પોતાના ચરણપ્રસાદવડે ત્યા પ્રકાર-
ની પદવી પમાડી છે, એ પાદપ્રસાદસહિત જેમ હોય તેમ જાણતો
હશે. ॥ ૫૬ ॥

ટીકા:-સત્વચ્ચક્રુચારોદ્દાસ્તિચક્રાનુગતાસિકાઃ ॥ ક-
લિંકારચિત્તચાયા સ્વામંજુલ્લસીલતાઃ ॥ ૫૭ ॥ વન્યાસમાઃ
સમાદાય દેવીઃ પદ્માવતીમુખ્યાઃ ॥ ધરણેન્દ્રસ્તતો જક્ત્યા સ્વા-
મિનં સમુદેવિજાન્ ॥ ૫૮ ॥ યુગ્મમ્

અર્થઃ—ત્યાર પછી સુશોજિત છે સ્તન અને કટીથી નીચે
 લ્યો જાગ તે જેમનો એવી; અને તિલક સહિત છે લલાટ જેમનાં
 એવી તથા કાનનાં આહુપણવને રચી છે સુંદર શોજા જેમની એવી ને
 સુંદર છે વ્રીવલીરૂપી લતા જેમની એવી ને વનદેવી સરસી જણાતી
 જે પદ્માવતી પ્રમુખ દેવીઓને સંઘાથે લઈને ધરણેંડ નક્તિએ ક-
 રીને પાર્શ્વનાથ સ્વામી પાસે આવતા હવા. વનદેવી પ્રત્યે વિશેષણનો
 અર્થ જે સારા પત્ર જેને છે એવા લકુચ નામે વૃક્ષનો છે આશ્રય જે-
 મને એહવી ને પોતામાં વધારે સુગંધ છે માટે તિલકના વૃક્ષથી પ્રાપ્ત
 થયા છે વ્રમર જેમને એહવી ને કર્ણિકારનાં વૃક્ષવને થઈ છે ઠાયા
 જેમને એવી ને સુંદર છે લવલી નામે લતાઓ જેની પાસે એહવી.
 ॥ ૬૭ ॥ ૬૮ ॥

ટીકાઃ—વિજુરીકાંઘ્રમૂવેથ તેન મધ્યેજલોચયમ્ ॥ ઊર્મિ-
 સંવર્મિતઃ શૌરિરંતર્નિરાધિપં યયા ॥ ૬૯ ॥

અર્થઃ—ત્યાર પછી તે ધરણેંડે જલના સમૂહ મધ્યે તરંગ વને વ્યા-
 પ્ત થયેલા જગવાન દીઠા. જેમ સમુદ્રની મધ્યે નારાયણને દેલે તેમ. એ
 દૃષ્ટાંત અન્ય શાસ્ત્રને અનુસારી છે તે કંદુ છે. સમુદ્રની મધ્યે શેપનાગના
 શરીર ઉપર નારાયણ સૂવે છે ને તે નાગ પોતાની હજાર ફણારૂપી
 ટંક તેમના ઉપર ધરે છે. ને પાસે લક્ષ્મીજી પગ ઘાંપે છે, તેથી તે-
 મનું નામ શેપશાયી જગવાન કહેવાય છે इत्यादि કથા છે ॥ ૬૯ ॥

ટીકાઃ—મણિદીધિતિનિર્ઝૂતવનસંતમસં તતઃ, ॥ અપાર-
 સ્ફારદુર્વારાંબુધારાચૌરગૌરવમ્ ॥ ૭૦ ॥ આતપત્રં શ્રિયઃ સત્રં
 ફુલ્લત્રવફણામયમ્ ॥ યુવનાધિપતેરુર્ધ્વં ડાગ્ વિજરાંઘ્રમુ-
 વ સઃ ॥ ૭૧ ॥

अर्थः—त्यार पठी ते धरलेंद्र, मणीनी कांतीवने नाश कर्युं ते घाढ अंधकार जेणे एवुं ने घणी मोटी ने दुःस्वर्ची निवारण थाय एवी जे जलधारात तेने हरनार ठे मोठ्यप जेनी एवुं ने शोजातुं घर प्रफुल्लित नवफणारूपी वत्र जगवंत उपर शीघ्रपणे धारण करतो हवो ॥ ९१ ॥

टीकाः—सोऽधस्तान्नेतुरुद्यामधाम तामरसं मुदा॥ उन्नालं रचयामास दासवद्दासवोपमः ॥ ९२ ॥

अर्थः—दासव इंद्र ठे उपमा ते जेनी एवो जे धरलेंद्र ते स्वामी एवा जगवंत श्री पार्श्वनाथनी हेठळ अपरिमित पटले घणुं ठे तेज ते जेनुं एवुं अने उंचां मुखनुं ठे नाल ते जेनुं एवा कमलनी हपें करीने दासनी पेठे रचना करतो हवो ॥ ९२ ॥

टीकाः—अथोपरि फणावत्रवारितांबुदविप्लवः ॥ अधोजां धूनदांजोजन्यस्तशस्तपदः प्रभुः ॥ ९३ ॥ प्राग्वत् प्रवृत्ते प्यातुं निवर्तयवर्जितः ॥ सर्वावस्थासु साम्यं हि कामं परमयोगिनाम् ॥ ९४ ॥

अर्थः—त्यारपठी जेनाउपर फणारूप वत्र वने मेघनोउपद्रव निवारण कर्यो ठे एवा ने नीचे सुवर्ण कमलने विषे थाप्या ठे मुंदर पग जेणे एवा प्रभु पूर्वनी पेठेज उपद्रवनो जे आगंवर तेणे रहित ध्यान करवाने प्रवर्तता हवा ते यात घटेज मोटा योगीश्वर ने मुख दुःखादि सर्व अवस्थाने विषे अतिशे समपणुं होय ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥

ટીકા:-તથાપીશે મહામર્પપ્રકર્પ મેઘમાલિનમ્॥મેઘમાલિન-
મુદ્ધીદ્ય તતોઽવાદીદહીશ્વરઃ ॥ ૯૫ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી ધરણેંડ મેઘમાલી પ્રત્યે પૂર્વે કહ્યો એવો
ઉપડ્યવ કર્યો છે તો પણ પ્રજુને વિષે મહાક્રોધે કરીને પાઠી મેઘ
માલાની વધારે ઘૃષ્ટિ કરવામાં તત્પર થયો એવો મેઘમાલીદેવને દે-
શી તે પ્રત્યે નાગપતિ ધરણેંડ બોલતો હવો ॥ ૯૫ ॥

ટીકા:-મૂઢ પાપીયસાં ધુર્ય મૌલે ક્રોદીયસાં જ્ઞવાન્ ॥ જિ-
નેંદ્રેપિ કિમેતદ્જ્ઞો વ્યંજયસ્યતમંજસમ્ ॥ ૯૬ ॥

અર્થ:-હે મૂઢ! અતિ પાપીમાં અપેસર, અતિ નીચ પ્રાણીના
માયાના મુગટ સમાન એવો તું જણાય છે શાચી કે જિનેશ્વરને
વિષે પણ શું આ તૈં અઘટિત પ્રગટ કર્યું! ॥ ૯૬ ॥

ટીકા:-દ્વિપત્નીશમથસ્ત્વંજ્ઞો માપસ્તસમાનસઃ ॥ યાને
વશ્યે પયોરાશો કો નુ નિર્લ્લજ્ઞ મહ્જાતિ ॥ ૯૭ ॥

અર્થ:-હે મેઘમાલી? પ્રજુનો છેપ કરી તપ્પ્યું છે મન જેનું
એવો તું નરકમાં માંપરુ કેમ જે હે નિર્લ્લજ્ઞ પોતાને વશ નૌકા મહી
પછી સમુદ્રમાં કોણ સુવી મરે ॥ ૯૭ ॥

ટીકા:-અદો કારુણિકાયાપિ જિનાયેર્પ્યતિ વાલ્મિશઃ ॥
દ્વિપંત્યામ્નં મ્રદીયાસં કરજ્ઞાઃ કંટકાશિનઃ ॥ ૯૮ ॥

અર્થ:-મૂર્ખ પુરુષ કરુણાના સમુદ્ર એવા જિનજણી રૂપ્યાંકરે
ઠે તે આધર્ય છે. ત્યાં અસંકાર યતાવે છે જે એ વાત પટે છે. મૂ-
ર્ખનો એવો સ્વભાવ હોય છે. જેમ કાંટાનું જલ્લણ કરનાર હંટ છે તે
અતિશે કોમક્ર એવો આંબો તે પ્રત્યે છેપ કરે છે મેમ ॥ ૯૮ ॥

टीका:-विजुनाइतपोऽसारं तेने तेऽनुजिघृक्षया ॥ नहि जा
सतां वृत्तिः परेषां विप्रलिप्सया । एए ॥

अर्थ:-जगवाने तारा उपर अनुग्रह करवानी इच्छाये ता
अज्ञान तप खोदुं करी विस्तारुं केम जे क्यारेय पण सत् पुरुषनी
प्रवृत्ति बीजा पुरुषने ठगवा कारणे होयज नहीं ॥ एए ॥

टीका:-त्रालिश त्वादशा यद्वा हितमप्यऽहितं विदुः ॥
संपद्यते विरहिणां हरिणांकोऽपि दारुणः ॥ १०० ॥

अर्थ:-माटे हे मूर्ख तारा सरखा पोतानुं हित पण कोसुं
तेने अहित माने ठे ए न्याय तो आ प्रकारे अयो-ज्येवो विरही (वि-
योगी माणस) ने शीतल चंद्रमा ठे तो पण आकरो दुःसह सा-
गेठे तेम ॥ १०० ॥

टीका:-अतत्त्वं तात्त्विकत्वेन चित्रं निश्चिन्वते जनाः ॥ शु-
क्तिकाशकलं प्रांता मन्यते रजतात्मना ॥ १०१ ॥

अर्थ:-जे जग पुरुष ठे ते अयथार्थ वस्तुप्रत्ये यथार्थपणानो
निधय करे ठे. जेम प्रांति पामेखो पुरुष वीपना कमका प्रत्ये आतो
पणानो कमको ठे एम माने ठे तेम ॥ १०१ ॥

टीका:-एवं कमलजीवः स नागराजेन तर्जितः ॥ अपराद्धे-
पुत्रेने द्विषा मंथु विवदताम् ॥ १०२ ॥

अर्थ:-ए प्रकारे कमलना जीवने ते नागराजे तिरस्कार कर्षो
रगरे. खट्या चुक्यो ठे बाण ने जेनो एया पुरुषनी पेठे तरकास
खट्याये करीने विवदण पाम्यो. एटखे नुत्रो पम्यो ॥ १०२ ॥

टीकाः—उपपन्नवैरपि ध्यानसंपदज्ञपटमानसम् ॥ स नि-
ष्कंपं जिनं वीक्ष्य निस्तरंगपयोधिवत् ॥ १०३ ॥ प्राग्जन्मवैर-
संज्ञारवि प्रतिसारजाक् ततः ॥ रुमरामंघरं सद्यः संजहार वि-
शारदः ॥ १०४ ॥

अर्थः—त्यार पठी उपपन्ने करीने पण ध्यान संपदाने विपे
संपट ठे मन जेनुं एवा थने तरंग रहित समुद्रनी पेठे कंपाराए
रहित एवा जिन श्रीपार्श्वनाथजीने देखीने पूर्व जन्मना वैरनो
समूह तेणे करीने विपरीत जजतो एटले श्वश्रुं आचरण करता
एवा ते बुद्धिवंत मेघमालीए तत्काल उपपन्नो जे आमंघर तेने
तंहयो ॥ १०३ ॥ १०४ ॥

टीकाः—स्वागांसि सम्यगानम्य क्षमयित्वा जिनं ततः ॥
तापस्त्यनेन्द्रियग्रामः स्वकं धाम जगाम सः ॥ १०५ ॥

अर्थः—त्यार पठी ते मेघमाली पोताना सर्व श्रवराध खमा-
नीने जिन श्रीपार्श्वनाथजीने नमस्कार करीने, पोताने पक्षाताप
ययो ठे जे आ में खोटुं कर्युं, ते तापथी कृश ययो ठे इंद्रियोनो
समूह जेनो एवो ते देव पोताना स्थान प्रत्ये जतो ह्यो ॥ १०५ ॥

टीकाः—अथ कृतज्ञयमाथं श्रीजिनं पार्श्वनाथं कमठवि-
जयदक्षं धुरुस्तदध्यानलक्षम् ॥ मुदितजनसमाजः कीर्त्तयित्वा-
हिराजः स्वजवनमुरुशक्तिः प्राप सत्स्वामिजन्तिः ॥ १०६ ॥
॥ इति कथा ॥

अर्थः—त्यार पठी कयों ठे जयनो नाश जेणे एवा, ने कम-
ठने जीतवामां चतुर एवा, ने प्रगट ययुं ठे सारा ध्यानने विपे खलं

जेमने एहेवा श्रीजिन पार्श्वनाथजी ते प्रत्ये, हर्ष पमाब्धोवे से
कनो समूह जेणे एवो, ने घणी ठे शक्ति जेनी एवो ने सुंदर
स्वामी जक्ति जेनी एवो नागराजः वखाण करीने अथवा सुनि
करीने पोताना स्थान प्रत्ये जतो हवो ॥ १०६ ॥ ए प्रकारे कथा
संपूर्ण थई ॥

टीका:-तदेवमिष्टदेवतास्तवमज्जिधायेदानीं संघव्यवस्थो-
पदेशरहस्यं प्रतिपादनीयं तच्च योग्यस्य पुरुषस्य प्रतिपाद्यमानं
साफल्यमाप्तादयेत् । अयोग्याय तु दीयमानं प्रत्युत्पापकाराय
स्यात् । यदुक्तम्-अप्रशांतमतौ शास्त्रसंज्ञावप्रतिपादनम् ॥
दोषायाजिनयोदीर्घं शमनीयमिव ज्वरे ॥

अर्थ:-एवी रीते इष्ट देवतानी स्तुति कही हवे संघनी
व्यवस्थाना उपदेशनुं रहस्य कहेवानुं ठे. ते रहस्य योग्य जीने
उपदेश कर्याथो सफलताने पामशे ने अयोग्य पुरुषने अपायेधुं गुं
बदाय उपद्रुं अपकारनुं कारण थाय. कथुं ठे के, जेनी बुद्धी स्थिर
नहीं ने जीने शास्त्रना सरा तत्पनो उपदेश दोषनुं कारण थाय
ठे. जेम जेने ताव चढ्यो ठे ते माणसने शांतिने वास्ते आपानी
दवा दोषनुं कारण थाय तेम.

टीका:-अतोऽज्जिधेयमुपक्रममाण उपदेशरहस्यतण्ण
योग्यं श्रोतारं निरूपयितुमाह ॥

अर्थ:-ए हेतुं माटे कहेवा योग्य वस्तुनो श्रोतार करता
अज्जिधेय वस्तुनो उपन्यास करता उता घंथकार उपदेश रहस्यने
कहेवा योग्य श्रोता पुरुषनुं निरूपण करता उता कहे ठे, एटसे श्रो-
ता पुरुषनां कारण कहे ठे.

॥ मूल काव्यं ॥

कल्याणाजिनिवेशवानिति गुणग्राहीति मिथ्यापद्य
प्रत्यर्थीति विनीत इत्यऽशब्द इत्योचित्यकारीति च ॥
दाक्षिणीति दमीति नीतिः नृदिति स्थैर्यीति धैर्यीति सत्
धर्मार्थीति विवेकवानिति सुधीरित्युच्यसेत्वं मया ॥१॥

टीकाः—उच्यसे व्यपदिश्यसे त्वमिति युष्मदा विवक्षित-
श्रोतृनिर्देशः मयेति कर्तुरात्मनिर्देशः ततश्च जो श्रोतर्मया एवं
संघव्यवस्थां प्रतिपाद्यसे इत्यर्थः ॥

अर्थः—‘त्वं’ ए प्रकरे युष्मत् शब्दनो प्रयोग कर्षो, तेषां आ-
काव्यमां कहेलां लक्षण सहित जे श्रोता पुरुष तेनो निर्देश कर्षो;
थने ‘मया’ ए प्रकारना प्रयोगथी कर्ता ए पोतानो निर्देश कर्षो, तथा
हे श्रोता पुरुष हुं तारा प्रत्ये संघनी व्यवस्था प्रतिपादन करुं ए-
टलो अर्थ थयो.

टीकाः—कस्मादित्याह ॥ कल्याणाजिनिवेशवानिति ॥
इति शब्दाः सर्वेऽप्यत्र हेत्वार्थाः ॥ कल्याणः शुभोऽजिनिवेश
आमहः सद्ब्रह्म इत्यर्थः ॥ तद्वान् ॥

अर्थः—शा हेतु माटे एवा श्रोता प्रत्ये आ प्रेष कहुं हुं ?
एवी आशंका करी कहे वे जे आ काव्यमां जे सर्व इति शब्द वे
तेनो हेतुरूपि अर्थ वे माटे कल्याण एटसे शुभने बिषे प्रवेश शुभ
वस्तुनो आमह एटसे सद्ब्रह्मनुं ब्रह्म करवुं ने अतद् वस्तुनो
त्याग करवो एवा गुण सहित श्रोता पुरुष होय.

ટીકા:-યતઃ સદ્ગ્રાહિણો હિ સદુપદેશરત્નશ્રવણે પરમાનંદઃ
સમુદ્ભવતિ!! અસદ્ગ્રાહીતુ તદ્શ્રવણેપિ કદાગ્રહ્યસ્તતયા સયુક્તી-
રપિ સ્વમતિકલ્પિતાઽત્તાત્વિકવસ્તુસમર્થકત્વેન યોજયતિ ॥

અર્થ:-જે હેતુ માટે સાચી વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને
તો સારા ઉપદેશરૂપી રત્ન સાંજઢીને પરમાનંદ (ઉદ્ધાસ) પ્રાપ્ત
થાય છે, ને અસદ્ વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને તો તે સારી વસ્તુ
સાંજલે તો પણ પોતે કદાગ્રહ્યમાં ગઢાયો છે માટે શાસ્ત્રોક્ત સારી
યુક્તિને પણ પોતાની મતિયે કલ્પેલી જે ઓટી વસ્તુ તેનું પ્રતિપાદન
કરવા જણી જોમે છે ॥

ટીકા:-યદુક્તં ॥ આગ્રહી વત નિંનીપતિ યુક્તિં તત્ર યત્ર
મતિરસ્ય નિવિષ્ટા ॥ પદ્મપાતરહિતસ્ય તુ યુક્તિર્યત્ર તત્ર મતિ-
રેતિ નિવેશમિતિ ॥

અર્થ:-તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે આગ્રહી પુરુષ જ્યાં પો-
તાની મતિ પ્રવેશ થઈ છે ત્યાં યુક્તિ પમાડવા ઇચ્છે છે એટલે જે ક-
દાગ્રહ્યમાં પોતાની મતિ ઓટી છે ત્યાં શાસ્ત્ર યુક્તિને લઈ જવા ઇચ્છે
છે. ને પદ્મરહિત જે પુરુષ તેની મતિ તો જ્યાં યુક્તિ છે ત્યાં પ્રવેશ પામે
છે એટલે યુક્તિ સહિત છે તેનું જ ગ્રહણ કરે છે એ પ્રકારે અર્હિં પણ
સારો પુરુષ છે તે સારનું ગ્રહણ કરે છે ને અસત્ પુરુષ છે તે અસ-
તનું ગ્રહણ કરે છે ॥

ટીકા:-અથવા કલ્યાણં મોક્ષઃ તત્રાંજિનિવેશોઽધ્યવસાય-
સ્તદ્ધાન્ યતો જ્ઞાનનંદિનાં સદુપદેશોપિ ન ચેતસિ સ્થિતિં
પન્નાતિ ॥

અર્થ:—કલ્યાણ શબ્દનો વીજી રીતે અર્થ કરે છે. જે કલ્યાણ કહેતાં મોક્ષ તેમાં જેનો અધ્યવસાય છે, એટલે નિશ્ચય છે, એવો શ્રોતા પુરુષ હોય કેમજે જ્ઞવાન્નિનંદી જે પ્રાણી તેના ચિત્તમાં સાચો એવો પણ ઉપદેશ રહી શકતો નથી ॥

ટીકા:—યદુક્તં ॥ કલ્યાણકાંક્ષિણાં નૃસામુપદેશઃ સુખાયતે ॥ જ્ઞવાન્નિનંદિનાં ચિત્રં સ એવ ગરલાયતે ॥

અર્થ:—તે કહ્યું છે જે મોક્ષને ઇચ્છતા જે પુરુષ તેમને સાચો ઉપદેશ અમૃત જેવો લાગે છે, ને જ્ઞવાન્નિનંદિ પ્રાણીને તેજ ઉપદેશ જેર જેવો લાગે છે. એ વાત આશ્ચર્યકારી છે. ॥ કવિ શબ્દ ઘટનાનો તાત્પર્યાર્થઃ ॥ જેમ સુવર્ણને ઇચ્છતા જાગ્યશાલી પ્રાણીને તે સંવંધિ જે ઉપદેશ એટલે આ પ્રકારે નિશ્ચે સુવર્ણ સિદ્ધિ થાય છે એવો, જે સાચો ઉપદેશ તે અમૃત જેવો થાય છે, એટલે લોકમાં કહેવાય છે જે અમૃત ત્રિવલ્લભે સુવર્ણ તથા અજર અમર ઇત્યાદિ ગુણ ઉત્પન્ન થાય છે, ને તે કલ્પ્ય કલ્પક પુરુષને જેવો શતવેધી સદસ્રવેધી રસ પ્રાપ્ત થાય છે, ને જે જ્ઞવાન્નિનંદિ એટલે જે પોતાને મલ્યું છે તેજ દારિદ્ર્ય પાણામાં યુક્તી એવા નિર્જાગ્ય પ્રાણીને તે સુવર્ણ સિદ્ધિનો ઉપદેશ જેર જેવો લાગે છે એ આશ્ચર્ય છે એ પ્રકારે અર્થાંતર પણ સૂચના કર્યો છે.

ટીકા:—તથા ગુણમાદીતિ ॥ અલ્પીયસોપિ ગુણસ્ય મદ્દણ પ્રવણઃ ॥ દોષૈકમાદિણો દિ અવિધમાનેષિ દોષે તદ્માદૃક્ત્વમેવ સ્યાત્

અર્થ:—વલી શ્રોતા પુરુષ જેવો હોય, ગુણમાદી, અતિશે યોગે ગુણ હોય તેનું પણ મદ્દણ કરવામાં પ્રવીણ, ને જે દોષમાદી છે. તે

ये जेनां दोष न होय तेनां पण दोष खोजी काडीन दोषमुं न
होय को हे ॥

टीका.—मुक्तं ॥ नात्रातीव विधातव्यं दोषदृष्टिपरं मनः
रूपं दृष्टिपक्षेणेति तच्चिन्तानां प्रकाशत इति ॥ २ ॥

टीका.—ये माटे ज्ञानमां कबुं हे जे स्वतः दोष दृष्टि
निमित्त मां पण = कबुं केम जे दोष न होय तो पण दोष दृष्टि
मां निमित्त दोष जाये हे ॥ इत्यादि ॥

टीका.—अथ विधायकप्रवर्तिनि ॥ विधायकप्रवर्तिनि
प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥
प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥
प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥

टीका.—वर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥
प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥
प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥
प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥

टीका.—अथ विधायकप्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥

टीका.—अथ विधायकप्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥
प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥
प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥

टीका.—अथ विधायकप्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥
प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥
प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि प्रवर्तिनि ॥ तस्य प्रवर्तिनि विरोधी ॥

અર્થ:-વહી તે શ્રોતા કેવો હોય તો વિનીત હોય એટલે ગુરુ આદિક પ્રાપ્ત થયે ઠતે ઝઞ્ઞ થવું ઇત્યાદિ વિનય કરવાની સાક્ષતા વાલો, કેમ જે ગુરુમહારાજ વિનીત શિષ્ય જાણીજ સિદ્ધાંતનું તત્ત્વ આપે છે.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ વિણયદ્રુયંમિ સીસે દિંતિ સુશ્રં, સુરિણો કિમઞ્ઞરિયં ॥ કોવા ન દેઙ્ગ જિવ્વલં કિં પુણ સોવન્નિય ધાસે ॥

અર્થ:-શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે વિનયનો જાણ એટલે વિનયનો કરનાર એવો શિષ્ય, તે જાણી આચાર્ય સિદ્ધાંત આપે છે એમાં શું આશ્ચર્ય છે દૃષ્ટાંત:-જેમ કોઈ મોટો પુરુષ સોનાનો ધાસ લઈને જિદ્દા માગવા આવે તો તેને કોણ ન આપે અર્થાત્ સર્વે આપે તેમ ॥

ટીકા:-હુર્વિનીતાય પુનર્ન કિંચિદુપદિશંતિ ॥ યદુક્તં ॥ સેદંમિ હુલ્લિણીય વિણયવિદાણં ન કિંચિ આશ્સકે ॥ ન પ-વિદ્ધાશ્ચાદરણં પલિયંચિયકન્નદરથ્થસ્સ ॥

અર્થ:-અને હુર્વિનીત શિષ્ય જાણી આચાર્ય કાંઈ ઉપદેશ ન કરે જે દેહુ માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે હુર્વિનીત શિષ્ય જાણી વિનય વિધાનાદિ કાંઈ પણ નથી કહેતા. તે ઉપર દૃષ્ટાંત:-જેમ વેદન પદા છે કાન દાઘ જેના એવા પુરુષ પ્રત્યે શોજાને ઈર્ષ્યે આજ્ઞરણ નથી આપેતા તેમ.

ટીકા:-તથા અદાઞ્ઞ ઇતિ ॥ ઋદુસ્વજ્ઞાવઃ ॥ ગુર્વાદિપુ ઝી-વિકાનિરપેદાપ્રવૃત્તિરિત્યર્થઃ ॥ શત્તે દિ ન વિધાયોગ્યઃ ॥ યત્તો ઽવિનીતાય દુબ્ધાયાઽનૂજયે ન માં પ્રયાદિતિ વિષેવાદેતિ ॥

અર્થ:-વહી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય ? તો અદાઞ્ઞ એટલે સરસ સ્વજ્ઞાવી ગુર્વાદિકાને વિષે આજીવિકાદિકની અપેક્ષારહિત

સેવામાં પ્રવર્તતો એવો હોય. જે શઠ પુરુષ છે તે વિદ્યા યોગ્ય નથી
જે માટે સરસ્વતીયે પોતે કહ્યું છે જે અવિનીત તથા લોચી તથા
શઠ પુરુષ ઇટલા જાણી મારું ઉચ્ચારણ ન કરવું ॥

ટીકાઃ—તથોચિત્યકારીતિ ચ ॥ લોકાગમાવિરોધેન ગુર્વા-
દિયુ યથાનુરૂપં વિનયાદિપ્રવૃત્તિરોચિત્યં ॥ તત્કરણશીલ્પઃ ॥ ઔ-
ચિત્યહીનસ્ય હિ શેષગુણાઃ સંતોપિ કાશકુસુમસંકાશાઃ ॥

અર્થઃ—વઢી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે ઉચિતપણું ન
રનાર ઇટલે લોકમાં તથા શાસ્ત્રમાં વિરોધ ના થાયે તેમ ગુરુશ્રા-
રિને રિપે જેમ ઇટલે તેમ વિનયાદિકનું કરવું તેને ઉચિતપણું કહીયે
તેને કરવાનો જેનો સ્વભાવ છે એવો, ઉચિતપણા વિના ધીજા તરે
ઇટલ બરાબર હોય તો પણ કાશ નામે કોઈ તૃણવિશેષ તેના પુણ્ય
જેવા મરમા છે ॥

ટીકાઃ—અટુક્તાં, ઔચિત્યમેકમેકઞ્ચ ગુણાનાં કોટિ
રેહતઃ કિત્તાપને ગુણમામ ઔચિત્યપરિવર્જિત ઇતિ ॥ ષો વિશે-
સપદ્મુચ્ચયે ॥

અર્થઃ—જે માટે જાણમાં કહ્યું છે જે એક ઉચિતપણું કાશ
રવિદુર સ્થાને અને એક વાગ કોટીગુણ થાયો તો પણ ઉચિત-
પણા વિના તે મરં ગુણ જોર જેવા થાય છે, તથા જગાએ ચકાર મૂક્યો
હે. કે મરં રિશેષતને એક દાગમાં નેત્રાં કોરે છે ॥

ટીકાઃ—તથા દક્ષિણ્યોનિ ॥ દક્ષિણ્યમનુવૃત્તતા ॥ જન-
રિવદુરસ્થિતિ ॥ તદ્વાન ॥ નિર્દક્ષિણ્યો હિ વાંધવાનામનુદે-
શ્યોરે તદ્વાનિ ॥

अर्थः—बली ते श्रोता पुरुष केवो तो के माहापण (अनुकूल) पणाये सहित लोकना चित्तने अनुसरवापणुं, अर्थात् जेने देखीने बुद्धिवान्ने एम जणाय जे आ पुरुष तो माहो ठे एवा गुण सहित. केमके जेमां माहापणपणुं नथी, ते पुरुष पोताना बंधुने पण उद्देग करनार थाय ठे ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ निर्दाहिययो मुच्यते बंधुनृत्यैस्तन्मुक्तस्य क्षीयतेऽस्य त्रिवर्गः ॥ क्षीणे चास्मिन्मेदिनीजारकारी कारीपात्रो जीवति व्यर्थमेव इति ॥ ७ ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे पुरुष माहापण प. णाए रहित ठे, तेने पोतानो बंधु तथा सेवक ते पण त्याग करेठे जे ज्यारे तेमणे त्याग कर्यो त्यारे ते पुरुषना धर्म अर्थ ने काम ए त्रये पुरुषार्थ नाश पाम्या त्यारे ते पुरुष निःकेवल पृथ्वीनो जार करनार थयो ने सुका ठाणनी पेठे बाखवा बिना घीजा कोइ कार्यमां उपयोगी न थयो माटे एनुं जीवन व्यर्थ ठे ॥

टीकाः—तथा दमीति ॥ जितेंद्रियः ॥ अजितेंद्रियो हि गुरुसेवायामपि मंदायते ॥ यदुक्तं ॥ अनिर्जितेंद्रियमामः कांतालक्षितकीलितः ॥ न सेवते गुरुं तस्मात् कुतस्त्यस्तत्त्वनिर्णय इति ॥ ७ ॥

अर्थः—बली ते श्रोता पुरुष केवो ठे तो के दमी एटसे जितेंद्रिय. जेणे इन्द्रियो जीती नथी ते गुरुसेवाने बिपे पण मंद थाय ठे जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे, नथी जीत्यो इन्द्रियोनो समूह जेणे एवो ने स्त्रीयोना बिलासना बिपे जे बंधायो एवो पुरुष गुरुने सेवे

नहीं, ते माटे ते पुरुषने तत्वनो निश्चय क्यांथीज होय ? ॥ ८ ॥

टीका:-तथा नीतिचूदिति ॥ सदाचारपरायणः ॥ तद्वतो हि सर्वेपि साहाय्यं जजंते ॥ तद्विपरीतस्य च वैपरीत्यम् ॥

अर्थ:-बली ते श्रोता पुरुष केवो होय तो के नीतिनो धारण करना एटले सदाचारने विषे तत्पर, सदाचारवालाने निश्चे सर्वे पण सहायः करे वे अने असत् आचरण करनाखुं विपरीतपण करे वे ॥

टीका:-॥ यदुक्तं ॥ यांति न्यायप्रवृत्तस्य तिर्यचोपि सहायताम् ॥ अप्रधानं तु गच्छन्तं सोदरोपि विमुंचतीति ॥ ९ ॥

अर्थ:-॥ शास्त्रमां कष्टं वे जे न्याय मार्गे चालनारनी सहाय तिर्यच एटले पशु पक्षी पण करे वे, ने उन्मार्गे चालनार पुरुषनो सोदर (जाइ) पण त्याग करेवे ॥ ९ ॥

टीका:-तथा स्वैर्यीति ॥ स्वैर्यं कार्यारंजे अनौत्सुक्यं तद्वान् ॥ उत्सुका हि राजस्येन कार्यमारजमाणाः शास्त्रमप्युद्धरंति ॥

अर्थ:-बली ते श्रोता पुरुष केवा होय तो, स्वैर्यीं केहेतां कार्यना आरंजने विषे स्थिरतावाला, अने जे स्थिरतावाला नथी ने कार्यनो आरंज करे वे ते पुरुष पोतानो जे शिक्षक तेने पण उद्देग पमाने तेमां शुं कहेवुं ?

टीका:-यदुक्तं ॥ अस्थिराः स्वैरिणो नूनं क्षीयन्ति प्रभू नपि ॥ अचक्षानाकुक्षारंजा युगांतपर्यन्ता इवेति ॥

अर्थ:-जे माटे शास्त्रमां कष्टं वे जे अस्थिर होय ने स्वैर्य

चारी होय. ते निश्चे मोटा पुरुषने पण झोन्न पमाने ठे, जेम प्रसंग कालनो वायु पर्वतोने पण कंपावे ठे तेम ॥

टीका:-तथा धैर्यीति ॥ धैर्यमापत्स्वपि मनसो ऽहोच्यत्वं ॥ तद्भान् ॥ अधीरो हि विघ्नाकुलितचेता गुरुमपि हील्यति ॥ यदुक्तं ॥ विघ्नविहोन्नितस्वांतः कदाचिद्धर्मकर्मणि ॥ कातरः सातरसिको गुरुमप्यवमन्यत इति ॥ ११ ॥

अर्थ:-वली श्रोता पुरुष केवो होय ? तो, धैर्यी एंटले धैर्य ते आपत् कालमां पण मननुं न झोन्नवापणुं एवा गुणे करी सहित ते धीरजवालो कहेवाय ने जे अधीर पुरुष ठे. ते तो विघ्नवने आ-कुल ठे चित्त जेनुं एवो ठतो गुरुनी पण हीलना करे ठे. जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे क्यारेक विघ्नवने झोन्न पाम्युं ठे चित्त जेनुं एवो पुरुष धर्म कर्मने विषे रंक जेवो थाय ठे अने शातामुखनो खालची थाय ठे, त्यारे गुरुनी पण अवगणना करे ठे.

टीका:-तथा सद्धर्मार्थीति ॥ सन् शोन्नतो धर्मो लोकप्र-वाहरहितः ॥ आज्ञानुगतः प्रतिश्रोतोपरनामा पारमेश्वरः शुद्धो मार्गस्तस्यार्थी गवेपकः ॥ लोकप्रवादनिरते हि पुंसि जस्रभृत-कुंजोपरिपातुकजलबिंदुरिव गुरुरूपदेशो बहिर्बुधति

अर्थ:-वली ते श्रोता पुरुष केवो होय ? तो सद्धर्मार्थी ए-टले सारो शोन्नतो जे लोकप्रवाद् रहित ती धंकरनी आज्ञाने अनु-सरतो प्रतिश्रोत ए प्रकारनुं जेनुं बीजुं नाम ठे एवो परमेश्वर सं-बंधी शुद्ध मार्ग तेनो गवेखणा करनार एवा सद्गुरु सहित भोगा जोइए. केम् जे लोकप्रवाद्ने विषे अति आशक्त थपो जे पुरुष

तेने विषे गुरु महाराजनो उपदेश प्रवेश पामतो नथी वारणे नीकली जाय ठे जेम जलवके संपूर्ण जरेला कुंज उपर जेटहुं पाणी पके ते संवें वारणे नीकली जाय ठे तेम.

टीका:- ॥ यदुक्तं ॥ अंधं प्रति यथा छास्यं गानं च वधिरं प्रति ॥ अनर्थिनं प्रति व्यर्थं तथा सखर्मदेशनम् ॥ १२ ॥

अर्थ:-जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे आंधला प्रत्ये सुंदर नृत्य करवुं तथा वेहेरा प्रत्ये सुंदर गान करवुं जेम व्यर्थ ठे, तेम जे पुरुषने साचा मार्गनी अजिजापा नथी ते प्रत्ये साचा मार्गनो उपदेश करवो व्यर्थ ठे ॥

टीका:-तथा विवेकवानिति ॥ पारिणामिक्या बुद्ध्या युक्त्या युक्तविमर्शो विवेकस्तद्वान् ॥ विवेकी हि हेयपरित्यागेनोपादेयमुपादत्ते ॥

अर्थ:-चली ते श्रोता पुरुष केवो होय तो-के विवेकवालो एटखे जे करवाधी, पश्चाताप न थाय, एवुं करावनारी जे बुद्धि तेने पारिणामिकी बुद्धि कहिए तेवी बुद्धिये करी युक्त, तथा युक्त अयुक्तनो जे विचार करवो तेने विवेक कहिए तेवा विवेक सहित जे होय ते विवेकी कहिए ॥

टीका:-तदुक्तं-हेयं विहाय विरलाः सत्सत्त्विवेकादादेयमत्र समुपाददते पुमांसः ॥ संप्रत्यहो जगति हंत पिबन्ति नीरात्, क्षीरं विविच्य सहसा विहगाः कियन्तः ॥ १३ ॥

अर्थ:-ते कहुं ठे, जे पुरुष सत् असत्ना विवेकधी त्याग करवा योग्यनो त्याग करे ठे, ने ग्रहण करवा योग्यनुं ग्रहण करे ठे,

તેવા પુરુષ શ્રા જગતમાં વિરલા છે. ઘટલે થોભા છે ॥ જેમ વર્તમાન કાલે જગતમાં કેટલાક પક્ષી દૂધને જલ થે જોગાં હોય છે તેમાંથી તે વેને ઈષપણે જૂદાં કરીને દૂધનું પાન કરે છે ને જલનો ત્યાગ કરે છે ॥૧૩॥

ટીકા:-॥ તથા સુધીરિતિ ॥ સુધી પ્રાહ્નઃ ॥ અહો હિ વ-
ક્ષાપિ ગુરુર્ન કિંચિત્ સંસ્કારમાધાતુમીષ્ટે ॥ ચદુક્તં ॥ વ્યા-
ખ્યાતા કં ગુણં કુર્યાદ્દિનેયે મંદમેષ્ઠિ ॥ દુરેષ્ઠસિ શિતોપ્યેતિ કુ-
ઠારઃ કુંઠતાં હ્વાત્ ॥ ૧૪ ॥ તદેવં પૂર્વોદિતસકલગુણગણસંપન્ન-
સ્ત્વં જોઃ શ્રોતસ્તતો મયોપદેશસર્વસ્વં શ્રાવ્યસે ઇતિ કૃતાર્થઃ ॥

અર્થ:-વઢી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો, સુધી ઘટલે ના-
હો, કેમ જે અજ્ઞાની પુરુષને વિષે, સારું કહેનાર એવા પણ ગુરુ,
કાંઈ પણ સારો સંસ્કાર ચમાવવા સમર્થ નથી. જે માટે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે મંદ બુદ્ધિવાળા શિષ્યને વિષે, ઉપદેશ કરનાર ગુરુ શો
ગુણ કરી શકે? કાંઈ ન કરી શકે. જેમ કુદામાંથી ન બેદાય એવું
દુઃખદાયી કાષ્ટ તેને વિષે તીવ્રો એવો પણ કુદાનો બલાત્કારથી કું-
ઠિત થાય છે તેમ તે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સકલ ગુણ ગણ તેણે સ-
હિત એવો તું શ્રોતા પુરુષ તું માટે, હું ઉપદેશનું સર્વસ્વ સંજ્ઞાલાવું.
અર્થાત્ એવા શ્રોતા પ્રત્યે શ્રા સર્વોપરિ ઉપદેશ સંજ્ઞાલાવવા યોગ્ય છે,
એ પ્રકારે શ્રા ધીજા કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૨ ॥

ટીકા:-ઈદાનીં યોગ્યશ્રોતારં પ્રતિ યદ્વક્તવ્યં તત્પ્રસ્તાવના-
મારચયિતું વૃત્તદ્વયમાહ ॥

અર્થ:-હવે યોગ્ય શ્રોતા પુરુષ પ્રત્યે જે કહેવા યોગ્ય છે તેની
પ્રસ્તાવના કહેવાને બે કાવ્ય સંઘાથે કહે છે.

मूलकाव्यं

इह किल कलिकालव्यालव क्रांतराल-
स्थितजुषि गततत्वप्रीतिनीतिप्रचारे ॥

प्रसरदनवबोधप्रस्फुरत्कापथौघ-

स्थगितसुगतिसर्गे संप्रति प्राणिवर्गे ॥ ३ ॥

प्रोत्सर्पन्नस्मराशिग्रहसखदशमाश्रयसाम्राज्यपुण्य-
निध्यात्वध्वांतरुद्धे जगति विरलतां याति जैनैः प्रमार्गे ॥
संक्षिप्तद्विष्टमूढप्रखलजरुजनाभ्नायरक्तैर्जिनोक्तिप्रत्यर्थी
साधुवेषैर्विषयिज्जितः सोयमप्राधि पन्थाः ॥ ४ ॥

टीका:-एवंविधे प्राणिवर्गे सति साधुवेषैः सोयं पन्था अ-
प्राधीति संबंधः । अप्राधि अतानि । अत्रचाप्राधीति प्रये-
रिन्तस्य इचि वेत्यनेन सानुबंधत्वाच्चिकट्पदीय-ह्रस्वनिर्मु-
क्तपक्षे रूपम् ॥

अर्थः-प्राणीनो समूह, आगळ कहीशुं ए प्रकारनो धा-
वते, साधु वेष धारी पुरुषोए आ मार्ग विस्तार्यो ठे. आ ठेकां
व्याकरण विचार जे अप्राधि एवुं जे रूप थयुं ते तो इन्त एवो जे
प्रथम धातु, तेनुं “इचि वा” ए सूत्रे करीने जे पक्षे विकट्पे-ह्रस्वता
नयी यती ते पक्षे अप्राधि एवुं सिद्ध रूप थाय ठे ॥

टीका:-कोऽसौ पन्था मार्गः स्वमनीषिकाकट्पितं मतां। सोऽयं
स इति सकलजनप्रसिद्धोऽयमिति इदानीं प्रत्यक्षोपलब्ध-
मानः कथमप्राधि ? यजितः समन्ताद् चूरिदेशेष्वित्यर्थः ॥

अर्थः—आ ते कीयो मार्ग एटखे पोतानी बुद्धिये कटपना कयों एवो ते कीयो मत ठे ? तो सकल जनने प्रसिद्ध एवो आ प्रत्यक्ष जणातो मत ठे. ते कये प्रकारे विस्तार्यों ? तो चारे पासे घणा देशमां विस्तार्यों.

टीकाः—कै. साधुवेपैः साधोः सुविहितस्येव वेपो रजोहरणा-
दिनेपथ्यो न त्वाचारो येषां ते तथेति ॥ सन्मुनिखिंगमात्रधारिणिः ॥

अर्थः—कोणे मार्ग विस्तार्यों ? तो रजोहरणादि सुविहित साधुनो जूपण रूपी जे वेप, तेनुं धारण करता पण ते सुविहितना आचारनुं धारण न करता एवा, वेप मात्र धारी एटखे साचा मुनिना खिंगमात्रनुं धारण करतार एवा पुरुषोये ॥

टीकाः—कुत एनदित्यत आह ॥ विपयिणिः ॥ विपयैवंति संसारगुप्तौ बभ्रंति आसेविनं प्राणिनमिति विषयाः शब्दादयः ॥ तद्भिन्नरिंद्रियार्थव्यासंगिणिः ॥ विषयासंगो हि यतीनां दीक्षया विरुध्यते ॥

अर्थः—शा हेतु माटे तो त्यां कहे ठे जे संसार रूपी बंधी-खानाना घरने विपे पोताने सेवन करतार प्राणीने बांधी राखे ते विषय कहीए, ते शब्दादि पांच विषय तेणे सहित एटखे निःकेवल विषय मात्रमांज आसक्त एवा ते साधुवेपि ठे माटे कैम जे यतिने, विषयमां आसक्तपणुं अने दीक्षापणुं ए घेने परस्पर विरुद्ध ठे. ही रीते ? तो ज्यां दीक्षापणुं ठे त्यां विषयासक्तपणुं नथी अने ज्यां विषयासक्तपणुं ठे त्यां दीक्षापणुं नथी

टीकाः—॥ यदुक्तम् ॥ मुहुरपह्नियमाणाः सारयोऽद्वैरि-

चाक्षैर्जवफलक उदारेऽतीव चन्द्रम्यमाणाः ॥ वधविशसनवधैः
सादमासादयन्ते, परमविषयजाजो दीक्षिता भूरिकासम् ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कथुं ठे जेम पासा वने सोगटां
वाजीमां चारेपार घोघर जमेठे ने त्यां अनेक प्रकारे घात तथा
नाश तथा बंधन खेद पामे ठे तेम चतुर्गति संसाररूप चोपट खेडने
विषे विषयजोगी दीक्षावंत प्राणी पण अतिशे क्रमश करतां करतां
घणा काल सुधी अनेक प्रकारे नाशघात बंधनादिके करीने खेदपामे ठे.

टीकाः—॥ किंरूपः पंथाः, जिनानामर्हतामुक्तिर्वचनमाग-
मः तस्य प्रत्यर्थी विरोधी पारमेश्वरसिद्धांतविपर्यस्तार्थप्ररूप-
णरूपतया तदजिहितयुक्तिवाधितः ॥ कस्मादेवंविधः पंथाः
प्रथितस्तेरित्यत आह ॥

अर्थः—केवो मार्ग तेमणे विस्तार्यो ? तो जिन जे अहिंसे
तेमना वचनरूपी जे शास्त्र तेनो विरोधि, एटखे परमात्मानो कहेखो
जे सिद्धांत तेथी विपरीत जे अर्थनी प्ररूपणां तेणे करीने ते सि-
द्धांतमां कहेली जे युक्ति तेथी बाध पामेलो. शा माटे ए प्रकारनो
मार्ग तेमणे विस्तार्यो ? ते कहे ठे.

टीकाः—संक्लिष्टेत्यादि ॥ संक्लिष्टः सातत्येन धार्मिकजनो
प्रतापकार्त्तरौद्राध्यवसायवान्, छिष्टो मत्सरि गुणवद्गुणग्रंशन-
प्रवणबुद्धिः ॥ मूढः ॥ हेयोपादेयविमर्शशून्यः ॥ प्रखलः ॥ प्र-
कर्षेण पिशुनः गुणवद्गुणासद्गुणारोपणचतुरः जनो दुर्मैधा
यो जनस्तेपामेव चतुर्विधः संघस्तस्याम्नायः शिष्यप्रतिशि-
ष्यादिसंतानः ॥ तत्र रक्ताः प्रीतिमंतः ॥ यद्वा संक्लिष्टादिवि

शेषणोपेतो जनो नाम सुविहितसंघस्तस्यान्नायः गुरुपारंपर्या-
गतः श्रुतविरुद्धाचरणा तत्र रक्ताः पक्षपातिनस्ते, ते हि स्वस-
दशजनाचरितं ग्रामाण्येन प्रतिपद्यन्ते

अर्थः—जे निरंतरपणे करीन धार्मिक जनने उपताप करनार
एवा जे आर्त्तरौड् अध्यवसाय तेमणे सहित अने मत्सर सहित
एटखे गुणवान पुरुषना गुणने नाश करवा तत्पर जेनी बुद्धि ठे
अने त्याग करवुं तथा ग्रहण करवुं ते संबंधि जे विचार तेणे र-
हित माटे मूढ पुरुष अने अतिशे खल एटखे अतिशे आश्रित,
गुणवानना गुणने विषेशसत् दोषना आरोपण करवामां चतुर अने
जम एटखे दुष्ट बुद्धिवालो. एवो जे लोक तेनो चार प्रकारनो संघ
(साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका रूप) तेनो जे आम्नाय एटखे शि-
ष्यने तेना शिष्य इत्यादि विस्तार ते विषेशशक्त (प्रीतिवाला) ते
पुरुष ठे, ए हेतु माटे अथवा पुंका अप्यसायवालो, छेपी, मूढ,
प्रखल, जम ए प्रकारनां विशेषणे सहित एवो जे जन एटखे नाम
मात्रे करीनेज सुविहित संघ पण गुणवगेनहीं, एवानो जे आम्ना-
य एटखे गुरु परंपरागत शास्त्र विरुद्ध जे आचरण तेने विषेश-
शक्त एटखे पक्षपाति एवा जे साधुवेपी पुरुषो ठे ए हेतु माटे, बेम
जे तेज पोताना सरखा जे लोक तेनुं आचरण प्रमाणपणे थंगी-
फार करे ठे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ एगचरिं मन्नंता, सवंपि तेमि एणसु
यद्वंता ॥ रागदोसगपणछा, केइ पसंसंति निरुद्धमे ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां बदेसुं ठे जे एक आचारवादाने
माननार केटलाक पुरुष ठे ते तेमना मार्गमां पोने पण वर्तता ठा

पोताना दोपने ढांकवाने अर्थे धर्मरहित पुरुषोने पण प्रशंसा करे

टीका:-अत एवविधा जिनोक्तिप्रत्यर्थिनमेव मार्गं प्र-
थयंति ॥ अथ चास्वतीव दीप्यमाने पारमेश्वरे पथिकुत एवं-
विधपथप्रथनस्य तमस इवावकाशः ॥ तत्राह ॥ जगति लोके
विरसतां स्तोकतां अल्पजनाज्युपगमनीयतां याति पाप्नुवति
सति ॥ कस्मिन् ॥ जिनेन्द्रमार्गे जगवत्प्रणीते शुद्धे प्रतिश्रोत-
सि पथि ॥

अर्थ:-एहीज कारण माटे ए प्रकारनो जिनेश्वर जगवंतना
वचनना शत्रुरूपज मार्ग तेने विस्तारे ठे. ते उपर आशंका करे ठे,
जे मुयंनी पणे देदीप्यमान परमात्माना मार्गने विपे शायी. ए प्र-
माणना मार्गना विस्तार रूपी अंधकारनो प्रवेश पयो ? तो कहे ठे
के जगत्मां जिनेन्द्र जगवंते कहेलो ने संसार मार्गथी उलटो पणो
शुद्ध मार्ग विरसपणाने एटखे योभापणाने पामे ठेते जावार्थ-लो-
कां शस्त्र पुण्यज शुद्ध मार्गने पामवाथी उत्सूत्र मार्ग विस्तार पाम्यो.

टीका:-कम्मादेनदित्यत आह ॥ प्रोत्सर्पद्जस्मेत्यादि ॥
प्रोत्सर्पद्जं जगवद्भीमद्वारं मुक्तिसमये तज्जान्मराशिरांकांला
नस्तर्पद्जस्य याथाविधायित्वात् प्रोक्तं नमाणो जस्मराशि-
नस्ता संगात्रादिवत्कुरो मद्गन्तस्य सत्या मित्रं राजादित्यादन॥
अथ प्रोत्सर्पद्जजगमराशिप्रदस्यं यदशमाश्रयंमरसंपत्ति-
द्वयस्य ॥

अर्थ:-शायी एम थयुं ? तो त्यां कहे ठे जे जगवान श्री
महाराजाने मुक्तें सत्या ते समये उदय पाय्यो, ने तेमनी जन्म-
रहिते संसारा थयो ए माटे. तेम महार्वाग स्वामीना पक्षमाती

संघने बाधा पमारुतो जस्मराशि नामा ग्रह वे, ते मंगलादि ग्रहनी
पेठे महा आकरो ग्रह वे तेनुं मित्ररूप जे असंयति पूजा नामे दशमुं
आश्चर्य ठे तेथी.

टीका:- अत्र च सख्यं जस्मराशिदशमाश्चर्ययोर्लौकिकस-
खयोरिद्वयोरपि साहचर्येण दुष्करैककार्यकारित्वं ॥ तच्चेह
कार्यं द्वयोरपि यथावृंदमावद्यकारित्वेन मिथ्यात्वपोषः ॥ क्व-
चिदसंज्ञाव्यवस्तुदर्शनं ह्याश्चर्यं ॥ असंयजनपूजा चानंतकाल-
जावित्वादसंज्ञाव्या वर्त्ततेऽतो जवत्याश्चर्यतच्च दशमं ॥

अर्थ:-अहीं जस्मराशी ग्रहने अने दशमाश्चर्यने परस्पर
लौकिक मित्रनी पेठ मित्रता ठे केम जे वेने पण संघाते दुष्कर
एयुं एक कार्य प्रत्ये करवापणुं ठे, ते एक कार्य कीयुं ? तो ते वेने
पण पोतानी नजरमां आवे तेम वर्त्तता माटे यथावृंद एवा जे पु-
रुष तेमनुं प्रबलपणुं करावीने मिथ्यात्वनुं पोषण करवुं. जावार्थ:-
जस्मराशि ग्रह पण घणा मिथ्यात्वनो पोषण करनार ठे, ने दशमुं
आश्चर्य पण घणा मिथ्यात्वने पोषण करनार ठे. माटे ए कामने वे
जण संघाते चलावे ठे, तेथी तेमने मित्रता थइ ठे. माटे घणुं मि-
थ्यात्वनुं बल वृद्धि पाम्युं ठे. आश्चर्य ते शुं ? तो क्यारे पण संज्ञे
नहीं एवी वस्तुनुं देखवुं ते ॥ असंयति पूजा पण अनंत काले थइ
ठे माटे ए आश्चर्य ठे ते गणंतीमां दशमुं ठे ॥

टीका:-किल जिनप्रवचने दशाश्चर्याणि निरूपितास्ति ॥
तदुक्तं ॥ अवसग्ग गप्पहरणं, इत्थीतिथ्यं अजाविया परिस्ता ॥
कन्हस्स अमरकंका अवयरणं चंदसूराणं ॥ हरिवंश कुलुप्पत्ती

હેતુ માટે પ્રવલ મિથ્યાત્વનો ઉદય થયો, તે માટે સમ્યક્ દૃષ્ટિ થે
કોણ નીચાં મુલ્ય કર્યાં એટલે સમક્ષિત દૃષ્ટી પોતાના સ્વરૂપમાં થે
ઠે. પણ પોતાનો ઉપદેશ નિરર્થક જાય માટે કહેતા નથી માટે
જિનેન્દ્ર માર્ગ વિરલપણાને પામ્યો ઠે એટલે ઘણોજ થોનો માન
પેને ઠે.

ટીકા—યયોક્તં ॥ પાતઃ પૂર્ણો જવતિ મહતે નોપતાપા
યમ્માત્ કાલેનાસ્તં ક ઇય ન ગતા યાંતિ યાસ્યંતિ ચાન્યે ॥ પૂર્ણ-
યનુ વ્યપયતિ યદા લોકવાલેસ્તમોજિસ્તસ્મિન્નેવ પ્રકૃતિ
મદનિ વ્યોમ્નિ સન્ધોઽવકાશઃ ॥

અર્થઃ—તે ગાત દૃષ્ટાંતે કરીને કહી ઠે. જેમ સૂર્યનું પદ
પદ્યું ગૂંચનું આપમાનું તે મોટા ઉપતાપ જાણી નથી. જે હેતુ માટે
કાંઈ કરીને કોણ થમ નથી પામતું, ને નહીં પામે થને નથી પ-
મ્તો. તમે પણ કાંઈ કરીને નાશ પામે ઠે, પણ થાટલી તાત ત-
રીય થો ઠે, જે મ્થાનાત્મિક મોટું પદ્યું થાકાશ તેને વિષે કો
હિંદ પણ જે અંધકાર નેમે થાકાશને વિષે થવકાશ પામ્યો એટ-
લે થમ થયે ॥ ત્રાસ્યઃ—મ્થાનાત્મિક નિર્મલ પણ થાકાશ તે
જિનેન્દ્ર માર્ગને વિષે અંધકાર જેવું મિથ્યાત્વ થાપીને રજું પ થા
મ્તે થમ થો ઠે એમ અંધકાર સૂચના કરી.

ટીકા—અથ કમ્પનિ જિનેન્દ્રમાર્ગે મિથ્યાત્વમુદયોદય-
મુદય પ્રવલ દશાદ ॥ ૬૬ કિલ્લ કલિકાલેત્યાદિ ॥ ૬૬ ત્રણ
હિંદાવતર્યમ્વતે વહ્યને ॥ પ્રાણિકાં માનવમુદાયે સતિ
૬ હિંદો હોલેન્દ્ર કલિકાલો જિનોદયા થ દુઃખમાકાલ-
મેવ કલિકાલ ૬૬ ૬૬ માકાલ ૬૬ નિમિત્તાનાવાતરક-

निलयत्वाव्यासः सर्पस्तस्य वक्त्रांतरालं वदनमध्यं ॥ तत्र स्थितिं अवस्थानं जुपते सेवते यस्तस्मिन् ॥

अर्थः—हवे शुं ठते जिनेंइ मार्ग मिथ्यात्ववने व्यास यवा-
री विरलपणाने पाम्यो एवी आशंका करीने कहे ठे. किल शब्दने
अर्थ आगल कहीशुं आ जगतमां प्राणीनो समुदाय, लोकोक्तिये
कलिकाल अने जिनोक्तिप करीने दुःखमाकाल ठे, ते हेतु माटे
कलिकाल एज दुःखमाकाल ते रूपी सर्प केम जे सकल अना-
वाररूपी जेरनुं स्थान ठे माटे ते (कलिकालरूपी सर्प) ना मुखमां
स्थिति करते ठते.

टीकाः—अयमर्थः—यथा कश्चिन्महानागमुखांतर्वर्ती तद्
दंष्ट्रानिस्तरन्निरंतरगरलज्जरगलितचेतनत्वान्न किंचित् कृत्यां
कृत्यं वेत्ति ॥ एवं कलिकालवर्त्यऽपि प्राणिवर्गस्तत्प्रज्वकुशी-
लताकृतघ्नताजोहप्रलंजनदंजायनेकदोषोपपक्षुपितांतःकरणत्वा-
न्मात्मनो हिताहितमवस्यतीति

अर्थः—॥ आ जावार्थ ॥ जेम कोइ पुरुष महा सर्पना
मुखमां रखो ने ते सर्पनी दाढयी नीकलतुं जे निरंतर जेर तेना
समूहयी जेनुं चेतनपणुं गयुं ठे. ए हेतु माटे करवा योग्य
अमे न करवा योग्य तेने कांइ पण जाणतो नयी एम कलि-
कालमां रहेनारो प्राणीनो समूह पण ते कलिकालयी उत्पन्न थयुं
जे कुशीलपणुं तथा कृतघ्नीपणुं, जोह, उगाइ, कपट ए आदि अ-
नेक दोषवने जेनुं अंतःकरण जरायुं ठे, ए माटे पोतानुं हित तथा
अहित तेने नयी जाणतो.

टीकाः—अत एव तत्त्वेषु जगद्वत्प्राणीतेषु जीवाजीवादिषु

પ્રીતિરેતાન્યેવ વાસ્તવાનિ તત્વાનિ ન તુ કુતીર્થિકજ્ઞણિતાની
 ચેતસઃ પ્રમોદઃ ॥ તથા નીતેર્ન્યાયસ્ય સદાચારસ્ય પ્રચારઃ પ્ર-
 વૃત્તિસ્તતશ્ચ ગતૌ યથાક્રમં કુદર્શનાન્યાસદુર્વિદગ્ધત્વેન પ્રમા-
 દનૂધરજ્ઞારાક્રાંતત્વેન ચ નષ્ટૌ તત્વપ્રીતિનીતિપ્રચારૌ યસ્ય સ-
 તથા તસ્મિન્ ॥ કલિકાલમાહાત્મ્યાઽઽ પ્રાણિનાં તત્વપ્રીતિ-
 ન્યાયપ્રવૃત્તિશ્ચ નષ્ટા ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે જગવંતે કહેલાં જે જીવ અગ્રી-
 થાદિ તત્વ તેને વિષે પ્રીતિ પડેલે આ જે જગવંતે કહ્યાં છે એટલાં
 વસ્તુતાં તત્વ છે પણ કુતીર્થિક કહેલાં તે તત્વ નથી. એ પ્રકારનો
 જે ચિત્તમાં દર્પ તે પ્રમોદ કહીએ. વલી નીતિ કહેતાં ન્યાય
 પડેલે સદાચાર તેનો પ્રચાર પડેલે પ્રવૃત્તિ તે નીતિ પ્રચાર કહીએ
 એ જે કુદર્શનના અન્યાસથી થઈ જે પોતાની અણસમજણ તેથી
 તથા પ્રમાદરૂપી પર્યંતના જારથી દવાયાં છે એટલે જે પુરુષનાં ગ-
 ઢે પવા પુરુષ થયે ગતે કલિકાલના માહાત્મ્યથી પ્રાણી છે તત્વ પ્ર-
 તિ તથા ન્યાય પ્રવૃત્તિ તે ઘે નાશ પામ્યાં છે.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ કલૌ કુમતસંસ્કારવારપૂર્ણે નૃણાં હરિ ॥
 અવકાશમવિદતી, તત્વપ્રીતિઃ શ્રુતા ધ્રુવં ॥ નષ્ટાઃ શ્રુતિઃ સ્મૃતિ-
 હંસા, પ્રાપ્તે પતિતા ધ્વિજાઃ ॥ મલેન નાશિતાઃ શિષ્ટા, દાદુકાં
 વર્તે કષ્ટિઃ ॥

અર્થઃ—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે કલિકાલને વિષે જ-
 કુમતના સંસ્કારથી માણસનાં હૃદય જરાયાં છે માટે તેને વિષે ત-
 પ્રીતિ દેખતી (પ્રવેશ કરતી નથી તેથી નિશ્ચેતરવપ્રીતિ નાશ પા-
 દેશતું જે વચન તે વેદ કહીએ અથવા શ્રુતિ કહીએ તથા તે વ-
 ધ્વિજા જે કષ્ટિ તે વેદ કહીએ અથવા શ્રુતિ કહીએ તથા તે વ-

ને અનુસરતું જે કવિનું વચન તે સ્મૃતિ કહીએ તે શ્રુતિ સ્મૃતિ
વે પણ છોપ થયાં કેમ જે તેના પ્રવર્તક બ્રાહ્મણ એટલે બ્રહ્મને જાણ-
નાર પુરુષ બ્રહ્મજ્ઞાની એટલે આત્મા અનાત્માને યથાર્થ જાણનાર તે
પુરુષ પતિત થયા. એટલે અધમ પુરુષ થયા ને જે લોકમાં સારા
પુરુષ કહેવાતા હતા તે મેલે કરીને નાશ પામ્યા. એટલે અસાધુ પુ-
રુષ વચનમાં વિશ્વાસથી તેમના અંતરમાં અનેક પ્રકારે મલ જ-
નાનાં વચનમાં વિશ્વાસથી તેમના અંતરમાં અનેક પ્રકારે મલ જ-
રાયા માટે નાશ પામ્યા કહેવાય આ વાત શ્રેય જરેલી છે. અદો
કલિકાલ ઘણો વૃદ્ધિ પામ્યો છે.

ટીકા:—તથા પ્રસરન્ ॥ તથાવિધગુરુસંપ્રદાયાજ્ઞાવાત્ પ્રાહુ-
ર્નવન્ અનવબોધઃ સમ્યક્સિદ્ધાંતાર્થપરિક્ષાનં ॥ તેન પ્રસ્ફુરંતઃ
અન્મીલંતઃ કાપથાનાં કુમાર્ગણામોષાઃ સમૂદાસ્તેઃ ॥ સ્પગિત-
સ્તિરસ્કૃતઃ સુગતેરપવર્ગલક્ષણાયાઃ સર્ગો નિષ્પત્તિર્યસ્ય સ તથા
તસ્મિન્ શ્વસુકં જવતિ સંપ્રતિ દિ કાલદોષેષ બુદ્ધિમાંયાત્
સાતિશયગુરુસંપ્રદાયાજ્ઞાવાચ સમ્યગાગમાર્થપરિક્ષાનેન સ્વસ્વ-
મતમાસ્થાય બદ્ધઃ કુતીર્થિકાઃ પ્રાદુર્જતાઃ ॥

અર્થ:—બહી યથાર્થ ગુરુ સંપ્રદાયનો અજાણ છે. માટે પ્રગટ
પતું જે અજ્ઞાન એટલે સિદ્ધાંતના અર્થનું અજાણપણું તેથી પ્રગટ
થયા જે કુમાર્ગના સમૂહ તેણે કરીને મોહ જેનું લક્ષણ છે એવી જે
ગતિ તેનો માર્ગ તિરસ્કાર પામ્યો એટલે ટંકાયો છે મોહમાર્ગ
નો એવો પ્રાણીનો સમૂહ પચે ઠટે લિંગધારીયોષ આ કુમાર્ગ જ-
વ્યો છે, એ પ્રકારે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે દાસમાં કાલદોષે કરીને
બંધું મંદપણું છે માટે અંતે અતિશયે સહીત જે ગુરુ સંપ્રદાય તેનો
જાણ છે માટે સારો આગમનો જે અર્થ તેનું જાણપણું નથી મળે

नाश करे तो मेरु पर्वत समुद्रमां तरे ए प्रकारे संबंध; आ प्रत्यक्ष जणातो लिंगधारीये कह्येलो जे मत तेने विषे श्रौदेशिक जो नादिक जे धर्म ते जो कर्मने हरे एटले ज्ञानावरणादिक कर्मने जो नाश करवामां नाह्यो होयें तो लाख योजननो मेरु नामे पर्वत राजा ते समुद्रमां तरे, एटले जेम मेरु पर्वत समुद्रमां न तरे ते लिंगधारीये कह्येलो धर्म कर्मने न हरे.

टीका:—अयं च निदर्शनालंकारः ॥ अजवन् वस्तुसंबंध उपमापरिकल्पक इति तल्लक्षणात् ॥ ततश्चात्र प्रस्तुतधर्मकर्महरस्वपो मेरुसमुद्रतत्त्वयोश्च संबंधोऽनुपपद्यमान उपमानोपमेयनाये पर्यवस्यति ॥ मेरोः समुद्रतरणमिव प्रस्तुतधर्मकर्महरत्वं ॥ ततश्चापमर्थः ॥ समुद्रे पापाणशकसमात्रस्यापि नागमगंजयि, किंपुनर्मेरोः ॥ ततो यथा मेरोः समुद्रतरणमप्यमानमेव मस्य धर्मस्य कर्महरत्वं मिति ॥

अर्थ:—या निदर्शना नामे अलंकार थयो, तेनुं लक्षण च संस्कार शास्त्रमां कस्य वे उपमानी परिकल्पना करनार न थयेको वस्तुनो संबंध ते निदर्शना नामे अलंकार कह्ये माटे आ जणां कर्तव्य होयें जे लिंगधारीनो धर्म तथा तेने कर्मनुं हरवापणुं ए वे तरनेव वस्तु वे. तेनो मेरुपर्वतने तथा ते पर्वतनुं समुद्रमां तरे एटले वे तरमान वस्तु वे तेमनो न पाण्यो एटले अपटतो वे संबंध जे ते तरमान उपमेय नावने विषे पर्यवसान पांम वे ए रूपे स्थिति हो वे इति अलंकार विचार:—मेरु पर्वतनुं जेवुं समुद्रमां तरे वेवुं कर्तव्य होयें एवो लिंगधारीये कह्येलो धर्म तेने कर्मनुं हरे वे हरे आ तत्कार्य मिद्ध थयो. जे समुद्रने विषे पापाणशक

કકમને પણ તરવાનું સંજવતું નથી તો મેરુપર્વતને ન સંજવે તેમાં
 યું કહેયું ? જેમ મેરુને સમુદ્ર તરવું અઘટતું છે તેમ આ વેપધા-
 રીય કહેલા ધર્મને પણ કર્મને હરવાપણું અઘટતુંજ છે.

ટીકા:—યત્ર યસ્મિન્ પથિ કિં યતીનામૌદેશિકજોજ-
 નાદિર્ધર્મ ઇપ્યત્ત્વમ્મિતિ સર્વત્ર ક્રિયાધ્યાહારઃ ॥ તત્ર ઉદ્દેશેન વિ-
 કલ્પેન યતીન્મમસિ કૃત્વા નિર્વૃત્તં નિષ્પાદિતમ્ ઔદેશિકં ॥
 ક્રીતાદિત્વાદિકણ્ ॥ તચ્ચ તદ્ જોજનં ચાઽજ્ઞાનાદિ ॥ યથાપિ
 સિદ્ધાંત ઔદેશિકશબ્દ ઉદ્દમદોષદ્વિતીયજ્ઞેદાર્થઃ શ્રૂયતે ॥ ત-
 થાપી હ વદ્યમાણતૃતીયવૃત્તાર્થપર્યાપ્તોચનેન આધાકર્મિકે ઘ-
 ર્ચતે ॥ તસ્યૈવેહ કેવલયતિનિમિત્તવિધીયમાનત્વેન મહાદોષતયા
 વિવક્ષિતત્વાત્ ॥ ઉદ્દેશનિર્વૃત્તત્વસ્ય ચ સામાન્યવ્યુત્પત્ત્યર્થસ્પો-
 જ્યત્રાપિ સમાનત્વાન્ ॥

અર્થ:—જે માર્ગને વિષે શું છે ? તો યતિને ઔદેશિક જો-
 જન કરવું એ આદિક અર્ધમ તેને વિષે ધર્મ છે છે, એમ સર્વ જગા-
 યે ક્રિયાપદનો અધ્યાહાર કરવો, ત્યાં ઉદ્દેશ શબ્દનો વિકલ્પ એટલો
 અર્થ છે. એટલે યતિને મનમાં રાલીને નીપજાવ્યું જે જોજન તે
 ઔદેશિક કહીએ ॥ વ્યાકરણ વિચાર ॥ ક્રીતાદિકમાં એ શબ્દનો
 પાઠ છે માટે ઇક્ષણ પ્રત્યય આવીને ઔદેશિક શબ્દ સિદ્ધ થયો છે
 માટે ઔદેશિક કહેયું જે અજ્ઞાનાદિક જોજન ત્યાં સિદ્ધાંતને વિષે
 ઔદેશિક શબ્દ જે તે સોલ ઉદ્ગમ દોષ છે તેનો બીજો જ્ઞેદ છે ॥
 એ પ્રકારનો અર્થ સાંજસીએ ઠીએ તો પણ આ જગાએ આગસ ક-
 હીશું જે ગ્રીજું કાઢ્ય તેનો અર્થ વિચારી જોતાં આધાકર્મિકરૂપિ
 અર્થ જણાય છે. આ જગાએ કેવલ સાધુ નિમિત્ત જે કહેયું હોય તે-

નોજ મહાદોષપણે આગલ કહેવાની ઇચ્છા છે, માટે હેતુ કો
નિપજાવ્યું એવો જે સામાન્ય વ્યુત્પત્તિનો અર્થ તે તો વે જગાવે
લો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—અત્ર ચ યતીનામૌદેશિકજોજનગ્રહણે યથાગ્રંથે
પપતિં દર્શયંતિ ॥ પૂર્વં હિ અધરિતધનાધિપકોશાગારાણિ ચૈત્સ
સાધુપુ યદુપયુજ્યતે તદેવાસ્માકં વિત્તમન્યદનર્થં ઇત્યખ્ય
વસાયવ્યંજિતદેવગુરુજ્ઞકિત્તરાણિ મહીયાંસિ ત્રૂયાંસિ દાનશ્રદ્ધા
લુશ્રદ્ધકુલાન્યત્રૂવન્ ॥ તતસ્તેપુ કુલેપુ તત્કાલીનયતીનાં
પ્રાસુકેપણીયેનાપિજ્ઞેદ્યેણ નિરાવાધં નિર્વાહોઽજવિપ્યત્ ॥

અર્થ:—આ જગાયે સાધુને આધાકાર્મિક જોજન ગ્રહણ
વામાં સ્વેચ્છાચારી લિંગધારી પુરુષો સિદ્ધાંતથી વિરુદ્ધ પોતાની
તિ કલ્પનાથી યુક્તિ દેવાને છે, જે પૂર્વેના કુવેર જંઞારીનો દ્રવ્ય
જંઞારને તિરસ્કાર કરે એવાં ધનાધિપતિ શ્રાવકનાં કુલ દ્વારે
એમ જાણતા દ્વારે જે આપણું દ્રવ્ય જેટલું ચૈત્ય સાધુ નિમિત્ત
ગશે તેટલુંજ સાર્યક છે, ને વીજું તો નિરર્થક છે એ પ્રકારના અ
વમાયર્થી દેવગુરુની જ્ઞકિના સમૂહ જેણે પ્રગટ કર્યો છે એવાં
તિને મોટાં ઘણાંક દાન ધર્મને વિષે શ્રદ્ધાવાલાં શ્રાવકનાં કુલ
દ્વારે, તે હેતુ માટે તે કુલને વિષે તે કાલના સાધુને પ્રાસુક
લોચ નિરૂપે કરીને એટલે નિર્દોષ આદારે કરીને પણ નિરાક
નિર્વાહ થતો દ્વારે પણ.

ટીકા:—અથુના તુ દુઃખમાકાલદોષાત્તુર્જિકરાજોપદ્ર
વાનકાદિપ્રાનુગેણ દગ્ધિનામક્ષણાં ચ ગચ્છતુ તથા તિ

हननशक्तिविकलानां शुद्धेन जक्तादिना संयमयात्रानिर्वाह
जावे यदि कश्चिदानश्रद्धालुस्तीर्थाव्यवच्छेदमिच्छुः श्रावकः
श्रमणसंघनिमित्तनिर्वृत्तजक्तादिनापि धर्माधारशरीरमुपष्टंजये
तदा को दोषः ?

अर्थः—हमणां तो दुःखमा कालना दोषथी दुकाल तथा रा-
जानो उपद्रव तथा परचक्रादि (शत्रुना सैन्यनां युधादि) कारणथी
ते श्रावकनां कुल दरिद्रपणाने तथा अल्पपणाने पाम्यां ठे माटे
तेने विपे आ कालना ते प्रकारनी संघयण शक्तिये रहित एवा सा-
धुने शुद्ध जक्तपानादिक करीने संयमयात्रानो निर्वाह नथी यतो
माटे एज निमित्त कोइक दान श्रद्धावालो ने तीर्थनो उछेद न
थाय एम इच्छतो एवो जे श्रावकने साधुनिमित्ते निपजाव्युं जे जो-
जनादि तेणे करीने पण धर्मनुं आधारचूत एवुं शरीर तेनुं उपष्टंज
करे एटखे साधु शरीरनो निर्वाह करे तो तेमां शो दोष ठे अर्थात्
कांइ पण नथी.

टीकाः—आत्मा च यतिना यथाकथंचन रक्षणी यः ॥ धर्म-
साधनत्वात् ॥ यदुक्तं ॥ सव्यथ संयमं संजमाउ श्रप्पाणमेव
रक्खंतो ॥ मुच्चइ अश्वायाओ पुणो विसोही मया विरई ॥

अर्थः—साधुए जेते प्रकारे आत्मा राखवो, एटखे पाप लागे
तो पण आत्मानी रक्षा करवी. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे सर्व
जगाये संयमनी रक्षा करतो. ने संजमथी आत्मानी रक्षा करतो
एवो जे पुरुष ते पापथी मुकाय ठे फरीथी शुद्ध थाय ठे पण अ-
विरति नथी यतो एटखे चारित्र्यी रहित नथी यतो.

टीका:-तथा कथंचित् रूक्षजक्तादिदातृसङ्घावेपि घृतादि
व्यतिरेकेणाद्यतनयतीनां शरीरधारणानुपपत्तेः ॥ तत्कृते घृता
दिनिश्चापि केनचित्पुण्यात्मना श्राद्धेन विधीयमाना समीचीन
नैव प्रतिज्ञासते ॥

अर्थ:-बली कोष्क प्रकारे लूखुं जोजनादिकना देनार
पण घृतादिक विना आ कालना साधुने तेथी शरीर धारण
शकतुं नथी, माटे ते शरीर धारण करवाने अर्थे घृतादिकनी
आ पण कोष्क पुण्यात्मा श्रावके करी होय ते ठीकज ठे ए
जणाय ठे.

टीका:-किंच ॥ यथाकथंचित् साधुभिः श्राद्धानां श्राद्ध-
द्वये अशुद्धमपि ग्राह्यं ॥ तथैव तेषां पुण्योत्पत्तेः ॥

अर्थ:-बली शुं ? तो जेते प्रकारे साधुये श्रावकनी श्राद्ध
पध्याने अर्थे अशुद्ध पण ग्रहण करवुं केम जे तेवीज रीते ते
श्रावकने पुण्यनी उत्पत्ति आय ठे ते माटे.

टीका:-तदुक्तं ॥ अनेन पात्राय नियोजितेन स्यान्निर्जरा
मे वमुनाधुनेनि ॥ बुद्ध्या निराशंसतया वदानः पुण्यं गृह-
स्थः शृणु संचिनोति.

अर्थ:-ने वान शास्त्रमां कही ठे जे, पात्रमां थापुं
आ धन नेणे करीने मारे दमणां निर्जरा थोशे ए प्रकारनी बुद्धि
करीने कोळ प्रकारनी वांठा रहित थापतो जे गृहस्थ ते पणुं पुण्य
टगने ठे.

टीका:-वरोपकारधायं स्वकार्यमुपेक्ष्याप्यवश्यं कर्तव्यः

॥ યદુક્તં ॥ નિયકજ્ઞં ચરકજ્ઞં વ, જે પમુતૂણ કેઈ વિરંદંતિ ॥ પર-
કજ્ઞં નિયકજ્ઞં વ, તે સુ સપુરિસયા વસઈ

અર્થ:-ને આ પરોપકાર તો પોતાનું કાર્ય મૂકીને પણ અવ-
શ્ય કરવા યોગ્ય છે, જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જગતમાં કેટલાક
પુરુષો પરકાર્યની પેઠે પોતાનું જ કાર્ય મૂકીને પોતાના કાર્યની પેઠે
પારકું કાર્ય કરે છે એવા પરોપકારી પુરુષને વિષે સત્પુરુષતા નિ-
વાસ કરે છે.

ટીકા:-તસ્માથતીનામાધાકર્મિકજોજનમદુષ્ટં, સંયમ-
શરીરોપદંત્રકત્વાત્ ॥ કલ્પગ્રહણવત્ ॥ શુરુજોજનવદ્ધા ॥
તથા યતિજિરાધાકર્મિકજોજનં વિધેયં, શ્રાદ્ધશ્રદ્ધાવૃદ્ધિદેતુ-
ધર્મદેશનવત્ ॥ ઇતિ પ્રયોગાવપ્યુપપદ્યેતે ॥

અર્થ:-તે દેતુ માટે યતિને આધાકર્મિક જોજન કરવું તે
નિર્દોષ છે કેમ જે સંજમ શરીરને રાખનાર છે એ દેતુ માટે કલ્પ
(વસ્ત્ર) ગ્રહણ પેઠે, એટલે જેમ વસ્ત્રાદિ છે તે સંયમ શરીરનું પુષ્ટા-
લંબન છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન પણ છે, અથવા જેમ શુરુ જો-
જન શરીર સંયમ શરીરને રાખનાર છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન
પણ છે. વળી તેમજ સાધુએ આધાકર્મિક જોજન પણ કરવા યોગ્ય
છે, કેમ જે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં કારણ છે એ દેતુ માટે ધર્મ
દેશનાની પેઠે જેમ ધર્મ દેશના છે, તે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં
કારણ છે માટે સાધુને કરવા યોગ્ય છે, તેમ એ પ્રકારે અનુમાન
પ્રમાણના પણ એ પ્રયોગ આ સ્થલમાં સિદ્ધ થાય છે.

ટીકા:-તથા . જિનાનામર્દતાં ગૃહમાયતનં તત્ર વાસઃ

સર્વદાવસ્થાનં ॥ इह केचित् सप्तशीलतयोद्यतविहारं कर्तुं
मशक्नुवन्तो यतीनां चैत्ये सर्वदावस्थानं युक्तमिति प्रतिपेदिरे॥

અર્થ:-બલી જિનરાજનું ઘર એટલે ચૈત્ય તેમાં સાધુને નિરં-
તર રહેવું એમને લિંગધારી સાધુનો ધર્મ દેખાને ઠે, તેમાં કેટલાક
અતિ સુખસીલિયા થયા ઠે તે માટે ઊંચ વિહાર કરવાને અસમર્થ
થયા માટે સાધુને નિરંતર ચૈત્યમાં રહેવું તે યુક્ત ઠે, એમ અંગિકાર
કરે ઠે, તેમાં સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ નાના પ્રકારની યુક્તિઝં દેખાને ઠે.

टीका:-तथाहि आधुनिकमुनीनां चैत्यवासमंतरेण उ-
द्यानवासो वास्यात्, परगृहवासो वेति, द्वयी गतिः ॥ तत्र
परगृहवासोऽयं निराकरिष्यते ॥ स्त्रीसंसक्त्याद्याधाकर्मिकादि-
दोषकक्षापन्नावात् ॥

અર્થ:-તે યુક્તિઝં ટીકાકાર કહી વતાવે ઠે. જે આ કાલના
મુનિને ચૈત્યવાસ વિના ઉદ્યાનમાં રહેવું અથવા પરઘરમાં રહેવું
એ પ્રકારની ગતિ ઠે, તેમાં સ્ત્રીનો સંસર્ગ થાય તથા આધાકર્મિક
આદિ ઘણા દોષ ઉત્પન્ન થાય એ હેતુ દેખાતીને પરઘર રહેવાનું
આગણ ભંજન કરીશું ને ઉદ્યાનમાં રહેવાનું હાલ ભંજન કરીએ ઠી.

टीका:-उद्यानवासो यतीनां युक्त इति चेन्न ॥ तत्रापि
नूतनचूनांकुरास्वादकूजत्कलफंठपंचमोद्गारेण उन्मीलद्विच-
क्रियवहुसमावृत्तीपरिमलेन च समाहितमनसामुत्कલिकादर्श-
नात् ॥ पंचमोद्गारादीनां चोद्दीपनविनायकत्वेन जरतादिशास्त्रेः
ऽनियानात् ॥

અર્થ:-લિંગધારી મુનિદ્વિન પ્રત્યે જે યોગ્યા તમે સાધુને ઉદ્યાન-

मां रद्देवानुं युक्त कहेता हो तो ते वात युक्त नथी केम जे त्यां पण नवो आंवानो अंकुर तेनुं जक्षण करवार्थी मधुर स्वर घोळतो जे कोयल तेना पंचम स्वर एटले सात स्वरमां पांचमो कामोद्दीपक स्वर तेना उद्धासे करीने तथा चारे पास प्रसरतो एवा प्रफुल्लित बहुल माळती आदिना सुगंधे करीने वश करेलां एंवां पण मन मोकलां धाय एवुं देखाय ठे ए हेतु माटे अने पंचम स्वरनो उद्धास ते कामोद्दीपन थवानुं कारण ठे एम जरतादि शास्त्रमां कळुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—तथचिक्रीनिपागतकामुककामिनीसंकुलत्वेन च स्त्रीसंसक्त्यादेरपि तत्र ज्ञावात् ॥ अथवा माभूवन्ननवरत-शास्त्रान्यासपरावर्त्तनादिपराणां यतीनामेतज्जन्या दोषाः ॥ तथापि लोकसंचारशून्योऽयानजूमौ वसतां चरटतस्करादिज्जि-रूपकरणापहारस्यापि संज्ञवात्, तदपहारे च शरीरसंयमवि-राधनाप्रसंगात् ॥

अर्थः—वली क्रीमा करवानी इच्छाए त्यां आव्यां जे कामी पुरुष ने कामिनी स्त्रीयो तेणे करीने व्यासपणुं ठे माटे स्त्रीना संबंध आदिकनो पण त्यां संज्ञव ठे ॥ अथवा निरंतर शास्त्रनो अज्यास तथा गणवुं ए आदिकने विषे तत्पर एवा मुनिने ते उद्यान संबंधी दोष म थाउं तो पण लोकना संचारथी रहित ते उद्यान जूमिने विषे रहेता जे मुनि तेमनां उपकरण पण जाल चोर आदिक आ-वीने हरशे एवो संज्ञव ठे माटे ते ज्यारे उपकरण गयां त्यारे शरी-रनी तथा संयमनी विराधना थवानो प्रसंग प्राप्त थाय ए हेतु माटे मुनिने उद्यानमां रहेवुं घटतं नथी. अपारचंड प्रेरितान् वेदिय

કેમ જે જિન પ્રતિમાને અર્થે નિપજાવેલા સ્થાનકમાં આધાકર્માદિ દોષને પેસવાનો અવકાશ પણ નથી માટે અનુમાન નિર્વાધ છે, કેમ જે મુનિને અર્થે કર્યું હોય તો તેમાં તે આધાકર્માદિ દોષ હોય ને આ તો મુનિને અર્થે કર્યું નથી માટે આધાકર્મી દોષ નથી.

ટીકા:-તથાગમોક્તવ્યમવ્યસ્તિ ॥ તથા યાગમઃ ॥

“નિસ્સકરુમનિસ્સકરુમે” યાગિ ચેદ્દેવ સચ્ચદિં યુદ્ધં તિત્તિ ॥ વેલં ય ચેદ્દેવાણિ વ નાહંશ્ચિક્કિયા ” વિ ॥

અર્થ:-તેમજ યાગમમાં કહ્યું છે જે નિશ્ચાકૃત તથા અનિશ્ચાકૃત એ સર્વે ચૈત્યોમાં ત્રણ યુદ્ધ દેવી યાગી અસુર થતી હોય અથવા યાગી ચૈત્યો હોય તો એકએક યુદ્ધ પણ અપાય છે.

ટીકા:-॥ અત્ર દિ નિશ્ચાકૃતવ્યપદેશાત્ ચૈત્યવાસઃ સાધુનાં સિદ્ધયતિ ॥ અન્યથા યત્ર સાધુનાં નિશ્ચા તન્નિશ્ચાકૃતમિત્યન્યર્થાનુપપત્તેઃ ॥ તત્ત્રિવાંસેનૈવ તન્નિશ્ચાયાઃ સંજવાત્ ॥ યદિ ચ સાધુનાં તત્ર વાસો ન સ્યાત્ તદાઽનિશ્ચાકૃતમેવેકં ચૈત્યં જાત્યેત્ ॥ અન્યસ્ય નિશ્ચાકૃતપદવાચ્યસ્યાનુપપત્તેઃ ॥

અર્થ:-આ શાસ્ત્ર વચનમાં નિશ્ચાકૃત એવું ચૈત્ય એમ કહેવાયું છે, એ દેહુ માટે સાધુને ચૈત્યવાસ સિદ્ધ થયો. ને જો એમ ન કહીએ તો જે સાધુની નિશ્ચાયે કર્યું તે નિશ્ચાકૃત કહીએ એ પ્રકારના સાચા અર્થની સિદ્ધિ ન થાય એ દેહુ માટે સાધુના નિવાસે કરીનેજ સાધુની નિશ્ચાનો સંજવ છે, ને જો સાધુનો નિવાસ ચૈત્યમાં ન હોય તો અનિશ્ચાકૃત એવું એકજ ચૈત્ય કહેત, માટે નિશ્ચાકૃત પદ્યમે કહેલું જે યીતું ચૈત્ય તેની સિદ્ધિ ન પાય એ દેહુ માટે સાધુને ચૈત્યમાં રહેવાનું સિદ્ધ થયું.

सारशयलमलयजरसपंकिलपोनकुचकलशपीठशुभनडुर्वसिता-
नां निरंतरमेव चरिचूरिस्त्रिस्तया पार्थिवसेवाहेवाकिनां जिन-
गृहावलोकनमेव न संपद्यते, दूरे तर्चिता ॥ तदन्नावे च कासेन
जिनसदनानां विशरारुता स्यात् ॥ तथाचतीर्थोच्छित्तिरापनी-
पद्यते

अर्थः—आ कालना श्रीमंत श्रावक लोकोने तो ते बेत
चिंता क्यांधीज होय ? केम जे ते तो कृणे कृणे पोताना रूपारि-
गुणनी केने करीने आलसु एवी जे वेश्याथो तेमना वरास कर्तु-
वती मिश्रित जे मलयचंदननो रस तेणे करीने व्याप्त धपला अ
पुष्ट धपला जे स्तन कलश ते रूपी पीठने विषे छोट पोट ध-
पटले केवल विषय शक्ति ठे ने ते धर्म कार्य नथी करी शक-
तेपो दरिद्री जेवा ठे. ने केटलाकने तो निरंतरज घणी पर्व
उत्सव, पामवानी इग्राये करीने राजाथोनी सेवा करवानी कुटो-
पनी ठे. एवा ते गृहस्थ श्रीमंत लोकोने जिन जवनतुं वेलवुं
नथी यतुं, तो तेनी चिंता तो छेटे रही ने ज्यारे ते जिनजवननी
चिंतान रही त्यारे सार संज्ञाल विना काले करीने जिन जवननो
विनाश थाय ने ज्यारे जिनजवननो विछेद थयो त्यारे तीर्थनां
विछेद एनी मेखेज थावी पट्यो एम जाणवुं.

टीकाः—चेत्यांनर्वासेतु यतीनां तदुद्यमेन चूरिकासं जिन-
जवनान्यवनिष्टेन ॥ तथा च तीर्थाव्यवच्छेदः ॥ तदव्यवच्छि-
न्निदेनोक्तं किंचिदपवादामेव नस्यागमेपि समर्थनात् ॥ यदाह ॥
जो जेण गुणेन द्विथो, जेण विणा या नसिजण जंतु इत्यादि।
नरेवं मृदमेक्षिक्या विमृश्यतां विदुषां चेतसि चेत्यवात एव-
दान्तेननुनीनां संगनिमंगनीनि.

अर्थः—ने ज्यारे मुनि चैत्यवास करे त्यारे तो मुनिनो ते संबंधि जे उद्यम तेणे करीने जिनजुवन घणा काल सुधी रहे त्यारे तीर्थनो पण उच्छेद न थाय माटे तीर्थनो उच्छेद न थाय ए हेतु माटे कांश्च अपवाद सेववानुं शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जे गुणे करीने अधिक होय अथवा जेना विना जे सिद्ध न थाय इत्यादि. ते माटे सूक्ष्म दृष्टिए विचार करो तो विद्वानना चित्तमां एम आव्हो जे आं काखना मुनिने चैत्यवास करवोज जोइए.

टीकाः—तथा वसत्यक्षमेति ॥ वसतौ परश्वदे निवासं प्रति अक्षमा मात्सर्यं परश्वदासोमे निराकरिष्यत इति षडुक्तं, तदिदानीं व्यज्यते । सर्वघतेषु निरपवादं हि ब्रह्मघतं यतीनामागमे गीयते, षडुक्तं ॥ न वि किंचि अणुव्रायं, पक्षि-सिद्धं वा वि जिणवरिंदेहिं ॥ मुत्तुं मेहुणजावं, न सो विणा रागदोसेहिं ॥ नच तत् स्त्रीशब्दश्रवणादेः सम्यक् निर्वोदुं पार्यते ॥ उत्कलिकादिप्रादुर्जावात् ॥ परश्वदे वसतां चावश्यंजाविनः तच्छ्रवणादयः ॥

अर्थः—वली ते लिंगधारी आ प्रकारनी प्ररूपणा करे ते जे वसति एटखे परघर तेमां जे रहेबुं ते प्रत्ये मत्सर करवो एटखे मुनिने परघरमां न रहेबुं ए रीते ते प्रतिपादन करे ठे. पूर्वे एम कह्युं हुतुं जे परघरमां रहेवानुं आगल खंगन करीशुं ते आ खंगन करी प्रगट करे ठे. जे सर्व घतमां साधुने जेमां अपवाद मार्ग नपी एवुं तो एक ब्रह्मघत आगममां कह्युं ठे, ते शास्त्रवचन ए ठे जे जे जिनवरेंद्र तीर्थकरे एक मेधुन जाव मूकीने यीजुं कांश्च पण आह्ता कर्युं नपी. तथा निषेध पण कर्युं नपी. केम जे ते मेधुन राग विना

હોય નહીં એટલે રાગની જોને ઠેક પળ આવ્યો. ને તે પઠવાને
 દોષ આવ્યા માટે, તે વ્રહ્મવેત સ્ત્રીયોના શબ્દો સાંજીલવાં તથા
 દેસવી ઇત્યાદિકથી સારી રીતે નિર્વાહ કરી પાર પમાતું નથી
 કેમ જે કામોદીપને આંદી પ્રગટ થવાનું એ કારણ છે માટે, તે
 ઘરમાં રહેનારાને તે શ્રવણાદિક અવશ્ય થાય છે.

ટીકા:—॥ તથાચ નિતંવિનીનાં તુલિતકોકિલાકંસકૂજિ
 ગીતાદિરવમધરિતરતિસૌંદર્યં ચ રૂપમુપલબ્ય જુક્તજોગનાં
 પૂર્વાનુજૂતનિધુષનવિલસિતપ્રતિસંધાનાદયોઽજુક્તજોગનાં
 તત્કુતૂહલાદયઃ પ્રાહુર્જવેયુઃ ॥

અર્થ:—વલી સ્ત્રીયોનો કોયલના મધુર શબ્દ જેવો ગીતા
 કનો શબ્દ સાંજીલીને તથા કામદેવની સ્ત્રી તેનું સુંદરપણ તે
 સપુતા પમાર્યું છે. એનું સ્ત્રીયોનું રૂપ દેસીને પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થા
 જેણે જોગ જોગવ્યા છે. તે સાધુને પૂર્વે અનુજવ થયેલો જે મેધુ
 વિલાસ તેનું અનુસંધાન થયું એટલે સ્મરણ થયું. ઇત્યાદિ ઘણા
 પ્રગટ થાય ને જે સાધુએ પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થામાં જોગ જોગવ્યા
 તેને તે મેધુનનું કૌતક થવારૂપ ઘણા દોષ પ્રગટ થાય.

मधुर स्वाध्यायनो शब्द तेने सांजलीने तथा केटलाक साधुनां
असंख्य लावण्य शोभानां धारण करनार सुंदर शरीर तेमने देखी-
ने विरहिणी जुवान स्त्रियोने काम क्रीडा करवानी इच्छा थाय ए
आदि घणा दोष प्रगट थाय. ए प्रकारे स्त्रियोने तथा साधुने पर-
स्पर निरंतर रूपनुं देखवुं गीतनुं सांजलवुं ए आदि कारणे करीने
दुःखदायी महा कामदेव संबंधी विकारे करीने चारित्र्यनो नाश थाय
ए आदि घणा दोष प्रगट थाय माटे साधुए परधरमां निवास
न करवो.

टीका:—॥ यथोक्तं ॥ श्रीवज्जियं वियाणह इत्योणं जप्थ
काणरूवाणि ॥ सहायन सुचंती, ताविय तेसिं न पेच्छेहि ॥ बंज-
वयस्स अगुत्ती, खज्जानासो यपीइवुद्धी य ॥ साधु तपोवणवासो,
निवारणा तिथ्य परिहारी

अर्थ:—ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे साधुने रहेवानुं स्थान स्त्री
वर्जित जाणवुं जे स्थाने स्त्रियोनां रूप तथा शब्द न देखाय न सं-
जलाय तथा ते स्त्रीउं पण ते साधुने न देखे एवुं स्थान साधुने
रहेवा योग्य ठे केम जे एवी रीते न होय तो ब्रह्मचर्यतनी गुप्ति म
रहे तथा खज्जानो नाश थाय तथा प्रीतिनी वृद्धि थाय, माटे सा-
धुने तपोवनमां निवास करवो जेथी तीर्थनी दानिनुं निवारण थाय.

टीका:—तथा लौकिका अप्याहुः ॥ शृणु हृदयरहस्यं य
त्प्रशस्यं मुनीनां, न खलु न खलु योपित्संनिधिः संविधेयः ॥ हरति
हि हरिणाक्षी क्षिप्रमक्षिप्तुरप्रहृतशमतनुग्रं चित्तमप्युन्नतानां.

अर्थ:—लौकिकमां पण एम कह्ये ठे जे, मुनिने पण ब्रह्म-

ણવા યોગ્ય એવું હૃદયનું રહસ્ય કહું તું તે સાંજલો જે સાધુને જિ-
 ઈનું સમીપપણું નિશ્ચે નજ કરવું. કેમ જે હરિણના જેવાં જેનાં નેત્ર
 ઠે એવી સ્ત્રી નેત્રરૂપી તીલા શસ્ત્રના પ્રહારવળે ઉપશમરૂપ વસ્તરનો
 નાશ કરે ઠે ને ઉત્તમ પુરુષનાં પણ મન હરે ઠે.

ટીકા:-અત એવ નિશીથે પંચમોદેશકે એકદ મૂલગુણેષું.
 અવિસુદ્ધા ઇતિ સારિયા વીયા ॥ તુલ્હારોવણવસહી, કારણ
 તહિ કથ વસિયવં ॥ અત્ર તુલ્હારોવણત્તિ ॥ ઉત્સર્ગેણોજ્જયોરપિ
 વસત્યોર્વાસે તુલ્યં પ્રાયશ્ચિત્તમિત્યર્થઃ ॥ અથાપવાદે વવ વસ્ત-
 વ્યમિતિપ્રશ્ને ॥ અહવા ગુરુસ્સ દોસા, કમ્મે ઇવરીય હુંતિ સ-
 વેસિં ॥ જહ્ણ ણ તવોવણવાસં, વસંતિ લોગે અ પરિવારં ॥

અર્થ:-એજ હેતુ માટે નિશીથને વિષે પાંચમા ઉદેશમાં
 કહું ઠે જે એક નિવાસ તો મૂલ ગુણને શુદ્ધ રાખે એવો નથી ને
 વીજો નિવાસ સ્ત્રી સંસક્રિવાલો ઠે, માટે એ વેમાં નિવાસ કરતાં
 તુલ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત ઠે, કારણ પને ત્યારે તે વેમાંથી કીયામાં રહેવું, એ
 જગ્યાએ તુલ્હારોવણ એ શબ્દનો અર્થ ટીકાકાર કહે ઠે જે ઉત્સર્ગ
 માર્ગે વે એ નિવાસને વિષે રહેનારને પણ તુલ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત ઠે. અથ
 અપવાદ માર્ગે ક્યાં રહેવું એમ શિષ્યે પ્રશ્ન કર્યું ત્યારે ગુરુ કહે ઠે જે

ટીકા:-અત્ર ઇતરસ્યાં સ્ત્રીસંસક્રિયાં વસતૌ વાસે પ્રાગનુ-
 જૂતવિલસિતસ્મૃતિકરણાદિના ચતુર્થવતઃજંગમસંગેનાઽન્યશુદ્ધ-
 વસત્યસાન્નેન ચ યતીનામાધાકર્મિક્યપિ વસતિરનુજ્ઞાતા
 પ્રામાણ્યંતર્વસદ્ગતિશ્ચ સ્ત્રીસંસક્રિવિયુતા શ્રુતોક્તનિલિલગુણયુતા
 દુરાપા વસતિઃ ॥ અંતત સ્ત્રીશબ્દશ્રવણસ્યાપિ સંજ્ઞવાત્ ॥

अर्थः—आ जगाये वीजो स्त्री संसक्त निवासने विषे जो साधु निवास करे तो पूर्वे गृहस्थपणामां स्त्री साथे अनुज्ञव करखो जे बिदास तेनुं स्मरण थवुं इत्यादिके करीने चोथा व्रतना जंगनो प्रसंग थाय तेणे करीने, ने वीजो शुरू निवासनो लाज न थाय तेथी पतिने आधाकर्मिक निवास तेनी आज्ञा करेली ठे. ने ग्रामादिमां रहेनारने तो स्त्री संबंध रहितने शास्त्रमां कहेखा जे सर्व गुण तेणे सहित एवो निवास मळवो दुर्लभ ठे, केम जे घरना थं. दरमां तो स्त्रीयोना शब्द सांजळवानो संजवठे ए हेतु माटे महासाधुए परघर वास न करवो.

टीकाः—जिनगृहवासे तु यतीनां न तथासंसक्तिसंज्ञवः, चैत्यवन्दनार्थमेव. हणमात्रमागत्य गंत्रीणां श्राविकादीनां यतिजिः सह तथाविधप्रसंगानुपपत्तेः ॥ नच एका मूलगुणेषु मित्याद्यागमवलेन प्रत्युत स्त्रीसंसक्तवसतित्यागेना धाकर्मिकवसतिवासो यतीनां संगतो, न तु जिनगृहवास इतिवाच्यं ॥ आधाकर्मस्त्रीसंसक्त्यादिदोषजाखरहितजिनगृहवाससाज आधाकर्मवसतिवासस्यात्यंतमनुचितत्वात् ॥

अर्थः—जिन घरमां निवास करे त्यारे तो यतिने ते प्रकारना स्त्री संबंधनो संजव नथी केम जे चैत्यवन्दनने अर्थेज हण मात्र आवीने जनारी एवी श्राविकादिक साथे यतिने ते प्रकारनो प्रसंग नथी थतो जेवो तेना घरमां रहे थाय ठे तेवो वली “एका मूलगुणेषु” इत्यादि आगमना घसे करीने उप्तो स्त्री संबंद्धरहित निवासनो त्याग करवो तेणे करीने आधाकर्मिक निवास साधुने करवानो संज्ञव्यो, पण जिनघरमां रहेवावुं संज्ञव्युं नही. ए प्रकारे

જો તમે કહેતા હો તો તે ન કહેવું કેમ જે આધાર્મિક તથા સ્વ
સંબંધ જેમાં જે શ્યાદિ દોષ સમૂહ રહિત જે જિન ઘર નિવાસ
તેનો લાજ થયે તે આધાર્મિક નિવાસ કરવો તે અત્યંત અવશ્ય-
તોજ છે. ॥

ટીકા:-કો હ્યુન્મત્તઃ પથ્યાશનાવાસાવપથ્યમશ્રીયાત્ ॥
તસ્માત્પરગૃહવસતિરસમીચીનાઽધુનાતનયતીનાં ચ સ્વાગમે
પરગૃહવાસઃ શ્રૂયતે સ તાત્કાલિકાતિસાત્વિકયત્યપેક્ષ્યેતિ ॥
તથા ચ પ્રયોગઃ ॥ યતીનાં પરગૃહવાસોઽનુપપન્નઃ ॥ અનેક દોષ
દુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાત વદિતિ ॥

અર્થ:-કેમ જે કોણ હ્યુન્મત્ત પુરુષ પથ્ય જોજનની પ્રાપ્તિ થયે
તે અવશ્ય જોજન જમે તે માટે આ કાલના મુનિયોને પરઘરમાં
નિવાસ કરવો તે ઠીક નહીં, ને જે આગમમાં પરઘર નિવાસ કરવો
એમ સંજ્ઞાય છે, તે તો તે કાલના અતિ સાત્વિક ધીરજવાળા જે
મુનિ, તેની અપેક્ષા છે, વલી તે ઉપર અનુમાન પ્રયોગ પણ સિદ્ધ
થાય છે જે યતિયોને પરઘરમાં રહેવું તે અઘટિત છે. કેમ જે તે અ-
નેક દોષે કરીને હુષ્ટ છે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે જેમ પ્રા-
ણાતિપાત છે તે અનેક દોષ હુષ્ટ છે તો યતિને કરવા યોગ્ય નથી,
તેમ પરઘર વાસ પણ કરવા યોગ્ય નથી.

ટીકા:-તથા સ્વીકારઃ સ્વસત્તાપાદનં કેષ્વિત્યાહ ॥ અ-
ર્થોઽવિષયં શ્વસ્યઃ શ્વાકઃ ચૈત્યસદનં જિનાયતનં ॥ તતોર્થ-
શ્વેત્યાદિ છંદઃ તેષુ ॥ તત્ર હ્યવ્યસ્વીકારસ્યાગમે નિષિદ્ધ-
સ્વેઽપિ સાંપ્રતિકયતીનાં તત્સ્વીકારો યુક્તઃ ॥ તમંતેરેણ ગ્લાન-
પરચક્રદુર્નિહાયવસ્થાયાં નૈપજ્યપથ્યાધનુપપત્તેઃ ॥ તદ્વિના ચ ધર્મ-

शरीरस्याज्ञावप्रसंगात् ॥ गृहमेधिनां च प्रायेण काशदोषाः
त्रिधर्मत्वेन च यतिचिन्ताद्यविधानात् ॥

छर्द्यः—बली ते वेषधारी सुविहित प्रत्ये बोले ठे जे ड्रव्य
तथा गृहस्थ तथा जिनमंदिर ते पोतानां करी राखवां तेमां ड्रव्यनो
अंगिकार करवो तेनो शास्त्रमां निषेध ठे तो पण आ कासना सा-
धुने ते ड्रव्यनो अंगिकार करवो ते युक्तं ठे केम जे ते ड्रव्य बिना
ग्लान अवस्थामां तथा परचक्रनो जय थाय तथा ड्रव्यास पमे
इत्यादि अवस्थामां औषध तथा पथ्य जोजन इत्यादिकनी प्राप्ति
न थाय ए हेतु माटे ने ते बिना धर्म शरीरने नाश घवानो प्रसंग
थाय ए हेतु माटे ने गृहस्थ तो बहुधा कास दोषे करीने धर्म र-
हित थया तेणे करीने यतिनी चिन्तादिकने करता नथी माटे ॥

टीकाः—तथा सांप्रतं चैत्यड्रव्यमपि यतिभिः स्वीकृत्य
षड्नीयं मूलधनं रक्षाजिस्तैः वृद्ध्यादेरधिकीजवता ड्रव्येण
प्रवचनाव्यवच्छिन्नये दुर्बलश्रद्धानामुद्धारकरणात् ॥ तेषां च
तथादौर्गत्यपंकादुद्धृतानां कासेनानवरतचैत्यसपर्याचिन्तादिना
तीर्थप्रज्ञावनया बहुतरपुण्यार्जनसंज्ञवात् ॥ तदुद्धारं बिना तु
प्रवचनोच्छेदप्रसंगात् ॥ इत्यर्थस्वीकारोऽधुनातनमुनीनां संगत
इवाज्ञातीति ॥ ४ ॥

छर्द्यः—बली सांप्रतकासे यतियोने चैत्यड्रव्यनो अंगिकार
करी वधारुं जोड्ये. केम जे मूल ड्रव्यनी रक्षा करी वृद्ध्यादिकदी
अधिक धनु जे ते ड्रव्य तेणे करीने प्रवचननो उच्छेद न थाय
तेने अर्थे ने दुर्बल धावकनो पण उद्धार कराय ए हेतु माटे. ने
उपारे दरिद्रतारूपी कादवधी ते धावकनो उद्धार करी तारे कासे

करीने निरंतर चैत्यनी पूजा अर्चादिक चिंताये करीने तथा तीर्थनी प्रज्ञावनाये करीने अतिशे पुण्य उपार्जन करवानो संज्ञव ठे ए हेतु माटे, ने ते श्रावकनो उद्धार कर्या विना तो प्रवचननो उच्चेद थवानो प्रसंग ठे ए हेतु माटे इव्यनो अंगीकार ते तो आधुनिक मुनिने संगत ठे, एटले करवो घटतो होय ने शुं ! एम जणाय ठे.

टीका:—तथा श्रावकस्वीकारोप्यव्यतनमुनीना मुत्सर्गापवादपदवीविदुराणां न निर्युक्तिकः ॥ पूर्वं हि कालस्य सौस्थ्यादतिशयवत्पुरुषबाहुव्यात् कुतीर्थ्यानामद्वीपस्त्वात् लोकस्य प्रायेणासंक्लिष्टत्वात् च जैनमतवाद्या अपि जनाः सितांबरजिह्वारज्यः सबहुमानं जिह्वादिकं व्यतरिष्यन् ॥ सांप्रतं तु प्रादुर्भवद्भूरिकुतीर्थिकसार्थकुमतकदर्थितांतकरणतया जैनमार्गवैमुख्येन तेषां तथाविधश्वेतांबरदीक्षाया अज्ञावात् ॥ अतः श्राद्धस्वीकारं विना जिह्वावाप्तेरनुपपत्तेः युक्तं संप्रति तत्स्वीकारः ॥

अर्थ:—बली ते लिंगधारी सुविहित प्रत्ये बोले ठे जे आ कालना उत्सर्ग अपवाद मार्गना जाणनार मुनिने पोताना श्रावक करी राखवा ते युक्त ठे ॥ केम जे पूर्वे तो काल सारो हतो ने अतिशयशाली घणा मोटा पुरुष हता ने कुतीर्थिक घणा उठा हता. ने लोक पण प्राये सारा हता ए हेतु माटे जैनमत विनाना पण लोक श्वेतांबर साधुने बहु मान सहित जिह्वादिक आपता अने आ कालमां तो प्रगट थयो जे घणो कुतीर्थिकनो समूह तेनो जे कुमत तेणे करीने कदर्थना पास्यां जे अंतःकरण ते हेतु माटे तेमने ते प्रकारे श्वेतांबर साधुने आपवानी इव्यनो पण अज्ञाव

वे. ए हेतु माटे पोताना श्रावक न करी राख्या होय तो ज्ञिज्ञा-
नी प्राप्ति पण न थाय माटे आ कालमां श्रावकनो अंगीकार क-
रवो ते युक्त वे.

टीका:-तथा आगमेपि ॥ जा जस्त विई जा जस्त सं-
छिई, पुवपुरिसकया मेरा ॥ सो तं अइकमंतो, अणंतसंसारिउं
होइ इत्यादिना स्वीकृतगुरुपरिहारेणापरगुरोरंगीकारः श्राव-
काणामनंतसंसारित्वायेतिपतिपादनेनास्यार्थस्यान्युपगमात् ॥
हरिजडसूरिणापि सम्यक्त्वदीक्षारोपणायसरे आढानां
धनधान्यस्वजनपरिजनादिसमेतस्यात्मनो गुरुसमर्पणाभिधा-
नेन तत्स्वीकारस्य समर्थनात् ॥

अर्थ:-आगममां पण तेमज कहुं वे जे जेनी स्थिति पूर्व-
पुरुषे करेली मर्यादा एटले गच्छनी स्थिति तेने जो अतिग्रमे तो
अनंत संसारी थाय, इत्यादिके करीने पोते अंगिकार कर्या जे गुरु
तेनो त्याग करे ने अन्य गुरुनो जो अंगिकार करे तो श्रावकने
अनंतसंसारीपणानी प्राप्तिनुं प्रतिपादन करुं तेणे करीने आ अ-
मारा कहेला अर्थनी प्राप्ति थाय वे ए हेतु माटे. ने हरिजडसूरि
पण समकित दीक्षा आपवाना अवसरमां श्रावकने धन धान्य
स्वजन परिजनादिके सहित एवो पोते श्रावक गुरुने अर्पण पाय
एम कहेवाची ते सर्वनो अंगीकार गुरुने धयो एम प्रतिपादन करुं
वे ए हेतु माटे.

टीका:-॥ यदाह ॥ अहं तिपयादिषुपुं, सम्मं नुद्वेष
चिन्तरयणेण ॥ गुरुणो निवेयणं सर्वदेव दह मण्यो इत्य ॥

अर्थः—जे माटे तेमनुं वचन ठे जे अथ त्रण प्रदक्षिणा करवापूर्वक शुद्ध चित्तरत्ने करीने सारी रीते सर्व प्रकारे गुरूने आत्मानुं निवेदन दृढपणे अर्हीं करवुं.

टीकाः—गुरुणा च श्रद्धानां श्रद्धानुगुण्येन दानोपदेशात् ॥ गुरोस्तत्स्वीकारं विना च तेषां तथा निवेदनाद्यनुपपत्तेः ॥ अन्योन्यापेक्षत्वात्स्वीकारस्य ॥ अन्यथेत्यमात्मनिवेदनाजिधानस्य लोकपंक्तिमात्रफलत्वापत्तेः ॥ एतेन दिग्वंधोपि गृहिणां यतिवन्न दुष्यतीति ॥

अर्थः—गुरुए श्रावकनी श्रद्धाने अनुसारे दान आपवानो उपदेश करवो ने गुरु जो ते श्रावकनो अंगीकार न करे त्यारे श्रावके जे पोतानुं निवेदन करुं ते न कर्या जेवुं थाय. केम जे पोतापणानो जे अंगीकार ठे तेने परस्परनी अपेक्षापणुं ठे ए हेतु माटे. ॥ ज्ञावार्थ ॥ श्रावक पोताना गुरू जाणे तो गुरू पोताना श्रावक जाणे ने एम न कहीए तो ए प्रकारना आत्म निवेदननुं केहेवुं ते लोक व्यवहार मात्र फल थाय एणे करीने जेम साधुने दिग्वंध ठे एंटले पोतपोताना आचार्य उपाध्याय करी प्रवर्तवापणुं ठे ते निर्दोष ठे तेम श्रावकने पण दिग्वंध दोष जणी नथी एटले श्रावकने पोताना गुरूने पोताना श्रावक करी राखवा ॥ ५ ॥

टीकाः—तथा चैत्यसदनस्वीकारोप्यधुनातनमुनीनां समीचीनः ॥ उक्तन्यायेन संप्रति गृहमेधिनां चैत्यचिंतां प्रति निरवधानतया यतिस्वीकारमंतरेण कालेन तद्भ्रंशसंज्ञवात् ॥ मार्गलोपप्रसंगेन चागमेप्यर्थापत्त्या तत्स्वीकारस्याजिधानात् ॥

अर्थः—वली चैत्यनो एटले चैत्य पोतानुं करी राखवुं, ते पण

આ કાલના મુનિને યુક્ત (ઘટે) ઠે કેમ જે પૂર્વે કહ્યો જે ન્યાય તેણે કરીને આ કાલના ગૃહસ્થ લોકોને ચૈત્યની ચિંતા પ્રત્યે સાધધાનપણું નથી માટે યતિયે તે ચૈત્યનો શ્રંગિકાર કર્યા વિના કાલે કરીને તેનો ઉદ્દેશ થવાનો સંજવ ઠે એ હેતુ માટે માર્ગલોપ થવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય તે માટે શાસ્ત્રમાં પણ તે ચૈત્યને પોતાનું કરી રાખવું એમ કહેવાપણું છે.

ટીકા:—સીલેહ મંત્રફલપ્ત ઇયેરે ચોશ્ચેતિ તંતુમાર્શિસુ ॥
અદિજુજ્જંતિ સવિત્તિસુ? અણિચ્છફેનંતદીસંતા ॥ અત્રદિ લિંગિનઃ
પ્રતિ સુવિહિતાનાં ચૈત્યસમારચનાદિવ્યાપારણમુક્તં ॥ નચ ત-
સ્સ્વીકારં વિના તેષાં તત્સંજવતિ ॥ અસ્વીકૃતે ચ વસ્તુનિ ઇતર-
પ્રેરણયાપિ પ્રાયેણ લૌકિકાનાં સમારચનાચપ્રવૃત્તેરિતિ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—આ જગાણ લિંગધારી એમ બોલે છે જે પ્રત્યેક સુવિ-
હિતને ચૈત્યની સાર સંજાલ રાખવાદિ વ્યાપાર કહ્યો છે, તે ચૈત્યનો
પોતાપણનો શ્રંગીકાર કર્યા વિના તે સાર સંજાલ રાખવાનો સંજવ
નથી. કેમજે જે વસ્તુનો શ્રંગિકાર કર્યો નથી તેમાં વીજો પ્રેરણા
કરે તો પણ બહુધા એ લોકની સુધારવાને વિષે પ્રવૃત્તિ દેલાતી
નથી માટે ॥ ૬ ॥

ટીકા:—તથા ન વિચિતે પ્રેક્ષિતં પ્રત્યુપ્પેદ્ધણા ચદુપા
નિરીક્ષણમાદિશબ્દાત્પ્રમાર્જનં રજોદરણાદિના સૂક્ષ્મજીવાપ-
સારણં ચ યત્ર તત્, આસનં વિષ્ટરં સ્પૃતગદ્ધિકાદિ શુષિરગં-
ત્રીરસિંદાસનાદો ચ પ્રત્યુપેક્ષાદિ ચતીનાં ન શુભ્યતિ, તેન ચ
તત્ર ન કલ્પતે ઉપવેષ્ટું ચૈત્યવાસિનસ્તેવં પ્રતિપચંતે ॥ પ્રશ્ન-

નિરવધૈવ પ્રમાણં एषा च सावध्या गृहिदिग्बन्धाद्याचरणान्यु
 પંગમે हि यतेस्त द्विधीयमाननिखलपापारंजानुमत्याद्यापतेः
 तथाप्येषा चैत्यवासिजिरावृता

અર્થ:-બલી પાપ સહિત જે આચરણ ઇટલે ગૃહસ્થોને નિ-
 યમાઈ પોતપોતાના ગચ્છને જજવું એ આદિ જેનું લક્ષણ છે તેને વિશે
 આદર ઇટલે જે આગ્રહ (આચરણ) છે તે પાપ રહિત હોય તેજ
 પ્રમાણ છે ને આ જે પાપ સહિત ગૃહસ્થોને દિગ્ બંધાદિ આચરણ
 તેનો અંગિકાર કરવાને વિષે નિશ્ચેયતિને તે ગૃહસ્થોએ કરવા માંડ્યા
 જે સમસ્ત પાપના આરંજ તેમાં અનુમોદનાદિકની પ્રાપ્તિ છે એ હેતુ
 માટે સાવધ છે. તો પણ એ સાવધ આચરણ ચૈત્યવાસિયે આદર્યું છે.

टीका:-यतस्तेषामयमाशयः क्षेत्रकालाद्यपेक्षया हि सर्व-
 जैन मतानुष्ठानं व्यवस्थितं ॥ ततो यदि गृहिनियतगवज-
 नादिकामाचरणां वयं नाद्रियेमहि ततः कषायकक्षुपितहृद-
 यत्वात्प्रायेण संप्रतितनयतीनां गृहस्थान्योन्यांकृष्ट्या कल-
 हेनाव्यवस्थायां सर्वमसमंजसमापद्येत तस्मादेवाप्याचरणा
 अतनकालोपेक्षया युक्तिमती

અર્થ:-જે હેતુ માટે તે ચૈત્યવાસીનો આ અગ્નિપ્રાય છે જે
 ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ સર્વ જૈનમતનું અનુષ્ઠાન નિશ્ચેય રહ્યું
 છે તે હેતુ માટે જો ગૃહસ્થને પોત પોતાના ગચ્છની જજનાદિક
 આચાર તે પ્રત્યે અમો ન આદર ફરીએ તો, કષાય વગેરે અંતર મેષાં
 યજ્ઞાં છે માટે વધુધા આ કાલના ચતિને ગૃહસ્થોનું પરસ્પર સંબ-
 વાયો કલેશો કરીને અમર્યાદાઈ કરીને સર્વ અવટનું પાપ માટે
 આ પણ આચરણ આ કાલની અપેક્ષાએ યુક્ત છે.

टीकाः—॥ यदुक्तं उत्पद्यते हि सावस्था देशकालामयान्
प्रति ॥ यस्य भेऽकार्यं कार्यं स्यात्कार्यं कर्म च वर्ज्येदिति ॥॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे देश कालने रोगादि
प्रत्ये मारी ते अवस्था उत्पन्न थाय ठे जेमां न करवानुं करवा यो-
ग्य थाय ठे ने करवा योग्यनो त्याग थाय ठे ॥॥

टीकाः—तथा श्रुतस्य सिद्धांतस्य पंथा मार्गस्तत्रावज्ञा-
नादरस्तेह्येवमाहुः जगवत्सिद्धांतो हि नैकांतैव विदितानु-
ष्ठाननिष्ठः निषिद्धानुष्ठाननिषेधनिष्ठोवास्ति ॥ विदितानाम-
पि केषांचिदनुष्ठानानां कचित्रिषेधात् ॥ निषिद्धानामपि
कचिद्विधानात् ॥ अतोनास्थामास्थाय सिद्धांतव्यवस्थया
केवलया किमपि कर्तुं परिहरुं वा पायते ॥

अर्थः—बली सिद्धांतनो जे मार्ग तेनो अनादर ते खिग-
धारी एम कहे ठे जे जगवाननो जे सिद्धांत ठे ते अनेकांत ठे ते
एकांतपणे करवा योग्य जे अनुष्ठानक्रिया तेने विषे तत्पर नथी.
एटले एकांतपणे आ क्रिया तो करवीज एम सिद्धांत कहेतुं नथी.
ने निषिद्ध जे अनुष्ठान तेनो निषेध करवामां पण तत्पर नथी.
एटले एकांतपणे आ क्रिया तो नज करवी एम सिद्धांत कहेतुं
नथी केम जे करवा योग्य केटखांक अनुष्ठान तेनो पण कोइ ज-
गाए निषेध देखाय ठे ए हेतु माटे ने निषेध करेखां पण
केटखांक अनुष्ठान तेनुं कोइ जगाए करवापणुं ठे ए हेतु माटे.
केवल सिद्धांतमां कहेलुं ठे ते उपर आस्था राखीने कांइ पण
करवा योग्य तया परिहरवा योग्य पार पातोए एन नथी.

ટીકા:—॥ એવંચ ॥ નવિકિંચિ અણુનાયં પન્નિસિદ્ધં વા વિ
જિણવરિંદેહિં ॥ इति वचनादागमवद्दिष्टापि काचित्सुकुमारा
ક્રિયાઽચતનસાધુપ્રવર્તિતા વિવેકિનાં નિઃશ્રેયસાય ત્રિ-
પ્યતિ કિં શ્રુતેનેતિ ॥ યદુક્તં રુઘ્વિણઃ કલ્પતાં યાંતિ મૃદ્ધા-
પિ ક્રિયયા યથા ॥ કાલેન ધર્મ ક્રિયયા તથા મુક્તિં શરિ-
રીણ ઇતિ ॥ એ ॥

અર્થ:—તે ઉપર વલી શાસ્ત્ર વચન છે જે જિનવરે કાંઈ પણ
આજ્ઞા કરેલું નથી તેમ નિષેધ્યું પણ નથી એ પ્રકારના વચનથી
આગમથી વેગલી રહી એવી પણ કોઈક સુખે સુખે થાય એવી ક્રિયા-
ને આ કાલના સાધુએ પ્રવર્તીવેલી એવી પણ ક્રિયા તે મોક્ષજ્ઞી
યશે માટે શું શાસ્ત્રવતે છે કાંઈ પણ નથી. જે માટે કહ્યું છે જે
થોડી ક્રિયાયે કરીને રોગીયાનો રોગ જાય ત્યારે જાજી ક્રિયા
શું પ્રયોજન છે ! શાસ્ત્રમાં તેમ સુખે સુખે થતી જે આ ક્રિયા તે
કરી દેહધારી મુક્તિ પામે છે. જેમ ઘણા કાલ સુધી ધર્મક્રિયા વ
છે તેણે કરીને મુક્તિ પામે છે ॥ એ ॥

ટીકા:—તથા ગુણિષુ જ્ઞાનાદિગુણવત્સુ ચતિષુ દ્વેષધીર્મા-
ત્સર્યવુદ્ધિઃ ॥ स्वयं निर्गुणानां तद्गुणानसद्दिष्णूनां तदुपजि-
ઘાંસયા દુષ્ટામતિરિતિ યાવત્ ॥ કથમિયં તન્મતે ન ધર્મ ઇતિ
ચેદુચ્યતે ॥ इदानीं हि जगद्विहरहात्सम्यग् मार्गापरिज्ञानेन ब-
હુલોકप्रवृत्तिरेव मोक्षमार्गः ॥ મહાજનો યેન ગતઃ સંપન્થા
ઇતિ ન્યાયાત્ ॥

અર્થ:—વલી જ્ઞાનાદિ ગુણવાન્ જે ચતિ તેમને વિષે દ્વેષવુદ્ધિ

પટલે મત્સર બુદ્ધિ પોતે નિર્ગુણ છે ને ગુણવાનના ગુણ સહન નથી કરતા માટે તેમને મારવાની ઇચ્છા રાખે છે માટે દુષ્ટ બુદ્ધિવાલા તે વેષધારી છે આશંકા કહે છે જે ગુણી પુરુષ ઉપર દ્રેષબુદ્ધિ રાખવી તેને ધર્મ કીચે પ્રકારે લિંગધારી થાપે છે, તો કહીએલીએ જે આ કાલમાં નિશ્ચે જગવાનનો વિરહ થયો છે માટે સારી રીતે મોક્ષમાર્ગનું જ્ઞાન નથી થતું તે હેતુ માટે વહુ લોકની જે પ્રવૃત્તિ તેહીજ મોક્ષ માર્ગ છે કેમ જે જે માર્ગે મહાજન પટલે ઘણા લોક ચાલે તે માર્ગ છે. એવો ન્યાય છે માટે ॥

ટીકા:—એતે ચ પરચ્છવાસિનો ધાર્મિકં મન્યા આત્માનેમેવેકં ગુણૈરુત્કર્ષયંતો નિશ્ચિલાનપ્યપરાન્ દૂષયંત શ્રૈદંયુગીનં સંઘમપ્યવમન્યમાના સ્તત્પ્રવૃત્તિં દૂરેણ પરિહરંતો લોકવ્યવહારમપ્યજાનંતઃ સંઘવાહ્યા એવ અતઃ સર્વથૈત ઉચ્ચેત્તવ્યા ઇતિ દ્રેષ એવૈતેષુ શ્રેયાનિતિ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ:—વહી તે લિંગધારી એમ કહે છે જે આ પરધરમાં રહેનારાને પોતાને વિષે ધાર્મિકપણું માનનારાને પોતાના આત્માનેજ એક ગુણે કરીને મોટો દેખાવતાને વીજા સર્વેને પણ દાંપ પમાવતાને આ કાલના સંઘને પણ ન માનતાને આ કાલના સંઘની પ્રવૃત્તિને પણ ઠેઠેથી પરિહરતાને લોક વ્યવહારને પણ ન જાણતા માટે તે સંઘ વાહાર છેજ. એ હેતુ માટે સર્વ પ્રકારે ઉઠેદવા યોગ્ય છે. એ પ્રકારનો જે દ્રેષ કરવો તેજ એમને વિષે અતિશેષ્ટ્રેષ્ટ છે ઇત્યાદિ ॥૧૦॥

ટીકા:—ગૌતમાદિપુ વર્તિત્વાનાદશેષુ યતિધ્વનિઃ ॥ કયમેતે પુવર્તંત નિર્ગુણેષ્વંજસેપુચેત્ ॥૧॥ કલ્પદ્વોષીરુદ્ધાં યદ્વત્યુષા યોગેપિવર્તંતે ॥ નિવાદિપુ તરુધ્વાનો વિનાવિપ્રતિપત્તિતઃ ૫

अर्थः—एवी रीते दश प्रकारनो धर्म प्ररुपण करनार ते नि
 गुण आ कालना वेपधारी तेने विपे मुनि शब्द केम प्रवर्तें ठे ।
 केम जे मुनि शब्द तो गौतमादि महान् पुरुष तेने विपे प्रवर्तें ठे ।
 ठे माटे त्यां उत्तर कहे ठे जे जेम लिंग आदि वृक्षने विपे क
 वृक्षना गुण नथी, तो पण केवल रुढीथी तरु ए प्रकारनो शब्द
 वर्तें ठे. तेम ते लिंगधारीने विपे मुनि शब्दनी प्रवृत्ति रुढीथी ठे.

टीकाः—यथाय जात्यरत्नानां गुणाज्जावेपितादृशां ॥ का
 च सांझां शुचिर्चिक्ये मणी शब्दः प्रवर्तते ॥ ३ ॥ गौतमादि
 गुणायोगे-पीदानींतन साधुषु ॥ उद्यच्छत्सु स्वशक्त्यैवं प्रवर्त्स
 ति यति ध्वनिः ॥ ४ ॥ इति वास्तवकांत्यादि दशविधयतिधर्म
 स्पष्टयेय यथावदेः प्रदर्शितो धर्मः अयं चेत्कर्महरो भवेदित्यादि
 पूर्वव्याख्यातमिति वृत्तार्थः ॥ ५ ॥

अर्थः—यखी जेम जातिवंत रत्नना गुण न होय, तो क
 काचना ककमानो घणा किरणनो चकचकाट ठे तेने विपे मणी
 शब्द प्रवर्तें ठे. तेम ते लिंगधारीने विपे मुनि शब्द प्रवर्तें ठे ॥ गौ
 तमादि मुनिने विपे रह्या जे गुण ते गुण आ काखना साधुने नि
 नथी तो पण पोतानी शक्तिये उद्यम करनारने विपे यति शब्द
 प्रवर्तें ॥ २ ॥ ए प्रकारे साचो जे क्षमायादि दश प्रकारनो यति
 धर्म तेनी स्पष्टाये जाणे शुं लिंगधारीतरु देव्याग्न्यो जे धर्म आ जे
 कर्मने हरे तो मेक समुद्रमां तरे इत्यादि पूर्व व्याख्यान कयुं ठे ए
 प्रकारे संवसा कळवना अर्थ यथो ॥ ५ ॥

टीकाः--सांप्रतमेतानि दशधाराणि यथाक्रमं प्रत्याचि-
ख्यासुः प्रथमं तावज्जीवोपमर्दनाद्यनेकदोषाविर्जावपुरस्तरं
उद्देशिकं जोजनधारं प्रत्याख्यातुमाह ॥

अर्थः--हवे ए दश धारने अनुक्रमे खंन करता ग्रंथकार
प्रथम जीवो नो नाश ए आदि अनेक दोषने प्रकट करी देखानवा
पूर्वक उद्देशिकं जोजनधारनुं खंन कहे ठे.

मूलकाव्यं.

षट्कायानुपमृद्य निर्दयमृषी नाधाय यत्साधितं
शास्त्रेषु प्रतिपिध्यते यदसकृन्नि स्त्रिशताधायि यत् ॥
गोमांसाद्युपमं यदाहु रथयद्भुत्का यतिर्यात्यधः
स्तत्को नाम जिघित्सती (जिघृह्णतीत्यपिषाठांतरं) ह
सघृणः संधादि जक्तिं विदन् ॥ ६ ॥

टीकाः--कः सघृणो दयालुः विदन् संधादिनिमित्तमेतत्तिष्प-
न्नमिति जानन् इहेति प्रवचने जिघित्सति अत्तुमिच्छति ॥ अदेः
सनंतस्य घसादेशेरुपं किं तत् संधः साधुसाध्वीरुपः धमणगणः
आदिशब्दादेकद्विआदि श्रमणपरिमृद्ः तस्य जक्तं तत्कृते निर्दय-
मशनादिनामेति कुत्सायां अतीवकुत्सितमेतद्भक्तं मुनीनां ॥
जानंतो मुनेः कृपासोरेवं विधं जक्तं ज्ञोक्तुं न कल्पत इत्यर्थः ॥

अर्थः--कोण दयालु पुरुष आ, संधादिनिमित्ते निपजावुं ठे
एम जाणतो आ जिन शासनने विषे जोजन करवा इच्छे अर्यात् कोइ
न इच्छे. आ जगाए व्याकरणः--जे सन् प्रत्ययांत जे अहं अहं

धातु तेनो घसादेश थये सते जिघित्सति एवं रूप थयुं ठे ॥संवाता
साधुसाधवीरुप श्रमणनो समूह ठे ॥ आदि शब्दथी एक वे त्रण
आदि साधुनुं ग्रहण करवुं तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो जे एकसाधुने
निमित्ते नीपजाव्युं जोजनादि वे साधुने निमित्ते निपजाव्युं जो
नादि त्रण साधु ० इत्यादि ॥ आ जगाये नाम शब्दनो निन्दितरूपी अर्थ
जाणवो. तेथी आम अर्थ थयो जे आ जोजन साधु निमित्त नीपजावुं
ठे एम जाणीने पण तेनुं ग्रहण करवुं ते अति निन्दित ठे, ए प्रकारे
जोजन कृपालु मुनिने जोगवुं न कळे एटलो अर्थ थयो.

टीका:-अत्रच विदन्नितिग्रहणाच्चतुतोपयोगेन बाह्यलिङ्गः
रिक्षापुरःसरं यतमानस्य यतेः कदाचिदाधाकर्मग्रहणेऽपि सम्यग्-
नवगमात्तज्जुजानस्यापि न दोषः ॥ यथोक्तं ॥ थोवंति न पुष्टं न
कहियं व गूढेहि नायरो वकश्चो ॥ इयठलिश्चो विन लग्गइ सुं
वउत्तो अत्तह जावो ॥

अर्थ:-आ जगाये विदन् ए प्रकारना शब्दनुं ग्रहण कर्तुं
माटे शास्त्रना उपयोगे करीने बाह्यरना चिन्हथी परीक्षापूर्वक
तनायेथी ग्रहण करता एवा साधुने क्यारेक आधाकर्मि आहार
ग्रहण थाय तो पण सम्यक् न जाणवाथी तेनुं पण जोजन करे
तो पण दोष नथी ॥ ते शास्त्रमां कळुं ठे जे

टीका:-अथैतस्मिन् को दोषो येनैतदेवं कुत्सितमत आह
यत्साधितं तच्छब्दस्य यच्छब्देन नित्याजिसंबंधात्ततश्च यद्
जक्तं साधितं निष्पादितं गृहस्थेनेतिशेषः ॥ किं कृत्वा आधाय-
उदित्स्यकान् ऋषीन् यतीन् यतिभ्यो मयैतदेयमिति म-
नसि कृत्वेत्यर्थः ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे ए जोजनमां शो दोष ठे जे हेतु माटे एने आबुं निंदित कहो गो तो त्यां कहे ठे जे तत्शब्दने यत् शब्द साथे नित्ये संबंध ठे माटे जे जोजन सिद्ध कर्युं ठे एटले निपजाव्युं ठे (गृहस्थपद उपरथी खेवुं) तो अर्थ आम थयो जे, गृहस्थ जे तेणे साधुने उद्देशिने निपजाव्युं जे आ जोजन मारे साधुने आपवुं एम मनमां धारीने कर्युं एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अथ निरवद्यवृत्त्या यतिनिमित्तं साधितेप्यस्मिन् को-
दोष इत्यत आह ॥ उपमृद्य विध्वस्य कान् पटकायान् ॥
पट्विधजीवनिकायान् कथं उपमृद्येत्याह । निर्दयमिति क्रिया
विशेषणं निरनुकंपं यथा ज्ञवति ॥ अयमर्थ एतावत्किञ्च बन्धि
पाकारं नो न सानुकंपस्य नापि पट्जीवनिकायोपमर्दनमंतरेण सं-
जवति ॥ एवं च निरवद्यवृत्त्या न ज्ञक्तसाधनं कथमपि संगटते ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे पापरहित क्रियाए करीने यति निमित्त जोजन सिद्ध करे तेमां शो दोष ठे तो त्यां कहे ठे जे ठ जीवनिकायानुं उपमर्दन करीने कीय प्रकारे ? तो निर्दयपणे, निर्दय पद ठे ते उपमर्दनरूप क्रियायुं विशेषण ठे एटले आम अर्थ थयो जे निर्दयपणे ठ जीवनिकायानुं मर्दन करी ए जोजन साधु निमित्ते निपजाव्युं ठे ते अग्निपाकनो आरंज ते दयाळुने न होयने पट् जीव निकायना मर्दनविना ते पाक पण संजवे नहीं माटे पापरहित क्रियाये करीने पाक साधन कोइ प्रकारे पण थाय नहीं.

टीकाः—यदर्थं चैतावानारंजस्तस्य तज्जन्यसकषपापानुप-
गातव्यतजंगप्रसंगः ॥ यदाह ॥ जस्तस्मा आहारो आरंजो न-

સ્ત હોઈ નિયમેણ ॥ આરંજે પાણી વહો પાણી વહેહોશ્વયંત્રો ॥
અતઃકયમસ્ય જક્તસ્ય ન કુત્સિતત્વં ॥

અર્થ:-જેને અર્થે આટલો વધો આરંજ છે તેને તે અર્થ
રંજથી ઉત્પન્ન થયું જે સકલ પાપ તેનો સંબંધ થવાથી વ્રત રંજ
પ્રસંગ ઘટે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જેને અર્થે આહારનો
રંજ છે તેનેજ નિયમાય પાપ છે કેમ જે આરંજને વિષે પ્રાણીને
હોય ને પ્રાણી વધ થયો એટલે વ્રતનો જંગ થયો માટે એ જોઈ
નિહિતનું કેમ ન હોય અપિતુ હોયજ ॥

ટીકા:-એતેન યસ્તુત આધાકર્મપર્યાયતા સંધાવિજ્ઞાતા
મૂચિતા ॥ આદાય વિચલ્પેણ જહ્ણ કમ્મમત્તણાઈ કરણંજ ॥
વ્રતપારંજેનં તં આદાકમ્માદંસુ ॥ इत्यागमे आधाकर्म
इति स्मृततादनात्

અર્થ:-જો કરીને યસ્તુતાયે આધાકર્મનું પર્યાયપણું તં
જોઈને છે એમ મૂચના કરી ॥ કેમ જે તેનું લક્ષણ શાસ્ત્રમાં
છે જે જેને મનમાં ધારીને વ્રત કાપનો આરંજ કર્યો તેને આ
જે છે, આદિ આગમને વિષે આધાકર્મ શબ્દની એ પ્રકારે
સ્મરિ કરી છે એ દેનું માટે

ટીકા:-નનુ ત્રવ્યેતયયાર્યનાથિનં તયાપિ સિદ્ધાંતાનિ
વેદવ્યુત્પત્તીનિ અન્યાદ ॥ શાસ્ત્રેષુ ગ્રંથેષુ નિર્ણયાદિષુ પ્રતિ
સ્થિતે વ્યક્તિઓત્પત્તયા નિવાર્યેનં યદનર્ત ॥ કર્ય આદિશ્વયંત્ર
કુદ્ધ અત્તનાય મુદુમુદુઃ ॥ તયાય આદારોપધિવચ્ચ
કર્મનિચરણસરં નિર્ણયેનિદિતં ॥

टीकाः—अत आह ॥ निश्चृंशतां निःशूकतां निर्दयत्वमिति यावत् आधत्ते करोति यत् तदाधायि निःशूकताकारकं यद्भक्तं अयं ज्ञावः ॥ स्वयमकृताद्यप्याधाकर्म जानन् गृह्णानो मुनिर्भक्ति मद्गृहिणः प्रसंगात्संजादत्यंतपृथुर्निःशूकत्वेन सच्चित्तमपि न ज्ञात् अतः कथं न दोषः

अर्थः—ए प्रकारनुं लिंगधारीनुं वचनतेना उत्तर रूप विशेषण कहे ठे ॥ जे ए ज्ञोजन निर्दयपणाने करे ठे आ ज्ञव ठे जे पोते कयुं नथी ने कराव्युं नथी ने अनुमोयुं नथी. तो पण आधाकर्मने जाणीने गृहण करतो जे मुनि ते भक्तवंत एवा गृहस्थनो प्रसंग यवाथी अतिशे पंधिल [रसास्वादवाळो] यश्ने सचित्तनो पण त्याग नहीं करे माटे क्यम दोष नथी ? दोष रूपज ठे ॥

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ सच्चं तद् विमुक्तो गिहंतो बह्वृष-
संगं से ॥ निर्वृंधसो अगिहो न मुश्च संस्त्रिअपि सो पन्ना ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कहुं ठे जे आधाकर्मी जाणे ठे ने गृहण करे ठे तो गृहस्थनो प्रसंग वधारतो ने निर्दय रस लोनी ते यश्ने पठी सचित्तने पण नहीं मूके ॥

टीकाः—अत एवात्यंतमेतज्जिहापयिषया गणधरा आनुर-
प्येणैतज्जोचराण्युपमानानि दर्शयामासुः ॥ तथा चाह ॥ गोमां
सादीति ॥ गोःसुरजेर्मांसं पिसितं ॥ आदिशब्दाद्घातोच्चारसु-
राग्रहः तैरुपमा सादृश्यं यस्य तत्तथा यद्भक्तमाहुर्भुवते गणधराः
स्वप्रणितागमेयुः ॥

अर्थः—एज कारण माटे गणधर महाराजाण्य औदेशिक जो-

જનની અત્યંત ત્યાગ કરાવવાની ઇચ્છા એ તે ઔદેશિક ઝોજનને ઘટે તેવી તેની ઉપમા દેખાતી છે તે ઉપમા વિશેષણે કરીને કહી દેવાને છે જે, ગાયનું જે માંસ તે સરખું એ ઝોજન છે આદિ શબ્દથી વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા મદિરા તેની સંઘાથે છે સદૃશપણું જેનું એટલે તે વસ્તુના જેવું એ ઝોજન પોતાના ગ્રંથોને વિષે કહ્યું છે.

ટીકા:—યથાહિ ગોમાંસઞ્જક્ષણં લોકે ધર્મવિરુદ્ધત્વેન મહા-
પાપહેતુત્વાદત્યંતનિંદિતત્વાચ્ચ વિવેકિનાં સર્વથા હ્યેયં । તથા આ-
ધાકર્મજક્તમપિ ॥ એવં વાંતાદિપ્ત્વપિ યથાસંજ્ઞવં યોજ્યં ॥ યથો-
ક્તં ॥ વંતુચારસુરાગો મંસસમમિમંતિ તેણ તજ્જુત્તં ॥ પ્રતંપિ
કયતિ કપ્પં કપ્પહ્ પુવ્વંકરિસઘનં ॥

અર્થ:—તે કહી દેવાને છે. જે ગોમાંસનું ઞ્જક્ષણ લોકને વિષે ધર્મ વિરુદ્ધ પણે મહા પાપનું કારણ છે એ હેતુ માટે અને અતિ નિં-
દિત છે એ હેતુ માટે વિવેકી પુરુષને સર્વથા ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે તેમ આધાકર્મ ઝોજન પણ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. એ પ્રકારે વાંતિ આદિની ઉપમા પણ જેમ ઘટે તેમ જોઈવી. તે ઉપર શાસ્ત્રનું વચન જે વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા સુરા તથા ગોમાંસ તે સરખું આધાકર્મ ઝોજન છે.

ટીકા:—અથ પ્રકારણાંતરેણાધાકર્મ શબ્દાર્થ વ્યુત્પાદયન્
નયેત્તશ્ચ દનેનાસ્વાવશ્ય દેયતાં દર્શયતિ ॥ યથેતિ પ્રકારે યદ્ઞકલ્પ-
ક્રિયાશિત્તયા યતિર્મુનિર્યાનિ ગચ્છતિ અથોઽથસ્તાત્સંયમાદિનિ
દ્રષ્ટવ્યં ॥ અથવાઽધોગતિં નરકં ॥ એતેનાધાકર્મ શબ્દસ્વાર્થ-
ઠ્યં વ્યુત્પાદયના પ્રકરણકારેણાપરમપર્યહયં સૂચિતં ॥

अर्थः—हवे बीजे प्रकारे आधाकर्म शब्दनो अर्थ प्रगट करतां जयने उत्पन्न करवुं तेणे करीने ए आधाकर्म जोजन अवश्य त्याग करवां योग्य ठे एम देखामे ठे. यथा शब्दनो प्रकार एटलो अर्थ करवो, एटले जे प्रकारे जे जोजनने जमीने मुनि संयमयी हेठल थाय ठे (ब्रण्ट थाय ठे) अथवा अधोगति (नरकने) पामे ठे एणे करीने आधाकर्म शब्दना वे अर्थ प्रगट करता जे प्रकरणना कर्ता तेणे बीजा पण वे अर्थ सूचना कर्या ठे.

टीकाः—यथात्ममिति ॥ आत्मकमेतिच ॥ तत्रात्मानं चारित्रात्मानं हंति आत्मघ्नं ॥ आधाकर्मजोजिनो हि तावत्पाकारंजानुसत्यादिनिश्चारित्रात्मा हन्यते ॥ तथा आत्मनि कर्म आत्मकर्म आधाकर्म । परिणतो हियति रेपणीयमपि शुद्धं गृहिणा स्वायं पाकारंजादि यत्कर्म निर्वर्तितं तदहो मत्कृते शोजनंमिदमंत्रं निष्पन्नमिति परितोपादात्मनि निवेशयति तेन च वध्यत इति चवत्यात्मकर्म ॥

अर्थः—ते कहे ठे जे एक तो आत्मघ्न ने बीजो आत्मकर्म, तेमां चारित्र रूपी आत्माने हणे माटे आत्मघ्न कहीए. केम जें आधाकर्म जोजिनो चारित्र रूपी आत्मा ते पाकना आरंजनी अनुमोदना करवी, इत्यादिकवने हणाय ठे. वली आत्माने विपे जे कर्म ते आत्मकर्म कहीए. केम जे आधाकर्म ग्रहण करवा तत्पर थयो जे यति ते एपणीय जोजननुं ग्रहण करतो सतो पण शुद्धस्ये पोताने अर्थे पाकादि जे कांइ आरंज कर्म नीपजाव्युं ठे तेने एम माने ठे जे अहो आ शुद्धस्ये मारे अर्थे आ सारुं अन्न नीपजाव्युं ठे एम मानीने, घणा संतोषयी (आनंदयी) पोताना आत्माने विपे तेनो

અત્તિનિવેશ કરે છે તેણે કરીને એ વંધાય છે માટે એ આત્મકર્મ કહીએ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ અહવા જંતંગાર્દિ, કુણ્ણ અદ્દે સંજમાઠ
નેએ વા ॥ હણ્ણવ ચરણાયં સે અહ્કમ્મ તમાય હમ્મંવા ॥ આ-
હાકમ્મપરિણં, ફાસુઅમવિ સંકિલિઠપરિણામો ॥ આયયમાણો
વજ્જાં તં જાણસુ અત્તકમ્મંતુ ॥

અર્થ:—આ વે ગાથાનો જ્ઞાવાર્થ ઉપર આવી ગયો છે.

ટીકા:—એવંવિધાધાકર્મશબ્દસ્ય ચતુર્ધા વ્યુત્પત્તિરર્ષ-
સ્વાત્ ॥ અત્રચ વૃત્તે એક વાક્યસ્યેનૈવ યદ્વદ્દેન શકલવાક્યાર્થે
દીપિતે યત્પ્રતિપદં યદ્વદ્વોપાદાનં તત્સંઘાદિજ્ઞાત્યંતપરિહર-
ણીયતાસ્થાપનાર્થ ॥ એતેન યતીનામાધાકર્મજોજનસમર્થનાય
યત્પરૈરન્યધાયિ પૂર્વં હ્યધરિતઃ ધનાધિપત્યાદિ શ્રમણસંઘનિમિત્ત
નિર્વૃત્તજ્ઞાદિનાપિ ધર્માધારં શરીરંધારયેત્તદા કો દોષ ઇત્યંતં
તદપિ પ્રતિક્ષિતં મંતવ્યમ્

અર્થ:—એ પ્રકારે આધાકર્મ શબ્દની ચાર પ્રકારે વ્યુત્પત્તિ
કરી જે એક તો આધાયકર્મ, વીજી અધઃકર્મ, ત્રીજી આત્મકર્મ ને
ચોથી આત્મકર્મ; તેતો ક્રુપિ વચનથી પ્રમાણરૂપ છે. આ કાઠ્યને
વિષે એક વાક્યમાં રહેલો જે યત્ શબ્દ તેણે સકલ વાક્યનો અર્થ
પ્રગટ કર્યો ને જે પદેપદે યત્ શબ્દનું ગ્રહણ કરવું તેતો સંઘાદિ જો-
જનનું અત્યંત પરિહરવાપણું જણાવવાને અર્થે છે. એણે કરીને યતિને
આધાકર્મ જોજન કરવાને અર્થે. લિંગધારીએ પ્રતિપાદન કર્યું હતું જે
પૂર્વે મોટા ગૃહસ્થ હતા, ઇત્યાદિ આરંજીને શ્રમણ સંઘ નિમિત્ત નીપ-
જાવ્યું જે જોજનાદિ તેણે કરીને ધર્મનું આધારભૂત શરીરનું ધારણ

करवामां शो दोष ठे त्यां सुधी ते सर्व खंन करुं.

टीका:—तथाहि ॥ यदिदानीं तनकालापेक्षया यतीनामाधा कर्मभोजनमिष्यते नवद्विस्तत्किं यावज्जीवतया आहो स्वि-
त्कादाचित्कतया ॥ यथायः कल्पः सोऽनुचितः ॥ आधाकर्म भो-
जनस्य यावज्जीवतयाशास्त्रेऽननिधानात् ॥

अर्थः—लिंगधारी प्रत्ये सुविहित पुढे जे तुं आ कालनी अपेक्षायें यतिने आधाकर्म भोजन इच्छे ठे, ते तुं जावज्जीव आधाकर्म भोजन करवुं एम कहे ठे के क्यारेक करवुं एम कहुं तुं ॥ जो आदि पक्ष जे जावज्जीव करवुं ते इच्छतो हुं तो ते अघटीत ठे. केम जे आधाकर्म भोजननुं जावज्जीव करवापणुं शास्त्रमां कोइ जगाए कबुं नथी; ए हेतु माटे.

टीका:—तस्यापवादेनैव तत्र प्रतिपादनात् ॥ तस्य च कादा-
चित्कत्वात् ॥ पुष्टालंबनेन कदाचिदित्यकृत्यवस्तु सेवनं ह्यपवादः
न चासौ सार्वदिकः ॥ तत्त्वे उत्सर्गत्वापत्तेः ॥

अर्थः—ते आधाकर्म भोजननुं शास्त्रने विषे अपवादे करी-
नेज प्रतिपादन करुं ठे ए हेतु माटे, ने ते अपवादनुं पण क्यारेक
आचरवापणुं ठे ए हेतु माटे, केम जे अपवादनुं लक्षण एठे जे पुष्ट
आलंबने करीने क्यारेक न सेववा योग्य एवी वस्तुनुं जे सेवन तेने
अपवाद कह्दीए. ने ए अपवाद सर्व जगाए खेवातो नथी. ने जो सर्व
जगाए अपवाद खेवातो होय तो एने उत्सर्गगुणानी प्राप्ति थाय
ए हेतु माटे ॥

टीकाः—यथोक्तं ॥ सामान्नविही ज्ञणीओ, उत्सगो तन्वि-
सेसिओ इयरो ॥ ॥ पाणिवहाइ निवत्ती तिविहं तिविहेण जाजी-
वं ॥ पुढवाइसु आसेवा, उप्पन्ने, कारणंमि जयणाए ॥ मिगरहि-
यस्संठियस्सव, अववाओ होइ नायव्वो.

अर्थः—सामान्य विधि ते उत्सर्ग ठे, अने विशेष विधि ते
अपवाद ठे, त्यां यावज्जीव त्रिविधे प्राणिवध न करवो ए उत्सर्ग
अने कारण उपजतां यतनाथी पृथ्व्यादिकनी आसेवना निदंजी
पुरुष करे तो ते अपवाद ठे.

टीकाः—अत एव युगप्रधानैरनेकातिशयनिधानैरपि श्री
वैरस्वामीपादैर्महादुर्जिकेण हेतुना विद्यापिरुमुपजुज्यापि
तस्य चाधाकर्म भोजनन्यून दोषस्यापि ॥ पिरु असोहयंतो अ-
चरिती इत्यसंसज्यो नस्थि ॥ चारितंमि असंजे सव्वा दिस्का नि-
रत्तियो ॥ इति वचनाद् दुष्टतां पर्यालोचयद्भिस्तीर्थीव्यव-
चित्तये शिष्यमेकमेव न्यत्र प्रेष्य सपरिवारैः प्रवचनविधिना ज्ञ-
शनं प्रतिपेदे ॥

अर्थः—एजे कारण माटे युगप्रधान एवा ने अनेक अतिर-
यनानंमार एवा श्री वैरस्वामीए ज्यारे महा दुकाली पनी त्यां
शुद्ध भोजननी प्राप्ति न थई माटे आधाकर्म भोजन
धी न्यून दोष युक्त एवो कर्तुं; तोपण शास्त्र
मां फलुं ठे जे; तस्ये निष्क. अचारि

ने ते तेतुं छुष्टपणुं वीचारीन तीर्थनो उच्छेद न थाय माटे एक
शेप्यने धीजी जग्याए मोकलीने परिवार सहीत शास्त्र विधिने क-
रीने अनशननो अंगिकार करता हवा.

टीकाः—यदिहीदानीमाधाकर्मजोजनं यतीनां यावज्जीव
तया विधेयस्यात्तदा कथं तादृशाः प्रवचनधुरंधरा विद्यापिंरु दोष
जिया तादृशं महासाहसं कुर्वीरन् ॥ तस्य ततो न्यूनदोषत्वात् ॥
कालस्य च तदानीमपि छुपमात्वात्.

अर्थः—जो यतिने आधाकर्म जोजन जावज्जीव करवा यो-
य होत तो तेवा महान पुरुष प्रवचनना धुरंधर ते विद्यापिंरुना
शेपजये करीने ते प्रकारनुं एटले अनशनरुपी मोटु साहस कर्म करे !!!
नज करे. केम जे ते विद्यापिंरुनो आधाकर्मि जोजनथी न्यून दोष
ठे ए हेतु माटे. ने ते वखत काल पण छुखमा हतो. ए हेतु माटे.

टीकाः—न च का शक्तिरस्माकं मंदसत्त्वानां तच्चरितमनुवि-
धातुं न हि गजानामुदर्यते यो वटकाष्टमशितं पचतीत्यस्माकमप्यु-
दर्येण तेजसा तथा जाव्यमिति वक्तव्यं ॥ यतो न हि तच्चरि-
तकीर्तनेन वयं तच्चरितमनुविधापयितुं नवद्भिर्व्यवसिताः किं-
तु काष्ठानुसारेणाऽद्यापि तादृशेषु दानकुलेषु सत्सु प्रासुकैरणीये-
नापि प्रायेण वृत्तौ संनवत्यां किमित्याग्रहेण संयादिकमेवादी-
यते नवद्भिः ॥

अर्थः—एवी रीते सुविहितनां वचन सांजळीनें सिंगधारी
घोदया जे मंद सत्त्ववाळा एटले निर्वळ ते आमारी एवी शक्ति कयां-
थी होय जे महंत पुरुषना आचरणने अनुसरीए, केम जे हाथीनो

जठराग्नि ठे ते जक्षण करेलां वरुनां लाकनां पण पचावे ठे. पस
हमारो जठराग्नि एवो नथी एटले जे ते मोटा पुरुषतो थोमो दो
लाग्यो तेने पण न सहन करीने अनशन करी गया पण अमार
थी तो कांइ एवुं थाय नहीं. त्यारे सुविहित बोड्या जे जो एम तमो
कहेता हो ते न कहेवुं जे ए हेतु माटे ते मोटा पुरुषनुं चरित्र कदि
देखारुयुं तेणे करीने कांइ तेमनी पेठे तमारी पासे अमारे करावुं
एवो व्यवसाय नथी एटले अजिप्राय नथी. त्यारे शुं ? तो कांइने
अनुसारे आज पण तेवां देनारनां कुल सते पण प्रासुकने एणीय
एटले निर्दोष एवा जोजने करीने पण निर्वाह ठेते शा वास्ते संघाति
निमित्त जोजनेनेज आग्रहे करीने तमो ग्रहण करोवो.

टीका:-दृश्यंते चाद्यापि केचिन्महात्मानः शुद्धेन जक्तेन संप-
मरासनायात्मानं यापयंतः ॥ अथ शुद्धेनाद्वीयसामेवेदानीं शरीर
पापना अत आधाकर्मन्युपगमः ॥ तर्हि तावंत एव दीक्षयंतां किं
पिष्टः ॥ नाशद् निरेयतीर्याव्यवच्छेदसिद्धेः ॥ बहु मुंमादिवचनस्य ज-
ज्ञतामपि प्रतिद्वेः ॥ तदवस्थामो नूनं संघजक्ताग्रहोऽधुनातनप-
नीनामनिष्ठभुतानियंधनो न धर्म शरीरधारणाहेतुक इति ताव-
त्तः ॥

જ તીર્થનો ઉચ્છેદ નહીં થાય કેમ જે શ્રમણ શ્રવણને વદુ મુંઝાં એ વચનની તમારામાં પણ પ્રસિદ્ધિ છે એટલે તમો પણ એને પ્રમાણ કરો એ તે હેતુ માટે. આ કાઠના યતિયો સંઘાદિ જોજનનું જે પ્રદાણ કરે છે. તેનું કારણ પણ છે એમ શ્રમો નિશ્ચય કરીએ છીએ જે તે અતિશે રસલોઝી થયા છે. તેથી આધાકર્મી જોજન કરે છે. પણ ધર્મશરીરનું ધારણ કરવું એ કાંઈ કારણ નથી, એ પ્રકારે જાવજીવ આધાકર્મી જોજન કરવારૂપ તમારો પ્રથમ પક્ષ તેનું ચંચળ થયું.

ટીકા:—અથ દ્વિતીયઃ તદેવમેતત્ ગ્લાનાથવસ્થાયાં હુર્નિ-
ક્ષાંદિપુ શુરુનાનિર્વાહેચાધાકર્મપ્રદાણસ્યાપ્યાગમે પ્રતિપાદનાત્ ॥
શુરુને નિર્વાહેતુ તસ્ય કાદાચિત્કતયાપિ પ્રદાણે દાતૃગૃહીન્નાં ર-
હિતત્વેના જિધાનાત્ ॥ પદાહ ॥ સંચરણંમિ અસુરુઁ, હુન્દગિ
ગિદ્ગત દિંતયાણદિયં ॥ આતરદિષ્ટતેણં, તંચેવ દિયં અસંચરણે.

અર્થ:—હવે વીજો પક્ષ જે ક્યારેક પ્રદાણ કરવા સ્તરી પક્ષ
તે પણ આ પ્રકારે જે ગ્લાનાદિ અવસ્થામાં, હુકાલ પગે રૂપાદિ
કારણે શુરુ જોજનવતે નિર્વાહ ન થાય ત્યારે આધાકર્મ પ્રદાણ કર-
વાનું આગમમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે. ને શુરુવતે નિર્વાહ થાય ત્યારે
તો તેનું પ્રદાણ કરનાર તથા દેનાર એ બેનું અદિત ધાય એમ શાસ્ત્ર-
માં કહ્યું છે. તે વચનનો અર્થ જે.

ટીકા:—યદપ્યુક્ત “માતમાત્ર યતિના યથાકાંચંચન રહતીય”
રૂપાદિ ॥ તદપ્યનાલોચિતાજિધાનાત્ ॥ નયેતત્સુગ્રં દેદસ્ય
ધર્મસાધનત્વેન યતીનાં યાવજ્જીવ માધાકર્મસેવનપરં, દિન્નુ તથા
વિધાલંબનસદૂજાએ કદાચિદાધાકર્માદિસેવનેનાપિ

यमकरणायात्मा रक्षणीय इत्येतत्परं प्रायश्चित्तविधानेन तज्ज्ञानं
पापनाशनस्य पुणो विसोहीति वचनेन प्रतिपादनात् ॥

अर्थः—वळी जे तमे एम कहुं जे यतिये जे ते प्रकारे पोताना
आत्माना रक्षा करवी इत्यादि, ते पण विचार विनानुं कहेवुं ठे एण
विचारयी नथी. केम जे ए सूत्र कांड एम कहेवाने तत्पर नथी जे
देह धर्म साधन ठे माटे साधुने जावज्जीव आधाकर्म सेवन करुं
त्यारे शुं ? तो ते प्रकारनुं एटले कोइ मोटुं आलंवन उत्पन्न थयेसते
क्यारेक आधाकर्मी आदि सेवन करीने पण फरीयी संयम करवाने
अर्थे आत्मा राखवो ए प्रकारना अर्थने कहेवाने तत्पर ठे केम जे
प्रायश्चित्तना विधिये करीने ते आधाकर्म थकी थयुं जे पाप तेने
नाश करवाने पुणोविसाही इत्यादि वचने करीने शास्त्रमां प्र-
तिपादन कयुं ठे.

टीकाः—यावज्जीवं तदासेवने तु शुद्धे खसराज्ञावेन पुणो-
विसोहीति वचनस्याऽचरितार्थत्वप्रसंगादिति ॥ एतेन यत्परं
घृतादिनिश्चाविधानमपि प्रत्युक्तं ॥ तस्याधाकर्मस्थापनाक्रीतादि
दोषकलापकक्षितत्वेना नेकजंतुविध्यंसहेतुत्वेन च जगवद्भि-
र्निवारणात्, इतरथा सत्रागारादीनामपि तत्कल्पत्वेन जैनधर्मे
विधेयत्वप्रसंगात् ॥

अर्थः—जे जो जावज्जीव आधाकर्मीं जोजननुं सेवन होत तें
शुद्ध जोजननो अवसर न थायत तेणे करीने “ पुणोविसोही ” ए
वचननुं व्यर्थणुं यवानो प्रसंग यात ए हेतु माटे एनुं संन कर्तुं
तेणे करीने साधुने अर्थे धी आदि वस्तुनी निश्चानुं जे करुं तें

पण खंमन थयुं केम जे तेने आधाकर्म स्थापना वेचार्यी लाववुं इत्यादि दोषना समूहे करीने सहीतपणुं ठे ए हेतु माटे ने अनेक जंतुना नाशनुं कारण ठे, माटे जगवान तीर्थकरे घृतादि निश्चानि-
वारण करी ठे, जो एम न होत एटले निश्चानुं निवारण न कर्युं
होत तो जैनधर्मने विषे साधुने सदावर्त्त आदिकनुं जोजनादि ले-
वानो एटले कल्पपणे करवानो प्रसंग होत पण तेतो नथी ए हेतु
माटे निश्चान न कल्पे ॥

टीकाः—नच सत्रागारादीनामसंयतजनपोषकत्वेन पापहेतु
त्वादविधेयत्वं घृतादिनिश्चानां तु संयतोपष्टंजनत्वेन पुण्यनि-
बन्धनत्वा द्विधेयत्वं न विष्यतीति वाच्यम् ॥

अर्थः—लिंगधारी घोले ठे जे सदावर्त्त आदिकनुं जोजनादि
जे साधुने न कल्पे तेनुं कारण तो ए ठे जे सदावर्त्त तो असंजति
एवा लोकनुं पोषण करे ठे. ए हेतु माटे पापनुं कारणिक ठे, माटे ए
साधुने सेवा योग्य नथी, पण घीआदिकनी निश्चातो संज-
तिने उपष्टंज करनार ठे एटले टेको देनार पुष्ट करनार ठे
एवी ठे तेणे करीने पुण्य बांधवानुं कारण ठे ए हेतु माटे
करवा योग्य थशे त्यारे सुविहित घोल्या जे एम तमारे न बोलवुं

टीकाः—निश्चादिषु घृतादिग्राहिणां यतीनामपि ग्राह्य-
दिना सिद्धांतनिषिद्धकारित्वेना संयतत्वान्निधानात् ॥ तथा
चोन्नयोरप्यनयोः समानदोषत्वेन जैनमते निषेधात् ॥ घृतादिसं-
ग्रहस्यच श्रावकाणामपि रसवाणिज्यत्वेनागमे निषेधादतः कथं
यत्पर्यं तत्संग्रहः क्रियमाणः शोभेत ॥

અર્થ:-નિશ્રાદિકને વિષે ઘૃતાદિ ગ્રહણ કરનાર યતિને જો સરસોજિપણું થવાદિક દોષ છે તેણે કરીને સિદ્ધાંતમાં નિષેધ કર્યો છે તેનો કરનાર એ થયો માટે અસંજતિપણું પ્રાપ્ત થયું માટે એ કેમ સરસો દોષ થયો એટલે સદાવર્તનું લેવુંને નિશ્રા કરેલું લેવું એ અસંજતિને છે માટે એ લેવું જૈનમતને વિષે સાધુને લેવાનો નિષેધ છે એ હેતુ માટે, ને શ્રાવકને પણ ઘૃતાદિ સંગ્રહનો ને તેનો વેપાર કરવાનો આગમમાં નિષેધ છે માટે યતિને અર્થે ઘૃતાદિનો સંગ્રહ કરવો તે કેમ શોભે.

ટીકા:-इदानीं गृह्यहेत्वलाजेन घृतादिनिश्रां विनायतीनां शरीरधरणस्याप्याखंडनमात्रत्वात् ॥ श्रद्धालुगृह्येष्वधुनापि यथेष्टं शुद्धघृतादिप्राप्तेः॥ पुर्निकायपेक्षया तु कदाचिदलाजेऽप्यनोपकारात् तापास्तपस्त्वेनोपकारित्वात्॥ यदुक्तं॥ लज्यते लज्यते साधु, साधु चेन्न लज्यते अलज्ये तपसो गृही, लज्ये देहस्य धारणा॥ तद्देहो मृदा आखंडनात्तासेनायूनतामेव, पुरःकुर्वाणाः सर्वथायतिक्रिया मुत्सृजंतोनलज्यन्ते ॥

અર્થ:-જહી આ કાઝમાં ગૃહસ્થના ઘરને વિષે ઘૃતાદિ માટે માટે ઘૃતાદિ નિશ્રા વિના યતિને શરીરનું ધારણ થઈ શકતું નથી એમ જે કહેો તેને પણ આખંડન માત્ર છે એટલે થોડું દેસાસતાનું છે કહેવા માત્ર છે કેમ જે શ્રદ્ધાલુ ગૃહસ્થના ઘરમાં આજ પણ પોતાની જાણ પ્રમાણે શુદ્ધ ઘૃતાદિકની પ્રાપ્તિ થાય છે એ હેતુ માટે. શુદ્ધાદિકની અપેક્ષાએ તો ક્યારેક ન્યૂન લાજ થયે તેને ઠણકારા પડે તે વચ્ચે તે એ હેતુ માટે અપકારી છે તે દાસ્યમાં કમું છે.

જે. કોઈ વચ્ચે સારું મલે કોઈ વચ્ચે સારું ન મલે કોઈ વચ્ચે મુદ્દા
પણ નમલે ત્યારે સાધુ પુરુષ તો નમલે ત્યારે તપની વૃદ્ધિ થાય છે ને મલે
ત્યારે દેહનું ધારણ થાય છે એમ માને તે કારણ માટે અહો મૃદ પુરુષ
તો આલંબનના આજ્ઞાસ માત્રે કરીને કેવલ પોતાનું ચૈત્ત્યપણું આ-
ગલ્લ કરી દેશ્વાસ્થતા સર્વ પ્રકારે સાધુની ક્રિયાનો ત્યાગ કરે છે પણ
લજ્જાતા નથી પડે એ પેટજરા એમ લાજ પામતા નથી જે આ વેપ
ધારણ કરીને આતે શું કરીએ ઠીએ એ મોટું આધર્ય છે.

ટીકા:—યદાહ ॥ સંઘયણકાલવલદૂસમરુવાલંબણાઈપેનૃણાં ॥
સંઘચિય નિયમધુરં, નિરુજ્જમાથો પમુંચંતિ.

અર્થ:—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કેકેટલાક નિરુચ્ચમી પુરુષ
સંઘયણ તથા કાલવલ તથા દૂપમઆરો તે રૂપ આલંબન દર્શન કરી
સર્વ પોતાના નિયમરૂપી ધુરને નિશ્ચે મુકી દેશે.

ટીકા:—યદપિ શ્રારુશ્રક્ષાવૃદ્ધયેશ્ચુરુપદ્દામપ્યદુષ્ટ મિ-
ત્યાયવાચિ, તદપિ વિસ્મૃતજિનવચનસ્ય જયતોઽજિધાનં ॥ અશુરુ
પિંકસ્યદાતૃગૃહીઘોરદિતત્ત્વેન પ્રાગેવ પ્રતિપાદનાત્ ॥ તથા ધક્ષાઈ-
ધુરસ્યાપિ ઝરતપતેઃશકટપંચદાત્યુપનીતસ્નિગ્ધમધુરસ્વાહુજદયે
ર્યતિદાનંપ્રતિ જગવતાયુગાદિદેવન પ્રતિપેધાત્ ॥

અર્થ:—ચઢી સુવિદિત લિંગધારી પ્રત્યે કહે છે જે તમે કહ્યું
છે જે આવકની શ્રક્ષા વધવાને અર્થે અશુરુ પ્રદાન કરવામાં દોષ
નથી સોપણ વિસાર્યા જિન વચન જેણે એવો જે તું, તે તારું કહેવું છે
કેમ જે અશુરુ પિંગનું દાન તો દાતાને ને પ્રદાન કરનાર એ દેવ
અદિતનું કરનાર છે. એમ અમોએ પ્રથમ પ્રતિપાદન કહ્યું છે એ દેવ

અર્થ:-વઢી સંયમ રૂપી શરીરને ડપટંજ કરનાર ઢે ઇડે ટેકો ડ્રાપનાર ઢે, ઇ હેતુ માટે ઇ પ્રકારનો જે હેતુપ્રયોગ કયોં તે ડ્રા ડ્રા ડ્રા ઢે. કેમ જે વિશેષણે કરીને ડ્રાસિદ્ધ ઢે, ઇટલે હેતુપ્રયોગ સોટો ઢે કેમ જે પૂર્વે કહ્યું ઇ પ્રકારના ન્યાયે કરીને નિરંતર ડ્રાધાકર્મનું જોજન કરનાર યતિને સંયમરૂપ શરીરનીજ ડ્રાસિદ્ધિ ઢે માટે વઢી ડ્રાવકની ડ્રાદ્ધિ ડ્રા ઇ હેતુ માટે ઇ પ્રકારનો વીજોડો પ્રયોગ કયોં તે પણ સારો નથી કેમ જે ડ્રાધાકર્મ જોજનનું પ્રયોગ કરવું તે ડ્રાગમ વિરુદ્ધપણે વાધહેતુનું સ્થાન ઢે ઇટલે ઇ ડ્રાનુમાન પ્રયોગ નિર્વાધ નથી કીયે દૃષ્ટાંતે ? તો જેમ ડ્રાહ્મણને સુરાપાન કરવું ઇ સુરા ડ્રાધની પેઢે નરમ વસ્તુ ઢે ઇ હેતુ માટે ઇ પ્રકારનો ડ્રાનુમાન પ્રયોગ જેમ વાધિત ઢે તેમ ડ્રા ડ્રાનુમાન પ્રયોગ પણ વાધિત ઇટલે સોટો ઢે.

ટીકા:-તથાપિ પ્રતિવાદ્યુપન્યસ્તહેતુદૂષણમાત્રેણ ન સ્વપક્ષે સિદ્ધિરિતિ સ્વપક્ષેપિસાધનમુચ્યતે ॥ યતીના માધાકર્મજોજન મનુષાદેયં પટજીવનિકાયોપમર્દનિષ્પદ્ધત્વાત્ તથાવિધવસત્ત્વાદિવન્ ॥ તથા યતીના માધાકર્મજોજનમજોજ્યં ધર્મલોકવિકલ્પસ્વાદ્ગોમાંસવદિતિ ॥ ઇવંચોપપદ્ધમેતત્સંવાદિજકં યતિનાન જોજકવ્યમિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-તો પણ પ્રતિવાદિયે સ્થાપન કર્યા જે હેતુ તેમાં દૂષણ દેસાસના માત્રે કરીને પોતાના પક્ષની સિદ્ધિ નથી યતી માટે કે માતા પક્ષને વિષે પણ ડ્રાનુમાન સાધનના પ્રયોગ કરી દેવાને ઢે. ડ્રા ડ્રાનીને ડ્રાધાકર્મ જોજન ઇદૃષ્ય કરવું યોગ્ય નથી કેમ જે ડ્રા ડ્રા નિકાસના મર્દન યકીવત્ત્વ ડ્રા ઇ હેતુ માટે જેમ ડ્રા ડ્રા ડ્રા

कायना मईन थकी निष्पन्न थयो एवो निवास गृहण करवा योग्य नथी तेम ते आधाकर्म जोजन पण गृहण करवा योग्य नथी वळी बीजो अनुमान प्रयोग जे यतिने आधाकर्म जोजन जमवा योग्य नथी केमजे धर्म अने लोक ए वेमां विरुद्ध ठे ए हेतु माटे गोमांसनी पेठे. जेम गोमांस ठे ते धर्मने लोक ए वेमां विरुद्ध ठे. माटे अजह्य ठे तेम यतिने आधाकर्म जोजन पण अजह्य ठे ॥ एम सिद्ध थयुं जे संचादि निमित्त जे जोजन ते यतिने जोगववा योग्य नथी ए प्रकारे ठठा काव्यनो अर्थ थयो ॥ ६ ॥ ए प्रकारे औद्देशिकजोजननो प्रथम द्वार संपूर्ण थयो.

टीका:-इदानीं देवद्रव्योपज्ञोगादिदूषणप्रदर्शनद्वारेणजि-
नगृहवासद्वारं निराचिकीर्षयाह ॥

अर्थ:-हवे देव द्रव्यनो उपज्ञोग ए आदि दूषणनुं देखामनुं ए
द्वारे करीने जिन मंदिरमां निवास करवा रुप द्वारनुं नीराकरण क-
रवानी इच्छाये कहे ठे.

मूल काव्यं.

गायत्रंधर्वनृत्यत्पथारमणिरणद्रेणुगुंजन्मृदंग—

प्रेखत्पुष्पस्वगुचन्मृगमदलसङ्घोचचंचङ्गनौघे ॥

देवद्रव्योपज्ञोगध्रुवमठपतिताशातनाज्यस्रसंतः

संतःसद्भक्तियोग्येनखलुजिनगृहेऽर्हन्मतज्ञावसन्ति॥७॥

टीका:-खलु निश्चये जिनगृहेऽर्हद्भवनेऽर्हन्मतज्ञा जगद्वा
गमनिष्णाता यतयो नैव वसन्ति सततमवतिष्ठन्ते ॥ तदागमे
तन्निवासस्यात्यन्तं निवारणात् ॥ संतोषिवेकिनः ॥ कुत इत्यत आह
॥ सती शोभनाऽकृत्रिमा जक्तिः शारीरसंच्रमातिशयस्तस्य योग्यं
मुचितं तस्मिन् ॥ जक्तिरेव यतस्तत्र कर्तुं युज्यत इति जक्तियोग्यता
मेव विशेषतो विशेषणद्वारेण दर्शयति

अर्थ:-अरिहंत मतना जाण एटले जगवाननां आगम तेना
पारगामी एवा साधु निश्चे जिनघरमां निवास नहीज करे, एटले
तेमां निरंतर नहीं रहे. साधुने जिनमंदिरमां निवास करवानुं शा-
स्त्रमां अत्यंत निवारण कर्तुं ठे माटे संत जे विवेकी पुरुष ते त्यां नहीं रहे.
शा हेतु माटे ? तो त्यां कहे ठे जे, जिनमंदिर केवुं ठे, तो सारी क-
पटर हित जे भक्ति तेने योग्य एटले जक्ति करवा घटित ठे माटे
जक्तिनुं योग्यपणुंज विशेषे करीने विशेषणद्वारे कही देखावे ठे.

टीका:-गायंतः कलमंडादिस्वरेण आमरागैर्जगद्गुणाने-
वोत्कीर्त्तयंतो गंधर्वाः प्रधानगायना यत्र तत्तथा ॥ नृत्यन्ती नाट्य-
शास्त्रोक्तक्रमेण करचरणाद्यंगविक्षेपं कुर्वती पणरमणी वारस्त्रीन-
र्त्तकी यत्र तत्तथा

अर्थ:-मधुर गंजीर एवा स्वरे करीने नाना प्रकारना रागा
गणीये सहित गंधर्व एटले प्रधान गायक लोक ते जे जिनमंदिरमां
गान करे ठे एवुं ने नाट्यशास्त्रमां कहा प्रमाणे हाथपंग आदि अ-

गनो विक्रोप करवो ते रूप नृत्यने करतीठे वेश्याउं (नर्तकीयो) ते जे जिनमंदिरने विपे एवुं ॥

टीकाः—रणंतोवैणविकैर्मुखमरुताजिघातान्मधुरंध्वनंतो वे.
णवोवंशा यत्र तत्तथा गुंजंतोमार्दगिकैःपाणिंज्यां तामनाद् गंजीरं
स्वनंतःमृदंगा मुरजा यत्र तत्तथा

अर्थः—वांसळीने वगाऊनारा पुरुष तेमना मुखवायुनो प्रवेश
थवाथी मधुर वागे ठे वेणु ते जे जिनमंदिरने विपे एवुं अने मृदंगना
वगाऊनारा पुरुषोना हस्तताऊनथी गंजीर शब्द करती ठे मृदंगो
ते, जे जिनमंदिरने विपे एवुं.

टीकाः—प्रेखंत्योलंबमानत्वान्मंदपवनेन कंपमाना देवसपर्यार्थं
विरचिताःपुष्पस्रजः प्रसूनमाला यत्र तत्तथा ॥ पुष्पग्रहणेनच पु-
ष्कामिसयुश्चेया इत्यादिना साहचर्याजिधानात्पक्वान्नादिवलि-
स्तुतिलक्षणपूजाछयस्यापीद् ग्रहणं दृष्टव्यं

अर्थः—मंदपवने करी कंपती ने लांबी, पूजाने अर्थे रचेली
ठे पुष्पमाला ते जे जिनमंदिरने विपे, एवुं आ जगाये पुष्पनुं ग्रहण
कर्युं ठे तेणे करीने तेनी संघाथे शास्त्रमां ग्रहण करेली जे पक्वान्न
यज्ञि पूजा, तथा स्तुतिपूजा. ए वे पूजानुं पण अहीं ग्रहण करवुं.

टीकाः—उद्यन् जगदप्रतिमाविलेपनाथविमर्दनसमुद्यत्
दामोदहारेण प्रसरन्मृगमदः कस्तूरिका यत्र तत्तथा ॥ ससंतः प-

દ્રાશુકમયત્વાત્ મુક્તાફલાદિવિઠ્ઠિત્તિયુક્તત્વાંચ દીપ્યમાના મ-
લ્લોચા વિતાનાનિ યત્ર તત્તથા ॥ ચંચંતો મહાધનવસન્વિમૂષણાં
ગરાગપ્રસાધિતશરીરત્વાદ્ બ્રાજિણ્યવોજનોઘાઃ શ્રાવકસમુદાયો
યત્ર તત્તથા ॥ તતશ્ચ ગાયદ્ ગંધર્વચતત્ નૃત્યત્પણયરમણિ ચેત્યાદિ
કર્મધારયઃ તસ્મિન્ ॥ એતાનિહિ જગવદ્ગુણગાનાદીનિ પ્રવરાણિ
જિનગૃહે જ્ઞકિદ્દેતુકાનિ જ્ઞવ્યાનાં શુભજ્ઞાવોદ્ધાસદ્દેતુત્વાદ્બ્ર-
હ્મજુતિર્વિધીયંતે ॥

અર્થઃ—જંગવાનની પ્રતિમાના વિલેપનને અર્થે મર્દન કરી મા-
ઠવહ્યો જે સુગંધ તે છારે કરીને પ્રસરતી છે કંસ્તૂરી તે જે જિનમં-
દિરને વિષે, ને પટકૂલ વસ્ત્રમય છે માટે શોભતા ને મોતીની વિષિ-
રચનાએ યુક્ત છે માટે દેદીપ્યમાન એ પ્રકારના છે ચંદ્રવા તે જે
જિનમંદિરને વિષે એવું, ને મોટા મૂલનાં જારે એવાં વસ્ત્ર તથા મુગ-
તથા ધંગગાગ તેણે કરીને દેદીપ્યમાન એવા છે શ્રાવકના સમૂહ
જે જિનમંદિરને વિષે એવું, એ પ્રકારનાં સર્વ જિનમંદિરનાં વિશેષ
છે તેનો કર્મધારય સમાસ કરવો જિનમંદિરને વિષે એ સર્વ જંગવાન
ગુણગાનાદિ શ્રેષ્ઠ કથાં તે જિનઘરને વિષે જ્ઞકિનાં કારણિક છે માટે
જ્ઞવ્ય પ્રાણીને જ્ઞાવનો ઉદ્ધાસનાં કારણ છે. માટે શ્રદ્ધાશુ પુરુષ કરે

ટીકાઃ—પટુક્તં ॥

સ્વરોદિ સાદ્ગેદિ પાપંજાવોચિ જાયણપવરો ॥
નય શ્રદ્ધો ઠવત્તગો એસિ સયાણસઠયરો ॥

અર્થઃ—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે સારાં કારણે કરીને
૯૯ પ્રકારે સાગે પાપ છે.

टीकाः-अथैवंविधजक्तियोग्यजिनगृहे किमिति साधवोन निवसन्ति अत आह ॥ असन्तोविज्यन्तःकुतोदेवद्रव्यस्य जिनवित्तस्य उपजोगःसततं तत्र शयनासनाजोजनादिकरणेनोपजोगः तथा ध्रुवा शास्वती यावज्जीवं अथवा ध्रुवं निश्चितं मग्नो जिनगृह जगतीसंवज्जोयतिनिमित्तनिष्पन्नउपाश्रयस्तस्य पतिता आधिपत्यं जिनगृहलेखकोद्ग्राहणिकाकर्मांतरादिसकलचिंताकारित्वेनाधिकारित्व मितियावत् ॥ चैत्यवासिनो हि निरंतरसंच रिप्नुजनसंकुलतया तत्राव्यग्रं स्थातुमशकुवंत स्तदनुपक्तञ्चुविमं विधाप्य सर्वा तर्हिता विदधतीति जवतिमावपत्यं ॥

अर्थः-हवे खिगधारी सुविहित प्रत्ये पूठे ठे जे आ प्रकारे जक्ति करवा योग्य जे जिनमंदिर तेमां साधु केम निवास न करे? त्यारे सुविहित कहे ठे जे आ प्रकारना दोषधी जय पामता साधु नथी निवास करता, ते दोष कहे ठे, जे देव द्रव्यनो उपजोग थाय माटे उपजोग ते शुं तो निरंतर जिनमंदिरमां सूखुं तथा जोजनादिकनुं करवुं ते उपजोग ठे तथा निरंतर एटले जावज्जीव अथवा निश्चे मठपतिपणुं थाय माटे मठ एटले जिनघरनी जगती संवंधि जे यतिनिमित्त निपजाव्यो उपाश्रय तेना पतिपणुं एटले धणीपणुं, जिनमंदिरनुं लेखुं लेखवुं तथा उधराणी करवी इत्यादि बीजां कामकाज करवां एम सर्व चिंतानुं करवापणे अधिकारीपणुं ठे वळी चैत्यवासी जे ते निरंतर त्यां आवता जता लोके करीने व्यास ठे माटे अव्यग्रपणे एटले समाधिपणे रहेवा समर्थ नथी यता ते जिनमंदिर संवंधी पृथ्वीमां मठ करावीने सर्व तेनी चिंताने पोते करे ठे माटे मठपतिपणुं तेमने ठे.

અર્થ:-હવે લિંગધારી કહે છે જે જિન મંદિરમાં રહેને
 દેવ ડ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય તો પણ તેમાં શો દોષ છે, સારું
 હિત કહે છે કે ઘણો દોષ છે. જે દેવ ડ્રવ્યનો ઉપજોગ કરે
 તેને અનંત જન્મ સુધી મહા આકરું પાપનું ફલ જોગવું પડે
 એ હેતુ માટે એમ જગવાને શ્રી તીર્થંકરે કહ્યું છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

દેવસ્સ પરીજોગો અણંતજન્મેસુદારુણવિવાગો ॥
 જં દેવજોગમૃમિસુ બુદ્ધી નહુ વદ્દશ્ ચરિત્તે ॥

અર્થ:-દેવજૂમિં જુંજાનસ્યયતશ્ચારિત્રાજાવેનદારુણો વિપાકઃ
 પ્રતિપાદિતઃ ॥ તથા સંકાસાદિશ્રાવકાણાં ચૈત્યડ્રવ્યોપજોગિના
 મત્યંતદારુણવિપાકસ્યાગમેપિ વદુધા શ્રવણાત્ ॥

અર્થ:-જે માટે તે શાસ્ત્ર વચન જે દેવડ્રવ્યનો પરિજોગ
 છે તે અનંત જન્મને વિષે દારુણ પાપફલને જોગવે છે, એ જગાણે
 નૃમિને જોગવનાર યતિને ચારિત્રનો નાશ થયો તેણે કરીને વામ
 પાપ પડ્યું જોગવું પ્રતિપાદન કર્યું વઢી સંકાસાદિ શ્રાવકે
 ડ્રવ્યનો ઉપજોગ કર્યો તેણે કરીને અનંત દારુણ પાપફલ જોગવું
 તે ગ્રામમાં ઘણી જગાણે સંતઝાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:-તથા ત્રિણવચનયુદ્ધિકં પન્નાવગં નાણદંતશ્ચ
 તાણં, તસ્કંતં ત્રિણદંતં અનંતસંસારિત્વં દોષ ॥ તથા

દ્વં સાદારણં ચ જો હુદ્દ મોહિયમર્ષં ધમ્મંચસો ન યાણ્ઠ
અદ્વા વદ્ધાહં નરય.

અર્થ:-તે ઉપર શાસ્ત્રના વચન જે, જિનના પ્રવચનની વૃ-
દ્ધિ કરનાર ને જ્ઞાન દર્શનના ગુણનું પ્રજાવક એવું જિનદ્રવ્ય તેને
નિરૂપણ કરનાર જે પુરુષ તે અનંત સંસારી હોય વળી મોહ પામી ઠે.
મંતિ તે જેની એવો પુરુષ ચૈત્ય દ્રવ્યને તથા સાધારણ દ્રવ્યને વગાળે,
તે પુરુષ ધર્મ પ્રત્યે જાણતો નથી. એટલે પરજીવે ધર્મ ન પામે એ જાણ
અથવા તે પુરુષ, ધાંધ્યુ ઠે નરકનું આનંદનું તે જેણે એવો થાય.

ટીકા:-શ્લોકપરાપરાગમવચનાનિ । ચિંતયંતો મદામુનયો
દેવદ્રવ્યોપજોગેન જવકૂપપાતાત્કથં ન શ્રસ્યંતિ તથા માઠપત્યા-
દપિ મદામુનયો વિચ્યતિ ॥ યતઃ મઠોદિ દેવદ્રવ્ય નિષ્પન્નોવા-
સ્યાત્ યદિદિના યત્યર્થ સ્વદ્રવ્યેણકારિતોવા ॥ તદ્રાગમપક્ષે તન્નિવાસો
યતીના મુક્તપ્રકારેણ દેવદ્રવ્યોપજોગપ્રસંગાદેવાનુચિતઃ ॥

અર્થ:-શ્લોકાદિ વીજાં વીજાં આગમ વચનને વિચારતા મ-
દામુનિ, દેવદ્રવ્યના ઉપજોગે કરીને સંસારરૂપ કૃત્રિમાં પગવાનું
ધાય ઠે માટે કેમ ન ગ્રાસ પામે તેમજ મઠપતિપણું થવાથી પણ મ-
દામુનિ જાય પામે ઠે. જે હેતુ માટે મઠ જે તે દેવદ્રવ્યે કરીને નિ-
પજાવ્યો હોય અથવા મૃદસ્થે યતિને અર્થે પોતાના દ્રવ્યે કરીને નિ-
પજાવ્યો હોય, તેમાં પ્રથમ પક્ષ જે દેવદ્રવ્યે કરી નોપજાવેલા નિ-
વાસને વિષે સાધુને રહેવું તેનું પૂર્વે કારણ એ પ્રકારે સંગ્રહ થયું કેમ
જે દેવદ્રવ્યના ઉપજોગનો પ્રસંગ થાય માટે અપરિચિત છે.

टीकाः—द्वितीयेत्वकल्पनीयत्वात्तन्निवासानुपपत्तेः ॥ तत्स
केवलसाधुनिमित्तं निष्पन्नत्वेन महासावद्यशय्यारूपत्वात् ॥
यद्योक्तं ॥ कालाशकं तु वछाणा अजिकंताचेव अणजिकंताय ॥
वज्जाय महावज्जा सावज्जा महप्पकिरियाय ॥ समण्ठा सा-
वज्जा य साहूणमिति ॥

अर्थः—ग्रहस्थे यतिने अर्थे पोताना डव्ये करीने निवा-
कराव्यो होय ते रूप जे बीजो पकू तेने विये पण ते निवासतुं अ-
व्यवापणुं ठे. केम जे ते निवास केवल साधु निमित्ते नीपजाव्यो ठे
माटे महासावद्यरूप ठे ए हेतुं माटे साधुने न कळेये, ते शास्त्रमां
कसुं, ठे जे ॥

टीकाः—अथकल्पनीयवस्तुनिर्दिष्टतीनां ग्रहणनिषेधात् ॥
॥ यदाह ॥ पिंरुं सिज्जां च वछं च, चउत्थं पायमेवय ॥
अथकप्पियं न गिहिज्जा, पग्गिगाहिज्जा कप्पियं ॥

अर्थः—न कल्पया योग्य जे निवास आदिक तेनुं यतिने प्र-
हण करवानो निषेध ठे, ने शास्त्रमां कसुं ठे जे पिंरु तथा निवास
तथा वन्न तथा चोयुं पात्र ते सर्व न कळेये ए.मां होयतो न ग्रह-
करवां ने जो कळेये ए.मां होय तो ग्रहण करवां.

टीकाः—अथापवादैन महासावद्यशय्यावासस्याप्यामने-
प्रतिशानात्तद्भ्रमवशात् यतीनां को दोषद्विचेष्ट ॥

અર્થઃ—હવે લિંગધારી કહે છે જે અપવાદે મહા સાવચ સ્યા-
નમાં પણ નિવાસ કરવો એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે માટે સાવચરૂપ જે
મઠવાસ તેમાં રહેનાર યતિને શો દોષ છે ત્યારે સુવિદિત બોલ્યા જે
એમ તારે ન બોલવું,

ટીકાઃ—ગૃહિણા સ્વઙ્ગ્યેણાપિ યતિવિધાસ્યમાનદેવચિંતા-
નિસંધિના તસ્યનિર્માપિત્ત્વેન દેવજુવિ નિષ્પન્નત્વેન ચ જિનગૃહ
વદ્વસ્તુતો દેવઙ્ગ્યત્વાત્ ॥ અપવાદસ્ય ચ કદાચિત્કત્વેન નિત્યં
જવતાં તત્રવાસે તસ્યાપ્યનુપપત્તેઃ ॥

અર્થઃ—ગૃહસ્થે પોતાના ઙ્ગ્યે કરીને તેસ્થાન નીપજાવ્યું પણ
એમાં આ અજિપ્રાય રહ્યો છે, જે આ સ્થાનમાં યતિ રહેશે ને રહીને
દેવચિંતાદિક કરશે એવા અનુસંધાને કરી નીપજાવવાપણું છે, એટલે
માટે ને વઢી દેવ સંબંધી પૃથ્વીને વિષે નીપજાવવાપણું છે માટે જિ-
નગૃહની પેઠે વસ્તુતાયે દેવઙ્ગ્યપણું છે એટલે માટે, ને અપવાદને
તો કદાચિત્પણું છે માટે નિરંતર તેમાં રહેનાર એવા તમારે તો અપ-
વાદની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતી નથી.

ટીકાઃ—એવં મઠવાસંસદોષં મન્વાના મુનયઃ કયમિવ મઠ-
તિતામંગીકુર્વીરન્ ॥ તથા જગવદાશાતનાતોપિ વિવેચિન્નસૂચ્યંતિ

અર્થઃ—એ પ્રકારે મઠવાસને દોષ સદિત માનતા મુનિ જે તે
મઠપતિપણનો ફેમજ અંગીકાર કરે ! નજ થયે. વઢી વિવેચી પુરુષ
જેમ મઠવાસથી ગ્રાસ પામે છે તેમ જગવંતની આશાતનાથી પણ
ગ્રાસ પામે છે.

ટીકા:--અથ કેયં જગવત્પ્રતિકૃતીનામાશાતના ? કિં ગુરુશ્વા-
મિવાસન્નગમનાવસ્થાનાદિના મુખનાશાકુહરનિઃસરદવિરસો-
ઘાસનિઃશ્વાસાદિન્નિસ્તદેહોપતાપાયાપાદનલક્ષણા ઇત તાસુ
જગવદધ્યારોપેણ પૂજ્યવહુમાન પ્રકર્પસૂચકસંત્રમાતિશયરૂપા

અર્થ:--હવે લિંગધારી બોલે છે જે જગવાનની પ્રતિમાની આ-
શાતના તે કહ્યા છે, શું ગુરુની પેઠે તે પ્રતિમાને સમીપ જઈ
તથા ઘેસવું ઇત્યાદિકે કરીને મુખ તથા નાસિકા તેના રંધ્રથી નીક-
ળતાં જે શ્વાસોશ્વાસ ઇત્યાદિકે કરીને તેમના દેહને ઉપતાપાદિક ઘા-
વ રૂપની આશાતના કહો તો કે તે પ્રતિમાને વિષે જગવાનનો પ્ર-
ત્યારોપ યજ્ઞો તેજો કરીને પુજ્યવું જે વહુમાન તેનો જે ઉત્કર્ષ તેને સૂ-
ચના કરનાર યજ્ઞો જે અતિશે સંત્રમ તે રૂપની આશાતના કહો એ.

ટીકા:--ન તારદાયઃ, જગવતાં પરમપદપ્રાપ્તત્વેન તત્પ્રતિકૃ-
તીનાં તદર્સનં તદર્સનવાત્ ॥ નાપિહિતીયઃ, ગર્જાગારાથવપદં
રિદાય નિદ્રતાં તદર્સનવાત્ ॥

॥ વયોભ્યં ॥ મોઝાઝંદયસાણે રદ્ધગ્નિયાનીમ્મદવિવિચિત્તેમુ ॥

ટંનિ મુષી જયણાપ તિલ્યયરાયગ્ગદ્ મુનું

અર્થ:--તેમાં પ્રયત્ન કહી જે આશાતના ને સંત્રવતી નથી
કેમ જે જગવાન તો મોકલવને પામ્યા છે માટે તેમની પ્રતિમાને જગ-
વત્તેરે કાંઈ સંત્રવ નથી માટે તે આશાતના સંત્રવતી નથી ને ધીજ
રહી પણ આશાતના સંત્રવતી નથી કેમ જે જેમાં પ્રતિમા રહે છે

एवुं थोरनो परसाख इत्यादि स्थान तेना अवग्रहनो त्याग करीने
रहेता जे मुनि तेमने ते प्रतिमानी आशातनानो संजव नयी जे
माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीकाः—अन्यथा जिनप्रतिमाध्यासिते गृहे वसतां श्राव-
काणां जगवदाशातनाजयेन वहिरवस्थानप्रसंगात् ॥ किंच
न संजवत्येव सर्वथा जगवत्यजक्तिः, न हि पितुर्जवने वसतां तत्त
नयानां पितर्यजक्तिर्नाम, प्रत्युत पितरं विहाय युतकसदने व-
सतां तेषां लोके महानयशःपटट्टः प्रसरति

अर्थः—जो एम न कहीए तो जिनप्रतिमा जेमां रहीं ठे ए-
टसे घर देरासर जेमां ठे एवां घरने विपे रहेनार श्रावकने पण ज-
गवाननी आशातनाना जये करीने घर मुकीने घर धारणे रहेवानो
प्रसंग प्राप्त थशे ए हेतु माटे वळी सर्वथा जगवानने विपे तेमने
जक्ति नयी एम कहेवुं पण संजवतु नयी पिताना घातां रहेनार जे
तेना पुत्र तेमने पिताने विपे जक्ति नयी एम कहेवुं संजवतुं नयी,
उखटुं पिताने मुकीने सासरामां रहेनारनो लोकमां मोटो अपयश-
रूपी पम्हो पसरे ठे एटसे मोटो अपजश गवाय ठे,

टीकाः—जगयंतस्तु सम्यग्ज्ञानदर्शनचारिप्रदानेन संसार
कांतारनिस्तारकत्वात् यतीनांपितृन्योप्यन्यपिक्वाः ॥ अतस्तेने
दिष्टतया तेषामवश्यमादरणीया अतएव जगवतामपूर्वमवस-
रणादौ तत्र सन्निवृष्टानां श्रमणानामनागमेने प्राप्यधितमा
गमे प्रत्यपादि ॥

અર્થ:-જગવાન તો સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શનચારિત્રનું, દાન કરીને સંસારરૂપી મોટી અટવીમાંથી નિસ્તાર કરનાર છે. એ હેતુ માટે યતિને પિતાયકી પણ અતિશે અધિક છે માટે તે જગવંત તો અતિશે સમીપપણે તે સાધુને અવશ્ય આદરવા યોગ્ય છે. એજ હેતુ માટે જગવંતના અપૂર્વ સમવસરણાદિકને વિષે, ત્યાં સમીપે રહેનાર સાધુ જો જગવંતની પાસે ન આવે તો તેમને શાસ્ત્રમાં પ્રાયશ્ચિત કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:-યદાહ ॥ જત્ય અપુલ્વોસરણં અદિષ્ઠપુલ્વં વ જેણસ મણેણ ॥ વારસહિ જોયણે હિં સો એઝ અણાગમે સહુયા તદેવં જિનજવનાંતર્વાસેપિ યતીનાં ન જગવદાશાતનાપ્રસજતીતિ ॥

અર્થ:-તે શાસ્ત્રનું વચન જે તે કારણ માટે યતિને જિન જનમાં રહેતાં પણ જગવાનની આશાતનાનો પ્રસંગ નથી.

ટીકા:-અગ્રોચ્યતે ॥ યત્તાવદજિહ્વિતં જગવતાં પરમપદપ્રાપ્તત્વેન પ્રયમવિકલ્પોક્તાશાતનાઽસંજવદિતિતદયુક્તં ॥ જગવતાં મુક્તત્વેપિ તત્ત્વતિહ્વનીનાં તદ્ગુણાધ્યારોપેણ તત્ત્વેનાધ્યવસાનાદ્ જગદાશાતનાનાયાથપિ સંજવાત્ ॥ અન્યથા મુક્તત્વા વિશેષે જગતેરપ્યનુસરણે:

અર્થ:-હવે ઝિંગધારીજી આ પ્રકારે ચેત્યવાસનું મંત્રન કર્યું છે તેનું સુવિદિત પુસ્તક મંત્રન કરે છે, જે તું યમ બોલે છે જે પ્રવચન

મોક્ષપદને પ્રાપ્ત થયા છે. માટે પ્રથમ વિકલ્પમાં કહી જે આશાતના તનો સંજવ નથી; તે તું અયુક્ત બોલે છે કેમ જે જગવાન મુક્તિપ ગયા છે, તોપણ તેમનો પ્રતિમા વિષે, તે જગવાનના ગુણનો આરોપ કરીને જગવત્ રૂપે કરીને નિશ્ચે કરવાથી જેમ જ્ઞક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે તેમજ આશાતના ઉત્પન્ન થવાનો પણ સંજવ છે, ને જો એમ ન કહીએ તો જગવંત મુક્તિ ગયા છે, તેમની અહીં જ્ઞક્તિ કરવાથી જગવંતને મુક્તિમાં કાંઈ વિશેષ થતું નથી. માટે જ્ઞક્તિની પણ અસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ એટલે જ્ઞક્તિ પણ તારે મતે ન કરવી જોઈએ, તેતો તું માને છે ને આશાતના કેમ માનતો નથી.

ટીકા:—તત્પ્રતિમાજ્ઞક્ત્યજ્ઞક્તિમતામુપકારાપકારયોર્વિદુધા-
ગમે શ્રવણાચ્ચ ॥ અતએવાસન્નાવસ્થાના દિના જગવત્યાશાતના
સિદ્ધેસ્તદ્ધેતુકથૈત્યવાસપ્રતિષેધઃ પૂર્વપક્ષપુરઃસરં સિદ્ધાંતે નિ-
રચાયિ ॥ યથાહ ॥ જોતિત્યયરાણ કયા વંદણમાંવરિસણાઃ-
પાદુમ્યા ॥ જ્ઞત્તીઃ સુરવરેહિં સમણાણ તદિં કદિં જણિયં

અર્થ:—બહી આગમમાં જગવાનની પ્રતિમાની જે જ્ઞક્તિ તથા
અજ્ઞક્તિ તેના કરનારને ઉપકાર તથા અપકારનું વદુધા સાંજ્ઞલવા
પણું છે, એટલે જગવતની પ્રતિમાની જ્ઞક્તિ કરનારને ઉપકાર થયો
તે તથા અજ્ઞક્તિ કરનારને અપકાર થયો તે બે, શાસ્ત્રમાં સંજ્ઞાય
છે, એજ કારણ માટે સમીપનિવાસ આદિ કરવાથી જગવાનને વિષે
આશાતનાની સિદ્ધિ છે. તે આશાતનાનું કારણ જે ચૈત્યવાસ તેનો
નિષેધ સિદ્ધાંતને વિષે પૂર્વપક્ષપ્રગટ કરીને ઘણોજે ચરચ્યો છે તે કહે છે.

ટીકા:-અસ્યાર્થઃ, યદ્યાશાતનાદોષાચ્ચૈત્યાવસ્થાનં યતીનાં ન સંગઘટે તદા તીર્થકૃતાં સુરૈર્યાશ્રાવર્ષણાદિકા ગંધોદકસેવનં સમવસરણરચનપ્રમુખા પ્રાશ્રુતિકા પૂજોપચારરૂપા કૃતા, તત્ર સમવસરણે શ્રમણાનાં કથં કેન પ્રકારેણાવસ્થાનં જ્ઞપિતમિતિ

અર્થ:-૫ શાસ્ત્રનાં વચન કહ્યાં તેનો અર્થ ટીકાકાર કહે છે જે પ્રથમ પૂર્વપદ્ધ કરીને ઉત્તર કહેશે જે જો આશાતનાના દોષથી યતિને ચૈત્યમાં નિવાસ કરવો નથી સંજવતો તો તીર્થકરની દેવતાપેષે પુષ્પવૃષ્ટિ, સુગંધીમાન જલનું સિંચવું, સમવસરણની રચના ઇત્યાદિ જેટ સામગ્રી પૂજાના ઉપચાર રૂપ કરી છે તે સમોસરણને વિશે સાધુને કીધે પ્રકારે રહેવાનું કહ્યું છે.

ટીકા:-અગ્રેવ પરઃસ્વપદ્ધસિદ્ધયે પ્રસંગમાહ ॥ જહ્ સમણાણ ન કપ્પહ્ એવં ઇગાણિયા જિણવરિંદા ॥ કપ્પહ્ય ઘાઠ્ઠં જે સિદ્ધાપપણે તયવિરુદ્ધં ॥ અત્રહિ યથા જિનાનામેકાકિલ્લપ્રસંગેનાઽનાદાર્યપ્રાતિદાર્યપ્રત્નૃતિસમવસરણજુવિ યતી નામવસ્થાનં કહ્સપતે એવં ચૈત્યાયતનેપિ ન વિરુદ્ધયતે ॥

અર્થ:-આ જગાએ જેમ સાધુ વિના જિનનું એકાકીય રહેવાના પ્રસંગે કરીને કયારે પણ પ્રાતિદાર્ય વિનાનું સમવસરણ હોય નહીં માટે નિશ્ચે પ્રાતિદાર્ય સહિત જે સમવસરણની વૃત્તી તેને વિશે સાધુને રહેવું કહે છે તેમજ ચૈત્યમાં પણ સાધુને નિવાસ કરાવે તેમાં કાંઈ વિરોધ નથી.

ટીકા:—શ્લોકો પૂર્વપદે પરેણ કૃતેશ્ચાચાર્યેણ પ્રસંગાચ્ચતુર્વિ-
ધેપિ ચૈત્યે યતીનાં કલ્પાકલ્પયોઃ સમાધિરજિહ્વિતઃ, યથા, સા-
હમ્મિયાણ અષ્ટા ચતુર્વિધે લિંગર્તજદ્ કુર્મ્બી ॥ મંગલસાત્તય
જત્તીણ જં કયં તત્થ આણ્સો ॥

અર્થ:—શ્લોકો પૂર્વપદે વીજાણ કયોં ત્યારે શ્ચાચાર્યે પ્રસંગથી
ચાર પ્રકારના ચૈત્યને વિષે પણ સાધુને શ્રા કલ્પવા યોગ્ય છે શ્રા
કલ્પવા યોગ્ય નથી એવા પ્રકારનું સમાધાન કર્યું છે ॥ તે ગાથા ॥

ટીકા:—અગ્રહિ પ્રથમાર્હે લિંગવચન જેદેન ચતુર્વિધસ્ય
સાધર્મિકસ્ય મધ્યાત્ કુર્તુમિનો વારત્તકાદેરર્થાય યત્કૃતં ચૈત્યાદિ
તત્ર યતીનામવસ્થાનાદિકં કલ્પતદ્વિયુક્તં ॥ દ્વિતીયાર્હેતુ મંગ-
લાદિ ચૈત્યમધ્યાદ્ જક્તિશ્ચૈત્યમા દેશોચ્ચવસ્થારૂપઃ પ્રતિ-
પાદિતસ્તમાદ્ ॥

અર્થ:—ટીકાકાર તે ગાથાનો અર્થ કહે છે જે શ્રા ગાથાના
પ્રથમ શ્લોકને વિષે લિંગ વચનના જેદે કરીને ચાર પ્રકારના સાધ-
ર્મિકની મધ્યે કુર્તુમી જેવારત્તકમુનિ શ્લોકોને અર્થે જે ચૈત્યા-
દિક કર્યું હોય તેમાં સાધુને રહેવાનું કલ્પે છે એમ કહ્યું અને ગાથાના
વીજા શ્લોકને વિષે તો મંગલાદિક ચૈત્યની મધ્યે જક્તિયે કર્યું જે
ચૈત્ય તેને વિષે શ્રા આદેશ જે તે વ્યવસ્થારૂપ પ્રતિપાદન કર્યો છે
તેને કહે છે ॥

ટીકા:—જહ્વિ ન શ્ચાદાકમ્મં, જત્તિકયં તદ્વિ ષહ્વિયં
તેદિં ॥ જત્તી સ્વપુ દોદ્ કયા જિણાણ લોણિ દિહંતો ॥ બંધિયા

કાસવશ્રો, વયણં અઠગુણાઃ પોત્તીં પત્થિવમુવાસણ ॥ સ્વલુ, તિત્તિ
 નિમિત્તં જયાચેવ ॥ દુન્નિગ્રંધિ મલસસ વિ તણુરપ્પેસ અન્હાણિ-
 યા ॥ ઊત્તરં વાગવહો ચેવ, તેણ ઇંતિ ન ચેણ ॥ અત્રહિ દેવનિ-
 મિત્તનિર્મિતત્વેન જિનજવનસ્યાધાકર્મત્વાજ્ઞાવેપિ યત્તીનાં-
 તદંતર્વાસે જગવતિ શરીરદૌર્ગધ્યાદિદેહુકાશાતનાદોષપ્રસંગાદ્
 જક્તિનિમિત્તં તન્નિવાસો મુનીનાં નિવારિતઃ ॥ અતપ્પવાતિ
 પરિહારસ્થાપનાય ચૈત્યવંદનાદિગતાનાં તત્રાવસ્થાનકાલપરિ-
 માણજણનેન પ્રકારાંતરેણાપિ તન્નિવાસપ્રતિષેધ સ્તત્રૈવાગમે-
 જ્યધાયિ ॥

અર્થ:-આ ગાથાશ્રોને વિષે દેવનિમિત્તની પજાવ્યું છે. એ દેહ
 માટે જિન જવનને આધાકર્મપણું નથી તો પણ તે સાધુની સમીપે
 જગવંત રહે છે તે શરીરનો જે દુર્ગંધ એ આદી કારણે કરી આશા-
 તનાદોષ યવાનો પ્રસંગ છે. માટે જક્તિ નિમિત્તે જગવંતની સમીપે
 મુનિને રહેવાનો નિષેધ કર્યો છે એજ કારણ માટે અતિશે નિષેધ
 પ્રસિદ્ધ કરવાને ચૈત્યવંદનાદિકને અર્થે ચૈત્યમાં ગયા જે સાધુ તે-
 મને ત્યાં રહેવાના કાલનું પરિમાણકહ્યું છે, વીજે પ્રકારે પણ ચૈત્યમાં
 નિવાસ કરવાનો નિષેધ તેથીજ આગમમાં કહ્યો છે ॥

ટીકા:-યયા, તિત્તિ વા કદ્દૈ જાય, ધુશ્રો તિસિસોશ્યા ॥
 તાવ તત્ય આણ્ણાયં, કારણેણ પરેણવિ ॥

અર્થ:-અણ શ્લોકની પ્રણ શ્રોયો કદ્દેવાઈ રહે તેટલોજ વચ્ચે
 ત્યાં રહેવાનો રજા જે વાકી કારણે થયું રહેવાય તેની જૂદી વાત છે

ટીકા:—અતએવ તદર્શને તદવમ્હજૂમિપ્રદેશેવા સંત્રમંએવ
વિધાતંવ્યો ન ત્વવજ્ઞા ॥ યદુક્તં ॥ હતો ઓસરણાહસુ, દંસણમિત્તે
ગયાહ ઓયરણં ॥ સુચદ્ વેશ્યસિહરાશ્પસુ સુસ્તાવગાણંપિ ॥
શુરુદેવગ્ગહ જૂમીશ્ જુત્તઓચેવ હોશ્ પરિજોગો ॥ શ્ઠફલ સાહગો
સહ ઓણઠિફલસાહગો શ્હરા ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે તે જગવંતના વર્ણનને વિષે વાં તેમની
અવમ્હ જૂમિના પ્રદેશને વિષે જ્ઞાતિનું આધિક્યપણું કરવું પણ અ-
વજ્ઞા તો નજ કરવી જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ॥

ટીકા:—શ્તરથાશાતનાપ્રસંગાત્ તસ્યાશ્વાનંતસંસારકારણ
ત્વાત્ ॥ યદુક્તં ॥ આસાયણ મિદ્ધતં; આસાયણવજ્ઞાણાહ સ-
મ્મત્તં ॥ આસાયણાનિમિત્તં, કુવ્વશ્ દીહંચ સંસારં ॥ તદંતર્વાસે
તુ યતીનાં સતતમશનપાનશયનાદિક્રિયાસંજવાદવશ્યંજ્ઞા-
વિની જગવદાશાતના ॥

અર્થ:—જો એમ ન કરે તો આશાતનાનો પ્રસંગ થાય ને તે આ-
શાતના છે તે અનંત સંસારનું કારણ છે એ હેતુ માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું
છે જે આશાતના એજ મિથાત્વ છે ને આશાતનાનું વર્જવું એ સમક્તિ
છે. કેમ જે આશાતના નિમિત્ત સંસારની વૃદ્ધિ કરે છે માટે તે ચૈત્યમાં
નિવાસ કરે ત્યારે તો યતિને નિરંતર જોજન તથા પાન તથા શય-
નાદિ ક્રિયા કરવાનો સંજવં છે માટે અવશ્ય જગવંતની આશાતના થશેજ.

ટીકા:—અત એવં પૂજાર્થે જિનસદનાંતર્વર્તિનાં તદ્જ્ઞાતિમંતાં
પૂર્વાચાર્યે રશનાદિક્રિયા નિવારિતા ॥

॥ यथोक्तं ॥ तंवोलपाणन्नोयणुपाणहृथीन्नोगसयण निष्ठवणे ॥
मुत्तुचारं जूथं वज्जइ, जिणमंदिरस्संतो ॥

निष्ठवणादकरणं, असकहा अणुचियासणाईया ॥ आययणंमि
अन्नोगो, इहं देवा उदाहरणं ॥ देवहरयंमि देवा, विसयविसविमो-
हिया वि न कया वि ॥ अहरसाहिंपिसमं, हासस्किद्धाइवि
करंति ॥

अर्थः—एज कारण माटे पूजाने अर्थे जिनजवनमां रहेखा
जे न्निक्किवंत पुरुष तेमनी न्नोजनादिक क्रिया तेमंदिरने, विषे क-
वानो निषेध कह्यो ठे. जे माटे ते शास्त्रनुं वचन जे तंवोल, पान,
न्नोजन, पगरखां, स्त्रीनो संन्नोग, शयन, थुंकवुं, मल, मूत्र, तथा
जुगटुं ए दश वानां जिन मंदिरमां वर्जवां. वळी देवताने. दृष्टांते ए
आशातना न करवी, जेम देवता सुधर्मा सज्जामां जिननी दादा ठे
तेथो स्त्रीन्नोगादिक करता नथी तेमज थुंकवुं तथा न्नोजन करवुं
असत्कथा करवी, उंचा आसने वेसवुं इत्यादि जिनमंदिरमां न
करवां. वळी विषयरूपी विषे करीने मोह पाप्म्या एवा देवता पण
देरासरमां क्यारे पण अप्सरायोनी साथे हास्य क्रीडा इत्यादि
नथी करता.

टीकाः—यदपि गर्जागारं विहायेत्यादिना द्वितीयविकल्पोक्ता
शातनाऽज्ञाव प्रतिपादनं तदप्यऽदृष्टागमतां जवतो व्यंजय-
ति ॥ यतः ॥ सालालंदेत्यादि वचनस्य निपुणनिरूपणेनापि

क्वचिदप्यागमेनुपलंजात्, स्वमनीपाकल्पितपाठानांत्वागम-
त्वाभिधाने सर्वज्ञानाश्वासप्रसंगात् ॥

अर्थः—बली तें कहुं जे गन्नाराने मूकीने रहेता इत्यादिके
करोने वीजा विकल्पमां आशातना नथी एवं प्रतिपादन कयुं ते पण
त्हारुं जिनागमनुं अज्ञापणुं ठे तेने प्रगट करी आपे ठे जे हेतु माटे
“ साक्षात्संद ” इत्यादि तारी मत्तिकल्पित वचन कोइ सारा पुरुषना
निरूपण करेला ग्रंथ विषे पण तथा आगममां पण देख्यातुं नथी माटे
पोतानी बुद्धिये कल्पेला पाठने जो आगम कहीये तो सर्व जगाए
अविश्वास थवानो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ॥

टीकाः—किंच निश्चाचैत्यविचार प्रक्रमे यात्रानिमित्तागा-
मुकसंयतार्थं गृहिणा स्वद्रव्येण देवद्रव्येण वा बहिर्निर्मापितस्य
मंरुपादेर्निषेवणेनाधाकर्मानुमत्या देवद्रव्योपज्ञोगेन वा सुवि-
हितानां निश्चाचैत्ये गमनाज्जावः प्रत्यपादि ॥

अर्थः—बली निश्चाचैत्य विचारनाप्रकरणे विषे यात्रा निमित्ते
आवता जे साधु तेमने अर्थे गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने अथवा
देवद्रव्ये करीने गाम वारणे निपजाव्यां जे मंरुप आदि रहेवानां
स्थानक तेनुं सेवन करवुं तेणे करीने आधाकर्मनी अनुमोदना अ-
थवा देवद्रव्यनो उपज्ञोग तेणे करीने सुविहितोने निश्चाचैत्यमां ज-
वानो निषेध प्रतिपादन कयों ठे.

टीकाः—तथाच कल्पजाप्य ॥ ताइ मठाइश्रोसरण मंरुवा सं
जयछदेसेवा ॥ पेढियजूमीकम्मे, निसेवश्रो अणमई दोता ॥

सूचना करें ठे केम जे लौकिक मार्गने लोकोत्तर मार्ग तेमां जेदपणुं
रह्युं ठे माटे, ने लोकोत्तर मार्गने विपे पण जगवान विद्यमान ठे
साधुने जगवंतनु वंदन करवुं अथवा व्याख्यान सांजळवुं इत्यादि-
कने अर्थे जगवत् पासे जे आववुं ते पण अवसरे हतुं एम शास्त्रमां
सांजळीए ठीए ए हेतु माटे.

टीका:-वैयावृत्यकरस्यापि जोजनादिसमय एव तत्सन्निकर्ष-
जावात् सततं शयनाद्यासक्त्या हि तदाशातनापत्तेः ॥ आगमेव
जगवतः पारणकादौ पादन्यासभूमावपि महागौरवार्हतया तदना-
क्रमणार्थं रत्नमयपीठनिर्माणश्रवणात् ततश्चैवंविधगौरवा-
र्हाणां जगवतां प्रतिकृतिसदने पिकथं यतिनिवासः श्रेयान् स्यात् ॥

अर्थ:-बळी जगवतनी वैयावच्च करनारने पण जोजना
समयने विपेज जगवतनी समीपे जवानुं ठे केम जे निरंतर जे
शयनादिक पासे करे तो जगवंतनी आशातना थाय ए हेतु माटे
अने आगमने विपे पण जगवतना पारणादिकने विपे एटले जग
वंत ज्यां पारणुं करवा वेसे त्यां तथा पण मूकवानी जूमिने विपे
पण ते जगवतनुं आक्रमण न थाय एटले संघटादिक न थाय माटे
रत्नमय पीठ नीपजावे ठे एवुं शास्त्रमां सांजळीए ठीए ते हेतु माटे
ए प्रकारनी मोठ्यप करवा योग्य जे जगवंत तेमनी प्रतिमाना घरे
विपे पण यतिने नीवास करवो ते श्रेय जणी केम होय एटले चै-
त्यनिवास सारो ते कया प्रकारे तुं कहे ठे ? ॥

टीका:-लोकेष्वेकएहवासेपि तनयानां च बहुमान योग्यत्वेन
पितृशय्यादि परिजोगादर्शनात् ॥ यदप्य पूर्वसमवसरणादौ-

निकटश्चमणाना मनागमने प्रायश्चित्तापादनेन विद्यमानजग-
वदासत्या चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि भवतो मुग्धस्य केयूरपा-
दबंधनन्याय मनुहरति ॥

अर्थः—लोकने विषे पण एक घरमां रहेता एवा पण पुत्र ते-
मने पिता बहुमान करवा योग्य ठे माटे गितानी सुखशय्यादिकनो
उपजोग करवानुं देखातुं नथी ने जे अपूर्व समोसरण आदिकने
विषे पासे रह्या जे साधु ते न आवे तो प्रायश्चित्त करवानुं प्रतिपादन
करुं ठे तेणे करीने जगवाननो संबंध थाय माटे चैत्यवास अवश्य
करवा योग्य ठे एवुं जे तुं स्थापन करे ठे ते तो अणसमजु एवो जे
तुं, ते तारे आ प्रकारनो न्याय थयो जे हाथनुं आनूपण वाजुबंध
तेने छडने पने बांधनुं एवा प्रकारे अणसमजुना न्याने अनुसरे ठे ॥

टीकाः—यदिहपूर्व समवरणे जगवंतं वंदितु मनागच्छतोऽन्यत्र
देशस्यस्य मुनेः प्रायश्चित्तमुक्तं एतावतायतेजिन एहवासस्य किं
भाषातं, वंदनार्थं हि यतेर्जगत्सनीपागमनं वयं मन्यामहे एव ॥
सततं शयनादिना निवासं त्वच्चासे तदाशातनाप्यानेछामः ॥

अर्थः—जो अपूर्व समवसरणे विषे जगवंतने वंदन करवा न
आवता समीपदेशमां रहेनार मुनि तेमने प्रायश्चित्त करुं एषे क-
रीने यतिने जिनमंदिरमां निवास करवा संबंधी थुं प्रमाण आवुं ?
वंदनने अर्थे यतिने जगवंतनी समीपे आवुं एम तो अमो पण मा-
नीए ठीएज पण निरंतर शयनादि क्रियाए सहित तेमां निवास करे
तो ते जगवतनी आशातना थाय माटे ते निवास करवानुं नथी दृढता

टीकाः—इत्युध्वैवागमार्थं यत्रतत्र युञ्जानस्य कस्ते प्रति-
मल्लइति ॥ तदेवं व्यवस्थितमेतत्, जगवदाशातनातस्त्रासो
महामुनीनामिति ॥ ए तेनाधुनिकमुनीनां चैत्यवासमंतरेणो-
द्यानवासो वा स्यादित्यादि कथमुद्यानवासोऽधुनातनयतीनां क-
ल्पमानःशोभतेत्यंतं यदुक्तं परेण तत्र संप्रतियतिरुत्तरं ॥

अर्थः—ए प्रकारे आगमनो अर्थ जाण्वाविना जेम तेम आ-
गमना अर्थने जोरतो एवो जे तुं, तेने निवारण करवा कोण समर्थ
ठे, माटे ए प्रकारे स्थापन थयुं जे जगवतनी आशातना थाय तेथी
महामुनिने चैत्यवास करवामां त्रास उपजे ठे एणे करीने शिंगभा-
रीण जे कथुं तुं जे आ काळना मुनिने चैत्यवास विना उद्यानवास
पशे इत्यादिथी ते यतिने आ काळमां उद्यानवास केम शाजे त्यां
मुथी तेने विरे उरन्यास पूर्वक उत्तर ए ठे.

टीकाः—ययोक्तोदयानान्नायेन तस्करादिज्ञयेन च संप्रत्यु-
द्यानशमनिदयन्याम्मानिरप्युपगमात् ॥ ततश्चैत्यं मुनीनां
मुख्ययोगयोग्यं, आधाकर्मदोषरहितत्वादिति हेतु रक्तन्यायन मु-
नीनां चैत्योपन्यासयोग्यताया देवद्वयोपन्यासादिदोषे गगमेन
कारिन्वात् काळान्ययावदिष्टः ॥

अर्थः—जे शास्त्रमां जेवुं उद्यान कथुं ठे, तेवुं आ काळमां
रुद्रतुं नथी. ते चार आदिकना नय करीने आ काळमां उद्यान
वासो जे निरुप कथी ते पण थमोर मान्य ठे. यत्नी शिंगभा-
रीण इतुं जे तेज आग माटे मुनिने चैत्यवास करवा योग्य ठे.

આધાકર્માદિ દોષ રહિત પણું છે એ દેતુ માટે, એ પ્રકારના દેતુ તો અમો એ કહ્યું એવા ન્યાયે કરીને ચૈત્યનો ઉપજોગ કરતાં દેવ ડ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય છે. આદિ દોષ કરીને શાસ્ત્રની રીતે વાધિત છાગે છે. માટે એ જે તમારો આધાકર્માદિ દોષ રહિત રૂપી દેતુ તે દેવાનાસ થયો એટલે સ્વેદો થયો.

ટીકા:—યદપિ નિસ્સકમેત્યાદિસિદ્ધાંતવચનાચૈત્યાવાસ-
ન્યુપગમ તદપ્યવિદિતાગમાન્નિપ્રાયસ્ય જવતો વચઃ, સમ્યક્
નિશ્રાકૃતશબ્દાર્થાઽપરિજ્ઞાનાત્ ॥ નહિ યત્ર સાધૂનાં નિવાસછા-
રેણ નિશ્રાઆયત્રતા જવતિ તન્નિશ્રાકૃતમિતિ નિશ્રાકૃત
શબ્દાર્થઃ ॥ કિંતર્હિ યદેશતઃ પાર્શ્વસ્થાદિપ્રતિવોધિતધ્રાવકેઃ
સ્વયં તથાવિધિમકુર્વાણૈરપિવિધિ શ્રક્ષાલુન્નિઃ પાર્શ્વસ્થાદીનાં
ચૈત્યગૃહાદન્યત્ર વસતામેવ નિશ્રયા નિર્માપિતં તન્નિશ્રાકૃતમિતિ

અર્થ:—વહી જે તું નિસ્સકમ્મ ઇત્યાદિ સિદ્ધાંતના વચનથી
ચૈત્યવાસ અંગિકાર કરવાનું કહે છે તે પણ આગમના અન્નિપ્રાપ્તે
ન જાણતો જે તું તે તારું વચન છે, કેમ જે નિશ્રાકૃત શબ્દના અર્થ-
નુ સારી રીતે તને જ્ઞાન નથી. તેથી એમ કહ્યું છે જે જ્યાં સાધુનો
નિવાસ હોય તે છારે નિશ્રા આધીન છે એટલે જે સાધુની નિશ્રા
કર્યું તે નિશ્રાકૃત કહીએ, એમ નિશ્રાકૃત શબ્દનો અર્થ તારા કક્ષા
પ્રમાણે નથી, ત્યારે શો છે ! તો જે દૈશધી પાસપ્પાદિક પુરુષે પ્રતિ-
વોધ કર્યા પણ પોતે જેમ શાસ્ત્રમાં વિધિ કહ્યો છે તે પ્રકારે વિધિ
માર્ગને ન કરી સકતા પણ વિધિ માર્ગના અછાલુ એવા જે ધ્રાવક
તેમણે ચૈત્ય પર ઘડી ધીજે રહેતા જે પાસપ્પાદિક તેમનીજ નિશ્રા-

ये नीपजाव्युं ते निश्चाकृत कहीए एम निश्चाकृत शब्दनो अर्थ ठे

टीकाः-कथमयमर्थो निश्चाकृतशब्दस्य निर्णीतिइति चेत् ॥
उसन्नाविय तत्येव इंती चेइवंदगा जेसि निस्साइ तं जवणं सझाई-
हियकारिय मिति वृद्धसंप्रदायात्, अयमपि कुत इति चेत् ॥ छाइ-
मठाइओसरण मंरुवा संजयछदेसेवाइति कल्पज्ञाप्यवचनात् ॥

अर्थः-लिंग धारी पुढे ठे जे एवो निश्चाकृत शब्दना अर्थ
एम कीये प्रकारे निर्णय कर्पो एटले एवा अर्थ क्यांथी लाव्या
त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे जो तुं एम कहे तो होय तो पास-
स्था उसन्ना चैत्यवंदन करवा आवे ठे जेमनी निश्चाए श्रावकादिके
जे चैत्य निपजाव्युं ठे त्यां ए प्रकारना वृद्धसंप्रदाययी निश्चय
करीए ठेए त्यारे लिंग धारी पुढे ठे जे ए प्रकारनो वृद्धसंप्रदाय
पण क्यांथी आव्यो ! त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे कल्पज्ञा-
प्यमांथी, ते ज्ञाप्यनुं वचन ए प्रकारे कल्पज्ञाप्यना वचनयी एवो
निर्णय करीए ठीए.

टीकाः-अत्र ब्रह्मवसनादयस्तत्रैव निश्चाकृते चैत्ये वंदनाय
गठंतीत्युक्तं ॥ अन्यत्र वसतां च तेषां तत्रागमनं संज्ञवेत् ॥ य-
दिच ते तत्रैव वसेयुस्तदायत्यर्थं बहिर्मनुरूपकरणं वंदनायागमनं
च तेषां तत्र नोपपद्येता ॥ नहि तत्रैव वसतां तदर्थं मंरुपविधानं
ततएव वा तत्रागमनं नाम ॥ तस्मादेवमागमवचनेन निश्चाकृत
शब्दार्थाख्योचना न्न श्रुते निश्चाकृतव्यपदेशेन यतीनां चैत्य-
वाससिद्धिः ॥

अर्थः—आ कल्पज्ञाप्यना वचनमां अवसन्नादिक ते निश्चा-
कृत एवं जे चैत्य तेमांज वंदन करवा जाय ठे एम कष्ट माटे
वीजी जगाए रहेता एवा ते पासस्थादिक तेमने ते निश्चाकृत चैत्यने
विपे जवानो संजव ठे, ने जो ते चैत्यमांज रहेता होततो यतिने अर्थे
वाहिर मंरुपनुं करवुं तथा तेमनुं चैत्यने विपे वंदनने अर्थे आवबुं
ए वे वाना घटे नहीं केम जे ते जो चैत्यमां रहेता होततो तेमने
अर्थे मंरुप करत नहीं ने तेमने पोताना स्थान थकी चैत्यमां आवबुं
पण न कहेत माटेज आगम वचने करीने निश्चाकृत शब्दनो अर्थ
विचारी जोतां आगमने विपे निश्चाकृत शब्द कहेवाने
मिपे यतिने चैत्यवास करवो एम सिद्ध थतुं नथी.

टीकाः—निस्तककृत्यादिनाहि राजनिमंत्रादिपु पुष्टालंवेनेन
प्रत्यासन्नग्रामादेर्निश्चाकृतचैत्ययात्रायवसरे समागतानां सुवि-
हितानां वंदनविधिरजिहितः॥वस्तुतस्तूत्सर्गेण तत्र पार्श्वस्थादि
संसर्गपरिजिहीर्षया प्रत्यहंवंदनमपि निवारितमेव ॥

अर्थः—निस्तककृत इत्यादिके करीने तो कोइक राजानुं निमं-
त्रण आदिककार्य प्राप्त थयुं होय तो पुष्टालंवन जाणीने समीप रहेखा
गामथी निश्चाकृत चैत्यनी यात्रादिकना अवसरने विपे आठ्या जे सु-
विहित तेमनो वंदन विधि कछो ठे ने वस्तुताये तो उत्सर्गथी त्यां
पासस्थादिकनो संबंध थाय तेनो त्याग करवा माटे निरंतर ते चैत्यमां
वंदन करवानुं पण निवारणज कयुं ठे.

टीकाः—तथाप्यतो जहसु निस्तमिति कल्पज्ञाप्यवचनात् ॥

तत्रहि निःकारणगमने प्रायश्चित्तप्रतिपादनादिति ॥ निस्सकने
 गच्छगुरु कइवयसहिओ, इयवरा वए वसहिं ॥ जत्थपुण अग्निस्स
 कंमंपूरिति तहिं समोसरणं ॥ पूरिति समोसरणं, अत्रासइ नि-
 स्सचेइएसुं पि ॥ इहरा लोगववान्, सद्धाजंगोय सद्धाण मित्यागमः
 ॥ पुनरनिश्राकृतान्तावे लोकापवादरिरद्धिपया श्राद्धश्रद्धावि-
 वर्द्धयिपया च मानूदेवएहागततथाविधोद्धृत्खलसमुज्ज्वलनेप-
 थ्यपार्श्वस्थाद्यवलोकनेनामीपां विपरिणाम इत्यंगीतार्थानां वसतो
 प्रेषणेन व्याख्यानादिकृते कतिपयगीतार्थयतिपरिवृतस्य सुवि-
 हिताचार्यस्य निश्राकृतेऽवस्थानं प्रतिपादयन् वसतिवासमेव य-
 तीनां प्रत्युत प्रतिष्ठापयति ॥

अर्थः—बळी निश्राकृत चैत्यने विपे लोकापवादी रक्षा क-
 रवानी इच्छाए अथवा श्रावकनी श्रद्धा वधारवानी इच्छाए बळी ते
 प्रकारना एटले स्वेच्छाचारी निरंकुशने उजला वेपने धारण करताअने
 देवघरमां आवेला एवा पासथ्यादिक तेमने देखवाथो ए लोकोनी
 विपरित बुद्धि न थाय ए हेतु माटे अंगीतार्थना निवासने विपे व्या-
 ख्यानने अर्थे केटलाक गीतार्थ साधुये वींटेला जे सुविहित आचार्य
 तेमनुं निश्राकृत चैत्यने विपे जे रद्देवुं तेने प्रतिपादन करतां
 साधुने वस्तीमां रद्देवुं पण चैत्यमां न रद्देवुं एम उखटुं स्थापन थायने.

टीकाः—इतरथा इयरा वए वसहि मित्यस्यांतर्गमुमात्रतापतेः॥
 तेदेवंनिस्सकनेत्यादिना चैत्यवासं सिसाधयिपत स्तव वसतियास
 सिद्धा यन्नेनोत्ता मापाः स्फुटमेते कोझवाजाता इतिन्यायेन
 विपरीतमापन्नितमिहो आगमार्थकौशलं ज्ञवतः ॥

अर्थः—केम जे जो एम वसतिवास सिद्ध थयोन होत ने चैत्यवास सिद्ध थयो होत तो “ इयरावण वसहिं ” एटले बी-जा वस्तीमां रहे ठे ए पदनी श्रंतर्गांठ तारे आवी परुत ते माटे निस्सकर एटले निश्चाकृत इत्यादिके करीने चैत्यवातने सिद्ध करवाने इच्छतो एवो जे तुं, ते तारे उलटो वसतिवास सिद्ध थयो माटे प्रयत्ने करीने वाढ्या जे अरुद ते प्रत्यक्ष कोदरा थया एवो न्याय थयो माटे तारे तो अत्रुं आवी परुं अहो ! तारुं आगमना अर्थने जाणवानुं रुहायण !

टीकांः—यदपि देउलियखरंटेत्यादिना देवकुलिकशब्दाच्चैत्यवाससाधनं तदप्यसम्यक्, यतिवेपमात्रधारिणामेव देकुलिकव्यपदेशात् ॥ एतद्गाथाविवरणे देवकुलिका देवकुलपरिपालका वेपमात्रधारिण इति व्याख्यानात् ॥

अर्थः—वळी देउलिय इत्यादिके करीने देवकुलिक शब्दार्थी चैत्यवासनी सिद्धि करी ते पण साची न करी केम जे यतिना वेप मात्रनेज धारण करनार ते देवकुलिक शब्दे करीने कहेवाय ठे, ए गाथाना विवरणने यिथे देवकुलिक शब्दनो अर्थ देवकुलने पालन करनार अने यतिवेप मात्रनोज धारण करनार एवो पुरुष ए प्रकारुं व्याख्यान करुं ठे. माटे

टीकाः—अतएव तेषां प्रवचनोपदेशपूर्वकपरुषजनणरुपा खरंटेनाजिहिता ॥ आगमोक्तत्वेतु चैत्यवासस्य तेषां यद्योक्तकारित्वेन सुविहितकृतखरंटेनानुपपत्तेः ॥ तस्मात्तथाश्चस्थापयमा-

नामेव देवकुलि ऋष्यपदेशात्, तेषांचानंततमेन कालेन दशमा-
श्चर्यमहिम्ना जवतेव स्वमतिकद्विपत चैत्यवासान्युपगमप्रति-
पादनात्रततः सुविहितानां चैत्यवाससिद्धिः

अर्थः—एज कारण माटे ते देवकुलिक प्रत्ये सिद्धांतनां उप-
देश पूर्वक कठोर जापण करवा रुप खरंटना एटले तर्जन तिरस्का-
रादिक करवानुं कहुं ठे, ने जो चैत्यवास सिद्धांतमां कह्यो होत तो
शास्त्र प्रमाणे चाखनार सुविहित ठे ए हेतु माटे, तेमने सुविहित
आवीने तर्जनादिक करे ठे एम कहेवुं न यात ते कारण माटे पास-
थ्यादिक जे अधमपुरुष तेमनेज देवकुलिक शब्दवते कहेवानुं ठे, ने
ते पासथ्यादिक अतिशे अनंताकालें करीने दशम आश्चर्यना महिमाए
तमारीज पेठे पोतानी बुद्धिये कळ्यो जे चैत्यवास तेनो अंगिकार
करवानुं प्रतिपादन करे ठे माटे सुविहितने चैत्यवास नथी. माटेवुं
चैत्यवास सिद्ध करे ठे ते खोटो ठे.

टीकाः—॥किंच यत्र मुनयो वसन्ति तत्रिश्राकृतं स्यात्तदा ज-
त्य साहम्मिया बह्वेष्ट्याद्यागमेन यत्र चैत्यादौलिंगिनो वसन्ति
तदनायतन मित्यनायतनत्वाजिधानं विरुध्येत ॥ तस्मान्ततएवा
वसीयते साधुनिवास रहितं निश्राकृतमिति ॥

अर्थः—बळी ते कहुं हतुं जे, जे, जगाये मुनि निवास करेठे,
ते निश्राकृत होय ए प्रकारनुं तारुं कहेवुं साचुं होय तो “ जयसा-
हम्मिया बह्वे ” इत्यादि आगमे करीने जे चैत्यादिकने विपे लिंग-
धारी वसे ठे ते अनायतन कहीए ए प्रकारनुं अनायतनपणानुं क-

हेतुं ते विरुद्धं यात एतत्ते ए प्रकारं कहेतुं न यात एतुं कहेवा-
यीज निश्चय थाय ठे जे साधु निवास रहीत ठे तेज निश्चाकृत ठे.

टीका:—एवं च चैत्यवास इदानींतनमुनीनामुचित आग-
मोक्तत्वादिति हेतुरुक्तन्यायेना गमोक्तत्वस्यासिद्धत्वादसिद्धः ॥
यदप्युदितं मा सैत्सीत्साक्षात्सिद्धांतचैत्यवास स्तथापि गी-
तार्थाचरित्वा त्सेत्स्यतीति यच्च तस्यैव च श्रीमदार्य रक्षितपा-
दैरित्यादिना च्छवास सपह्नी त्वंतेन समर्थनं तदप्य संगतं ॥

अर्थ:—बळी ते कह्युं जे आ काखना मुनिने चैत्यवास करवो
उचित ठे, आगममां कह्युं ठे ए हेतु माटे एम जे स्थापन कर्युं हतुं
ते पूर्व कही देखाम्यो एवा न्यायथी आगममां कहेवापणुं असिद्ध
थयुं, माटे ए हेतु पण असिद्ध थयो एतले खोटो थयो आगममां
चैत्यवास करवानो कोई जगाए कह्योज नथी बळी तें कह्युं जे सा-
क्षात् सिद्धांतमां चैत्यवास कह्यो नथी तो पण गीतार्थ पुरुषे आच-
रण कर्यो ठे तेथी सिद्ध थयो जे माटे आर्यरक्षित आचार्ये इत्यादि
आरंजीने “ च्छवाससपह्नी ” त्यां सुधी चैत्यवास करवानुं समर्थन
कर्युं ते पण असंगत ठे अघटतु ठे.

टीका:—छवास सपह्नीत्याद्याप्तोपदेशस्य जगत्प्रणीता
गमेष्वनुपलंभात् ॥ मूलागमेन विरोधाच्च ॥ तथाहि ॥ श्रीम-
दार्यरक्षितपादेषु स्वर्गगतेषु प्रागेव प्रतिवादिनिराचिकीर्षया
मथुरापुरीप्रेषितेन गोष्ठामाहिलेन जनपरंपरया गुरुणां स्वर्ग
गमनं दुर्वल्लिकापुष्पमित्रस्य सूरिपदप्रतिष्ठा भाकार्यदम्पोंधुर

चेतसा जातमत्सरेण ततःसमागत्य व्याख्याक्षणे श्रीदुर्वलिका
पुष्पमित्रेण सार्द्धं प्रारब्धे विवादे ततोयुक्तिसिद्धांतान्यां प्रति-
पाद्यमानेनापि मिथ्याजिनिवेशात्तद्वचन मनज्युपगच्छता
संघोद्धाटना निन्दवत्त्वं प्रतिपेदे इत्यजिहित मावश्यकैः ॥

अर्थः—जे छद्वाससएही इत्यादि हितोपदेशकनुं वचन ते
व.सुं ते तो जगवंतनां कहेलां जे आगम तेने विपे क्यांइ पण देखातुं
नयी ने मूल आगमथी ए वचन विरुद्ध ठे एटले मूल आगमनी
साथे ए वचन मलतुं नयी आवतुं ते कही देखाने ठे आर्य
रक्षित आचार्य स्वर्गमां गया पहेलुंज प्रतिवादिनुं निराकरण
करवानी इछापे मथुरापुरीमां मोकदयो जे गोष्ठामाहिल तेणे लोफनी
परंपराये गुरुस्वर्गमां गया अने दुर्वलिका पुष्प मित्रने सूरिपदनी
प्रतिष्ठा आपी ए वात सांजळी गर्वे करीने उन्मत्त जेनुं चित्त ठे ने
यपो ठे अहंकार जेने एवो ते गोष्ठामाहिल त्यांथी आवीने व्य-
स्त्यानने अवसरे श्री दुर्वलिका पुष्पमित्रनी साथे विवाद आरंभ्यो
त्यार पठी युक्तिथी तथा सिद्धांतथी घणुं समजाव्यो पण मिथ्या-
वचना अतिनिवेश यकी ते दुर्वलिका पुष्पमित्र आचार्यनुं वचन अ-
गीकार न करतां एवो ते गोष्ठामाहिल संघनो उमाह करवापी
निन्दवपणने पाम्यो एम आवश्यकजीमां कह्युं ठे.

टीकाः—तथाहि कार्यमत्र ज्ञानादिकं ॥ कक्षांनाणार्श्य मि-
तिवचनान् ॥ तस्य च खेदनाप्यत्रानुत्सर्पणात् ॥ गीतार्याचरि-
तत्वस्य काष्ठनामविरोधेना पास्तत्वात् ॥ देवद्वयोपजोगाशा-
तनादि निश्च मद्वादोपत्तेनास्य ॥ स्तोकापराधत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः-ते कहीं देखाके ठे जे अहीं कार्य ते ज्ञानादिक जाणवुं केमके कार्य तो ज्ञानादिक ठेएवुं शास्त्रनुं वचन ठे, ने ते तो लेश मात्र पण अहीं प्रगट नथी ए हेतु माटे, गीतार्थनुं जे आचरित तेने कालमाननो विरोध आवे ठे. तेणे करीने दूर करुं माटे चैत्यवास करवामां देवद्रव्यनो उपजोग थाय तथा आशातना थाय तेणे करीने महा दोषनी प्राप्ति थाय ठे माटे एने थोका अपराधपणानी प्राप्ति नथी, एटले घणोज अपराध एमां रह्यो ठे ॥

टीका:-अत एव न बहुगुणत्वमिति आगमाविरुद्धाचरणान्युपगमे जगदप्रामाण्या संजनत्वस्या आगमविरोधेन निरस्तं चैत्यवासप्रतिषेधकागमेनैव प्रागुक्तेनास्या आगमविरोधस्य स्फुटत्वात् तद् विरुद्धाया एव चास्या प्रामाण्योपगमात् ॥

अर्थः-एज कारण माटे “न बहुगुणत्वं” इत्यादि जे तें कछुं ते तो आगमथकी अविरुद्ध आचरणानो अंगीकार न करीए तो जगवंतना वचननुं अप्रामाणिकपणानी प्राप्ति आवे पण आचरणानुं तो आगमना विराधे करीने निराकरण करवापणुं ठे माटे पूर्वे कह्यो जे चैत्यवासना निषेधनुं आगम वचन तेणे करीने ए आचरणाने आगम विरोधपणुं स्पष्ट ठे, माटे ते आगमथी अविरुद्ध एबीज आचरणानुं प्रामाणिकपणुं ठे..

टीका:-यदुक्तं ॥ आचरणा विदु आणाविरुद्धाचेव ह्येह नापंतु इह्रा तित्थयरासायणनि ॥

અર્થ:-આચરણ પણ જે તીર્થંકરની આજ્ઞાને અવિરુદ્ધ હોતે તે પ્રમાણ ગણાય વાકી વીજી તો તીર્થંકરની આજ્ઞાતના ઠે ॥

ટીકા:-યદપ્યત્રાશઙ્ઘા ચરિતવાદ્યા ચરિતલક્ષણોપપાદનં તદવદ્યં ॥ તથાહિ ॥ કાલાદ્યપેક્ષયા ગુરુલાઘવચિંતયા અશ્ઙ્ઘેરિયમાચરણા વ્યધાયીત્યવાદિ જવતાવ તત્રનતાવ દુત્સૂત્રા ચરણાપરાણાં કાલાપેક્ષા પરિત્રાણાય ॥

અર્થ:-ચઢી જે તેં અહીં અશઙ્ઘ પુરુષે જે આચરણ કરી જતાદિ આચરણ લક્ષણનું જે પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ દોષ જોરું તેજ કહી દેલામે ઠે જે કાલાદિકની અપેક્ષાએ કરીને તયા ગુણાધરના વિચારે કરીને અશઙ્ઘ પુરુષોએ ચેત્યવાસનું આચરણ કરે એમ જે તમે કહ્યું. તિહાં પણ હત્સૂત્ર આચરણાને વિષે તત્તણ્યા જે પુરુષ તેને કાલાદિકની અપેક્ષા કરવી તે કાંઈ રહ્યું નથી નથી.

ટીકા:-નયાચ તન્નિયુક્તિઃ પંચસીષ ચુલ્લસીષ તદ્વ્યાતિર્કિં મદસ્મ વીસ્મ ॥ અવઠિયાણદિ દસનરનપરે સમુપ્પન્ના ॥

અર્થ:-ચઢી તેનો નિયુક્તિકારે કહ્યો ઠે જે.

ટીકા:-નયાચ નયોર્ગાથયો રત્યવતદ્વદ્યુત્પાદ જગદુપા-
શિત્તંરશિત પ્રકશિત ચેત્યવાસયોઃ કાલમાનં પર્યાયોપ્યમાનં
ન દ્વદ્વંશંતીતિ કયં ન વિરોધઃ ॥ કિંચ શિલ્લાંતાત્ સાદ્ય-

सिद्धागमोक्तहेतौदूपिते स्तुतार्हिगीतार्थाचरित्वं हेतुरिति
ब्रुवाणस्य नवतो हेतुवन्तरनिग्रहस्थानापत्तेः ॥

अर्थः—बली वे गायाने विषे अव्यक्त दर्शन अने तें वता-
वेला आर्यरक्षित तेणे कल्प्यो जे चैत्यवास तेनुं कालमान विचारी
जोतां अतिशेज घटतुं नथी माटे विरोध केम न आव्यो कहुं तुं,
बली सिद्धांतथी साक्षात् सिद्ध नथी थतो एवो जे आगमोक्तरूपी
तारो हेतु ते दोष पमाने सते तें कह्युं जे गीतार्थनुं आचरणपणा
रुपि हेतु थाठ. ए रीते कहेतो एवो जे तुं, ते तारा बीजा हेतुने
पण निग्रहस्थाननी प्राप्ति थइ षट्खे खंनन थयुं.

टीकाः—यदपि निस्तकनेत्यादिना आचरणाया आगमावि-
रोधाजिधानं तदपि निस्तकनेकाङ्गुरुइत्याद्यागमस्य वस्तुतोव-
सतिवासस्थापकत्वेना पास्तं ॥ यदपि अविलंबीजणेत्यादिना
चैत्यवासाचरणायाः प्रामाण्यान्युपगमवर्णनं तदप्यत्र कार्याव-
लंबनादेरज्ञावादपाकर्णनीयम् ॥

अर्थः—बली तें निस्तकरु इत्यादि वचने आचरणानुं आग-
मथी विरोधपणुं कह्युं ते पण निस्तकने षाङ्गुरु इत्यादि आगमने
वस्तुताये तो वसतिमां साधुने रहेवुं एवुं स्थापन करी देखार्युं
तेणे करीने खंनन कयुं बली ते जे अविलंबीजण इत्यादिके करीने
चैत्यवासनी आचरणानुं प्रामाणिकपणुं कह्युं हतुं. ते पण इहां कोई
कार्यनुं अवलंबनादिक नथी माटे एतो सांजळवा जेवुंज नथी.

ટીકા:—॥ યદાહ ॥ કાલોવિ વિતહકરણેગં તેણે વહોશ્ક-
રશં તુ ॥ નહિ એયંમિવિકાલે વિસાહ સુહયં અમંતજુથં ॥

અર્થ:—લોહું કામ કરવામાં કાલનું આલંબન પ્રમાણ ગણાય
નહીં કેમ કે આ કાલમાં પણ મંત્રિત કર્યા વગર વિપાદિક સા-
વાથા પ્રાણ જાય છે.

ટીકા:—કિંચ કેયંગુરુ લાઘવચિંતા કિંસ્તોક ગુણપરિત્યાગેન
પ્રત્યૂતતમ ગુણોપાર્જનં ॥ યદાહ ॥ અપ્પપરિચ્છા એણં વહુતરુ-
ણસાહણં જાહિંદોશ્સા ગુરુલાઘવચિંતા જમ્હાનાનુવવન્તિ ॥

અર્થ:—વહી તે કહી જે ગુરુ લાઘવ ચિંતા તે કહ છે. શું
ધોના ગુણના ત્યાગે કરીને અતિશે ઘણા ગુણનું ઉપાર્જન કરવું એ
કે વીજી છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અલ્પનો પરિત્યાગ કરીને
અતિશે ઘણા ગુણનું જ્યાં સાધન છે તે ગુરુ લાઘવ ચિંતા કહી.

ટીકા:—તયાહિ અસ્યાંચૈત્યવાસા ચરણાયાં તીર્થાનુષ્ઠિત્યા-
વયો નૃયાંસો ગુણાઃ ॥ દોષશ્ચ દેવચિંતાકરણેન દ્વ્યસ્તવાંગી
કારોઽસ્પદ્ધિતિ ॥ અહોસ્વિદ્ ગુરોર્નગવતો લાઘવંશ્રવણાચિંતયેતિ ॥

અર્થ:—તેજ કહે છે જે આ ચૈત્યવાસની આચરણને વિશે
તીર્થનો ઉદ્દેશ ન થાય इत्याદિક ઘણા ગુણ છે ને દોષતો દેવની ચિંતા
કરવી તેણે કરીને દ્વ્ય સ્તવનો અંગીકાર કરવારૂપ અસ્પ છે ૧

त्यादि ए तारे कहेवानुं ठे के गुरु एवा जे जगवंत तेनुं लाघवपणुं
एटखे अवज्ञा तेनी चिंता तेणे करीने गुरु लघुपणुं तारे केहेवानुं ठे.

टीकाः—नतावदायः पक्षः ॥ चैत्यवासाचरणान्युपगमे
यतीनां देवकुलकर्मांतरवाटिकाकेत्रादिचिंतादिजिश्चारित्रस-
र्वस्वापहारेण बहुत्यागात् ॥ न चाद्व्यगुणलिप्तया बहुगुणत्या-
गाय स्पृहयंति प्रेक्षावंतः ॥

॥यदुक्तं॥ नय बहुगुण चाणेषं येव गुणपसाहणं बुद्दजणायं ॥
इच्छंस्याइ कज्जंकुसलासु पयछियारंजा ॥

अर्थः—तेमां तारो जे प्रथम पक्ष ते घटतो नथी केम जे
चैत्यवासनी आचरणानो अंगीकार करे त्यारे यतिने देवकुल संबंधि
जे बीजां कर्म वानी खेतर इत्यादिकनी चिंता करवी परे तेणे सर्व
चारित्र जाय माटे घणो त्याग थाय ए हेतु माटे अद्व्य गुणने पा-
मवानो इच्छाए बुद्धिवान पुरुष घणा गुणनो त्याग करवानी स्पृहा
नथी करता. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे घणा गुणनो त्याग करीने
थोका गुणनुं साधन पंक्ति जन नथी इच्छता ने कुशल पुरुष कदापि
करे तो सारी पेठे विचारीने आरंज करे.

टीकाः—अथद्वितीयःपक्षः ॥ तदेवमेतत् ॥ एवंविधोत्सुत्रा
चरणाया जगवद्धाघवहेतुत्वात् ॥ यदाह ॥ सुयवज्जाचरण-
रया पमाणयंतो तद्वाविहंग्लोगं ॥ जुवणगुरुणो वराया पमाणय-
नायगच्छंति ॥

અર્થઃ—હવે વીજો જે પદ્ધત્ત કલ્પો તે તેમજ છે. જે એ પ્રકારની
 ઉત્સૂત્ર આચરણા કરવી. તેનેજ જગવાનની લઘુતાનુ હેતુપણ છે કે
 માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શાસ્ત્રમાં વાંધેલી જે આચરણા તેને વિષે
 આસક્ત એવા જે પુરુષ તે જે પ્રમાણે કરે છે તે, જે પ્રકારે કરે છે તે
 પ્રકારે લોક પણ કરે છે કેમજે મોટા પુરુષ વિના વીજાનું પ્ર
 માણ નથી થતું.

ટીકાઃ—અતએવેવંવિધાનાં ધર્માયોગ્યતેવ સિદ્ધાંતે પ્રતિપા-
 દિતા ॥

યદાહ ॥ સુત્તેણ ચોદ્ધર્જો અન્નં ઉદિસિય તં નં પન્નિવજ્જો
 સો તં તવાયવજ્જો ન હોઈ ધમ્મંમિ અદ્ધિગારી ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે એ પ્રકારના પુરુષોને ધર્મનું અયો-
 ગ્યપણુંજ સિદ્ધાંતને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકાઃ—એવંચોત્સૂત્રં ચૈત્યવાસ માચરંતસ્તે કથમશઠાસ્તા-
 દ્વશાંશ્રુતે શઠત્વાજિધાનાત્ ॥

યદાહ ॥ ઉત્સૂત્તમાયરંતો વંધર્ષ કમ્મં સુચિક્કણં
 જીવોસંસારં ચ પવદ્વશ માયામોસં પવકુવણ્ણ ॥

અર્થઃ—માટે એ પ્રકારે ઉત્સૂત્ર ચૈત્યવાસને આચરતા તે કેમ

अशठ कहीए शास्त्रमांतो तेवा पुरुषने शठ कह्या ठे, ते शास्त्र वचन कहे ठे जे उत्सूत्रने आचरता जे पुरुष ते अतिशे चीकणां कर्मने बांधे ठे ने संसारने बधारे ठे. तथा माया कपट अतिशे करे ठे.

टीका:-जीववधाद्यव्यरहितत्वात् सावयैषा चरणेत्येत दंप्ययुक्तं ॥ जीववधादिसकलपापेभ्योप्यधिकत्वेन प्रतिपादना उत्सूत्रप्ररुपणायाः ॥ तथा चाहुः श्रीमत्पूज्या एतत्प्रकरणकारा एव ॥ अहह सयलन्नपावाहि वितहपन्नवण मणुमवि डुरंतं ॥ जं मरिद्धनवतदज्जियडुकयअवसेसलेसवसा ॥ सुरधुप्रगुणो वि तित्येसरोवितिहुअणअतुल्लमल्लोवि ॥ गोवाश्हिंवि बहुहा कयत्थिउं तिजयमहु तंपि ॥ थीगोवंजणनूणंतगावि केशुण द ढप्पहाराइ ॥ बहुपावावि पसिळा सिळा किर तंमिच्चेव जवे ॥

अर्थ:-बली तें कहुं जे, जीववधादि पापरहितपणुं ठे ए हेतु नाटे ए चैत्यवासनी आचरणा सावद्य नथी ए जे कहु ते अ-युक्त ठे, केम जे जीववध आदिक सर्व पाप धकी अधिक जे उत्सूत्र प्ररुपणा तेहुं प्रतिपादन ठे ए हेतु नाटे ते प्रकारे श्रीमत् पूजनीक एवा आ प्रकरणना कर्ता तेणे कहुं ठे जे.

टीका:-अत एवैषा नूनं गीतार्थे निवारितापि कैश्चिदेवेहिक सुखलोक्षुपतया परलोकनिरपक्षै राहता ॥ यदपि हरिज्ञज्ञा-चार्यादीनां तथाप्रवृत्तिश्रवणादेवा बहूनामनुमतेत्यवादि तद-पि किं हरिज्ञज्ञाचार्यादीनां तथाप्रवृत्ति श्रवण प्रवादपारंपर्यात् अतस्त्विदग्रंथेषु चैत्यवासप्रतिपादनात्

અર્થ:-એજ કારણ માટે નિશ્ચે ગીતાયોંયે એ ચૈત્યવાસના
આચરણા નિવારણ કરી ઠે તોપણ કેટલાક આ લોકના સુત્ર
લોબુપિને પરલોકની અપેક્ષા રહિત એવા લિંગધારી પુરુષોયે શ્રાવ
કરી ઠે. વઢી તેં કહ્યું જે હરિજ્ઞાદિક આચાર્યની તે પ્રકારની પ્ર
વૃત્તિ ઠે એટલે ચૈત્યમાં રહેવાની પ્રવૃત્તિ સાંજઢીએ ઠીએ માટે પ્ર
વૃત્તિ વહુ પુરુષોએ અનુમોદેલી ઠે એમ જે કહ્યું તે પણ શું હરિજ્ઞ
જ્ઞાદિ આચાર્યની તેવી પ્રવૃત્તિ સંજઢાય ઠે તે લૌકિક વાતની
પરંપરાથી સંજઢાય ઠે કે તે હરિજ્ઞસૂરિના મંથને વિષે ચૈત્યવાસનું
પ્રતિપાદન કર્યું ઠે તેથી સંજઢાય ઠે. ?

ટીકા:-ન તાયદાયઃ ॥ પ્રમાણગૂન્યસ્યપ્રવાદપારંપર્યસ્યબ્ર-
હ્મશઃ શ્રુત્યાદિવદ સત્યત્વાત્ ॥ અસ્ત્યેવાત્ર તદૂર્મથેષુ ચૈત્યવાસ
પ્રતિપાદનમેવ પ્રમાણં દ્વિતીયઃ પદ્મ ઇતિચેત્ ॥ ના ॥ તદૂર્મથાર્યપર્યા-
લોચનેન યતીનાં ચૈત્યવાસનિવેધાધ્યવસાયાત્ ॥

અર્થ:-તેમાં પેહેલો પદ્મ જે લોકની પરંપરાએ તેતો પ્રમાણ
ગૂન્ય ઠે એટલે લોકની વાતનું કાંઈ પ્રમાણ શાસ્ત્ર ચર્નામાં અપા
નથી કેમ જે કોઈએ કહ્યું જે તું આંચ રાજ્ય, શ્રુત્યાદિ લોક વચન બ્ર-
હ્મત્વ ઠે માટે તારો એ પેહેલો પદ્મ મંદન થયો એટલે યુક્ત નથી. ને
હીજો પદ્મ જે એ હરિજ્ઞ સૂરિના મંથને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન
કર્યું ઠે એમ જો કહે ઠે તો તેનો ઉત્તર જે એ હરિજ્ઞસૂરિના મંથના
અર્થનું પૂર્વાંર વિચારી જાવું તેજ કરીને યતિને ચૈત્યવાસ ન કરતાં
પદ્મ સિદ્ધિ થાય ઠે.

टीकाः—तथाहि ॥ तैरेव जिनजवन निर्माण विधि पंचाश-
के श्राद्धस्य स्वाशयवृद्धि मधिकृत्योक्तं ॥ पिष्टिस्तं एतत् अहं,
वंदणग निमित्त मागए साहू ॥ कयपुत्ते जगवते, गुणरयणनि-
ही महासत्ते

अर्थः—तेज कही देखाके ठे जे ते हरिज्जइ सूरियेज जिन-
तवननो नीपजाववानो विधिपंचाशक नामनो ग्रंथ कयों ठे सेने
विषे श्रावकने पोताना आशयनी वृद्धिनो अधिकार करीने कहुं ठे जे

टीकाः—यदिद्वयं चैत्यवासमजिप्रेयात् तदा जिनजवन नि-
र्माणितुः श्राद्धस्याशयवृद्धिं निरूपयन् चैत्यवंदननिमित्त मा-
गतान् साधून् हमत्र प्रेक्षिष्य इति नाजिदधीत किं त्वत्र वसतः
साधून् प्रेक्षिष्य इति प्रतिपादयेन्न चैवमतो निधीयते नाप-
मस्य चेतसि निविशत इति.

अर्थः—जो आ चैत्यवास करवो एवी रीत्ये हरिज्जइसूत्रि
वद्वज होत तो जिनजवन निपजावनार श्रावकना आशयनी वृद्धिनुं
निरूपण करता सता चैत्यवंदन निमित्त आबेला साधु तेमने हुं अ-
हीआं देखीश एम न कहैत ॥ त्यारे शुं कहैत जे अहि चैत्यमां
वसता जे साधु तेने देखीश एम प्रतिपादन करत. ते तो एम प्र-
तिपादन नयी कर्युं माटे निधय करीए ठीए जे ए चैत्यमां रहेवानुं
ए हरिज्जइसूत्रिना चित्तमांज न एतुं माटे ॥

टीकाः—ननु कथमयं निधयोपायताऽस्यैव ग्रंथांतरेषु जि-

एविव पृच्छत्य मित्यादिना चैत्यवासप्रतिपादनोपलंजादिति चेत् ॥ न ॥ ग्रंथांतराणां मध्येतदविरोधनैव व्याख्यानात् ॥ नहि तथाविधा महाग्रंथकाराः परमात्मानं श्रैदंयुगीनसमयसिद्धांतार्थपारावारपारगताः परस्परविरोधिनमर्थं स्वग्रंथेषु निजं त्संतीति संजवति ॥

अर्थः—त्यारे लिंगधारी बोले ठे जे एवो निश्चय क्यांथी कर्यो जे माटे एमनाज करेला बीजा ग्रंथने विषे कह्युं ठे जे जिनविंवी प्रतिष्ठाने अर्थे इत्यादि वचने करीने चैत्यवासनुं प्रतिपादन श्रमोण कर्युं ठे, त्यारे उत्तर करनार कहे ठे जे एम जो तारे कहेबुं होय तो ते न कहीश केमजे बीजा ग्रंथनुं पण ए ग्रंथनी साथे विरोध रहित व्याख्यान ठे ए हेतु माटे, केम जे तेवा मोटा पुरुष मोटा ग्रंथ करनार ने था काखना समयनां सिद्धांत, तेना अर्थ ते रुपी समुद्र तेना पारगामी ते परस्पर विरोध सहित अर्थने पोताना ग्रंथोने विषे केम बांधशे नहिज बांधे एवो संजव ठे.

टीकाः—अन्यथा तेषामपिलोकविप्रलिप्सस्यैव प्रवृत्तत्वेना नासत्त्वप्रसंगात् ॥ तस्मात् तद्वग्रंथः सकलोपि पूर्वापराविरोधेन सम्यक् विविच्य व्याख्येयः ॥

अर्थः—जो एम न कहीए तो ते मोटा पुरुषने पण लोकने उगवानी श्वाण प्रवर्तवाची अहितकारीपणानो प्रसंग घाय तें हेतु माटे ते सर्वे ग्रंथ पण पूर्वा पर विरोध रहित सारी पेठे विचारिने व्याख्यान करवा योग्य ठे, पण एक ककमो तेमांथी लेष्टने पोताना

જુનાં અન્નિપ્રાય સાથે મેલવીને જેમ તેમ વ્યાખ્યાન ન કરવું.

ટીકા:-તથાહ્યલ્પક્રિયાંવસતિં વ્યાચક્ષાણેન શ્રીહરિન્નઙ્ગ-
સૂરિણા વ્યાખ્યાતં॥ ઇથ્ય સયઞ્ઞા નેયા,જા નિયજ્ઞોગં પરુચ્ચકાર-
વિયા ॥ જિણર્વિંવપ્પઞ્ઞત્થં, અહ્વા તક્કમ્મતુલ્લતિ ॥ યા નિજજ્ઞોગં
સ્વકુટુંબોપજ્ઞોગં પ્રતીત્યોદિશ્ય ચ્ચહિણા કારિતા સા સ્વાર્થાવસતિ-
રન્નચ સ્વોદેશેન કારિતત્વાત્ સ્વાર્થાસ્ફુટૈવ ન કેવલમિયમેવ યા-
વદન્યાપીત્યાહ ॥

અર્થ:-તે વિરોધનો પરિહાર કરીને વ્યાખ્યાન કહી દેવાને
ઠે જે અલ્પ ક્રિયાવાલી વસ્તી પટલે નિવાસ તેને કહેતા એવા શ્રી
હરિન્નઙ્ગસૂરિયે વ્યાખ્યા કરી ઠે જે, પોતાને જોગવવાને અથવા
પોતાના કુટુંબને જોગવવાનો ઉદ્દેશ કરીને ચ્ચહિણે કરાવી તે સ્વાર્થી
વસતિ કહીએ કેમ જે અર્હીઆં પોતાના ઉદ્દેશે કરીને કરાવવાપણું
ઠે માટે સ્વાર્થ પ્રગટ જણાયજ ઠે પણ કેવલ એજ સ્વાર્થ ઠે એમ નહીં
ત્યારે શું ? તો ધીજી પણ સ્વાર્થા ઠે એમ કહે ઠે.

ટીકા:-જિનર્વિંવપ્રતિષ્ઠાર્થ ॥ અથવેત્યનેન સ્વાર્થકારિતેત્ય
નુંપજ્યતે ॥ જિનર્વિંવપ્રતિષ્ઠામુદિશ્ય ચ્ચહિણા કારિતા સાપિસ્વા-
ર્થા ॥ નન્વેષા સાધર્મિકનિમિત્તં કૃતત્વાદ્યતીનાં ન કલ્પિપ્પત
ઇત્યત્ર આહ ॥

અર્થ:-જિનર્વિંવની પ્રતિષ્ઠાને અર્થે કરાવી તે પણ સ્વાર્થા ઠે ॥
અથ એ પદે કરીને પોતાને અર્થે કરાવી એવો સંબંધ ધાય ઠે. જિન-

વિંવની પ્રતિષ્ઠાનો ઉદ્દેશ કરીને યદ્યસ્યે કરાવી તે પણ સ્વાર્થા
હીએ, પણ એ સાધર્મિક નિમિત્ત કરાવી છે. માટે યતીને નહીં ક
એમ નહીં કહેવું એતો સાધુને કલ્પે છે એમ કહે છે.

ટીકા:-તત્કર્મ્મતુલ્યા જિનાધાકર્મસમા ॥ યથા જિન-
સ્યાસાધર્મિકત્વાત્તન્નિમિત્તં નિષ્પત્તં જક્તાદિ મુનીનાં કલ્પતે એવં
વસતિરપિ ॥ યથોક્તં ॥ સાહસ્મિન્ન ન સચ્ચા, તસ્સ કયં તેણ કપ્પહ
જઈણં ॥ જંપુણ પક્કિમાણ કયં, તસ્સ કહા કા અજીવત્તા ॥

અર્થ:-જે તે જીવના કર્મને તુલ્ય છે. એટલે જિનના આધાકર્મ
સમાન છે કેમ જે જિનના સાધર્મિક છે. એ હેતુ માટે તે જિનને
અર્થે નિષ્પજ્યું જે જક્તાદિ તે મુનિને પણ કલ્પે છે તે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે.

ટીકા:-તેનૈતદુક્તં જવતિ ॥ પૂર્વં હિ પ્રતિષ્ઠા પ્રયોજનેન યદિ-
ણા સ્વદ્રવિણેનપૃથક્ મંરુપાદિઃ કારિતઃ ॥ તતઃ પશ્ચાદ્દૃષ્ટે પ્ર-
તિષ્ઠાપ્રયોજને પ્રતિમા મધ્યેજિનગૃહ નિવેશિતા, મંરુપાદિશ્ચ
પ્રતિમાધિષ્ઠાનશૂન્યઃ શ્રાવકસત્તયૈવ ॥ તતસ્તદનુજ્ઞાયાતદ્ગો હે
શ્વ તત્રાપિ યતીનાં નિવાસે ન ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ જિનવિવશૂન્ય
ત્વાત્તસ્યેતિ ॥

અર્થ:-તેહીજ કારણ માટે કહ્યું છે જે પૂર્વ પ્રતિષ્ઠાનું પ્રયોજન
છે, તે હેતુ માટે યદ્યસ્યે પોતાના દ્રવ્યવતે જૂદા મંરુપાદિક ક:

राव्यो होय ठे ने त्यार पठी प्रतिष्ठानुं प्रयोजन समाप्त थया पठी प्रतिमा जिनघरनी मधे स्थापन करीने ए मंरुपादिक प्रतिमा विनानुं शून्य श्रावकनीज सत्ताये रह्युं होय ठे. त्यार पठी ते श्रावकनी आझा छश्ने जाणे ते श्रावकना घरमांज निवास करे तेम ते मंरुपादिकने विषे साधु निवास करे ठे. माटे ए प्रकारे चैत्यवास्तनी सिद्धि ठे केमजे ते मंरुपादि जिन विंववने रहित ठे. ए हेतु माटे.

टीका:-एवं जिनजवनोद्देशेन निर्मापयितुरुत्तरोत्तरफलं प्रतिपादयता तेनैवाजिहितं ॥ जिणविंवस्स पइछा, साहुनिवासोय इत्यादि ॥ पूर्वं हि श्राद्धो जिनगृहं कारयति ॥ ततो जिनविंव ततस्तत्प्रतिष्ठां ॥ ततस्तत्र ग्रामादौ साधूनां निवासोऽवस्थानं जवति ॥ चैत्यगृहाध्यासिते हि नगरादौ प्रायेण विहारकर्मादिनायतीनां निवासो जवति नत्वत्रोक्तं जिनगृहे साधुनिवास इत्यतः कथमितो जिनजवनवासः सिध्येत ॥

अर्थ:-एहीज प्रकारे जिनजवनना उद्देशे करीने निपजावनार पुरुषने उत्तरोत्तर फल थाय एम प्रतिपादन करता तेहीज हरिजिअ सूरि तेणेज कह्युं ठे जे जिनविंवनी प्रतिष्ठाने साधुनो निवास ज्यां ठे इत्यादि श्रावक प्रथम जिन घर करावे ठे. ने त्यार पठी विंव करावे ठे ने त्यार पठी तेनी प्रतिष्ठा करावे ठे त्यार पठी ते ग्रामादिकने विषे साधुनो निवास थाय ठे. केमजे चैत्यगृह जेमां रह्युं होय एवुं नगरादिके तेने विषे घहुधा विहारक्रम आदिके करीने आख्या एवा साधु तेनो निवास थाय ठे पण एम नयी कह्युं जे ए जिनघरमां

સાધુનો નિવાસ થાય માટે એ વચન થકી કેમ જિનભવન કાસ
સિદ્ધ થાય.

ટીકા:—एवंदेयंतु न साधुज्य इत्यस्याप्ययमर्थः ॥ कारयि-
त्वापि गृहिणा साधुज्यः पुनर्वस्तुं जिनगृहं न देयं जगवदागमे
निवारणात् ॥ यथाच येनच प्रकारेण शुद्धवसतिजक्तपानकादि
धर्मोपग्रहदानेन तत्र नगरादौ विहारक्रमेणागताः संतस्ते ति-
ष्ठन्ति तथा कार्यं ॥ वसहीसयणासणनेत्तपाणनेसज्जवत्य-
त्ताइ॥जइविन पज्जत्तघणो, थोवाविहु थोवयं देइ ॥ इतिवचनात् ॥
वसत्यादिदानं विना तत्रागतानामपि यतीनामवस्थानानुपपत्तेः॥

અર્થ:—ચઠી એમજ સાધુને ન આપવું તેનો પણ આ અર્થ છે.
જે ગૃહસ્થે કરાવીને પણ સાધુને નિવાસ કરવાને જિનધર ન આપે
કેમ જે જગવત્ના આગમમાં નિવારણ કર્યું છે. એ હેતુ માટે જે પ્રકારે
ઘડે શુદ્ધ નિવાસ જક્તપાન આદિક ધર્મનાં ઉપકરણ દેવે કરી
ત્યાં નગરાદિકને વિષે વિહારના અનુક્રમે આગ્યા જે સાધુ તે રહે
તેમ કરવું, નિવાસ, શયન, આસન, જક્ત, પાન, ઔપધ, યજ્ઞ, પાત્ર-
દિક યતિને આપે કેમ જે યતિનો વિનય કરવાને વિષે જેણે ધન જો-
ન્યું છે એવો વૈતિત ગૃહસ્થ થોભામાંથી થોમું પણ આપે. આદિ
વચનથી નિવાસ આદીક દીધા વિના ત્યાં નગરાદિકને વિષે આગ્યા
એવા પણ યતિને રહેવાનું ન થાય એ હેતુ માટે.

ટીકા:—गृहिणोपि च यति विहारदेश मंतरेणोत्तमैर्वा वा-
सानधिकारान् ॥

यजुर्वेत् ॥

श्रावकविधि मज्झिमायकं श्रीविरहांकेन॥ निवसिञ्जा तस्य सद्धो,
साहूणं जप्थ्य होई संपाठ ॥ चेईहराई जम्मि, तदन्नसाहम्मिया चेवा॥

अर्थः—गृहस्थने पण जे जगाए साधुनो विहारन यतो होय
तेवा स्थळमां उत्तर्ग मार्गे रहेवानो अधिकार नथी. जे माटे श्रावक
विधिने कहेता श्री विरहांक तेमणे कथुं ठे जे, त्यां श्रावक रहे ज्यां
साधुनुं आगमन यतुं होय तथा ज्यां चेत्य देरासर साधर्मिक र-
हेता होय ते जगाए रहे.

टीकाः—तथाऽह्याऽविनश्वरीनी वी मूलधनं गृहिणादि जिन-
गृहं कारितवता शीर्णजीर्णतत्समारचनाय समुद्पद्ये अल्पं
निक्षिप्तं ॥ तस्य च अव्ययस्य वृष्पादि निक्षिप्तलाभेन जिनगृह
समारचनया जवत्याह्या नीवी.

अर्थः—बळी अह्य पटले नाश न पामतुं एवं मूल धन कीयुं
तो जिनघरने करावतो एवो गृहस्थ तेणे पणतुं अथवा जिर्ण यतुं
एवुं जिनघर तेने समारवाने अर्थे नाजमां नाखुं तेने मूल धन
कहीए ते अव्ययने वधारवायी जे लाज धाय तेणे करीने जिनघरनी
सार संजाळ यया करे माटे ए धन अह्यनीवी एप्रकारे कहेवायवे.

टीका—तथाहि यस्मात् एवमनेन प्रकारेण इदं जिनगृहं इत्यं
धंशतरकांसे ॥ एतजुर्वेत् जवति ॥ तत्र नगरादौ स्थितानां हि

स्वग्रंथेषु वसतिं विस्तरेण यतीनां व्यवस्थाप्य क्वचिदागम-वि-
रुद्धचैत्यवास मज्झिधास्यंति ॥ आगमविरोधश्चात्र स्फुट एव ॥

अर्थः—माटे ए वात जो ए प्रकारे न होय अने तुं कहे वे
ते प्रकारे होय तो एवा मोटा पुरुष श्रुतधर पंचवस्तुकादि पोताना
ग्रंथने विषे साधुने वसतिमां निवास करवो एम विस्तार सहित
स्थापन करीने क्यारे पण आगम विरुद्ध एवा चैत्यवासनुं स्थापन
थाय एवुं कहेज नहीं ने ते आगम विरुद्ध तो आ जगाए प्रा-
टज देखाय ठे.

टीकाः—तथाहि ॥ अवस्यर्पिण्यां सुपमदुःपमादुःपम
सुपमयोः सामान्येनैव केवलज्ञानोत्पादप्रतिपादनात् ॥ दुः-
मायां तु चतुर्थारकप्रव्रजितानामेव तदजिधानात् ॥ चैत्यवासस्य
चानंत तमेन कालेन दुःपमायामेवसमाम्नातत्वात् ॥

अर्थः—तेज विरोध देखामे ठे जे अवसर्पिणी कालमां सुख
दुःखमा जे त्रीजो आरो ने दुःखमसुखमा जे चोथो आरो तेने विषे
सामान्ये करीने ज केवलज्ञाननी उत्पत्तिनुं प्रतिपादन कर्तुं ठे माटे
अने दुःखमा जे पांचमो आरो तेने विषे तो जे चोथा आरोमां
प्रव्रज्यो होय तेनेज केवलज्ञान थाय, बीजाने न थाय एम कह्युं ठे
ए हेतु माटे चैत्यवासनुं अनंतकाले दुःखमा कालमांज यवापणं
कह्युं ठे माटे ए विरोध जणातो ज ठे.

टीकाः—नच तदारंजएव चैत्यवासान्युपगम इतिवाच्यं ॥

वारसवाससएहिं सहेहि मित्यादिना गणधरपूर्वधरादिपुरुषासि-
हात्यय एव सातशीलैः कैश्चिदेव तत्प्रकल्पनस्य श्रवणात्,
तत्क्षेत्रन्यायस्य क्षेत्रान्तरेष्वपि नवसु प्रज्ञापनात् ॥ अतः कथं चे-
त्यवासकाले केवलोत्पादः संगच्छेत इति ॥

अर्थः—बळी तारे एम कहेवुं होय जे चोथा आराना थंते
पांचमा आराना आरंज् कालने विपेज चैत्यवास हतो एम मा-
नीशुं तो, ए प्रकारे न कहेवुं, केमजे साढावारसैं वरस थया पठी
चैत्यवास थयो. इत्यादि शास्त्र वचने करीने ज्यारे गणधर तथा पूर्व
घर आदि मोटा पुरुष [सिंह] नाश पाम्या त्यारेज शाता शीखसंपट
एवा केटलाक पुरुषोए चैत्यवास कल्प्यो ठे. एम विशेषावश्यकमां
संजलाय ठे ए हेतु माटे ने ते आश्चर्य क्षेत्र न्याये करीने एटले जेम
आ नरतक्षेत्रमां दस आश्चर्य थयां तेम बीजां जे नव क्षेत्र तेने विपे
पण बीजे रुपे दस आश्चर्य थाय ठे एम कहेवापणुं ठे माटे चैत्यवास
काले केवलज्ञाननी उत्पत्ति केमं संजवे.

टीकाः—यदपीदानीं बहूनामेकवाक्यतयो चैत्यवासप्रवृत्त्या-
तत्समर्थनं तदप्यसंगतं ॥ सुखसोखतया श्रुतनिरपेक्षाया बहुजन
प्रवृत्तेरप्यप्रामाण्योपगमात् ॥ अन्यथा मरीच्यादिप्रज्ञप्तप्रवृत्तेर-
पिप्रामाण्योपपत्तेः ॥

अर्थः—बळी जे तें कहुं के. हालमां चैत्यवास करवो एम बहु
पुरुषनी एक वाक्यता ठे. एटले घणा पुरुष एम कहे ठे ने करे ठे.
तेणे करीने चैत्यवासनी प्रवृत्ति ठे, एवी रीते प्रतिपादन करुं ते पण

असंगत ठे एटले खोहं ठे. केमजे सुखनी लोखुपताये शास्त्रनी अ
पेक्षा विना घणा लोकनी जे प्रवृत्ति, तेनुं पण प्रामाणिकपणुं नयी
ने तेनुं जो प्रामाणिकपणुं कहीए तो मरीचि आदिक पुरुषोए कहे
लो जे शास्त्रविरुद्ध प्रवृत्ति तेनुं प्रामाणिकपणुं यशे ए हेतु माटे

टीकाः—सातसंपद्वं पटानांचेयं प्रकृता प्रवृत्तिः ॥

यदुक्तं ॥ अहमाहमेहि नामाश्रयिजवद्यायसाहुसिंगीहि ॥
जिनघरमढआवासो, पकप्पिउं सायसीलोहिं

अर्थः—शाता सुखमां संपटी एवा पुरुषोनी प्रवृत्ति ठे, जे
माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे अधमाधम एवाने केवल नामे करीनेज
आचार्य उपाध्यायने साधु प्रकारे कहेवाता ने शाता सुखना लोखुपी
एवा सिंगधारी पुरुषोए जिनघरमां तथा मठमां निवास करवानो
वाक्यो ठे.

टीकाः—यदपि विशेषदोशानु पलंजात् गीतार्थाचरित-
स्यास्या प्रामाण्यनिरसनं तदप्यसमीचीनं ॥ उत्सूत्राचरणाया
विशेषदोशस्य प्रागेव दर्शितत्वात् ॥ गीतार्थाचरितत्वस्य न
पार्श्वस्यादिनिराचरितत्वेनापास्तत्वात् ॥ तेषां बहूनामप्या
चरणादा अशुद्धिः कर्त्तव्येनाप्रामाण्याङ्गीकारात् ॥ गीतार्थस्य चै-
कस्यान्तिम्याः प्रामाण्योपगमात् ॥

अर्थः—वटी नें कहुं जे विशेष दोष देखातो नयी माटे नी-

तार्थ पुरुषोए ए चैत्यवास आचर्यो ठे, माटे अप्रमाणिक नथी. एम जे तारुं कहेहुं ते सारुं नथी. एटखे खोटुं कहुं तुं केमजे उत्सूत्र आचरणा करवी एज मोटो विशेष दोष ठे, एम अमोए प्रथम देखारुं ठे. ने पासध्यादिके ए चैत्यवास आचर्यो ठे, ए प्रकारे कही देखारुं तेणे करीने गीतार्था चहितरूपी हेतुनुं खंन कर्तुं ठे. माटे ते घणा पासध्याए चैत्यवास आचरण कर्यो ठे तो पण अशुद्धिनो करनार ठे; अप्रमाणिक ठे केम जे जो एक गीतार्थ पुरुषे आचरण कर्यो होय तो पण प्रमाणिकपणुं थाय ए हेतु माटे

टीकाः—॥ यदाह ॥

जं जीय मसोद्विकरं पासत्थपमत्त संजयाइ णं
बहुएद्विवि आइन्नं नतेण जीएण ववहाशे ॥
जंजीयं सोद्विकरं संविगपरायणेण दंतेण ॥
इकेणवि आइन्नं तेण जीएण ववहारो ॥

अर्थः—शास्त्रमां कसुं ठे जे ते अशुद्धि करनार कल्प ठे जे पासध्या ने प्रमत्त एटखे मनमां आवे तेमं चासनार नाम साधु एवा घणा पुरुषोए आचरण कर्तुं ते जीतकल्पे करीने व्यवहार करवा योग्य नथी ने ते जीतकल्प शुद्धि करनार ठे जे संविग परायणेन दांत एवा एक पुरुषे पण जे आचरण कर्तुं ठे. ते जीतकल्पे करीने व्यवहार करवा योग्य ठे.

टीकाः—एतेन यदपि गीतार्थाचरितत्वस्यासिद्धादिदेखा

जासनिरासप्रतिपादनं तदपि मुग्धस्य निविरुमंशुक ग्रंथो कांचनं
 वध्नतस्त्रिष्टेण तत्पतनमनुपलक्षतो वृत्तांतमनुहरति ॥ हेतु
 जासोद्धारं कुर्वतापि जवता हेतोर्गीतार्थाचरितत्वस्योक्त्यायेन
 पतनानवगमात् ॥

अर्थः—एणे करीने जे तें पूर्वे गीतार्थ आचरणरूपी सोदा
 हेतुनो नाश प्रतिपादन कर्चो हतो एटले चैत्यवास साधुने कर्त
 योग्य ठे. गीतार्थे आचरण कर्चो ठे. ए हेतु माटे ए प्रकारना हेतु
 सत्यपणुं प्रतिपादन करवा गयो, तो पण जेम कोइक मुख पुश
 सोनानो करुको वखने ठेने आकरी गांठ वाळीने बांध्यो पण ते वस
 काणुं हतुं तेमांथी नीकळी परयो ते न दीगो तेम तुं पण ते मूत
 जेवो तुं केम जे तेनुं दृष्टांत तारा उपर लागु थाय ठे शायी के जेम
 जेम ते हेतुने साचो करवा प्रयत्न करुं तुं तेम तेम ते हेतु पूर्
 कसो एवा न्यायथी खोटो परतो जाय ठे ने जखदुं गीतार्थोये च
 त्पवास कर्चो नथी, तेमणे पण घणो निषेधज कर्चो ठे माटे कर्त
 योग्य नथी एवुं स्थापन थाय ठे.

टीकाः—यदपि किंच चैत्यवासमंतरेणेत्यादिना तथा तीर्था-
 द्यवच्छेद इत्यंतेन तीर्थाव्यवच्छित्या चैत्यवासप्रतिष्ठापनं तदपि
 न मुंदरं ॥ यतः ॥ केयं तीर्थाव्यवच्छितिः ? किं यतीनां चैत्यांतर्वा-
 सेन बहुकासं जगद्वेवगृह्णीयायनुवृत्तिः ॥ अहोस्वित् शि-
 ष्यप्रतिशिष्यपारंपर्येणाविशिष्टमसरा सम्यग्ज्ञानदर्शन चारित्र-
 प्रवृत्तिः

अर्थः—वळी ते चैत्यवास विना अर्हींची आरंभीने तीर्थनो उच्छेद न थाय माटे चैत्यवास करवो त्यां सुधी स्थापन करुं दतुं ते पण सुंदर नथी. केमजे तीर्थना उच्छेदनं न थवापणुं ते शुं ? न थवो ते कीयो जे साधु चैत्यमां निवास करे तेणे करीने बहु काल सुधी जगवत् तथा देवघर विंव इत्यादिकनी सेवा चालती रहेवी ए प्रयोजन ठे ? के शिष्य तेना शिष्य एवी परंपराये करीने विच्छेद रहित समकित ज्ञान दर्शन चारित्र्यनी प्रवृत्ति थाय ए प्रयोजन ठे ते कहो

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ चैत्यवासमंतरेणापि जगवद्विवा-
द्यनुवृत्तिमात्रदर्शनात् ॥ तथाहि पूर्वदेशेऽद्यापि तादृक्प्राकृतज-
नेन कुलदेवतायुक्त्या नमसितकीकृतापेयाज्जद्यादिनापि नम-
स्यमानानां जिनविद्यानामनेकधोपलब्धेः ॥ अन्यतीर्थिकप-
रिगृहीतानां च तेषां तथैवानुवृत्त्युपलंभाच्च ॥

अर्थः—तेमां पेळा पक्ष जे जगवत् पूजादिक निरंतर चा-
लती रहे ए रुपी तीर्थनो उच्छेद न थाय माटे चैत्यवास करवो यो-
य ठे तेनो उत्तर चैत्यवास विना पण जगवत्नां प्रतिविंबनी सेवादि
प्रनुवृत्ति मात्रनुं देखवापणुं ठे, तेज कही देखामे ठे जे पूर्व देशमां
हजु सुधी पण केटळाक प्राकृत क्षेत्रो पोताना कुल देवतानी पुष्टि
नमे ठे ने खीरखांम सुखनी इत्यादि जोजन करीने सेवेसां अनेक
जिनविंव जणाय ठे ने अन्यतीर्थिक लोकोण ग्रंथण कर्यां जे ते विंव
तेनी पण अनुवृत्ति सेवा तेज प्रकारे चालती देखाय ठे.

टीकाः—तथाचैतावतैव जदवज्जिमत्तनीयांन्यवच्चित्तिभिः

किं निष्फलेन चैत्यवाससरंजेण ॥ न चैतावता तीर्थव्यवहेदका-
र्यनिःश्रेयसादिफलसिद्धिः ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहितानां प्रति-
मानां मोक्षमार्गानंगत्वेनाजिधानात् ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहि-
या उं परिमानं ज्ञावगामो न हुंतित्ति वचनात् ॥

अर्थः-माटे एटलाज बने तें मानेलो जे तीर्थनो न उठे
तेनी सिद्धि थई माटे शा वास्ते निष्फल चैत्यवासनो समारंज कं
ने जो तुं एम कहे जे एटला बनेज तीर्थनो उठेद न थाय ने मां
क्षादि फलनी सिद्धि पण थाय तो मिथ्यादृष्टि ग्रहण करी जे प्र-
तिमा तेने मोक्षमार्गना अंगपणुं पण नथी एम शास्त्रमां कहुं ठे ते हेतु
माटे जे मिथ्यादृष्टिये ग्रहण करी जे प्रतिमा तेथी ज्ञावनों
समूह न होय एवा वचनथी ए प्रथम पक्षने मुकी बीजा पक्षने
अंगीकार कर. ॥

टीकाः-अथछितियः कल्पः ॥ तर्हि सेवतीर्थाव्यवच्छिन्नि र-
ज्युपेयतां मोक्षमार्गत्वात् ॥ किं तदननुगुणोत्सूत्रचैत्यवासाश्र-
यणेन ॥ यदाह ॥ सीसो सज्जलगोवा गणिवेत्तवा न सुगगंशंति ॥
जं तत्थ नाणदंसणचरणा ते सुगईमग्गो ॥

अर्थः-हेवे ते बीजो पक्ष कहीए ठीए जे परंपराये ज्ञानदर्शन
चारित्रनी प्रवृत्ति थाय ए रुप बीजो कल्प तेज तीर्थनो न उठेद ए
प्रकारे अंगीकार करो केम जे मोक्षमार्ग ठे ए हेतु माटे ते मोक्ष-
मार्गने अनुगुण नहीं एवो जे उत्सूत्र चैत्यवास तेनो आश्रय करवों
तेणे करीने थुं ! जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे.

ટીકા:-સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શનચારિત્રનુવૃત્તિં વિનાચ જિનગૃહ
વિવસંદ્જાવેપિતીર્થોઽસ્તિ: ॥ અતએવ જિનાંતેરુ કેપુચિદ્ર-
ત્નત્રયપવિત્રમુનિ વિરહાત્ કાપિ જિનવિવસંજવેપિ તીર્થો-
ઽષ્ટેદઃ પ્રત્યપાદિ ॥ સ્વમતિકલ્પિતા ચેયં પ્રકૃતાતીર્થાવ્યવચ્ચિ-
ત્તિ રાગમવિસંવાદિત્વાઙ્ગેયેવ ॥

અર્થ:-તે માટે એમ સિદ્ધાંત થયો જે સારી જ્ઞાન દર્શન અને
ચારિત્રની અનુવૃત્તિ ઇચ્છે પરંપરા તે વિના જિનગૃહ વિંચ હોય તો
પણ તીર્થનો ઇચ્છેદ થાય માટેજ કેટલાક જિનનાં આંતરાં તેને વિષે
સ્ત્રવ્યવતે પવિત્ર એવા મુનિનો વિરહથી કોઈ જગાએ પણ જિન વિ-
ધનો સંજવ ઠે તોપણ તીર્થનો ઇચ્છેદ શાસ્ત્રમાં પતિપાદન કર્યો ઠે,
માટે આ ચૈત્યવાસ તે તીર્થનો ન ઇચ્છેદ તે તો પોતાની મતિ કલ્પેછો
ઠેને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ ઠે માટે ત્યાગ કરવા યોગ્ય ઠે.

ટીકા:-યદાદ ॥ નય સમઽવિયપ્પેણં, જદાતદા વયમિણં
ફલેદેઝ ॥ અથિ આગમાણુવાયા રોગતિગિચ્છાવિદાણં વ ॥
કિંચ જવતુ જિનગૃહાથનુવૃત્તિ સ્તીર્થાવ્યચ્ચિત્તિ સ્તથાપિન યતિ
ચૈત્યવાસજિનગૃહાથનુવૃત્તિ: શ્યામસ્વચ્છેત્રતનયત્વયો રિવ પ્રયો-
જ્યપ્રયોજકજાવઃ ॥ નહિ યતિચૈત્યાંતર્વાસપ્રયુક્તા તદનુવૃત્તિઃ ॥
તદંતર્વસદ્જિરપિ યતિજિ રતિસાતશોભતયા તચ્છીર્ણજીર્ણો-
ક્તારાદિચિંતામકુર્વાણે સ્તદનુવૃત્તેરનુપપત્તે સ્તસ્માન્નચિંતાપ્રયુક્તા
તદનુવૃત્તિસ્તાંચ આઙ્ગેયેય કુર્વદ્જિસ્તદનુવૃત્તિઃ કથં ન સ્યાન્ ॥

અર્થ:-જિનપર આદિકની અનુવૃત્તિ કરવી એજ તીર્થનો ઇ-

हेद ए प्रकारे होय तो पण यतिने चैत्यवास करयो ने जिनघर अ
 दिकनी अनुवृत्ति करवी ए वेने प्रयोज्य प्रयोजक जाव संबंध नथी
 एटले कार्य कारणजाव नथी के जिनघरनी अनुवृत्ति थाय. ए का
 रण माटे साधुने चैत्यवास करवा योग्य ठे एम नथी. जेम श्याम
 पणुं ने देवदत्त पुत्रपणुं ए वेने कार्य कारणजाव नथी तेम. केम
 श्यामपणुं तो श्यामने विपे रहुं ठे. ने देवदत्त पुत्रपणुं ते देवदत्त पु
 त्रने विपे रहुं ठे. माटे यति चैत्यवास करेतोज जिनघरनी अनुवृत्ति
 थाय एम कांश् नथी केमजे ते चैत्यमां निवास करता ने अतिसुख
 शीलीयापणे ते जिनघर पने थुटे अथवा जीर्ण थाय तो पण तेनो
 उद्धार करवो इत्यादि चिंताने न करता एवा यतिये करीने पण ते
 जिनघरनी अनुवृत्ति आदिक थवानी सिद्धि नथी. एटले जिनघरनी
 सेवादि थइ शकतुं नथी. माटे जिनघरनी चिंतादिक जे सेवा तेने
 करता एवा जे श्रावक तेणे करीनेज शुं सेवादि अनुवृत्ति नहि थाय
 थशेज. माटे शास्त्र विरुद्ध चैत्यवास शीद करोवो.

टीका:-नचोक्तन्यायेनश्राद्धानां दुर्गतानां श्रीमतां चेदानीं त
 चिंताकरणासंज्ञवइति वाच्यं ॥ छुःपमदोपात्केपांचित्तथात्वेप्यन्ये
 महात्मनां शुरुश्रद्धाबंधुराणां तत्संज्ञवात् ॥ तथाहि ॥ दृश्यंत एव
 संप्रति केचन पुण्यजाजः श्रावकाः स्वकुटुंबजाराटोपं क्षमतनयेषु
 निक्षिप्य जिनगृहादिचिंतामेव सततं विदधानाः ॥ अतस्तैरेवानु-
 वृत्तिहेतुतच्चिंतासिद्धेः किममी श्दानींतना मुनयश्चैत्योपदेशादने-
 कानारंजानारंजमाणा मुधवै क्लिश्यंति ॥

अर्थ:-बली तें कहुं जे श्रावकनो आ काखमां दरिद्री थया

ने केटलाक श्रीमंत ठे तेमने थमे कह्यो एवा न्याय करीने ते जिन मंदिरनी चिंतादि करवानो आ कालमां संजव नथी. माटे थमो करीए ठीए. इत्यादि न बोलवुं केम जे डुपमा कालना दोषथी केटलाक श्रावक एवा हशे तो पण बीजा महात्मा पुरुष शुद्ध श्रद्धावते शोभता एवा श्रावक लोक आ कालमां पण ठे माटे तेज बात कही देखाने ठे जे आ कालमां केटलाक पुण्यशाळी श्रावक पोताना कुटुंबनी जार आरंवर सर्व, समर्थ एवा पोताना पुत्रने विपे नांखीने एटखे सोंपीने जिनमंदिरादिकनी चिंतानेज निरंतर करता देखाय ठे. माटे तेणे करीनेज ते जिनमंदिरादिकनी सेवादि अनुवृत्तिनुं कारण सिद्ध थशे. एटखे जिनमंदिरादिकनी सार संजार राखनार श्रावक विद्यमान ठतेज शा वास्ते आ कालना लिंगधारी यतिथो चैत्यनुं मिप खेइने अनेक प्रकारना आरंजने करतासता फोगटज फ्लेश पामेठे.

टीका:-यदपि जो जेणेत्यादि तीर्थानुच्चित्तेतोरपवादासेवनेन चैत्यवासस्थापनं तदपि जवतोऽविदितसिद्धांतान्निमायतां प्रकटयति ॥ अन्यार्थत्वादस्य ॥ अग्रहि यः कश्चिद्यत्यादियेन ज्ञानादिना गुणेनाधिकः येनच विनायत्संपादिकार्यं मदत्तमं न सिध्यति तेन तत्र स्वगुणवीर्यस्फोरणं विधेय मित्ययमर्थः ॥ तथाह्येतदुत्तरार्द्धमेवं स्थितं ॥ सो तेण तंमि कळे सवत्पामं न हावेइ इति ॥ अतो नैतस्मादपि जवदन्निप्रेतसिद्धिः ॥

अर्थ:-बली तें जे एम कसुं जो जेणे इत्यादि वचने करीने तीर्थनो उच्छेद न थाय ए हेतु माटे अपवादनुं सेवन करवुं ए प्रबारे चैत्यवासनुं स्थापन कर्युं ते पण तारुं सिद्धांतना अन्निमायनुं न.

જાણપણું છે તેને પ્રગટ કરી આપે છે. કેમ જે “ જોજેણ ” इत्यादि
 વચનનો અન્ય અર્થ છે તે કહે છે જે આ જગાયે યતિ આદિજે કો
 ઇક જ્ઞાનાદિ ગુણે કરીને અધિક હોય ને જેના વિના જે જગાયે સં
 ઘાદિકનું મોટું કામ સિદ્ધ ન થતું હોય તે પુરુષે તે જગાણ પોતાનું
 વીર્ય ફોરવવું એ પ્રકારનો અર્થ છે તે અર્થને પ્રકાશ કરનારું એ ગા
 થાનું ઉત્તરાર્ધ આ પ્રકારનું છે જે વીજાવતે આ કાર્ય થાય એવું નથી
 માટે તે જગાણ જે પોતાનું સર્વ સામર્થ્ય ફોરવવું માટે એ ગાથા વ
 ચનથી પણ તારા વાંટિત અર્થની સિદ્ધિ નથી. એટલે ગાથા વચ
 નનો અર્થલો અર્થ કરીને ચૈત્યવાસનું સ્થાપન કરે છે તે નહીં થાય.

ટીકા:—એવંચ સમસ્તપરોપન્યસ્તોપપત્તિનિરાકરણાત્ ય
 તીનાં જિનજવનજાસનિપેધસિદ્ધો સ્વપદ્ધે સાધનમજ્ઞિધીયતે॥
 જિનશ્વવાસો મુનીના મયોગ્યો, જાયમાનદેવદ્વ્યોપજોગ
 ત્વાત્ પ્રતિમાપુરતો જક્તવિતીર્ણવલિગ્રહણવત્ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે સમસ્ત લીંગધારી પુરુષોએ ચૈત્યવાસ
 સ્થાપન કુચુક્તિઝંથી કર્યું હતું તેનું સિદ્ધાંતને અનુસરતિ ચુક્તિ
 વતે સ્થાપન કરવાથી યતિને જિનજવનમાં નિવાસ કરવાનો નિપે
 સિદ્ધ થયો માટે પોતાના પદ્ધમાં પુષ્ટિ આપનાર ન્યાય શાસ્ત્ર અનુમા
 પ્રયોગનું સાધન કહે છે જે મુનિને જિનજવનમાં નિવાસ કરવો તે
 અયોગ્ય છે શાથી જે દેવદ્વ્યનો ઉપજોગ થાય એ હેતુ માટે ॥ ૮
 ઇતિ ॥ જેમ પ્રતિમાની આગળ જક્તજને વલિદાન મુક્ક્યાં હોય એટલે
 નેવેય મુક્ક્યાં હોય ને તેનું જેમ પ્રદાન કરવું મુનિને અયોગ્ય છે. તેમ
 જિનજવનમાં નિવાસ કરવો તે અયોગ્ય છે.

टीकाः—नचायमसिद्धो हेतुस्तत्र वसतां देवद्वयजोगस्यो-
क्तन्यायेन साधितत्वात् ॥ नापि विरुद्धः हेतोर्मुनियोग्यताव्या-
प्यत्वेहि स स्यान्नचैव मस्ति ॥ देवद्वयोपजोगस्य मुनियोग्य-
तायाः प्रागेवापाकरणात् ॥ नाप्यनेकांतिकः ॥ मुनियोग्येपिशुद्ध-
वसत्यादौ हेतोवृत्तौ हि स न्नवेन्नचैवं ॥ तत्र देवद्वयोपजोगस्य लेश-
तोप्यजावात् ॥

अर्थः—न्याय शास्त्रमां पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे एटसे
हेतु जेवा जणाता होय पण हेतु नहि, खोटा हेतु. तेनां नाम जे
एक तो असिद्ध, बीजो विरुद्ध, अने त्रीजो अने कांतिक अथवा सव्य-
जिचारी, चौथो सत्प्रपक्ष अने पांचमो बाधित ए पांच प्रकारना
हेत्वाज्ञासमांनो एक हेत्वाज्ञास जे अनुमान प्रयोगमांन आवतो
होयते अनुमान प्रयोग साचो कहेवाय ने बीजो जुठो कहेवाय एटसे
अप्रमाणिक कहेवाय माटे आ जगाए मुनिने जिनजुवनमां निवास
करवो देवद्वयनो उपजोग थाय ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान
प्रयोगने विषे ए पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे तेंमांनो एके पण आ-
वता नथी. के जेथी ए प्रयोग खोटो थाय. ए प्रकारनी दृढता टी-
काकार करे ठे जे चैत्यमां रहेनारने देवद्वयनो उपजोग थाय ए
हेतु असिद्ध नथी केमजे तेंमां रहेनारने देवद्वयनो उपजोग पूर्वे
कस्यो एवे न्याये करीने सिद्ध थाय ठे ए हेतु माटे. वळी ए हेतु वि-
रुद्ध पण नथी. केमजे देवद्वयनो उपजोग मुनिने योग्य नथी एम
पूर्वे निषेध देखारयो ठे माटे मुनिनी योग्यताए सहित जो ए हेतु
होय एटसे मुनिने देवद्वय जोगववानुं शास्त्रमां जो होय तो ए हेतु
विरुद्ध थाय पण ते तो नथी माटे, ने वळी ए हेतु अनेकांतिक पण

नयी केमजे मुनिने योग्य एवी पण शुरू वसति आदिकने तिं
हेतुनुं गेहगणुं होत नो ए हेतु अनेकांतिक केहेवात पण ते मु
निमने तिं देवज्जयन्ता उरजोगनुं सेरामात्र पण देवचारणुं न
मने ए हेतु अनेकांतिक पण नयी एटसे व्यभिचारी नयी.

टीका—नारि सत्प्रतिपत्तः प्रतिपत्तानुमानानामोक्तता
तिं प्रमेय निम्नत्वात् ॥ नारि बाधितविषयः प्रत्यक्षारिजि
तानुं विवक्षितम् ॥ ननुप्रत्यक्षेणैव सम्प्रति जिनएहेरासारंनेन
प्रमाणेन प्रमाणेन प्रमाणेन साध्यधर्मस्य हेतुविषय
प्रमाणेन विवक्षितानामोक्तता नहेतु बाधितविषय इति चेत् ॥

प्रमाणे नयी ए हेतु सप्रतिपत्तः नयी केमजे प्रतिपत्तिना
प्रमाणेन विवक्षितम् ॥ नारि बाधितविषयः प्रमाणेन विवक्षितम्
प्रमाणेन विवक्षितम् ॥ ननुप्रत्यक्षेणैव सम्प्रति जिनएहेरासारंनेन
प्रमाणेन प्रमाणेन प्रमाणेन साध्यधर्मस्य हेतुविषय
प्रमाणेन विवक्षितानामोक्तता नहेतु बाधितविषय इति चेत् ॥

કેમ એ હેતુ ન વાંધ પામ્યો ત્યારે સુવિહિત ઉત્તર આપે છે જે એમ તારે ન વોલવું.

ટીકા:—તેપાં મુન્યાજ્ઞાસત્ત્વેન તત્ર તદ્વાસ દર્શનેના પિતદ્વા-
સસ્ય મુન્યયોગ્યતાયા વાધિત્વમિતિહેતોર્વિષયાપહારાજ્ઞાવાન્ન
વાધિત વિષયત્વમિતિ ॥ એવં સાધનાંતરમપિ પ્રકૃતસિદ્ધ્યેદ-
ર્શ્યતે ॥ જિનગૃહવાસો યતીનાંવર્જનીયઃ ॥ પૂજ્યાશાતનાહેતુ-
ત્વાત્ ॥ ગુર્વાસનાવસ્થાનવદિતિ ॥ અત્રાપિ હેત્વાજ્ઞાસોચ્ચારઃ
સ્વયજૂહ્યઃ ॥ તદેવમુપપન્નમેતદ્યતિજિર્જિનગૃહે ન વસ્તવ્ય મિ-
તિરૂત્તાર્યઃ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—કેમ જે તે ચૈત્યમાં રહેનારા મુનિ નથી, એતો મૂનિના
આજ્ઞાસ છે એટલે મુનિ જેવો વેપ રાखે છે પણ મુનિ નથી. માટે
તેનો ચૈત્યમાં નિવાસ દેખાય છે તેણે કરીને પણ સાધુને ચૈત્યમાં નિ-
વાસ કરવો તેનું અયોગ્યપણું છે માટે વાધિત છે એટલે નિષેધ છે એ
હેતુ માટે હેતુનો વિષય જે અયોગ્યપણું તેનો નાશ જે યોગ્યપણું તે
નથી, માટે એ હેતુને વાધિત વિષયપણું નથી. એ પ્રકારે વીજું પણ
અનુમાન સાધન આ પ્રકૃત વાતની સિદ્ધિને અર્થે દેખાય છે. જે, જિ-
નઘર વાસ યતિને વર્જવા યોગ્ય છે કેમ જે પૂજ્યની આશાતના થાય
છે એ હેતુ માટે ॥ દૃષ્ટાંત ॥ જેમ ગુર્વાદિકના આસન ઉપર વેસવું તે
આશાતના છે માટે વર્જવા યોગ્ય છે તેમ આ અનુમાનમાં પણ હે-
ત્વાજ્ઞાસનો ઉચ્ચાર પોતાની મેલે તર્ક કરી લેવો તે હેતુ માટે એમ
સિદ્ધ થયું જે યતિને જિનઘરમાં ન રહેવું એ પ્રકારે સાતમા કાવ્યનો
અર્થ થયો ૬તિ યતિને ચૈત્યવાસ નિષેધનો ઉચ્ચાર થયો ॥ ૭ ॥

टीका:-इदानीं जिनाद्यासेवितत्वेन सिद्धांतोक्तत्वेन न य-
तीनां परगृहवसतिं व्यवस्थापयन् वसत्यक्रमान्धारं वृत्तद्वयेन
निरसिसिपुराह ॥

अर्थ:-हवे साधुने परघरमां निवास करवो केमजे जिन प-
रमात्मा आदिक पुरुषोए परघर वास कर्यो ठे ए हेतु माटे ने सि-
द्धांतमां पण परघर वास करवानो कह्यो ठे, माटे साधुने परघर वास
करवो ए प्रकारे स्थापन करता सता वसति अक्रम नामे द्वारने वे
काव्य वमे निराकरण करता एटले वसति जे परघर तेमां साधुनेन
रहेवुं एवां जे लिंगधारीनां वचन तेनुं खंरुन करता सता कहे ठे.

मू ल ाव्य

साक्षाजिनैर्गणधरैश्च निषेवितोक्तां, निःसंगताग्रिमपदं
मुनिपुंगवानां ॥ शय्यातरोक्ति मनगारपदं च जानन्
विद्वेष्टि कःपरगृहे वसतिं सकर्णः ॥ ८ ॥ चित्रोसर्गाप-
वादे यदिह शिवपुरीदूतभूते निशीथे, प्रागुक्ताभूरिज्ञेदा
गृहिगृहवसतीःकारणे पौद्य पश्चात् ॥ स्त्रीसंसक्तादियु-
क्तेष्वजिदितयतनाकारिणां संयतानां सर्वत्रागारिघा-
मि न्ययमि नतु मतःक्वापि चैत्ये निवासः ॥ ९ ॥

टीका:-कःसकर्णःपुमान् परगृहेगृहिसदने वसतिं निवासं
विद्वेष्टि अनुशेते मात्सर्यान्नक्रमते निषेधतीतियावत् । मुनिपुंग-

વાનાં સુવિદિતયતીનાં ન કશ્ચિદિત્યર્થઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ અક-
ર્ણોદિકર્ણોંવિના સિદ્ધાંતોક્તામપિ પરગૃહ વસતિમનાકર્ણયન્
દ્વિષ્પાદપિ યતોલોકેપિ વધિરસ્તોકમપિતદ્વચના શ્રવણાન્મા
મેયોધિદ્વિપતીતિ મન્યમાનોદ્વિષન્નુપલજ્યતે ॥ યઃપુનઃ સર્કર્ણઃ
સ શ્રવણોઽથચ હૃદયઃપરગૃહવાસચૈત્યાંતર્વાસગુણદોષવિચારચતુર
ઈતિયાવત્ ॥ સપરગૃહવસતિં યતીનામનુમોદયત્યેવ નતુ દ્વેષ્ટિ ॥

અર્થઃ—કોણ માણો પુરુષ સાધુને પરધરમાં નિવાસ કરવો તે
મત્તે દ્વેષ કરે ? નજ કરે જે હેતુ માટે લોકમાં પણ વેહેરો પુરુષ ઉ-
પદેશકની યોની પણ વાત સાંજળી શકતો નથી માટે એમ જાણે છે
જે શ્યાં પુરુષ મારો તિરસ્કાર કરે છે. એમ માનીને તે ઉપર દ્વેષ કરતો
જાણાય છે. પણ જે કાનવાલો છે તે દ્વેષ કરતો નથી. કેમજે તે માણો
પુરુષ પરધર નિવાસને ચૈત્યમાં નિવાસ એ વેનો ગુણ દોષનો વિચાર
કરવામાં ચતુર છે માટે તે પુરુષ સાધુને પરધરમાં નિવાસ કરવો તેની
અનુમોદનાજ કરે છે પણ દ્વેષ નથી કરતો.

ટીકાઃ—કિંરૂપાંવસતિમિત્યાહ ॥ નિપેવિતા નિવાસેનોપજુ-
ક્તા ઉક્તાચ સ્વમુલ્લેન યત્યાશ્રયણીયત્વેનાગમે પ્રતિપાદિતા નિ-
પેવિતા ચાસાવુક્તાચેતિકર્મધારયઃ કથંસાક્ષાત્પ્રત્યક્કંસ્વયં મિત્ય-
ર્થઃ ॥ કૌર્જિનૈસ્તીર્થકૃદ્ધિઃ ગણધૈરે ગૌતમ સ્વામિપ્રમૃતિજિઃ ॥ ચં-
સમુચ્ચયે ॥

અર્થઃ—તે નિવાસ કેવો છે તે કહી દેવાને છે જે જે ગૃ-
હસ્યોએ પોતાનો નિવાસ કરવો તેણે કરીને જોગવેલો ને વઢી શા-

छमां साधुने एवा निवासनो आश्रय करवापणे , कहेलो : प्रतिपाद
करेलो माटे शास्त्रमां कहेलो ने गृहस्थोए जोगवेलो ए वे पदनो कर्म
धारय समास करवो. कये प्रकारे कहेलो ? तो साक्षात् प्रत्यक्ष पो
कहेलो एटलो अर्थ ठे, कोणे कहेलो तो तीर्थंकर तथा गौतमस्वाम
आदि गणधरोए कहेलो चकारनो समुच्चय अर्थ करवो.

टीकाः—तथाहि ॥ जगवान् श्रीमहावीरोवर्षाचतुर्मासकं
तिष्ठानुर्दयमानपाखंनिनामाश्रमं गतस्तत्कुलपतिना जगवत्
पितुवयस्येन सवहुमानमनुज्ञातस्तदुदजमध्युवासेत्यादि श्रू-
यते तथाचावश्यकचूर्णिः ॥ ताहे सामी वासावासे उवागएतं
पेव दूझांतग गामं एइ॥ तत्ये गंमि उरुए वासावासंठिओत्ति॥
तया ॥ ताहे सामीरायगिहउं तत्यवाहिरिगाए तंतुवायसाखाए
एगंदिसिं अहापनिरुवअवगहं अणुन्नवित्ता चिछइत्ति ॥

अर्थः—परघर यास तीर्थंकर महाराजे कयों ठे ते कही वे
खाने ठे. जे जगवान श्रीमहावीरं स्वामी वर्षाचोमासु रहेवा इत्य-
तासता, दुख पामता पाखंनि तेमना आश्रममां गया त्यारे जगवा-
नना पितानो मित्र कुलपति तेणे बहुमानपूर्वक अनुज्ञा करी त्या
तेनी पर्यं शाळामां निवास कयों इत्यादि सांनळीए ठीए वळी
आवश्यक चूर्णिमां कहुं ठे जे.

टीकाः—तथा श्री सिद्धगिम्हूरयोवैग्मुनिवसतिपात्रं संस्था-
प्य बहिः संज्ञाभूमिं गता इतिनश्रूयते॥ तथाहि ॥ अथप्राप्ता-

यरिया मप्रएहे साहुसु जिंसुं निग्ज एसुसन्नाभूमिं निज्जया ॥
वइरसामीवि पमिस्सयपालोत्ति ॥

अर्थः—बली श्री सिंहगिरि आचार्य वैरस्वामीने वसतिपाल-
यापिने वारणे संज्ञाचूमि प्रत्ये गया एम सांजलीए ठीए ते वचन जे.

टीकाः—एवं निषेविता जिनादिजिः परगृहवसतिः ॥ तथा
संविग्गसन्निज्जगमुत्ते नीयाइमुत्तहाठं दे ॥ वधंतस्सेएसुं वसदी
एमगणाहोइ ॥ इत्यादिना बहुधा सप्रपंचं जिनादि जिरुक्ता
चतां ॥ तत्रच निषेवितोक्ते ति समासकरणं जगवच्छनक्रिकयोः
सर्वदाप्यविसंवादंसूचयति ॥

अर्थः—ए प्रकारे परघरनो निवास ते जिनश्चादि महांत पुरु-
षोए सेव्यो वे.

टीकाः—तथा सज्यते जनो स्मिन्नितिसंगः ॥ सदनधनधनक-
तनयवनितास्यजनपरिजनादिपरिग्रहः ॥ निर्जतः संगान्निः
संगस्तेषां ज्ञावः तस्याः अभिमंमुख्यं पदं स्थानं मुनीनां परगृहव-
सतिः सत्यां हि तस्यां निःसंगता पदमनुब्रूयाति ॥

अर्थः—बली लोक जेने विषे पंधाय ते संग कहीये ते कयो
तो पर; धन; सुवर्ण; पुत्र; स्त्री; सगांसंबंधि. सेवकादि ए
सर्व परिग्रह कहीए, ते निसंगतानुं मुख्यस्थान मुनिने परपर नि-

વાસ છે. માટે તે પરધરનિવાસ કરયેસતે નિઃસંગતાપદનો શ્રુતા
કરે છે. એટલે નિઃસંગ પણું સ્થિતિ કરીને ટકે છે.

ટીકા—તથાહિ ॥ સાધૂનાં પરગૃહવસતિ મુપલગ્ન્ય સોકે વ-
કારોજવંતિ ॥ કિલાતિહુર્ગતાનામપિ પ્રાયેણ તૃણકટીરકમાત્રં
સ્વસત્તાયાં જવત્યેપાં તુ તદપિ નાસ્તીત્યહો નિઃપરિમદ્તાઽમીપાં
॥ તદુક્તં ॥ ધન્યાઞ્રમી મહાત્માનો નિઃસંગામુંનિપુંગવાઃ ॥ શ્ર-
પિચ્વાપિસ્વકં નાસ્તિ યેપાં તૃણકુટીરકં ॥ પરગૃહવાસે વિનાંતું સં-
પ્રત્યુદ્યાનવાસસ્યાશક્યત્વેન મુનીનાં સ્વગૃહાર્યમારંજસંજયે મું-
નિત્યહાન્યા જનોપદ્માસાપત્તેઃ ॥

અર્થઃ—તે દેશાને છે જે સાધુને પરધરમાં રહેવું દેશીને સોકને
વિષે કહેનારા થાય છે જે જુઝને દરિદ્રિ હુલીઆને પણ વદુધા ત-
પની હુંપમી માત્ર પણ પોતાની સત્તામાં હોય છે ને આ સાધુને તો
તે પણ નથી માટે આ સાધુનું પરિમદ્ રહિતપણું તો મોટું આશ્ચર્ય
કારી છે તે આ શ્લોકમાં કહ્યું છે જે આ મહાત્મા પુરુષ નિઃસંગમું-
નિ મળ્યે શ્રેષ્ઠ છે, જેમને પોતા સંબંધિ કોઈ જગાણ પણ તૃણની હું-
પમી પણ નથી માટે એવા પુરુષોને ધન્ય છે માટે પરધર વાસ વિનાનો
આ કાષ્ટમાં ઇચ્છાનવામ કરવો તે તો અશક્ય છે. એ હેતુ માટે મું-
નિને પોતાને અર્થે રહેવાનું ઘર કરવાનો સંજય થયે સતે મુનિપણાની
દાનિ યશે તેણે કરીને સોકને ઉપદ્રામ કરવાની પ્રાપ્તિ યશે એ હેતુ
માટે પરધર વામ કરવો એજ શ્રેષ્ઠ છે.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ जे घरसरणपसत्ता ठकायरिउ सर्कि
चसा अजया ॥ नवरं मोत्तूण घरं निसंकमणं कयं तेहिं ॥ निःसं-
गताया अग्निमं मौलंपदं लक्षणं लिंगं मित्यर्थः ॥ पदं व्यवसिति
त्राणस्थानलक्षमां ध्रुवस्तुष्टित्यनेकार्थवचनात् ॥ निःसंगताहि
मुनित्वस्य लक्षणं वह्निरिवदाहपाकादि सामर्थ्यस्य तस्याश्चलिंगं
परगृहवसतिः धूमश्चवह्नेः निःसंगतामंतरेण हि निःस्पृहस्य पर-
गृहवसतिर्विना धूमलेखेवानुप पद्यमानतां गमयति.

अर्थः—अथवा आ प्रकारे अर्थ करो जे निःसंगतानुं अग्नि-
पद कहेतां मुख्य बिह ए परघर निवास ठे. एटलो अर्थ ठे, ते
रद शब्दनो चिन्हरुपि अर्थ कयों ते उपर कोशनुं प्रमाण थापे
ठे जे, पदशब्द जे ते रक्षण; स्थान, चिह्न, चरण, वस्तु
एटला अर्थने बिपे प्रवर्तें ए प्रकारे अनेकार्थ कोशनुं बचन ठे
माटे निःसंगता जे ते निश्चे मुनिपणानुं लक्षण ठे. जेम दहन थबुं
परिपक्व थबुं इत्यादि जे सामर्थ्य ते अग्निनुं लक्षण ठे तेम मुनिप-
णानुं लक्षण निःसंगता ठे, ते निःसंगतानुं चिह्न परघर निवास
ठे जेम अग्निनुं चिह्न धूम ठे, ज्यां धूम ठे त्यां
अग्नि होयज तेम निस्पृह पुरुषने परघर निवास ठे त्यां निः
संगपणुं पण होयज जेम अग्नि विना धूमरेखा घटती नथी तेम
निःसंगता विना निस्पृहने परघर निवास घटतो नथी.

टीकाः—अतो निःसंगतानांतरीयकत्वाद्भवति निस्पृह-
स्य परघरवसतिस्तल्लिंगं ॥ नहि स्वाधीने विजवे मनस्वी कधि-
त्परमुपजीवेदिति ॥ अत्रच पदशब्दश्च विष्टलिंगत्वात्त विशेष-
प्य लिंगता ॥

અર્થ:-એ હેતુ માટે નિઃસ્પૃહને પરચરમાં રહેવું એ નિઃસંગતાનું ચિન્હ છે કેમજે નિઃસંગતા ઢાંકેલી નથી. ઝંઘામી છે એ હેતુ માટે ને કોઈ પણ માણે પુરુષ પોતાને આધિન વિજ્ઞવ ઠતે પરણ પ્રત્યે નિવાસ કરીને ઝપજીકા કરે ? ન કરે આ જગાણ પદ શબ્દ અજહત્ લિંગે છે. માટે વિશેષ્વના જેવું સ્ત્રી લિંગપણું ન થયું, નિત નપુંસકપદ શબ્દ રહ્યો.

ટીકા:-કિં કુર્વન્ ન વિદ્વેષ્ટીત્યતઆહ ॥ જાનન્ આગમ શ્રવણેના વબુધ્યમાનઃ ॥ કાંશય્યાતર ઇત્યુક્તિર્જાપાતાં ॥ સિદ્ધાંતેહિ શય્યાતરઇતિ જાપા શ્રૂયતે ॥ નચાસૌ સાધૂનાં પરગૃહવાસં વિનોપપદ્યતે ॥ તથાહિ ॥ શય્યાવસત્યાયતિચ્ચોદાનાતરતિ સંસારપારાવાર મિતિ શય્યાતર શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થ:-શું કરતો ઠતો વિદ્વેષ ન કરે એવી આ શંકાયી કાં છે જે આગમના શ્રવણે કરીને શય્યાતર એ પ્રકારની ઝક્તિ પદ્ધતિ જાપા તેને જાણતો ઠતો સિદ્ધાંતમાં શય્યાતર એ પ્રકારની જાપા સંનઝાય છે, તે સાધુને પરચરમાં નિવાસ વિના ઘટતી નથી મધ્યે તેજ કહી દેલાને છે જે શય્યા જે વસતિ પદ્ધતિ નિવાસ તેનું સાધું થાપવા ચકી સંસાર સમુદ્રને તર. તેને શય્યાતર કહીએ એમ શય્યાતર શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:-તદુક્તં ॥ શય્યાવસતિરાશ્યાતાયતિચ્ચોદાનતત્ત્વપા ॥ પરતરનિ જ્ઞવાંતોધિ શય્યાતર મુશંનિ તં ॥ પરગૃહવસતિ વિના

तु यतीनां न कस्यचित्साधुशय्यादानेन तरणमस्तीति शय्यातर
शब्दस्य स्वार्थालाप्तेन निर्विषयत्वापत्त्या सिद्धांते प्रतिस्थानमु-
च्चारणं कथमिवशोऽज्ञां विभ्रयात् तस्मादागमे शय्यातरशब्दश्रुते
रपि परगृह्यवसतिर्मुनीनामवसीयते ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कह्यो ठे जे शय्या ए प्रकारनुं निवासनुं
नाम कह्युं ठे, तेनुं साधुने थापवाथकी जे संसार समुद्रने तरे ठे.
तेने शय्यातर कह्यीए माटे मुनिने परघर निवास विना तो कोइने
पण मुनिने शय्या देवार्थी तरवापणुं नहि थाय त्यारे शय्यातर श-
ब्दने पोताना अर्थनी प्राप्ति न थाय तेणे करीने ते शय्यातर शब्द
प्रवर्तवानुं स्थान न रह्युं तेणे करीने व्यर्थ परमेशे, ने सिद्धांतमां
तो ठाम ठाम शय्यातर शब्दनुं उच्चारण कर्युं ठे, ते केम करीने शोऽज्ञानुं
धारण करशे, ते माटे आगममां शय्यातर शब्द सांजळीए गीए
तेथी पण साधुने परघर निवास करवो एवो निश्चय थाय ठे.

टीकाः—तथाचागमः ॥ सिद्धायरुत्तिज्ञानइ आसयसामिति ॥
तथा सिद्धायरो पट्टया पट्टुसंदिष्ठो व होइकायवो इत्यादि ॥ मुनूण
गेहंतु सपुत्तदारो वणिज्जमाइहिउकारणोहिं ॥ सयंव अत्रंव वइज्ज
देसं सिज्जायरो तत्थ सएव होइ ॥ तथा ॥ जो देइ उवसयं मु-
णिवराण तवनियमवंजजुताण ॥ तेणं दिन्ना पत्थन्नपाससय-
णासणविगप्पा इत्यादि ॥ तथाऽनगारपदंचजानन्निति सवंप्यते ॥
॥ चः समुच्चये ॥ नवयतेऽगारंरुहं यस्या सावनगारस्ततधा-
नगार इतिपदं व्यपदेशस्तत् श्रुतेऽनगारपदंधूपते ॥ तद्यतेपां
स्वागाराज्ञावेन परागारवासेन च संगच्छते ॥ अन्यथा स्वगारसद्-

ज्ञावे चैत्यवासे वा यथाक्रमं यत्ते गृहपतिमठपतिव्यपदेशप्रसंगेना-
नगारपदवैयर्थ्यमापद्येतेति ॥

अर्थः—बळी शुं जाणतो सतो छेप न करे ? तो अनगार पदने जाणतो ए प्रकारे संबंध करवो ने चकार ठे तेने समुच्चय अर्क विषे जाणवो, नथी घर जेने तेने अनगार कहीए ते हेतु माटे अनगार ए प्रकारना पदनो व्यपदेश ठे. एटले व्युत्पत्ति सहित पदनो अर्थ ठे ते सांजळे सते जे शास्त्रमां अनगार पद संज्ञळाय ठे. ते ते साधुने पोताना घरनो अज्ञाव करवो एटले परित्याग करवो तेषे करीने परघरमां निवास करवो ए प्रकारे ए शब्दना अर्थनो संबंध थाय ठे एम जाणवुं ने जो एम जाणे तो पोतानुं घर ठते अथवा चैत्यवास ठते साधुनुं नाम गृहपति अथवा मठपति ए प्रकारे स्थापानो प्रसंग थाय एटले साधुने जो पोता संबंधी घर होय तो ते गृहपति कहेवाय पण अणगार न कहेवाय ने जो साधुने चैत्यवास होय तो ते मठपति कहेवाय पण अणगार न कहेवाय तेणे करीने अनगार पदनुं व्यर्थपणुं प्राप्त यशे माटे मुनिने परघर वास ठे एम निरुद्ध थयुं.

टीकाः—ननु कथमेतदेवं यावता यद्भिः सर्वयागमे चैत्यवासोऽन-
ज्जिमनः स्यात्तदापरगृहवसतिः क्षम्येतापि ॥ यदा तु तत्र फय-
जैत्यवासोऽतिहितं पि हवेनेव जवद्भिः परगृहवसतिराश्रीयते तदा
कथं क्षम्यत इत्यत आह ॥

अर्थः—विंगधारी शंका करी बोले ठे, जे आ एम केम करी

તો ? જો સર્વથા આગમમાં ચૈત્યવાસ અજિમત ન કહ્યો હોત તો પરધરવાસ જે તમે થાપ્યો તેની ક્ષમા કરીએ પણ જ્યારે તો તે આગમમાં કોઈ જગાએ ચૈત્યવાસ કહ્યો હોય, તોપણ હઠવાદથીજ તમો પરધરવાસનો આશ્રય કરોતો ત્યારે તો ક્ષમા કરીએ એ પ્રકારનું લિંગધારીનું આશંકાવાક્ય ધારિ સુવિદિત ચિત્રાત્સર્ગ એ કાળ્યે કરીને ઉત્તર આપે છે,

ટીકા:-ચિત્રોત્સર્ગેત્યાદિ ॥ યત્ યસ્માત્ ઇદેતિ સન્મુનીનાં નિત્યાન્યાસ વિપયત્વેન પુરોવર્તિનિ અથવા ઇદ્ પ્રવચ્ને નિશીધે પ્રકલ્પાધ્યયને પંચમોદેશકાદૌ કિંજૂતે ? સામાન્ય વિધિરુત્સર્ગઃ વિશેષવિધિરપવાદઃ ॥ ઇજ્જુયમ્મગુસગ્ગો અવવાઠં તસ્સ પેપ્પ-નિવરકો ॥ ઉત્સગ્ગાઠ પન્તં ધરેહ્સાલંબણ મવાઠ ॥ ઇતિવચનાત્ ॥ ઉત્સર્ગશ્ચાપવાદશ્ચેતિ ઇંદ્રઃ તતશ્ચ ચિત્રોનાનાવિધૌવસ-ત્યાદિગોચરાબુત્સર્ગાપવાદૌ સામાન્યવિશેષ વિધી યત્ર સતપા તત્ર

અર્થ:-જે ચિત્રોત્સર્ગાપવાદે આ નિશીય સૂત્રમાં નાના પ્રકારનો ઉત્સર્ગઅને અપવાદ સંબંધિ માર્ગ છે આ નિશીય સૂત્રમાં એમ જે કહ્યું તેનો અજિપ્રાય એ છે જે સારા મુનિયોને તેનો નિત્ય અન્યાસ કરવે કરીને આ પ્રત્યક્ષ જણાતું જે નિશીય સૂત્ર તેન વિષે અથવા આ પ્રવચનમાં નિશીય સૂત્રને વિષે પ્રકલ્પ અધ્યયનના પાંચમા ઉદ્દેશાને વિષે એ પ્રકારે ઇદ્ શબ્દનો અર્થ કરો તેમાં સામાન્ય વિધિ તે ઉત્સર્ગ કહીએ ને વિશેષ વિધિ તે અપવાદ કહીએ, ને કહ્યું છે જે ઉત્સર્ગ માર્ગ તે રુઝુ માર્ગ કહીએ ને તે ઉત્સર્ગનો પ્રતિરહ અપવાદ માર્ગ કહીએ ને જે ઉત્સર્ગ માર્ગથી પગે છે. તેને આલંબન

સહિત હોય ને શું એમ છે કેમ જે અપવાદ માર્ગ ધારણ કરે છે, પ્રકારના વચનથી ઉત્સર્ગ તથા અપવાદ એ બે પદનો ઇંદ્ર સમાજ કરવો ત્યાર પછી નાના પ્રકારના નિવાસસ્થાન આદિકને વિષે જાણતા છે ઉત્સર્ગ અપવાદ કહેતાં સામાન્ય વિશેષ વિધિ જેને જિંદગી સૂત્ર છે.

ટીકા:-શિવપુર્ય્યા નિઃશ્રેયસનગર્ય્યા દૂતજૂતઃ સંદેશહરસદ્ શસ્ત્ર જૂતશબ્દસ્થાત્રસદ્દશવાચિત્વાત્ ॥ તેનાયમર્યઃ ॥ યથા કશ્ચિત્પરરાજદૌવારિકાદિઃ કસ્યાંચિત્પુરિષ્વિવિદ્યુસ્તપૃથ્વીપતિસંદિષ્ટદૂતજ્ઞિતેન પ્રવેશં પ્રાપ્નોતિ તથા યતિરપિ નિઃશ્રેયસપુરે નિશીથપ્રતિપાદિતવિધિનેતિપ્રાક્ પ્રથમં યક્ત્વા પ્રતિપાદ્ય જૂરિજ્ઞેદાઃ પ્રજૂતપ્રકારા ગૃહિગૃહવસતીર્ગૃહસ્યસદનરૂપોપાશ્રયાન્ પશ્ચાચ્ચરમકારણે તથાવિધવસત્યલાઙ્ગલક્ષણે હૈતો અપોથ અપવાદવિપરીકૃત્ય તાણ્વેતિ ગમ્યતે ॥

અર્થ:-બહી નિશીથ સૂત્ર મોક્ષનગરીના દૂત જેવું છે. મૂલ શબ્દ આ જગાએ સદ્દશ વાચી છે તેણે કરીને આ અર્થ થયો. જેમ કોઈક પરરાજાનો દ્વારપાલ હોય, તેમ કોઈક નગરીમાં પ્રવેશ કરવા જતો પુરુષ તે પૃથ્વીપતિ રાજાએ આજ્ઞા આપેલા દૂતના કહેવાથી તે નગરીમાં પ્રવેશ પામે છે તેમ યતિ પણ મોક્ષપુરીમાં, નિશીથ સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલા વિધિયે કરીને પ્રવેશ કરે છે માટે મોક્ષપુરીના દૂત જેવું નિશીથ સૂત્ર કહ્યું તેમાં પ્રથમ ઘણા પ્રકારનાં ગૃહસ્થનાં ઘરરૂપી ઉપાશ્રય પ્રતિપાદન કર્યા ને પછી બેલા કારણમાં

ते प्रकारना निवासनो खान्न न थाय ए हेतु माटे अपवादरूप तेनेज प्रतिपादन कर्या ठे.

टीकाः—अयमर्थः॥ निशीथेहि पूर्वमौत्सर्गिका वसतिजेदा यतिनिवासयोग्यत्वेन प्रतिपादिताः यथा मूद्युत्तरगुण सुखं चीपमु-
पमगविवज्जियं वसहिं, सेविज्जा सबकाळं विवज्जाए हुंति दोसा-
उ ॥ विठिन्ना खुड्डलिया पमाणजुत्ताउ तिविद्वसद्विउ ॥
पढमवियासुदाणे ॥ तत्थय दोसा इमे हुंति ॥

अर्थः—आ स्पष्ट अर्थ ठे जे निशीथ सूत्रमां प्रथम साधुने रहेवा योग्य निवासना जेद उत्सर्ग मार्गे प्रतिपादन कर्या ठे जे मूल गुण तेणे करीने शुद्ध स्त्री तथा पशु तथा नपुंसक तेणे रहित ए प्रकारना निवासने सर्व काळे सेववो ने जो दोष होय तो ते निवा-
सनो त्याग करवो.

टीकाः—साध्वीरुद्दिश्योदिता ॥ गुत्तागुत्तदुवारा कुसपत्ते सत्तिमंतगंजीरे ॥ जीयपरिसमदविए अज्जासिज्जायरे जणिए ॥
घणकुत्ता सकवामा सागारियजगिणिमाइपेरंता ॥ निप्पश-
वायजोगा विठ्ठिन्नपुरोद्दमा वसही ॥

वळी साध्वी उद्देशीते कसुं ठे जे

टीकाः—तदस्तान्ने पश्चात्ता एवापोदिताः ॥ यथा ॥ इत्थं प्रतिबद्धायामपि वसतो कारणेन वस्तव्यं ॥ तथाचाह ॥ अज्जा-

ए निग्गयाई तिस्सुत्तो मग्गिऊण अस्सईण॥गीयत्था जयणाए व
संति तो दव्वपन्निवळे ॥

रूवं आचरणविहि वट्ठालंकारज्जोयणे गंधे ॥ आनज्जन-
नामयगीये सयणे य दव्वंमि ॥ अऊण निग्गयाई तिस्सुत्तो
मग्गिऊण अस्सईण॥गीयत्था जयणाए वसंति तो ज्ञावपन्निवळे
जह् कारणपुरिस्सेसु तह् कारण इत्थियासुवि वसंती ॥ अऊण
वात्तसावय तेणेषुय कारणे वसइ ॥

टीकाः—ततोऽपोद्यकिंकृतमित्याह ॥ न्ययमि संयतानां नि-
न्यास इति संबंधः ॥ संयतानां निवासोऽवस्थानं न्ययमि ॥ सं-
यतयातस्य सामान्येन सर्वत्र प्रसृतस्य पाक्षिक्यांचेत्येपि
प्राप्तायेकविषयतया व्यवस्थापने नियमः ॥ नियमः पाक्षिके
सतीति वचनात् ॥ तेनैकविषयतया व्यवस्थापित इत्यर्थः
विषयैक्यमेव दर्शयति ॥ अगारिधास्मिण्दृस्थागारे ॥

अर्थः—त्यार पठी थपवाद कहीन शुं कयुं तो त्यां कहे वे
के साधुना निवासनो नियम कयों एटले सुविहित मुनिने रद्देवाना
स्थाननो नियम कयों केम जे सामान्यपणे सर्व स्थान कक्षां तेमां
सर्व जगाण मुनिने रद्देवानी प्राप्ति यइ त्यारे एक पक्षे चैत्यमां पण
रद्देवानी प्राप्ति यइ ने नियम तो कोन कहेवाय ? जे घणी जगार्-
मांघी एक जगाण रद्देवानुं म्यापन करयुं तेनुं नाम नियम कहीण
ते नियम तो चैत्यवाम आदिक जोरे पक्ष होय त्यारे वाय ध प्रका-

रनुं वचन ठे माटे मुनिने रहेवानो विषय एक स्थानकनो ठे. एटलो
अर्थ ठे. ते मुनिने रहेवा विषे एक स्थानक ठे तेने देखामे ठे जे
गृहस्थना घरमां रहेवुं बीजे न रहेवुं.

टीकाः—कीटशे स्त्रीणां योपितां संसक्तिः संसर्गोरूपाया-
पातप्रत्यासत्तिः ॥ आदिगृहणात् पशुपंक्त्यादिग्रहः तद्युक्तेऽपि
तत्सहितेपि ॥ आस्तां तद्भरहित इत्यपिशब्दार्थः ॥ न जा वयस्स
अगुत्ति इत्यादि वचनात् स्त्रीसंक्तिमति पशुपंक्त्यो सविग्रहं मो-
हानलदीवियाण जं होइ ॥ पायमसुहा पवित्री पुत्रजनवन्तासठ
तहयेत्यादिवचनात्पशुपंक्त्यसंसक्तिमति च परसदने वसतां
संयतानां मन्मथोत्कलिकायनेकदोषसंज्ञवात् कथं तत्र वासो
नियमित स्तत्राह ॥

अर्थः—ते गृहस्थनुं घर केवुं ठे, तो स्त्रीश्रोना संबंध सहित
ठे. एटले स्त्रीश्रोनां रुपयादिकनुं इत्यादि जेमां स्त्री संबंध रग्यो ठे.
आ जगोए आदि शब्दनुं ग्रहण कर्युं ठे माटे गृहस्थनुं घर पशु तथा
नपुंसक इत्यादिके करी सहित होय तोपण तेमां मुनिने निवास
करवो, तो जेमां स्त्री आदिकनो संबंध न होय ने तेमां निवास क-
रवो तेनी तो शी बात करवी. ए प्रकारे थपि शब्दनो अर्थ ठे ए
प्रकारनां वचन सांजळीने खिगधारी आशंका करे ठे जे ब्रह्म व्र-
तनी अगुत्ति इत्यादि वचनथी स्त्रीनो जेमां संबंध ठे जेमां पशु अ-
थवा नपुंसक रह्यो ठे. तेथी जेमां मोहरूपी अग्नि प्रदित घाय ठे
इत्यादि वचनथी पशु तथा नपुंसक तेनो संबंध जेमां ठे, एवा पर-
घरमां रहेनारा साधुने कामनुं उदीपन घाय इत्यादि दोषनो संज्ञ

ते माटे केम त्यां निवासनो नियम कयों तेनो उत्तर सुविहित
उत्तर आपे ठे.

टीका:—अजिहिता निशीथे प्रतिपादिता यतना स्त्रीसं-
क्यादिसंज्ञवात्कंदर्पविकाराद्यसत्प्रवृत्ति निवृत्ति पटीयसी
तिरस्करणीकटाद्यंतर्द्धानरूपाचेष्टा ॥ यदाह ॥ जीइपनूवतरात्
पवित्तिविणिवित्तिलस्कणं वत्थुं सिज्जइ चिछाइ जअथो स
जयणा णाइविविइमिं ॥

अर्थ:—जे साधुने गृहस्थना घरमां निवास करवो एम
शीथ सूत्रमां प्रतिपादन कर्युं ठे. ने तेमां स्त्रियादिकनो संबंध थं
होय तो यतना करवानी कही ठे. ते यतना तेशुं ? तो कामविकार
आदि असत्प्रवृत्तिनी निवृत्ती करवामां चतुर एवी चेष्टा करवी तें
नाम यतना कहीए एटले स्त्रियादिकनां रुपादिक न देखाय माटे
चक नांखवो अथवा कमीत, सादमी, इत्यादिकनो वच्चे पन्ढो वांर
वो जेथी ते न देखाय एम करवुं ए प्रकारनी यतना करीने पण
गृहस्थना घरमां निवास करवो पण चेत्यादिकमां न करवो.

टीका:—आणाइ विविइमिति ॥ आइयायासोपदेशनीत्या
विपदिद्व्येक्षत्रकालभावादीत्यर्थः ॥ तत्कारिणां तदुद्यतानां ॥
यदाह ॥ ज्ञावमि गायमाणा पढमं गायंति रूपपन्निवदे ॥ तद्वियं
करुगचिखमिणी तस्सासइ वंति पासवणो ॥ पासवणमत्तएसुं
छाणे अक्षथ चिलिमिणीरूवे सज्जाए झाणेवा आवरणेसदकर-

ण्येयं ॥ जहि अप्यपरा दोसा ॥ आचरणार्ण दूरओपसिया चिख-
मिणि निसिजागरणं गीए सज्जायजाणाइ ॥ अछाणनिग्गयाई
तिखुत्तो मगिऊण असईए ॥ गीयत्था जयणाए वसंति तो द-
वसांगरिए ॥ अद्दाण निग्गयाई वासे सावयतिए व तेणजए, आव-
खिया ति विहेवी, वसंति जयणाए गीयत्था ॥

अर्थः—आंगळ पाठळ आवी गयो ठे.

टीकाः—इयं यतना स्त्रीसंसक्तवसतिमधिष्ठित्योक्ता ॥ पशु
पंरुगं संसंकायामपि वसतो वसतामेतदनुसारेण संजविनीय-
तना दृष्टव्या ॥ तदयमर्थः ॥ स्त्री संकृपादिसंज्ञेवैष्येवंविध-
तनास्तावधानानां मुनीनां न तज्जन्या दोषाः प्राप्नुयन्ति स-
र्वत्र सर्वस्मिन्नपि वसत्यधिकारप्रवृत्तोद्देशकांदौ ॥

अर्थः—ए प्रकारनी यतना स्त्रीना संबंध सहित ज्यारे नि-
वास होय तेनो अधिकार करीने कही ठे माटे पशु तपानपुंसकना
संबंधवाळा निवासमां पण रतेनारने आ यतनाने अनुसारे जेम
संज्ञे तेम यतना करवी तेनो अर्थ प्रगट ठे जे स्त्रीनो संज्ञेव द्वा-
दिक थवानो संज्ञेव होय त्यां पण ए प्रकारनी यतना करवामां सा-
वधान रहेता मुनियोने ते स्त्रीयादिकना संबंधयी घण्टा होय नही
प्रगट घाय एम सर्व जगाए एटखे साधुना निवासना अधिकारमां
प्रवर्तेलां सर्व उद्देशक आदिकने विषे एम जाणवुं यतनावाडाने स्त्री-
यादिकना संबंधयी घण्टा होय नही प्रगट घाय.

टीकाः—नन्वेवं यतनावतां चैत्यवासेपि कोदोष इत्यतश्चाह ॥
 नतु ॥ तुर्जदेऽवधारणेवा ॥ तेन नपुन नैववा मतश्छः ॥ क्वापि
 उद्देशकादौ चैत्ये जिनगृहे निवासो ॥ निवास इत्युज्जयत्रयोज्यते ॥
 एतदुक्तं भवति ॥ यदिहि चैत्यवासो यतीनां क्वचिन्मतः स्या-
 तदा स्त्रीसंसक्त्यादियुक्तइव गृहे वसतां तत्रापि कांचिद्यतनां
 वृथान्नचैवं ॥ ततोऽवसीयते आगारिधाम्न्येव संयतानां वासो, न
 चैत्य इति तस्मान्न सकर्णेन तत्रविद्येपो विधेयइतिस्थितं ॥

अर्थः—प्रतिवादिये तर्क कर्षो जे ए प्रकारनी यतनावालाजे
 चैत्यवासमां पण शो दोष ठे ? ते तर्कनुं समाधान कहे ठे के कोइ
 उद्देशादिकने विषे चैत्यमां साधुने निवास करवो अज्जिमतज नथी
 एटले कह्योज नथी. तु अव्यय जेदरूपी अर्थने विषे अथवा निश्चय
 रुपि अर्थने विषे ठे माटे चैत्यवास मान्य नथीज एटलो अर्थ थयो
 निवास शब्दनी योजना वे पास करवी तेणे करीने आ प्रकारे अर्थ
 थयो जे साधुने चैत्यमा निवास करवानुं कोइ जगाए कह्युंज नथी.
 साधुने गृहस्थना घरमांज निवास करवो एम कह्युं ठे जे जो कोइ
 जगाये साधुने चैत्यवास करवानुं कह्युं होय तो जेम गृहस्थना घरमां
 निवास करनारे स्त्रीयादिकनो संबंध थाय त्यां यतना करवी कही ठे
 तेम चैत्यवासमां पण कांश्क यतना कहेत पण ते तो कही नथी.
 माटे एम निश्चय करीए ठीए जे गृहस्थना घरमां निवास करना
 मुनिने विषे छेप न करवो एटलुं सिद्धांत थयुं ॥

टीकाः—एतेन सर्वत्रतेषु निरपवादे हीत्यादिना वंजययस्त
 अगुत्ती इत्याद्यंतेन यद्यतीनां परगृहवसतिदूषणं वज्जापे परे.

ए तदपि पराकृतं ॥ तथाहि ॥ यदीयं परगृहवसतिर्दूष्यते न-
वता यतीनां तत्किं सबर्दा उत्तस्विदिदानीमेव ॥

अर्थः—एणे करीने सर्व व्रतमां थपवाद रहित ब्रह्मव्रत इ-
त्यादिथी थारंजीने ब्रह्मव्रतनी थगुसि थाय त्यां मुधी जे खिगधा-
रीये यत्तिने परघरमां निवास करवा विषे दूषण कळ्यां दता ते स-
र्वे तुं खंरुन कर्युं ते हवे कांडक देखामे ठे. मुविहित खिगधारीने पूवे
ठे जे, ते साधुने परघरमां रद्देवा विषे दोष कळो ते शुं निरंतर सर्व
काळमां ठे के थ्या काळमांज ए दोष लागे ठे.

टीकाः—॥ यथायः पद्मस्तदानीमुद्यानादिषु पसतां यतीनां
कथंचिचौराद्युपद्रवात्कथं प्रतीकारः स्यात् ॥ नच तदानीं काळ-
सोस्थेनं चौराद्यपसर्गान्नावापुद्यानवासएव यतीनां श्रूयते न
परगृहवास इतिवाच्यं ॥ तदानीमपि चौराद्युपद्रवस्य बहुधा
श्रवणात् ॥ तथा तदापि यतीनां परगृहाश्रयणस्यागमेऽजिधानाद्य

अर्थः—त्यारे तुं जो प्रथम पद्मनुं ग्रहण करीश जे सर्वकाळे
गृहस्थना घरमां निवास करतां दोष लागे ठे तो कटीए डीए जे ने
काळमां उद्यान आदिकने विषे निवास करनार यत्तिने कांडरल कोट्ट
प्रकारे चौरादिकना उपद्रवधी गृहस्थना घरमां रद्देवा रुपि उराव
यतो एरो ए पचन सांजळीने खिगधारी बोहयो जे ते काळ सो पटो
सारो एतो माटे चौरादिकनो उपसर्ग एतोज नदीं माटे साधुने उ-
द्यानमां रद्देवानुं शाखमां संजळाय ठे एण गृहस्थना घरमां रद्देवानुं
संजळातु नथी त्यारे मुविहित पोह्या जे एम तारे न बोझतुं ते बगडे

पण चौरादिकनो उपद्रव बहुधा शास्त्रमां संजळाय ठे, वली ते काळे
पण यतिने परघरनो आश्रय करवानुं शास्त्रमां कळुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:-॥ यदाह ॥ बाहिरगामे बुत्त्या उज्जाणे ठाणवसहिं
पमिलेहा ॥ इहराज गहियजंना वसहीवाघायउडाहो ॥ सवेवि-
य हिंरुंता वसहिं मगंति जहउ समुयाणं ॥ लढे संकसियनिवे-
यणं तु तत्थेवउ नियाहे ॥

अर्थ:-आवी गयो ठे.

टीका:-॥ तथा वृषजकल्पनया स्थापिते ग्रामादौ यतीनां
वसतिगवेपण चिंतायामुक्त यथा, नयराइएसु विप्पइ वसही
पुढामुहं ठविय वसहं ॥ वासकनीइ निविठे दीकय अगंमिक्का-
पयं ॥ तिगस्कोमे कलहोछाणं पुण नात्य होइ चळणेसु ॥ अहि-
छाणे पुट्टरोगो, पुठंमिय फेरुणं जाण ॥ मुहमूलंमिय चारंसिरेय क-
कुहेय पूयसकारे ॥ खंधे पहीइजरो पुठंमिय धायओ वसहो ॥

अर्थ:-अर्थ पाधरो ठे.

टीका:-नचेंवं विधावसतिर्ग्रामादिमध्यमंतरेण संजवति ॥
उद्यानवासएवच तदानी मज्जिमते प्रतिपदमुक्तन्यायेन ग्रामाय-
तर्वसतिनिरूपणानोपपद्येत ॥ एवचं तदानीमपि परएहवसतेर्यती-
नां ज्ञावाप्तप्रयमपक्ष ॥

अर्थः—ए प्रकारनो निवास ग्रामादिना मध्ये होय त्वारेज संजवे पण ते विनानं संजवे जो तुं एम कद्दीश जे ते काखे तो न-
धानवासज हतो तो पूर्वे कखो एवा न्यायथी सिद्धांतमां रुगळे रु-
गळे गाममां मुनिनिवासनी प्ररुपणा आवे ठे ते केम घटे माटे ते
काखे पण मुनिने परघरवास हतो ए प्रकारे प्रथम पदनुं खंमन घयुं.

टीकाः—अर्थ द्वितीयः पदः ॥ अत्रापि वक्तव्यं कुतो दोषाद-
धुनैव यतीनां परगृहवासोदूष्यते स्त्रीसंसक्त्यादेरिति चेत् ॥ न ॥
अस्य दोषस्य तदानीमपि जावात् ॥

अर्थः—हवे धीजो पद जे, साधुने परगृहमां निवास करतां
आ कासमां दोष लागे ठे ए पदनुं सुविहित खंमन करे ठे जे आ
पदमां पण कहेवा योग्य ए ठे जे शा हेतु माटे आ कासमांज सा-
धुने परघर निवास करतां दोष लागे ठे ? त्वारे तुं कद्दीश के स्त्री-
यादिकना संबंधथी तो एम नद्दी कहेवाय केम जे ए दोष तो ते काखे
पण हतोज माटे.

टीका—नच तत्रापि तत्संसक्तिरहितवसतिपरिग्रहे तदष्टाज्ञे
घातिहितयतनां विहायान्यः समाधिः ॥ तथाच स इदानीमप्या
श्रीयतां न्यायस्य समानत्वात् ॥ एवं चोक्तयतनादिभिरपिनां
स्व्यादि संसक्तयसतापिदानीमपि भ्रातृचर्यागत्याददोषोपा-
परास्ताः ॥

अर्थः—ते काखे पण स्त्री संपंप रहित निवासनो परिग्रह हतो;

જવાન સ્ત્રીઓના સંબંધ સહિત નિવાસને આધાકર્મિકનિવાસને વેની પ્રાપ્તિ થયે સતે આધાકર્મિક નિવાસનું ગ્રહણ કરવું ॥ એ વચન ચૈત્યવાસનો નિપેદ કરે છે ॥ ને જો એમ ન હોય તો આધાકર્માદિ દોષ રહિત નવાસનિ પ્રાપ્તિ થયે ત્તે જે આધાકર્મિક નિવાસનું ગ્રહણ કરવું કહ્યું તે ન કહેત ॥ વઢી સ્ત્રીઓના સંબંધ સહિત નિવાસ ને આધાકર્મિક નિવાસ તે વેની પેઠે જવાન સ્ત્રીઓના સંબંધ સહિત નિવાસ ને ચૈત્યવાસ એ વેમાંથી એકનો નિર્ધાર કારણ ત્તે પણ કોઈ આગમમાં પ્રતિપાદન કર્યો નથી.

ટીકા:-યથાપિ ગ્રામાયંતર્વસંઙ્ગિરિત્યાદિનાઽધુના જિનગૃહ વાસસ્યા સ્મીચીનતાપાદનં તદપ્યજ્ઞાનવિજૃંભિતં ॥ જવદ્વિમતં જિનસંદનવાસપદ્ધેપ્યધિકતરવિવક્ષિતદોષસંજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:-વઢી જે તમે ગ્રામાદિકના માંહી વસતાને ॥ એ વચનથી આરંજીને હાલમાં જિન ઘરવાસ કરવો એ ઠીક છે એ પ્રકારે કહ્યું તે પણ તમારા અજ્ઞાનનું પ્રકાશપણું છે. કેમજે તમે માન્યો ચૈત્યવાસ તે પદ્ધમાં પણ આગલ અમે કહીશું એવા અતિશય અધિ દોષનું વિચિત્રાનપણું છે માટે ॥

ટીકા:-તથાહિ પ્રત્યહં જગત્પુરતઃ શૃંગારં સાર ગાયન્નૃત્યં દ્વારાંગનાં ગજંગા પાંગ નિરીક્ષણ સ્તનતટાવ લોકનાદિનાં તંત્રં વસતામિદાર્નીં તનમુનીનાંકથં સાતિરેકા મન્મથ વિકારાંગારાંત્રીં દીપ્તેરન્ ॥ તતશ્ચેદ મુપસ્થિતં યત્રોજયોઃસમોદોષઃ પરિહારશ્ચ તાદૃશઃ ॥ નૈકઃપર્યનુયોક્તવ્ય સ્તાકૃશાર્ય વિચારણે ॥

अर्थः—ते कही देखाके ठे जे नित्ये जगवाननी समीप गृ-
गार रसथी गान करती ने नृत्य करती जे वेश्यानु तेना शरीरनो
विलास तथा कटाक्ष तेनुं देखबुं तथा स्तनकळशानुं देखबुं इत्यादिके
करीने त्यां रहेनार आ काळना मुनिउने कामना विकाररूपी अंगारा
अतिशे घणा केम दि दीप्यमान नहि थाय ? यशेज माटे तेमांची
आ निर्धार प्राप्त थयो जे ज्यां वे वस्तुनो सरखो दोप प्राप्त थयो ने
परिहार पण सरखो प्राप्त थयो तेवा अर्थना विचार करवामां एक
पदार्थनो पण निर्धार थाय नहि जे आ स्थान ग्रहण करवा योग्य
ठे ने आ स्थान परिहरवा योग्य ठे.

टीकाः—अयंच विशेषः ॥ अस्मत्पक्षे स्त्रीसंसक्तपरगृहे-
क्रदाचिद्भ्रसतामप्युक्तदोप्रासंज्ञवः तत्र यतनाजिधानात् ॥ जवत
पक्षेतुः चैत्यवासस्य सर्वथा वर्जनीयत्वेन क्वचिदपि यतनानजि-
धाना देतदोप पोषकेन वार्येत ॥

अर्थः—माटे तेवी जगाए सामान्य विशेषनी कल्पना करवी
जोइए, तेमां अमारो जे पक्ष घरघरमां निवास करवारूपी तेमां क-
दापि स्त्रीउनो सम्बन्ध थाय त्यारे तेमां निवास करनार मुनियोने
पूर्वे कसो जे स्त्रीउना संबंधरूपी दोप तेनो संज्ञव नथी, केम जे तेमां
तो जतनानुं केवापणुं ठे माटे ॥ ने तमारो पक्ष जे चैत्यवास करवो
तेनुं तो सर्वथा त्याग करवापणुं ठे, माटे कोई शास्त्रमां तेमां रहे-
नारने जतना करवानुं कहुं नथी माटे ए दोप घणो पुष्ट थयो तेनुं
कोण निवारण करी दके.

टीका:-नच वक्तव्यं गृहिगृहाणां संकीर्णत्वाद्यतनाकरणेषु
नोक्तदोषमोषःकर्तुंशक्यत इति प्रमाणयुक्तस्यैव गृहिमंदिरस्य
प्रायेण यत्थाश्रयणीयत्वेनाजिधानात् ॥ तत्रंचोक्तदोषपरिहा-
रस्य सुझाकत्वात् ॥ अतएव गृहिणा सकलगृहसमर्पणेषु
यतीनां तस्यान्यस्य वा दौर्मनस्यन्निरासाय मितावग्रहाध्यासनं
सूत्रे प्रत्यपादि ॥

अर्थ:-वळी तमारे एम न कहेवुं जे गृहस्थनां घर संकीर्ण
होय माटे तेमां यतना करे तो पण पूर्वे कहेला दोषनो परिहार
करवाने समर्थ न थवाय ॥ केम जे बहुधाए प्रमाणयुक्त एवंज
गृहस्थनुं घर साधुने आश्रय करवा योग्य ठे, एम शास्त्रमां कहेवा-
पणुं ठे माटे तेमां तमारा कहेला दोषनो परिहार सुखेथी थाय एवो
ठे ॥ एज कारण माटे गृहस्थ पोतानुं समस्त अर्पण करे तो पण
यत्तिने परिमाण युक्त एवाज अवग्रहने विषे रहेवुं केम जे ते गृह-
स्थने अथवा बीजा कोशने ए स्थान संबंधी मनमां मातुं चिंतवन न
थाय माटे ए प्रकारे सूत्रमां प्रतिपादन कर्युं ठे.

टीका:-॥ यदुक्तं ॥ एवंह्यवि जं जोगं तदेयं जश् नृणिजा इ
यज्जणिउं ॥ बुद्धीखटाय ममं, सेसमणुनाय तुळा मए ॥ अणुणा
एवि सबंमि, उग्गाहे घरसामिणो ॥ तद्वावि सीमं विंदति, साहू
तप्पियकारिणो ॥ जाणछया जायणधोवणछा, दुळाछया अत्थण
हेउयं च, मिउग्गहं चेव अणिहयंति, मासो व अन्नोव-
करिनुमन्तुंति ॥

अर्थः—॥ टीका ॥ प्रमाणयुक्तपरगृहालाजेतु संकीर्णपि तस्मिन् यतनया वसतां न दोषः ॥

॥ यदुक्तं ॥

नत्थि उ पमाणजुत्ता, खुज्जुल्लियाएव संति जयणाएत्ति ॥ यदपि नच एक्का मूखगुणेषुमित्यादिना तस्मात्परवसतिरसमीचीने त्वंतेन जिनगृहवाससमर्थनं तदपि न शोभावहं ॥

अर्थः—शास्त्रमां कहेला प्रमाण युक्त एवुं पण परपर न मळे ने संकीर्ण मळे तो पण ते घरमां यतनाये करीने रहेनार साधुने दोष न थाय जे भाटे शास्त्रमां कहुं ठे जे प्रमाणे युक्त हुळ घरमां यतनायी रहेनारने दोष न थाय वळी एक्का मूखगुणे सुं ए वचनयी आरंजीने तस्मात्परगृह वसति रसमीचीना ए वचन सुधी जिनघरमां निवास करवानुं जे समर्थन करुं ते पण शोभतु नयी.

टीकाः—जिनगृहस्याधाकर्मरहितत्वेपि जइवि न आहा-
कम्म मित्यादिना तदंतर्वासस्य मुनीनां जगधदाशातनादेतु
त्वेनोक्तत्वात् ॥ तस्याश्चाद्वीयस्या अल्पनंतज्ञवामयष्टिक्का-
रणत्वेनापथ्याशनतुल्यत्वात् ॥ तस्मात्कथंचिदाधाकर्मिक्या-
मपि तस्यां वस्तव्यं नतु जिनगृह इति स्थितं ॥

अर्थः—चैत्यवास करवामां आधाकर्म रहितपणुं होय तो पण ॥ जइविन ॥ इत्यादि गाया वचने करीने तेमां रहेनार मुनिः

ચોને જગવતની આશાતનાનું કારણપણું છે એ હેતુ માટે ને તે ધોય
પણ આશાતનાને અનંત જવત્રમણ રૂપી રોગની વૃદ્ધિ થવાનું કારણ
પણું છે માટે અપથ્ય જોજન તુલ્ય છે કોઈ પ્રકારે આધારમિત્ર
એવા પણ નિવાસને વિષે વસતું પણ જિનઘરમાં તો નિવાસ કરવો
નહિ એ પ્રકારે નિર્દાર થયો.

ટીકા:—તસ્માદુક્તન્યાયેન ચતીનાં પરગૃહવાસસ્ય તદાની
મિવેદાનીમપિ. દોષાજ્ઞાવાત્સમીચીનં ચતીનાં પરગૃહવાસેતુ
પપન્નઃ અનેકદોષહુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાતવદિતિ સાધનપ્રયોગો
પિ અપરોદિત ઉક્તાનેકદોષનિરાસાસિદ્ધત્વાદસિદ્ધઃ પ્રતિ-
પાદિતો જવતિ, સ્વપક્ષસાધનં તુ ચતીનાં પરગૃહવાસો વિધેયઃ
નિઃસંગતાનિવ્યંજકત્વાત્ શુદ્ધોત્તમદ્વણવદિતિ ॥ તદેવં ચ-
તીનાં ચૈત્યપરિત્યાગેન પરગૃહવસતિરેવ શ્રેયસી ને તરેતિ શ્વ-
ઘ્યાર્યઃ ॥ ૯ ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે અમારા કહેલા ન્યાયે કરીને ચતીને
પરધર નિવાસ કરવામાં તે કાણે જેમ દોષ ન હતો તેમજ આ કા-
સમાં પણ દોષ નથી. માટે પરધર નિવાસ કરવો તે ઠીક છે ને તો
જે અનુમાન પ્રયોગ કર્યો હતો જે ચતિને પરધર નિવાસ કરવો
અવશ્ય છે, અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ છે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિશયન
પેટે એવો જે અનુમાન પ્રયોગ તે પણ સમી પદ્ધતિ એટલે અર્થ મળે
કેમ જે અમે કહ્યા જે અનેક દોષ તનું નિકારણ ન થતું. માટે અ-
નિદ્ર પ્રતિષાદન કર્યો છે, હવે અમારા પદ્ધતિમાં તો અનુમાન સાધન
આ પ્રકારનું છે, જે ચતિને પરધર નિવાસ કરવો ॥ નિઃસંગપદ્ધતિ

जणावनार-वे ए हेतु माटे दोष वर्जित आहारने ग्रहण करवो तेनी
पैवे ॥ जेम-दोष वर्जित आहार ग्रहण करवामां निःसंगपणुं जणाय
ठे तेम परघर निवास करवामां निःसंगपणुं जणाय वे. माटे ए प्रकारे
यतिने चैत्यवासनो त्याग करीने परघर निवास करवो. तेज अति
शय कल्याणकारी वे, ए प्रमाणे वे काव्यनो जेगो अर्थ ययो ॥ ए ॥

टीकाः—सांप्रतं यथाक्रमं दीक्षाप्रातिकुल्यसावयत्वमाठ
पत्यापत्तिदोषैरर्थ्यादित्रयगोचरस्वीकारछारत्रयमेकवृत्तेन प्रत्यादि
दिष्टुराह ॥

अर्थः—हवे धन तथा सर्व आरंज तथा चैत्यनो अंगिकार
ए अणमां दीक्षानुं प्रतिकुलपणुं, तथा सावयपणुं तथा मठपतिपणु
ए अण-दोष अनुक्रमे देखामी तेनुं खंगन करता सता ए अण छा
रने एक काव्ये करीने कहे वे.

॥ भूल काव्यम् ॥

प्रव्रज्याप्रतिपथिनं ननु धनस्वीकारमाहु जिना.
सर्वारंजपरिग्रहं त्वतिमदासावयमाचक्षते ॥ चैत्यस्वी-
करणेतु गर्हिततमं स्यान्माठपत्यं यते, रित्येवं व्रतवै-
रिणीति ममता युक्ता न मुक्त्यर्थिनां ॥ १० ॥

टीकाः—नन्वित्यऽहमापां न शस्यते एतत्. यदुक्त मापृतां

ધનસ્વીકાર ઇતિ યતો ધનસ્વીકારં હ્રવિણસંપ્રદમાદુર્જિ
 જિના જગવંતઃ ॥ અત્ર ચ જિનાનાં મિદાનીમતીતલ્વેનોપદેસ
 સંજવાદાદુ રિત્યતીતવિજ્ઞિતપ્રાસાવપિ શઙ્ગતર્માનપ્રતિજ્ઞા
 તત્તેયાં સ્વાગમે મંથસંપ્રદવિપાકપ્રતિપાદકૈઃ સ્ફુરદુપતયા
 યાવદનુવૃત્યજ્ઞેદાધ્યવસાયેન વર્તમાનતયાવજ્ઞાસાત્તદુપદેશ પ્ર
 ર્શનેન વિનેયાનાં ધનસ્વીકારં પ્રત્યતિપરિજિહ્વીર્વા યથા સ્ત
 દિતિ જ્ઞાપનાયં ॥ એવ મુત્તરપદેપિ યોજ્યં ॥

અર્થઃ—નનુ ઉપસર્ગનો અક્ષમા એટલો અર્થ આ જગોર
 તેથી આમ અર્થ થયો જે અમો એ વાત સહન કરતા નથી
 જે સાધુને ધનનો અંગિકાર કરવો તે જે માટે ધનનો અંગિકાર
 ટોચે સંપ્રદ તેને જિન જગવંત, આગળ કહી શું એ પ્રકારનો થયે
 છે એ દેવો માટે આ જગાણ વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો છે જે
 જિન જગવંત તો થઈ ગયા છે માટે તેના ઉપદેશનો અસંજવ છે માટે
 પ્રાદુઃ એ પ્રયોગને ચિપે અતીત કાલની વિજ્ઞિત પ્રાપ્ત થઈ, પણ જે
 વર્તમાન કાલનું પ્રતિપાદન કર્યું છે તે તો જે હ્રવ્ય તેના સંપ્રદનો
 વિશાક તેનું પ્રતિપાદન કરનારને સ્ફુરણાયમાન રૂપે કરીને ધ
 યારિ ઘાટ્યાં આવતાં એવાં જે પોતાનાં આગમ પટલે સિદ્ધાંત તેની
 માટે તે જિન જગવંતનું અતેદપણાના અધ્યવસાયે કરીને વર્ત
 માનરૂપું છે તે વર્તમાનપણાના આજ્ઞાસયી તે સિદ્ધાંતના ઉપદેશનું
 જ્ઞાન દેવું તેણે કરીને પોતાના શિષ્યોને ધનનો અંગિકાર કરવાની
 ઇચ્છા પ્રત્યે સ્થાગ કરવાની મિદ્યાંતર્ય જગવંતની ઇચ્છા છે તે જગાણ
 રાને અર્થે અતીત કાલને ઠેકાણે વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો
 છે. ૬ ૫ પ્રકારે આગળ પણ જાણવું.

ટીકા:—પ્રવજ્યાયા:સર્વ સંગત્યાગરૂપાયા દીક્ષાયા: પ્રતિપં-
થિનં વિરોધિનં વિરોધશ્ચાત્ર વધ્યઘાતકલક્ષણ સ્તથાહિ ॥ ડ્રવ્ય
સંપ્રદ્ધો મૂર્ઘાપરિણામઃ પ્રવજ્યા તદ્વિરતિપરિણામ સ્તયોશ્ચાત્ર વ-
લ્લવતા મૂર્ઘા પરિણામેનંતદ્વિરતિપરિણામો વાધ્યતદ્વિતિ ॥

અર્થ:—સર્વ સંગનો ત્યાગ કરવો એ રૂપ જે દીક્ષા તેનો વિરોધી
એવો ડ્રવ્યસંપ્રદ્ધ છે. આ જગાયે વિરોધ કેવો જાણવો કે વધ્યઘાતક
તે લક્ષણ જેનું એવો જાણવો. હવે તે વધ્યઘાતક લક્ષણ દેખામે છે.
જે ડ્રવ્ય સંપ્રદ્ધ તે મૂર્ઘાનો પરિણામ છે ને પ્રવજ્યા છે તે તો ડ્રવ્યસં-
પ્રદ્ધથી વિરતિ પામવાના પરિણામ રૂપ છે માટે તેવેમાં વલ્લવાન એવો
મૂર્ઘાનો પરિણામ તેણે કરીને તે ડ્રવ્યસંપ્રદ્ધથી વિરતી પરિણામ
વાધ પામે છે. ॥

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥ અર્થગૃહીતિ મૂર્ઘા, દીક્ષા તદ્વિરતિપ-
રિણતિ: પ્રોક્તા ॥ અનયોર્દ્વિરમુગયો રિવ, વિરોધ ફહં વધ્ય ઘાતકતેતિ ॥

અર્થ:—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ડ્રવ્યનો જે સંપ્રદ્ધ કરવો
તે મૂર્ઘા કહીએ ને તેથી વિરતી પામવાની પરિણતિ તેને દીક્ષા ક-
હીએ ॥ ને એ મૂર્ઘાને દીક્ષા એ વેને પરસ્પર એક ધીજાને નાશ કર-
વાપણું રહ્યું છે ॥ જ્યાં મૂર્ઘા હોય ત્યાં દીક્ષા ન હોય, ને જ્યાં દીક્ષા
હોય ત્યાં મૂર્ઘા ન હોય ને એક નાશ પામવા યોગ્ય ધાય ને ધીજું
તેનો નાશ કરનાર ધાય તેને વધ્યઘાતક કહીએ, જેમ મુગને સિંદ્ર
વે તેમ ॥ માટે દીક્ષાને વિષે ધનનો સ્વીકાર કરવો તે સંતેજ નહિ ॥

પરેણ તદપ્યપાસ્તં મંતવ્યં ॥ કેયાંચિદ્ગૃહિણાં નિર્ધનત્વાદિ
સાંપ્રતં યતિચિંતાયવિધાનેપ્યન્યેષાં તથોપલંબાત્ ॥

અર્થ:-આ જગાણ દીકાનું વિરોધી એવું જે ડ્રવ્ય છે એમ
વિશેષણ દીધું તેમાં આ તાત્પર્ય છે જે તમે યતિને ધનનો અંગિકાર
દીકાનો વિરોધી છે માટે તેનો નિષેધ સર્વથા સિદ્ધ કર્યો એણે કરીને
તમે એમ જે કહ્યું હતું જે શાસ્ત્રમાં સાધુને ધન રાખવાનો નિષેધ
કેયો છે. તો પણ ઇત્યાદી આરંભીને શ્રાવક યતીની ચિંતાદિ કરતા
નથી ત્યાં સુધી જે ધનનું અંગિકાર કર્યું સિદ્ધ કર્યું હતું આ કાપના
યતિને તે સર્વનું સંમત થયું એમ માનવું કેમ જે કેટલાક ઇદર્યોનું
નિર્ધનરૂપું છે તેણે કરીને હાસમાં યતિની ચિંતાદિકને કરી શકતા
નથી પણ યોગી કેટલાક ઇદર્યો સાધુની ચિંતાદિકને કરી શકે
પણ દેખાય છે એવા હેતુ માટે ॥

ટીકા:-॥ તથાદિ દર્શ્યતાવાદ્યાપિ કેચિત્તુવારાશયા ગ્લા-
નાપશ્યાસાં નિગ્ધગ્રહા નિષદ્ધપુરસ્સરં પથ્યોપધાદિ દાનેનપ-
શીતાં મંદમદારીરોચ્યં વિધાનાપાત્રસ્ય ડ્રવિણવિદ્યાપદાઃ
આદિઃ ॥ તત્તાવેત્તે પર્વાર્ણ, કિં સિદ્ધાંત નિષિદ્ધેનાનર્થ સાર્થ-
મ્હેત વિત્તપિદેણ ॥

અર્થ:-જે દેખાને છે જે આ કાળમાં પણ કેટલાક ઇદર્ય
વિદર્યો શ્રાવક દેખાય છે કે જે ગ્લાનાદિક અવસ્થાને નિર્ધન
ઇદર્ય અનિષદ્ધ પૂર્વક પથ્ય ઓપધ આદિકનું જે થવું તે
કર્યાદે કર્યું મંદમદારીરોચ્ય તેનાં વર્ણન કરે છે એવું સ્પષ્ટ

हज करे ठे ने पात्रने विपे पोताना अव्यनो व्यय करे ठे माटे
 श्रावक लोकवनेज कार्य थयुं त्यारे सिद्धांतमां निपेध करेखो ने
 नर्थना समूहनुं मूळ एवो अव्यनो परिग्रह करवो तेणे करीने स
 एटखे अव्यनो अंगिकार करवो घटतो नथी.

टीकाः—परमेवं कालाद्यौचित्येन पथ्यादिदातृसज्ञावेपि-
 यविदानींतना यत्याज्ञासा बालकाध्यापनमंत्रादिप्रयोगवैयका-
 दिनिः पथ्यपुस्तकलेखनादिव्यपदेशेन गृयिज्योऽयमयमिकहा
 स्वापतेयनिचयंसंचिन्वाना उपलब्धयंत तयनं विषयत्वा कर्पिता-
 तःकरणतयातेवामेवं अव्यसंग्रह प्रवृत्तिर्नतु ग्लानादि हेतुना ॥

अर्थः—परंतु आ काळने उचित एवां पथ्यादि औपधना देनार
 विद्यमान ठेते पण जे काळना आ खिंगधारी पुरुषो बाळकोनुं ज-
 णावहुं मंत्रादि प्रयोग करवा तथा वैडुं करवुं तथा जेने जेवां जोड्ण
 तेने तेवां पुस्तक खखी आपवां इत्यादि अव्य उपार्जन करवानी
 क्रियाओनो निपवने हुं मोटो धनाढय थजं हुं मोटो धनाढय थजं
 एवा अजिप्रायथी गृहस्थ लोको पासेथी धनना समूह ग्रहण कर-
 नारा एटखे गृहस्थ पासेथी अनेक युक्तिवनेधन खडसंचय करनारा
 खाय ठे ते निश्चे विषय तृष्णावने आकर्षण थयां जे अंतःकरण
 णे करीने ते खिंगधारीने अव्य संग्रह करवामां प्रवृत्ति देखाय ठे,
 एटखे ते खिंगधारी विषय जोगववानी इच्छापज अव्य पासे राखे ठे
 ग्लानादि कारणे राखता नथी.

टीकाः—॥ यडुकं ॥ एकाकित्वा चिशुपवनतो मंत्रतंत्रैश्च

केचि, न्मावस्वाम्यान्मधुरवचनात् सर्वतः केपि नष्टाः ॥ रागा-
खोनाञ्जनविडम्बनान्मापूरयन्तो, लब्ध्वालिङ्गं विदधतितरां नै-
कीर्त्तिव वृत्ति ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कष्टुं ठे जे केटलाक तो ठोकराने जशा
बायी छष्ट ययाने केटलाक मंत्रतंत्र करवायी छष्ट ययाने केटलाक म-
न्त्रनिरासी छष्ट यया, केटलाक स्त्रीआदिना मधुर वचनयी छ-
ष्ट यया, ने केटलाक तो रागयी खोन्नयी सर्वथा छष्ट यया. एम धन
रागवचना प्यानने गधारता पुरुषो साधु वेश धारण करीने पण पो-
सानी जे माधुर्यानी वृत्ति तेने अतिशो नयी करता.

टीकाः—न च शिषुपावनाद्यपि यतिना विधातव्यमिति
व्यङ्ग्यमिति गृहितां मातृकादिपाठनादिविधानस्य मुनीनां या-
गिदमोदेषु नामने निरागणात् यदाह ॥ जोऽरानिमित्तं श-
ब्दस्य कोन्यमायाम्बुजकम्मेदि ॥ करणाणामोम्रणोद्विषसाह-
म्य एवकार्यो होइ ॥

अर्थः—जोऽरानि जणावतुं इत्यादिक माधुने कथा पांण ठे
एव बावतुं पण घटतुं नयी केमते गृह्यने विविधदायादि प्र-
कारतुं इत्यादिने काना मुनिने यागि जंगतुं कारण ठे एह
मते कथनं विदग्ध करुं ठे ने दाया वचन फेदुं ठे ॥ योनि
एव विविध कहेतुं इत्यादिक नय नाग पांम ठे.

टीकाः—यपि मंत्रं चैवद्वयमपि यतिना शिष्यानि

दुर्बलश्राद्धोद्दिधीर्षया यतीनां चैत्यद्रव्यस्वीकारतद्दर्शन
पपादितं तदप्यसंगतं ॥ यदाहि द्रव्यमात्रस्वीकार स्याप्यु
क्रमेण यतीनामागमे निषेधः प्रत्यग्रादि तदा कैव कथा चैत्य
द्रव्य स्वीकारस्य ॥ तथा द्रव्येण श्राद्धोद्धारस्याप्यागमे क्वचि
दप्यप्रतिपादनात् ॥ देवद्रव्यपुंजमात्रग्रहणस्यापि श्राद्धानां
सिद्धांते प्रतिषेधाच्च ॥

अर्थः-बळी जे तें काणुं जे आ कालमां चैत्य द्रव्य पण
साधुए इत्यादिथी श्रांतीने दुर्बल श्रावकना उद्धार वास्ते यतिने
चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवो तेने वधारुं त्यां सुधी जे प्रतिपादन
करुं ते पण अघटतुं ठे ॥ जे माटे अमे कसो ए अनुक्रमे साधुने
द्रव्य मात्रनो अंगिकार पण सिद्धांतमां निषेध कर्यो ठे एम प्रति-
पादन करुं त्यारे चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवानी तो वातज क्यांथी
होय ॥ ने ते प्रकारना द्रव्ये करीने श्रावकनो उद्धार करवानुं कोइ
सिद्धांतमां पण प्रतिपादन करुं नथी माटे सिद्धांतमां श्रावकने दे-
वद्रव्य संवंधी, रुनुं भूमरुं पण ग्रहण करवानो निषेध कर्यो ठे
ए हेतु माटे ॥

टीकाः-॥ यडक्तं ॥ बळोइ चेइयालयदवंअंगेवरिंमिउधारं
॥ साहारणं च एयं, न जान से पुंजयं लेइ ॥ तद्वरिणियजायण
विघ्नीए सगमवइलमणुयाणं ॥ अहवावि खरा छपही करेइ तद
वकइयाणं ॥ एयं पुंजं न कुणइ, सरका बळोइ किमिह बुधंति ॥
वढेइय तदवं, विसुऊजावो सयाकालं ॥

અર્થ:-॥ ટીકા ॥ એવંચ શ્રાઘ્નાનાં યદાપુંજમાત્રસ્યાપ્તે
નિપેધસ્તદા કા વાર્તા ઇદિધીર્પયા યતિવિતીર્ણસાક્ષાદેવજન્મ
મહ્ણસ્યેતિ ॥

અર્થ:-એ પ્રકારે શ્રાવકને એક પૂમરું માત્ર પણ મહ્ણ કર-
વાનો નિપેધ શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે ત્યારે ઉદ્ધારવાની ઇચ્છાએ યતિએ શ્રાવ-
કે સાક્ષાત્ દેવઙ્ગ્ય તેનું જે મહ્ણ કરવું તેની તો વાત જ ક્યાંથી હોઈ

ટીકા:-॥ તદુક્તં ॥ જરકેઝ્ જો ઇવિરકેઝ્, જિણદવં તુસા-
વઝ ॥ પન્નાહીણો જવે સોઝ, લિપ્પઈ પાવકમ્મુણા ॥ આયાણં ઝવ
ચુંજઈ, પન્નિવન્નધણં ન દેઝદેવસ્સ ॥ નસ્સંતં સમુવિસ્સઈ, સો
વિહુ પરિજમઈ સંસારે ॥

અર્થ:-તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:-દેવઙ્ગ્યરક્ષણવર્જનાદાદેવ શ્રાઘ્નાનામધિકાર
તસ્યેવચ તેષાં પરમકોટિપ્રાપ્તિફલાધાયકત્વેન જ્ઞાનાત્ ।

॥ યદુક્તં ॥

જિણપવયણબુદ્ધિકરં, પજાવગં નાણદંસણગુણાણં ॥ રરકંતો
જિણદવં પરિત્તસંસારિહોઝ્ ॥ જિણપવયણબુદ્ધિકરંપજાવગં
નાણદંસણ ગુણાણં, વઢંતો જિણદવ્વં, તિત્થયરત્તં સહઈ જીવો ॥
જિણપવયણબુદ્ધિકરંતિ ॥

अर्थः—देव ऽव्यनुं रक्षण करवुं ने वधारवुं इत्यादिकने विषे
 श्रावकनोज अधिकार ठे ए हेतु माटे श्रावकनेज ते ऽव्यनुं रक्षण
 करवुं, वधारवुं इत्यादिकथी परमकोटीने पामेखुं एटखे अतिशय
 मोडुं फळ तेनुं धारण करवापणुं ठे एम सिद्धांतमां कह्युं ठे जे माटे
 ते सिद्धांतनुं वचन जे जिनप्रवचननी वृद्धि करनार एवुं ते ज्ञान-
 दर्शन गुणनुं प्रज्ञावक एवुं जिनऽव्य तेनी रक्षा करता जे पुरुषो ते
 अक्षय संसारी होय ठे. ने वळी एऽव्यनी वृद्धि करता जे जीव ते
 तीर्थंकरपणा रुपी रत्नने पामे ठे जिणपवयणं ए पदनो अर्थ टीका-
 कार पोतेज कहे ठे ॥

टीकाः—जीर्णजिनजवनादेरुद्धारविधिना तत्स्थविंवाच्यव
 लोकनविहारक्रमागतसुविहितयतिधर्मोपदेशद्वारेण भूयसां
 जव्यसत्वानां बोधिविधीयकृत्वाम्भवति जिनऽव्यं प्रवचन-
 वृद्धिकरमिति संकासाज्जदाहरणेनचास्यार्थस्य प्रतीतत्वात् ॥
 श्राद्धोद्धारे च यतीनां सर्वथाऽनधिकारित्वाच्च ॥ तस्मा-
 द्वाद्धारेव स्वऽव्येण साधारणसमुद्भव्येण वा वात्सल्य कर-
 णाद्वाद्धोद्धारेण तीर्थानुव्रितिः सेतयति ॥ किं यतीनां तदु-
 त्ताराय विहितेन देवऽव्यस्वीकारेणेति ॥

अर्थः—जे जुनां जिनजवन आदिकनो उद्धार करवाना वि-
 करीने ते जिनजवनमां रक्षां जे विंव आदिक तेने दर्शन
 ने विहारना अनुक्रमे आवेला जे सुविहित मुनि तेना धर्मो-
 द्धार करीने घणाक जव्य प्राणीने समकीतनु धारण करवा

પણું થાય એ હેતુ માટે જિન ડ્રવ્ય છે તે પ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર છે. સંકાશ શ્રાવક શ્રાદિકના દૃષ્ટાંતે કરીને એ અર્થનું પ્રસિદ્ધિપણું છે. એ હેતુ માટે વઢી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવામાં યતિને સર્વ પ્રકારે અધિકાર નથી એ હેતુ માટે ॥ શ્રાવકજ પોતાના ડ્રવ્યે કરીને તથા સમુદ્ધક ડ્રવ્યે કરીને અથવા સામી વત્સલ કરવાથી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરશે તેણે કરીને તીર્થનો ઉચ્છેદ ન થવો જોઈએ, એ વાત સિદ્ધ થશે. માટે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવાને અર્થે યતિને દેવડ્રવ્યનો શ્રંગિકાર કરવો તેણે કરીને શું ॥ કાંઈ પણ ડ્રવ્ય રાખવાનું પ્રયોજન નથી.

ટીકા:—તથા સર્વાંરજિણાં સકલસાવધારંજપ્રવૃત્તાનાં ગૃહિણાં પરીગ્રહો મૂર્ગાહેતુઃ પામકત્વબુદ્ધિઃ સ તથા તે ॥ તુશ્વદોર્થસ્વીકારાદસ્ય જેદપ્રદર્શનાર્થઃ અતિશયેન મહાસાવધં મહાપાપં આચક્ષતે વદંતિ જિનાં ઇતિ પૂર્વસ્માદનુકૃપ્યતે ॥ અત્ર ચાહુ રિતિ ક્રિયાનુવૃત્ત્યૈવ સાધ્યસિદ્ધાવાચક્ષત ઇતિ પુનરજિધાનં દ્વારાંતરનિરાકરણમેતદિતિ જ્ઞાપનાર્થમ્ ॥

અર્થ:—વઢી સકલ સાવધ આરંજને વિષે પ્રવર્તેલા ગૃહસ્થોનો પરિગ્રહ કરવો તે મુર્ગાનું કારણ છે ॥ એટલે તે ગૃહસ્થને વિંમમત્વ બુદ્ધિ કરવી જે આ ગૃહસ્થ તો અમારા છે એમ જે કહું તેને જિન જગવંત અતિ મહા સાવધ કહે છે મહા પાપ કહે છે. જિન એટલું પદ પ્રથમ વાક્યમાંથી આકર્ષણ કરું ॥ આ જગાએ 'તુ' અદ્યય છે તે ધન શ્રંગિકાર કરવાથી ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ કરવો તે તો અતિ મહા સાવધ છે એમ જેદ દેલાગ્યાને અર્થે છે. આ જગાએ 'આહુ'.

कहेतां 'कहे' ठे ऐ प्रकारनुं क्रियापद तेनी अनुवृत्ति थती हतो
पण 'आचरुते' कहेतां 'कहे' ठे ए प्रकारनुं फरीथी क्रियाप
कहुं ते तो आ वीजो छार नथी एम जणाववाने अर्थे कहुं ठे.

टीका:-१। अयमर्थः ॥ गृहिपरिग्रहे हि तत् कृतकारि-
तादिसकलमहारंजमहापरिग्रहजनितपापानुमत्यादिना यतीना-
मपि तत्कृतादिनाखिलपापसत्त्वप्रसंगोऽतः कथं तस्य नातिमहा-
सावयता परकृतमहापापस्यात्मन्यऽधारोपणमेव चेति शब्दार्थः ॥

अर्थ:- एनो स्पष्टार्थ तो आ ठे जे, गृहस्थना परिग्रहे करीने
निश्चे ते गृहस्थोए पोते करेला तथा वीजा पासे करावेला जे सम-
स्त मोटा आरंज तथा मोटा मोटा परिग्रह तेथी उत्पन्न थयुं जे पाप
तेनी अनुमोदनादिके करी यतिने पण ते गृहस्थोए कर्तुं कराव्युं जे
समस्त पाप तेने पामवानो प्रसंग थाय ठे. माटे ते गृहस्थोनुं अं-
गिकार करवुं तेमां अति महासावयपणुं केम नहि. केम जे वीजानुं
करवुं पाप तेनुं पोताने विषे आरोपण करवुं एज अति शब्दनो
अर्थ ठे, एटले अति महा सावयपणुं ठे.

टीका:-॥ तदुक्तं ॥ आरंजनिर्जरगृहस्थपरिग्रहेण, त-
त्पातकं सकलमात्मनि संधानाः, सत्यात् पतत्यहह तस्करमोप-
शेषमाकव्यनिग्रहनयं सितजिह्वापाशा, इति॥

अर्थ:- ते कहुं ठे, जे आरंजने विषे जरपुर एवा गृहस्थ

લોક તેમનો પરિગ્રહ કરવે કરીને શ્વેતાંવરી ત્રિહુમાં અધમ ઇટલે
 લિંગધારી પુરુષો તે ગૃહસ્થોએ કરેલાં પાપને પોતાના વિપેધારણ કરે
 ઠે ॥ તે જેમ ચોરે ચોરી કરીને તેનો દોષ માંઝવ્ય નામે ઋષિને
 લાગ્યો તેથી તે ઋષિનો નિગ્રહ થયો એવા ન્યાયને સત્ય કરેઠે, તે
 કથા અન્ય દર્શનમાં ઠે જે એક નગરને વિપે રાજાના રાજદ્વારમાં
 ચોર ચોરી કરીને નાઠા તે માંઝવ્ય નામે ઋષિના આશ્રમમાં ગયા
 ત્યાર પછી રાજાએ ચોરને જાલવા લશ્કર મોકલ્યું તેણે સર્વે ચોરને
 જાલ્યા તે જોગા માંઝવ્ય ઋષિ તપ કરતા હતા તેને પણ જાલ્યા,
 ત્યાર પછી રાજાએ આજ્ઞા કરી જે સર્વ ચોરને ફાંસી આપો, પછી
 સર્વ ચોરને ફાંસી દીધી તે જોગી માંઝવ્ય ઋષિને પણ ફાંસી દીધી
 તે ઋષિએ યમરાજ પાસે જઈને પૂછ્યું જે મેં કોઈ દિવસ પાપ કર્યું
 નથી ને મને ફાંસી કેમ મળી. ત્યારે યમરાજે પોતાનો ચિત્રગુપ્ત નામે
 પાપ પુણ્યનું લેખું રાખનાર પુરુષ પાસે સર્વે નામું લેખું જોવાવડું
 તેમાં ઇટલુંજ પાપ નીકળ્યું જે ત્રણ વરસની અવસ્થા હતી ત્યારે
 રમત કરતાં એક દેવકીને વાવલની શૂલમાં પરોવી ઠે તે વાત ઋ-
 ષિને કહી જે આ પાપે કરીને તમને ચોરી નથી કરી તો પણ શૂલી
 મળી, ત્યારે ઋષિએ કહ્યું જે શાસ્ત્રમાં તો એમ કહ્યું ઠે જે પાંચ વ-
 રસ સુધી જે જે પાપ વાલક કરે ઠે તેતો તેના માવાપને લાગે ઠે
 માટે એ પાપનું ફલ અમને શાથી દીધું, ત્યારે યમરાજે કહ્યું જે ઘણા
 કામના ઘનરાટથી જૂલમાં એ કામ વળ્યું ઠે. ત્યારે ઋષિએ યમરા-
 જને શાપ દીધો ઇત્યાદિ મોટી કથા ઠે. માટે જેમ ચોરે ચોરી ક-
 રી ને માંઝવ્ય ઋષિને ફાંસી મળી તેમ ગૃહસ્થ લોકે પાપ કર્યું તેની
 અનુમોદનાથી સાધુપ લીધું તેથી અતિ મહા સાવચપણું ગૃહસ્થના
 પરિગ્રહથી કહ્યું.

टीकाः—अतएव गृहिपरिग्रहो यतीनां प्रायश्चितापत्त्या श्रुते निवारितः ॥ उंसन्नगिहिसुखदुगेत्यादि॥ एतेन गृहिस्वीकारं प्रति यत्पणरस्य पूर्वहि कालस्य सौस्थ्यादित्यादिना युक्त्यभिधानं तदपि निरस्तं ॥ कालदोषात् कुतीर्थिकादिभूयस्येपि गृहिस्वीकारमंतरेणापि जक्तजडकादिश्राद्धेभ्यो यतीनामधुनापि जिह्वादिप्राप्ते रूपपत्तेः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे साधुने गृहस्थनो परिग्रह प्रायश्चित्त क-
वापणुं ठे माटे शास्त्रमां निवारण कर्यो ठे, उंसन्नगिहित्यादि गा-
थाए करीने, एणे करीने गृहस्थनो अंगिकार करवा प्रत्ये जे लिं-
गधारीए पूर्वे तो काल सारो हतो इत्यादि युक्ति कही हती तेनुं
खंन कर्युं. काळना दोषथी कुतीर्थिकादिक घणा ठे तो पण गृह-
स्थनो अंगिकार कर्या बिना जक्त जडक इत्यादि श्रावक थकी
यतिने हालमां पण जिह्वादिकनी प्राप्ति थाय ठे. ए हेतु माटे.

टीकाः—अतः केवलौदरिकत्वा पत्यातीवोपहासपदं विदु-
षां तदर्थस्तत्स्वीकार इति ॥ योपि, जा जस्त विद् इत्याद्यागमो
पन्यासः सोपि न जवदन्निमतप्रसाधकः ॥ अन्यार्थत्वात् ॥ नहि
गृहिपरिग्रहसाधकोयं प्रकृतागमः ॥ किंतु गणधरादीनां क्षिप्य
प्रतिक्षिप्यपरिग्रहविषयः ॥

अर्थः—एथी एम जणाय ठे जे पंक्तिने उपहास करवा यो-
एवुं केवल पेट जर्यापणुं लिंगधारीनुं ठे तेथी ते. गृहस्थोने पो-
ग करी राखे ठे वळी जेनी जेटली स्थिति मर्यादा इत्यादि आ-

गमनुं थापन कर्तुं ते पण ते तमारुं लिंगधारीनुं इति ते सिद्ध करनार नथी, केम जे ए आगमनो तो बीजो अर्थ ठे, पण साधुने गृहस्थनो परिग्रह करवो एम सिद्ध करनार 'जाजस्सिद्धि' ए आगम वचनथी तारे शुं सिद्ध करनार ठे तो ए के गणधरादिकना शिष्य तेमने बीजां गणधरादिकना शिष्य तेमनो परिग्रह करवा विषे ए आगम वचननो अर्थ ठे.

टीका:—तथाहि ॥ या काचिद्यस्य गणधरशिष्यप्रतिशिष्यादेः स्थितिः प्रतिक्रमण वंदनादौ न्यूनाधिककृमाश्रमणदानादिलक्षणा समाचारी याच यस्य संततिर्गुरुपरंपरेणालाचनादिदान विषयः संप्रदायः याच पूर्वपुरुषकृता गणधरादिप्रवर्तिता मर्यादा गच्छव्यवस्था तामनति कामन्ननंतसंसारिको न जवतीति ॥

अर्थ:—तेज स्पष्ट करी देखामे ठे के जे जे कोइ जे गणधरना शिष्य प्रतिशिष्य आदिकनी स्थिति एटले प्रतिक्रमण वंदनादिकने विषे न्यून तथा अधिक खामेणां देवा इत्यादि लक्षण समाचारी ठे, तथा जेनी जे संतति एटले गुरु परंपराये आलोयलं आदिक देवाने विषे संप्रदाय ठे. वळी जे पूर्व पुरुष करेली ते गणधर आदिके प्रवर्त्तावळी मर्यादा एटले गच्छनी व्यवस्था तेनुं उद्ध्वंन जे नथी करता ते अनंत संसारी नथी थता.

टीका:—अत्रहिं गणधरशिष्यादीनां स्वस्वगुरुप्रदर्शित स्थिराद्यतिक्रमेऽनंतसंसारितापत्या प्रतिनियतगणधरपरिग्रह विषयत्वमवसायते ॥ श्रावकाणां तु सर्वधार्मिकगच्छेषु विशेषण

नक्तपानादिनक्त्यन्निधानात् ॥ यदुक्तं ॥ एतंगंधयगुल्लगे
रसफासुंथपन्नितादृणंसमणसंघे ॥ असङ्गणवाङ्गाणंति ॥ तथ
सद्वेणं सङ्गिहवे साहूणं वत्थमाइ दायव्वं ॥ गुणवत्ताण विसेसोत्ति ॥

अर्थः—जे माटे आ जगाए तो गणधरना शिष्यादिकने पो-
पोतानां गुरुए देखानी जे स्थिति आदिक तेनुं उल्लंघन थये सते
अनंत संसारीपणुं थाय एम कहुं ठे माटे जे जे गणधरना शिष्य
होय तेने तेने पोतपोताना गणधरनी मर्यादा ग्रहण करवी एवा
अन्निप्रापनुं ए शास्त्र वचन ठे एम निश्चय करीए ठीए. ने श्राव-
कने तो सर्वथा धार्मिक गच्छने विषे विशेष रहित नक्त पान आ-
देक नक्ति करवानुं कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे, ते शास्त्रमां
कहुं ठे जे.

टीकाः—अतोनेदानीं तनरुद्ध्या प्रतिनियतगच्छपरिग्रहवि-
पयत्वं तेषां सिध्यति ॥ यत्त्वशक्तस्य ॥ तदसङ्गसवस्स गच्छस्स ॥
तथा दिसाइत्तव्विं जे सत्थी इत्युक्तगाययोश्चतुर्थपादान्यां
धर्मगुरुषु तज्जवेवा विशेषणं दाननक्तिप्रतिपादनं तत्तेषां दुःप्र-
तिकारंतया ननु तत्स्वीकारविषयतयेति ॥

अर्थः—ए हेतु माटे आ काळनी रुढि प्रमाणे पोते पोतानां
वांधीने ते गच्छना अन्निमानवाळा श्रावकने पोतानां करी रा-
वा एम शास्त्रवमे सिद्ध थतुं नथी ने वळी अशक्त तमे कहुं जे
'तदसङ्गसवस्स' ए गाथा तथा 'दिसाइत्तव्विं' ए गाथा, ते वे गा-
ना चौथा पादथी धर्मगुरुने विषे तथा तेना गच्छना विषे विशेष

दानं नक्तितुं प्रतिपादनं कर्तुं, ते तो तेमना उपकारं तद् माटे कथं ठे. पण तेनो अंगिकार करवा विषे नथी कथं.

टीका:—यदपि सम्यक्तदीक्षावसरे श्राद्धानां गुरोरात्मसं-
स्वसमर्पणेन परिग्रहसमर्थनं तदपि न शोचनं ॥ तथाहि ॥
कोयं परिग्रहः ॥ किमुपास्योपासकसंबंधः, आहो प्रतिनिष्ठा
ज्ञाव्यवस्थाविषयतया नियमनं ॥ तत्राप्यपदे सिद्धसाधनं
एवंविधपरिग्रहविषयतायाः साधुश्राद्धानामस्माकमप्यनुमतत्वात् ॥

अर्थ:—बळी जे तमे समकित दीक्षाने अवसरे आवकने के-
ताना गुरुने सर्वस्व अर्पण करवुं तेणे करीने परिग्रह करवानुं प्रति-
पादन कर्तुं ते पण शोचतुं नथी, ते कही देखाने ठे ए परिग्रह ते
कसो ? ॥ शुं उपास्य उपासक संबंध रुपी ठे, के नियम पूर्ण
जे त्याज्ञाव्यवस्था ठे तेणे करीने नियम करवो ए ठे. तेमां प्र-
मनो पद जे उपास्य उपासक संबंध ते तो घटतो नथी; केम-
तेमां तो सिद्ध साधन दाय आवे ठे जे ए प्रकारनो परिग्रह तो ता-
धुने तथा आवकने तथा ह्मारे पण मान्य ठे ए हेतु माटे ॥

टीका:—अथ द्वितीयः ॥ तत्र ॥ त्याज्ञाव्यवस्थायाः प्र-
विश्रजिपूज्यजितनृद्विविधतये वागमेदर्शनात् ॥ तथाहि ॥
कस्यव्यवहारादी गव्यवस्थेव मुपयन्यते ॥ यः प्रविश्रजिपु सा-
मादिद्यदिशतप्रवृत्तः मग्नीणि यथाणि यायन् पूर्वान्धार्यस्य स-
स्वदादुगेव तवति ॥

ન્યેવતાનિયમાચાર્ય મિચ્છંતિ, તસ્યાસૌદદાતિ તદીયાનિચ્છતાનિ
જવંતીત્યન પત્યસ્યાયં વિધિઃ ॥

અર્થઃ—જેણે પ્રવજ્યા મૂકી છે તે પણ વે પ્રકારનો છે એક
સા રૂપી તે રજોહરણ વિના કેવલ સાધુવેપનો ધરનાર છે. તે તો
વજ્રાવ પૂર્વાચાર્યનોજ છે. ને તેણે મુંમન કરેલા અથવા તેણે મુંમન
કરેલા કેવલ પ્રતિબોધનેજ પમાડ્યા તે સર્વેતો જે આચાર્યને ઇચ્છે
નેજ એ આપે તે તેનાજ એ કહેવાય વિધિ છે તેજે શિષ્ય વિના
હોય તેનોજ એ વિધિ છે.

ટીકાઃ—સાપત્યસ્યત્વડપત્યાન્યપિ, પૂર્વાચાર્યસ્યેવ ॥ યદાહ ॥
સારુચી જાજીવં પુઢ્વાયરિયરિસ્ત જેય પદાવે ॥ અહવાવિસસં
દો ઇઘાએ જસ્ત સોદેઢ ॥ ગૃહસ્થઃપુનર્દિવિધો મુંમિતઃ સશિસ્ત
સ ચદ્ધિવિધોપિ પૂર્વાચાર્યસ્ય ॥ યાનિચ તેનોત્પ્રવજનનાનંતરં વર્ષ
ત્રયાન્યંતેરે યોધયિત્વા મુંમીકૃતાનિ તાન્યપીતિ ॥ આહવ ॥ જો
પુણગિહત્યમુંમો અહવ અમુંમોઝ તિત્રિ ઘરિસાણા ॥ આરેણં ઘરાણે
સયંન પુઢ્વાયરિયસવે ॥

અર્થઃ—તે જે શિષ્ય પરિવાર સહિત છે તેને તો પોતાના શિષ્ય
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે; જે માટે તે કહ્યું છે જે ગૃહસ્થ પણ
યે પ્રકારનો છે એક તો મુંમિતને યોજો શિષ્યા સહિત તેયે પ્રકાર
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનોજ છે ને જે તેણે પ્રવજ્યા મૂક્યા પત્રી પ્રવજ
સમાં યોધ પમાર્મીને મુંમન કર્યો છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે તે કહ્યું છે

टीका:-एवं चाज्ञाव्यवस्थाया मागमे व्यवस्थापितायां
जवत्प्रकल्पितसामान्यगृहविषयाज्ञाव्यवस्थायाः क्वावकाशः
येनेदानींतनरूढया प्रतिनियतगच्छविषयतया गृहपरिमहः
क्रियमाणो जवतः शोभेत ॥ किंच एषाप्ताज्ञाव्यवस्था
सुविहितानामेव प्रतिपादिता न पार्श्वस्थानां ॥

अर्थ:-ए प्रकारे आगममां आज्ञाव्यवस्था स्थापी ठे तेमां
तमे कल्पी जे सामान्य गृहस्थने विषे आज्ञाव्यवस्था तेने रद्देवानो
अवकाश कयां ठे जे जेणे करीने आ काळनी रुढिये नियम पांधी
पोतपोताना गच्छने विषे गृहस्थनो परिमह करो ठे ते केम शोभे
तज शोभे. वळी आ जे आज्ञाव्यवस्था तेतो सुविहितनेज करवानी
ठे एम प्रतिपादन करुं ठे पण पासत्याने करवानुं नथी प्रतिपादन करुं.

टीका:-नन्वेवं तर्हि सम्यक्त्वादीद्वाक्षणे श्रास्त्रानां गुरवे स्व-
समर्पणमुपचारवचनं प्रसज्येत, तत्रेदानीं तथाविधशरीरादि
वेष्टान्निव्यंग्यबहुमानसारं नैसर्गिकजनक्या तथानिदधतां तेषां
मौपचारिकज्ञावाज्ञावात् इतरथा सम्यक्त्वप्रतिपत्तेरनुपपत्तेः ॥

अर्थ:-वळी तमो एम आशंका करता हो जे समवि-
दीक्षाने अवसर गुरु पासे श्रावकनुं जे पोतापणाना समर्पणनुं वच-
ठे ते उपचार मात्र ठे एम यवानो प्रसंग आवशे, तो एवी आ
शंका न करवी केम जे ए अवसरे ते प्रकारनी शरीर आदि
वेष्टाची जणानुं जे बहुमान ते पूर्वक स्वाभाविक ज्ञातिए करीने
कहेता पटखे पोतानुं समर्पण करता जे पुरुष तेमने उपचारिक.

न होय ए हेतु माटे ॥ ने जो एम न कहीए तो समझि प्राप्ति
नी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे ॥

टीका:—तदुक्तं ॥ काञ्चित्स्तस्य येनात्मा सर्वथा न हि बु-
ज्यते ॥ अज्ञक्तेः कार्यमेवाद्बु, रंशेनाप्यनियोजनं ॥ न चैवंगुरो-
पि तदनुमत्यादिना तज्ज्ञताधिकरणप्रसंगः ॥ ममकारविरहित-
त्वेन तस्य जगवदाज्ञायेव प्रवर्तमानस्य तदज्ञावात् ॥

अर्थ:—जेनो ज्ञक्तिए करीने आत्मा सर्वथा न जोनाय ते
ते पुरुषनी ए ज्ञक्ति सारी न कहेवाय केम जे अंश मात्र पण जेने
जोनावबुं तेतो अज्ञक्तिनुं कार्य ठे. एटले गुरुने आत्मानुं समर्पण
करबुं ते गुरु साथे पोतानो आत्मा जोरवा ने जो आत्मा अंश मात्र
पण न जोनाय ए ज्ञक्ति न कहेवाय. ने बळी एम पण आशंका न
करवी जे गुरुने पण तेनी अनुमोदना आदिके करीने तेमां रक्षां जे
अधिकरण तेनो प्रसंग गुरुने पण थाय; केम जे ते गुरुने ममता-
रहितपणे जगवंतनी आज्ञाए करीनेज प्रवृत्तपणुं ठे, माटे ते अवि-
करणनी प्राप्ति नथी.

टीका:—यदुक्तं ॥ गुरुणोवि नाहिगरणं, ममत्तरहियस्त एव
वत्थुंमि ॥ तज्ज्ञावसुद्धिहेतुं, आणाइ पयट्टमाणस्त ॥ एतेन अ-
ज्ञानुगुण्येन दानोपदेशादिना गुरोर्यद्वास्वीकारसमर्थनं, तद-
प्यसंगतमेव ॥ स्वीकारमंतरेणैव ज्ञावानुरूप्येण धर्मं वृध्यते
गुरोस्तेषु सच्चिपयदानाद्युपदेशप्रवृत्तेः ॥ यदुक्तं ॥ नाजणयत-
वजावं, जह् होइ इमस्स धम्मवृद्धिं ॥ दाणाडुवएसार्ज, अणेण त-
हइत्यजशुब्बं ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे एणे करीने श्रद्धाने अ-
नुसरतो जे गुरुनो दानादि उपदेश ए आदिके करीने जे श्रावकना
अंगिकारुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण अघटतुंज ठे केम जे श्रावकनो
अंगिकार कर्तुं विनाज जावने अनुसरतो धर्मनी वृद्धिने अर्थ गुरुनो
ते श्रावकने विषे सत्पुरुषने दान आपतुं इत्यादिक उपदेशानी प्रवृत्ति
ठे ए हेतु माटे ॥ जे माटे ते शास्त्रमां कळुं ठे जे.

टीकाः—यदप्युक्तं ॥ गृहिणां दिग्वंधोपि यतिवन्न दुप्यतीति
तदप्यसमीचीनं ॥ दुविद्वा सादृण दिसा, तिविद्वा पुण सादृणीण
विन्नेया ॥ इतिन्यायेन यतिदिग्वंधवद्गृहिम्वंधस्य क्वचिदप्य
श्रवणादिति ॥ एवंच ग्रहपरिमह सर्वथायतीनां नोचितः ॥ ५ ॥

अर्थः—बली तमे जे कळुं के यतिनी पेठे गृहस्थोने पण दि-
ग्वंध करवामां दोष नथी इत्यादि ते पण तमाहं वचन अघटतुं ठे.
केम जे शास्त्रमां एम कळुं ठे जे साधुने घे प्रकारनी दिशाने सा-
धुने ग्रण प्रकारनी दिशा जाणवी. इत्यादि न्याये करीने साधुनो
दिग्वंधनीपेठे ग्रहस्थने दिग्वंध करवानुं कोइ शास्त्रमां सांजलता नथी
ए हेतु माटे एम सिद्धांत थपो जे ग्रहस्थनो परिमह करवानुं स-
धुने सर्वथा अघटतुं ठे. ॥ ५ ॥

टीकाः—नैत्यस्यजिन एहस्य स्वीकरणं स्वापत्ततापादनं
तत्र ॥ तुरग्रापि प्रथमद्वारादस्य जेदमाह ॥ गृहिततमं प्रत्य
ह सकलनैत्यकृत्यचिंतातद्गुण्योपनोगादिना लोकेऽपत्तिनिदि
मावपत्यं मठनायकत्वं स्यात्तवेत् यतेर्मुनेः ॥ एतदुक्तं न

ચૈત્યસ્વીકારેહિ યતીનાં તચ્ચિંતનં સકલમનુષ્ટેયં તસ્યચારંજશે
પવત્તયા ડ્રવ્યસ્તવત્વેન યતીનાં નિવારણાત્ ॥ તદધિકગુણ-
સ્થાનકજાવસ્તવનિષ્ઠત્વાતેપાં ॥ તદશક્તસ્યચ ડ્રવ્યસ્તવ-
ધિકારાન્નિધાનાત્ ॥

અર્થઃ—બઢી ચૈત્ય કેતાં જિનમંદિર તેનો સ્વીકાર એટલે પો
તાનું કરી રાખવું તે પણ અતિ નિંદ્ય છે. તેમાં તુ શબ્દ જે છે તે પ્ર-
થમદ્વાર થકી આ દ્વારનો ખેદ કહે છે. ને સાધુને નિરંતર સમસ્ત
ચૈત્યના કામકાજની ચિંતા કરવી તથા તે ચૈત્યના ડ્રવ્યનો ઉપજો
કરવો इत्यादિકે કરીને લોકમાં અતિ નિંદ્યપણું છે. ને તેથી મુનિ
મઠપતિપણું હોય એ વાત કહી છે જે જો ચૈત્યનો અંકિરણ કરે તે
નિશ્ચે સાધુને તે ચૈત્યનું ચિંતન આદિ સકલ કરવા યોગ્ય કાર્યતેન
આરંજનો દોષ આવે એ હેતુ માટે ને એ ડ્રવ્યસ્તવ કહેવાય એ હેતુ
માટે યતિને એનું નિવારણ કર્યું છે કેમ જે એ ડ્રવ્યસ્તવ કરતાં અધિક
ગુણસ્થાનક જે જાવસ્તવ તેને વિષે તે મુનિને રહેવાપણું છે માટે ને
જે જાવસ્તવ કરવાને અશક્ત છે એટલે અસમર્થ છે તેને ડ્રવ્યસ્તવ
કરવાનો અધિકાર છે એમ કહ્યું છે.

ટીકાઃ—જાવચ્છણ મુગ્ધવિહારિયા ઉદ્ધવચ્છણં તુ જિણપૂથા॥
જાવચ્છણાન્નજ્ઞો, દ્વિજાવદ્ધવણુ જુજ્જો॥ તચ્ચિંતનેતુ યતીનાં જાવ
સ્તવાજાવપ્રસંગાત્ ॥ ડ્રવ્યસ્તવસ્યચ પટ્ટજીવનિકાયવિરોધિ
ત્વેન તતોન્મૂનતરત્વાત્ ॥ તત્સંયમસ્યૈવચ પૂર્ણસ્ય જગત્તા
મન્નિમત્ત્વાત્ ॥

અર્થ:-તે ચૈત્યના કામકાજની ચિંતા કરે ત્યારે તો યતિને જાવસ્તવના અજાવનો પ્રસંગ થાય એ હેતુ માટે ને જે દ્રવ્યસ્તવ છે તો ઠ જીવ નિકાયનો વિરોધી છે તે હેતુ માટે તે જાવસ્તવ થકી અતિશય તેમાં ન્યૂનપણું છે માટે ને જગવંતે તેજ સંજમને પૂર્ણ માન્યા છે જે જાવસ્તવ રૂપ છે તે.

ટીકા:-યદાહ ॥ દ્વલ્લભ્ય જાવત્યત્તપ દ્વલ્લભ્યશ્ચો વલુગુણુતિ બુદ્ધિસિયા ॥ અનિજ્ઞજ્ઞવયણમિણં, ઘઙ્ગીવહિયં જિણાવિંતિ ॥ ઘઙ્ગીવકાય સંજમદ્વલ્લભ્ય એ સોધિરુજ્જ એ કસિણો, તો કસિણસં-જમવિ આ પુષ્કારિયં ન ઇચ્છંતિ ॥

અર્થ:-પાધરો છે.

ટીકા:-અથ ચૈત્યમુદ્દિશ્યારંજાદયોપિ યતેર્ન વિરુદ્ધંતે ॥ તથાહિ ॥ જગવાન્ શ્રીવૈરસ્વામી ત્રિદશવિનિર્મિતમણિમય-વિમાનસ્યોપરિઘાત્સાતકૌંજમુજ્જન્મંજોજમધ્યાસીનો જૃંજક ઘંદારકવૃંદેનપુરતોવિધીયમાનાઽવિ ગાનગાનદૃયનાયાતોય-નિનાદપૂરિતસમસ્તનજસ્તલો હિમગિરિશિખરવ સં શ્રીદે-વતાયા:સકાશાન્નિરર્ગલસમુદ્ધલદતુચ્છાવંચ્યસૌગંધસુરજિતકકુ-ષ્કાંતાનનાનિ વિશપ્રસૂનાનિ હુતાશનચ્છાદ્યપ્રસૂનાનિ સમાદાય પુર્યાં તથાગતાયતનાનિ વિદાય વિદાયસા મંદાનિલચલશ્વેત કેતનં જિનનિકેતનં પર્યુપણમહસિ સમાજગામેતિશ્રૂયતે ॥ ય યોક્તં ॥ ચેદ્યપૂયા કિં વદ્મસામિણા મુણિઅપુવ્યસોરણ ॥

निस्साए ॥ अहवावि अज्जवहरंतो सेवंती अकरणिज्जं ॥ ओहावणं
 परेसिं सतित्थओव्जावणं च वच्छद्धं, न गणितिं गणेमाणा पुब्बु-
 च्चियपुप्फमहिमं च ॥ गणेमाणति आलंबनानिगणयंतः इत्यहो
 अविवेकसेकः सातिरेकः प्रव्रजितानामपि यदेवमंकुरयति महारं-
 ञ्चनूमीरुहान् ॥ चइण धरावासं आरंज परिग्गहेसु वटंती ॥
 जं सन्नाजेणं एयं अविवेयसामत्थं ॥ सन्नाजेणंति देवार्थं
 मेतदिति नामजेदेन ॥ मंसनिविर्त्तिकां सेवइ दंतिकखयंति ध-
 णिजेया ॥ इय चइणारंजं परववएसा कुणइ वालो ॥ अय, चोएइ
 चेइयाणं खित्तहिरन्नाइ गामगोणाइ ॥ लगंतस्सन्न मुणिणो तिरण
 सुद्धी कहनु जवे ॥ इत्यादिना चैत्यक्षेत्रादिचिंतां विदधतो यते
 स्त्रिकरणशुद्धिं दूषयतः पूर्वपक्षिणो वचनादवसीयते यतेश्चैत्यो
 देशेनारंजो न डुप्यतीति चेतन सिद्धांतार्था परिज्ञात् ॥ आगमे-
 छुत्सर्गतस्तावदारंजादिदोषेण सत्तायां क्षेत्रग्रामादीनां निषेध
 एव प्रत्यपादि ॥ तथाच कुतस्तथा तच्चिंता यतेः ॥ अथ कयंचित्
 केनापि जडकादिना राज्ञाचैत्यस्य ग्रामादयो वितीर्णाः सन्ति ते
 च कदाचिद्वलवता केनापि हृत्वेनापहर्तुमारब्धास्तदा संवत्सायव
 रिरक्षिपया साधुश्रावकाणां तच्चिंताऽनुज्ञाता यदि तु लोकादिना
 यतिः स्वयं देशनाद्वारेण वा तान् मार्गयेत्तच्चिंतां वा विदध्यात्तदा
 तस्य चारित्राशुद्धिरेव ॥

अर्थः-इत्यादि चैत्य संबंधी खेतीवामीनी चिंता करतो ते
 त्रिकरण शुद्धिने दोष पमाकतो ने पूर्व पक्ष करतो एवो जे
 सिंगधारी तेना वचनयीज जाणीए वीए जे यतिने चैत्यनो वोर

કરીને શ્રારંજ કરવા તેનો દોષ નથી એમ જો તું કહેતો હોય તો તે ન કહેવું. કેમ જે સિદ્ધાંતના અર્થનું પરિજ્ઞાન નથી, માટે એમ કહો ઠો ને સિદ્ધાંતમાં ઉત્સર્ગ થકીજ શ્રારંજાદિ દોષ કરીને ચૈત્ય સન્નામાં ઇટલે ચૈત્ય સંબંધી ક્ષેત્ર ગામ આદિકનું જે કરવું તેનો નિષેધજ પ્રતિપાદન કર્યો છે. તો તે ચૈત્ય સંબંધી ક્ષેત્રગામ હોયજ ક્યાંથી ? જે તેની ચિંતા યતિને કરવી પડે. ને એમ કરતાં કદાચિત્ત્ કોઈ પ્રકારે મહા આગ્રહથી કોઈક જાડાકાદિ રાજાએ ચૈત્ય સંબંધી ગામ આદિક આપ્યો હોય; તેને ક્યારેક કોઈપણ વઢવાન પુરુષ દ્વારાતકારે લેવાનો શ્રારંજ કર્યો. ત્યારે સંબંધી લઘુતા થાય માટે તેની રક્ષા કરવાની ઇચ્છાએ સાધુ શ્રાવકને તેની ચિંતા કરવાની આશા આપી છે. પણ જ્યારે તો લોજાદિકે કરીને યતિ પોતાની મેળે દેશના ઇચ્છારે તેને માગી લે અથવા પોતાની મેળેજ તેની ચિંતા કરે તો તે સાધુના ચારત્રપણાની અશુદ્ધતાજ થાય છે.

टीकाः--तदुक्तं ॥ ज्ञानं इत्य विज्ञाता, जो एयाइं सवंधि-
मप्रिज्ञा ॥ नहु होइ तस्स सुद्धी, थइ कोवि हरिऊएयाइं॥सब
ग्रामेण तहिं, संवेणं होइ लगियवंतुं ॥ सचरित्तचरितीणं एवं
सवेसि कळांति ॥ थतःकथं सम्पूढतया चैत्यारंजं कुर्वतामधुना
तनमुनीनां न दोषइति ॥ यद्विच संप्रति संपूर्णजायस्तवस्था-
शम्यत्वेन तदपेक्षया चैत्यकृत्यचित्तनमपि महाफलमन्युपेयने
तदा तेजकरजोदरणादिपरिहारेण यद्दिनेष्वधमन्युवगम्य
जिनपूजनमाश्रित्यां ॥

अर्थ:-ए हेतु माटे संप्रदाये सहित चेतनो ज्ञान का नारा

આ કાઢના યતિને કેમ દોષ ન લાગે. ને વ્રહ્મી જો આ કાઢમાં
 એવો સંપૂર્ણ જાણ છે જે જાણ પૂજા કરવા સમર્થ નથી. માટે તેનો
 અપેક્ષાએ ચૈત્ય સંબંધી ચિંતા કરવી તેમાં પણ મોટું ફલ છે એમ જો
 જાણતા હો તો તે સાધુપણને જણાવનાર રજોહરણાદિક તેનો ત્યાગ
 કરીને ગૃહસ્થના આનૂપણરૂપ રૂપ જે જિનપૂજા તેનો આદર કરો.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ જહ ન તરસિ ધારેઝં, મૂલગુણજરં સગત્તર
 ગુણંચ ॥ મુતૂણ તોતિજૂમી સુસાવગત્તં વરતરાગં ॥ અરહંતચે-
 શ્ચાણં, સુસાહુપૂયારઝ દઢાયારો ॥ સુસ્તાવગો વરતરં, ન સાહુવે-
 સેણ ચુઅધમ્મો ॥ રજોહરણાદિલિંગં વિચ્રતાં તુ ચૈત્યોદેશનાપિ
 યતીનામારંજનવિધાનં મહતે પાપાય લોકશોકાયચ ॥ યદાહ ॥
 ઠહ્મીવનિકાયદયાવિવહ્મિઝ નેવ દિલ્લિઝં ન ગિહ્મી ॥ જશ્મમાઝ
 ચુકો, ચુકશ્ ગિહ્મિદાણમ્માઝ ॥

અર્થ:—રજોહરણાદિ લિંગ ધારણ કરનાર યતિને તો ચૈત્યનો
 ઉદ્દેશ કરીને આરંજન કરવો તે મોટા પાપ જાણી છે ને લોકને
 શોક જાણી છે.

ટીકા:—તથા ॥ સંપ્રતિવ્રતિવેપેણ, લોકમોપદ્ધમેષ્વરો ॥ સિ-
 તાંત્રેષુ જાતેષુ, ચોરા:કિંનિર્મિતા મુધેતિ ॥ એતેનોક્તન્યાયેન સંપ્રતિ
 શ્દ્ધમેધિનામિત્યાદિના યતીનાં ચૈત્યસ્વીકારસમર્થનંતદપિ શ્રદ્ધા
 સમૃદ્ધાનાં કેપાંચિત્શ્રદ્ધાના મદ્યાપિશ્રુતોક્તવિધિના ચૈત્યચિંતા-
 કરણદર્શનેન નિરસ્તં ॥

અર્થ:-વઢી આ કાઢમાં સાધુવેપે કરીને ઠગી લીધામાં મર્ય એવા શ્વેતાંવરી નિહુ જગતમાં વિદ્યમાન છે તે શું કરવા ચો મિધ્યા, નિપજાવ્યા હશે ? માટે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. એ કહ્યો જે ન્યા તેણે કરીને, 'સંપ્રતિ ગૃહમેધિનાં' इत्यादि વચનથી આરંજીને યતિ ચૈત્યનો અંગિકાર કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું હતું તે સર્વેનું ધંધન થયું કેમ જે શ્રદ્ધાવંત કેટલાક શ્રાવક હજુ સુધી પણ શાસ્ત્રમાં કહેલા વેધિ પ્રમાણે ચૈત્યની ચિંતાદિક કરે છે તેને પ્રત્યક્ષ જોઈએ વીધે હેતુ માટે.

ટીકા:-યદ્યપિ ચૈત્યસ્વીકારાર્થતયા, સીલેહ મંલ્લફલ્લપ્ ॥ ત્યાગમોપદર્શનં તદદ્રષ્ટસંગતં ॥ અસ્યાન્યાર્થત્વાત્ ॥ તથાહિ ॥ કેચિત્ સુવિહિતા વિહારક્રમેણાંતરા કંચિદુઠ્ઠત્રશ્રાવકં મધ્યસ્થ-જૂરિલોકમંતઃસ્થિતચૈત્યાચિંતાનિરવધાન દેવકુલિકજીર્ણશીર્ણ પ્રાયેકજિનસદનાધિષ્ટિતં ગ્રામમેકં પ્રાપ્તાસ્તત્રચ તેપવાદેન દેવ-કુલિકાનાં શિક્ષાદાયર્થં દેવકુલં ગતાપતત્સમારચનસંજ્ઞવે કાલેન ગચ્છતા તત્રત્યલોકસ્ય જ્ઞક્રકતયા જૈનમાર્ગાન્યુપગમ ગુણં સુવિ-હિતસંપાતેન સંન્નાવયંતો દેવકુલિકાન્પ્રત્યાહુઃસીલેહેત્યાદિ ॥

અર્થ:-જો પણ ચૈત્યનો અંગિકાર કરવાને 'સીલેહમંલ્લ' આદિ આગમ વચન દેલામ્યાં, તે પણ અષ્ટતાં દેલામ્યાં કેમ જે આગમનો અર્થ વીજો છે. તેજ કહી દેલામે છે જે કેટલાક સુ-હિત સાધુને અનુક્રમે વિહાર કરતા થકા કોઈક વચ્ચે એવું ગામ વ્યું જે તેમાં શ્રાવકનો ઉદ્વેદ થયો છે પણ ગામમાં તો લોકની ની ઘણી છે ને તેમાં ચૈત્યની ચિંતા કરવામાં અસાધવાન એર.

अर्थः—हवे असंजम आदि दोष देखामवे करीने पळेवण न थाय एवां आसन तेनो छार प्रत्ये निषेध करता सता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

जवति नियतमत्रा संयमःस्याद्विज्ञूपा, नृपतिककु-
दमेतल्लोकदासश्च जिह्वोः ॥ स्फुटतरश्च संगः सात
शीलत्वमुच्चै, रिति नखलु मुमुक्षोः संगतं गव्दिकादि
॥ ११ ॥

टीकाः—जवति जायते नियतं सर्वदा अत्र गव्दिकाद्यासने
ऽसंयमो जीवरक्षाऽज्ञावः ॥ गव्दिकादेर्नित्यस्यूतत्वादिना प्रत्यु-
पेक्षणाद्यज्ञावे विवरादिना तदंतःप्रविष्टानां तदंतरेचोत्पन्नानां
वा त्रसादीनां तत्रोपवेशनेन विनाशसंज्ञवात् ॥ जिह्वोरितिवृत्त
मध्यस्थपदं सर्वत्र संबध्यते स्यात् जवेत् विज्ञूपाशोक्षा तत्रोपवि-
ष्टस्य जगतोप्युपरिवर्त्यहमिति विज्ञूपाकार्याजिमानप्रवृत्तेर्विज्ञू-
पा च यतीनामवश्यं वर्जनीया ॥

अर्थः—गादी आदिक आसन राखे ठेते निश्चे निरंतर अ-
संजम थाय ठे एटले जीव रक्षा थइ शकती नथी केम जे गादी
आदिकजे आसन ते निरंतरशीवेलं ठे ए हेतु माटे पमीलेइण आ-
दिक थइ शकतुं नथी माटे तेनां ठिड्ढाआदि छारे करीने तेमां पेठा
जे जीव तेमनुं तथा तेमां उत्पन्न थया जे त्रसादिक जीव तेमनुं ते

આસન ઉપર વેસવાથી વિનાશ થવાનો સંજવ છે. વ્રતને મધ્યે જે જિહ્વા એટલું પદ તેનો સર્વ જગાએ સંબંધ કરવો. જિહ્વા એ સાધુ તે ગાદી ઉપર વેસે ત્યારે હું જગતના પણ ઉપરી રહેનાર હું પ્રકારની શોજાથી કાર્ય કરવામાં અજિમાનની પ્રવૃત્તિ થાય એ માટે ને મુનિને શોજા તો અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ વિમૃસાવસિયં જિમ્સૂ, કમ્મં ધંધશ્ચિક્ષણં ॥ સંસારસાગરે ઘોરે, જેણં પમ્મહ હુત્તરે ॥ ઇતિ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે શોજામાં વર્તતો જે જિહ્વા તેને ચીકણાં કર્મ ધંધાય છે ને તે કરીને જિહ્વા જે તે શોજાએ કરીને મહાધોર ને હુ:સથી તરાય એવો જે સંસારરૂપી સમુદ્ર તેમાં પડે છે, ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચન છે.

ટીકા:—નૃપતે રાજા:કકુદં ચિહ્નં રાજાદીનામેવ પ્રાયેણ મહર્ષિકાનાં તત્રોપવેશદર્શનાત્ ॥ લોકદાસો જનતોત્પ્રાસનં ચ શબ્દોદોપસમુચ્ચયે જિહ્વોર્યતે: ॥ અહોજિહ્વોપજીવિનો મું-નિતા અપ્યેવંવિધાસનેપૂર્વવિંશતીત્યાદિસૈર્પ્યજનવચનશ્રવણાત્ ॥ સ્ફુટતરો લોકમકટ:ઇહ ગન્ધિકાદૌ સંગ: પરિમદ્દો મદ્દાધનત્વેન મૂર્છાહિતુત્વાત્ ॥ સાતશીલત્વં સુખસાલસત્ત્વં ॥ તદંતરેણ હંસરૂતાદિપૂર્ણેષુ સ્પર્શેષુ તથાવિધાસનેષુ યત્વનુચિતતયા સિદ્ધાંત નિષિદ્ધેષૂપવેશાઽસંજવાત્ ॥

અર્થ:—બંલી એ ગાદી આદિક આસન રાજાનું ચિહ્ન છે ને

વહુધાએ રાજા આદિક મહર્ષિ લોક તે તેવા આસન ઉપર વેસે છે એમ દેખીએ ઠીએ, ને વહી યતિની લોકમાં હાંસી થાય છે. ન શબ્દનો એ અર્થ છે જે દોષનો સમૂહ એથી થાય છે. લોકની હાંસી એમ થાય છે જે અહો ! ઝીલ માગીને આજીવિકા કરનાર મુંઝત માથાવાલા પણ આ પ્રકારના આસન ઉપર વેસે છે ઇત્યાદિ ઈર્ષા સહિત લોકનાં વચન સંજલાય એ હેતુ માટે લોકમાં અતિશય પ્રસિદ્ધ ગાદી આદિકનો પરિગ્રહ છે તે મહા ધનપણે સંસારમાં મૂર્ખાનું કારણ છે ને વહી સુખકારી જેનો સ્પર્શ છે ને અતિશય કોમલ રૂ આદિક વસ્તુએ ઝરેલાં સાત શીલપણને જણવનાર એવાં તે સિદ્ધાંતમાં મુનિને અઘટિતપણે વેસવાનો નિપેદ કરેલો છે માટે ગાદી આદિક આસન તેને વિષે સાધુને વેસવાનો સંજવજ નથી.

ટીકા:-उच्चै रतिशयेन इतिहेतौ एन्यो हेतुन्यो न खलु नैव खलु रवधारणे मुमुक्षोर्मोक्षार्थिनो यतेः संगतं युक्तियुक्तं गव्दकियासनं उपजोगतयेति शेषः ॥ लोकप्रसिद्धो रूतादि-
जुतआसनविशेषो गव्दिका ॥ आदिशब्दान्मसूरकसिंहास-
नादिपरिग्रहः ॥ एतेन यदपि—नाणाद्भिर्जवरतरमित्याद्यागम
वलेन प्रवचनप्रज्ञावनांगतया यतीनां गव्दिकासिंहासनाद्यास-
नोपवेशनसमर्थनं तदपि सुखशीलताविलसितं ॥

અર્થ:-મોક્ષના અર્થી યતિને ગાદી આદિક આસન અતિ-
શય અઘટિતજ છે. ‘ ને વહુ ’ એ અવ્યયનો નિશ્ચયવાચક અર્થ છે,
માટે યતિને એ પ્રકારના આસનનો ઉપજોગ કરવો તે યુક્તિ યુક્ત
નિષ્કે નથીજ. ‘ ઉપજોગતયા ’ એટલું પદ ઉપરથી શેષ લેવું. સ્ત્રી:

मां प्रसिद्ध रू आदि वस्तुए नरेलुं जे आसन विशेष ते गादी कहिए. आदि शब्दयी मशरूनी तलाइ सिंहासन इत्यादिकुं ग्रहण करुं. एणे करीने जे पूर्वे 'नाणाहिउ' इत्यादि आगम वचननुं वळ खइने प्रवचननुं प्रजावक अंगपणे यतिने गादी सिंहासन आदिक आसन उपर बेसवानुं प्रतिपक्षीए प्रतिपादन करुं इतुं ते सर्वे पण सुखशीलीयापणानो विलास ठे.

टीका:—तथाहि॥ किं यतेमर्हार्हगव्दिकायासनोपवेशनमेव प्रवचनप्रसिद्धसम्यग्ज्ञानादित्रयाजिर्व्यंजनं ? न ताववदाद्यः॥ इदानीं तनरूढया निर्गुणस्य कस्यचिदनागमज्ञस्याचार्यादेः सदसि व्याचिख्यासया महार्हासनोपवेशनेपि प्रवचनप्रजावनाया अनुपपत्तेः प्रत्युत तादृशस्तस्य तथाभूतासनमध्यासीनस्य केनापि तर्ककर्मशवाग्जह्विशब्दितारातिकोविदेन प्रतिवादिना क्षिप्तस्य स हृदय हृदयंगम प्रतिवचनाज्ञावेन महाप्रवचन लापवापादनात् ॥

अर्थ:—तेज प्रतिपादन करे ठे जे यतिने मोटा मोटा मूखनी गादी आदिक आसन उपर बेसवुं एज प्रवचननी प्रजावनानुं अंग के प्रवचनमां प्रसिद्ध एवुं सम्यग् ज्ञान दर्शन चारित्र ए अणनो प्रकाश करवो ए प्रवचननी प्रजावनानुं अंग ठे तेनो उत्तर बोधुं तेमां प्रथमनो पक्ष ते तो अंगिकार करवा योग्य नधी. केम जे आ काळनी रुढीए कोइक आचार्य आदिक ते आगमनो अजाण ठेने गुंशरहित ठे तेने सजामां व्याख्यान कराववानी इछाए मोटा मोटा मूखना आसन उपर पेसारीए तो पण प्रवचननी प्रजावना तेयी यह शक्ती

नयी. उसटो ते पुरुष प्रवचननी लघुता करे ठे. केम जे ते पु
तेवा प्रकारना आसन उपर बेगो ते वखत कोइक आकरी बासी
शस्त्रना प्रहारवते शत्रुना पराजय करवाने पंक्ति एवो तर्कवारी
तिवादी पुरुष ते पराजय पमाके ठे. शायी के पंक्तिना मनने प्र
करे एवो तेयी उत्तर न थाय ए हेतु माटे तेवो पुरुष तो प्रवचन
लघुता करनार ठे.

टीका:—तथाच पठ्यते ॥ गुणै रुतुंगतां याति, नचोयासन
संस्पितः ॥ प्राप्तादशिखरस्योपि काकः किं गरुमायते ॥

अर्थ:—यही ते उपर साहित्यनो श्लोक आ प्रकारनो कहेगा
ठे जे गुणे करीने मोटापणुं पमायडे. पण उंचा आसन उपर बेगारी
नपी पमाणुं. जेम मोटी एवेसीना शिखर उपर कागमोजड़े पेगे
पण ते भुं गरु पहीनी पेगे मोटापणानुं काम करी शकरो ? नहि
को. तेम ते पुरुष पण प्रवचननी प्रजावना नहि करी शके.

टीका:—अथ द्वितीयः ॥ तार्क्षित्येव प्रजावनाकक्षयता
मृष्टमदा प्रयस्यतां किं वृद्धासनायाटोपेन मुग्धजनबंधीकरणेन ॥
एतुच्यते ॥ गुणेषु यतः क्रियतां, किमाटोपैः प्रयोजनं ॥ विक्री-
र्ये न पंडाति, गावः क्षीरविवर्जिताः ॥

अर्थ:—हेवे बीजां पट्ट थंगिकार कंग जे गुणनेविने प्रयत्न
करहुं केम जे ते गुण मदिज प्रजावनाकरी कक्षयतानुं मृष्टमदा एव
ठे माटे जेमा प्रजावने बंधन करनार एवो मोटा आगननां आगे

तेणे करीने शुं? जे माटे नीतिवचन आ प्रकारनुं ठे जे गुणने विपे प्रयत्न करवुं तेमां आटोपनुं शुं प्रयोजन ठे केम जे ते उपर दृष्टांत जेम दूध रहित गाय ते घंटावते वेचाती नथी. एटखे जेम कोइक गाय सदाकाल दूध देतीज नथी. ते तेनुं सारुं मूख उपजाववा वास्ते तेनी कोटे घणी घंटाउं वांधीने आटोप करीए पण तेनुं मूख सारुं उपजे नहि तेम गुण बिना केवळ मोटा मोटा आसन उपर बेठा तेणे करीने प्रवचननी प्रजावना थायज नहि.

टीका:—आगमे च शिष्योपध्यादिनिरेवसूरिनिपद्याविधानाजिधानात् ॥ उपदेशमात्रायामपि ॥ नवि धम्मस्त जगत्ते-
त्यत्र जगत्ता वृहदासनाद्याटोप इति व्याख्यानानेन वस्तुतः सिंहा-
सनाद्यासननिषेधप्रतिपादनात् ॥ किंचाप्रत्युपेक्षत्वेनाकल्प-
नीयतयागमनिषिद्धदूष्यपंचकांतर्वर्तित्वेन गच्छिकाद्यासनस्य
प्रवचनप्रजावनानंगत्वात् ॥

अर्थ:—आगमने विपे पण कसुं ठे जे शिष्य तथा उपधि-
त्यादिके करीनेज सूरिने निपद्यानु विधान कहेवापणुं ठे एटखे सूरि
आवे त्वारे शिष्य आसन पाथरी आपे, त्वारे जो सिंहासन उपर पे-
सवानुं होय तो एम नकहेत. उपदेशमात्रामां पण 'नविधम्मस्तज-
गत्ता' ए जगाए जगत्ता जे मोटा आसनादिकनो आटाटोप एम
व्याख्यात्र करवे करीने वस्तुताए सिंहासनादि आसननो निषेधनुं
प्रतिपादन देखाय ठे ए हेतु माटे. वळी जेनी पग्गिसेट्ठण न घइ
शके माटे अकल्पवापणे आगममां निषेध कर्यो जे दूष्य पंचक ॥
छुखे जेनी पग्गिसेट्ठण घाय माटे दोरयुक्त जे पांच वस्तु तेमां गा-

दीआदि जे आसन ते गणावेलां ठे माटे तेने प्रवचननी प्रज्ञान
अंगपणुं नथी ए हेतु माटे.

टीका:-यदाह ॥ अप्पन्निहियदूसे तूली उवहाणगं चना
यथा ॥ गंडुवहाणालिंगिणि मसूरए चेव पोत्तमए॥द्वह्विकोष
विवावारनवय अतहया दाढगालीय ॥ दुप्पन्निहियदूसे एयं
वीयं जवे पणगं ॥

अर्थ:-ते शास्त्र वचन आ प्रकारनां ठे जे,

टीका:-अत्रहि तूद्युपधानगडिकाप्रावरणपुष्पपटाद-
योऽप्रत्युपेक्ष्यतया यतीनामसंयमहेतुत्वेनानु पादेयतयोपन्यस्ताः
॥जवंतस्तु तूद्युपधान गडिकादीन्येव जगवत्सिद्धांतमात्सर्ग्ये
व :हृत्वादविरतमुपजुंजानाःप्रवचनमालित्यमानयंत उपसन्न्यंत
इत्यहोमहामोहमदिरा मदयति विदुषोपि ॥

अर्थ:-आ शास्त्र वचनने विषे तळाइ, उंशिकां, गादी, र-
जाइ, पुष्पपट इत्यादिकनी पन्निहण न थाय तथा दुःखे एवाका-
रणथी यतिने असंयमनुं कारण ठे माटे न ग्रहण करवापणे थाप्यां
ठे ने तमोतो तळाइ, उंशिकां, गादी इत्यादिक जगवंतना सिद्धांतनी
साये मत्तर पणजे एटखे विपरीतपणजे हृत्वात्कारे निरंतर उपनोण
करो ठो; तेथी प्रवचननुं मलीनपणुं करता देखाउं ठो माटे अहो
एतो मोटा मोह रुपी मदीरा विद्वानने पण एटखे जाण पुरुषने
पण मद करे ठे.

टीकाः—यदपि राजवणीय इत्यागमब्रह्मने व्याख्यानादोसि-
हासनोपवेशनोपपादनं तदपि न सचेतसांचतेश्चमत्कारकरं ॥
तथाहि ॥ राजोपनीतसिंहासनोपविष्टा गणधरा व्याख्यांतीति
किं राजोपनीतएव सिंहासनोपविष्टा श्रद्धो राजोपनीतेपि उप-
विष्टा इत्यपि किमु उपविष्टा एव उत्तोपविष्टा श्रयीति चत्वारः पदाः
कपायाइव जवदन्निमतव्याघातदशाउत्तिष्ठते ॥

अर्थः—जे पण राजवणीय इत्यादिके आगम घेले करीने व्या-
ख्यानादिकेने विषे सिंहासनने विषे वेसवानुं प्रतिपादन करुं ते पण
पंक्तिना चितने चमत्कारनुं करनार एवुं नथी. तेज कहो देसांगे
ठे जे राजाए प्राप्त करुं जे सिंहासन ते उपर घेवा एवा जे गणधर
ते व्याख्यान करे ठे इत्यादि. ए जगाए तने पूगीए जे शुं राजाए
आपेखुं एवुंज सिंहासन ते उपर घेवेला के श्रद्धो राजाए आपेखा
सिंहासनने विषे पण घेवेला ने घेवा ए जगाए जे अपिशब्द ठे तेपी
घीजा घे विकल्प जे शुं वेठाज के घेवा पण ए पार प्रकारना पद
उत्पन्न थया, ते जाणे तारा पार कपाय मूर्तिमान उत्पन्न थया होय
ने शुं ? एम तारा मतने नाश करवामां अतिशे ग्राह्य ठे.

टीकाः—॥ तत्र यथायः पदस्तदागणधरन्याय नुस्तारेण ज-
यतामपि राजोपनीतसिंहासनस्यानामेव व्याख्याप्रसंगः ॥
अथ द्वितीयस्तदा राजोपनीते तदन्योपनीतेपीत्यनर्थे स्त-
त्रापि विकल्पे किं तदन्योपनीते राजव्यतिरिक्तजनोपनीतं
आदोस्योपनीतं ॥

मित्यादौप्रयोगेपि गव्दिकादेः प्रवचनप्रज्ञावनां गत्वस्योक्तन्याये
न निरस्तत्वाद्धेतुरसिद्धोवेदितव्यः॥स्वपक्षसाधनं तु यतीनां ग-
व्दिकायासन मनुपादेयं असंयमहेतुत्वात् आधाकर्मिक
जोजनवदितिदृत्तार्थः ॥ ११ ॥

अर्थः—बळी जे क्यारेक अपवाद मार्गे तेमने गादी आदि
कनी आझा आपी ठे, ते पण ग्लानादिक अवस्थामां गुप्तवृत्ति
करीने पुरुष विशेषने आश्रीने कंझुं ठे पण जे ते प्रकारे गादी
हण करवानुं नथी, ते गादीनो त्याग करवो एज यतिने न्याय ठे
एणे करीने गादी आदि आसन गृहण करवुं ए प्रकारनो जे श्रुत
मान प्रयोग कस्यो हतो ते पण गादी आदिकने प्रवचन प्रज्ञावनां
अंगपणुं नथी माटे कस्यो ए प्रकारनो न्याय तेणे करीने तेनुं संन
यवापणुं ठे माटे ए हेतु असिद्ध थयो एम जाणवुं ने पोताना प
शनुं जे अपमान साधन ते तो साधुने गादीआदिक आसन न प्रह
करवुं. असंयमनु कारण ठे ए हेतु माटे; आधाकर्मिक जोजन
पेठे जेम आधाकर्मिक जोजन ठे तेम गादि आदि आसननुं प्रह
करवुं ते पण असंयमनुं कारण ठे. ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ यणे
॥ ११ ॥ गादी आदि आसनना खंननो सातमो द्वार थयो.

टीका—सांप्रतं सनामोद्यारसावद्याचरितानिधानपुरस्सर
होवप्रदर्शनेन सावद्याचरितादरद्वारं निरस्यन्नाह ॥

अर्थः—हवे नामनुं कदेवुं तेणे सहित सावद आचरीनुं

कहेवुं ते पूर्वक तेना दोष देखामवा तेणे करीने सावध आचरणनो
आदर करवा रुप छारनुं खंमन करतासता ग्रंथकार कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

गृहीनियतगठज्ञागू जिनगृहे धिकारोयतेः प्रदेय-
मशनादि साधुपुयथा तथारंजिभिः ॥ वतादि विधिवा-
रणं सुविहितां तिकेगारिणांगतानुगतिकैरदः कथम
संस्तुतं प्रस्तुतम् ॥ १२ ॥

टीकाः—गतस्य पूर्वप्रस्थितस्य कस्यचित् अनुपश्चाद्गतं-
मनमन्यस्य यत्तद् गतानुगतं तदेवामस्तीतिगतानुगतिकाः ॥
अस्त्यर्थेऽक्षप्रत्ययस्तद्धितः ॥ अयमर्थः ॥ यथा गङ्गुरिकाः कांचन
दिशं प्रतीत्यकांचिदेकामविकां पुरोगच्छंतीमवलोक्य तदनुमार्गे-
ण पाश्चात्याः सर्वाऽपि तामनुगच्छंति न मार्गस्य सुगमदुर्गम-
त्वादिकं मृगयंति.

अर्थः—जेम लोकमां गारुरियो प्रवाह कहेवाय ठे तेम चा-
खनार पुरुषोए अयुक्त करवा मांरुं ठे एम आगल कहेशे, कोश्क
प्रथम चाख्यो ने तेनी पठवाने विचार्या विना बीजानुं जे चालवुं
ते गतानुगतिक कहीए, ने गतानुगत जेमने ठे ते गतानुगतिक
कहीए व्याकरण शास्त्रमां अस्त्यर्थे ए प्रकारना तद्धित सूत्रे करीने
गतानुगतिक एवो प्रयोग सिद्ध थयो तेमां आ परमार्थ ठे जे जेम

गान्तरनो समूह कोइक दिशनी प्रतिति करीने कोइक एक आग
चाखनार गान्तरने जोइने तेनी पठवाने मार्गे मार्गे पाठली सर्व गान्
पण जाय ठे पण आ मार्ग सुगम ठे के दुर्गम ठे एम कोइक
विचारती नयी.

टीका:-तथा जिनप्रवचने सुखलोलतया कंचिदेकं प्रवाह
मार्गे गच्छंतं वीक्ष्य तच्छीलतयान्येपि तत्रयाद्यान्याय्यतामविचा-
रयंतोये तमनुगच्छन्ति ते सांसारपथाजिनंदित्वात्तथोच्यन्ते॥तैर्ग-
तानुगतिकैर्लोकप्रवाहपतितैर्यत्याज्ञासैः अदएतत् सकलजन
प्रत्यक्षगृहिनियतगच्छजनादिकं सावध्याचरितं.

अर्थ:-तेमज जिन प्रवचनने विषे सुखनीं लाखचपणे को-
इक एकने लोक प्रवाह मार्गे चालतो देखीने तेना जेवा न्याय प्र-
न्यायने न विचारता बीजा केटलाक पुरुष जे तेनी पठवाने चाहे
ठे ते संसार मार्गमांज खुशी थपेला ठे ए हेतु माटे ते गान्त्रीया
प्रवाहनी पेठे चाखनार कहीए ठीए ते जे गतानुगतिक लोक प्र-
वाहमां पमेला यतीनो थाजास मात्रवने जणाता ते सिंगधारी पु-
रुषोए आ प्रत्यक्ष जणातु जे गृहस्थने नियमोए पोताना गच्छुं
सेवन करुं इत्यादि सावध आचरण प्रगट करुं ठे.

टीका:-अस्य सावध्याचरितस्यानेकविधस्यापि समुदायरूप
नयैकत्वविवक्षणात् अदइत्येकवचनं कथमितिदोषः गर्भप्रकारे
वचनोनिपातःकेन कुस्तिप्रकारेण असंस्तुतं यतीनामकृत्यतयाः

अपरिचितमप्यनुचितमितियावत् प्रस्तुतं प्रारब्धमादृतमित्यर्थः॥
तेदेव नामग्राहमाह.

टीकाः-अनेक प्रकारनुं पण सावध आचरण तेनो, समुदाय
रूपे एकपणुं कहेवानी इत्ता ठे ए हेतु माटे अदस् शब्दनुं एकवचन
कहुं ठे कथं प्रकारनो आक्षेपगर्जित एटखे तिरस्कार सूचना कर-
नार निपात ठे ते आ जगाए कखो ठे खिगधारीए शा प्रकारनुं आ-
चरण प्रगट करुं ठे ? तो निंदित प्रकारे एटखे यतिने न करवापणे
जे ठे ते अनुचितनो आदर कर्यो ठे एटखो अर्थ ठे तेनु नाम ग्रहण
करीने, कहे ठे एटखे आ वस्तु न करवानी ठे तेनो आदर करे ठे
ते वस्तुनुं नाम जे.

टीकाः-गृहीथावकोनियतं गच्छांतरपरिहारेणैकतरंगच्छमा-
चार्यप्रतिबद्धयतिसमुदायं नजते परिग्रहातिस तथा॥गृहिनियः
तगच्छजाक्त्वेन हि यतीनामिदानी सर्वज्ञक्त पानादि निरावाधं
निर्वहतीतिधिया जवतीतिक्रियापदंयथासंजवमत्राभ्याहार्यं ॥
गृहिनियतगच्छजाक्त्वंच यतीनां तद्गतसकलारंजानुमत्या-
दिना पापसत्त्वप्रसंगेनासंस्तुतं ॥

अर्थः-गृहस्थने पोत पोताना गछनो अंगीकार करवो बीजा
चमां न जवुं इत्यादि अघटीत स्थापन करे ठे एटखे थावक बीजा
नो त्याग करीने हरेक कोइ एक गच्छ एटखे आचार्य प्रतिबद्ध
यतिनो समुदाय ते रूपी गछ तेने नजे तेनुं सेवन करे ए प्रका-
उपदेश करे ठे कारण के ज्यारे गृहस्थ नियमाये करी एक

गच्छने विषे रहे तेणे करीने निश्चे आ कालना यतिने सर्व रूपा
पानादिक निराबाध प्राप्त थाय, सुखे करी निर्वाह थाय, ए बुद्धि
करीने श्रावकने गच्छनुं अजिधान धरावे ठे. जवति क्रियापदनोद्ध
घ्याहार करी ज्यां जेम घटे तेम जोरुवुं ने ज्यारे गृहस्थ एक गच्छने
जजे त्यारे यतिने ते श्रावकोए करेला जे सकळ आरंजतेनी श्रु
मोदनादिके करीने पाप लागवानो प्रसंग थाय ठे ते हेतु माटे ए
खिगधारी न करवानुं करे ठे.

टीका:-यदप्युत्पद्यतेहीत्यादिनाऽद्यतनकालोपेक्षया तत्
मर्त्यं तदपि न युक्तं तस्यापवादिक तयागमोक्ताधाकर्मादि
पपत्यान्नसर्वयानिपिऊगृहिनियतगच्छजनविषयत्वं ॥ नि
चगृहिनियतगच्छजनमंतरेणाधुनातनयतीनां मात्सर्यादृष्ट
स्यान्योन्याकृष्टपाकसहः स्यादिति ज्ञयतांतदच्युपगमः सचासंग

अर्थ:-बळी खिगधारी प्रत्ये कहे ठे जे तमोए उत्पद्यते
त्यादि वचनने आरंजीने आ कालनी अपेक्षाए साधुनो नि
पाय इत्यादि कारण गृहस्थने पोते पोतानो गच्छ करी राखवानुं
निरादन करुं ते पण युक्त नथी केम जे ते तारुं प्रतिपादक वचन
अपवादपणे करीने शास्त्रमां कहेलो जे आधाकर्मादि दोष तेनुं ।
पपराणुं ठे. ए हेतु माटे सर्वया निषेध करेणुं जे गृहस्थने नियमा
एक गच्छमां गृहवापणुं तेनुं ए स्यात ठे बळी तमे करुं जे गृहस्थ
नियमाये एक गच्छमां गद्या विना दासकालना यतीने मागण
बळी मांदोमांदे एक बीजाने म्मेचाताण करवाची क्लेशनी ठार
थाय ए प्रकारनुं जे तारुं कहेवुं तथा जाणवुं ते अपटुं ठे.

टीका:—कालदोषान्नवनवप्रादुर्भवस्सुविहितदर्शने गुण-
वत्त्वादिषुद्ध्या श्रावकाणां तदंतिकगमनादिना ज्ञयतामिदानीं
प्रत्युत विवक्षितकलहस्याधिक्योपलंजात् इत्यहोदंदशूकजिया
पलायमानस्य केसरीमुखे निपातः ॥

अर्थ:—केम जे नवा नवा प्रगट थता जे सुविहित सेमने दे-
खीने गुणीपणानी बुद्धिये करीने श्रावक तेमनी पासे गमनादिक
करशे त्यारे तो तमारे आ काळमां पण जलटो अधिक क्लेश थशे
जे श्रमारा गच्छना श्रावक थइने ए सुविहित पासे केम गया इ-
त्यादि, माटे अहो आतो मोटुं आश्चर्य जेवुं जे तमे अल्प क्लेश
मटारवानुं प्रगट करवा जतांज मोटो क्लेश प्राप्त तमारे थयो माटे
ए न्याय तो ए प्रकारनो थयो जे जेम कोइक सर्पना ज्ञयथी नाठो
ते सिंहना मुखमां जइ पक्यो तेम तमारे थयुं.

टीका:—तथा जिनगृहे देवसदनेऽधिकारःसकलतत्कृत्यचिं-
तननियोगोयतेर्मुनेःश्राद्धानामिदानीं तच्चिंतानिरवधानताव्या-
जेन ॥ अस्त्यचासंस्पतत्वं चैत्यस्वीकारद्वारनिराकरणे प्रागे-
वदर्शितं ॥

अर्थ:—वळी मुनिने जिनमंदिरने विषे अधिकार पटले समस्त
देवमंदिर संबंधी कामकाजनी चिंतानुं जोरुवुं शायी केआ काळमां
श्रावकने देवमंदिर संबंधी चिंता करवामां सावधान नथी इत्यादि
मिप लइने थघटनुं करवा मांरुं ठे ते थयुक्त ठे ते चैत्य अंगिकार
करवाना द्वारनुं खंरुन कयुं तेने विषे प्रथम देखारुं ठे.

કરતાં પણ અતિ મોટું પાપ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જે પુરુષ અજ્ઞાનથી પોતે પાપમાં પર્યો છે તેને વીજો પાપમાં નાંખે છે એવી વીજું શું મોટું પાપ છે ? કેમ જે મુઢ પુરુષ પોતાની સંગાથે ચાપના ને પણ આંધલા કુવામાં નાંખે છે. આગમમાં પણ કહ્યું છે, જે, ૧૩-કારનો વિચાર કરતાં આ કાલના મુનીને સાવચતું આચરણ કરતું તે આગમ વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે અતિશે ઘટતું નથી.

સાવચ ક્રિયા નિવેધનો અષ્ટમહાર સંપૂર્ણ થયો.

ટીકા:—ઈદાર્નીશ્રુતપથાવજ્ઞાહારનિરાસમુપક્રમતે ॥ તત્રવ-
નાનાયિથાઃ શ્રુતાવજ્ઞા જિનાજ્ઞાવાહ્યલિંગિજિરુપકલ્પિતા સ્તત્ર
પ્રથમ મયોગ્યસ્યાપિસ્વગુરુશિષ્યસ્ય ગદ્યમદ્દાન્મદ્દાજનાપૂજોપસંજ્ઞેન
ધુતરયાવજ્ઞાં પશ્યં સ્તામેયમોદ્દમદ્દિમપ્રદર્શનહારેણનિરાકુર્વજ્ઞાહા॥

અર્થ:—એ સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા પડશે અપમાન તે
હાનું મંમન થાવું છે તેમાં નાના પ્રકારની સિદ્ધાંત માર્ગની અ-
વજ્ઞા જિન જગવંતની આદ્યથી રહિત પણ લિંગધારી લોકોએ કહી
છે તેમાં પ્રથમ પોતે પણ અયોગ્ય અને પોતાના સરખો અયોગ્ય છે
ગુરુ જેનો પણ જે તે શિષ્ય તે ગચ્છના આમદ્ધથી મદ્દાજન સંયો-
જીને પૂજાની પ્રાપ્તિ થાય એ હેતુ માટે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા
કરે છે. તેને જોતાં જે ધ્યયકારને, અને મોટા મોદ્દનો મદ્દિમાન છે. ૧
મદ્દાનું દેવાનના હાથે કરીને તે સિદ્ધાંતની અવજ્ઞાનું મંમન ૪
પડે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

નિર્વાહાર્થિનમુક્તિં ગુણલવૈરહાતશીલાન્વયં,તાદૃ-
ગ્વંશજતદ્ગુણેન ગુરુણ સ્વાર્થાય મુંઝીકૃતમ્ ॥ ચદ્ધિ-
સ્ત્યાતગુણન્વયાદ્યપિ જના લમ્બોગ્રગચ્છગ્રહા,દેવેચ્ચોઃ
ધિકમર્ચયંતિ મહતો મોહસ્ય તઙ્મૃજ્જિનતમ્ ॥ ૧૩ ॥

ટીકા:--નિર્વાહાર્થિનં કેવલં ઉદરજરણપ્રયોજનંનપ સં-
સારનિસ્તારકાંક્ષિણં, મુક્તિં હીનં ગુણલવૈ: ક્ષમાદિલેશૈરપિ ॥
પ્રવ્રજ્યાયોગ્યોદ્દિપુરુષ: ક્ષમાદિ ગુણવાન્ જવતિ ॥ પદ્મકં ॥
પવજ્ઞાપ્ત જોગ્ગા,આરિયદેસંમિજે સમુપ્પન્ના ॥ જાણ્કુલેદિવિસિદ્ધા
તદ્દલીણપાયકમ્મમલા ॥ એવંપયશ્ચિયથવગયસંસારનિગ્ગુણ
સહાવા ॥ તત્તોઽત્તદિરત્તાપપણુકસાયપ્પહાસાય.

અર્થ:--જે આ પ્રકારનો શિષ્ય કેવલ ઉદર જરવાનુંજ જેને
પ્રયોજન છે એવો પણ સંસારનો નિસ્તાર કરવાની જેને ઇચ્છા નથી એવોન
બઢી ક્ષમાદિ ગુણનો લેશ કરીને પણ રહિત છે એવોને પ્રવ્રજ્યા યોગ્ય
જે પુરુષ તે તો ક્ષમાદિ ગુણવાળો જોણ, જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે
જે, જે આર્ય દેશમાં ઉત્પન્ન થયો હોય ને જાતિ તથા કુલ એ બે સારાં
હોય તથા જેનો કર્મમલ ઘટ્ટધાનાશ પામેલો હોય ને જેણે સંસારનો
ગુણ રહિત સ્વજાવ જાણ્યો છે ને જેના કપાપ થોગ થપ્પા એવા
ગુણવાળો પુરુષ દીક્ષાને યોગ્ય છે.

टीका:-अयंतु क्षमायंशेनापि त्यक्तः ॥ तथा शीलं स्वज्ञावः
सकृत्तंच ॥ अन्वयश्च कुलं शीलंचान्वयश्चेति छंदः ॥ ततश्चाज्ञा-
तावविदितौशीलान्वयौ यस्य स तथा तं ॥ परीक्षितशीलकुलस्य
हि प्रवज्यादानं शास्त्रेऽनिहितं ॥ अविदितस्वज्ञावोद्विक्ताय
दुष्टादिः क्वचिदपराधे गुर्वादिना शिक्षितस्तमपि जिघांसति ॥

अर्थ:-ने आतो क्षमादि गुणना अंशे करीने पण रहित ठे,
वळी शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील
कहेतां सारु वृत्तांत तथा अन्वय कहेतां कुल ॥ शीलने अन्वय ए
वे पदनो छंद समास करवो त्यारपणी नयी जाण्युं शीलकुल ते
जेतुं एवो शिष्य ठे, शास्त्रने विषे कसुं ठे जे शील कुलनी परीक्षा
करीने गुर्वादिक अपराध थये सते शिक्षा देता रेते गुरुने पण मा-
खाने इच्छे माटे.

टीका:-एवमज्ञातवृत्तोपि तस्करादिः प्रवृजितस्तच्छीलत्वा-
स्तेन्यादिकं कदाचिदाचरन् गच्छमपि तुलायामारोपयति ॥ तथाऽ
विदितमुखोदीक्षितः कथमपि कर्मोदयादीक्षां जीह्वाभुर्निरंकु-
शतया जहात्येव ॥ कुलीनस्तुकदाचिदकार्यचिकीर्षुरपि कौशिन्य-
सततगुरुशिक्षानिविग्ननिगमनियमो न करोत्येव.

अर्थ:-ए प्रकारे नयी जाण्युं वृत्तांत ते जेतुं एवा जे गुरु
ने पण कदापि चोर होय ने तसे दीक्षा लोधी होय त्याने तेन चोरी
नवानो स्वज्ञाव होय ए हेतु माटे कदापि कोइक चोरी आदि कं

करीने वधागच्छने पण शूलीने विषे आरोपण करावे वळी जेवू कुल जाणुं नथी. ते पण कोडक कर्मना उदय थकी दीक्षाने त्याग करवा इच्छे तो निरंकुशपणे दीक्षानो त्याग करीज दे, ने कुलवान तो व्यारेक न करवानुं काम करवाने इच्छे तो पण एने विषे कुलीनपणुं रहुं ठे ए हेतु माटे निरंतर गुरुनी शिक्षारूपी आकरी वेचीवने बंधायो ठे माटे न करवानुं काम करी शकेज नही.

टीका:-यदुक्तं ॥ अपि निर्गतुमनसः, प्रव्रज्यामंदिराग्निरान् ॥
रुणद्धि पुरतः स्थापणुं र्गलेव कुलीनता जडविदुर्निगयज्ञावो तद्-
विदु ररि कक्षां सयन्नोर्हि ॥ वंसकुलंगीच्छिन्नोवि वेणुत्त
पावए न मर्हि.

अर्थ:-जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे दिक्षारूपी मं-
दिरथी नीकलवाने इच्छता पुरुषोने पण बंधननी पेठे कुलीनपणुं जे
ते आगळ आगळ आवीने रोके ठे.

टीका:-मुंकीकृतं दीक्षितं ॥ गुरुणा आचार्येण ॥ तादृशं विने-
यवंशसमे वंशे जातः स तथाश्च ज्ञातकुलोद्भव इत्यर्थः ॥ तथा ते
तत्सजातीयविनेयतुल्या गुणाः निःशीलतादयो धर्मा यस्य स तथा
ततः कर्मधारपसमासकरणेन गुरुशिष्ययोर्वंश गुणात्वं तसा-
जात्यं व्यनक्ति ॥ तादृशोद्दितादृश मेव मुंन्यते ॥ समानशील
व्यसनेषु सख्यमिति वचनात्.

अर्थ:-ते प्रकारनी दिक्षा, ते प्रकारना गुरु आपे ठे. शिष्य-

ની સમાન વંશને વિષે થયેલા ગુરુ અજ્ઞાણના કુલમાં થયેલો પદ
અર્થ છે. વઢી એ ગુરુ શિષ્યને તુલ્ય ગુણવાલો છે એટલે શિષ્યની
ઠેજ શીલરહિત જેના ધર્મ છે એવો, ત્યારપછી તાદક્વંશજ ને તદ્ગુણ
વે પદનો કર્મ ધાર્ય સમાસ કરવો તેણે કરીને એ ગુરુના શિષ્ય
વંશને ગુણ એ વેનું અતિશે સજાતિપણું એટલે સરસ્વાપણું પ્રગટ કર
દેખાવે છે જે, તેવો ગુરુજ તેવા શિષ્યને મુને કેમ જે જેના ગુણ તથા
આચરણ સરસાં હોય તેનજ મિત્રપણું થાય છે એમ નીતિ શાસ્ત્ર
વચન છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—સ્વાર્થાય સ્વપ્રયોજનાય સ્વશરીરશુશ્રૂષાદિદેતવે નતુ
સંસારદુઃખેષ્યો મોચયિતું તમેવંવિધં યદર્ચયંતિ મલયજઘ્નસૃણ
ઘનસારાદિના વસ્ત્રાદિના ચ સતતં પૂજયંતિ અધિકમિતિ ક્રિયા-
વિશેષણં અતિરિક્તં દેવેષ્યોપિ જનાઃ શ્રાવકલોકાઃ ॥ નનુ તેપિ તં
પૂજયંતસ્તાદ્ગુણાં એવ જીવિષ્યંતીત્યતઆહ ॥ વિશ્વાતગુણાન્વયા
અપિ જગતીપ્રતીતગાંત્રીર્ણેદાર્ય ક્ષમાદિગુણમદાકુલાઅપિ ॥
આસતાંતદિતર इत्यपि शब्दार्थः ॥

અર્થ:—પોતાના શરીરની સેવા કરાવવી इत्यादि જે પોતાનો
સ્વાર્થ તેને અર્થે તે શિષ્યને મુને છે પણ સંસારના દુઃખ થકી શુ-
કાવવાને નથી મુક્તિ એ પ્રકારના મુનેલા કેવલ સિંગધારી ગુરુને
શ્રાવક લોકો મલયાગરુ, કેશર, ચંદન, કુંકમ આદિક વસ્તુ વને
તથા વસ્ત્રાદિક, કરીને નિરંતર તેમને પૂજે છે; દેવ થકી પણ અર્પિત
પૂજે છે, ત્યારે આશંકા કરી કહે છે જે તે શ્રાવક પણ તેવા ગુરુને
પૂજે છે માટે તે પણ તેવા દુશે ? તો તે જગાણ વિશેષણ માપે છે જે

“ વિહ્યાત ગુણવંશઃપિ ” એટલે જગતમાં ગંજીરપણું તથા ઉદારપણું તથા મોટું કુલ, કામાદિગુણ એ સર્વે જેમનો પ્રતિદ્વ છે, એવા સારા શ્રાવક પણ ગચ્છરુપિ ગલ વંધને કરીને તેમને પૂજે છે તો વીજા સામાન્ય શ્રાવક પૂજે છે તેમાં શું કહેવું એ પ્રકારે અપિશબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—કસ્માદેવ મિત્યતથાહ ॥ લગ્નોયગચ્છમદ્દા ઇતિદેતુ ગર્જવિશેષણ ॥ લગ્નશ્વેતસિ નિવિષ્ટ ઉમ્મોદ્દોગદ્વપ્રતિવંધોયેપાં તે તથા ॥ જવતુ નિર્ગુણો વા ગુણીવાયં કિં નોઽન્યાર્ચિતયા ॥ ગુરુ જિર્યમસ્માકં પ્રદર્શિતઃ તથા અસ્મદ્દંશ્યે રત્નયંગુરુત્વેનાનૈનદાસ્પામ ઇતિવિદિતસ્વસ્વગચ્છગોચરમનોજિનિવેશાદિત્યર્થઃ ॥

અર્થ:—જા દેતુ માટે તેમને પૂજે છે ત્યાં વિશેષણ આપે છે જે શ્રાવક કેવા છે તો “ લગ્નોયગચ્છમદ્દા ” એ વિશેષણ દેતુ ગર્જિત છે જેમના ચિત્તમાં આકરો (દૃઢ) ગચ્છનો પ્રતિવંધ છે એટલે શ્રાવક પણ જાણે છે જે આપણો ગુરુ ગુણી હો અથવા ગુણરહિત હો, આપણે પનો વિચાર ન કરવો મોટા પુરુષ ગુરુ આ આપણને દેગાદ્યો છે, વઢી આપણા વંશમાં થણા સર્વ પુરુષો આ પુરુષ ગુરુપણે દેવામ્યો છે આપણ કાંઈ તે કરતાં પરિક્ષા કરવામાં માહ્યા નથી એ દેતુ માટે તેમની પરિપાટીનો અનુસાર કરીને આ ગુરુનો ત્યાગ ન કરવો જેવો તેવો પણ એ આપણો ગુરુ છે. એ પ્રકારે પોતાના ગચ્છ સંબંધી મોટા આમદ્ વને ગઢાયા છે એ દેતુ માટે તે સિંગધારીને પૂજે છે

ટીકા:—અથ વિષુરાણામપિ તેષાંતાદક્ ચેતોનિવંધેકોદેતુ રિત્યતથાહ ॥ મદ્દતોઽતિ પ્રયસસ્ય મોદ્દસ્ય મિષ્પાજિનિવેશાસ્પા

तदिति तादृगस्यापि तथाविधान्यर्चनादिकं जृजितं लीलायितं
॥ तथाहि ॥ नगुरुपदर्शितत्वं निर्गुणेपि तन्निष्पद्येऽन्यर्चनादि नि-
बन्धनं ॥ यदिहिगुरुःस्वाजन्यादिना निमित्तेन निर्गुणमपि शिष्यं
मोहादगुरुतया दर्शयति नेतावता सो बहुमानमर्हति विवेकिनां ॥
गुणानामेव बहुमानहेतुत्वात् ॥ ते चेत्तत्र नसन्ति तदा किं नि-
फलेन गुरुपदर्शितेन ॥

अर्थः-हवे जाणता एवाय पण श्रावकने ते प्रकारनो चित
गठनो आग्रह रहे ठे तेनुं शुं कारण ठे ? तो ए जगाए उत्तर क
ठे जे ते प्रकारना जाण पुरुषोने ते प्रकारना लिंगधारीश्रोनुं पूज
करवुं ए सर्व मोहनी लीला ठे. एटले ए सर्व मिथ्याजि निवेश
प्रगटपणुं ठे. तेज देखाने ठे जे गुण रहित शिष्यने विपे पूजादि
जे करवानुं ते गुरुनुं देखानेनुं न जाणवुं. केम जे गुरु थइने आपो
तानो शिष्य ठे इत्यादिक कारणे पण निर्गुण शिष्यने गुरुपणे देखाने
तोपण ए शिष्य बहुमानपणाने न पामे केम जे विवेकीआ योनी
मध्ये गुणनुंज बहुमानपणुं ठे ए हेतुं माटे जो ते गुण ते शिष्यमां
नथी तो निष्फल एवं गुरुनुं देखानुं तेणे करी शुं ? काइ नहि.

टीकाः-यदुक्तं ॥ गौरववीजं शिष्ये, गुणाः सतांन गुरुदर्शित-
त्वं यत् ॥ गुरुदिष्टमप्यसत्त्वा ह्योकायतमतमगौरव्यं ॥ तथा स्व-
वंशजाज्युपगमस्यापि निर्गुणगुरुबहुमानहेतुत्वे लक्ष्मीप्राप्ता-
वपि नृणां स्वकुलक्रमागतदारिद्र्यादरे परित्यागप्रसंगात्त चैवं
लोके उपलभ्यते ॥

॥ યદુક્તં ॥

સુગુરુપ્રાપ્તૌ કુગુરું ક્રમાનુપક્તમપિ જહતિ ધીમંતઃ ॥ ચિર
પરિચિત્તમપિનોક્ષતિ નિધિલાજે કોનુ દૌર્ગત્યં ॥ અતઃપ્રવ સિદ્ધાંતે
ગુરુગુણ દ્વીનસ્ય ગુરોરગુસ્ત્વેન યતીનામ પ્યંગારમર્દક શિષ્યા-
ણામિવ સન્નુરુગઘ્નાંતરસંક્રમણેન તત્પરિત્યાગઃ પ્રત્યયાદિ ॥

અર્થઃ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શિષ્યને વિષે ગુણ છે તે
જ સત્પુરુષને ગૌરવપણાનું કારણ છે. પણ ગુરુનું દેખામયું તે કાંઈ ગૌ-
રવપણાનું કારણ નથી. જેમ ગુરુ દેખામયો હોય તોપણ નાસ્તિકનો
મત અસત્ છે માટે ગૌરવ કરવા યોગ્ય નથી. તેમને નિર્ગુણ શિષ્ય
પણ માનવા યોગ્ય નથી. વઢી આપણા વંશમાં થયેલા સર્વે વૃદ્ધો
એ નિર્ગુણ શિષ્યને ગુરુપણે માન્યા માટે આપણે પણ માનવા, વહુમાંન
કરવું. ત્યાગ ન કરવો. એમ જો માનતા હોતો લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય
તોપણ પુરુષને પોતાની કુલ પરંપરાથી ચાલ્યું આવતું જે દરિદ્રપણું
હત્યાદિકનો પણ ત્યાગ ન કરવો જોઈએ. તે તો ત્યાગ કરો એ માટે
આ નિર્ગુણ ગુરુ શિષ્યનો કેમ ત્યાગ કરતા નથી. જગતમાં પણ લ-
ક્ષ્મી મળે તો લલદર રાખવાનું જણાતું નથી. તે છૌકીક શાસ્ત્રનું
વચન જે સુગુરુની પ્રાપ્તિ થયે ત્તે કોણ બુદ્ધિમાન પુરુષ પરંપરાથી
ચાલ્યો આવતો જે કુગુરુ તેનો ત્યાગ ન કરે. દૃષ્ટાંત જેમ નિધની
પ્રાપ્તિ થયે ત્તે ઘણા કાઢથી પરિચય કરેલું એવું પણ દારિદ્રપણું
તેનો કોણ ત્યાગ ન કરે ? એજ કારણ માટે સિદ્ધાંતમાં પણ ગુરુ
ગુણ રહિત જે ગુરુ તેનો અગુરુપણે ત્યાગ કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું છે.
જેમ અંગાર મર્દકના શિષ્ય સાધુએ અંગાર મર્દક ગુરુનો ત્યાગ કરીને
સારા ગુરુ જે ગઢમાં છે તે ગઢમાં પ્રવેશ કર્યો તેમ.

टीका:-यदाह ॥ गुरुगुण रहित्यो य गुरु न गुरु विदित्ता
गमोयतस्सिद्धो ॥ अन्नत्यसंकमेणं ननु गंगागितणेणंपि ॥ लोकि-
काश्रप्याहुः ॥ गुरोरप्यवलिप्तस्य, कार्याकार्यं मजानतः ॥ उत्पद्यं
प्रतिपन्नस्य, परित्यागो विधीयते ॥ ततश्चयं स्थितं यन्निर्गुणेपि
गुरुत्वाच्चपुपगमेनाच्यर्चना निसंधि. समहामोहमहिमेतिवृत्तार्थः ॥

अर्थ:-जे कारण माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे. लोकिक
शास्त्रमां पण कहुं ठे जे जे गुरु अहंकारी होय ने आ करवा योग्य
आ न करवा योग्य एवुं न जाणता होय ने उन्मार्गे चालता होय
ते गुरुनो सर्व प्रकारे त्याग करवो. ते हेतु एम सिद्धांत थयो जे
गुणने विषे पण जे गुरपणुं मानीने पूजनादिकं करवुं ते मोटा मो-
हनी महिमा ठे ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ १३ ॥

टीका:-एतर्हि गच्छ मुद्रामुद्रिततया लोकानां सद्धर्माप्रति-
पत्त्यादिना श्रुतावज्ञामी कृपाणः सविषादमाह ॥

अर्थ:-हवे गुठरूपी बंधने करीने बांधेला लोकोने सारा ध-
मनी प्राप्ति नथी थती ए हेतु माटे सिद्धांतनुं अपमान जोता संता
अंधकार खेद सहित कहे ठे.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

દુઃપ્રાપા ગુરુકર્મ્મસંચયવતાં સધ્ધર્મવુદ્ધિર્નૃણાં, જાતા-
યામપિ દુર્લ્લજઃ શુન્નગુરુઃ પ્રાપ્તસપુણ્યેન ચેત્ ॥ કર્તું ન
સ્વહિતં તથાપ્યલમમી ગચ્છસ્થિતિવ્યાહતાઃ, કં ધ્રૂમઃ
કમિદાશ્રયેમહિ કમારાધ્યેમ કિં કુર્મહે ॥ ૧૪ ॥

ટીકા:—દુઃપ્રાપા દુર્લ્લજા સધ્ધર્મવુદ્ધિર્નગવત્ પ્રણીતનિરુપ-
ચરિતધર્મજિઘૃક્ષા ॥ અથ પારમેશ્વરસ્ય સર્વસ્યાપિ શોજનત્વા
વિશેષાત્ કિં સદિતિ વિશેષણેનેતિચેત્ ન તસ્યાપીદાનીં કાલદો-
ષાદનુશ્રોતઃ પ્રતિશ્રોતોરુપત્વેનઘૈ વિધ્યદર્શનાત્ ॥

અર્થ:—જે સારા ધર્મને વિષે વુદ્ધિ થવી તે દુર્લ્લજ છે, એટલે
તીર્થંકરે, ઉપચાર રહિત કહેલો જે ધર્મ તેની ગ્રહણ કરવાની જે ઇચ્છા
તે દુર્લ્લજ છે. આ ગંકા કરે છે જે પરમેશ્વરે કહેલો જે તે સર્વે સા-
રો જ છે તેમાં કોઈ ડોષ વધારે નથી, માટે સત્ એ પ્રકારનું ધર્મનું
વિશેષણ કહેવાનું શું પ્રયોજન છે ! ઉત્તર:—એ પ્રકારે તમારે આશંકા
ન કરવી કેમ જે આ કાલના દોષથી ધર્મનું જે પ્રકારે દેખવું થાય
છે એક તો અનુશ્રોતપણે ન વીજું પ્રતિશ્રોતપણે ॥

ટીકા:—તથાહિ ॥ વિષયકુમાર્ગદ્રવ્યક્રિયાનુકૂલ્યે સુલ-
શીલજનૈઃ સિદ્ધાંતનિરપેક્ષસ્વચ્છંદમતિપ્રરુપિતો યદુજનપ્રવૃત્તિ
ગોચરઃપંથા અનુશ્રોતઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ અનુપયેનહિ ગચ્છતઃ

पुरुषस्य नदीश्रोतः सुगमं सागरगामिच नवति ॥ एवमयमि
प्रकृतो मार्गः सुकरत्वात् संसारप्रापकत्वाच्च तयोच्यते श्रुतो
सकलयुक्त्युपपन्नः स्वयंजगवत्प्रकाशितः प्रेक्षावत्प्रवृत्ति
विषयस्तु प्रतिश्रोतः ॥ एतदुक्तं नवति प्रतिपयेन प्रतिष्ठा-
नस्य हि नदीश्रोतो दुर्गमं पारप्रापकं च जायते एवमयमि-
पथा दुःकरत्वासंसारतारकत्वाच्चैवमभिधीयते ॥

अर्थः—तेज अनुश्रोत, प्रतिश्रोतपणुं देखाने ठे. जे नि-
तथा कुमार्ग तथा अव्यक्रिया तेमनुं अनुकूलपणुं सते जे सुखशी-
लीया लोकोए सिद्धांतनी अपेक्षाए रहित पोतानी इच्छामां श्रुते
तेम प्ररूपणा करेलो जेमां घणा लोकनी प्रवृत्ति थाय ठे एवो जे
मार्ग तेने अनुश्रोत मार्ग कह्यीए. आ परमार्थ ठे. जे प्रवाहने श्रु-
नुसरीने चालनार पुरुषने नदीनो प्रवाह सुगम ठे ने समुद्र प्रले
जवानुं पण थाय ठे. एम आ लोक प्रवाह मार्ग पण संसार समुद्रने
पमारनार ठे सुगम ठे माटे तेम कह्यीए ठीए. ने शास्त्रमां कहेसी
सकल जुक्तिउं तेणे सहित पोते जगवन्ते कहेलो ने जे मार्गे बुद्धिमंत
चाले ठे ते प्रतिश्रोत मार्ग कह्यीए. ए कह्युं ठे जे सामा मार्गे चास-
ताने एटले सामे पुर चालनार नदीनो मार्ग दुर्गम ठे. दुखे जवाय
एवो ठे केम जे ते मार्ग पार पमाने एवो ठे. एम आ मार्ग पण सं-
सारने तारनार ठे माटे दुःखकर ठे तेथी ए मार्गने प्रतिश्रोत
कह्यीए ठीए.

टीकाः—यदुक्तं ॥ अणुसोयपट्टिए बहुजणं मिपनिसोयल-
धैलकखेणं ॥ पनिसोयमेव अप्पादायवो होउ कोसणा ॥ अणुसोय

સુહો લોગો પન્નિસોઝં શ્રાસવો સુવિહિયાણં ॥ અણુસોઝં સંસારો .
પન્નિસોઝં તસ્સ ઉત્તારો ॥ અત્રાસવઽતિઙ્ગિયજયાદિરુપપર-
માર્યપેશલઃ કાયવાહઃમનોવ્યાપારઃ વહુજનપ્રવૃત્તિ વિપયત્વા-
દનુશ્રોતસપ્વસરૂર્મત્વમિ ચેત્ન વિકલ્પાસહત્વાત્ ॥ તથાહિ ॥
કિં વહુજનપ્રવૃત્તિગોચરમાત્રં સરૂર્મનિવંધનં આહો સિદ્ધાં-
તોક્ત્વં ॥

અર્થઃ—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એ ગાથામાં આ-
સવ એ પ્રકારનું પદ છે તેનો અર્થ ઇન્દ્રિયોનું જિતવું શ્યાદિરુપનો છે.
પરમાર્ય કરવામાં ચતુર एवો જે શરીર વાણીને મન તેમનો જે વ્યા-
પાર તેમાં વહુજનની પ્રવૃત્તિ થાય છે. માટે અનુશ્રોત એજ સરૂર્મ છે
એમ જોતું કહેતો હોય તો તે ન કહેવું. કેમ જે એમાં વિકલ્પ છે તેનું
સહન થાય એમ નથી. તેજ વિકલ્પ કહી દેખામે છે જે વહુજનની
પ્રવૃત્તિ જે માર્ગમાં થાય તે શું સારા ધર્મનું નિવંધન છે. એટલે કા-
રણ છે, કે સિદ્ધાંતમાં કહ્યા પ્રમાણે કરવું એ સારા ધર્મનું નિવંધન છે.
એટલે સારો ધર્મ છે.

ટીકાઃ—ન તાવદાઘઃ ॥ વહુજનપ્રવૃત્તિગોચરત્વસ્ય સરૂર્મ
નિવંધનત્વાન્યુપગમે લૌકિકધર્મસ્યૈવ સરૂર્મત્વપ્રસંગાત્તસ્યૈ-
વદ્દાર્ણી પાર્થિવાદિપુરુષસિદ્ધપ્રવૃત્તિવિપયત્વાત્ ॥ અથ તસ્ય
પાર્થિવાદિપ્રવૃત્તિવિપયત્વેપિ જગવ દ્વિનેયાપ્રવૃત્તિ તત્ત્વેન ન
સરૂર્મત્વમસ્યતુ જગવ દ્વિનેયપ્રણીતત્ત્વેન તત્ત્વમિતિચેત્ ન ॥

અર્થઃ—તેમાં પહેલો પદ માનવા યોગ્ય. નથી, કેમજે જેમાં

बहु जननी प्रवृत्ति थाय तेणे करीने जणातो जे धर्म ते जो स
पण श्रंगिकार करीए तो लौकिक धर्मने पण सद्धर्मपणानी प्र
थवानो प्रसंग आवशे केम जे ते लौकिक धर्मने विषे आ का
मोटा मोटा राजा आदि पुरुष मध्ये सिंह समान पुरुष तेमनी
वृत्ति देखाय ठे. माटे ने वळी तारे एम कहेवुं होय जे ते लौकि
धर्ममां राजादि प्रवर्ततेला ठे पण जगवंतना शिष्य प्रवर्ततेला न
माटे एने सद्धर्मपणुं नथी ने आ धर्म तो जगवंतना शिष्योए
हेलो ठे ए हेतु माटे सद्धर्म ठे एम तारे जो कहेवुं होय तो ते न कहे

टीका:-बहुजनप्रवृत्तिविषयत्वेन सद्धर्मत्वे प्रतिज्ञायाश्च
निष्ठप्रसंगेन तज्जाहतो जवतोहेतुहान्योपपत्तेः ॥ किंच जवतु
जगवद्भिनेयप्रणीतत्वेनास्य तत्त्वं तथापि जगवद्भिनेयत्वमेवक-
थमेपा मनुश्रोतप्रणेतृणां ॥ किं जगवन्मुंकीकृतत्वेन तदाज्ञा
कारित्वेनवा ॥

अर्थ:-केम जे बहु लोकनी जे प्रवृत्ती तेणे करीने जणा
ए धर्म ठे ए हेतुं माटे एने सद्धर्मपणे प्रतिज्ञा पूर्वक स्थापन क
नारने अनिष्टनी प्राप्ति थाय ठे. एटले सद्धर्म एने कहेवायज न
ने जो तुं एम कहीश के हुं बहु लोकनी प्रवृत्तिने सद्धर्म कहेते
नथी तो तारा हेतुनी हानि थशे. एटले तारो हेतु खोटो थशे. ने
वळी तुं कहुं तुं जे जगवंतना शिष्योए कहेलो ठे माटे एने सद्धर्म
पणुं ठे तो त्यां तुंने पूठीए ठीए जे लोक प्रवाह जे श्रुश्रोत मार्ग
तेना कहेनार विंगधारीउने जगवंतना शिष्यपणुंज क्यां ठे. ने जो तुं
कहीश के तेमने जगवंतना शिष्यपणुं ठे तो त्यां तेने पूठीये ठीए जे

। तेमने जगवंते पोते मुंड्या ठे तेणे करीने शिष्यपणुं ठे के तेमनी प्राज्ञा पालवे करीने शिष्यपणुं ठे.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ जगवन्मुंभीकृतत्वेन तद्धिनेयत्वे-
जमाढ्यादीनामपि तद्धिनेयत्वप्राप्तेः ॥ अथ जमाढ्यादीनां त-
द्धिनेयत्वं सकलभूतलप्रतीतमशक्यापहवमिति चेन्न ॥ तेषां
निहूनवत्वेन सिद्धांति तद्धिनेयाज्ञासत्त्व प्रसाधनात् ॥

अर्थः—तेमां प्रथमनो पद अंगिकार करवा योग्य नथी, केम
जे जगवंते मुंन कर्तुं तेणे करीने जो जगवंतना शिष्यपणुं होय
तो ज माली आदिकने पण जगवंतना शिष्यपणानी प्राप्ति यशे ने
वळी तुं कहीश के जमाली आदिकने जगवंतनुं शिष्यपणुं ठे ते
सकळ जगत्मां प्रसिद्ध ठे ते तमारुं ढांक्युं ढंकाशे नहि तो एम
तारे न कहेवुं. केम जे ते जमाली आदिकने तो निहवपणे सिद्धां-
तने विषे जगवंतना शिष्यपणानो आज्ञास मात्रज प्रतिपादन कर्तो
ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—नापि द्वितीयः ॥ जगवदागमात्यंत विरुद्ध चैत्यवा-
सादि प्रज्ञाप्यतमेव कदर्थयतां कथं तेषां तदाज्ञाकारित्वं तथाच
कथं तद्धिनेयत्वं ॥

॥ तदुक्तं ॥

गंजीरमिणं बालातप्रज्ञां मोक्षितं हृकं त्यता ॥ तंचैव यमज्ञं

ता, अवमन्त्रंता न या एंति ॥ नहिलोकेपि सत्पितृविरुद्धमाचरत-
स्तदाज्ञामप्यकुर्वतः पुत्रस्यापि वस्तुतः पुत्रत्वं नाम ॥
तस्मात्तद्धिनेयाज्ञासास्तेऽतस्तत्प्रणीतत्वेनोत्सूत्रत्वाद्भवाज्जिनंदि-
बहुजनप्रवृत्तिविषयत्वेप्यऽनुश्रोत सद्धर्मत्वमेव ॥ अथ द्वितीयः
तदेवमेतत् प्रतिश्रोत स अएवतुजगवत् प्रज्ञासत्तिज्ञातो
कत्वेन कतिपयमहासत्वप्रवृत्तिगोचरेत्वेपि सद्धर्मत्वात् ॥ अतो-
नुश्रोतसो व्यवठेदे न प्रतिश्रोतःसंगृहीतुंसदिति विशेषणं वि-
धीयमानं नविवादपदवीमधिरोहति॥

अर्थः-बीजो पक्ष पण अंगिकार करवा योग्य नथी केम जे
जगवंतनी आज्ञाथी अत्यंत विरुद्ध एवो चैत्यवास आदिक स्थापने
करीने ते जगवंतनी कदर्थना करनारा एवा ते लिंगधारीश्रोने जग-
वंतनी आज्ञानुं करवापणुं कयांथी होय ने वळी जगवंतना शिष्य-
पणुं कयांथी होय ते वात शास्त्रमां कही ठे जे लोकने विषे पण
सारा पिताए जे कहेलुं तेथी विरुद्ध एटले उलटुं आचरण करे तो
एवो पुत्र एटले पितानी आज्ञाने अंशमात्र पण न करतो एवा पु-
त्रने पण वस्तुताए पुत्रपणुं नथीज ते हेतु माटे ते जगवंतना शिष्य
कहेवाय ठे ते तो केवल आज्ञास मात्र ठे माटे तेमनुं जे कहेवुं तेने
उत्सूत्रपणुं ठे ते हेतु माटे ' जवाज्जिनंदि ' एटले संसारमांज आ-
नंद मानता घणा लोक तेमनी प्रवृत्ति ए मार्गमां ठे तोपण अनुश्रोत
मार्गनो त्याग करीने प्रतिश्रोत मार्गनुं ग्रहण करवाने सत् ए प्रकारुं
धर्म शब्दने विशेषण आप्युं ठे ते कांश्च विवाद करवानुं ए स्थानक नथी-

टीका:-केयां दुःप्रापा नृणां पुसां गुरुकर्म संचयवतां महाज्ञा-

નાવરણાદિસંચારજ્ઞાજં ॥ સંપ્રતિહિ ગુરુકર્મત્વા જ્ઞીવાનાં ન પ્રાયેણ
પ્રતિશ્રોતસિ પ્રવૃત્તિરુપલક્ષ્યતે ॥

॥ યદુક્તં ॥

અયોગ્યજ્ઞાવાતૂ ગુરુકર્મયોગાલ્લોકપ્રવાહસ્પૃહયા દુરાપા ॥
પ્રાયોજનાનામધુના પ્રવૃત્તિઃ પ્રથિ પ્રતિશ્રોતસિ જૈનચંદ્રે ॥

અર્થઃ—કોને એ સદ્ધર્મની પ્રાપ્તિ દુઃખ પામવા યોગ્ય છે તો
જ્ઞાનાવરણાદિ જારે કર્મના સમૂહવાળા પુરુષોને તે વાત ઘટે છે. કેમ
જે આ કાલમાં જારે કર્મી જીવ છે એ હેતુ માટે વહુધા પ્રતિશ્રોત
માર્ગમાં તેમની પ્રવૃત્તિ દેખાતી નથી. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે
શ્રી જિનેશ્વર જગવંતના કહેલા પ્રતિશ્રોત માર્ગને વિષે આ કાલમાં
વહુધા લોકની પ્રવૃત્તિ થતી નથી એટલે દુઃખે થાય છે. શાથી કે
અજોગ્ય જ્ઞાવથી તથા જારે કર્મનો યોગ છે તેથી તથા લોક પ્રવાહ-
ની સ્પૃહા છે. એટલે લોક પ્રવાહ જે માર્ગે ચાલે છે તે માર્ગે જ્ઞા રાખે
છે. એ હેતુ માટે સદ્ધર્મની પ્રાપ્તિ દુર્લભ છે.

ટીકાઃ—આગમેપ્યુક્તં ॥ વહુજળપવિત્તિમિત્તં, ઇચ્છંતેહિંઈ-
હલોઈચેવ ॥ ધમ્મો ન ઉક્તિયવોજેણ તદિં વહુજળપવિત્તી ॥
તો આણાણુગયં જં,તંચેવ બુદ્ધેણ સેવિયધંતુ ॥ કિમિદ્ વહુણાજ-
ણેણંદંદિન સેઅત્થિણો વહુયા ॥ રયણત્થિણોતિથોવા તદાયા-
રોવિ જહંચં સોગંસિ ॥ અયસુધમ્મ રયણત્થિદાપ ગાદદયરંનેયા ॥

વહુગુણવિહ્વેણ જન એ લઙ્ગનંતિ તા કહમિમેસું॥ એયદરિ
તહ, સુમિણેવિ પયદઈ ચિંતા॥

ટીકા:-જાતાયામપિ કથંચિત્કિંચિન્નવ્યત્વપરિપાકાવા
ર્થતાયામપિ સદ્ધર્મવુદ્ધૌ ડુર્લભોદુરાસદઃ શુજ ગુરુર્યથાર્યસિદ્ધ
પ્રરુપણનિપુણોલોકપ્રવાહવહિર્ભૂતેચતોવૃત્તિઃપ્રતિવાદિમદક્ષો
ક્ષમઃ કાલાઅપેક્ષાનુષ્ઠાનપટિષ્ઠઃસૂરિઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ સદ્ધર્મ
મનોરથજ્ઞાવેપિ સદુપદેશ ગુરંવિના નાસાવાસાદ્યતે ॥

અર્થ:-કોઈ પ્રકારે કાંઈક જવ્યપણાની પરિપાક અવસ્થા
વિષે સદ્ધર્મ વુદ્ધિ થયે સતે પણ શુજગુરુ મલબો ડુર્લભ છે. તો જ્યાં
સિદ્ધાંતની પ્રરુપણા કરવામાં કુશલ છે ને જેના ચિત્તની વૃત્તિ એ
કપ્રવાહ થકી રહિત છે, ને જે ગુરુ પ્રતિવાદિના મદને નાસ કરવામાં
સમર્થ છે ને વઢી કાલાદિકની અપેક્ષાએ અનુષ્ઠાન ક્રિયા કરવામાં
અતિસે માહો છે એવો ગુરુ એટલે આચાર્ય તે મલબો ડુર્લભ છે. આ
અર્થ પ્રગટ છે જે સદ્ધર્મ કરવાનો મનોરથ થયે ઠતે પણ સારો જ
દેષા ગુરુ મલ્યા વિના સદ્ધર્મ પમાતો નથી.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ ધમ્માયરિયેણ વિણા, અલહંતા, સિદ્ધિસા-
હણોવાયં ॥ અરણ્ણ તુંવલગ્ગા જમંતિ સંસારચક્કંમિ॥ સચ પ્રાયેણ
સાંપ્રતમુત્સૂત્રજ્ઞાપકાચાર્યપ્રાચુર્યેણ તથાવિધોનાદરજ્ઞાગ્યલગ્ગ્યં ॥

અર્થ:-તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ધર્માચાર્ય મલ્યા વિના
સિદ્ધિ પામવાનાં સાધનનો ઉપાય ન પામતા જીવ સંસાર ચક્કમાં

जमे ठे. जेम गानाना तुंवने लागेला आरा जमे ठे तेम संसार चक्रमां
ते प्राणी जमे ठे माटे बहुधा आ काळम' उत्सूत्रना ज्ञापण करनार
आचार्य घणा ठे माटे जेवो सिद्धांतमां कसो ठे तेवा लक्षणवाळो
धर्माचार्य घणा जाग्ये करीने पमाय ठे.

टीका:—यष्टुकं ॥ यस्यानद्वयविकल्पजद्वयसहरीयुग् यु-
क्तयः सूक्तयः सज्जं जर्जरयंति संसदि मदं विस्फूर्जतां वादिनां॥
यश्चोत्सूत्रपदं जातुदिशति व्याख्यासु सप्राप्यते सचारित्र प-
वित्रितः शुभगुरुः पुण्यैरगण्यैरको ॥

अर्थ:—जेनी वाणी अनेक विकल्प सहित जे ज्ञापण तेनी
सहेरो एटले परंपरा ते सहित युक्तिन ते जेने विषे एवी ठे. वळी
जे गुरु सज्जाने विषे अति शय दिदीप्यमान एवं वादी लोकना प्र-
बलमदने नाश करे ठे ने जे गुरु व्याख्यान ते विषे क्यारेय पण
उत्सूत्रप्ररूपण नथी करता एवा सुंदर चारित्रवने पवित्र थयेला शुभ
गुरु ते जो अगणित पुण्यनो उदय होय तो तेने मळे ठे.

टीका:—प्राप्तः समासादित्तः सन्नदितगुणः गुरुगुरुः पुण्येन
ज्वांतरसंनृतसुकृतेन चेत्यदि तथापि शुभगुरु प्राप्तावपि-
कर्तुं विधातुं स्वहितं मानमनश्चायति सुखावहं कर्म सद्धर्ममति-
पत्तिं लक्षणं नाहं न समर्थाः ॥ अमीपुण्य प्राप्त शुभगुरुवो
मर्त्याः ॥ आसादित्तसुगुरुवोपि ते किमिति न स्वहिताय यतंत
इत्यत आह ॥

અર્થ:—તે પૂર્વે કહેલા ગુણ સહિત ગુરુ જન્માંતરમાં કરેલાં પુણ્યવ્રમે જો કદાપિ મળે તોપણ પોતાના આત્માનું પરિહાર કરનાર એવું સર્વ કર્મના શ્રંગિકારરૂપિ પોતાને હિતકારી સ્તુ તેને કરવાને આ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. શુદ્ધ ગુરુ મળ્યા પછી તે પુરુષ કેમ પોતાનું હિત કરવાનળી પ્રયત્ન કરતા નથી ત્યાં કહે છે.

ટીકા:—ગચ્ઠસ્ય સ્વવંશ્યાન્યુપેતયતિવર્ગસ્ય સ્થિતિઃ યુષ્મત્ કુલાદતોયં ગચ્છોઽત્તપનં વિહાય યુષ્માન્નિર્નાન્યપાર્શ્વે દેશનાશ્રવણસમ્યક્તપ્રતિપત્યાદિકં ત્રિધેયમિતિ શ્લિષ્ણઃ પ્રતીત્ય લિંગિકૃતા વ્યવસ્થા તયા વ્યાહતા એવંવિધશુદ્ધગુરુપ્રાપ્તાવપિ નિઃસત્ત્વતયા કિંમેનાં ગચ્ઠસ્થિતિં મુંચામો નવેતીતિકર્ત્ત્વ્યતોદ્ધાતાંતઃકરણાઃ એવં ગચ્ઠસ્થિતિ વ્યાહતાઃ તેષાં સ્વહિતકરણાસામર્થ્ય મુપલબ્યતદુપચિકિર્ણુશ્ચેતઃસમુલ્લસત્કરુણ ॥ પારાવારઃ પ્રકરણકારઃ ગ્રાહા ॥

અર્થ:—ગચ્ઠની જે સ્થિતિ તેણે કરીને એ પુરુષ દુષ્ટાયા છે. ગચ્ઠ તે શું તો પોતાના વંશમાં થયેલા જે પુરુષો તેમણે શ્રંગિકાર કર્યો એવો જે ચતિનો સમૂહ તે ગચ્ઠ કહીએ ને તેની સ્થિતિ જે મર્યાદા પડે તમારા કુલના વૃદ્ધ પુરુષોએ આ ગચ્ઠનો આદર કર્યો છે માટે એ ગચ્ઠને મૂકીને તમારે વીજાની પાસે દેશનાનું સાંજાળવું તથા સમકિતનું શ્રંગિકાર કરવું इत्यादि કાંડ પછી ન કરવું એ પ્રકારે ગુરુદ્રશ્યને આશ્રિને લિંગધારીએ કરેલી જે મર્યાદા તેને ગચ્ઠ સ્થિતિ કહીએ તેણે કરીને દુષ્ટાયા પડેલા વ્યાકુલ થયેલા પુરુષો શુદ્ધ

पुरु मळ्या पठी पण सद्धर्म करवा समर्थ नथी थता. वळी ए पुरुषो केवा ठे तो ए प्रकारनी शुज गुरुनी प्राप्ति थये ठते पण निसत्व ठे एटखे पुरुषार्थ हीण ठे माटे एम विचारे ठे जे आपणे आ गठनी मर्यादा मूकीए के न मूकीए ए प्रकारना विचारमां जे करवा योग्य ठे ते करवामां जमी गयां ठे अंतःकरण जेमनां एवा थाय ठे. ते गच्छ स्थिति व्यावृत्त कहीए. ते पुरुषने पोतानुं हित करवानुं सामर्थ्य नथी, एम देखीने ते पुरुषोनो उपकार करवाने इच्छतो ग्रंथकार पो-
ताना चिंतमां उत्पन्न थयो जे दयानो समुद्र तेणे करीने कहे ठे.

टीका:- किं ब्रूम इत्यादि॥ अतःकं पुरुषविशेषं ब्रूमो जणामः
कं इह जगति आश्रयेमहि सेवेमहि ॥ कं आराध्येम दानादि-
नोपचरामः ॥ एतेषां जणनादीनां मध्यात्किं कुर्महे विदग्धहे ॥
यदिहि कस्यचिन्महात्मनो जणनेनाश्रयणेनाराधनेन वा गच्छ
स्थितिं विमुच्य सर्वमप्रतिपत्तौ ते स्वहितमाचरन्ति तदैतदपि
क्रियते ॥ परोपकृतिदीक्षितत्वात्सत्पुरुषाणामिति ॥

अर्थ:- जे कया पुरुषने प्रत्ये आ वात कहीए. वळी जगतमां
कीया पुरुषनी सेवा करीए जे पुरुष सेवा वते आ वातने समजे.
वळी कया पुरुषनी आराधना करीए एटखे दानादिक वते तेनो उ-
पचार करीए. ए सर्वनी मध्ये शुं करीए. जो कोशक मोटा पुरुषना
कहेवाथी आश्रय करवाथी अथवा आराधन करवाथी गच्छ स्थितिने
मूकीने सद्धर्मनो अंगिकार करीने पोतानुं हित करेतो पण करीए.
केम जे सत् पुरुषे तो पारको उपकार करवो एज दीक्षानो अंगिकार
करों ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—॥ अथवा ॥ यदाहिप्राप्तसुगुरुवोपि तत्त्वज्ञा
 अप्येवंगच्छस्थित्याव्यामुह्यन्ति तदा कं द्रुम इत्यादि ॥ अथम
 अजानानोहि तत्त्वं स्वयं वा कस्यचिद्भ्रान्तनाराधनादिना वा ।
 यित्वा सद्धर्मं स्थाप्येतापि एतेच मूढा जानन्तोपि गच्छस्थिति
 हता इति कथं तत्र स्थापयितुं पार्यते ॥ तत्सर्वथास्मच्चेतस्यम
 सन्मार्गव्यवस्थापने न कश्चिदुपायः प्रतिस्फुरति ॥ अतः किं
 मद् इति विपादवचनं ॥

अर्थः—॥ अथवा ज्यारे तत्त्वना जाण एवा सुगुरु
 तो पण गच्छनी स्थितिये करीने व्यामोह पामे ठे त्यारे कोना
 कहीए इत्यादि जाणवुं. सेमां आ प्रगट अर्थ जे पोतानी मेळे
 न जाणतो होय तेने तो कहेवाची, आराधन करवाची हरेक
 घोष करीने मार्गने विषे स्थापन करीए. पण आतो मूढ पु
 केम जे पोते जाणे ठे तो पण गच्छनी स्थितिमां ह्णाय ठे ए
 माटे तेमने सद्धर्ममां स्थापन करवानुं केम पार पामीए ?
 केम समर्थ थ्ण ? ते माटे सर्व प्रकारे अमारा चित्तमां एमने
 न्मार्गमां स्थापन करवाने विषे कोइ उपाय फुरतो नयी; माटे
 करीए. ए प्रकारे खेद जरेखुं वचन कळुं.

टीकाः—इदमत्रेदंपर्यं ॥ महासत्त्वसत्त्वोपादेयोक्षयं सद्ध
 एतेचातिक्खीवा अन्यथा किं विदुषां गच्छस्थितिजिया ॥ यद्वि
 सिंगिनःस्तज्ञानाद्रिहेतुनागच्छ स्थितिर्दर्शयन्ति तथापि
 परीक्षापुरःसरं धर्मप्रतिपत्तव्यः ॥

अर्थः—आ जगाए ठेवट कहेवानुं के तात्पर्य आ ठे जे मा सद्वर्म ठे तेनुं महासत्व एटखे महाबलवाळो प्राणी तेनाथी ग्रहण थाय एम ठे ने आजे पुरुष ठे ते तो अतिशय नपुंसकठे. केम तो एम न होय तो जे जाण पुरुष ठे तेने गच्छ स्थितिनो ज्ञय केम राखवो जोड़ए ? नज राखवो केम जे जो पण लिंगधारी पोताने लाज गाय ठे इत्यादि कारणे गवनी स्थिति देखामे ठे. तो पण गृहस्थोए परीक्षा पूर्वक धर्म अंगिकार करवो.

टीकाः—यतो जगवानेवाह ॥ निकपठेदतापाच्यां सुवर्णमिव पन्थितैः ॥ परीक्ष्यजिह्वो ब्राह्मं, महचो नतु गौरवात् ॥ आगमेप्युदितं ॥ सद्बुधरणनिमित्तं गीयस्तत्रेसणात् उक्तासा ज्ञोयणसयाई सत्त उ वारसवरिसाई कायवा ॥

अर्थः—ते वात जगवाने पोते कही ठे जे जेम सुवर्णनी परीक्षा कसोटीथी, ठेदवाथी, ताप देवाथी थाय ठे तेम हे जिह्वा लोको पन्थितोए अमारुं वचन परीक्षा करीने ग्रहण करवुं. पण मारी महोवतथी न ग्रहण करवुं. वळी ए वात आगममां पण कही ठे जे.

टीकाः—तथा संप्रदायागतस्यापि निर्गुणस्य गच्छस्यागमे यतीनामपि परिहारश्रवणात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

सारणमाह विनं गहंविदु गुरुगुणेण परिहीणं ॥ परिचत्तना-
श्चगो चइजातं सुत्तविहिणात् ॥

अर्थः-बळी आगमने विपे साधुने पण ॥
 चाव्यो आवेलो एवो निर्गुण गच्छ तेनो परित्याग करवो ॥
 लीए ठीए ए हेतु माटे गठनो समत्व त्याग करीने शुभ गुरु
 संजर्म पामवो जे माटे ते बात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीका-एवंच यदा कृतदिगबंधानामपि यतीनां निर्गुण
 परिहारः पतिपादित स्तदा का कथा श्राद्धानामिति ॥ तदेवं
 विधानामपि य जच्छस्थितिज्ञिया तेषां न सज्जर्मान्युपगम
 स्तदहो बलीयसी गठमुंजा तिरयति विवेकांकुरं ॥

॥ यदुक्तं ॥

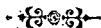
जीवाः प्रसादमक्षिरा हृतद्वयवित्या अप्यन्यथा सुपयितं प्रति
 नोत्सहंत ॥ दामज्जनाय तु जयांजति सिंग जिः किं च स्थिति
 विनिर्दत्तय गळे शिलेया ॥ तद्वच्च स्थितेरपि विच्यतो धर्मान
 धिकारिण ए वतेवराकाथनात्मनीना अस्मर्यत्वात् समर्यस्ये
 वदिगात्रे तत्तद्दिगारी अच्यी समत्यथो इत्यादिना धर्माधिका
 रित्व प्रतिपादनात् ॥ समर्यस्येवंलक्षणत्वात् ॥ होइ समर्यो
 धम्मंकुपमाणो जो न वाइइ परसिं ॥ माइपिइसामिगुरु माइयाण
 धम्मेण निशाणं ॥ तच्चवस्थितमेतन् कंठुम इत्यादीतीट्ठनार्यः १४

अर्थः-एम ज्यारे कयों ठे दिगंध ते जेमणे एवा साधुने
 पण निर्गुण गच्छमां रद्देवानो निपेध कयों त्यारे धावकने निर्गुण म-

छनो परित्याग करवो तेनी तो शी वात कहेवी. ए हेतु माटे आ निर्गुण गच्छे एम जाणनारने पण तेनी मर्यादाना जयथकी सद्धर्मनो अंगिकार नथी. यतो माटे अतिशय बळवान एवी ए गड मुद्रा जे तेज विवेकरूपी अंकुराने ढांकी दे ठे जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे प्रमादरूपि मदिरावते नाश पामी ठे सारी विद्या ते जेमनी एटले सारुं ज्ञान जेमनुं गयुं ठे एवा जे जीव जे ते बीजी रीतनो जे सारो मार्ग ते ते प्रत्ये पण जवानो उत्साह नथी करता. ते उपर तर्क थाय ठे जे संसार समुद्रमां बुरयोज रहे ते माटे गच्छ स्थितियकी जय पामनार पुरुषो धर्मना अधिकारी नथी. माटे ए वचारा आत्मानुं हित करवामां अतिशय रांकना ठे केम जे असमर्थ थया ठे ए हेतु माटे शास्त्रमां तो समर्थ पुरुषोज धर्मना अधिकारी कयां ठे. ते हेतु माटे एवो निश्चय कयों जे कोना प्रत्ये कहीए कोनी आराधना करीए जेथी आ वात समजे इत्यादि. आ चउदमा काव्यनो अर्थ संपूर्ण थयो. ॥ १४ ॥

टीका:—इदानीं कस्यचिदयोग्यस्याचार्यपदमाप्त्या तद सचेष्टितप्रदर्शनेन श्रुतावज्ञां ज्ञापयन्नाह ॥

अर्थ:—हवे कोइक अयोग्य पुरुष आचार्य पदने पाम्यो तेनी असत् चेष्टा देखामवी तेणे करीने सिद्धांतनी अवज्ञा प्रत्ये जणावता सता ग्रंथकार कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

क्षुत्कामः किल कोपि रंकशिशुकः प्रव्रज्य चेत्यै क्वचित्,
 कृत्वा कंचन पद्ममक्षतकलिः प्राप्त स्तदाचार्यकं ॥
 चित्रं चैत्यगृहे गृहीयति निजे गृहेकुटुंबीयतिस्व,
 शक्रीयति वालिशीयति बुधान विश्वंवराकीयति ॥१॥

टीकाः—क्षुत्कामो बुद्धिदा श्लक्ष्णाकुक्षिः गृहस्थावस्थायां
 किलेति संज्ञावनायां प्रत्यक्षोपलब्धमायर्थं संज्ञावनास्यदत्तय-
 संतो वदंतीति न्यायः ॥ अतः स्तदज्ञापनाय किलेति पदं ॥
 अन्यथा संप्रति प्रत्यक्ष एवायमर्थः इति ॥

अर्थः—बुद्धिवते जेनुं पेट चोंटी गयुं ठे ने आंखो नंभी उ-
 तरी गइ ठे एवो रंकनो पुत्र गृह्यवस्थायां होय एवुं संज्ञवे ठे
 माटे आ जगाए किल अव्ययनो संज्ञावनारूप अर्थ करवो. केम उं
 सत्पुरुष ठे ते प्रत्यक्ष जणातो एवो पण अर्थने संज्ञावनानुं
 ठे ए प्रकारेज कहे ठे. एवो न्याय ठे. ए हेतु माटे ते न्याय जण-
 ववाने किल ए प्रकारनुं पद मूकयुं ठे जो एम न होय तो आ क-
 लमां ए अर्थ प्रत्यक्ष देखाय ठे एटले रंकना ठोकरा ए प्रकार-
 यथेसा प्रत्यक्ष देखाय ठे तो ए वात संज्ञवे ठे एम संज्ञावना शीद कहे

टीकाः—कोपि असात नामा रंका जिहाकोस्त एव कुक्षिः

तोऽनुकंपितो वा शिशुरर्जकः शिशुकुत्तायामनुकंपने वा कः ॥
ततोऽरंकश्चासौ शिशुकश्चेति कर्मधारयः ॥ रंकस्य वा कस्यचि-
श्चिशुक इति ॥ अनेन परंपयापि तस्य जिज्ञासकत्वं निवेदितं ॥ एतेन
प्रव्रज्यायाश्चपि तस्या योग्यता माह ॥

अर्थः—कोइक एटले जेनुं नाम पण जाणता नथी एवो रंक
एटले जिखारी एज हेतु माटे निंदित अथवा दया करवा योग्य
एवो वालक निंदा अर्थने विपे अथवा अनुकंपा अर्थने विपे कप्रत्यय
जाणवो. त्थार पठी रंक एवो जे शिशु कहीए, एम कर्मधारय समास
करवो. अथवा कोइक रंक तेनो वालक एम अर्थ करवो. एणे करीने
परंपराथी एनुं जीखारीपणुं चाट्युं आवतुं ठे एम जणाव्युं. तेणे क-
रीने प्रव्रज्या देवाने पण ए पुरुष योग्य नथी.

टीकाः—कुलशीलादिविकलत्वात्तद्युक्तस्यैव दीक्षा योग्य-
तायाः प्राक्प्रतिपादनात् ॥ प्रव्रज्य मुंजीजूय ॥ चैत्ये लिंगि
संबंधिनि जिनगृहे क्वचिदनिर्दिष्टनाम्नि कृत्वा विधाय संचादिना
कंचन कमपि घळूमूलं घलीयांसं संयतं श्रावकं वा पक्षं सदायाम् ॥
नहि तादृक् साहाय्यं विना तादृशमाचार्यपदसाजसंज्ञवः ॥

अर्थः—ते अयोग्यपणाने कहे ठे जे ए पुरुष कुलशील
आदिके करीने रहीत ठे ए हेतु माटे ने पूर्वे तद्युक्त पुरुषनेज दीक्षा
देवानुं योग्यपणुं ठे एम प्रतिपादन कर्तुं ठे. ए हेतु माटे ने ते पुरुष
सिंगधारी संबंधी कोइक जिनघरते विपे मुंनित यझे कोइने सांच

आपवी इत्यादि कारणे करीने कोइक वळवान साधु अथवा
तेनी सहाय्य करीने एटले ते प्रकारना पुरुषने आचार्यपदाने
थवो ते कांइ सहाय्य विना थाय नहि माटे.

टीका:-अक्षतकलिः यत् किंचिन्निमित्तमात्रं प्राप्य शिष्या
दिजिः सह नक्तंदिनमखंभितकलहः ॥ एतेनाचार्यपदानो
चित्यं तस्याह ॥ निर्निमित्तात्यंतकोपनस्य सकलगच्छोद्भवे
हेतुत्वेनाचार्यपदायोग्यत्वात् ॥ सोमो पसंतहियओ गुरु, होइ
त्यादिवचनात् ॥

अर्थ:-ते पुरुष आचार्यपद पाव्या पठी जे ते कांइक निमित्त
मात्रनुं ग्रहण करीने शिष्यादिकनी साथे रात दिवस कलह के
ठे. एणे करीने ए पुरुष आचार्यपदने योग्य नथी एम जे
जे कारण विनानो अत्यंत क्रोधी ए पुरुष सकल गवने उद्भेग क
वानुं कारण ठे माटे एने आचार्यपदनुं अयोग्यपणुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:-इह च कलिग्रहणमन्येषामप्याचार्य पदायोग्यता
पादकानां स्तंभदंजलोन्मूर्खत्वादिदोषाणामुपलक्षणं ॥ ततः
सकलसूरिपदानुगुणगणरहित इत्यर्थः ॥ अतएवापात्राणां
सूरिपददातुरपि पापीयस्त्वमुक्तमागमे ॥

अर्थ:-आ जगाए कलि कहेतां कलह ए शब्दनुं ग्रहण के
ठे, तेणे करीने बीजा पण जेथी आचार्य पद न देवांय एवा

कार, दंज, खोज, मूर्खपणुं इत्यादि दोष पण ए पुरुषने विषे ठे एम उपलक्षणयी जाणवुं. ते हेतु माटे सूरिपदने अनुसरता एवा समस्त गुण तेणे रहित ए पुरुष ठे एटलो अर्थ थयो एज हेतु माटे अपात्र सूरिपद देनारनुं पण अतिशय पापीपणुं ठे एम आगममां कळुं ठे.

टीका:—यदाह ॥ वृढो गणहरसदो, गोयममार्हि हिं धीरपु-
रितेहिं, जोतं उवइ अपने, जाणंतो सो महापावो॥लोगंमिवि उ-
वघाठ, जत्य गुरु एरितो तर्हि सीसा ॥ लछयरा अत्रेसिं, अणाप
रो होइय गुणोसुत्ति ॥ प्राप्तयासे दिवान्सनू तदिति विवेकिनां
विम्वनास्पदं आचार्यकं आचार्यत्वं सूरिपद मित्यर्थः ॥

अर्थ:—जे हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ते हेतु
माटे विवेकीनी मध्ये विम्वनाने पाम्युं एवुं आचार्यपणुं ठे, एटखे स-
ूरिपद विम्वना पाम्युं एटखो अर्थ ठे.

टीका:—अग्रच यो पधाश्रुतीयादिगुरोरकणित्यनेन जावे
ऽकण तद्धितः॥ चित्रमद्भुतमेतत् यद्येत्य गृहे देवजवने गृहीयति
गृहंश्वाचरति यथा निजसदने गृही शयनासनपानपचनसंज्ञोग
तांबूखजकणादिकं निःशंकमाचरति तथायमपि केवलजक्ति-
योग्येपि जिनमंदिरेऽत्यंतानुचितमप्येतद्येद्यं समाचग्रेव
मुच्यत इति ॥

अर्थ:—आचार्यक ए शब्दने विषे 'योपभात्' ए सूत्रे करीने
जावमां तद्धितनो अकण प्रत्यय आनीने ए शब्द सिद्ध ॥

વઢી આ વાત આશ્ચર્યકારી ઠે જે જિનમંદિરને વિપે ઘરની પેઠે આ-
ચરે ઠે એટલે જેમ ગૃહસ્થ પોતાના ઘરમાં સુવે, ઝોજન કરે, પીયે,
રાંધે, સંજોગ કરે, પાન चावे इत्यादि क्रिया निःशंकपणे કરે, તેમ
આ લિંગધારી પણ કેવલ ઝત્તિ કરવા યોગ્ય એવું જિનમંદિર તેને
વિપે અત્યંત અઘટતી એવી પણ એ ક્રિયાને પોતાની ઇચ્છામાં આવે
તેમ કરે ઠે માટે ઘરની પેઠે આચરે ઠે એમ કહીએ ઠીએ.

ટીકાઃ—નિજે સ્વકીયે ગઠે કુટુંબીયતિ કુટુંબ ઇવાચરતિ॥
यथाहि गृहस्थः स्वकुटुम्बे पर्वदिनेषु जातृजामातृमातृ-
गिनिपुत्रिकादिसंबन्धेन निमंत्रणादानानुप्रदानादिषु प्रवर्तत
एवमेवोपि साध्वादिवर्गे तथा प्रवर्त्तमान एवमुच्यते ॥

અર્થઃ—વઢી લિંગધારી ગુરુ પોતાના ગઠને વિપે કુટુંબની
પેઠે આચરે ઠે. જેમ ગૃહસ્થ પોતાના કુટુંબને વિપે પર્વ દિન આવે
ત્યારે જાણ, જમાણ, ફોર્ડે એ ત્રણ પ્રકારનો જે સંબંધ એટલે માતાપિ-
તાનો તથા પોતાનો જે સંબંધ તેણે કરીને તેમને નિમંત્રણ કરવું તથા
આપવું લેવું ઇત્યાદિ ક્રિયાને વિપે પ્રવર્તે ઠે, તેમ લિંગધારી પણ પોતાના
જેવો જે સાધુનો વર્ગ તેને વિપે તેમજ પ્રવર્તે ઠે માટે તે ગૃહસ્થની
પેઠેજ પ્રવર્તે ઠે એમ કહીએ ઠીએ.

ટીકાઃ—यदि वा आचार्येण हि स्मारणवारणाविपुरस्तं
प्रत्युपेक्ष पणप्रमार्जनविनयाध्ययनाध्यापनादिनोत्तरोत्तरगुण
स्थानाधिरोपणेन स्वगच्छःप्रतिक्षण मवेक्षणीयः यथा गुणं च प्र-

તીલ્લો યથાદોષં ચ શિષ્ટાણીય ઇતિ સિદ્ધાંતસ્થિતિઃ ॥ અયં-
તુ ગર્વોદ્ધુરકં ધરતયા તામવગણ્ય યથા શુદ્ધી પ્રાપ્તેશ કુટુંબમ-
ધ્યાત્ સોજન્યપરોપકારાદિસત્પુરુષગુણહીનમપિ પ્રંથાર્જનશુ-
દ્ધકર્મકરણાદિમાત્રપ્રવણં પુત્રાદિકં વદુમન્યતે તદન્યં ધાવ
મન્યતે તથા ગચ્છમધ્યાહ્નિ શ્રામણાદિપુ શુશ્રૂષાકારિણં સદોષ-
મપિ જૂપયતિ ॥ તદન્યં ચ સદ્ગુણજૂપણમપિ દૂપયતિ ઇતિ
શુદ્ધિકુટુંબપ્રક્રિયાવર્તિત્વાત્તથાજિધીયત ઇતિ ॥

અર્થઃ—વઢી આચાર્યે પોતાના ગચ્છનો દાણે દાણે તપાસ
રાખવો જે કોઈકને વિસ્મરણ થયું હોય તો તેને સંજારી આપવું
તથા કોઈ વિપરીત કરતો હોય તો તેનું નિવારણ કરવું. ઇત્યાદિ
પૂર્વકં જે જોવું પ્રમાર્જવું તથા શિષ્યનું જ્ઞાનવું જ્ઞાનવું ઇત્યાદિકે
કરીને પોતાના ગચ્છને જોવો તપાસવો તથા જેનો જેવો ગુણ તેને
તેવું માન આપવું તથા જેનો જેવો દોષ તેને તેવી શિક્ષા આપવી,
એ પ્રકારની સિદ્ધાંતની સ્થિતિ છે એટલે મર્યાદા છે ને આ આચાર્ય-
નું તો અહંકારે કરીને ઝંઝું માથું છે એ દેતુ માટે તે સિદ્ધાંતની
મર્યાદાની અવગણના કરીને જેમ શુદ્ધ પદુધાણ કુટુંબના મધ્યધી
આ પ્રકારનો પુત્રાદિક તેને પદુ માને છે જે જે પુત્રાદિકને વિષે
સુજનપણું તથા પરોપકાર ઇત્યાદિ સત્પુરુષના ગુણે કરીને રહિતપણું
છે તો પણ તે ડ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવું તથા ધરવું કામ કરવું ઇત્યાદિ-
કને વિષેજ ચતુર હોય તો તેને ધણું માન આપે છે ને તે ઘડી અન્ય
ગુણી હોય તો તેનું અપમાન કરે છે તેમજ ગચ્છ મધ્યે જે કોઈ દોષ-
વાળો હોય ને તે જો વિસામા કરાવતો હોય, સેવા કરતો હોય તો
તેને માને છે શોભાપે છે ને તે વિના ઘીજો મદાગુણી હોય, શુદ્ધરૂઢી

भूषणं धारण करनार होय तो पण तेन दोष पमाने ठे, ए हेतु माटे
गृहस्थनी क्रियाने अनुसरे ठे माटे कुटुंबी गृहस्थ जेवो एने कशो.

टीका:—तथा स्वमात्मानं शक्नीयति ॥ शक्रमिव पुरंदर
मिवाचरति ॥ सहि नीचत्वात्तथाविधचेत्यद्रव्यशिष्यश्रा-
वकादिसमृद्धिदर्शनान्मदिष्णुः शक्रोद् मित्यजिमन्यत इति
तथा कतिपयाक्षरलेशलेपदिगुजिह्वतया मदावलेपाद्वालिशी-
यति वालिशानिव मूर्खानिवाचरति बुधान् कुशाग्रीयबुद्धीन्
विचक्षणान् अहमेव सकलवाङ्मयपारपारदृश्वा किममी
अज्ञा वीदंतीति ॥

अर्थ:—बळी ते आचार्य पुरुष पोताना आत्माने इंजनी
पेठे आचरे ठे. केमजे ते पुरुषने विषे नीचपणुं रबुं ठे माटे ते
प्रकारनुं चैत्य तथा द्रव्य तथा श्रावकादि समृद्धि तेने देखवापी
अहंकारी थयेलो एवो ए पुरुष एम माने ठे जे हुं इंद्र हुं बळी
केटलाक अक्षर ए जणयो ठे तेनो लेश मात्र लेप एटले थोमुं जाण-
पणुं तेणे करीने चारे पास मुख घालतो पण एके ग्रंथ यथार्थ न
जाणतो पण मदे करीने अहंकारी ठे ए हेतु माटे सारासूत्रमदर्शी
पंक्तितेने पण मूर्खनी पेठे आचरे ठे एटले तेमने मूर्ख जाणे ठे ने
पोताने महा पंक्ति जाणे ठे. जे हुंज सर्व शास्त्ररूप समुद्रनो पा
देखनार हुं माटे अज्ञानो शुं बोले ठे शुं समजे ठे इत्यादि.

टीका:—तथा अतएव विश्वं जगद्धराकीयति वराकमिव
रंकमिवाचरति ॥ सहि रसादिगौरवमद्विरामदपूर्णमान

नयनतया जगदपि मतपुरतः कितकमिति मनुते ॥

॥ यदुक्तं ॥

अखर्वगर्वसंज्ञाराः समासाय महापदं ॥ नीचा स्तृणाय
मन्यन्ते, निर्विकल्पतया जगत् ॥

अर्थः—बली एज हेतु माटे जगतने रंक जेवुं आचरे ठे
एटखे रंक माने ठे, केमजे ते पुरूप रसादि गारवरूपी मदिराना
मदे करीने घुमरायमान जेनां नेत्र ययां ठे, एवो ठे ए हेतु माटे
जगत पण मारा आगळ तरणा तुल्य ठे एम माने ठे, जे माटे तेवुं
कथुं ठे जे महा गर्विष्ठ नीच पुरूप मोटुं पद पामीने निःशंकपणे
जगतने तृण समान माने ठे.

टीकाः—अयमाशयः ॥ ईश्वरोहि कश्चित् प्रव्रज्य प्राप्ता-
चार्यपदः सन्निर्विकेतया कथंचित्तच्चैत्यगृहादिषु गृहीयिता-
दिकं विदधानोपि न तथा लोकानां चित्रीयते ॥ गृहवासेपि दु-
र्लक्षितत्वस्य लोकैस्तथा दर्शनात् ॥ अयंतु रंकशिशुर्दीक्षित्वा सू-
रिपदासादनेन तथा कुर्वाणो जनानामुपहासविषयतया
महदाश्चर्यज्ञाजनमिति ॥ तदहो अत्यंतमाचार्याद्यनुचित
चैत्यगृहगृहीयितादिनाऽसच्चेष्टितेन श्रुतपथावज्ञा पापानां भक्षि-
नयति प्रवचनमिति वृत्तार्थः ॥ १५ ॥

अर्थः—तेमां आ अजिग्राय ठे जे कोइ समर्थ धनाढ्य होय

પાલણ પોપણ કરીને કાંઈ આ જનની વૃદ્ધિ પમાની નથી કે
 એનું અવલૂં કહેલું પણ માથે ઝપાની લે એ પ્રકારે આગલ્યાં
 વિષે પણ આશંકા કરીને યોજના કરવી. વર્ધિત શબ્દનો એ
 જે ન મળેલી વસ્તુનો યોગ કરવો ને મળેલી વસ્તુની રક્ષા કર
 રૂપ જે યોગ કેમ ઇત્યાદિકનું જે કરવું તેણે કરીને જે શ
 પોપણ કરવું તે.

ટીકા:—નચ ક્રીતો મૂલ્યદાનેનાઽન્યસ્માદ્ગૃહીતઃ ॥ ૩
 ધમર્ણો નચ ઉત્તમર્ણસકાશાહુઙ્ગારાદિપ્રયોગેનાઽર્થ્ય ગૃહીતોઽ
 મર્ણઃ ॥ અત્રચ ચૈરિતિકર્તૃતયા સંવંધાનુપપત્તેર્યેવામિતિ
 સંવંધવિવક્ષયા યદ્વદો યોજ્યઃ ॥ અર્થવશાદ્વિજ્ઞાતિપરિણામ
 ઇતિવચનાત્ ॥ તેન યેપાં લિંગિનામયંજનોઽધમર્ણોર્યધારયિતા ન
 જવતિ એવમુત્તરત્રાપિ યયાસંજવં યેવામિતિ સંવંધનીયમ્ ॥

અર્થ:—વઢી લિંગધારીએ આ શ્રાવક કોઈ પાસેથી મ
 આપીને ઘેચાતો લીધો નથી જે એનું બોલ્યું માથે ઝપાને વઢી
 જન ઇટલે શ્રાવક લોક એ લિંગધારીઝનો દેવાદાર નથી જે પોતાને
 આજ્ઞા પરાણે પઢાવે. ધનાદિ વસ્તુ આપનાર જે પુરુષ તે ઉત્તમર્ણ
 હીએ. ને જે ધનાદિ વસ્તુનો લેનાર પુરુષ તે અધર્મણ કહોએ. માટે
 ઉત્તમર્ણ પાસેથી ઉધાર પ્રમુખ પ્રયોગે કરીને અર્થનો ગૃહણ કર
 ઇટલે અધર્મણ યેણો આ જન નથી. આ જગાએ વ્યાકરણાદિ નિ
 ચાર જે આ જગાએ ચે: એ પ્રકારનું કર્તા પદ છે તેણે કરીને સંવંધ
 સિદ્ધિ નથી થતી માટે યેપાં એ પ્રકારના સંવંધની કહેવાની શક
 કરીને યત્ શબ્દની યોજના કરવી. કેમ જે અર્થના વશથી નિ

केनो परिणाम थाय ए प्रकारनुं वचन ठे ए हेतु माटे आ प्रकारनो
अर्थ थयो जे जे लिंगधारीनो आ जन जे ते अधमर्ण नथी. एटले ते
लिंगधारी थकी डव्यनो खेनार नथी, एम आगळ पण जेम घटे
तेम 'येपां' कहेतां जे संवंधी ए प्रकारे पदनो संवंध करवो.

टीकाः—तथा ॥ येः प्रागुपूर्वं दृष्टोऽवलो कितो न च ॥ अयमर्थः
॥ यैर्लिंगिभिः स्वश्राद्धादविष्टदेशवर्तित्वात्कदाचिदपि न दृष्टास्ते
पि स्वगच्छमहप्रस्तत्वादन्यं गुरुं वाचापि न संज्ञापन्ते ॥ तमेव गच्छ
गुरुं ध्यायतः कालमतिवाहयन्ति ॥

अर्थः—बळी जे लिंगधारीज ए पूर्वे दीठो पण नथी एटले
तेनो आ अर्थ ठे जे लिंगधारी ए पोताना श्रावक अतिशय दूर दे-
शमां रक्षा ठे माटे क्यारेय पण ते दीठा नथो ते श्रावक पण पोताना
गच्छना आग्रह वते गलाया ठे ए हेतु माटे बीजा गुरुने वाणी ए
करीने पण नथी बोलावता. ने केवळ तेज गच्छ गुरुनुं ध्यान करता
उता कालनो निर्वाह करे ठे.

टीकाः—बांधवः पितृजातृव्यादिसंवंधज्ञाग्न न च येपां ॥
न च प्रेयान बह्वज्जतरो मैत्र्यादिसंवंधेन न च प्रीणितो दानज्ञा-
नातिशयादिना तोषितः ॥ अत्र चेदानीं तनुरूढ्या यद्यपि केषां-
चिच्छ्रितत्वादिसंज्ञव स्तथाप्ययं पटसंवृत एव शोजत इति
न्यायेनातिउज्जनीयत्वादिना तदविषयज्ञानचवर्कित इत्या-
द्युक्तं तथा केषांचिद्बांधवत्वादिसंज्ञवेपि दवीयसां भूयसां च तद-
संज्ञवेन तदविषयज्ञानच बांधवश्लेषाद्युक्तमिति ॥

अर्थः—वली ए लिंगधारीनो आ जन बांधव पण न
 आहा उपासवे बांधव एटले पिता, चाता इत्यादि संबंध
 होय ते. वली ए लिंगधारीने आ जन मैत्री आदिक संबंध
 तिशय वहालो पण नथी. वली ए लिंगधारीए आ जन
 आदि अतिशय आपीने प्रसन्न पण कयां नथी. जे एनुं अवधुं
 वचन अंगिकार करे. आ जगाए आ काळनी रुटिए करीने जो
 कोइ लिंगधारीना श्रावकने वृद्धि पमाववी इत्यादिक गुण
 तोपण एतो जेम आ पट ढांकेलोज शोन्ने ठे ए प्रकारना
 अतिशय लज्जा पामवा योग्यपणुं एमां रळुं ठे इत्यादि
 ते ढांकेली वात उघानी करी देखामवानी अमारी इच्छा नथी.
 हेतुः माटे एम कळुं जे नथी वृद्धि पमाव्यो इत्यादि कळुं. वली
 इनो कोइ बांधव पण हशे एवो संजव थये ठते पण अतिशय
 रहेनार घणाक लोकने ते संबंध संजवतो नथी माटे ते संबंध
 इच्छा पण नथी माटे नथी बांधव इत्यादि कळुं.

टीकाः—तैरेव प्रायुक्तसंबंधाज्जावेन. लोकवाहनयोग्यता
 विकलैर्लिङ्गिज्जिरेव एवेत्यव्ययमिह परिज्ञेव ॥ ईषदर्थे
 पारजवे. प्येवौ पम्येऽवधारण इति विश्वप्रकाशवचनात् ॥
 ततश्च महान् पराजवोऽयं यत्तादृशैरपि लिङ्गिज्जिलोको बाह्यत
 इति ॥ घलात् हवेन नतु प्रणयेन बाह्यते वशीकृत्य स्वकार्य
 णि कार्यते ॥

अर्थः—आज्ञावहन कराववाने. अयोग्य एवा. लिंगधारी उपास
 पूर्वे संबंध कक्षा. तेमांनों. एके. संबंध नथी. तो पण. आ. जगाए. पण

૧ પ્રકારનો અવ્યય છે, તે પરાજવ રૂપી અર્થને વિષે છે કેમ જે એવ પ્રવ્યય છે તે લગારેક એવા અર્થને વિષે પ્રવર્તે, તથા પરાજવ રૂપી પ્રર્થને વિષે પ્રવર્તે તથા 'તથા' નિશ્ચયરૂપી અર્થને વિષે પ્રવર્તે એમ વેશ્વપ્રકાશ નામે કોશનું વચન છે એ હેતુ માટે અહીં પરાજવરૂપી પ્રર્થ લેવો તેથી આ પ્રકારનો અર્થ થયો જે તેવા પણ લિંગધારીઠં ધ્યા લોક પાસે આજ્ઞા ઉપાન્નાવે છે એટલે વલ્લાત્કારે પણ સ્નેહથી રહિ તે શ્રાવક લોકને વશ કરીને પોતાનાં કામ કરાવે છે એતો મોટો પરાજવ કયોં એમ જાણવું.

ટીકા:—અર્થ. ગચ્છમહાગ્રહગૃહીતઃપ્રત્યક્ષોપલજ્યમાનો જનઃ શ્રાદ્ધ લોકો નસ્યોતો નાસ્તિતશ્ચ પશુવત્ વૃષ્ણાદિરિવ. ॥
 યથા રજ્જુનિયમિત્તનાસો વૃષ્ણાદિર્યદૃષ્ટચા વાહ્યતે યત્રતત્ર નીઃ
 યતે તથા લોકોપિ લિંગિવાહ્યત્વેનોપચારાન્નશ્યોત ઇત્યુચ્યતે ॥

અર્થ:—આ પ્રત્યક્ષ જણાતો જન એટલે શ્રાવક લોક તેં ગચ્છનો જે મોટો આગ્રહ તેણે કરીને ગ્રહણ થયેલો છે. અથવા ગચ્છ એજ મહા મોટો હુદ્દ ગ્રહ તેણે ગઢી લીધેલો છે. કેમ જે નાકે નાથેલો વલ્લદ આદિ પશુની પેઠે એટલે જેમ વલ્લદ આદિ પશુ નાકે નાથીનેં વાંધેલું હોય તેને જ્યાં પોતાની ઇચ્છામાં આવે ત્યાં ખારં ઉપાન્નાવીને લઈ જાય તેમ લિંગધારીઓ આ શ્રાવક રૂપી વલ્લદને પશુને ગચ્છની મમતારૂપ નાકે નાથ ધાલીને પોતાની આજ્ઞારૂપ ખાર વહન કરાવીને પોતાની નજરમાં આવે તેમ ફેરવે છે. મોટે ઉપચાર થકી નાકે નાથેલા કહીએ વીણ.

टीकाः—ननुपशुवद्भुवद्भुनाशतया अनिशमनवा
 तु सकृत् वारमेकं किलैवमपि कोपिवाह्येतापि॥एतदुक्तं तत्र
 किल जननवर्द्धनक्रयणाधमर्णत्वप्राग्दर्शनवांधवत्व प्रेयस्त
 णादिसंवंधैर्वह्लादपि जनो वाहयितुं पार्यते लोके तथाव्यव
 दर्शनात् ॥ लिंगिन्निस्तूदितसंवंधानंतरेणापि यदेवं लो
 वाह्यते तन्महापरिज्ञव इति ॥

अर्थः—आशंका करीने कहे ठे जे पशुनी पेठे
 बांधीने निरंतर पण कोइक काम करावे पण खरं केम जे
 व्यवहार देखाय ठे. जे कोइए उत्पन्न कयों होय, वृद्धि पमाक्यो हो
 तेनुं करज कारुण्य होय, तेणे प्रथम दीठो होय, तेनो बांधव हो
 तेनो वहालो होय, तेणे प्रसन्न कयों होय इत्यादि संवंधना
 तो कदापि पोतानी आझानुं वहन करावुं संजवे ठे. लोक
 पण आ तो लिंगधारीठए पूर्वे कहेला संवंध विना पण जे
 लोक पासे पोतानी आझानुं वहन करावे ठे ए तो मोटो पराजव देल
 ठे. एटले मोटो अन्याय देखाय ठे.

टीकाः—ननूक्तसंवंधप्रतिबंधं विनापि सद्गुरुत्वेन तेन
 नस्तितपशुवद्भोकाः कार्याणि निर्मापयिष्यन्ते ॥ नहनुपशुवद्भो
 हितरतानां गुरुणां धर्मदानोपकारस्य प्रत्युपकारः कर्तुं शक्यते॥

॥ यदुक्तं ॥

ज्ञावाणुवत्तशं तद्, सव्वपयत्तेण तेण कायव्वं,
 समत्तदापगाणं, दुप्पनियारंजठं ज्ञप्पियं ॥

अर्थः—प्रथम वितर्क करीने आगळ विशेषणरूप समाधान प्राप्तुं ठे माटे कहे ठे जे पूर्वे संबंध कहे ते विना ते लिंगधारीउने वेपे सद्गुरूपणुं रहुं ठे तेणे करीने ते श्रावक लोक तेमनां कार्य करशे केम जे जेनो उपगार थड शकतो नथी एवाने पारकुं हित करवामांज आसक्त एवा गुरुनो जे धर्म दाननो उपगार तेनो प्रत्युपकार एटले नो वदखो वाळवाने कोइ समर्थ थतुं नथी. ते वात शास्त्रमां कही जे माटे ते लिंगधारी गुरुनी आज्ञा माथे उपामी जोइए एम जो तुं कहेतो होय तो ते उपर विशेषणरूप समाधान आपीए ठीए जे.

टीकाः—अत आह ॥ अत्यधमाधमैरिति॥ लोकलोकोत्तर गर्हिततमसाध्वीप्रतिसेवादेवद्रव्यजक्षणसुविहितघातशासनोद्धाहप्रभृतिभूरिपापकर्मनिर्माणादतिशयेनाधमेच्योपि हीन जातीयेच्योप्यधमै रहींनैर्युक्तं ॥ संजझफिसेवाए देवदवस्तज क्खणेशंच ॥ इतिघाएपवयणुडाहे, घोहिधाउं निदंसिओ ॥ अतः कयमेपां सद्गुरुतया लोको वाहनीयो जविष्यति ॥

अर्थः—एज हेतु माटे ते लिंगधारी गुरु केवा ठे तो अधम करतां पण महा अधम ठे एटले नीच करतां पण महा नीच ठे केम जे लोकने लोकोत्तर तेमां अतिशय निंदित एवां जे साध्वीनी प्रतिसेवा करवी तथा देवद्रव्यनुं जक्षण करवुं तथा सुविहितनो घात करवो, तथा शासनना उडाह करवो इत्यादिक जे घणां महा पाप कर्म तेने करवा थकी अतिशय अधम एवा हीन जातिवाळा पुरुषो ते थकी पण अतिशय अधम महा नीच एवा ए लिंगधारी गुरु ठे. जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे साध्वीनी प्रतिसेवा, देवद्रव्यनुं जक्षण, सुविहितनो घात, शासः

નનો જુઠાઈ એટલાં વાનાં વોધિરતનનાં ઘાત કરનાર કહ્યાં છે.
 એ સિંગધારી જીને સદ્ગુરુપણે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞાનું
 ચલું ક્યાંથી થાય! નજ થાય એટલે આજ્ઞા કરવા યોગ્યજ ન

ટીકા:—અથેવં વિધેરેજિ: કથંતર્હિં વાહ્યિતું લોક: ॥
 અત આહ કૃતમુનિવ્યાજૈ: ॥ પ્રપંચચતુરતયા ॥
 સ્પાદનેન મુગ્ધજનસ્ય વિપ્રલિત્તયારચિતશાંતરુપમાતોપવાસ
 ણાદિસુવિહિતઘ્નજિ: ॥ અયમર્થ: ॥
 ણોપિ સિંગિનો વિશ્રંજહેતુતયાવિધયતિરૂપપ્રદર્શનેન
 પયમરૂપણેન ચ સુલ્લસુઘ્ધાન્ મુગ્ધાન્ પ્રલોચ્ય વયેઽં વાહ્યંતાં

અર્થ:—હવે એ સિંગધારી એ પ્રકારના છે ત્યારે લોક
 પોતાની આજ્ઞાનું વહન કરાવવું કેમ કરી શકે છે તો એ
 આજ્ઞાના ઉત્તર રૂપ વિશેષણ આપે છે, જે કયું છે મુ:
 તે જેમણે એવા એ છે માટે એટલે પ્રપંચ કરવામાં જે પોતાનું
 વળું તેણે કરીને જોડાં માણસને વિશ્વાસ ઉપજાવીને તેમને
 રજાએ ઉપરથી કયું છે શાંત રૂપ તે જેમણે ને માસોંમા
 ને સુવિહિતનું આચરણ તેનું મિત્ર જેમણે મદદ કયું છે એ
 આ પ્રગટ થયે છે જે એ પ્રકારના અતિ મુંઝુ આચરણ કાશમાં
 કરતી છે તો પણ સિંગધારી પણ છે તે વિશ્વાસનું કારણ છે મં:
 પ્રકારનું યતિનું દેખાવું તેણે કરીને તથા મુઠે પણ
 મારું પ્રદર્શો તેણે કરીને મૂલ્યમાં જોતાં પેલા એવા જોડા
 જોનારીને જેમ પોતાની નજરમાં આવે તેમ પોતાની આજ્ઞા
 વાળે દર્શાવે છે.

टीकाः—यदुक्तं ॥ अत्रे नियन्निपहाणा पयस्त्रिवेसासियं
पणं रूवं ॥ सुहृदुक्तखरूजणवंचणेण कप्पिति नियवित्ति ॥
अमुमेवार्थं समर्थयितुं प्रकारांतरेण लोकवाहनप्रतिकारमसं-
जावयन् सविपादमनुगुणं वैधर्म्येणार्थांतरन्यासमाह ॥

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे एज अर्थने समर्थ
रवाने. लोकने. जे ए लिंगधारी ठगे ठे तेनो उपाय बीजे प्रकारे
जवतो जणातो नथी माटे ग्रंथकार खेदसहित जेने अनुसरतो
ए रह्यो ठे ए प्रकारनुं वैधर्मी दृष्टांते करीने अर्थांतर न्यास अस्व-
रने कहे ठे.

टीकाः—नीराजकं ॥ विगतसहाईश्वर्यन्यायगोपायित
प्रजदुष्टशिक्ताशिष्टरक्षाविचक्षणं नृपं किंराजसहितमपि नी
राजकमिव नीराजकमुच्यते हा इतिविपादे जगदनुवनं ॥ न
ह्यन्यथोदितगुणजाजि राजनि वलाह्लोकवाहनं कर्तुं सन्यते ॥
अयमाशयः ॥ यथा सगुणं राजानं विना तद्देशः प्रतिभूपमस्ति-
म्युचादिजिरुपड्यते एवं संप्रति प्रौढसातिशययद्गुजनापेक्ष-
णीयगणधरादिपुरुषसिंहविरहाह्विगिजिरयं आद्धजनो घाघत
इतिवृत्तार्थः ॥ १६ ॥

अर्थः—जे आ जगत् हा इति खेदे राजा रहित होय ने
शुं एम घयुं निधणीयातुं घयुं. केमजे आझाप सहित अश्वर्यपणं
तथा न्याये करीने प्रजानुं रक्षण करवुं तथा दुष्टनी शिक्षा करवी
तथा साधु पुरुषनो रक्षा करवी तेमां चतुर्गड रूप जे राजारणुं तेणे

રહિત આ જગત્ થયું છે માટે આશંકા કરીને કહે છે જે રા
 હિત એવું આ જગત્ છે તેને રાજા રહિત હોય ને શું એમ કેમ
 ઠો તે તે ઉપર કહે છે જે આ લિંગધારીઓ ઠગે છે એ મોટી સ
 નેરેલી વાત છે કેમજે જો એમ ન હોય ને પૂર્વે કહેલા ગુણસંહિ
 રાજા હોય તો વઢાત્કારે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞા મનાવે છે તે કે
 યાય ? તેમાં આ અજિપ્રાય છે કે જેમ પૂર્વે કાઠ્યા એવા ઉપરાજ
 રાજા વિના તે રાજાનાં દેશ પ્રત્યે શત્રુ તથા ચોર શ્યાદિક ઉગ્ર
 કરે છે તેમ આ કાઠમાં પણ મોટાને અતિશયે સહિત એવા પ્ર
 જનને અપેક્ષા કરવા યોગ્ય એવા ગણધર આદિ પુરુષસિંહનો મિત્ર
 છે એ દેતુ માટે લિંગધારીઓ આ શ્રાવક જનને ઠગે છે એટલે પોતાને
 મનમાં આવે તેમ પ્રરુપણા કરીને પોતાના સ્વાર્થ સાધવાની કા
 તેમના માયા ઉપર ચઢાવીને જમાવે છે એ પ્રકારનો આ કાવ્યનો
 અર્થ થયો ॥ ૧૬ ॥

ટીકા:-અધુના લિંગિનો વૈશસં દૃષ્ટાપિ કદામહાત્તપ્રપિત
 કાપયાદઽનિવૃત્તમાનાન્મૂઢાન્દિગ્મૂઢત્વાદિના વિકલ્પયન્નાદ ॥

અર્થ:-એ લિંગધારીઓની કરેલી પ્રત્યક્ષ હિંસા વેળીને
 પણ કદામદ્ અર્ધી તેણે પ્રરુપણ કરેલો જે નિંદિત માર્ગ તે ધર્મી
 નિવૃત્તિ ન પામેલા પૃથ્વી તે માર્ગે ચાલતા એવા મૂઢપુરુષોને નિમ્ન
 પણ શ્યાદિક શોષ છે તેન વિકલ્પ કરતા સત્તા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

किं दिग्मोहमिताः किमंधवधिराः किं योगचूर्णीकृताः
किं देवोपहृताः किमंग उगिताः किंवा ग्रहावेशिताः ॥
कृत्वा मूर्ध्निपदं श्रुतस्य यदमी दृष्टोरुदोषाश्चपि ।
व्यावृत्तिं कुपथा ज्जमा न दधते सूर्यंति चेतत्कृते ॥१॥

टीकाः—किंशब्दाः सर्वेपि विकल्पार्थाः ॥ किममी जमा
दिग्मोहः कुतश्चिददृष्टादिनिमित्तात् प्राच्यादिदिक्षु प्रतीच्यादि
भ्रमस्तमिताः प्राप्ताः ॥ अयमर्थः ॥ यथा दिग्मूढाः प्राचीं प्रती-
चीत्वेनाध्यवस्यंतो लोकेन युक्त्या क्वापिततत्वाश्चपि तदप्य-
वसायान्न निर्वर्तत एवमेतेपि विदितदुःखदोषाश्चपि कुभोपि
हतोस्ततोऽनिवर्तमानास्तत्साम्यात्तथोच्यन्ते ॥

अर्थः—आ काव्यमां सर्वे एण किं शब्द ठे ते विकल्प अ-
ने कहेनारा ठे तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो, जे आ धावक लोक
रु पुरुषे पेटले ते कोइक कारणथकी दिग्मूढ थयो के शुं पटख
कोइक अदृष्टादि कारणथकी पूर्वादि दिशाथोने विपे पश्चिम
दिदिशाथोनी प्रांति घाय तेने दिग्मूढ कहीए. ते दिग्मूढपणाने
ज रु पुरुषो पाम्या ठे के शुं ? तेनो प्रगट थपे आ ठे जे जेम
दिग्मूढ पुरुष पूर्व दिशाने पश्चिम दिशारूपे निधय करे ठे. तेने
कोजा लोक पुक्तिए करीने यथार्थ समजावे ठे तोएण ते पोढाना
कोटा निधयथकी पांठो निवृत्ति पामतो नयी. एम आ ज रु पुरुषो

एवो ए धूर्त पुरुष पोतानो हितकारी माने ठे ने तेने कोइक
 बात कहे ठे जे आतो तारुं जुंजुं करनार ठे एनो संग
 एम यथार्थ कहेनार मळे ठे तोपण ते योग चूर्णादिकना
 त धूर्त पुरुषनुं वचन त्याग करी शकतो नथी तेम आ श्रावक
 एम लिंगधारीना कुमार्गरूपी वशीकरणचकी जुटी शकता
 इत्यादि पूर्वनी पेठे संबंध करवो.

टीकाः—किं दैवेन प्रतिकूलविधिनोपहृताः सद्बुद्धिं
 प्रापिताः ॥ तेहि विधिवशेन विपर्यस्तमतित्वादकृत्यमपि स
 यादिकं कृत्यतया मन्वाना स्तत्त्वं प्रतिपाद्यमानाग्रपि दुर्देव
 हिम्ना ततो न निवर्तते तथेतेपि किं श्रंगेति पार्श्ववर्त्यामंत्रणं
 उगिताः मंत्रादिप्रयोगेण स्वायत्तीकृताः ॥

अर्थः—बली प्रतिकूल देवे एटखे विपरीत अट्टे
 खोकनी सारी बुद्धिनो नाश कर्यो ठे के शुं केमजे जेनुं प्रतिपक्ष
 ठे तेनी विपरीत मति ठे ए हेतु माटे चोरी प्रमुख न करवानुं
 येने पण करवापणे माने ठे. तेने कोइक कहेनार मळे ठे जे
 करवा योग्य नथी एम यथार्थ कहेठे तोपण दुष्ट अट्टना महिमा
 करीने ते चौर्यादिक कर्मथी निवृत्ति नथी पामता. तेम ए धावरु
 न करवानुं करे ठे माटे एमनुं अट्ट वांकु ययुं के शुं! थंग ए
 कारनुं पास रद्देखाने संबोधन आपे ठे जे तमो उगाया गो के शुं!
 एटखे हे श्रावक खोको ए लिंगधारीठए मंत्रादि प्रयोगे करीने तम
 गी सीधा ठे के शुं!

टीकाः—यथा हि केचन केनापि पुमांत्रिकेण वशीकरणमंत्रेण
तथाकृता स्तद्वचनमसमीचीनमप्यत्यंतसमीचीनतयाऽऽयुष
गच्छंत स्तत्त्वमवगमिताश्चपि मंत्रमहिम्ना न ततोनिवर्तते एव
मेतेपि ॥ किंचेति पक्षान्तरे महेर्जुतादिजिरावेशिताः कृतावेशा-
विहितशरीराधिष्ठाना इतियावत् ॥

अर्थः—जेम कोइ छुष्ट मांत्रिक पुरुषे कोइक वशीकरणना
मंत्रे करीने तेवी रीते वश कर्या होय जे तेनुं विपरीत वचन होय
तेने पण सारुं करीने माने. पढी तेने कोइ पुरुष यद्यार्थ समजावे तो
पण ए मंत्रना महिमाए करीने तेथी निवृत्ति न पामे एटले ते
छोटाने पण साचुं जाणीने काखी रहे ए प्रकारे आ आवक लोक
पण यथा ठे शुं !

किंच—एटलो अव्यय बीजा पढ़नें कहे ठे के बळी भूता-
दिमहे प्रवेश कर्या ठे के शुं एटले ए आवक लोकना शरीरुं
अधिष्ठान करीने जूत बळग्यां ठे के शुं ?

टीकाः—यथा जूतायधिष्ठिता स्तदावेशा छिधेयापरिहा-
नेनाविधेयमपि पितृप्रदारादिकं विदधाना स्ततो निवर्त्यमाना
अपि न निवर्तते एवमेतेपि सदसद्विधेकविकसतया कुपयात्र नि-
वर्तंत इति ॥ अत्रच दिग्मूढादिबहुधाविकल्पप्रदर्शनमाधुनिक
श्राद्धलोकानामत्यन्तानिवर्त्यस्वगच्छप्रद्वयस्तत्त्वज्ञापनार्थ ॥

अर्थः—जेम जे जेना शरीरने जूतादि बळग्यां होय तेना

एने कार्य कहीए ने वळी सत्य ते संयम जाणवो. ते वेय जे म
स्थिर थाय तेम तेम कार्य करवुं. जेणे करीने दोष जाय ने
करीने पूर्वे करेलां कर्म खपाय ते ते मोक्षनो उभाय जाणवो.

टीकाः—नचागमे सुखलिप्सया किंचित्सूत्रितं, किंती
यावता विना संयमज्ञानदियात्रा नोत्सर्पति तावन्मात्रस्यैव
विहितनिवारणस्यनिवारितविधानस्य च जगवद्भिः पुष्टाशं-
नेन कादाचित्कतया तत्रानुज्ञानात् ॥

अर्थः—आगमने विषे सुखनी लासचे कांइ पण कांइ ना
त्यारे शुं तो जेना विना संयम ज्ञानादियात्रा धृष्टि न पामे, ते
विधिनो निषेध कह्यो ठे ने निषेधनो विधि कह्यो ठे जगवते पुष्ट
संयम जाणीने क्यारेक करवापणे तेनी आज्ञा आपी ठे पण नि
तरपणे आपी नथी.

टीकाः—एवंचकथं श्रुतस्याव्यवस्था ॥ जवन्मार्गस्यचो-
शिकन्नेजनादेः सर्वस्यापि सार्वदिकतया निस्त्वंशत्येन केवळ
मुग्नानुनवोद्देशेनैव प्रवृत्तेः ॥ तथाच तस्य महासायधत्येन हा-
नादियात्राद्वयमाणत्वात् कथं प्रामाण्यमित्यहो अकथितमुन-
दोषविज्ञागः स्वपक्षानुरागः खलानां यद्भगवन्मतस्यान-
वस्थाशदनेन स्वमतस्यात्कर्षप्रदर्शनं । नद्वितेजसः सकाशात्
कदाचिन् तमसवत्कर्षसंज्ञव इति ॥

अर्थः—जे जो विधिनो निषेध, निषेधनो विधि निरुक्त

હોય તો જગવત્ના માર્ગની તથા ઉદેશિક જોજન इत्यादि सर्व व-
स्तુની व्यवस्था न रहे, કેમજે સર્વને સાર્વદિકપણું થાય તેમ
નિર્દયપણે કેવલ પોતાને જેમ સુખ ઉપજે તેમજ પ્રવર્તવાનું રહેલું છે
એ હેતુ માટે વઢી તે ઉદેશિક જોજનાદિકને મહા સાવચપણું
દે તેણે કરીને જ્ઞાનાદિયાત્રાની હાનિપણું તેમાં રહ્યું છે માટે કેમ
પ્રમાણિકપણું કહેવાય ને આતોં.આશ્ચર્ય છે જે જલ પુરુષોને જેમાં
ગુણદોષના વિજ્ઞાન નીકળતા નથી એવા પોતાના પદ્ધતો અનુરાગ
છે જે માટે જગવંતના મતની અવ્યવસ્થા સંપાદન કરવી તેણે કરી-
ને પોતાના મતનું ઉત્કર્ષપણું દેલાને છે પણ તે એમ નથી જાણતા
જે ક્યારેય પણ તેજના મ્હોંના આગલ અંધકારનો ઉત્કર્ષ સંજવશે?
નહિજ સંજવે.

ટીકા:—કિંચ તીર્થંકરગણધરપૂર્વધરાદિસાતિશયમહા-
પુરુષવિરહે સંપ્રતિ તત્સિદ્ધાંતએવ નઃ પ્રમાણં ॥ યદુક્તં ॥ નો
પિઞ્ઞામો સવ્વન્નુણો સયં ન મણપંક્કાવજિણાં ॥ નય ચન્દસ
દસપુઙ્ગિવ્વપ્પમુદ્દે વિસ્સુયસુયહેરેવિ ॥ એવંપિ અદ્ધસરણં તાથં
ચક્કૂ ગઈ પડ્વોય ॥ જયવં સિદ્ધંતોચ્ચય,અવિરુદ્ધો ઇદ્ધ દિઠેદ્દિં ॥

અર્થ:—વઢી શું તો તીર્થંકર ગણધર આદિક જે મહા અતિ-
શય યાલા પુરુષ તેમનો વિરહ થયે સતે આ કાલજાં તેમનાં સિ-
દ્ધાંત યજ હમારે તો પ્રમાણ છે જે માટે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે.

ટીકા:—તસ્ય ચ પ્રામાણ્યાનન્યુપગમે તલ્લણેતુ જગ-
વતોપ્યપ્રામાણ્યાન્યુપગમપ્રસંગેન જવતસ્તન્મૂલરજોદ્ધરણાદિ
વેપપરિત્યાગાપત્તિઃ ॥

॥ यदुक्तं ॥

आणाएच्चिय चरणं, तव्जंगे जाण किं न जग्गं ति॥ आणं व
अइकंतो कस्साएसां कुणइ सेसं ॥

अर्थः—सिद्धांतनुं जो प्रमाणपणुं अंगिकार न करो तो कहेनार जगवंतनुं पण प्रमाणपणुं न श्वानो प्रसंग यशे. तेणे रीने जगवंत ठे मूल ते जेनुं एवो जे तारो रजोहरणादि वात करेलो वेप तेनो परित्याग करवानी प्राप्ति यशे. एटले जो जगवंत सिद्धांत नथी मानतो तो जगवंतनो कहेलो रजोहरणादि वेप तें मूकी दे. जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे जगवंतनी आहं एज निश्चे चारित्र ठे, माटे ते आज्ञा जागे सते शुं न जायुं! सर्वे जायुं.

टीकाः—तथाचायं सुखाशया जवत्कल्पितः पंथाः सक
खोपि विशाररुता मापयेते त्यहोलाजमिठोनी व्याथपि
व्ययः संवृत्तः ॥ यदपि, रुग्णः कल्पतां यांतीत्यादिश्लोकवलेन
स्वप्रकल्पितक्रियायाः सुकुमाराया मोक्षांगत्वसमर्थनं तदप्य
सुंदरं ॥ यत एतच्छ्लोकार्थ एव भागमे विधीयते ॥ मउर
एवि किरियाए कोखेणारोगयं जह उवेति ॥ तद्वचं न निव्वापं
जीवा सिद्धांत किरियाएति ॥ अत्रहि सिद्धांतक्रियायाएव चिं
तनमुनिक्रियापेक्षया कोमलाया अपि निर्वाणांगत्वं प्रतिपा
दितं ननु त्वदभिप्रेतोत्सृजक्रियाज्ञासस्य ॥

અર્થ:—બહી સુખની આશાએ જે કરવું તેણે કરીને જગ-
તે કરેલો જે માર્ગ તે સર્વ નાશ પામે માટે અહો આતો મોટું
પ્રાધ્વર્ય જે લાજની ઇચ્છા કરનારને મૂલ ધનનો પણ નાશ થયો.
મ વહી જે પુર્વે તમે પ્રતિપાદન કર્યું જે રોગી પણ સારા થાય ઇ-
યાદિ જાવને કહેનાર શ્લોકનું ઘલ લઈને પોતાની કપોલ કલ્પિત
ક્રિયા સુકુમાર ઠે એટલે સુખ સમાધે થાય એવી ઠે તેને મોક્ષના
અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ શોજતું નથી કેમજે તે શ્લોકનો અર્થ
આગમને વિષે આ પ્રકારનો કહ્યો ઠે જે આ જગાએ સિદ્ધાંતને વિષે
પૂર્વના મહંત મુનીની ક્રિયાની અપેક્ષાએ જે સુકુમાર ક્રિયા કહી ઠે
તેને મોક્ષનું અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું ઠે તેણે કરીને કાંઈ તારો માને-
લો જે ઉત્સુક ક્રિયાજાસ તેને મોક્ષનું અંગપણું પ્રતિપાદન ઉપર
પ્રમાણે ન થયું.

ટીકા:—અતો જવદ્વિમતક્રિયાયા ઉપદર્શિતન્યાયેન
તદ્વિપર્યયપ્રસાધનાન્ન તત્શ્લોકવલેન જવત્પ્રકલ્પિતશ્રુતા
પ્રામાણ્યસિદ્ધિઃ ॥ એવંચ લિંગદેશનયા શ્રુતસ્ય મૂર્ધ્નિ પદક-
રણમસાંપ્રતમપિ કૃત્વા યદમી પ્રત્યક્ષગોચરાઃ શ્રાવકજનાઃ
સુદૃઢગૃહ્યગ્રંથયોદૃષ્ટો રુદોપાશ્ચપિ સાક્ષાકૃતયુરુતરપૂર્વો-
દિત કુપથાપરાધાશ્ચપિ ॥ અદૃષ્ટ દોષાહિ વિવેકિનોપિ કુ-
પથાદપિ ન નિવર્તિતુમીશતે કિં પુનરન્ય શ્વપિ શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ દેતુ માટે તે માનેલી જે ક્રિયા તેનો પ્રથમ દેલો-

મયો જે ન્યાય તેણે કરીને વિપર્યયનું સાધન કરવાપણું છે એટલે
માનેલી જે ક્રિયા તેનું સંમન કરવાપણું છે એ હેતુ માટે એ શ્લોક
વળે કરીને તે કલ્પના કરી જે સિદ્ધાંતનું અપ્રમાણપણું તેની સિ
ન થઈ માટે લિંગધારીનું દેશનાઈ કરીને સિદ્ધાંતના મસ્તક
પગ મૂકવો તે અઘટિત છે તોપણ તેના કરનારા જે આ પ્રત્યક્ષ
ણાતા શ્રાવક લોકો છે તે અતિશય દૃઢ વંધાઈ છે ગઢના પ્રદેશ
ગ્રંથીનું જેમને ઘવા છે માટે તે લિંગધારીનું પ્રત્યક્ષ ઘણાક કો
દેખે છે ને વળી સાક્ષાત્ અતિશય મોટા પૂર્વે કહ્યા છે કુમાર્ગ
પ્રવર્તવારૂપ અપરાધ તે જેમના ઘવા છે તોપણ કોઈક અદૃષ્ટના હો
કરીને જે વિવેકી છે તે પણ કુમાર્ગમાંથી નિવૃત્તિ પામવાને સમર્થ
થતા નથી તો વીજા અવિવેકી કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવાને કયાં
સમર્થ થાય એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—વ્યાવૃત્તિમપસરણં કુપથાત્ અધિકૃતાત્ કુમા
ર્ગાત્ જનાઃ સ્વહિતાહિતવિવેકશૂન્યાઃ નદધતે ન ચેતસિ ધા
રયંતિ ન કુર્વંતીત્યર્થઃ નકેવલં વ્યાવૃત્તિં સ્વયં ન દધતે અસૂચંતિ
ચશ્પ્યંતિ સગુણે દોષમારોપયંતીતિયાવત્ ચં સમુચ્ચયે ઇતાં કુ
પથવ્યાવૃત્તિં કરોતિ ઇતત્કૃત્ તસ્મૈ ॥ કુધકુદ્દેષ્યેત્યાદિના ચ
તુર્યાં ॥ મહાસત્ત્વાય કસ્મૈ ચિત્કુપથવ્યાવૃત્તિવિધાયિને ॥

અર્થ:—જે પોતાનું હિત ને અહિતનો જે વિવેક તેણે કરીને
શૂન્ય ઘવા જરૂરુપુરુષો કુમાર્ગ થકી નિવૃત્તિ પામવાને વિવા
ર પણ કરતા નથી એટલો અર્થ છે. કેવલ એટલુંજ નથી કરતા
ત્યારે શું તો દેખ્યાં પણ કરે છે એટલે ગુણવાનને વિષે દોષનો આરોપ

करे ठे. चकार अव्यय ठे तेनो समुच्चय रुपी अर्थ ठे. तेणे करीने
एस अर्थ ययो जे ए कुमार्गयकी निवृत्ति पामनार कोइक महास-
स्ववंत प्राणी ते प्रत्ये उलटा इर्ष्या करे ठे. व्याकरण विचार जे म-
हासत्वाय ए जंगाए 'कुध झुहेर्ष्या' ए सूत्रे करीने चतुर्थी विज्ञक्ती
थइ ठे.

टीका:—अत्रचोत्तरवाक्यार्थगतत्वेन प्रयुज्यमानो यच्च-
ब्दस्तच्छब्दोपादानं विनापि तदर्थगमियति ॥ यथा ॥ साधु
चंद्रमसि पुष्करैः कृतं, मोक्षितं यदन्निरामताधिकं इति ॥ तेना-
यमर्थः ॥ तेषां हि दृष्ट दोषत्वात् कुपथात्तावत्स्वयं व्यावृत्तिः क-
र्तुं युक्ता ॥ अथ कुतोपि हेतोः स्वयं न व्यावर्तते तदा तद्व्यावृत्ति
कारिणि प्रमोदो विधातुं संगतः ॥ यत्पुनरमी ह्यमध्यादेकम-
पि कर्तुं नोत्सहंते प्रत्युत कुपथनिवृत्तिविधायिनि कस्मिन्नपि-
ह्युज्जोपद्रवाय यतंते तत्किममी दिग्मोहमिता इत्यादि योज्यं ॥
तेनैतदुक्तं भवति ॥ दिग्मूढादयो हि हितैपिणा व्यावर्त्तमाना
अपि दिग्मोहादेर्व्यावृत्तिं मालमेव न कुर्वन्ति ॥ एते तु न केवलं
कुपथान्न व्यावर्त्तते यावता कुपथव्यावृत्तिकारिणेऽसंयं त्यपीति
तेन्योप्यमीकुत्सिता इति घृतार्थः ॥ १७ ॥

अर्थ:—आ जगाए उत्तर वाक्यार्थमां रहसो जे यत् शब्द
ते तत् शब्दनुं ग्रहण कर्या विना पण तेनो अर्थ पमाके ठे जेम-
सारो चंद्रमा उदय पामे सते जे कमख मीचायां ते शोजानुं अधि-
क पणुं कणुं ठे ते हेतु माटे आ अर्थ ययो जे पोते दोषदीना माटे
पोतानी मेळे ज कुमार्गयी निवृत्ति पामवुं जोइए ए युक्त ठे, ने

वळी कोइ कारणे पोतानी मेळे ते कुमार्गथी पातुं न वळाय
 जे पुरुष ए कुमार्गथी पाठा वळ्या होय ते उपर प्रमोद क
 ठे वळी आ श्रावक तो ए वेमांथी एके पण करवानो उत्साह
 करता. जलटो जें कुमार्गथी कोइक निवृत्ति पामे ठे तेना उपर
 छुड उपद्रव करवानो प्रयत्न करे ठे ते माटे आ ते शुं दिने
 म्या ठे के शुं थयुं ठे इत्यादि योजना करवी तेणे करीने आ
 र्य कह्यो ठे जे दिग्मोह पामेला जे पुरुष ते निश्चे हितकारी
 तेथी निवृत्ति पामावा मांड्या ठे तोपण ते दिग्मोहादिकथी
 वळ निवृत्ति नथी पामता ने आतो केवळ कुमार्गथी निवृत्ति
 पामता एटलुंज नहि त्यारे शुं तो जे ए कुमार्गथी निवृत्ति
 ते उपर जलटा इर्ष्या करे ठे माटे ते दिग्मूढ थकी पण आतो
 तिणे निय ठे. भूमा ठे. ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥१९॥

टीका:—सांप्रतंलिं गिदेशनया श्राद्धैरविधिविहितस्य वि
 नमज्जनस्यापि दुर्गतिपातहेतुत्वप्रतिपादनद्वारेण श्रुतपथाव
 दर्शयन्नाह. ॥

अर्थ:—इथे लिंगधारीनी देशनाये करीने श्रावक सों
 विधि रहित जे जिनमज्जन उत्सव करे ठे तेपण दुर्गतिमां पदा
 नुं कारण ठे एम प्रतिपादन करनार द्वार करीने सिद्धांत
 थवज्ञा देखामता सता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

इष्टावाप्तितुष्टविटनटजटचेटकपेटकाकुलं
निधुवनविधिनिबद्धदोहदनरनारीनिकरसंकुलं ॥
रागेक्षपमत्सेरर्प्याघनमघपंकेयनिमज्जनं
जनयत्येवचमूढजनविहितमविधिनाजैनमज्जनं ॥ १८ ॥

टीकाः—जैनमज्जनं जगवर्द्धिस्नात्रं कर्तुं जनयत्येव संपा-
दयत्येव नतु कदाचिन्न जनयत्येवकारार्थः ॥ अथपंके पापकर्म-
निमज्जनं ब्रुनं कर्म तत्कर्तृणामितिशेषः ॥ अथ कथं पुण्या-
विधीयमानं जिनस्नात्रं पापपंकनिमज्जनाय प्रजयतीत्य-
तथाह ॥

अर्थः—जे जगवर्द्धिबनुं स्नात्र तेज पापरूपी कादव प्रत्ये
बुझावे ठे एम अर्थ जणावनार एवकारनो अर्थ ठे, ते कोने बुझावे
ठे तो जे स्नात्र करे ठे तेने एम कर्तृपदशेष उपरधी खेनुं स्वारे हवे
अर्ही आशंका करीने कहे ठे जे पुण्यने अर्थ कयुं जे जिन
स्नात्र ते पापकादवमां बुझावने केम समर्थ घाय ? तो तेनो
उत्तर कहे ठे जे.

टीकाः—अविधिना सिद्धांतोक्तक्रमविपर्ययेण प्राक्तन
विशेषणान्यथानुपपत्त्या रात्रादित्यर्थः ॥ सिद्धांते हि रजन्यां जिन
स्नात्रं निवारितमतस्तत्र तत्तुर्वतां कथं न पातकमित्यर्थः ॥

અથ કં દોષમન્નિપ્રેત્ય સિદ્ધાંતે રાત્રિસ્નાત્રનિવારણમિદં
દોષપ્રદર્શનાય હેતુગર્જનં વિશેષણત્રયં મજ્જનસ્યાહ ॥

અર્થ:—વિધિરહિત એટલે સિદ્ધાંતમાં જે અનુક્રમ ક
તેથી વિપરીત પૂર્વે કહેલાં વિશેષણને સાર્થક કરવાને રાત્રિને વિ
સ્નાત્ર કરે છે એટલો અર્થ થયો. વિધિરહિત ને રાત્રિ વિષે જે પ
રમાત્માનું સ્નાત્ર કરવું તે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારનું છે. એટલે સિદ્ધાંત
વિષે રાત્રિમાં જિનનું સ્નાન નિવારણ કર્યું છે એ હેતુ માટે રાત્રિ
વિષે સ્નાત્ર કરનારને કેમ પાપ ન હોય એટલો અર્થ છે. હવે શો
દોષ અંગિકાર કરીને સિદ્ધાંતમાં રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરવાનું નિવા
રણ કર્યું છે એ દોષ દેખાવવાને હેતુગર્જિત એ સ્નાત્રનાં ત્રણ વિ
શેષણ કહે છે.

ટીકા:—શ્ચાવાપ્તિ શ્યાદિ ॥ શ્ચાયા વહ્નજાયા મજ્જન
દર્શનમિપેણાગતાયા શ્ચાવપ્તિ મેલકસ્તયા તુષ્ટા નિઃશંકમત્રા
ય નઃ સુરતલીલા પ્રવર્ત્યતીતિધિયા મુદિતા વિટા વેશ્યાપતયઃ
નટા નાટકાજિનયનાદિકલોપજીવિનઃ જટાઃ શસ્ત્રાદિકલાજી
વિનઃ ચેટકા માસાદિનિયમિતવૃત્તિગ્રાહિણઃ એપાં પેટકં સમુદાય
સ્તેનાકુલં ક્ષુન્નિતં પ્રેયસીપ્રાપ્ત્યા સાત્વિકજાત્રેનાકુલીકૃત
વિટાદિજના કીર્ણત્વાત્ મજ્જનમપ્યુપચારાદાકુલં ॥

અર્થ:—જે એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમાં પોતાને વહ્નજ એવી
જે સ્ત્રી તેની પ્રાપ્તિ થાય એટલે સ્નાત્ર દેખવાનું મિષ કરીને શ્યાવે
તે જે પોતાની વાંઘિત સ્ત્રી તેનો સમાગમ તેણે કરીને રાજી થયેલા

પટલે શ્રાજ શંકાયે રહિત આપણી સંજોગ લીલા પ્રવર્તશે એ પ્ર-
કારની બુઝિવતે હર્ષ પામેલા જે વિટ કહેતાં વેશ્યાપતિ, તથા નટ
કહેતાં નાટક શ્રાદિ કલાવને આજીવિકા કરનાર પુરુષો તથા જટ
કહેતાં શાસ્ત્રાદિક કલાવને આજીવિકા કરનારા તથા ચેટક કહેતાં
મહિને મહિને અથવા વર્ષે જે જે પોતાની નિયમાયે આજીવિકા
ચાંધી છે તેનું ગ્રહણ કરનારા એવા જે પુરુષો તેનો જે સમુદાય તેણે
કરીને ક્ષોજ પામેલું એવું સ્નાત્ર છે. એટલે વાંછિત સ્ત્રીની પ્રાપ્તિ થઈ
તે રૂપ ઝૂંગાર રસનો હેતુ ભૂત સાત્વિક નામ અવ્યન્નિચારી એટલે
ઝૂંગારની પુષ્ટીનો કારણયોગ તેણે કરીને આકુલ વ્યાકુલ થયેલા જે
લોક તેણે કરીને વ્યાપ્ત થયેલું છે માટે એ સ્નાત્ર પણ ઉપચારથી
આકુલ થયું એમ કહેવાય.

ટીકા:—તથા નિધુવનવિધિનિચરૂદોદ્દા મોહનચિસ-
સિતવિહિતાજિલાપાઃ યા નરનાર્યઃ પુરુષયોપિત સ્તાસાં નિરેરેણ
નિચયેન સંકુલં વ્યાપ્તં ॥ નારીણાંદિ પ્રાયોનિધુવનાર્યમેવ મ-
જ્જનાવલોકનચ્છન્ના તત્રાગમનાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજમંતરેણ
રાત્રૌ તત્રાપ્યાગમનાસંજવાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજેન પાન્યત્ર ગંતુ
મશક્ત્વાત્ ॥

અર્થ:—ચઢી એ સ્નાત્ર કેલું છે જે જેમણે મૈથુનચિલાસ ક-
રવાની અજિલાપા પાંધી છે એવી સ્ત્રીને પુરુષ તેમનો જે સમૃદ્ધ તેણે
કરીને વ્યાપ્ત એવું એટલે વધુધા સ્ત્રીને મૈથુનને અર્થેજ સ્નાત્ર જો
વાના કપડે કરીને ત્યાં આવવું પાય છે. એ હેતુ માટે કેમજે તે પ્ર-
કારનું કપડ કર્યા વિના રાત્રિને વિષે ત્યાં આવવું સંજવતું નથી. ને

તે પ્રકારનું કપટ કરીને વીજી જગાણ જવા સમર્થન

ટીકા:—અતएवરાગઃ કાંચિત્ પરવર વર્ણિનીં પ્રત્યક્ષઃ
 દ્રેષઃ સ્વપ્રેયસીમન્યેન સહ સંગચ્છમાનાં પદ્યતસ્તન્નિયાંસા ન
 ત્સરઃ કિંચિત્સૌજ્ઞાગ્યેન કયાચિત્સંઘટમાનમાલોકયતઃ સર્વ
 ચ તાં કામયમાનસ્ય તત્સૌજ્ઞાગ્યવિચ્યાવિષા, ઈર્ષ્યાસ્વિવહ્નન
 મન્યેન સાઙ્ઘ સંલપંતીમીક્ષમાણસ્યાઽસહિષ્ણુતા ॥ તતો રાગ
 શ્વેત્યાદિઘ્ઠઃ ॥ તાન્નિર્ઘનં સાંઘ ॥ અત્રાપિ રાગાદિમદ્ધોક્ત્યત્
 ત્વાન્મજ્જનમપ્યુપચારાત્તથા ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે રાગ એટલે કોઈક પારકી
 પ્રત્યે અતિ આસક્તિ, ને દ્રેષ એટલે પોતાની વહાલી. સ્ત્રી
 પુરુષ સંઘાથે સંગમ કરતી देखીને તે પુરુષને હણવાની ઇચ્છા કરતી
 તે, તથા મત્સર એટલે કોઈક પુરુષે કોઈક સ્ત્રીની કામના કોઈ
 એટલે પ્રથમ વાંછા કરેલી તે સ્ત્રી તે વિના તે કરતાં અધિક ધું
 વીજો પુરુષ મળ્યો તેની સંઘાથે સંઘટન કરતી તે સ્ત્રીને પ્રથમ
 પુરુષે देखી પઠી જેની સાથે સંઘટન કરે છે તે પુરુષના સૌજ્ઞાન્ય
 ણાનો નાશ કરવો તેની જે ઇચ્છા તે, તથા ઈર્ષ્યા એટલે પોતાની
 હ્વજ સ્ત્રી વીજાની સંઘાથે આલાપ સંલાપ કરતી देखીને જે અસ્ત
 હનપણું થાય તે સર્વે કરીને એ સ્નાત્ર અતિશે વ્યાપ્ત છે. રાગાદિ પદ
 નો ઘ્ઠ સમાપ્ત કરવો. આ જગાણ પણ રાગાદિ સહિત ઘણ
 લોકે એ પ્રકારના છે પણ ઉપચારથી તે પ્રકારનું સ્નાત્ર કહ્યું.

ટીકા:—કામુકલોકમેલકેહિ જિનયદ્દેપિ નિશાયાં રાગા-

દયણ્વોજ્જન્તે નત્વણીયસ્યપિ ધર્મજ્ઞાવના ॥ તદુક્તં ॥ પ્રા-
રબ્ધે જિનવિંવમજ્જનવિધૌ મુગ્ધૈ નિંશિ શ્રાવકૈઃ, શ્રેયોર્થં જિનમં-
દિરે સમુદિતાશ્ચિત્રં રિરંસાસ્પૃશઃ ॥ સ્ત્રીપુંસા રત્નસાદુપાત્તસમ-
યાસ્તાંબૂલવિંવાધરા, ગાઢાલિંગનજંગિસંગમસુખં વિદંતિ નંદંતિ ચ ॥

અર્થ:—રાત્રિણ જિનઘરને વિષે કામિ લોકનો મેલાવો થાય
તેમાં રાગાદિકજ ઉત્પન્ન થાય પણ અતિશય થોડી પણ ધર્મની જ્ઞા-
વના તો ઉત્પન્ન થાયજ નહિ તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે રાત્રિયે જિનમં-
દિરમાં શ્રાવક લોકે સ્નાત્ર વિધિ શ્રેયને અર્થે આરંજ્યો છે એમ જે
કહેવું તે તો મહા આશ્ચર્યકારી છે, કેમજે ક્રીમા કરવાની ઇચ્છા
વેગે કરીને, જેઠાં થયાં જે સ્ત્રી પુરુષ તે એ સમય પામીને તાંબૂલ
જક્ષણ કરવાથી લાલ હોઠ જેમના થયા છે ને પરસ્પર આલિંગનની
સ્વનાવતે સંગમનું સુખ અનુભવ કરે છે અને આનંદ પામે છે.

ટીકા:—એતદુક્તં જવતિ જિનસ્તપનં હિ સ્વસ્ય પેરેપાં ચ ડ્ર-
ષ્ટાંરાગદ્વેપાંદિક્ષયાય વિધીયતે ॥ નિશાયાં તદ્વિધાનેચ કામુકા-
નાંસુરતાયસમંજસપ્રવૃત્યાઽપ્રતિહતપ્રસરસ્તત્પ્રાદુર્જાવ ઇતિ કથં
તત્કથ્યવિધાયિતા તસ્ય સ્યાત્ ॥

અર્થ:—એ વાત કહી છે જે જિન પરમાત્માનું સ્નાત્ર તે પો-
તાને તથા પરને તથા દેખનારને રાગ દ્વેષના દાયને અર્થે કરીએ ટોણ
ને રાત્રિણ તે કરે સતે તો કામી પુરુષની સંજોગાદિક ખુંતી પ્રવૃત્તિ
રોકાઈ શકાય એવી નથી માટે તે જિન સ્નાત્ર રાગદ્વેષનું
નાશ કરનાર કેમ થાય ? ઝલટું રાગદ્વેષની વૃદ્ધિ કરનાર છે.

ટીકા:—અથાસ્તુ નટવિટાદીનાં ૧૩
 નહેતાવતાપિ શ્રાદ્ધાનાં શ્રદ્ધ્યા સ્નાત્રં વિદધાનાનાં
 એવાનિરિતિચેન્ન ॥ તેવાં ૧૩
 ગવદાશાતનાયાશ્રાનંતસંસારકારિણ્યા રાત્રિસ્નાત્રકારિ
 નિવંધનત્વાત્ ॥ મજ્ઞાનવ્યાજમંતરેણ નિશીથિન્યાં
 મપિ પ્રાયેણ જિનજવનાગમનાસંજવાત્ ॥ એવંચ
 ઘૃદ્ધિનિમિત્તજાવમાસેહુપાં શ્રાવકાણાં કથં ન મ
 એવનાશઃ ॥

અર્થ:—હવે તું એમ કહેતો હોય જે એતો નટ
 કામી પુરુષોની એવી પ્રવૃત્તિ થાય કે તેમાં અમારું શું ગુણ
 શું ઘેદાયું ? એણે કરીને જે શ્રદ્ધાવળે સ્નાત્ર કરનાર શ્રાવક
 એ સ્નાત્ર થકી થયું જે પુણ્ય તેની દ્વાની થતી નથી.
 કહેયું કેમ જે તેનો ઉત્તર કહીએ ઠીએ જે તે કામી પુરુષોની
 પ્રવૃત્તિની ઉત્પત્તિ થવી તેનું કારણ તે રાત્રિ સ્નાત્ર કરનાર
 કે એ હેતુ માટે ને તે કામી પુરુષો સંજોગાદિકને વિષે પરવશ
 કે તે થકી ઉત્પન્ન થઈ જે જગવંતની આશાતના તેને અનંત
 કારણપણું છે. માટે રાત્રિ સ્નાત્ર કરનાર એ સર્વેનો કારણિક
 હેતુ માટે કેમ જે રાત્રિએ સ્નાત્રના મિષ્ટ વિના તેમનું
 પણ વધુથા જિનમંદિરમાં શ્રાવવાનો સંજય નથી એ હેતુ
 ટાલિક પુરુષોની રાગાદિકની ઘૃદ્ધિનું નિમિત્ત કારણને
 શ્રાવક સોકને એ સ્નાત્ર થકી કેમ પુણ્યનો નાશ ન થાય

ટીકા:—કિંચ નટાદિસમંજસપ્રવૃત્તિદર્દીનેન આશાતના

વેવેકિનાં કેપાંચિદિદાનીં જિનગૃહે તથા પ્રવૃત્ત્યુપસંજાત્ ॥ તદુ-
ક્તં ॥ એકેણ કયમકલ્પાંકરેષ્ઠ તપ્પચ્ચયા પુણો અન્નો ॥ સાયા વહુલપરં-
પ્રવુચ્છેઠ સંયમતવાણં ॥

અર્થ:—વઢી નટાદિકની જૂની પ્રવૃત્તિ લેખલે કરીને અવિ-
ત્તી કેટલાક શ્રાવકને પણ આ કાલમાં જિનમંદિરમાં તે પ્રકા-
રી જૂની પ્રવૃત્તિ કરવાનું લેખીય ટીપ્પણ હેતુ માટે તે વાત જ્ઞા-
માં કહી ઠે જો.

ટીકા:—તથાચ તેપાં કથં મહાનાદિજન્યપુણ્યગંધોપીતિ
ચિંત્યતાં સૂદમધિયા ॥ જગવદ્ધિ: શ્રીજિનદત્તસૂરિચિરવ્યેનં
દોષસમૂહં રાત્રિસ્નાત્રસ્યોપલજ્ય પ્રતિપાદિતં ॥ જા રત્તી જારત્તી
મિહ રહં જણે જિણવરગિહેવિ ॥ સા રયણી રયણિયરસ્સ દ્વેઝ-
કદ્દ નીરયાણ મયા ॥

અર્થ:—વઢી તમે સૂદમ બુદ્ધિ કરીને વિચારો જો તે પુરુ-
ષને સ્નાત્ર આદિક થકી થયું જો પુણ્યતેનો ગંધ પણ ક્યાંથી હોય
જ હોય, સમર્થ એવા શ્રી જિનદત્ત સૂરિ તેમણે પણ જ રાત્રિ સ્ના-
નો દોષ લક્ષણે નિષેધ પ્રતિપાદન કર્યું ઠે જો.

ટીકા:—અહિં જિનમઝ્જનવિધાનેચ નોક્કદોષલેશસ્યાપિ
સંજવ: ॥ જનસમૂહં દિવા તથાપ્રવૃત્તેર્લઝ્જનીયત્વેન રાજનિ-
પ્રહજ્યેનચ પ્રાયેણાસંજવાત્ ॥ તસ્માદિનંત્ર જિનસ્નાત્રં ધર્મા-
ર્થિનાં વિધિપ્રવણાતાં શ્રેયો ન નિશાયામિતિ ॥

अर्थः—दिवसने विषे जिन स्नात्र विधि करे सते तो कहेला दोषनो लेश पण संजवतो नथी. केमजे दिवसने समक ते प्रकारनी प्रवृत्तिवाळाने लज्जा पामवापणुं ठे ए हेतु तथा राज दंरु नो जय ठे ए हेतु माटे बहुधा ए वातनो नथी. धर्मना अर्थी एवा ने विधि विषे तत्पर एवा प्राणीने जं जिनस्नात्र करुं एज श्रेय जणी ठे पण रात्रिने विषे जे करुं ते श्रेय जणी नथी एतो दोष जणीज ठे.

टीकाः—अत्र यद्यपीष्टावाप्तीत्यादिविशेषणकदंबकं जित् एहस्यैव संजवति न मज्जनस्य तथापि मज्जने सति तस्यैव विधत्वमिति मज्जनस्य प्राधान्येन विवक्षणा उपचारेण मज्जनमप्येवं विशेषणानां चान्यत्र निवेशने विशेषणविशिष्ट मुक्तमिति अन्य रात्रिमज्जनस्यात्यंतदोषतया सर्वथा निवार्यत्वमव्यज्यते॥

अर्थः—आ जगाए जो पण इष्टावाप्ती एटसे स्तुनी प्राप्ती इत्यादि विशेषणनो समूह ते तो जिनमंदिरनुज जेवे ठे पण स्नात्रनो संजवतो नथी तोपण जिन स्नात्र सते जिनमंदिर ए प्रकारे थाय ठे माटे स्नात्रनुं अहिं प्राधान्यपणे को बानी इच्छा ठे तेथी उपचार मात्रे करीने स्नात्र पण ए प्रकारना विशेषणे सहित ठे एम कथुं. केमजे अन्य विशेषणनुं अन्य स्थापन करे सते रात्रि स्नातने अत्यंत दोषपणे करीने सर्वथा निवारण करवापणुं ठे एम सूचना करी.

टीकाः—एतेन यदपि कैश्चिदनिधीयते रात्रिस्नात्रेऽपि च

वतो न कश्चिदोपः जिनजन्ममज्जनस्य शक्रेण तथाविधानात् ॥
तथाहि सर्वेपि जिनेन्द्रा निशीथिनीयामध्यसमयएव जायंतेतदै-
वच सुरेन्द्रश्यामीकरगिरिशिखरं नीत्वा तान् स्नपयतीति श्रूयते ॥
तस्यच तथासदोपत्वे शक्रस्तथा न तत् कुर्वीत ॥ महतां ह्यन्यथा-
करणे तद्धोचनत्वात्तत्पद्यानुवर्तिनीनां प्रजानां दुर्गतिपाते न तेषां
महाहान्यापत्तेः ॥

अर्थः—जो पण केटलाक एमं कहे ठे जे रात्रि स्नात्र जग-
तनुं करे सते पण दोप नथी केम जे इन्द्र महाराजे जिन जगवंतनुं
न्मस्नान रात्रिए करुं ठे. ए हेतु माटे तेज देखामे ठे जे सर्वे पण
जनेन्द्र रात्रिना वे पहोर समयमां एटखे मध्य रात्रिये जन्मे ठे
गरेज इन्द्र महाराज मेरु पर्वतना शिखर उपर लइ जइने ते जिन
रमात्माने स्नान करावे ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए ठीए माटे
त्रि स्नात्र करतां तेज प्रकारनो दोप होत तो तेम इन्द्र महाराज
करत. शायी जे मोटा पुरुष अन्यथा आचरण करे एटखे विप-
त्त आचरण करे तो तेमना मार्गने अनुसरती जे प्रजा तेमने तो
मोटा पुरुष एज नेत्र ठे. एटखे मोटा पुरुषनी आचरण प्र-
माणे आचरण करुं एमज देखे ठे एटखे जाणे ठे ए हेतु माटे ते
जाने दुर्गतिमां परुं थाय तेणे करीने ते मोटा पुरुषने मोटी हाण
थाय ए हेतु माटे ए रात्रि स्नात्र करवामां दोप नथी.

टीकाः—स्नात्रादिविधाविंश्याचरितस्य सर्वैरपि जिनपथ
वर्तिभिः प्रामाण्योपगमात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

तित्ययरे बहुमाणो, अज्ज्ञासो तद्वय जीयकप्पस्स ॥
देविंदाइअणुगिइ, गंजीरपलोयणा लोए ॥

अर्थः—स्नात्रादिक विधिने विपे इंझना आचरणनुं जिन
गमां वरतनार पुरुपोए प्रमाणपणे अंगिकार कर्हुं ठे ए हेतु
ते कछुं ठे जे.

टीकाः—तस्मादिंझाचरितस्यप्रामाण्यानिशायामपि स्त
पनं विधातव्यमिति तदपास्तं ॥ शक्रोजिनजन्ममज्जनं मेरु
करोतीति मन्यामहे ॥ ननु यामिनीयामद्धितयइति ॥ मेरु
शिखरे सूर्योदयास्तमयाज्ञावेनरात्रिंदिवव्यवहाराज्ञावात् ॥

अर्थः—ते हेतु माटे इंझनुं जे आचरण तेनुं प्रमाणपणुं
माटे रात्रिए पण स्नान विधि कराववो, एम जे कहे ठे ते मत ए
खंन कर्हो शायी के इंझ जिनजगवंतनुं जन्म स्नान मेरु पर्वत
विपे करे ठे एम मानीए ठीए पण रात्रिना वे पहोर थये सते ए
नथी मानता केम जे मेरुपर्वतने विपे सूर्यनो उदय ने सूर्यनो अस्त
तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे त्यां रात्रि दिवस एवो व्यवहार नथी.

टीकाः—तथाहि ॥ प्रत्यस्तमिते तत्क्षेत्रवर्त्तिदिनकरकिरण
निकारःकालविशेषो हि रात्रिरित्युच्यते तद्विपरीतश्च दिनमिति
मेवपेक्षया खेरत्यंतनीचैर्वाहितत्वेन किरणानां चोपरिष्ठात्तयाप्र
सराज्ञावेनाधस्तनज्ञागस्यैवतत्प्रकाशविषयत्वात्तथाच कथं तत्र
रात्रिदिवविज्ञागः स्यात् ॥

અર્થ:—તેજ દેલાને ઠે જે દોઝમાં રહ્યો જે સૂર્ય તેના કિરણનો સમૂહ આથમે સતે જે કાઠ વિશેષ તે દોઝને વિપેરાત્રિકહી-પે, ને તે થકી જે વિપરીત કાઠ વિશેષ તે દિવસ કહીએ ને મેરુ પર્વતની અપેક્ષાએ અત્યંત નીચો ગમન કરતો એવો સૂર્ય ઠે એ હેતુ માટે કિરણનો ઊપર તથાવિધ પસાર થતો નથી. એતો દેઝલા જાગ-તેજ તે કિરણવને પ્રકાશ કરવાનો વિષય ઠે એ હેતુ માટે રાત્રિદિવસ નો વિજ્ઞાન ત્યાં કયે પ્રકારે ઠે ? કોઈ પ્રકારે નથી.

ટીકા:—કથં તર્હિ પ્રકાશાજાવેતરેં જાણાં જિનમજ્જનાદિ વિધિરિતિચેત્ત ॥ રત્નસાનોરધિલ્પકાયાઅતાપકેન નિરસ્તપૂપમ-યુલ્લથોતેન સતતમુચ્ચરતા વહલ્લવિમલમાણિક્યશિલામરીચિ નિચયેન દેવમહિમ્ના ચ શશ્વજ્ઞાસ્વરત્વાત્ ॥ એવંચેંજાચરિતાવઘેં જ્ઞેન કથં રાત્રિસ્નાત્રં સમર્થ્યમાણં ચારિમાણમંચેત્ ॥

અર્થ:—ત્યારે ત્યાં સૂર્યનો પ્રકાશ નથી ત્યારે ઇંડ્ર જિન સ્નાનનો વિધિ કયે પ્રકારે કરે ઠે એમ જો તું આશંકા કરતો હોય તો તે ન કરવી કેમ જે રત્નનાં ઠે શિખર તે જેનાં એવા મેરુ પર્વતની ઊપલી ભૂમિને વિપે તાપ રહિત ને જેમાં સૂર્યના કિરણનો પ્રકાશ નથી ને નિરંતર અતિશય દેદીપ્યમાન એવી જે ઘણી નિર્મલ મા-ણીક્ય રત્નની શિલાઠ તેમના કિરણનો જે સમૂહ તેણે કરીને તે ઘણી દેવતાના મહિમા કરીને નિરંતર અતિશય દેદીપ્યમાનપણું ઠે એ હેતુ માટે એ પ્રકારે ઇંડ્રના આચરણનું આલંબન કરીને જે રાત્રિ સ્ના-ત્રનું સમર્થન કરું એટલે સ્થાપવું તે કેમ અતિશય શોના પ્રત્યે પામશે નહિજ પામે.

टीकाः—इतोपि न रात्रिस्नात्रं पुण्यपात्रं ॥ जगत्प्रति-
तिपातुकसखिपूरप्लाव्यमानस्य पिपीलीकादिजंतु संताप-
रक्षायतनाया रात्रौ दुःशकत्वात्, तत्प्रधानत्वाच्च जिनः ॥

॥ यदुक्तं ॥

जयणाय धम्म जणणी, जयणा धम्मस्स पावणीचैव ॥
तवुद्धिकरी जयणा, एगंतसुहावहा जयणां ॥

अर्थः—बळी हेतु माटे पण रात्रि स्नात्र जे ते पुण्यने
वानुं पात्र नथी, एटले रात्रिस्नात्र थकी पुण्य थतुं नथी. जे
वात्तनी प्रतिमा उपर पकतो जे जळनो समूह तेणे करीने
जे कीर्ती आदिक जंतुनो समूह तेनी रक्षा जतना तेनुं रात्रि
करवुं ते महा दुष्कर ठे एटले थइ शकतुं नथीने जिनशास-
जतनाप्रधान ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कवुं ठे जे जतना ठे
धर्मेनी उत्पत्ति करनारी ठे ते जतना ठे ते धर्मेनी पालन करावता
ठे माटे एकांत सुख करनारी जतना ठे इत्यादि.

टीकाः—किंच माज्जूवृहत्सुव्वेन सत्त्वसंहारकारिणां एह
गोधिकादिनां शूरजंतूना मुत्थानमिति प्राज्ञातिकं प्रतिक्रमणं
मपि साधूनां मृदुस्वरेणा निहितमागमे ॥ यामिन्यां च
मज्झादिविधौ निरंतरगंजीरोरुवाद्यमानातोद्यनिनादश्रवणेन
विज्ञातमिति मन्यमानस्य तप्तायोगोलकद्वयस्यासंयतजनस्य
जागरणात् ॥

अर्थः—बली मोटा शब्दे करीने प्राणीनो संहार करनार घरोली प्रमुख कुर जंतुनुं उठवुं न थाव पंदखे न थाव. केम साधुने प्रजात काळनुं पक्कमणुं पण कोमळ स्वरे करीने कर-
नुं शास्त्रमां कहुं ठे तो रात्रिण स्नात्र विधि करे सते निरंतर नीर ने मोटा शब्दे वागतां जे वादित्र तेना शब्द सांजळवे करीने ॥ तो प्रातःकाल थयो के शुं एम मानता जे तपावेला सोह जेवा र अंसजति लोको तेमनुं जागवुं थाय ए हेतु माटे.

टीकाः—तथाच तत्क्षणतदारज्यमाणानेकपापकर्म निमित्-
तत्वावेन कथं रात्रिस्नात्रकर्तृणां पापबंधो न भवेत् ॥
इतेन यदपि क्वचित्कथादिषु केषांचित् स्त्रीपुंसानां गिरिकान-
नादिस्थितदेवगृहेषु निशायां जिनप्रतिमास्नानादिश्रवणेन
उदज्युपगमः सोप्यलीकासंवनमात्ररुचितां भवतोव्यनक्ति
शोकार्थस्नानादे रिद्धाधिकृतत्वात् ॥ तस्यच सिद्धांते रात्रौ
निवारणात् ॥

अर्थः—बली ते अवसरे आरंज कयां जे अनेक पाप कर्म
नुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे रात्रिस्नात्र करनारने केम पाप
धन थाय ए तो थायज एणे करीने जे कोशक कथाठने बिषे को-
क स्त्री पुरुषोए करावेखुं पर्वतना घनमां रखां देवमंदिर तेने बिषे
रात्रीए जिन प्रतिमानुं स्नात्र आदिक तेने सांजळीने ते बातनो जे
अंगिकार करवो ते मण जुठी बातनुं आसंवन करनारी तमारी रुची
ए एम प्रगट कही देखागे ठे अही तो मोहने अर्थे स्नात्र आदि
करवानो अधिकार करेसो ठे तेथी रात्रिस्नात्र सिद्धांतमां निवारण
कर्युं ठे जे ए हेतु माटे न करवुं.

टीकाः तथा हि ॥ सिद्धांते संजातं तन्नि तावन्तं हेतु
 वचनात् संध्यात्रयं लक्षणो जिनपूजायाः कावो नियमितो
 वपि तद्विधाने च कालं मि कीरमाणं किं सिकम्भं बहुफलं ज
 होइ इय सबच्चियकिरिया, नियनियकालं मि त्रिनेयेत्यादिना
 ॥ दृष्टांतेन कालविधीयमानजिनपूजादिक्रियाणां सा फलदाजि
 ॥ व्यर्थं मापयेत ॥

अर्थः—तेज देखामे ठे जे सिद्धांतमां ग्रण संप्यात
 कही ठे माटे ग्रण संध्यात ठे लक्षण जेनुं एवो जिनपूजानो
 नीभ्यो ठे. ने रात्रिने विषे ते करे सतै, जे क्रिया काळने
 करीए ते क्रिया फळदायी होय जेम कृषिकर्म एटसे सो
 काळने विषे बहु फळदायी होय ठे एम सर्वे क्रिया पोतपोताना
 लने विषे करयी एम जाणवुं इत्यादि खेतीना दृष्टांते करीने
 लमां करेसी जे जिनपूजादिक क्रियात तेनुं सफलपणुं जे क
 ते अचाले करवायी व्यर्थपणाने पामे.

टीकाः—नच “चित्तिकिरियाविरुद्धो, अहवा जो जसराज
 वृद्धिबंधनाज्ञात्रापितप्रतिपादनमिति वाच्यं ॥ ध्यानकाणां वि
 संस्यं जिनपूजायादिनकृत्यत्वेन सिद्धांते निधानान् ॥ तत्र चित्ति
 चित्तिकिरियाविरुद्धो इत्यादेरपमर्थो यः प्रानातादिराव्याप्यं न
 निमित्तवाणिज्यादिव्यप्रवात्कयं चिदेवपूजायां. न व्याप्रियेन म
 दिनमव्यप्य मृदूनां दिनामव्या निक्रमेव्यपवादतः पुत्रां करोतु
 ननु नम्यमव्यप्यमव्यप्यपवादतः रात्रौ करोति दिनकृत्यनाशानि
 प्रसंगादिति ॥

અર્થઃ—વઢી 'વિત્તિ કિરિયા' 'શ્યાદિ વચનથી રાત્રિ પૂજા આદિકનું પ્રતિપાદન થશે. એમ ન વોંલું કેમજે શ્રાવકને સંધ્યાકાળને વિષે જે જિન પૂજા કરવી તે દિન કૃત્ય છે એટલે વસની કરણી છે તે હેતુ માટે 'વિત્તિ કિરિયા વિરુદ્ધો' શ્યાદિ. નો અર્થ છે જે પ્રજ્ઞાતાદિ કાળની સંધ્યાને વિષે પોતાની આજી-વેકા નિમિત્ત જે વ્યાપાર તેજે વિષે વ્યગ્રપણા થકી એટલે શ્રાવક-કવ્યાકુલપણા થકી કોશ્ક પ્રકારે દેવપૂજામાં ન પ્રવર્તાય તો તે પુરુષ મધ્યાનને વિષે પણ કરે એટલે પૂજા કરવાનો જે કાલ તે યે ઘની આદિક અતિક્રમીને પણ અપવાદથી પૂજા કરે એમ અર્થ છે પણ એમ નથી જે અપવાદ માર્ગે રાત્રિ પણ પૂજા કરે ને જો એમ હોય તો દિનકૃત્યપણાનિ હાનિ થવાનો પ્રસંગ આવે એટલે એ પૂજ-નની દિનકૃત્ય એવી સંજ્ઞાજ ન થાય એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—એવંચ યદ્યપિ વિદ્યાદિસિદ્ધ્યર્થિનાં કેપાં ચિદ્વાજિ-નંદિત્વેન ગિરિકાનનાદૌ જિનસ્નાત્રાદિપુ રાત્રાવપિ પ્રવૃત્તિઃ શ્રૂય-તેતથાપિ ન તદ્વચિતમવસંધ્ય શ્રુતોક્તમજ્જનાદિસમયં પરિહત્ય રાત્રૌત દ્વિધાનેન વિવેકિનાત્મદુહા જ્ઞવિતવ્યમિતિ ॥

અર્થઃ—જો પણ વિદ્યાદિકની સિદ્ધિને ઇચ્છનારા કેટલા જ-વાજ્ઞિનંદી પુરુષોની પર્વતના વન આદિકને વિષે રાત્રિ પણ જિન-સ્નાત્ર આદિને વિષે પ્રવૃત્તિ સંજ્ઞા છે. તો પણ તેનું ચરિત્ર અવસં-ધન કરીને સિદ્ધાંતમાં વહેલો સ્નાત્ર આદિકનો સમય તેનો પરિહાર કરીને રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરાવવું તે વિવેકી પુરુષોને આત્મજોત છે એટલે આત્માને વગવાત્તણી છે માટે તે કતું નથી ધટવું શ્યાદિ

ટીકા:—એતેન રાત્રી જિનસદને વલિદાનનંદિપ્રતિષ્ઠાદિ વિધાનમપિ પ્રત્યુક્તં ॥ પ્રાયોમજ્ઞાનેન સમાનયોગક્ષેમત્વાત્ ॥ નિશિસ્તંપનોક્તદોષાણાં વલિદાનાદાવપિ સંજવાત્ ॥ કિંચિદાધિક્યાચ્ચ તત્ર પ્રથમં તાવદ્વલિદાનમધિકૃત્ય તદુચ્યતે ॥

અર્થ:—એણે કરીને રાત્રિને વિષે જિનમંદિરમાં વલીંદાન તથા નંદિત પ્રતિષ્ઠા इत्यादિકનું કરવું તે પણ સંમન કર્યું, કેમ જે વહુધા સ્નાત્રની સંઘાથે એનું સમાનપણું સરસાપણું છે એ હેતુ માટે એટલે યોગ ક્ષેમ સરસો છે કેમ જે પાપ સરસું લાગે છે માટે રાત્રિ સ્નાનમાં કહેલા જે દોષ તે વલિઆદિકને વિષે પણ સંજવે છે એ હેતુ માટે વલી તે કરતાં અધિક દોષપણું છે, તેમાં પ્રથમ વલિદાનનો અધિકાર કરીને દોષ કહે છે.

ટીકા:—ઝગવત્ પ્રવચને વિઝ્ઞાવર્યા ચતુર્વિધાહારસ્યાપિ સંસંકિમત્ત્વપ્રતિપાદનાત્ ॥ તથાચ નિશિ જિનપુરતસ્તાદ્ગાહારદાનેન કથં તત્પ્રજવાસંસંખ્યજીવવધજન્યઃ કર્મવંધો દાતૃણાં ન સ્યાત્ ॥

અર્થ:—ઝગવંતના સિદ્ધાંતને વિષે રાત્રીએ ચાર પ્રકારના આહારને પણ સંસંકિમત્ત્વ દોષનું પ્રતિપાદન કર્યું છે માટે વર્લ રાત્રિએ જિન ઝગવંતની આંગઠ તે પ્રકારના આહારનું દેવું તેણે કરીને તે થકી થયો જે અસંખ્ય જીવનો નાશ તે થકી થયો જે કર્મનો બંધ તે વસિં દેનારને કેમ ન થાય ? એ તો થાય જ.

ટીકા:—તદુક્તં ॥ 'રાત્રી વલિં વૃપનિમિત્તમતીવજીવસં-
સક્તિમંતમપિ તીર્થપતે: પુરસ્તાત્ ॥ યે ઢોકયંતિ વલિના કલિના જિ-
તાસ્તે, નૂનં શુન્નેન તલિના મલિના અર્ધેન ॥

અર્થ:—તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે રાત્રિયે તીર્થંકરના મ્હોંના આ-
ગલ્ અતિશય જીવની સંસક્તિ દોષવાસું વલ્લીદાન ધર્મનિમિત્ત જે પુ-
રુષ. ઢોકે છે અર્પણ કરે છે. તે પુરુષ નિશ્ચે વલ્લવાન એવા કલિકાલે
જીત્યા છે પુણ્ય રહિત એવા થાય છે ને પાપવને મલિન થાય છે. એટલે
રાત્રિયે વલ્લિદાન આપતાં પુણ્ય તો થતું નથી પણ ઝલતું પાપ યંધાય છે.

ટીકા:—તથા લોકવિરુદ્ધોપિ અદ્દો અમી શ્રાવકા: સ્વયં
રાત્રિજ્ઞોજનનિપેધે પિ સ્વદેવસ્ય પુરતો નિશિયલિમુપઢોકયંત્યતઃ
કીદૃગમીપાં રાત્રિજ્ઞોજનવિરતિરિતિસોતપ્રાસલોકવામ્યથ્રવ.
ણાત્ ॥ આગમેપિ જગત્પુરતો વ્યારઢ્યાનાવસાને સમવસરણજુવિ
રાજાદિજિ: સિરુસ્ય સિચ્ચરૂપસ્ય કલ્લમતંકુલ્લવલોદિવસણ્ણોપ-
ઢોકનપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ:—વલ્લી એ લોકવિરુદ્ધ પણ છે, કેમજે લોક એમ ઘોષે
જે અદ્દો આ શ્રાવક. લોક પોતાને રાત્રિ જ્ઞોજનનો નિપેધ છે તોપણ
પોતાના દેવની આગલ રાત્રિયે વલ્લિદાન આપે છે. માટે એમનું રાત્રિ
જ્ઞોજનનથી ધિરામ પામવારૂપ ઘત કેવું એમ કહી ઉપહાસ કરે છે તે
ઝલંપત વચનનું સાંજલલું થાય છે. વલ્લી આગમમાં પણ જગતંતની
આગલ વ્યારૂપ્યાનની સમાપ્તી થયે સતે સમ્મોસરણની પૃથ્વીને શિરે

सिद्ध करेखा उंची मांगरना तंमुल तेनुं वलिदान राजादिक भूकेदे
ते पण दिवसने विपेज एम प्रतिपादन कयुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:—यदाह॥रायाव रायमचो,तस्तासइ पतरजणवउवा-
लि ॥ पुव्वहिलखंमिअवलिठमियतंपुलाणाढयंकलमं ॥ जा-
इयपुणाणियाणं अखंमफुमियाण फलगसरियाण ॥ कीरइवली-
सुराविय, तत्येव उंहंति गंधांइ ॥

टीका:—देवार्चनत्वात् वलिदानं रात्रावप्पुचितं तथाच
किमायातं लोकविरोधस्येतिचेत् न ॥ देवार्चनस्यापि रात्रौ
सिद्धांते निषेधात् महिमं च सूरुग्गमणे करिंतीत्यावश्यकंचूर्णिव-
चनप्रामाण्यात् ॥

अर्थ:—वली देवपूजन ठे ए हेतु माटे वलिदान रात्रिए
पण करवुं उचित ठे ने लोकने विरुद्ध ठे तेमां आपणुं शुं गयुं ने
शुं आव्युं. एम जो तारे कहेवुं होय तो ते न कहेवुं केमजे देवपू-
जन पण रात्रिए करवानो सिद्धांतमां निषेध ठे. सूर्य उगे पूजना-
दिक महिमा करवौ एम श्री आवश्यकचूर्णिना वचननुं प्रमाणपणुं
ठे ए हेतु माटे.

टीका:—लौकिकमार्गेपि रात्रौ स्नात्रदेवार्चनादे निवा-
रणात् ॥ तदुक्तं ॥ नैवाहुति नचस्नात्रं, न श्राद्धं देवतार्चनं ॥
दानं वाविहितं रात्रौ, जोजनं तुविशेषतः ॥

અર્થઃ—લૌકિકં માર્ગમાં પણ રાત્રિએ સ્નાત્ર તથા દેવપૂજાદિકનું નિવારણ કરવાપણું છે એ હેતુ માટે તે કહ્યું છે જે રાત્રિએ શ્રાદ્ધતી તથા સ્નાત્ર તથા શ્રાદ્ધ તથા દેવપૂજન તથા યોગ્ય એવું દાન તેદલાં વાનાં કરવાં ને ઝોજન તો વિશેષે કરીને ન કરવું.

ટીકાઃ—અથ જ્ઞાવશુદ્ધિહેતુસ્વાન્નિશાયામપિ ચલિસ્નાત્રાદિવિધાનં સંગતં ॥ તથાહિ ॥ રાત્રાવપિ જિનચ્છે દુગ્ધદધિસુરક્ષિતીવિપ્રેરણાતિનીરજીકૃતજગવન્નાત્રં સ્નાત્રં વિદધતે વિકચવિચકિલબકુલમાલતીનવમાલિકાદિજિશ્ચ વયાં સપયાં વિરચયતો રુચિરચનાનિર્મિતજનમનોહારં સ્નિગ્ધમધુરપક્વાન્નફલોપહારંચંદૌક્યતઃ શ્રદ્ધાવંધુરબુદ્ધેર્દિણો દૂરીકૃતકુગતિવાસો જ્ઞાવોદ્ધાસો જાયતે ॥ તસ્યૈવચ સુગતિહેતુત્વેન જગવતો વદુમતત્વાત્ ॥

અર્થઃ—પ્રતિવાદી ઘોષે છે, જે જ્ઞાવશુદ્ધિનું કારણપણું એમાં રહ્યું છે માટે રાત્રિએ ચલિસ્નાત્ર શ્રાદિકનું કરવું સંગત છે એટલે ઘટિત છે તેજ કહી દેલાએ છે જે રાત્રિને વિષે પણ ઘરમાં દૂધ દહીં મુગંધીમાન જલ તેના સમૂહવચ્ચે અતિશય રજરહિત કર્યું એટલે અતિશય સ્વચ્છ નિર્મલ કર્યું છે જગવંતનું શરીર તે જેથી એવું જે સ્નાત્ર તેને કરતો ને પ્રફુલ્લ વિકસ્વરજે યકુલ તથા માલતી તથા નવો મોગરો શ્યાદિકનાં સુંદર પુષ્પવચ્ચે કરી જે નવી માલ્યાઓ એટલે દાર પ્રમુલ તેણે કરીને શ્રેષ્ઠ પૂજા કરતો ને સુંદર રચનાવચ્ચે કર્યું છે સોકના મનનું હરણ તે જેણે એવું સુંદર મિષ્ટ પક્વાન તથા ફલ તેમનો ઉપહાર એટલે જોટણું યલિવાન તે પ્રત્યે વિસ્તારતો ને શ્રદ્ધાવચ્ચે સુંદર પદ

ઠે બુદ્ધિ જેની એવા યદ્ધસ્યોને દૂર કર્યો ઠે કુંગતિનિવાસ તે જેણે એ
 એવો જાવનો ઝદ્ધાસ થાય ઠે. ને તેજ પ્રકારના જાવ ઝદ્ધાસને
 સુગતિનું કારણપણું ઠે તેયો તે જાવ ઝદ્ધાસને જગવંતે વહુ માત્ર
 ઠે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદાહ ॥ જોષ્ટેવ જાવલેસો, સોષ્ટેવ જગવં
 વહુમઝતિ ॥

અર્થ:—જે કારણ માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઠે જે જેથી જાવ
 બુદ્ધિ લેશ માત્ર પણ થાય તેજ જગવંતે વહુ કરીને માત્ર ઠે સદ્ધે
 શ્રેષ્ઠ કહ્યું ઠે.

ટીકા:—इति चेत् तत्र ॥ मार्गानुसारिण्याः कदाग्रहरि-
 तायाः प्रज्ञापनायोग्यायाएव जावशुद्धेरिहाधिकारात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

જાવશુદ્ધિરપિ જ્ઞેયા, યૈવા માર્ગાનુસારિણી ॥
 પ્રજ્ઞાપનાપ્રિયાત્વયં નપુનઃ સ્વામદ્વાત્મિકા ॥
 યોચિત્યેન પ્રવૃત્તસ્ય કુમહત્યાગતો મૃદ્ધાં ॥
 સર્વત્રાગમનિષ્ઠસ્ય જાવશુદ્ધિર્યયોદિતા ॥

અર્થ:—સુવિદિત વત્તર થાપે ઠે એમ જો તું કહેતો હોય
 તે ન કહે કેમ જે માર્ગાનુસારિણી ને કદામદ્ રહિત ને પ્રજ્ઞાપના

करवा योग्य एटले प्ररुपणा करवा योग्य एबीज जावशुद्धिनोः अर्ही अधिकार ठे ए हेतु माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे एज जावशुद्धि पण जाणवी के जे मार्गानुसारिणी ठे तथा जेनी प्रज्ञापना अतिशय प्रीतिकारक ठे एज जावशुद्धि सारी ठे पण पोताना कदाग्रहरूप जावशुद्धि सारी नथी केम जे जे पुरूप कदाग्रहनो अतिशय-स्याग करीने उचितपणे प्रवर्त्यो ठे ने सर्व जगाए आगममां जेनी निष्ठां ठे एवाने यथार्थ जावशुद्धिनो उदय ठे.

टीकाः—भवद्विक्लितायाश्च जावशुद्धेः सिद्धान्तविरोधी-
त्वेन मुक्तिमार्गानुसारित्वाच्चावात् अस्मत्पूर्वजैरेतावतमने
हसंरात्रावेवंदं स्नात्रं कारितमंतोऽस्मान्निरपीत्यमेवर्त्तव्यमिति
कदाग्रहस्ततया प्रज्ञापनानुचितत्वाच्च कथं मुक्त्यंगता स्यादिति॥

अर्थः—तमे कदेवाने इच्छेखी जे जावशुद्धि ते सिद्धान्तयकी
विरुद्ध ठे माटे मुक्तिमार्गने अनुसारीपणानो अजाव ठे ए हेतु
माटे ने कदाग्रह जे अमारा पूर्वज पृष्ठोए आटसा काळ सुधी रात्रि-
एज आ स्नात्र कराव्युं ठे माटे अमारेपण एजप्रकारे करुं इयादि
कदाग्रहवने सहितपणुं ठे ए हेतु माटे प्रज्ञापना करवाने अनुचित-
पणुं ठे माटे केम मुक्तिना अंगपणुं होय.

टीकाः—नंदिविधानमपि रात्रौ महादोषं ॥ तथाहि दी-
क्षापर्यन्तं दिक्करणं ॥ दीक्षाच स्पृशसूदमप्राणातिपातविर-
तिसदृशा ॥ रात्रौच प्रकाश निमित्तोद्वाहितभूरिदीपस्वरूपते-
स्कापिकजीवानां शरीरस्पर्शनव्यापादनात् अतिदीपेषुच निरंत-

રં નિપતતાં લંકાશઃપતંગાદિજંતૂનાં વ્યાપત્તિનિમિત્તજાવાન્કીદંશી-
દીક્ષાદાતૃગૃહીત્રોઃ સર્વવિરતિઃ ॥

અર્થઃ—તે રાત્રિએ નાંચ માંમવી તે પણ મહા દોષને કાર-
નારી છે. તેજ વાત કહી દેલામે છે જે દીક્ષાદિકને અર્થે નિશ્ચેના-
યનું કરવાપણું છે ને જે દીક્ષા છે તે તો સંયુક્ત સુદમ પ્રાણાતિપાત
તે થકી વિરામ પામવારૂપી છે લંકાશ જે તે રાત્રિયે પ્રકાશ નિમિત્ત
ઝગવલ કર્યા જે ગણાક દીવાંરૂપ જે તેજસ્કાયિક જીવ તેનું પો-
તાની મેલે શરીરને ફરશ થવાથી નાશ થવાપણું છે એ હેતુ માટે
દીવાદીવાને વિષે નિરંતર પતંગાં જે લાલો પતંગિયાદિક જીવ તેના
નાશનું નિમિત્ત કારણ છે. એ હેતુ માટે દીક્ષા લેનારને ને દીક્ષા આ-
પનારને સર્વ વિરતિરૂપ દીક્ષા કેવી થઈ પડે એ તે સર્વ વિરતિરૂપ
દીક્ષા થઈ કે સર્વ હિંસામયી દીક્ષા થઈ તેનું તારાં મનમાં વિચારી જો.

ટીકાઃ—તથાચ કરેમિજંતેસામાશ્યમિત્યાદિ સર્વવિરતિ-
સામાયિકસૂત્રસ્યાપિ તત્કણં શિષ્યેણોચાર્યમાણસ્ય વૈયર્થ્યપ્રસ-
ંગઃ ॥ શિષ્યસ્ય દીક્ષાપ્રથમક્રણાદારજ્યપ્રાણાતિપાતપ્રવૃત્તેઃ ॥
તદુક્તં ॥ સંવર્તિં જ્ઞાણિનણં, વિરજ્જલુજસ્સ સંવિયા નત્થિ ॥ સો-
સંવિરજ્જાઈ. ચુકજ્જેસંચસંવંચ ॥

અર્થઃ—વહી દીક્ષા લેતી વખત ‘ કરેમિજંતે ’ इत्यादिक
સર્વ વિરતિ સાંમાયિક સૂત્રનું જે ઉચ્ચારણ શીખે કર્યું તેનું તેજ ન-
સત અર્થ થવાનો પ્રસંગ આવશે કેમજે શિષ્યને વિકાના પ્રથમ

क्षणधी आरंभीनेज प्राणातिपातने विषे प्रवृत्ति थइ ए हेतु माटे ते कहुं ठे जे.

टीका:—दीक्षादातुश्च दोषसंख्यापि वक्तुं न शक्यते॥तद्धि-
क्षया तावर्जतुजातव्याघातप्रवृत्तेः॥ तदहोमूढा एतावतं पापकला-
पमात्मन्यारोपयंतो जाविज्वन्नमणान्मनागवि न धिन्यतीति ॥

अर्थ:—दीक्षा देनारने पण जे दोष थाय ठे ते दोषनी सं-
ख्या पण कहेवा समर्थ नथी केमजे ते दीक्षा आपनारनी दिक्षाए
करीने तेदला जंतुना समूहनो नाश थवामां प्रवृत्ति थइ ए हेतु
माटे अहो आतो आश्चर्य ठे जे ए मूढ पुरुष आटखोवधो पापनो
समूह पोताने विषे आरोपण करे ठे पण आगळ थये एवुं संसारमां
त्रमण थशे तेथी खगार मात्र पण जय पामता नथी.

टीका:—तदुक्तं ॥ ज्योतिर्ज्योतितकृत्स्नदेवसदनप्रायः प्र-
दीपोच्चरद्दीपार्चिर्वर्निकुरंबबुंयनन्नवत्तंगत्पतंगैपणां ॥ निर्विशि-
निशि सूत्रयंतिकुधियो मुग्धामुधामी हृहा नंदिसंदितिसम्भितां
स्वपरयोः संसार काराग्रहे ॥

अर्थ:—ज्योतिः एटखे ग्रह, नक्षत्र जेवुं देदीप्यमान जे
समस्त देवमंदिर तेमां घणा दीवाथी उत्पन्न थइ दिव्यकांति तेनो
जे समूह तेना स्पर्शधी जंपांपात करता जे पतंगीया तथा तेजकापि
प्राणि तेना नाश करवामां तरवार समान डुष्ट बुद्धिवाळा आ मुग्ध

लोक पोताने ने परने संसार रुप बंधी खानाना घरने विषे नासनाती
बंधन समान जे रात्रिये नांद मांरवी ते प्रत्ये विस्तार करे ठे एतरे
विस्तार सहित नांद मांरवे ठे. हा ! आतो मोटी खेद जरेली वातवे
केमजे अनेक जीवनी हिंसा प्रत्यक्ष करे ठे. ॥

टीका:—अहिदीक्षादिलग्नवलाज्जावेरात्रोच तज्जावे विहार
क्रमवदपवादेन कदाचिद्वात्रापि नंदिविदधानं कोदोय इति चेन्ना।
विहारक्रमस्यापवादेन रात्रापि प्रतिपादनात्तत्र कदाचित्तत्करणं
युक्तं ॥ नंदिविधानस्य चापवादेनाप्यागमे रात्रावनजिधानात्कथं
तद्विधानं तत्र संगच्छेत ॥

अर्थ:—वळी दिवसने विषे दीक्षादीकनुं लग्न वळ .
रात्रिए ते होय त्यारे जेम अपवादे करीने रात्रिए विहार करे ठे
क्यारेक रात्रिने विषे पण नांद करनारने शो दोय ठे ? एम जो तुं
हेतो होय तो ते न कहेवुं, केमजे विहारक्रमनुं तो अपवाद मार्गे
रात्रिए पण करवानुं शास्त्रने विषे प्रतिपादन कयुं ठे माटे ते
कदाचित् करवुं युक्त ठे पण नांद करवानुं तो अपवादमार्गे
स्त्रने विषे कहुं नथी माटे रात्रिए नांद करवी केम घटती आवे.

टीका:—किंचापवादिक कृत्यानां रात्रिविहारक्रमादीनां
सर्वेषां प्रायश्चित्तमजिहितमागमे ॥ नच निशि नंदिविधानस्य
जवन्नीत्यापवादिकस्यापि क्वचित्तदजिधानं श्रूयते ॥ ततोवग
म्यते नास्त्यपवादेनापि रजन्यां नंदिविधानं ॥ तथा जगवदक्षात्

दपि रात्रौ तद्विधानमसमीचीनं ॥ जगवताहि विमलकेवला
लोकेनापि तावतां विनेयलक्षणां मध्यात्कस्यचिदपि क्षणदा-
यामदीक्षणात्

अर्थः—वळी शुं तो रात्रि विहार आदिक अपवादिक
कृत्य एटखे अपवाद मार्गे करवा योग्य जे सर्वे कृत्य
तेमनुं शास्त्रमां प्रायश्चित करवानुं कछुं ठे पण रात्रिए
नांद मांरवानुं तमारा न्याये अपवाद मार्गे पण कोइ जगाए
प्रायश्चित करवानुं कछुं नथी ते माटे एम जाणीए ठीए जे अप-
वाद मार्गे पण रात्रिए नांद मांरवानुं नथी. वळी जगवंतनी वंद-
नाना दृष्टाते पण रात्रिए नांद मांरवी ते पण अघटित ठे. केम जे
जगवंत केवलज्ञानी हुता तो पण तेमणे लाखो शिष्यनी मध्ये को-
इने पण रात्रिए दीक्षा दीक्षा नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—दिवसाद्यं तित्थंदिणं पसत्थं चेत्याद्यागमवचनप्रा-
माण्यात् ॥ तत्पथवर्तित्वाच्च तद्विनेयानामैदंयुगीनानां कथं नि-
शि तत्कर्तुंयुज्यतइति ॥ एवं निशि जिनप्रतिमाप्रतिष्ठापामपि
सकलमेतद्द्रूपणजातं विविच्य वाच्यं ॥

अर्थः—दिवसादिकनुं जे कृत्य ते दिवसने विषे करवुं तजे
प्रशस्त ठे एटखे दिवसमांज करवुं पण रात्रिये न करवुं, इत्यादिक आ-
गम वचनना प्रमाणपणाथी ते मार्गमां रद्देवापणुं ठे, ए हेतु माटे
आ काळना जे तेमना शिष्य तेमने ते नांद आदिकनुं करवुं ते

રાત્રિએ કેમ ઘટે ! એમ રાત્રિએ જિન પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠાને વિષે પણ
આ સમુદોષનો સમુદ્ધ જુદો જુદો કરી વિવેકથી કહેવો.

ટીકા:—તદુક્તં ॥ પ્રાહુઃ પદોપપોષાયાં, દોષાયાં સાધયંતિયે ॥
જિનર્વિવપ્રતિષ્ઠાં તે, પ્રતિષ્ઠાં સ્વસ્ય દુર્ગતી ॥ તદેવં દોષકલાપદ-
ર્શના રાત્રૌ મજ્જનાદિવિધાયિનાં પાપપંકે નિમજ્જનં જવતીતિ વ્ય-
વસ્થિતં ॥ इदं वक्ष्यमाणं च वृत्तछयं छिपदी. ठंद इतिवृत्तार्थः ॥ १७ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઘણા દોષને પુષ્ટ કર
નારી જે રાત્રિ તેમાં જે પુરુષ જિન વિવની પ્રતિષ્ઠા સાથે છે
જે રાત્રિએ જિનવિવની પ્રતિષ્ઠા કરે છે તે પુરુષ પોતાના આત્મને
દુર્ગતિમાં સ્થાપે છે. એ પ્રકારે દોષના સમૂહ देखીને રાત્રિસ્નાત્ર
રનારને પાપરૂપી કાદવેમાં પરવું થાય છે. એમ સિદ્ધાંત થયો. હવે
કાવ્યનું વૃત્ત તથા આગલ કહીશું એ કાવ્યનું વૃત્ત એ છે છિપદી
નામે છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો.

ટીકા:—સાંપ્રતં પ્રસંગેન મજ્જના દન્યસ્યાપિ ધર્મકૃત્યસ્ય વિ-
ધિરહિતસ્ય સંસારનિમિત્તત્વં પ્રવક્તવ્યમ્ ॥

અર્થ:—હવે આ પ્રસંગેને વિષે સ્નાત્ર વિના પણ જે વિ-
હિત ધર્મકૃત્ય તેને સંસારનું નિમિત્તપણું છે એમ પ્રગટ કરતા સત્તા કહે

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनमतविमुखविहितमहिताय न मज्जन मेव केवलं ।
किंतु तपश्चरित्रदानाद्यपि जनयति न खलु शिवफलं ॥
अविधिविधिक्रमा ज्जिनाज्ञापिह्यशुचशुचाय जायते ।
किंपुनरितिविम्बनैवादितहेतु न प्रतायते ॥ १९ ॥

टीकाः—जिनमतविमुखविहितं जगवदागमवैपरीत्यं
निर्मितं मज्जनमेव स्नपनमेव केवलमेकं अहिताय संसाराय न
जवति स्नानमेवैकमविधिविहितं संसारकारणमिति नास्ति किंतु
किंतर्हि तप्यते धातवोऽशुच कर्माणि वानेनेति तपोऽनशनादि ॥

अर्थः—जगवानना आगमर्था विपरीतं कर्तुं जे स्नात्र
तेज केवल कहेंतां एक संसारजणी थाय ठे एम नथी, शुं त्पारे तो
वीजुं पण ए प्रकारे ठे जे तप जेणे करीने शरीरना धातु तथा अ-
शुच कर्म तपावीए ते तप कह्यीए. अशनादिक ते पण आगम विरुद्ध
करे तो संसारने अर्थ थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ मज्जास्थिरुधिरपक्षरसमेदः शुक्राण्यने
न तप्यते ॥ कर्माणि चाशुचानी त्यतस्तपो नाम नैरुक्तं ॥ तथा
चारित्र्यं सर्वविरतिः दानं पात्रे पुण्यायार्जितशुद्धजपादिवित-
रणं ॥ आदिशब्दाह्नियैवैवावृत्यादिग्रहः ॥ ततस्तपश्चेत्यादि
छंदोगंजो बहुव्रीहि ॥ ततश्चैवमाद्यप्यनुष्ठानं जिनमतवैपरीत्यं

સ્વાદિનાત્તદેવ શુભાય ॥ વિધ્ય વિધિન્યાંજગવદાજ્ઞારાધનાનારા-
ધનયોરેવ મોક્ષસંસારફલત્વાત્ ॥

અર્થ:-હવે શ્યા માટે એમ કહો ઠો એવી આશંકા ધારીને
ઉત્તરરૂપ કહે છે જે જે હેતુ માટે અવિધિક્રમ ને વિધિક્રમ થકી ઇટ-
લે સિદ્ધાંતમાં ન કહેલા પ્રકારવળે ને સિદ્ધાંતમાં કહેલા પ્રકારવળે
જિન જગવંતનાં શાસનમાં કહેલું અનુષ્ઠાન પણ અશુભને અર્થે તથા
શુભને અર્થે ઇટલે અશ્રેય જાણી તથા શ્રેય જાણી થાય છે. અનુક્રમે
આ જગાણ શબ્દોની યોજના કરવી. તેણે કરીને આ પ્રકારે અર્થ
થાય છે જે જિનપૂજા તથા તપ આદિ આગમ પ્રસિદ્ધ જે છે તે જિન
જગવંતે મોક્ષ સાધનપણે કહ્યું છે. માટે વઢી તે પણ અવિધિ ક્રમે
કરીને ઇટલે યથાકાલે પવિત્ર થઈને શ્યાદિ વિધિ કહ્યો છે તેથી
વિપરીત જે કર્યું તે સર્વ અશુભ જાણી થાય છે ને વિધિક્રમે કરી
તો ઇટલે ઘણ સંઘ્યાકાલે પવિત્ર થઈને શ્યાદિ જે વિધિક્રમ તેણે
કરીને જે કર્યું તે શુભ જાણી થાય છે. ઇટલે વિધિ ને અવિધિ જે
જગવંતની આજ્ઞા પ્રમાણે આરાધના કરવી ને જગવંતની આજ્ઞા વિ-
નાની આરાધના કરવી તે ધેનેજ મોક્ષફલ તથા સંસારફલ એ બેનું
આપવાપણું છે એ હેતુ માટે. જાવાર્થ:-જે જગવંતની આજ્ઞારૂપ જે જે
વિધિ તેણે કરીને જે આરાધના કરે છે તેને મોક્ષ ફલ થાય છે ને
જે જગવંતની આજ્ઞા રહીતરૂપ જે અવિધિ તેણે કરીને જે આરાધના
કરે છે તેને સંસાર વ્રમણરૂપ ફલ થાય છે

ટીકા:-યદાહ ॥ જહચેવન્મોક્ષફલાશ્યાણા આરાધિયા-
જિર્ણિદાણં ॥ સંસારદુઃસ્કફલયા,તદેચવ વિરાધિયા હોઈ ॥

કસ્યાપિ પુણ્યાત્મનઃ સ્વતો નિવર્તનાય પ્રજવતીતિવૃત્તાર્થઃ ॥૧૭॥

અર્થઃ—એમાં આ પ્રકારનો પ્રગટ અજિપ્રાય કહ્યો છે જે જિન જગવંતની આજ્ઞા પણ તપ આદિક અપવાદ માર્ગ સંબંધી છે અથવા આધાકર્મ જોજનાદિકની આજ્ઞા પણ અપવાદ માર્ગે છે ને જ્યારે અવિધિવચ્ચે ત્યારે તે પણ સંસાર ફલને આપનારી છે ત્યારે તો સર્વથા જિનવચન વાહ્ય એવી આ રાત્રિસ્નાત્ર આદિક વિમંવના સંસારફલ ને આપે એમાં શું કહેવું અતિશયજ સંસારનું કારણ છે એ હેતુ માટે અહિતનું કારણ છે એમ જાણીને પચ્ચલાણ કરીએ ઠીએ એટલે નિપેધ કરીએ ઠીએ જે હેતુ માટે તે નિપેધ દેખી કોઈ પણ પુણ્યાત્મા પોતાની મેળે નિવૃત્તિ પામશે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૭॥

ટીકાઃ—શ્વર્નાં નિર્વાણકારણમપિ નિસર્ગેણજિનગૃહાદિનિર્માપણં ગૃહિણઃકુમતાદિલેશસ્યાપ્યનુવેધાન્નવહેતવે જવતીત્યેતત્પ્રદર્શનાયાહ ॥

અર્થઃ—હવે સ્વજ્ઞાવથી મોક્ષનું કારણ એવું જે જિનગૃહ આદિકનું નિપજ્ઞાવવું તે પણ ગૃહસ્થને કુમત આદિકના લેશનો અનુવેધ થવાથી એટલે કુમતનો મિશ્રજ્ઞાવ થવાથી સંસારના જાળી થાય છે એ દેખાવવાને કહે છે.

जे असत् पदार्थ तेनुं समर्थने करनार एटले प्रतिपादन करनार एवुं
जे अनुष्ठान एटले क्रिया तेणे करीने प्रत्यक्ष जणातो जे मन संबंधी
अग्निनिवेश एटले ह्मवाद तेने कुग्रह कहीए.

टीका:—कुबोधोऽन्यथाव्यवस्थितस्य जगवदागमार्थस्या
ज्ञानाद्विशिष्टसंप्रदायाज्जावाद्याऽन्यथापरिच्छेदः ॥ यद्वोज्ञया
ज्ञावादन्यथापरिच्छेदः ॥ कुदेशना श्रुतोक्तार्थानां संशयादज्ञा-
नान्मिथ्याज्जिनिवेशाद्या वैपरीत्येन प्ररूपणं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सिद्धांतजिहितार्थानां व्यत्यासेन प्ररूपणा ॥

याम्हाज्जिनिवेशादेर्जणिता सा कुदेशना ॥

अर्थ:—कुबोध ते अन्यथा प्रकारे एटले बीजे प्रकारे व्य-
वस्थित एटले रहेलो जे जगवानना आगमनो अर्थ तेनुं अज्ञानयी
अथवा कोशक विशिष्ट संप्रदायना अज्ञावयी एटले शुद्ध गुरु मर-
पराना अज्ञावयी बीजी रीते परिच्छेद करवो एटले निर्धार करवो,
तेने कुबोध कहीए अथवा वेना अज्ञावथो एटले पोताना अज्ञा-
नयी तथा तेवो कोश ज्ञानो गुरु मद्यो नहि ते कारणयी विपरी-
तपणे जे शास्त्रने जाणवुं तेने कुबोध कहीए, ने कुदेशना ते सिद्धां-
तमां कहेखा अर्थना संशय यकी अथवा अज्ञान यकी अथवा
मिथ्याज्जिनिवेशथो जे विपरीत प्ररूपणा तेने कुदेशना कहीए. ते
वात शास्त्रमां कही ठे जे सिद्धांतमां कहेखा अर्थतुं याम्हायी
उलटो रीतेज प्ररूपण करवुं तेने कुदेशना कहीए.

अर्थः—ए विनाना सर्व पण क्रिया कलापने अंध तथा कनो सरखापणानी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे त्थार पंठी गुरु ज्ञे इत्यादि पदनों छंद समाप्त करवो. वा अव्ययनो समुच्चयने ति अर्थ करवो ए सर्व जिनग्रह आदिक तथा दान आदिक तथा जक्ति आदिक अनुष्ठान जे बहुमान सहित आदर कर्युं ठे ठे प्रवचनने विषे अजिमत नंथी. एटले मानवा योग्य नथी. एम संघ करवो शायी के ते सर्व कुमत जे अन्य दर्शनी तेमना शास्त्र कसो जे क्रियानो समूह श्राद्ध तथा चंद्र सूर्यनुं ग्रहण तथा संघ ति तथा माय माझा इत्यादिकनुं जे प्रतिपादन ठे तेने कुमत

टीकाः—कुगुरु रुत्सूत्रदेशनाकरण प्रवणः सन्मार्गपूष परापणो धार्मिक जन दुजो पञ्चवतत्परः सुखसोख तथायतिक्रिया विचक्षणनविप्रक्षिप्तयाहुःकरक्रियानिष्टोपियां सानपूष श्यानिकामः कुत्तितथाचार्यः ॥ कुमाहः सिद्धांतबाह्य संमति कश्चित्तन्यानुपेतासत्यदार्थसमर्थनानुष्ठानगोचरो मानसो विनिवेशः ॥

अर्थः—जे कुगुरु जे रुत्सूत्र देशना करवामां तत्पर ने सा मार्गने दोष पमाकवाने तत्पर ने धर्मवत लोकने दुष्ट उपाय बासां तत्पर ने विषय सुखनी साक्षचे यतिक्रियायी ब्रह्म ने लोकने उगतानी इष्टाय दुःकर क्रिया करे ठे तो पण पुत्रा तथा पोतानी श्यानी तेमनी इष्टायाळो ठे ने कुगुरु कुत्तितथाचार्य कहीण, ने कुमाह ने सिद्धांतनी बाह्य एवम अंतरी वपरो पोतानी वृष्टि, कश्यपा कयो ने अंतीक

जे अस्तव पदार्थ तेनुं समर्थने करनार एटखे प्रतिपादन करनार
जे अनुष्ठान एटखे क्रिया तेषे करीने प्रत्यक्ष जणातो जे मन संधं
अभिनिवेश एटखे दृढवाद तेने कुप्राद कहिए.

टीका:—कुबोधोऽन्यथाव्यवस्थितस्य जगदगमार्थस्या
ज्ञानाद्विशिष्टसंप्रदायाज्ञावाद्याऽन्यथापरिच्छेदः ॥ यद्योजया
ज्ञावादन्यथापरिच्छेदः ॥ कुदेशना श्रुतोक्तार्थानां संशयादज्ञा-
नान्मिथ्याभिनिवेशाद्वा वैपरीत्येन प्ररूपणं ॥
॥ यदुक्तं ॥

सिद्धांतानिहितार्थानां व्यत्यासेन प्ररूपणं ॥
याम्हाभिनिवेशादेर्जणिता सा कुदेशना ॥

अर्थ:—कुबोध ते अन्यथा प्रकारे एटखे बीजे प्रकारे व्य-
वस्थित एटखे रहेलो जे जगवानना आगमनो अर्थ तेनुं अज्ञानपी
अथवा कोइक विशिष्ट संप्रदायना अनावधी एटखे भुज्ज गुरु पर-
पराणा अनावधी बीजी रीते परिच्छेद करवो एटखे निर्धार करवो.
तेने कुबोध कहिए अथवा घेना अनावधी एटखे पोताना अज्ञा-
नपी तथा तेंवो कोइ ज्ञाना गुरु मळरो नहि ते कारणपी विपरी-
तपक्षे जे शास्त्रने जागवुं तेने कुबोध कहिए, ने कुदेशना ते सिद्धा-
मां कदेखा अर्थना संशय यकी अथवा अज्ञान यकी अथवा
मिथ्याभिनिवेशपी जे विपरीत प्ररूपणा तेने कुदेशना कहिए, ते
शास्त्रमां कहो जे जे सिद्धांतमां कदेखा अर्थनुं आमदपी
तो रीतेज प्ररूपण करवुं तेने कुदेशना कहिए.

टीकाः—अत्र च कुयुरुग्रहणेन कुदेशनालाजेपि पृष्ठ
 दानं तस्याः सकलेतरदोषेभ्यो महत्त्वज्ञापनार्थं ॥ ततः कु
 चेत्यादिछंदः ॥ तासामंशोलेशस्तस्मात् आस्तांकुमतादिक
 समप्रेत्यः कित्वेषामंशमात्रादपि स्फुटं व्यक्तं निश्चितमिति क
 अनन्तिमतकारि अनिष्टविधायिदुरंतसंसारकांतारनिर्
 पर्यटन कारणमित्यर्थः ॥

अर्थः—आ जगाए कुयुरुना ग्रहणवने कुदेशनानो धार
 सते पण जे कुदेशना पदनुं जुडुं ग्रहण करुं ते तो ते कुदेशना
 समस्त बीजा दोषयो मोटो दोष ठे एम जणावसाने अर्थे प्र
 करुं ठे. त्वार पत्री कुमत इत्यादि पदनो छंद समाप्त करवो.
 मतादिकना अंश मात्रयी पूर्वे कहो जे समस्त क्रियाकलाप ते
 पाप ठे तो समस्त कुमतादिकनी तो वातज शी कहेवी ए तो
 वन ठेठे रहे. पण ए कुमतादिकना अंश मात्रयी पण निष्ठ
 निष्ठकारी पाप ठे एतसे महा दुःखवर्म जेनो अंत ठे एवी संसार
 रती अटवी तेने विषे ए सर्व क्रियाकलाप परिव्रमण करानाई
 एतसे अर्थ.

टीकाः—एतदुक्तं जवनि ॥ जिन प्रवचनेदि सम्य
 इति दर्शनचारिग्राममुदाहरणं कुमतादीनि तु मिथ्यात्वं व्याप्ति
 तयाच आद्यादीनि कुनीयिककर्माणि यः आद्याजिनाचंसादि
 मन्त्रव्याख्यानानि विद्या ममन्तान्यपि कर्माणि सम्य प्राक्त
 मनुष्ठानं मन्त्रमपि विद्वन्मिति किमत्रवक्तव्यं ॥ पातके
 अद्यादिद्वयदि तदंशादिकं वायो विद्यते तस्यायेतदंशमेव ॥

અર્થ:—એ વધું કહું તેમાં સાર અર્થ આટલો કહ્યો
જેન પરમાત્માનું પ્રવચન છે તે નિશ્ચે સમ્યક્ તથા જ્ઞાન દર્શન ચ
ના સમુદાયરૂપી છે ને કુમતાદિ સમસ્તતો મિથ્યાત્વરૂપ છે ને વ
શ્રાદ્ધ આદિક જે કુતીર્થિ લોકોનાં, કર્મ તેને જે શ્રાવક થઈને જ
માનની પ્રતિમાના પૂજનાદિકની પેઠે આતો આપણે કરવા યોગ્ય
રવી બુદ્ધિ કરીને તે સમસ્ત કુતીર્થિકનાં કર્મને પણ કરે છે તે પુર
ને પૂર્વે કહેલું સર્વ અનુષ્ઠાન નિષ્ફળ થાય છે એમાં તે શું કહેલું
સર્વમાથી એકે પણ હોય તો પણ નિષ્ફળ થાય છે અથવા તેનો અંશ
લેશ માત્ર પણ જો હોય તો તેનું પણ સર્વ અનુષ્ઠાન એ પ્રકારે નિશ્ચે
નિષ્ફળ થાય છે.

ટીકા:—યજુક્તં ॥ શ્રાદ્ધપ્રપારવિશશિષ્યહમાધમાલા સં-
ક્રાંતિપૂર્વપરતીર્થિકપર્વમાલા: ॥ પાપાવહાવિગલહુજ્વલયુક્તિ
જાલાં જેના: સ્વવેશ્મસું કથંરચયંતિ બાલા: ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે શ્રાદ્ધ તથા
પર્વ મંત્રાવલી તે, તથા સૂર્ય ચંદ્રનું ગ્રહણ તથા માધમાલા તથા સંક્રાંતિ
આદિક જે અન્ય તીર્થિકના પર્વનો સમૂહ તે પાપને જે વહન કરનાર
છે ને સર્વ પર્વ જે તે સારી નિર્મલ યુક્તિના સમૂહથી રહિત છે તેને
જેન લોક પોતાના ઘરને વિષે રહે એટલે શું કરે? નજ કરે. એટલે
અજ્ઞાની હોય તે તો એ પર્વ કરે પણ જૈની તો નજ કરે.

ટીકા:—તથા કુન્દુરુરપિયોન્ન્યાંસ્યુતસૂત્રપદાંનિપ્રજ્ઞાપય-
તિ તદાજ્ઞયાવર્તમાનસ્યસર્વમેતદ્ભવેતુ રિતિ કિમ્બુતંયાવતાય:
૪૮

પદમાત્ર મપ્યુત્સૂત્રં પ્રરૂપયતિ તદ્ગિરાપિ પ્રયતમાનસ્ય તસ્ય મિ-
થ્યાદૃષ્ટિત્વેન તદાજ્ઞાપ્રવૃત્તેર્જવનિવંધનત્વાત્ ॥

અર્થ:—વઢી જે કુગુરુ પણ ઘણાંક ઝત્સૂત્ર પદને કહે
તેની આજ્ઞાએ કરીને વર્તતો એવો જે પુરુષ તેને એ સર્વ ક્રિયા
રતું કારણ થાય છે એમાં શું આશ્ચર્ય છે કેમજે જે પુરુષપદ
પણ ઝત્સૂત્ર પ્રરૂપે છે ને તેના કહ્યા પ્રમાણે જે પ્રયત્ન કરે છે તે
પણ મિથ્યાદૃષ્ટિપણે કરીને તેની આજ્ઞામાં પ્રવર્ત્યો છે માટે
વાંધવાપણું થાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યડકં ॥ ઝત્સૂત્રોચ્ચયમુચૂપઃ સુખજુષઃ સિદ્ધાંત-
ધામુષઃ પ્રોશર્પ્યજ્ઞવતાપકાપયપુષઃ સમ્યગ્દૃશાંવિદ્ધિષઃ ॥ યેહ
જ્ઞાઃ પ્રતિજાનતે ગુરુતયાં તૂરીન્કુસૂરીનહો, તે ચુંવંતિસદૃશઃ
શ્રમજરોદશ્રાશ્વત્સો ગતીઃ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઝત્સૂત્રના સ-
દ્ધને ઘોષતા ને વિષય સુખને જોગવતા ને સિદ્ધાંત માર્ગના સોગ-
રને જેથી સંસાર તાપ ઘણો વૃદ્ધિ પામે એવા કુમાર્ગની પુટી ક-
નારને સમક્તિ દૃષ્ટિવંતના છેવડી એવા ઘણાક કુગુરુને ગુરુપણે
ઠે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. તે હુદ્ડ પ્રાણી પટલે નીચ માણ-
હંજારો હંજારવાર મહા હુઃખવાળી ચારે ગતીયો પ્રત્યે પ્રમથ કરે છે.

ટીકા:—તમ્માદેવં વિધસ્યગુરોઃ પરિહાર ઇવશ્રેયાન્ ॥ યડ-
કં ॥ અહિતતપતઃ સંત્રસ્તાનાં નૃણાંશરણાર્થિનાં ॥ સુગતિઃ

रणिंजव्यानां यः कुदेशनग्रानया ॥ कुनृपसुतवह्नीर्षश्रेणिं वि-
नश्यसिलेखया, जवतिकुगुरुः स त्यक्तव्यः शिवस्पृहयाह्वनिः ॥

अर्थः—ते माटे ए प्रकारना गुरुनो त्याग करवो एज श्रेष्ठ
ठे जे माटे शास्त्रमां कशुं ठे जे कुगुरु दुःखदायि एवा संसार थकी
त्रास पांमेळा एवा ने शरणपणाने खोळता एवा जव्य पुरुषोने सुग-
तिरुपी मारगने कुदेशना एटले उत्सूत्र देशना तेणे करीने नाश करे
ठे जेम् नगारो राजा तेनो पुत्र पण तेना जेवो नगारो ते तरवारवने
जे सर्वेना मस्तकने ठेदे ठे तेम् ए कुगुरु पण माथुं कापनारज ठे माटे
मोक्षनी स्पृहावाळा पुरुषोए ते कुगुरुनो त्याग करवो.

टीकाः—तथाकुग्राहस्याप्याजिनिवेशिकमिथ्यात्व रूपत्वा-
त्तद्वाहुल्येनतत्तीव्रपरिणामतयावा सर्व मेत द्विधीयमानमसमं-
जसमिति किंचित्रयावत्तदन्यतमत्वेन तन्मंदपरिणामतयावा-
तदेकदेशेनापि ॥

अर्थः—वळी कुग्राह एटले मागे कदाग्रह तेने पण आजि-
निवेशिक मिथ्यात्वरूपपणुं ठे ए हेतु माटे आजिनिवेशिकं मिथ्या-
त्वन जेने होय ते मानने उदये करीने जाणीने जूगे जालेखो क-
दाग्रह ठोमे नहि ते रूपपणुं ठे. माटे अथवा ते कदाग्रहनं बहुपणुं
ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहनं तीव्र एटले आकरुं परिणाम
पांमवापणुं ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहना एक देशे करीने
पण मिथ्यात्वपणुं ठे ए हेतु माटे तथा ते सर्वनुं मंद परिणाम पा-
मवापणुं ठे ए हेतु माटे एमांनुं हरकोइ एके होय तो सर्व करेखुं

તપ આદિ અનુષ્ઠાન અઘટતું થાય તો ઇ સર્વ હોય તેમાં
થવામાં શું આશ્ચર્ય છે કાંઈપણ નથી.

ટીકા-તદુક્તં ॥ કુમ્મહાઃ સમયનીતિવહિંષ્વાશ્રયસ્ત્મ
તિકલ્પનનિષ્ઠાઃ માનસાઅગ્નિનિવેશવિશેષા હુર્મહાશ્વ પ્રતઃ
તિકૃતસ્તે ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે કુમ્મહ જે તે
નીતિથી વાહિંર છે ને જેમાં આશ્રવ રહ્યાં છે ને પોતાની મનિ
લ્પનાયે સ્થાપેલા છે ને મન સંવંધી કોઈક પ્રકારના આગ્નિ
વિશેષ છે એટલે હઠવાદરૂપ છે તે જેમ માઠા ગ્રહ સંસારમાં ડ
વેનાર છે તેમ કદામ્મહ પણ સંસાર હુઃખને આપનાર છે.

ટીકાઃ—અતએવ જગવત્ પ્રવંચનપ્રતિપત્તાવપિકુગુરુ
ગ્રાહ્યસ્તાનાં દારુણોષિપાકઃપ્રતિપાદિત ॥ યદાહ ॥ હુર્મહાશ્વ
પિપાવિય સંજાવિય સાહુસાવગતંપિ ॥ કુમ્મહકુગુરુદંતં વય
અણંતલુત્તો હુર્મહાશ્વ ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે જગવંતના પ્રવચનની પ્રાપ્તિ
સતે પણ કુગુરુ તથા કુમ્મહ એટલે માઠો કદામ્મહ તેણે કરીને
લાવેલા પ્રાર્થીને મદ્દા આકરો ધિપાક એટલે ઇ પાપનું મદ્દા આ
પાલ પ્રતિશદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તપ
પ્રવચન પામીને તથા સાધુપણું અથવા આયુષ્યનું સુંદર પામીને
પુરુષ માઠો કદામ્મહ તથા કુગુરુ તેણે કરીને રૂણાયા છે. એટલે

कुरुगुना वचन प्रमाणे चाखनारा ते अनंतवार संसार कादवने विपे
बुल्या ठे एटखे चौट्या ठे ते महादुःखने पामशे.

टीका:—तथा कुबोधस्यापि विपर्यय ज्ञानत्वेन मिथ्यात्वरूप
त्वाद् बहुजगदुपदिष्टपदार्थविषयविपर्ययज्ञानरूपतत्साकक्ष्येनैव
क्रियमाण मेतन्नकेवलं संसाराय किंत्वऽद्वयतरजिनोक्तार्थ
विषयविपर्ययज्ञानरूपतदंशेनापि ॥

अर्थ:—बळी कुबोधने पण विपरीत ज्ञानपणुं ठे ए हेतु
माटे घणी रीते जगवंते उपदेश कर्या जे पदार्थ ते संवंधी जे विप-
रीत ज्ञान ते रूप जे कुबोध तेनुं समस्तपणुं तेणे करीनेज जे कयुं
तेज केवळ संसारजणी ठे एम न जाणवुं. त्यारे शुं तो अतिशे अद्वय
जगवंते कहेलो जे अर्थ ते संवंधी विपरीत ज्ञान ते रूप जे कुबोध
तेनो अंशमात्र पण संसार जणी ठे. जावार्थ:—वीतरागे उपदेशलो
एटखे कहेलो जे अक्षर तेनो अर्थ पोतानी मति कल्पनाए अवळो करे तो
उल्लुष्ट जांगे अनंतो संसार पृष्ठि पामे तो समस्त वीतरागे कहेला
पदना अर्थनुं मति कल्पनाए अवळो अर्थ करे तेनुं तो शुं कहेवुं.

टीका:—यदाह ॥ सिद्धांतमन्यार्थतयावगम्य, प्रवर्तमाना
नफलं सज्जते ॥ विपर्ययात्काचतयेव जात्यं माणिक्य मझाः
परिवर्तयंतः ॥

अर्थ:—जे माटे ते शास्त्रमां कलुं ठे जे सिद्धांतना अर्थने
बीजी रीते जाणीने प्रवर्तता जे पुरुष ते पळने नयी पामता. जेम

અહાની પુરુષ જાતિવંત માણિક્ય મણિને કાંચ જેવો જાણે તે તે માણિક્ય મણીના ફલને નથી પામતો તેમ.

ટીકા:—તથા કુદેશનાવાહુલ્યેનાનુવિદ્યં સંકલ્પમેર્ગતિહેતવેદિતિ કિમાશ્ચયં યાવત્તદંશેનાપિ ॥ અતएवશ્રીઃ હાવીરસ્ય મરીચિજ્વલે પદમાત્રોત્સૂત્રદેશનાનિવંધનં ચૂરિત્તમણં શ્રૂયતે ॥

અર્થ:—વહી કુદેશનાનું જે વહુપણું તેણે સહિત જે એટલે સમસ્ત શુભકાર્ય તેમાંજ હુર્ગતિનું કારણ હોય તેમાંજ શ્ર્વ્ય. કેમ જે તે કુદેશનાના અંશ માત્રે કરીને પણ હુર્ગતિ થાણજ કારણ માટે શ્રી મહાવીરસ્વામીને મરીચિ જ્વલે વિષે જ્વળી જે નત્સૂત્ર દેશના તેણે કરીને વાંધ્યું જે કર્મ તે ધણા જ્વમણ કરવાનું કારણ થયું એમ સાંજલીએ ઠીએ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ નત્સૂત્રપદમાત્રસ્ય, દેશનેનાપિજંતકાં વંચ્રમ્યંતે જવાંજોધૌ, ચૂરિકાલંમરીચિવત્ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે નત્સૂત્ર પદમાત્ર થીપણ દેશનાયે કરીને પ્રાણી જે તે સંસાર સસુડને તિ ધણા કાલ સુધી મરીચીની પેઠે અતિશય ઝ્રમણ કરે છે.

ટીકા:—આગમેત્યુક્તં ॥ પુનવાગમકહંતો જહૃષ્ટિયં વો દિલાજમુવદ્દણશાજહૃજગલં વિસાલો જરમરણ મહોઅહી આસિ ॥

अर्थः—ते वात आगमने विपे कही ठे जे.

टीकाः—अथ कथं पुनर्विधिकृते जिनग्रहादौकुमताद्यंशानुबेधः ॥ उच्यते ॥ पूर्वोक्तानेककुतीर्थिकमतमध्यादेकमपिजिनग्रहादिपुविदधतो ज्वति कुमतांशानुबेधः ॥ तथैकपदाद्यद्व्योत्सूत्रज्ञापिणः कुगुरोराज्ञाया किंचिदेकंरात्रिस्नात्रादिकं जिनज्वनादौकुर्वतोयद्वाज्युपेतसुगुरुक्तसमस्तधर्मकर्मविधायिनोपि कथंचि कुगुरुक्तमपकिंचित्तत्र विदधानस्य ज्वति कुगुरुलेशस्पर्शः ॥

अर्थः—हवे प्रतिवादी बोले ठे के विधिए करीने करेलां जे जिनमंदिर आदिक तेने विपे कुमतादिकनो अंशनो प्रवेश केम थाय. री रीते थाय ठे तो तेनो उत्तर कहे ठे जे. पूर्वे कह्या एवा जे अनेक कुतीर्थिक मत तेना मध्यथी एक पण जिनमंदिरादिकने विपे करनार. पुरुषने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे. वळी एक पदादि अस्प पण उत्सूत्रने कहेनार एवा कुगुरुनी आज्ञाय करीने जिनमंदिरादिकने विपे रात्रि स्नात्र आदिक कांइ एक पण करनारने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे अथवा प्राप्त थयेला जे सुगुरु तेणे कथुं एवुं जे समस्त धर्म कर्म तेने करतो एवो जे पुरुष तेने पण कोइ प्रकारे ते जिनमंदिरआदिकने विपे धर्म कर्म करनार कुगुरुना लेशनो स्पर्श थाय ठे.

टीकाः—तथा दक्षिणादिदिग्व्यवस्थितानां जगवत्प्रतिमा नांस्नात्र विधानेऽस्माकमाप्नायस्तस्मात्तत्रस्थितैरस्माजिरेवस्नात्रं

વિધાતવ્યમિત્યાદ્યનેકકુગ્રાહાન્યતમેન કુગ્રાહેનતન્મંદરિણમ
રૂપતયાવા તત્રસ્નાત્રાદિકંરચયતઃકુગ્રહાંશશ્લેષઃ ॥

અર્થઃ—વહી જગવંતની પ્રતિમાના સ્નાત્રવિધિને
દ્વિષ આદિક દેશમાં રહેવું એવો અમારો આમ્નાંય ઠે માટે તે
શમાં રહીને અમારે સ્નાત્ર કરવું ઇત્યાદિક અનેક
કુગ્રાહ એટલે માઠા કદાગ્રહ તેમાંથી હરેક કોઈ
તેણે કરીને અથવા તેના મંદર પરિણામ રૂપ કદાગ્રહના અંશ
મંદિરને વિષે સ્નાત્ર આદિક ક્રિયાને રચતો એવો જે પુરુષ તેને
ગ્રહના એટલે કદાગ્રહના અંશનો પ્રવેશ થાય છે.

ટીકાઃ—તથા જાજસ્તઠિઃ ઇત્યાદ્યાગમાર્થમન્યથા બુદ્ધિ
તદનુસારેણ શ્રાદ્ધાનાં સ્વસ્ય દિગ્વંધાદ્યન્યતમં પ્રતીઘતાં કુબોધ
લવાનુપંગઃ॥ તથાઽનેકોત્સૂત્રવાદિન આચાર્યદ્વિર્જયસ્યાઃકુદેશના
યાઃએકતરં કિંચિદુત્સૂત્રપદંરાત્રિનંદ્યાદિકં તત્રકારયતઃશ્રાદ્ધસ
કુદેશનાલેશપ્રવેશ ઇત્યેવં સર્વત્રોક્તધર્મકર્મસુ કુમતાદ્યનુવેશ
સ્વધિયાઽન્યૂહનીય ઇતિ ॥

અર્થઃ—વહી જે જેની સ્થિતિ ઇત્યાદિ આગમના અર્થને
પરીતપણે જાણીને તેને અનુસારે શ્રાવકને દિગ્વંધ એટલે
વાંધવું ઇત્યાદિક હરેક કોઈ અવહી સમજણ તેને ગ્રહણ કરવા
કુબોધના લવમાત્રનો પ્રવેશ થાય છે એ પ્રકારે સર્વ જગાએ ક્યાં
જે ધર્મકર્મ તેને વિષે કુમતાદિકનો પ્રવેશ જે તે પોતાની બુદ્ધિ
કરીને કલ્પના કરી લેવો.

टीकाः—ननु कथमेतानि गरीयांसि धर्मकृत्यानि कुमतादि
लेशमात्रेणापि प्रतिरुध्यन्ते ॥ नहि मृणालतनुना दन्तिनः प्रति-
बहुं पार्यन्त इत्याशङ्क्य विवक्षितार्थप्रसाधनानुगुणमुपमानमाह ॥
वरजोजनमिव स्निग्धमधुरसुखादजेमनमिव ॥ इवेत्यु-
पमानद्योतकमव्ययं ॥ विपलवनिवेशतोगरलक्षणप्रक्षेपात् ॥

अर्थः—तर्ककरि समाधान थापे ठे जे आ अतिशे मोटा
धर्म कृत्य जे जिनमंदिरादिक ते जे ते कुमतादिकना लेश मात्रे
करीने पण केम प्रतिरोधने पामे एटखे केम अहितकारी थाय केम
ते कमखना तांतणावके द्वायी जे ते बांधवा न समर्थ थए तेम
अगार कुमतादिके करीने ए प्रकारनां मोटां धर्मकृत्य दोषरूप केम
थाय एवी आशंका करीने कहेवानी इच्छा कयों एवो जे अर्थ तेनुं
जे सिद्ध करुं तेने अनुसरतो ठे गुण जेनो एवुं उपमान कहे ठे
एटखे तेनी उपमा दे ठे जे श्रेष्ठ भोजन एटखे सुंदर मधुर सारूं
वादिष्ट भोजन जेम केरना खवनो प्रवेश थवायी अहितकारी थाय
तेम ए सर्व धर्मकृत्य ते कुमतादिना खवयकी अहितकारी थाय
आ जगाए उपमा अलंकारने कहेनार इव अव्यय ठे.

टीकाः—अयमर्थः ॥ इदं हि विपक्षस्यापि परिणामिका-
क्तिर्यादृश्यमपि बहु पिभोजनं क्षणादेव सकलमसौ स्वात्मजां
परिणमयति तथा परिणमितं च तद्भुज्यमानमपायाय जायते यद्य-
पि कुमतादिलेशस्यापि मिथ्यात्वरूपत्वादेवं विधमहिमापे-
न योपि जिनगृहविधानादि धर्मकर्म स्वस्वरूपतया जावयति ॥
जावितं च तद्विधीयमानमपि संसाराय संपद्यत इति ॥

અર્થ:—એનો સ્પષ્ટાર્થ આ પ્રકારે છે કે જેમ જેના કચ્છની પ્રકારની પરિણામિક શક્તિ છે જેણે કરીને સુંદર એવું પણ ઘણું જે તે કણ માત્રમાંજ એ જેર જે તે સમસ્ત અન્નને પોતા જેવુંજ કે પોતા જેવુંજ પરિણામ પમાડે છે તે પ્રકારે પરિણામ પમાડું તે ઝોજન કરનારને નિશ્ચે નાશ પમાડે છે. તેમ કુમત આદિકત પણ મિથ્યાત્વરૂપપણું છે એ હેતુ માટે એનો એ પ્રકારનો માર્ગ જે જેણે કરીને અતિશે મોટું એવું પણ જિનમંદિર કરાવવા આદિ કર્મ તેને પોતાના રૂપપણે એટલે મિથ્યાત્વરૂપપણે પરિણમ એટલે મિથ્યાત્વમય કરે છે તે તે મિથ્યાત્વરૂપ થયું જે ધર્મ સંસાર જાણી થાય છે એટલે ઘણું સારું ધર્મ કર્મ છે પણ તેમાં મિથ્યાત્વરૂપી જેર જાણવાથી સંસારનું કારણ થાય છે.

ટીકા:—શ્વદમત્ર તાત્પર્ય ॥ ચયપિ વિષયસાદ્ગુણ્યેન વિગ્રહાદિકરણં નિસર્ગમધુરં તથાપિ તદ્ભગવદાજ્ઞાપુરસ્કારેણૈવ સુવિત્તિફલાય કલ્પતે જગવદાજ્ઞામંતરેણ જિનચ્છાદિકરણે પિતદારાવ નાંજ્ઞાવેન તદનુપપન્તે: ॥

અર્થ:—આ જગાએ કહેવાનું આ તાત્પર્ય છે. જો પણ જિન આધીન થઈને વિષય જોગવવાને કારણે જિનચ્છાદિકનું જે જે તે સ્વાજ્ઞાવિક દેખાતું તો સુંદર જણાય છે તો પણ જગવંતની આજ્ઞા પૂર્વક જે કરવું તેને જે સુગતિરૂપી ફલ આપવાપણું છે માટે જગવંતની આજ્ઞારહિત જિનચ્છાદિક કરે સતે પણ તે જગવંતની આજ્ઞા ધના તેમાં થતી નથી તેમાં તો વિષયની આરાધના થાય છે એ માટે તે જિનમંદિરાદિકને કરવાનું ફલ થતું નથી.

टीका:—कुंतलदेव्यादीनां तत्करणेपि दुर्गतिगमनश्रवणा-
त् ॥ आज्ञासंप्रदानस्येव तदाराधनोपायत्वात् ॥ यदाह ॥ तुम-
मग्नीहिंनदीतसि नाराहिज्जसिपचूयपूयार्हिं ॥ किंतुपुरुषत्तिरागे-
ष वयणपरिपालणेणंच ॥

अर्थ:—कुंतल देव्यादीके पण ते धर्मकृत्य कयां ठे तो पण
नी दुर्गति यइ ठे एम शास्त्रयी सांचळीए ठीए. जे माटे ते
ं ठे जे.

टीका:—तथा ॥ यस्यचाराधनोपायः सदाज्ञान्यास एव
हि ॥ यथाशक्तिविधानेन नियमात्स फलप्रदः ॥ लोकेपि स्वा-
मिशासनं विना तदनुकुलं किंचनविधानोपि नृत्योनस्वामिन
स्तोपाय जायते प्रत्युत रोपाय ॥ तस्याज्ञाजंगजनितवैधुर्यप्राप्तेः॥

अर्थ:—वळी जेने आराधननो उपाय सत्पुरुषनी आज्ञानो
अज्ञ्यास एहीज ठे पोतानी शक्ति प्रमाणे नियमयी जिनमंदिर आ-
देकनुं करावुं तेणे करीने फळ थापनार थाय ठे लोकमां पण
पुण्य पोताना स्वामीनी आज्ञा विना ते स्वामिने अनुकुळ
इक करे ठे तो पण ते सेवक स्वामिने प्रसन्न करवा जणी नयी
तो. वखटो ते स्वामिना रोपजणी थाय ठे केम जे ते स्वामीनुं
ज्ञानुं जागवुं ते यकी ययुं जे कष्ट तेनी प्राप्ति थाय ठेए हेतु माटे.

टीका:—यदुक्तं ॥ जिच्चावि सामिणो इह जनेण कुणंति
व सनिर्गं ॥ हुंतिफलजायणं ते इयरेसि किखेसमिचंतु ॥
मिहापिकुमतादीनिजगवदाज्ञाविरोधीन्यतस्तदंशानुवेधेनाप्ति

સર્વાણ્યપિ જિનગૃહનિર્માપણાદીનિતદ્વિમિત્તાન્યપિ જગવદ્વાદ્
જંગહેતુત્વાન્નવફલાન્યેવ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે આ લોકને વિષે પણ જગવાનની
નાં વિરોધી એવાં જે કુમતાદિક તેના અંશ માત્રનો પણ પ્રવે
વાર્થી સર્વ પણ જિનમંદિરાદિકનું નિપજાવવું इत्याદિક સર્વ
કાર્ય જે તે જગવાનની આજ્ઞાજંગનું કારણપણું એમાં સ્થું છે એ
માટે સંસારરૂપી ફલનેજ આપનારાં છે.

ટીકા:—સમશ્પવિત્તી સવા આંણાવજ્જતિ જ્ઞવફલાવેવ ।
તિત્થગરુદ્દેસેણવિ ન તત્તર્જ સાતહુદેસા ॥ અતએવસન્યકશુદ્ધિ
તવે કર્તવ્યતયાઽન્નિહિતાન્યપ્યેતાન્યસમંજસવૃત્ત્યા ક્રિયમાણાનિ
તદજ્ઞાવાણદકત્વેન શ્રૂયંતે ॥ યદાહ શ્રી હરિન્નઙ્ગસૂરયઃ ॥ પ
ણ્ણંતદેવલજિણપન્નિમા કારિયાઞ્ઞ જીવેહિં ॥ અસમંજસવિત્તી
એનય સિદ્ધો દંસણલલોવિ ॥ તદેવંવિપલ્લવસંવલિતત્તોજનો
પમાનેન જિનગૃહાદિવિધાનસ્ય કુમતાદિલેશસંસ્પર્શિનોપ્પન
ન્નિમત્તકારિત્વં વ્યવસ્થિત મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે સમકિતની શુદ્ધિના કારણ માટે
જે શાસ્ત્રમાં કરવા યોગ્યપણે કહ્યાં એવાં જિનમંદિરાદિક તેને અવ
તી વૃત્તિ કરીને કરે તો તે ધર્મ કર્મ ન કર્યાં કહેવાય. એમ
છમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે તે સંજલાય છે. જે માટે શ્રી હરિન્નઙ્ગ
કહ્યું છે જે તેહિજ કારણ માટે વિપલ્લવમિશ્રિત જે તોજન તેની
દેવી તેણે કરીને જિનમંદિર આદિકનું જે કરવું તેને કુમત આદિક

ः श्रेष्ठमात्रनो पणं स्पर्शं धाय तो वाञ्छितकारी ते न धाय एटसे
जैनमंदिर आदिकने कराववानुं फळ न थाय एम सिद्धांतं थयो.
इकारे आ काव्यनो अर्थ समाप्त थयो. ॥ २० ॥

टीका:—अधुना मुग्धजनाकर्षणनिमित्तजिनार्विवप्रदर्श-
नादिद्वारेण लिंगिनां लोकप्रतारणं दर्शयन्नाह ॥

अर्थ:—इहे जोळा लोकने आर्कषण करवाने काजे जिनार्विव
देखारुं इत्यादि द्वारे करीने लिंगधारीन लोकने उगे ठे तेने देखा-
मता सता कहे ठे.

मूल काव्यम्.

आकृष्टं मुग्धमीनान् वन्निशपिशितवद्विवमादर्श्य जैनं ।
तन्नाम्ना रम्यरूपानपवरकमठान् स्वेष्टसिद्ध्यर्थे विधाप्य ॥
यात्रास्नात्राद्युपायैर्नमसितकनिशाजागराद्यैश्चलैश्च ।
श्रद्धानुर्नामजनेनैश्वलित इव शठैर्वैच्यते ह्यजनोऽयम् ॥२१॥

टीका:—आकृष्टं मुग्धमीनान् जैनविवमादर्श्य नामजनेनैर्ज-
नोयं वंच्यत इति संबंधः तत्राकृष्टमिति स्वयंमानेतुं ननु पुण्य-
मर्जयितुं मुग्धा ह्योपादेयं विचारयन्त्यतयाधर्मश्रद्धास्रवस्तपव-

टीकाः—ते तु मुग्धत्वात्तदाशयमनवबुध्यमानाऋजुश्रद्धाद्यु-
तयापूर्ववंश्यस्नेहस्वकारितममतादिनां तत्र जिनविवादौ नित्यं
द्रव्यं व्ययंते लिंगिनश्चेत दुपयुंजते स्वेष्टयेति ॥ न्नवति
सदाकर्षणार्थं लिंगिनां जिनविंवदर्शनमिति ॥ किमिवेत्याह ॥

अर्थः—ने ते जोळा लोकोतो अणसमजु ठे माटे लिंगधारी
उनो उगवारुप दुष्ट अजिप्राय तेने नथी जाणी शकता ने सत्त
अझाबुपणे वृद्धपरंपराथी चाखी आवती ने पूर्वजना स्नेहयकी धरे
ली जे ममता इत्यादि कारणे करीने ते लिंगधारीउण उपदेश कोटी
जे जिन प्रतिमा तेने विप्रे नित्य द्रव्य खरचे ठे. ते द्रव्य लिंगधारी
उने उपयोगी थाय ठे तेने पोतानी इष्टा प्रमाणे वापरे ठे माटे
जोळा लोकोने आकर्षण करवा एटले पोताना नणी खेंची धार
वाने लिंगधारीउ जिनविंव देखामे ठे ते कोना जेवुं ठे तो ते
कहे ठे जे.

टीकाः—वकिशं मत्सवेधनं तदग्रे मत्स्यविलोचनाय
स्थापितं पिशितं मांसं तद्वत् ॥ वतिरुपमाने ॥ तद्विवा ॥ यथाधी-
वरा मत्स्याकर्षणाय वकिशाग्रेपिशितं स्थापयन्ति तेच तल्लोचनतया
स्वापायमागामिनमविज्ञावयन्तो गज्जीरादपिनीराशयान्निर्गल्यमु-
ग्धत्वात्तत्र स्वीयमानावध्यन्ते एवं लिंगिनोपिमुग्धजनानां स्ववश-
ताविधानायोक्तविधिना भगवद्विंवमादर्शयन्ति नतु संसार-
निस्तारणाय ॥

अर्थः—मत्सनें विंधवानो जे लोढानो कांटो तेने वकिश

हीए ने तेनी आगळ मत्स्यने लोकाववाने अर्थे स्थापन करुं जे
गांस तेनी पेठे आ जगाए वट प्रत्ययनो उपमारूपी अर्थ करवो तेणे
रीने वनिश मांसनी पेठे एम अर्थ धयो एटले मागी लोक माठलां
ंची खेवाने लोढाना कांटानी आगळ मांसनो करुको स्थापन करे
तेने खेवाना लोन्नथी माठलां पोताना ए लीधायी प्राण जेणे एम
विचारतां महा गंजीर एवा मोटा धोमांथी नीकळीने ते कांटा-
आगळ रहेला मांसने जक्षण करवा जतांज बंधन पामी मरण
मे ठे शायी के ए माठलांमां जोळापणुं रणुं ठे ए हेतु माटे. तेम
गंधारीउ पण जोळा लोकने जोळवीने पोतामे वश करवाने पूर्वे
पुं ए प्रकारना विधिए जगवंतना विंवेने देखामे ठे पण संसार तार-
ने अर्थे जिनविंव देखारता नथी.

टीका:—तेचश्राद्धाः स्नेहादिना प्रत्यहमे वतत्पूजनादिकं
विदधाना विवेकशून्यत्वादजगवहुणबहुमानेन पूजादिक्रियमा-
णं मोक्षाय नतु ममतादिनेत्यजानाना ज्ञाविनमात्मनो दुर्गतिपा-
तमर्चितयंतो किंगिजिर्वशीकृत्यसततमुपजीव्यंत इति जवति
बनिशपिशितसमानं जिनविंव मिति ॥

अर्थ:—ते श्रावक लोक जे ते स्नेहादिके करीने निरंतरज
पूजन प्रमुख प्रत्ये करे ठे विवेक शून्यपणुं ठे ए हेतु माटे ने
वंतना गुणनुं बहुमान करवुं तेणे करीने पूजनादिक जे करवुं ते
जणी ठे. पण ममतादिके करीने जे करवुं ते कांइ मोक्ष जणी
ए प्रकारना अजिप्रायने न जाणता एवा जे ते मुरूप पोताना
नुंज दुर्गतिमां पणुषापणुं तेने न विचारता एवा ते लोकोने

वशं करीने निरंतर ए लिंगधारीउं पोतानी आजीविका करे
ए जिनविंव मत्स्य जालवाना कांटानेविणे रछुं जे मांस ते
कछुं ठे.

टीका:—ननु कथं जिन विंव वनिश पिशितयो
ज्ञावः॥ समान गुणयो रेवोज्ञयोरलंकारग्रंथेऽपूपमानोपमेयता
प्रतिपादनात् ॥ महाकविकाव्येषु तथा दर्शनात् ॥

अर्थ:—ए जगाए प्रतिवादि तर्क करे ठे जे
मत्स्य जालवाना कांटाने विणे रछुं जे मांस ए वेने उपमान ने
एवा जे ज्ञाव ते केम थाय. केमजे वरोवर गुणवाळां जे
उपमेय ए वेने अलंकारना ग्रंथने विणे उपमान तथा उपमेय
थाय एम प्रतिपादन कयुं ठे ए हेतु माटे ने वळी महा
व्यने विणे तेम देखाय ठे ए हेतु माटे.

टीका:—अत्र तु जिन विंवस्य सकल त्रिभुवनातिशयिनः
सर्वोपमातीतत्वादत्युत्तमवस्तूपमायोग्यत्वात् वा वनिश पिशितस्य
च सर्वात्यंतहीनत्वात् कथं तेनोपमा उत्तममात्रस्यापि हीनमा-
त्रेणाप्युपमानोपमेय ज्ञावो न युक्तः॥ किंपुनः सर्वोत्तमस्यावमेन॥
एवंच जिनविंवस्य वनिश पिशितेनोपमानोपमेयज्ञावप्रदर्शने
कवितुर्महापापप्रसंगः ॥

अर्थ:—आ जगाए तो समस्त त्रिलोकने विणे महा अति
शयवंत एटले सर्वोपरि एवुं जे जिन विंव ते तो सर्व उपमा

હીન છે એટલે એવી કોઈ ત્રિજગતમાં વસ્તુ નથી જે જેની જિ-
વેવને ઉપમા કરીએ એ હેતુ માટે અથવા ઉત્તમ વસ્તુની ઉપમા દે-
શનું યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે તે ઘનિશ માંસ તો સર્વ થકી અત્યંત
હીન છે એટલે અતિ નીચ છે માટે કેમ તેની સાથે ઉપમા સંજવે
નજ સંજવે કેમજે ઉત્તમ માત્ર જે વસ્તુ તેની પણ હીન માત્રની
સંધાયે ઉપમાન તથા ઉપમેય જાવ કરવો યુક્ત નથી તો સર્વોત્તમ
જે જિન વિંવ તેની અધમ જે ઘનિશ માંસ તેની સાથે ઉપમા ઘટે
જ ક્યાંથી ને ઘઢી એ પ્રકારની કવિતા કરનારને પણ જિન વિંવને
નિશ માંસ તે ઘેની ઉપમાન ઉપમેય જાવ દેલાને ઠટે મહા પા-
નો પ્રસંગ ધાય છે એટલે એમ કહ્યાથી કવિને મોટું પાપ ધંધાય છે.

ટીકા:—કિંચ કાવ્યાલંકારમાર્ગે ચંચાલે રિવયુષ્માજિ:
સાદૃસં પરમં કૃતમિત્યાદિન્યાયેન હીનોત્તમસ્યોપમાનકરણે કવે-
ર્મહાકાવ્યાકૌશલદોષાજિધાનાત્તત્સર્વથા નાયમુપમાનોપમેય-
જાવો ઘટાં પ્રાંચતીતિ ॥

અર્થ:—ઘઢી શું તો કાવ્ય તથા અલંકાર તેના મારગને
વિષે કોઈક પુરુષે સારા પુરુષના માટે એમ કવિતા કરી જે ચંચાલની પેઠે
તમોષ મોટું સાદૃસ કર્મ કર્યું તે કવિતા જેમ દોષવંત છે એ ન્યાયે
જીને અધમની ઉપમા ઉત્તમ પુરુષને કરે સતે કવિને મહા કાવ્ય-
જે કદાપણપણું તેમાં દોષ છે એમ કહ્યું છે માટે તે મત્સ્ય જા-
વાના કાંટાનું માંસ તેની ઉપમા જિનવિંવને આપવી તે સર્વ પ્રકારે
ઉપમાન ઉપમેય જાવ ઘટતો નથી સર્વથા અઘટિત છે.

टीकाः—तत्र ॥ लोकाकर्षणेन स्वनिर्वाहहेतोर्लिंगपरिणीतस्य जिनविंवस्योत्तमस्याप्यसदुपाधिवशात् ३५६ वृतराजादेरिव वाञ्छितफलासाधकत्वा ह्रीनताभ्यारोपेणोमानेन साम्यापादनादुपमानोपमेयज्ञावोपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे उत्तरकार कहे ठे जे जे तुं कहुं तुं ते तेम केम जे लोकनुं आकर्षण करवा माटे तथा पोताना निर्वाहने जे लिंगधारीए ग्रहण करुं जे जिनविंव ते उत्तम ठे तो पण उपाधिना वशयी जेम राजादिक ठे ते मागे परिवार तेणे वींटी लीधो होय ते वाञ्छित फळ एटले इच्छित फळ तेनुं करी शकतो नथी तेम हीनपणानो आरोप करनार एवो मारे ए वक्रिशमांस साथे ए जिन विंवनुं समपणुं प्रतिपादन करवा उपमान उपमेय जावनी सिद्धि अशे ए हेतु माटे.

टीकाः—ननु तथापि नैतदुपमानं जिनविंवस्य संगृह्यते। सिद्धांते कचिदपि जिनविंवोद्देशेनेव विधोपमानानुपसंज्ञात् ॥

अर्थः—बळी ते प्रतियादी आशंका करे ठे जे एम ठे तं पण जिन विंवने एवी उपमा घटेज केम केम जे सिद्धांतमां जे जगाए पण जिनविंवने उद्देशीने एवी उपमा दीधी देखाती नथी.

टीकाः—इति चेन्न तत्राप्युपसद्वधेः॥ तथाहि॥ श्रीक्षेत्र मंग फलप इत्याद्यागमे स्वनिर्वाहहेतुचेत्यादीनामुपमेयानामर्थः सस्वसमताप्रदर्शनायोपमानेनैव कसक रतिहीनेः स्यांतनिगोर्गः

तथाऽध्यवसिताना मुपमापेक्षयातिशयोक्त्याऽतिहीनतायाः प्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—सिद्धांती कहे ठे जे जो तुं एम कहेतो होय तो
न कहेवुं केम जे ते सिद्धांतमां पण एम उपमा देवा ठे ए हेतु
एते तेज कही देखामे ठे जे 'शीखेहमंखफलए' इत्यादिक आगम
ने विषे पोतानां निर्वाह आदि कारणे कराव्यां एयां जे चैत्य आ-
फ उपमेय वस्तु तेनी साथे अत्यंत पोतानुं समपणुं ठे ते देखाम-
ने उपमानं एयां ते अतिहीन मंखफलक तेने मनमां राखीने उपमानी
पेक्षाए अध्यवसाय कयों ठे एटखे निश्चय कयों ठे एटखे चैत्यने
खफलकनी उपमा दीधी ठे तेनुं अतिशयोक्ति अस्कारे करीने
तिहीनपणानुं प्रतिपादन कयुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—उपमायांशुजयोरपि स्वतंत्रतया पार्यक्येन प्रतीते
स्तुव्यतामात्रमवगम्यते ॥ अतिशयोक्तौतु कमलमनंजसि कम-
लेचकुवलये इत्यादिवदेव नामसाम्यमुपमेयस्योपमानेन ॥
येनमंखफलकैः सर्वधारमनैकात्म्यमापादितानि जिनविधानि
मंखफलकान्येव चैतानि लिंगिनिर्वाहहेतुचैत्यानि नतु जग-
द्विधानीति ॥

अर्थः—उपमा अस्कारने विषे उपमान जे चंदादिने
उपमेय जे मुखादि ए घेनुं पण स्वतंत्रपणे जुहुं जुहुं जे ज्ञासन तेणे
रीने तुल्य मात्रपणुं देखाय ठे ने अतिशयोक्ति अस्कारने विषे
स्थलकमल तथा जळकमळ ए घेने विषे जेम कमळ शब्द वर-

રાય ઠે શ્વપાદિકની પેઠેજ ઉપમાનની સાથે ઉપમેયનું જે હેતુ માટે મંત્રફલકની સંધાથે એક રૂપપણાને પ્રતિપાદન જે ત્રિનર્થિવ તેજ મંત્રફલકજ ઠે કેમ જે લિંગધારીએ કર્યા જે ચૈત્ય તે મંત્રફલકની પેઠે આજિવીકા હેતુ ઠે જગવદ્વિચ્છન્ન નથી એ તો પૂર્વે કહ્યું એવું વચ્ચિશમાંસજ ઠે.

ટીકા:—તથાચાતિશયોક્તિલક્ષણં ॥ નિગીર્ણ્યાધ્યવસનં પ્રકૃતસ્યપરેણ્યદિત્યેવંચ કથં નાગમે એવંચિધોપમાનોપલંચતં વસ્તથાચ સિદ્ધાંતાનુસારેણોપમાનોપમેયજાવં નિવગ્નતઃ કથં પાપલેશોપિ ॥ કથં ચોક્તન્યાયેન સમાનગુણયોરુચો સ્તજ્ઞાવં ગ્રન્થતઃ કવિતુઃ કાવ્યાનૈપુણદોષપ્રસંગોપીતિયુક્તં મુક્તં પ્રકરણકારેણ વચ્ચિશપિશિતવદિત્યુપમાનં પ્રકૃતિર્નિર્વિવસ્યેતિ ॥

અર્થ:—વઢી અંતિશયોક્તિ અલંકારનુ લક્ષણ શ્રે વે વર્ણ્ય વસ્તુને શોલવીને અવર્ણ્ય વસ્તુ એટલે પરવસ્તુ તેણે જે પ્રકૃતવસ્તુનો આરોપ કરવો તે શ્રે પ્રકારનો આગમને પમાન વસ્તુને લેલવાનો કેમ સંજવ નથી શ્રેતો સંજવ ઠે સિદ્ધાંતને અનુસારે ઉપમાન ઉપમેય જાવને યાંધતો એવો જે તેને પાપનો લેશ પણ ક્યાંચીજ હોય ને વઢી પૂર્વે કહ્યો એવો ન્યાય તેણે કરીને સમાન ઠે ગુણ તે જેના એવો જે ઉપમાન ઉપમેય જાવ તેને યાંધતો એવો જે કવિ તેના કાવ્યમાં પાને વિષે દોષનો પ્રસંગ ક્યાંચીજ હોય માટે પ્રકરણના કર્તા જે કહ્યું ઠે તે યુક્તજ કહ્યું ઠે તે શું તો જે લિંગધારીએ પ્રદક્ષ કર્યું

जेनविंव तेने वणिशमांसनी उपमा दीधी ते ठीक कह्युं ठे.

टीका:—अत्रचापवित्रेण वणिशपिशितेनोपमानं खिगि-
परिग्रहोत्तस्य जिनविंवस्याऽत्यंतहेयताज्ञापनार्थं ॥ आगमेऽति-
हेयस्याधाकर्मादेर्गोमांसादिनैवोपमानोपमेयदर्शनादिति ॥ अ-
नेनचोपमानेनसिद्धांतान्निहितमंखफलकोपमानसंवादिनाखिगि
परिग्रहीतजिनविंवस्योपाधिकमनायतनत्व मपिसूचितं ॥

अर्थ:—आ जगाए अपवित्र एवुं जे वणिशमांस तेनी उपमा
खिगधारीए ग्रहण कर्युं जे जिनविंव तेने दीधी तैथी ए जिनविंवनुं
प्रतिशय त्याग करवाएणुं ठे एम जणाववाने अर्थे कर्युं ठे. आग-
मेने विपे अतिशय त्याग करवा योग्य एवुं जे आधाकर्मादिक तेने
गोमांस आदिकनी संघायेज उपमेय एणुं देखाय ठे ए हेतु माटेने
सिद्धांतने विपे मंखफलकनी जेम उपमा दीधी ठे तेम खिगधारीए
ग्रहण कर्युं जे जिनविंवतेने उपाधिकी ययुं एवुं जे अनायतनएणुं
तेनी एण सुचना करी एम जाणवुं.

टीका:—तथाहि ॥ बहुशस्तावदागमेयतीनां धाजानां
चायतनसेवाऽनायतनपरिहारोपदेशः श्रूयते ॥ तत्रकिमिदमाय-
तनं किंवानायतनमिति॥ तत्रप्रथमं प्रतिपद्गनिर्नयेनायतनस्वरूपं
सुगमंजयतीत्यनायतनस्वरूप मुच्यते ॥

अर्थ:—एणीवार आगमेने विपे साधुने तथाभावकने आ-
यतननुं सेवन करवुं ने अनायतननो त्याग करवो एवो उपदेश सां-

સુવિહિતના આચાર્યકી ઋષ્ટ થયેલા એવા ને કેવલ લિંગમાત્રનું
ધારણ કરતા ને શક્તિવંત ઠે તોપણ અતિશય થોડી પણ સંજમની
ક્રિયાને કરતા નથી એવા જે યતિના આજ્ઞાસરુપ પુરુષ તે લોકોત્ત-
રિકજાવથી અનાયતન ઠે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી ઠે જે.

ટીકા:—તેપાંજૈન લિંગસ્થિતાનામશુજ્જનાવ રૂપાણાંસતામા-
લાપવંદનાદેર્જાનાધ્યાયહાનિદેતુત્વાત્ ॥ તદુક્તં ॥ આલાવો સં-
વાસો વીસંજો સંથવો પસંગો વા ॥ હીણાયારેદિ સમ્મંસવજિર્ણિ
દેદિંપન્નિકુઠે ॥

અર્થ:—તે અશુજ્જ જાવરુપ એવા ને જિન સંબંધી જે લિંગ
ઘટલે ચિહ્ન તેને વિષે રહેલા ઘટલે લિંગધારીનું તેમની સાથે જે
બોલવું તથા વંદન કરવું इत्यादિકને પણ જ્ઞાનાદિના લાજની હાનીનું
કારણપણું ઠે. એ હેતુ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી ઠે જે પાસથ્યાદિ-
કની સાથે બોલવું, તેમની સાથે નિવાસ કરવો, તેમનો વિશ્વાસ
કરવો તથા તેમનો પરિચય કરવો. ઘટલે વસ્ત્રાદિક આપવું છે
इत्याદિક વ્યવહાર તે સર્વનો જિનેશ્વરે નિષેધ કરેલો ઠે.

ટીકા:—અતએવ જિનશાસન સ્થિતાનામપિ તેપાં વંદના-
દિકં નિવારિત માગમે ॥ યદાહ ॥ વંદણપૂયણસક્કારણાં સર્વં
ન કપ્પણકાનં ॥ લોગુત્તમલિંગીણવિકોસિંચેવંજરંજણિયં ॥
પાસથ્યોસન્નકુસીલનીયસંસત્તજણમદ્દાગંદં ॥ નાઝણતંસુવિહિયા-
સવપ્પયત્તેણ વજ્જંતિ ॥

अर्थः—एज हेतु माटे जिनशासनने विपे रखा एवा ते लिंगधारी पुरुषोनुं वंदनादिक जे ते पण शास्त्रमां निवारण करुं ठे माटे ते शास्त्रमां आ प्रकारनुं वचन ठे जे.

टीकाः—अथ कथं निर्गुणत्वेपि पार्श्वस्थादीनां वंदनादि प्रतिषेधः ॥ लिंगमात्रस्यैव हि वंद्यत्वेनाच्युपगमात् ॥ तस्यच तेषामपि सद्भावात् ॥ लिंगप्रद्वयेन कथंचिदकार्यं चिकीर्षोरपि यतेर्जनापवादशंकया तत्र प्रागेवाप्रवृत्तेः ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारी प्रतिवादीउं पोखे ठे जे पासप्यादिक गुण रहित ठे तोपण तेमने वंदनादि करवानो केम निरेष करोठो केमजे वंदन करवुं तेमां तो फेयळ लिंगमात्रनुंज थंगिकार करवापणुं ठे पटले मोटा पुरुषनो वेपमात्र देखीने नमस्कार करवो. पण कांइ गुण जोवा नहि. ने ते लिंगमात्रनुं धारण करवापणुं तो पासप्यादिकमां ठे ने जो तेमणे लिंगधारण करुं ह्दो तो बोइ न करवानुं कार्य करवा इच्छो तोपण ते यतिने लोकापवादनी शंकाये करीने तेमां प्रवृत्तिज प्रथमथी थशे नहि माटे ए प्रकारनो गुण ए वेपमां रखो ठे माटे ते वेपधारीने नमस्कार करवानो पण केम निरेष करोठो ए ज्ञाव ठे.

टीकाः—वेपप्रद्वयस्य 'धम्मरंरकइ वेसो' इत्यादिनोपदेश-मात्तापामपि चारित्र्यरहाकरत्वेन प्रतिपादनात् ॥ ध्वेषिकादीना-मपि जिनप्रवचने प्रवादपारंपर्येण रजोद्वरादिमात्रस्य वंदन श्रवणात् ॥

जइते लिंगपमाणं वंदाही निहए तुमं सव्वे ॥
एए अवंदमाणस्स लिंगमवि अप्पमाणं ते ॥

अर्थः—जो लिंगमात्र वंदनीक होय तो निहवने पण नीकपणानी प्राप्ति थाय केमजे लिंग मात्रनुं देखुं ते तो निहव पने विपे पण ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे जो वंदन पणने विपे लिंग मात्र प्रमाणभूत होय तो सर्व निहवने पण वंदन करवानी प्राप्ति थाय पण निहवतो अवंदनीक ठे माटे लिंग अप्रमाणिक ठे.

टीकाः—अथ निहवानां संघवाद्यतया प्रकाशितत्वेनागमे तद्धंदनप्रतिपेधान्नतद्धिधीयते ॥ पार्श्वस्थानानु तत्त्वेनाप्रकाशितत्वात्तद्धिधास्यतइतिचेन्न ॥

अर्थः—इहे लिंगधारी आशंका करे ठे जे निहवतो हां यकी बाहिर करेखा प्रसिद्ध ठे माटे तेमनुं वंदन शास्त्रमां नियो कहुं ठे माटे तेमने वंदन नयी करता ने पासण्या तो निहवपणे प्रसिद्ध प्रकाश्या नयी माटे तेमने वंदन करुं जोइए. सारे सिद्धांत कहे ठे जो तमे एम कहेता होतो ते न कहेयुं.

टीकाः—तत्त्वानुदयाटितानामपि सर्वाकृत्यविधापिना निःशंकतया गृह्यवत्सकसपापारंजप्रश्रया प्रवचनोद्गाहकानि सां यन्यानास्तानां रंगांगवर्तिदर्शनविमंभनायंपरिकटिग्न यतिनेपथ्यधारिदोशूपादिवह्मंदननिवारणात् ॥

અર્થ:—કેમ જે તે સિદ્ધાંતમાં નિહવણે ઉધામ્ના કહી
લામ્યા નથી તો પણ સર્વ ન કરવાનાં કાર્યને કરતા એવા ને નિઃ-
કપણે ગૃહસ્થની પેઠે સમસ્ત પાપના આરંજને વિષે પ્રવૃત્તિ કરે
માટે પ્રવંચનના ઉડાહ કરનારાને જેમ રંગમંરૂપના આંગણામાં પ-
ણે નાંટક કરવાના સ્થાનકમાં રહેલો ને જૈન દર્શનની વિવંચના
રવાને અર્થે યતિનો વેપ કટવીને રહ્યો એવો જે વેપધારી નટ તેની
કેવલ યતિના આજ્ઞાસ માત્ર જણાતા જે તે પાસથ્યા લિંગધારી
રૂપો તેમના વંદનનો નિવેધ છે.

ટીકા:—યદાહ ॥ જહ વેલંબગલિંગં જાણંતસ્સ નમબ્રોહ્વઃ
દોસો ॥ નિરૂપસન્તિ નાઝણવંદમાણેધુવંદોસો ॥ યદપ્યુપદેશમા-
લાવચનાવટ્ટંજેન વેપગ્રહણસ્યધર્મરક્ષકત્વેન સમર્થનં તદપ્ય
સંવજ્ઞાન્નિધાનં ॥ યદિહિકસ્પાપિમદ્દાત્મનઃ કદાચિત્કર્મોદયાદ-
કૃત્યં વિધિત્સોરપિ વેપગ્રહણાદિલજ્ઞયા તદવિધાનં તદા કિ-
માયાતમિદાર્નીતનરુઢ્યા નિર્ણિશત્વેનાસમંજસશૃલ્યા વ્યાપ્રિ-
યમાણાના મક્ષિપદ્મનિમેષમાત્રેણાપિલોકાપવાદમગણયતાં
લિંગિનાં વેપગ્રહણસ્ય ॥

અર્થ:—વઢી જે ઉપદેશ માલ્લાના વચનનું આલંબન કરીને
પ્રગ્રહણ કરવો તે ધર્મની રક્ષા કરમાર છે એમ જે પ્રતિપાદન કયું
પણ સંબંધ વિનાનું કણું છે ઘટલે તે પ્રંથનો સંબંધ જાણ્યા વિના
તારું પ્રતિપાદન ચોટું છે. કેમ જે એ પ્રંથનો સંબંધ તો આ પ્રકાર-
નો છે જે કોઈ મોટા પુરુષને ક્યારેક કર્મના ઉદયથી ચ કરવાનું
કામ કરવાની ઇચ્છા ઉત્પન્ન થઈ દોષ તોપણ વેપ પ્રહણ કરેલો છે

माटे आम केम थाय इत्यादिक लज्जाए करीने ते आकार्य करी नहि. माटे आ प्रकरणमां तेमांनुं शुं आठ्युं, कांइ पण न आ आतो निर्लजपणे जेम तेम मनमां आवे तेवां जूंमां आचरण क एक आंखना निमेष मात्र पण लोकापवादने न गणता एवा सिंघ वेष विम्वक तेने तो शुं कहेवुं.

टीका:—नहि ते वेपादिशंकयापिकथंचिदकार्या दंशमात्रेण पि निवर्त्तमाना उपलब्ध्यन्ते तस्मात्सत्पुरुषविशेषविषयं तत्सूत्रं न सामान्यविषयमिति न तद्वत्त्वेन वेपग्रहणप्रामाण्यादधुना नानां वेपमात्रभृतां वंदनं संगच्छत इति ॥

अर्थ:—केम जे ते लिंगधारी वेपादिकनी शंकाये करी लगार मात्र पण न करवाना कार्य थकी कोइ प्रकारे त निवृत्ति पामता देखाता नथी एतो न करवानां कार्य कर्या कोडे ते हेतु माटे ए उपदेश मालानुं जे वचन ठे तेनो विषय तो कोइ सत्पुरुष ठे पण ए लिंगधारीजने ए वचननो संबंध लागतो नथी. केम जे ए सूत्रनो सामान्य विषय नथी जे तेनुं वळ लइने वेप मात्र करवाना प्रमाणपणा थकी आ काळना केवळ वेप मात्र धार करनार यतिने वंदन करवानुं सिद्ध थाय माटे आ काळना वे विम्वक यतिने वंदन न करवुं एम सिद्धांत थयो. इतिजाय ॥

टीका:—यदपि प्रवादपारंपार्येण श्रेणिकावेरजोद्धरणं दनाजिधानं तदप्यागमनिर्भूलस्य प्रवादपारंपर्यस्या प्रामाण्या पगमेन निरस्तं ॥ नहि श्रेणिकनृपतिकयास्यागमेनेकधा वि.

सृतास्वपि क्वचिच्चुनःपुष्टसंयमितरजोहरणवंदनं श्रूयते प्रत्यु-
त क्षोज्जणनिमित्तागतमुनिवेषगीर्वाणादिदर्शने तदवंदनमेवो-
पसज्यत इति ॥

अर्थः—बळी जे लोक प्रवाद परंपराए करीने श्रेणीकादिक
राजाए रजोहरण देखी वंदन कर्युं ठे एम जे तुं कहुं तुं ते पण
शास्त्र विरुद्ध निर्मूल ए लोक वातोनी परंपरा ते कांइ प्रमाण नथी
माटे ए तारुं कहेतुं जूतुं ठे शास्त्रमां अनेक प्रकारे श्रेणिक राजानी
कथा विस्तारवंत ठे तो पण कोइ जगाए कूतराना पृठनी पेठे जाह्युं
जे रजोहरण तेनुं वंदन संजळातुं नथी उलटुं एमज देखाय ठे
जे देवतादिकः मुनि वेष धरीने क्षोज्ज पमाणवा निमित्ते आग्या
तेमनुं वंदन न कर्युं ए प्रकारे आगमने विषे प्रसिद्ध देखाय ठे.

टीकाः—यदप्यज्युपगमवादेन किंच जवचित्यादिना सां-
प्रतं सगुणनिर्गुण विज्ञागानवगमेन खिगमात्रप्रणामप्रतिपादनं
तदप्याविदितजिनागमस्य तेवचः ॥ यतोशेषविशेषविषय- तथा
जिनादिव छद्मस्यै रिदानी मा नाम निश्चायि देहिनां मान
साध्यवसाय स्तथाप्याकारेणितवाद्यक्रियादिजिरंतरंगः प्राणि
परिणामः सामान्यतया तैरपि निश्चेतुं शक्यत एव॥तथैवदर्शनात्॥

अर्थः—बळी जो पण लौकिकवादनो अंगिकार करीने एम
कदाचित् वंदन होय, परंतु वर्तमानकाळमां सगुण निर्गुण विज्ञाग
जाण्या बिना केवळ खिगमात्र देखीने प्रणाम करवो एवुं जे प्रति-
पादन कर्युं तेतो जिन परमात्माना आगमने न जाणतो एवो जे

તું તે તારું વચન ઠે કેમ જે જે હેતુ માટે જિન પરમાત્મા જેમ :
જાવ જાણે ઠે તેમ ઠઘ્ઘસ્થ પુરુષ પણ આ કાઠમાં દેહધારીના
નના અધ્યવસાયને પણ આકાર તથા ચેષ્ટા ઇત્યાદિ વાહ્ય ક્રિ
કારણે કરીને જાણી શકે ઠે. અંતરંગના પ્રાણધારીના પ્રણા
માન્યપણે પણ તે ઠઘ્ઘસ્થ નિશ્ચય કરવાને સમર્થ થાય ઠે કેમ
અમે કહ્યું એ પ્રકારે આજ પણ દેશાય ઠે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ સુદ્ધમસુદ્ધં ચરણં જહાત્ત જાણંતિ ઈદિ
નાણાઃ, આગરેદિ મણંપિદુત્તહ ઇત્તમત્થાવિ જાણંતિ ॥ અત
જગવતા જ્ઞવાહુસ્વામિના સૌવિદિત્યં લક્ષયિતું વસતિવિદ
દિકા વાહ્યક્રિયા લક્ષણત્વેનોપન્યસ્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી ઠે જે જેમ અવધિ, મન
વજ્ઞાની, કેવલજ્ઞાની શુદ્ધચારિત્ર તથા અશુદ્ધ ચારિત્ર તેને વ
ઠે તેમ ઠઘ્ઘસ્થ પણ આકારે કરીને મનના અધ્યવસાયને પણ નિ
જાણે ઠે. એજ કારણ માટે જગવાન જ્ઞવાહુ સ્વામિણ સુવિદિ
પણું ઠંઠલાવવા સારું નિવાસ તથા વિહાર ઇત્યાદિક વાહ્ય ક્રિ
રૂપ લક્ષણ સ્થાપન કર્યું ઠે એટલે સુવિદિતપણું વાહ્ય ક્રિયાથી ક
સાય ઠે કેમ જે નિવાસ કરવામાં ઇત્યાદિ ક્રિયા લક્ષણ દેરીને ક
ક્ષિમાન પુરુષ પના અંતરના જાવની પરીક્ષા કરીને તે પુરુષને
સુવિદિતપણું સત્ય જાણી લેઠે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

आखण्डं विहारेणं ठाणाचंकमणेणय ॥

सक्का सुविहियानाऊंजासावेणइएणय ॥

टीकाः—सोकेप्याकारेंगितादिजिरेव पार्थिवादीनामांतर
प्रसादादिज्ञावपरिच्छेदनविज्ञानुजीविप्रचृतीनां विज्ञप्त्यादि
प्रवृत्तिदर्शनात् ॥ एवमनन्युपगमेच जगद्व्यवहारोच्छेदप्रसंगात्
॥ किंच माज्जूदतिगूढाशयतया वकचृतीनां केषांचिच्छब्दसंस्थैर्मान
साध्यवसायावसायः ॥

अर्थः—सोकने विपे पण वाह्य आकार चेष्टादिके करी-
जेज राजा आदिकना अंतरनी प्रसन्नता आदिक जे जाव तेने जा-
णीने चतुर एवा जे सेवक आदिक पुरुषो तेमनी राजाने विज्ञप्ति
करवी पटखे अरज करवी इत्यादिकनी प्रवृत्ति देखाय ठे पटखे चतुर
सेवक वाह्य आकारची राजानी अंतरनी खुशी वर्तिने कोइ काम-
ताज कहेबुं होय ते कहे ठे. इत्यादि व्यवहार प्रत्यक्ष देखाय ठे ने
जो एम नहि मानो तो जगतना व्यवहारने उच्छेद थवानो प्रसंग
आवशे. ए हेतु माटे वळी केटसाक गूढ अजिप्रायवाळा ठे ए हेतु
माटे वगलानी पेठे उपरथी सारी प्रवृत्ति देखावता तेमना मननो
अध्यवसायनो निश्चय उद्गस्थ पुरुषोवते कलनामां कदापि नहि
प्रावे तो पण बीजाना तो कलनामां आवशे माटे ते दांजिक पुरु-
षेना अजिप्राय जाणवानो उपाय देखावे ठे.

टीकाः—तथा च तदनवसायात् कियर्ता तेषामंगारमर्द्धका
दिवहांजिकानामपिवंदनं ॥ येषांत्वाधुनिकन्यायेन प्रकटप्रति-

સેવિના મતિવૈશસકૃત્યા જવન્નિરપ્યં તરંગજાવો પશંજસેત્તં
તાવદજ્યુપગમ્યતામવંદનમિતિ ॥

અર્થ:—જે તે પ્રકારના દાંત્રિક પુરુષોનો અંતરંગ
સાચનો નિશ્ચય આકાર ચેષ્ઠાર્થી ન થઈ શકે તો તેમની પરીહાસ
રીને અંગારમર્દક આચાર્યની પેઠે તેમનું વંદન પણ કરો કેમજે પરી
કરવાથી તેમનું અવંદનીકપણું જણાય માટે પટલે વંદન ન
એમ ઠરશે પ્રગટપણે ન કરવાનાં હિંસક કાર્યને કરતા પૂર્વા
હુદ અંતરંગ જાવ જાણીને તમો તેનું વંદન નિવારણ કરો.

ટીકા:—નનુ તથાવિકૃપ્યાચકરણેન યદિન્ય ઇત્યમત્વાતે
યાંવંચત્વં સંગસ્યત ઇતિચેન્ન ॥ સંપ્રતિકેયાંચિત્તદુપસંનેપિ સ-
જનીયતયા તદવિવક્ત્ર્યાપિ સિદ્ધાંતે યદિયતિર્ધર્મવાદ્યતેન
યદિન્યોપિ તેષાં હીનત્વપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ:—હવે આશંકા કરીને કહે છે જે યદ્યપ્ય સ્ત્રીયો
આદિક કરે છેને આ લિંગધારી કરતો નથી તે માટે તે યદ્યપ્ય સ્ત્રી
ઉત્તમ છે માટે તેમને વંદન કરવું ઘટિત છે એમ જો તું કહેતો હોય
તો તે ન કહેવું કેમ જે આ કાઠમાં કેટલાકનું તો યદ્યપ્ય જોયું
આચરણ દેખીતું નીચું તો પણ એ વાત સજ્ઞા પામ્યા જેઓ છે માટે
તે કહેવાની ઇચ્છા નથી પણ સિદ્ધાંતમાં તે પુરુષને ઇત્યપ્યદ્ય
છે પટલે યદ્યપ્ય ધર્મથી તથા યતિ ધર્મથી વ્રત કક્ષો છે માટે
પુરુષ યદ્યપ્યથી પણ હીન છે પટલે નીચ છે એ પુરુષની અવજા
યદ્યપ્ય માટે એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે.

टीकाः—यदुक्तं ॥

केसिंपिसंजयाणं केहिंपि गुणेहि सावगा अहिगा ॥

जम्हा ते देसजई, इयरे पुण उज्जयथो जहा ॥

अर्थ—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे केटलाक सं-
यति करतां केटलाक गुणे करीने श्रावक अधिक ठे. जे माटे ते
सावक देशयी यति ठे ने ए लिंगधारी तो उज्जयथी एटले श्रावक
या साधु ए पे प्रकारना धर्मयी ज्ञष्ट थयो माटे.

टीकाः—नन्वेवंयदि सर्वथा पार्श्वस्थादीनां वंदननिषेधस्तर्हि
कथं “कास्त्रम्मिंतं किलिष्ठे” इत्यादिना पार्श्वस्यादि पंचकान्यतरेण
संवासः ॥ तथा वायाएनमुक्कारो इत्यादिना सुविहितानामपि
तद्वाग्नमस्काराद्युपदेशश्च सिद्धांतेश्रूयते इति चेत्तन्न ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी आशंका करी पूठे ठे जे जो एम स.
या पासप्याने वांदवानो निषेध होय तो ‘कास्त्रम्मि’ इत्यादि
वाग्न वचने करीने पासप्यादिक पांच मध्ये सुजते एक पुरुष साथे
मुनिने निवास करवो कल्लो ठे वळी ‘वायाए नमुक्कारो’ इत्यादि
वाग्न वचने करीने सुविहितने पण ते पुरुषोने वाणीयी नमस्कारा-
दिक करवानो उपदेश सिद्धांतमां सांजळोए ठोए ते केंम घटे हवे
सुविहित मुनि एनो उत्तर आपे ठे जे एम तमारे न घोलवुं.

टीकाः—सदोषादपि पार्श्वस्थादिसंवासान्महादोषमेका-

किंवन्त्यतीनामित्येकाकिंवात्यंतनिषेधपर्यवसायित्वेनकालमिदं
 कलिष्ठे इत्याद्यागमस्यापवादिकसंवासान्निधायकस्यापि सर्वत्र
 तद्वन्दनाप्रसाधकत्वात् ॥

अर्थः—कम जे दोष सहित एवो पण पासण्यादि
 सहवास ते करतां पण जे एकां किं यतिने रहेवुं ए महा दोष ते
 एकाकी रहेवाना निषेधने प्रतिपादन करनार जे कालमि इत्या
 आगम ते अपवाद मार्गे तेनो सहवास करवानुं कहे ते तो
 निरंतर तेमनी वंदना प्रमुख करवानुं प्रतिपादन नयी करतुं.

टीकाः—तथा वायाए नमोकारो इत्यादिरपि म्लेच्छादुपपन्न
 चात्पाश्वस्याद्यनाकीर्णक्षेत्रेषु स्थित्यजावे तदाकीर्णेषु क्षेत्रे
 सुविहितैः समागत्य तद्वन्दनाद्यनुवृत्त्यापि स्वसंयमक्रियाविशेष
 तव्या ॥ अन्यथा तावन्मात्रतदनुवृत्त्य करणे तेन्यस्तेषां बहु
 धवापत्ते रित्यादिहेतुजिः क्षेत्रकाद्याद्यपेक्षया तत्रैव श्रमणीया
 इत्येवमित्यद्यत्तच्छिद्यत्तज्जायंमि इत्यादिना विशेषविरय
 समर्थनात् ॥

अर्थः—बळी वाणीए नमस्कार करवो इत्यादि बचन
 पण म्लेच्छादिकना उपजवयी पासण्यानी जग्याविना धीजे
 वानो जोग न होय तो ते पासण्या सहित स्थानने गिरे पण
 दित पुरुषोए जवुं ने तेनी वंदनादिकनी अनुवृत्तिए करीने
 पोतानी संयम क्रिया करवी ने जो पट्टसुं पण न करे तो ते पण

यानी घणी लघुता धाय इत्यादि कारणे करीने क्षेत्रकाळ थावि
हनी अपेक्षाए वंदन करवानुं ठे केम जे तेज शास्त्रने विपे.

टीका:—ननु तथापि यथाऽर्हद्विद्वानामर्हद्गुणवंध्यत्वेऽपि
तद्गुणाभ्यारोपेण वंदनं वाञ्छितफलावहं ॥ तद्वत्पार्श्वस्थादीनां यति
गुणशून्यत्वेऽपि सिंगसाम्येन तदारोपात् तथा घटिष्यति चेन्न ॥

अर्थ:—प्रतिवादी सिंगधारी आशंका करे ठे जे तमो एम
कहो ठो तो पण जेम अरिहंतनी प्रतिमामां अरिहंतना गुण नथी
तो पण ते गुणनो आरोप करीने जे वंदन करवुं ते वाञ्छित फळने
आपनार धाय ठे तेम पासध्यामां मुनिना गुण नथी तो मुनिना
जेवुं सिंगधारण करे ठे माटे मुनिना गुणनो आरोप करीने तेवुं वंदन
करवुं घटशे. हवे सुविहित कहे ठे जे एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर आपीए ठीए.

टीका:—अर्हद्विवेपुसनुपयोगरूपत्वादयथा गुणानामजा-
वस्तथा दोषाणामपि ॥ तथा चोन्नयस्याप्यजावाद्भुक्तं तेषु सतो
विद्यमानार्हगुणानध्यात्ममभ्यारोप्य फलार्थिनां वंदनं ॥ पार्श्व-
स्थादीनां तु प्रत्यक्षद्वयमाणनिखिलदोषकलापानां सर्वथा
मुनिगुणोज्जितत्वेन सिंगसाम्येन तद्गुणारोपेण तद्विधीयमानं
कथंकारं घटामाटीकेत ॥

अर्थ:—जे अरिहंतना विवने विपे तो उपयोग रूपपणुं नथी

પ હેતુ માટે જેમ ગુણનો અજ્ઞાવ છે તેમ દોષનો પણ અજ્ઞાવ
 એ પ્રકારે ગુણદોષ બે એ નથી. માટે તે પ્રતિમાનું વંદન કરવું
 યુક્ત છે. કેમ કે તે અરિહંતને વિષે વિદ્યમાન એવા જે ગુણ હેતુ
 ત્માને વિષે આરોપણ કરીને 'ફઝના' અર્થી પુરુષોને વંદન કરવું
 છે પણ પાસપાસીક તો પ્રત્યક્ષ જણાતા સકલ દોષના સમૂહસ્વરૂપે
 સર્વથા મુનિગુણવત્તે રહિત છે, માટે કેવલ સિંગના સમાનપણાપીને
 વિષે મુનિના ગુણનું આરોપણ કરવું તે કેમ ઘટે ! નજ ઘટે.

ટીકા:—કોચનુન્મત્તઃ પીતિમચાકચક્યાદિસાધર્મ્યાત
 ચનગુણાનારોચ્યારકૂટં કનઠમૂલ્યેન ક્રીણીયાત્ ॥ તદુક્તં
 નાકાદત્તે મુનિગુણાનધિરોપ્ય સિંગસારુપ્યતઃ પરિચરત્યમી
 પંતોન્યઃ ॥ ક્રીણાતિરુક્મમિતિતદ્ગુણરોપણાર્કો રીતિં સુત્રં
 નુપ્રપેતર ઇન્મદિપ્તો:

અર્થ:—પીતઝનો પીઝો ચકચકાટ દેરીને કોઠ પીઝ
 ગુણથીજ સુરર્ણના ગુણનું આરોપણ કરીને સોનાનું મૂલ્ય આપી
 પીતઝને કોણ માણો પુરુષ બેચાનું છે? કોઈ ન છે. તે વાત શાખર
 કરી છે તે વચન જે, સરખા બેચથી સિંગધારીમાં મુનિના ગુણને
 આરોપ કરીને અજ્ઞાની વિના થીજો કોણ પુરુષ તેની સેવા કરે
 અજ્ઞાનીજ કરે જેમ પીતઝને વિષે સોનાના ગુણનો આરોપ કરીને
 જોનાના મૂલ્યવત્તે પીતઝને મદા મૂલ્ય વિના થીજો કોણ છે તેમ સિંગ
 ધારીમાં મુનિના ગુણનો આરોપ કરી વંદન કોણ કરે, જે મૂલ્ય
 જોય તે કરે.

टीकाः—तस्माद्यत्किंचिदेतदपीति ॥ तस्मात्रलिंगमात्रं सुविहितानां वंदनगोचरः किंतु गुणः नचलिंगमात्रस्यावंधत्वेद्भिः जादिवदपवादेनापितेपांवंदनान्निधानं सिद्ध्यति न संगच्छत इति वाच्यं, तेषां मनुद्धाटितत्वेन लिंगमात्रसाधर्म्यादपवादेन तदुपपत्तेरिति ॥

अर्थः—ते हेतु माटे सुविहितनुं कांश्चक लिंग मात्र परा वंदनीक ठे. एम नथी त्यारे शुं वंदनीक ठे ? तो सुविहितना गुण ठे तेज वंदनीक ठे.

टीकाः—ननुमानूवन्पार्श्वस्थादयः क्रियाहीनत्वाद्धंदनीयाः ॥ येतुगच्छेद्यदुयतिसंकुलत्वात्स्वमत्या पिंशाशुद्ध्यादिदोष संजावनया ततो निर्गत्य स्वातंत्र्येण दुष्करक्रियां कुर्वतिते संयम क्रियात्परत्वाद्धंदनविषयंतीति चेत् न ॥ तेषामपि सुगुरुसंप्रदायाजावात् सम्यगागमार्थापरिज्ञानेन विपर्यस्तमतितयोत्सूत्रज्ञापित्वात् ॥ कुमहादूदुष्करक्रियाकरणेष्युत्सर्गापवादक्षेत्रकासादि विषयविज्ञानानवबोधेन प्रवचनमाश्लिष्यकारित्वाद्यपत्तिव निषेधात् ॥

अर्थः—प्रतिवादी घोलें ठे जे पासण्यादिक क्रियाहीन ठे माटे वंदनीक न थारुं पण जेना गछने विषे पशा यतिथी संकुलपणुं थयुं ठे. ए हेतु माटे पिंशनी अशुद्धि आदिक दोषनी संजावना करीने ते जगामांथी नीकळीने स्वतंत्ररणे दुष्कर क्रियाने करे ठे. ते संयम क्रियाने विषे तपर ठे ए हेतु माणे वंदनीक पक्षे

હવે સુવિદિત વોલે ઠે જે એમ તમારે ન વોલવું કેમ જે સારા ગુ
સંપ્રદાયનો અજ્ઞાવ ઠે એ હેતુ માટે સમ્યક્ શાસ્ત્રના અર્થનું પરિ
નથી માટે એની અવઢી બુદ્ધિ થઈ ઠે માટે ઝરસૂત્રજાપીણું
રહ્યું ઠે એ હેતુ માટે, ને વઢી કદાચ્છથી હુઃકર ક્રિયા કરે ઠે
પણ ઝરસર્ગ, તથા અપવાદ ક્ષેત્રકાઢ ઇત્યાદિક સંવંધિ વિજ્ઞાનનો
વોધ નથી માટે પ્રવચનને મલિન કરનાર ઠે એટલે જિનશાસન
કલંકરૂપ ઠે, ને જે એ પ્રકારનો પુરુષ ઠે, તેને વિષે ચતિપણાનો નિ
પેધ ઠે. એ હેતુ માટે તે વંદનીક નથી.

ટીકા:—તથા ચાવંદનીયત્વાત્તદ્વહુમાનવિધાયિનાં ચો
ત્પથાનુમોદનેન હુર્ગતિપાતપ્રતિપાદનાત્ ॥ યદાહ ॥ જેઝ તદ્
વિવજ્ઞાથ્યા સમ્મં ગુરુલાઘવં અયાણંતા । સગ્ગાહાકિરિયરયા પ
યણલિંસાવહા હુદ્ધા ॥ પાયં અન્નિન્નગંઢી તમાઝ તદ્ હુકરંપિકુવં
તા ॥ વજ્ઞાવ ન તે સાહ્ લંબાહરણેણ વિન્નેયા ॥ તેસિં વહુમાણેણ
ઝમ્મગ્ગણુમોયણા અગિઠ્ઠકલા ॥ તહ્મા તિત્થયરાણામિણ્ણ
જુતુથ્ય વહુમાણો

અર્થ:—વઢી એ ઝિંગધારોઝ અવંદનીક ઠે એ હેતુ માટે તેમ
વહુમાન કરનાર પુરુષોને પણ ઝન્માર્ગની અનુમોદના કરવી તેણે
કરીને તેમનું હુર્ગતિમાં પરુવાપણાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું ઠે. તે
શાસ્ત્રનું વચન એ ઠે જે

ટીકા:—તસ્માદ્ ગુણવતામેવ વંદનં શ્રેયો નલિંગક્રિયા
માત્રધારિણામિતિ ॥ તથા પૂર્વત્વાદજ્ઞાતગુણદોષોપિયતિ: પર્યુ

પાસનીયઃ પ્રથમંયાવત્પરિણીલનેન તસ્યાદ્યાપિદોષોપલંબો ન
જવતિ ॥ તદુપલંબેતુ સોપિદૂરતો વર્જનીયઃ ॥

અર્થઃ—માટે ગુણવાનનું વંદન કરવું એજ ઠીક છે. પણ કે-
વલ્લ લિંગક્રિયા માત્રને ધારણ કરનારનું વંદન કરવું એ ઠીક નથી.
તેમજ પ્રથમથી જેના ગુણદોષ જાણ્યા નથી એવા પણ ચતિની ઉપા-
સના કરવી. પછી તેનો પરિચય કરતે કરતે શ્રાજ મુધી પણ દોષ
દીઠામાં ન શ્રાવે તો તેની ઉપાસના કર્યા કરવી ને જો દોષ દીઠામાં
શ્રાવે તો તેનો પણ દૂર થકીજ લ્યાગ કરવો.

ટીકાઃ—॥ યદાદ ॥ અમુણિયગુણદોષં પાસિઠં સાદુચેત્તં,
પદમસદ્ભાવાલેદ્દમુસ્સંજયં ચ ॥ પુણવકુસકુસીશ્વત્તિપ્રમુગ્ધુ-
ત્તજાસિં ? વિસવિસદ્દરસંસર્ગિય ઉચ્છેદ તુલ્લેતિ ॥ અથ પા-
શ્વસ્થાદિવંદને કોદોષોયેનૈવં સિદ્ધાંતપ્રતિષેધ ઇતિષેત્ અપદાઃ
કર્મવંધાદિ રિતિબ્રૂમઃ

॥ તદુક્તં ॥

પાસત્યાદૃં વંદમાણસ્ત નેય કિત્તીન નિહારા હોદ્ ॥
કાયકિલેસં પમેવ યુગ્મજતદ્દકમ્મવંધં ચ ॥

અર્થઃ—એવે પાસપ્યાદિકને વંદન કરવામાં શો દોષ છે. જેણે
કરીને એ પ્રકારે સિદ્ધાંતમાં નિષેધ છે. એમ જો તું કહેતો હોય તો
તેનો ઉત્તર કહીએ છીએ જે તેથી અપદા મળે તથા કર્મવંધ પણ
હત્યાદિ દોષ પાસત્યાને વંદવામાં રહ્યા એ તે શાસ્ત્રમાં વર્ણવેલું છે જે

टीका:—ननु जवत्वसदाचारगुरुणां वंदनादयशः क
बंधस्तुकुतस्त्यस्तत्कारणसंक्षेपाद्यज्ञावादिति चेत् न ॥ तद्वदे
तदसत्क्रियानुमोदनेनाऽन्येषामपि बहूनां तद्विषयबहुमानोत्त
दनात्कर्मबंधोपपत्तेः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे असत् आचरण
रनारमां मोटा एवा जे पुरुष तेमनुं वंदन करवायी, अतः
असत् आचरण करनार एवा जे गुरु तेमनुं वंदन करवायी अतः
थाय परंतु कर्म बंध तो क्यांथी थाय कर्म जे ते कर्म बंधनां क
रण एवां जे संक्षेप आदिक तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे ॥
मुविहित एनो उत्तर आपे ठे जे, एम तमारे न बोखवुं केम
एवा असत् पुरुषनुं वंदन करे तो तेनी असत्क्रियानी अनुमोद
थाय तेणे करीने घीजा घणाक पुरुषो ते असत् पुरुषनुं बहु मार
करे तेयी एने कर्म बंधनी उत्पत्ति थाय ठे. ए माटे तेनुं बंध
न करवुं.

टीका:—॥यदाह॥ किं च मंचपसंसा, सुहृत्सीशजपांमिहम्
बंधाया॥ जेजे पमापगणा तेते उपयुद्धियाहोति ॥ किंच तेः सार्धं
संवागमाग्रम्यापियथाक्रममसेव्यतागर्हितत्वापत्त्यादृष्टांतान्यां
निष्ठांतेमुविहितानां निषेधप्रतिपादनात् ॥ यदुक्तं ॥ अमु
छात्रे पद्विः चंपगमाज्ञानकीर्त्तसीते ॥ पातन्याश्वाणमुप
मानानदृष्टमुक्ता ॥ पद्विःकुले वसंतो गच्छन्तीपारोधि गरश्च हो
॥ इयमद्विष्टामुविद्धिया, मज्जि धर्मात्ता कुमीक्ष्या ॥

अर्थ—बळी ते लिंगधारीत संगाथे निवास भात्रनो पण सेद्दांतने विषे वे दृष्टांते करीने निषेध कर्यो ठे. ए वात शास्त्रने विषे कही ठे जे अनुक्रमे असेववापणुं तथा निंदितपणुं प्राप्त पाय भाटे ॥

टीकाः—॥ प्रक्षेपस्तुतेष्वपिनकर्त्तव्यस्तस्यदुर्गतिनिबंधनत्वेनाभिधानात्॥ किंत्वहोकथममीमूढाजवकोटिद्वारापमप्येतज्जिनमतमाणिक्यमासाद्य मुधाहारयंतीति तत्स्वरूपं सानुकंपं विज्ञायन्न विवेकिजिरूपेक्षैव तेषु विधेया.

अर्थः—ने छेपतो तेमने विषे पण न करयो केमजे ते छेपतो दुर्गतिनुं कारण ठे एम शास्त्रमां कळुं ठे ए हेतु भाटे. त्यारे शुं करवुं ? तो, अहो त्या मूढ पुरुषो कोटाकोटि जन्मथी पण दुखे प्राप्त थणवुं जे जिनमत रूप माणिक्य रत्न तेने फोगट दारे ठे. ए प्रकारे ते लिंगधारीतनुं स्वरूप अनुकंपा सहित जावना करता एवा विवेकी पुरुषोए तेमनी उपेक्षा करवी.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ इयरेसु विषयतस्तो, नोकायव्वो जवळिईए सो ॥ नवरं विवक्षाणिज्जो, विहिणा सइधम्मनिरणमिति ॥ तदेवं पार्श्वस्थादि घंदनस्य सुविहितानां ज्ञानादिदानि निमित्ता यवसितमेतद्धीनाचारायतपोऽजायतनमिति ॥

अर्थः—सुविहितने पासण्यादिकनुं घंदन बरबायो ज्ञानादि

गुणनी हानि थाय ठे माटे हीन आचारवाळा यतियो शन
ठे एम निश्चय कर्यो ठे.

टीकाः—अधुनायतनं विचार्यते ॥ तत्रायतनं स्थानं
णानामितीहापिगम्यं अथवा आयस्यतननात्रिरुक्तवि
यतनं ॥ वंदनादिना ज्ञानादिलाजविस्तारकारणमित्यर्थः
तदपिछिधा ॥ अव्यज्जावजेदात्तत्रव्यतो जिनजवन मनि
कृतं विधिचैत्यमायतनं ॥

अर्थः—हवे आयतननो विचार करीए ठीए. त्यांश्चा
एटसे गुणनुं स्थान एम अही जाणवुं अथवा “आय” जे
तेनुं “तन” कहेतां विस्तार करनार माटे आयतन ए प्रकारनो
व्य निरुक्त विधि थकी सिद्ध थयो. एटसे मोटा पुरुषना वन
सिद्ध थयो. वंदनादिके करीने ज्ञानादि लाजना विस्तारुं
ठे, एटलो अर्थ जाणवो. ते आयतन पण धे प्रकारना अव्य
जाव ए धे जेदयी तेमां अव्यथो जिन जवन अनिश्राहत
जिनजवन तथा विधि चैत्य ते आयतन जाणवुं.

टीकाः—अव्ययस्य सतस्तस्य सिद्धांतोक्तविधिप्रवर्तने
जव्यानां ज्ञानादिदृष्टेस्तुत्यात् ॥ अथ कोसोत्रिपिर्यथा
स्यान् विधि चैत्य मित्युच्यते ॥ तत्र निर्माणे विधिः प्रथमं
किंचिदनिहितः ॥ संप्रति निर्माणे तस्मिन् प्रणिष्ठापिते
एवदिग्माग्रमनिधीयते ॥ यदुक्तं श्रीप्रकरणकारेण स्थानं
विधिचैत्यविधिं प्रदर्शयद्भिः

अर्थः—केम जे डव्य स्वरूप जे जिनजवन ते सिद्धांतमां हेला विधिमे करीने थएलुं होय तो तेणे करीने हानादिकनी कृ-
तुं हेतुपणुं थाय ठे. माटे हवे थ्या शंका करी समाधान करे ठे
। ए कीयो विधि ? जेनी प्रवर्तिये करीने ते चैत्य विधिचैत्य कहे-
। य ठे ? तो त्यां कहीए ठीए जे ते चैत्य नीपजाववाने विषे विधि
। ते प्रथमथीज कांडक कह्यो ठे. हवे ते चैत्य नीपजे ठते तथा तेमां
गतिष्ठा करे ठते तेज दिश मात्र थ्या प्रकरणना करनार पुरये बीजा
गोइ भंयातररूपी स्थानमां विधिचैत्यनो विधि देखाकतां थ्या का-
व्य कह्युं ठे जे.

टीकाः—अत्रोत्सृजनक्रमोनचनच स्नात्रं रजन्यां सदा,
साधूनां ममताश्रयोनचनचछोणां प्रवेशो निशि ॥ जातिहानि
कदाप्रदोनचनच श्राद्धेषु तांबूल मित्याह्नाप्रेषमनिधिते विधि-
कृते श्री जैनचैत्याख्ये ॥ इह नखलु निषेधः कस्पचिह्ननादो,
श्रुतविधिबहुमानी त्वग्रसर्वोऽधिकारी ॥ प्रियतुरजनदृष्ट्या-
घात्र चैत्यार्थवृद्धि व्ययविनिमयरदाचैत्यकृत्यादि कार्य ॥
व्याख्या ॥ अत्रेति विधिचैत्ये उत्सृजनानामुत्सृजनाविणां
यत्पादीनां क्रमो व्याख्यानं नद्यादिकारणाधिकारो नास्ति किं-
तदुत्सृजमितिचेत् उच्यते.

अर्थः—थ्या विधि चैत्यने विषे उत्सृज जायक एवा जे
लेंगधारी यति आदिक तेमनो “व्याख्यानतत्पानंदि” इत्यादिक क-
खानो अधिकार नथो. माटे ते उत्सृज केम पयुं एम जोनुं कहेलो
होय तो ते उत्तर बद्दीए ठीए.

ટીકા:—સ્વમતિકલ્પિત માગમોત્તીર્ણતદ્વિસંવાદિ ચા
નુષ્ઠાનં ॥ યદાહ ॥ ઇસ્તુત્તમણુવશ્ઠં સચ્ચંદવિગપ્પિયં. અણુ
વાહત્તિ ॥ કથં પુનરેતદુત્સૂત્રં જિનસદને જાયતે ઇતિ ચેત્તુજ્યતે ॥

અર્થ:—પોતાની બુદ્ધિયે કલ્પેલું અને આગમથી રહિત
જે તે વિસંવાદિ અનુષ્ઠાન તે આગમ વિરુદ્ધ ક્રિયા છે. તે શાસ્ત્ર
કહ્યું છે જે એ પ્રકારનું ઉત્સૂત્ર જિન મંદિરને વિષે કેમ થાય ?
જો તું કહેતો હોય તો તેનો ઉત્તર કહીએ છીએ.

ટીકા:—ગૃહિણા સ્વવિત્તેન દેવવિત્તેન વા જ્ઞાટકાદિ દેવ-
કદેવઙ્ગવ્યવૃદ્ધયે યદેવનિમિત્તં સ્થાવરાદિનિષ્પાદનં ॥ તથા
મહાર્થાનેહસિવિક્રમેણ વહુદેવઙ્ગવિણોત્પાદનાય ગૃહિણા યદેવ-
ધનેન સમર્થધાન્યસંગ્રહણં ॥

અર્થ:—જે ગૃહસ્થોએ પોતાના ધનવત્તે અથવા દેવ ઙ્ગવ્યે
રીને જ્ઞાતું આદિક છે કારણ જેનું ણું દેવ ઙ્ગવ્યની વૃદ્ધિને પ્રેરે
જે દેવ નિમિત્ત સ્થાવરાદિકનું નીપજાવવું પડે તે દેવ ઙ્ગવ્યને વપા-
રવાને દેવઙ્ગવ્યે કરીને જગાઓ વંધાવી જાણાં લેવાં. તેમ વહી સો-
ધાસને વિષે વેચીને વહુ ઙ્ગવ્યની ઉત્પત્તિ કરવા અર્થે ગૃહસ્થ સોકોષ
જે દેવ ધનવત્તે સોધાસમાં ધાન્યનો સંગ્રહ કરવો તે.

ટીકા:—તથા યદેવહેતવે કૃપજાટિકાદિવિધાનં ॥ તથા
શુસ્કશાલાદિપુજાંમુદિશ્ય રાજ્યમાણજાગાધિકરોત્પા-

નાદુત્પન્નેન ડ્રવિણેનયદ્ગૃહિણાદેવપૂજનત્રિધાનમિત્યમેવમા-
રીયુત્સૂત્રપદાંનિ યતિદેશનયાદેવગૃહેઽપિ સંજવંતિ ॥

અર્થ:-વઢી જે દેવને કારણે કુવા વાવ इत्यादिक तथा खेत
त्यादिनुं करुं तथा कोइ वस्तुनी दाण खेवानी गाळाने विपे राजा
न खेवे तेमां कोइ प्रकारनो जाग राखीने अधिक कर वधारवाची
उत्पन्न करेलुं जे ड्रव्य तेणे करीने जे गृहस्थने देव पूजा करवी ते
सर्वे ए प्रकारनां उत्सूत्र पद ठे ते यतिना देशनाए करीने देवमंदि-
रमां एण संजवे ठे पटले थाय ठे.

यदुक्तं ॥ वस्तुतत्पुण्ड्रित्यं यावरपात्रोत्पन्नकरणार्थं ॥ वस्तु-
यगकर उप्पायणाइ धम्मादिगारंमि ॥ अत्र चादिदाब्दाग्निनि-
बलिनयादिमंहातत्र स्थावरनिर्माणशादीनां पटकायादिरंजा-
संयत वासादिना महासावयत्वेन देवनिमित्तं सिद्धाते निपा-
रितत्वाडुत्सूत्रं ॥

જે માટે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે આ જગાએ આદિ શા-
સ્ત્રથી રાત્રિયે નાંદ માંરૂઠો તથા ષઠ્ઠિદાન દેવું इत्यादिकनो एण
संमह करवो. तेमां जे जगाउं बंधाववो तेमां ठकाय आदिकनो आ-
रंज रसो ठे. तथा असंजतिनो निवास घाय इत्यादि कारणावगे महा
सावयपणे देव निमित्त कराववानું सिद्धાંતમાં निवारण करुं ठे ए
हेतु मोटे उत्सूत्र ठे.

टीका:-यतान्यंतरेणापि च जकिनक्षिःस्यद्रव्यव्ययेन चः

निकरुद्धया रात्रौ कैश्चिद्विधियमानस्य निषेधो ज्ञापितः॥
प्रतिष्ठाया अपि रात्रौ निषेधः सूचितः तस्याः स्नात्रपुरःसरत्वात्

अर्थः—ते हेतु माटे चैत्यमां ते लोकोनो पगज नथी
प्रवेश नथी ए प्रकारनुं विधिकृत श्रीजिननुं चैत्य ठे एम
ठे. वळी रात्रिए स्नात्र करवुं तेना दोपनो समूह तो पूर्वे
ठे तेमां “ सदा ” शब्दनो “ सर्वे कालमां ” एम अर्थ करवो
करीने कोशक वखत श्री महावीर स्वामीनुं मोक्ष
स्नात्र आ कालनी रुढीए केटलाक रात्रिये करे ठे तेनो पण
जणाव्यो एटले देखामयो. एणे करीने रात्रिये प्रतिष्ठा करवी
पण निषेध सूचव्यो एटले देखामयो केमजे ते प्रतिष्ठा पण
स्नात्र कर्या पठी थाय ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—तथा साधूनां ममतामदीय मेतज्जिनगृहप्रति
मादिक मित्यादिकानास्ति ॥ गृहस्थस्यैव तन्निर्माणचिन्ता
दावधिकारात्तथाच कथं जिनगृहादेर्यति ममकार विषयता ॥
आश्रयश्च तेषां नास्ति ॥ प्राग्जनिहितदोषकलापात् ॥

अर्थः—वळी ज्यां साधुने ममता नथी एटले आ जि
मंदिर तथा प्रतिमा इत्यादि हमारो ठे इत्यादिरूप ते ज्यां नथी
मजे ए चैत्यादिकनुं निपजाववुं तथा तेनो चिन्ता करवी इत्यादि
कने विषे गृहस्थनोज अधिकार ठे ए हेतु माटे वळी जिनमंजिनी
ममतानो अवकाशज साधुने क्यांथी होय ने ते जिनमंजिनी

नो आश्रय पण क्यांथी होय केमजे पूर्वे चैत्यवास्त करवामां दो-
नो समूह कही आग्या ठीए माटे.

टीकाः—तथा स्त्रीणांप्रवेशोनिशितास्ति ॥ अकासचारि-
त्रदोषप्रसंगात् ॥ तदुक्तं ॥ अजाणसावियाण य अकासचारि-
त्त दोसजावाठ ॥ ठसरणंमि न गमणं दिवसतिजामे निसि-
कहंता ॥.

अर्थः—तथा बढी ज्यां रात्रीए स्त्रीनो प्रवेश तयी ते बात
प्राज्ञमां कही ठे जे.

टीकाः—लोकैपि कुलवधूनां यामिन्यां स्वएहादहिर्नि-
गच्छंतीनां महापवादाजिधानात् ॥ तदुक्तं ॥ स्वगेहदेहर्षी स्प-
ृकानिशि स्त्री यातिया वहिः ॥ होयाकुलस्थिते खोंपात्युलटाकु-
लजापि सा ॥ दंरुनीतावपि कुलयासिकानां निशि स्वसंप्रवहि-
र्निगमे दंरुप्रतिपादनाच्च ॥

अर्थः—लोकमां पण कुलवान स्त्रीउने रात्रिए पोताना ए-
रयी बारणे नीकलवामां मोटो अपवाद घाय एम कसुं ठे माटे ते
हाखनुं वचन जे पोताना घरनो उमरो मूकीने जे स्त्री रात्रीए बार-
णे निकले ठे ते स्त्री कुलवान होय तो पण कुलमर्यादानो खोष कर-
वायी कुलटा जाणवी. एटसे व्यभिचारिणी जाणवी बढी दंरु नी-
तिमां पण कुलवान स्त्री रात्रीए बारणे नीकले तो तेनो दंरु बरसो
धर्म प्रतिपादन कयुं ठे ए देतु माटे.

टीकाः—अतएव यतिवसत्यादौ योपितामेकाकिनीनां वसेप्यनेकावर्णशंकाकलंकानुपंग्गास्कंदितत्वेन प्रवेशस्य निषेधः ॥ एवंच यदा लोकेपि रात्रौ स्त्रीणां गृहनिर्गमो विरुद्धाकावार्त्ता जिनशासने ॥ तस्मात्सर्वथा जिनवेशमनि तेषां योपित्प्रवेशोऽनुचितत्वान्नास्तीति ॥

अर्थ—एज कारण माटे साधु आदिकना नि स्त्री स्त्री दिवसमां प्रवेश करे तो पण अनेक अवर्णवाद थाय, कोइने शंका पडे तथा कलंक आवे इत्यादि कारणथी ए स्थान ठे माटे तेना प्रवेशनो निषेध कर्चो ठे ज्यारे एम ते रात्रिए स्त्रीउने घरथी वारणे नीकळवानो निषेध ठे तो जिन नमां निषेध होय तेनी तो वातज शी कहेवी. ते माटे सर्वथा मंदिरमां रात्रिए स्त्रीउनो प्रवेश अघटित ठे ए हेतु माटे ते चैत्यमां नथी.

टीकाः—जातिज्ञातिकदाग्रहश्चनास्ति ॥ तत्र जातिकदाग्रह एतज्जातीयाएव श्रावका अत्र जगवद् विवस्य दक्षिणादिशि स्नात्राधिकारिणोऽन्यजातीया इत्यादिकः ॥ ज्ञातिकदाग्रह स्मान्निरस्मत्पूर्वजैर्वाकारितमिदं जिनमंदिरं ततोऽस्मत् सगोत्रा एवात्रसर्वस्यामपि देववित्तसमुद्गकादिचिंतायामधिकारिणो नेतर इत्यादिकः ॥

अर्थः—बळी ते विधिचैत्यने विषे जाति संबंधी तथा ज्ञाति संबंधी कोइ जातनो कदाग्रह नथी तेमां जाति कदाग्रह तो पडेने

जातिनाज श्रावक आ जगाए जगवद् विंव संबंधी दक्षिणादिक
मात्र करवामां अधिकारी ठे पण बीजी जातना अधिकारी नथी.
यादि जाति कदाग्रह ए ठे जे अमोए तथा अमारा वृद्धोए आ
जनमंदिर कराव्युं ठे ते माटे अमारा गोत्रनाज आ सर्व देवद्रव्य
जन्मादिकनी चिंता करवामां अधिकारी ठे पण बीजा अधिकारी
थी इत्यादि.

टीका:—सचविधिचैत्ये न संगतः सर्वेशमेव धार्मिकभ्रा-
तृणां गुणवतां तत्र सर्वाधिकारित्वाभिधानादन्यथा जात्यादिनि
श्रयाप्यनिश्चाकृतत्वानुपपत्ते रिति ॥

अर्थ:—ए प्रकारनो जाति जाति संबंधि कदाग्रह विधि
त्यमां नथी, केम जे सर्व धर्मवंत, गुणवंत एवा श्रावकनोज
मां अधिकार ठे एम कहुं ठे ने जो एम न होय तो ए विधिचै-
त्ये पण जात्यादिकनी निश्चाय करीने अनिश्चाकृतपणानी सिद्धि
थाय एटले ए विधिचैत्य अनिश्चाकृत न कहेवाय.

टीका:—नच आदिलोकस्य तांबूलजक्षणमस्ति ॥ जग-
पदाशातनापत्तेः ॥ तांबूलमिति च तंबूलपाणेत्यादि गाथो-
क्तानां पानजोजनादीनां मुपलक्षणं ॥ तयां ॥ गच्छिकायास्तन
मप्पाशातना विशेषस्वाप्तुपलक्ष्यते ॥ इत्येवं प्रकारा आजावि-
धिः ॥ अग्रेषा निधितेकस्यापि यत्पादेर्निधया अधीनतया
विनाकृते विधिहृते धृतोक्तविधि निष्पादिते श्रीजिनचैत्यास्ये
जिनजवन इति ॥

અર્થ:—વઢી ત્યાં શ્રાવક લોકને તાંબૂલ જક્ષણ નથી જે તેથી જગંબંતની આશાતના થાય એ હેતુ માટે તાંબૂલ કરીને સંવોલ પાન इत्यादि ગાથામાં કહેલાં જે પાન તથા શ્યાદિક પણ ઉપલક્ષણથી ગ્રહણ કરવાં. વઢી ગાદી આસન પણ કોઈ પ્રકારની આશાતનાનું કારણ છે માટે તેનો પણ ઉપલક્ષણથી જાણવો. એ પ્રકારની જે આજ્ઞા તે વિધિ જે જગાણ એ આજ્ઞા કોઈ યતિની નિશ્રા વિના કરેલું જે વિધિ એટલે સિદ્ધાંતમાં કહેલા વિધિ પ્રમાણે નિપજાવ્યું જે વિધિ તેને વિષે પૂર્વે કહ્યું તે ન હોય એમ સંબંધ છે.

ટીકા:—તથા इह नखलु नैवनिषेधो निवारणं कस्यापि वंदनपूजनादावुत्सूत्रजापिणां तद्भक्तानां चापिवंदनादिकं विधिभूतां न निषेधः क्रियते ॥ શ્રદ્ધાજંગમાસ્તર્યાદિદોષા પ્રસંગાત્ ॥ શ્રુતવિધિવદુમાની સિદ્ધાંતક્રમાદરવાન્ તુ:પુનરર્થે અગ્રસર્ગે રિતિ: શ્રદ્ધો વા યથાક્રમં વ્યાખ્યાનાદો ચૈત્યર્ચિતાયાં ચાપિક્ષતી યોગ્ય: સિદ્ધાંતવિધિવિધુરસ્ય સાધ્વાદેવ્યાખ્યાનાદો નતત્રાપિ કાર इत्यर्थ: ॥ ત્રિચતુરજનદૃષ્ટ્યાવિધિ પરશ્રદ્ધગ્રયવતુદ્વ દશાગ્ર ચૈત્યદ્રવ્ય વૃષ્ટ્યાદિકં ચૈત્યર્ચિતનં કાર્યં વિધેયં નપો કાકિના નિસ્પૃહેણાપિ ॥ લોકાપવાદાદિદોષાપત્તે રિતિ પ્રામ્ણિક વૃત્તરૂપાર્થ: ॥

અર્થ:—વઢી ત્યાં જગાણ ઉત્સૂત્ર જાપકલું વંદન પૂજન ॥ વિધિને વિષે કોઈને પણ અમો નિષેધ નથી કરતાં, ને વંદનાદિક કરનાર એવા જે તે ઉત્સૂત્ર જાપકના જક લોકો તેમને પણ નિષેધ

थी करता केम जे श्रद्धानो जंग तथा मत्सरनी उत्पत्ति इत्यादिक
 पोषनो प्रसंग थाय ए हेतु माटे. वली सिद्धांतना आदरवाळा जे
 सर्व यतिजन तथा श्रावक ते अनुक्रमे व्याख्यानादिकने विषे तथा
 चैत्य चिंताने विषे अधिकारी ठे एटले योग्य ठे. एटले सिद्धांतमां
 कहेला विधिनुं बहुमान करनार एवो जे यति ते व्याख्यान कर-
 तामां अधिकारी ठे तथा एवो जे श्रावक ते चैत्यनी चिंता करवामां
 अधिकारी ठे ने सिद्धांत विधिवे रंद्धित एवो जे साधु आदिक
 ते व्याख्यान आदि करवामां अधिकारी नथी एटलो अर्थ ठे ने
 पण चार लोकनी दृष्टि एटले विधिने विषे तत्पर एवा प्रण चार
 श्रावकनी दृष्टि ए आ जगाए चैत्य ऊच्यनी वृद्धि आदिक चैत्यचिंता
 ते चारवा योग्य ठे पण एकाकी निस्पृह पुरुषने पण ए कामकरवा
 योग्य नथी शायी के लोकापवाद आदिक दोरनी प्राप्ति थाय ए हेतु
 माटे ए प्रकारे प्रसंगे आयेलां वे काव्य तेनो अर्थ आ प्रकारे करी
 देखारयो.

टीकाः—एवं चैवं विधः सिद्धांतानिहितो विधिर्पत्रवत्-
 ते तद् विधिचैत्य मनिध्याकृतं ऊच्यतथापतनं चोच्यते इति ज्ञा-
 वतथापतनंतु ज्ञानादित्रय प्राजिष्णवः पंचविधाचारचारवः
 सुविहिततावतः ॥ शुभनाशरूपाणां सतां वंदनादिना ज्ञाना-
 नां ज्ञानादिज्ञान हेतुत्वात् ॥

अर्थः—ए प्रकारनो सिद्धांतमां कहेलो जे विधि ते जे ज-
 गाए घरते ठे ते विधिचैत्य अनिध्याकृत ऊच्ययो थापतन कहीए
 नीए. ने ज्ञान घरी थापतननो ज्ञान दर्शन चारित्र ए श्रद्धाके स्तो-

જતા ને પાંચ પ્રકારના જે જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિ-
ત્રપાચાર તથા વીર્યાચાર તેવને શોજતા એવા જે પુરુ-
સાધુ તે ઠે કેમજે શુદ્ધ જ્ઞાવરૂપ એવા ને વંદનાદિક વને જ-
જણાતા એવા જે સત્પુરુષ તેમને જ્ઞાનાદિ જ્ઞાન થવાનું કાલિદાસ
અમાં રહ્યું ઠે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ આંયયણંપિ ય દુર્વિહંદત્વે જાણેય હોય
નાયબં ॥ દર્શનમિજિણહરાઈ જાવંમિ ય હોઈ તિવિહંતુ ॥

ટીકા:—નનુ જવત્વેવં દ્રવ્યજ્ઞાવજેદેના નાયતનસ્વરૂપં તથા
પિ જિનજવનં ન ક્વચિદનાયતનમજિદિતં ॥ સત્યમનોપાધિક-
મનાયતનાયતનયોઃ સ્વરૂપમિદમુદિતં ॥ ઔપાધિકં ત્વનાયતન-
સ્વરૂપ મેવં પ્રતિપાદિત માગમે ॥ યત્ર ગતાનાં જ્ઞાનાદિગ્રંથ-
ધાતો જવતિ તદ્દર્જયેન્મતિમાન્ ॥ અથ કગતાનાં તદ્દસ્યાપા-
દિતિચેકુચ્યતે ॥

અર્થ:—લિંગધારી આશંકા કરે છે જે દ્રવ્યજ્ઞાવ જેદે કઈ
એ પ્રકારે અનાયતનનું સ્વરૂપ હો, તો પણ કોઈ જગાએ જિનજવન દ્રવ્ય-
યતન વહ્યું નથી ત્યારે સિદ્ધાંતી યોગે છે જે એ વાત સત્ય છે પણ દ્ર-
ધિ યદ્ધી યયુંજે અનાયતન ને આયતન એવેનું સ્વરૂપ આ પ્રકારનું
જ્ઞાનને વિષે તેમાં ઉપાધિ અનાયતનના સ્વરૂપનું આ પ્રકારે પ્ર-
પાદન છે જે, જે જગાએ ગયેલા ને જ્ઞાનાદિ ગ્રંથનો વિષાત ધાવ છે
તે સ્થાનકનો બુદ્ધિમાન્ પુરુષોએ ત્યાગ કરવો. ને હવે તું જો
કહેતો હોય જે ક્યાં ગયેલા ને જ્ઞાનાદિકનો વિષાત ધાવ દર્શન

। पूठतो होय तो तेनो उत्तर कहीए ठीए.

टीकाः—यत्र लिंगमात्रधारिणः साधवो वसन्ति यदाहु रोघ-
निर्युक्तौ श्रीजङ्गवाहुस्वामिपादाः ॥ नाणस्त वंसणस्तय च-
रणस्त य जत्थ होइ वाघाज ॥ वज्जिज्वज्जनीरू अणाययण वज्जत
खिप्पं ॥ सुगमा ॥ नवरं यत्रेत्यायतने स्थाने देवगृहादौ ॥

अर्थः—जे जगाए लिंगमात्र धारण करनार सांधु वसे ठे ते उ-
पनिर्युक्तिमां कह्युं ठे श्री जङ्गवाहु स्वामोए जे ज्ञान दर्शन चारित्र जे
जगाए व्याघात एटले नाश थाय तो ते स्थानने अनायतन जाणी
तत्काल त्याग करवो ए प्रकारे ए गाथानो अर्थ सुगम ठे तेमां आ-
ट्युं बिरोप ठे जे यत्र शब्दवने आटलो अर्थ ठे जे जे देवगृह आ-
दिक आयतन स्थानने विषे गये सते ज्ञानादिकनो विघात थाय
एम पद संबंध करवो.

टीकाः—नचा यतनशब्देना लयमात्रमेवोच्यते ॥ तदेवगृह
मिति वाच्यं ॥ आयतनं देवानां ॥ तथा आययणंमि अन्नोगो-
इत्यभिधान कोशागमवचनाज्यां लोके लोकोत्तरे च सामान्य
विशेषाज्यां देवगृहस्याभिधानात् ॥

अर्थ—आयतन शब्दे करीने स्थानमात्र कहीए ठीए एम
जो कहेता होतो ते न कहेवुं केमजे आयतन शब्दे करीने देवमं-
दिर कहेवुं केमजे देवनुं जे स्थान तेने आयतन कहीए ते बात अ-
भिधान कोशमां कही ठे जे देवस्थानक तेने आयतन कहीए तथा
शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जेनो जोग न थाय ते स्थान आयतन क-

हीए. एम अजिधान कोश तथा आगम ए वेनुं वचन ठे ए
माटे लोकमां तथा लोकोत्तरमां सामान्यथी तथा विशेषथी ...
शब्द देवमंदिरना अर्थने कहेनार ठे.

टीका:—अथ किं तदायतनं यत् ज्ञानादित्रयोपधातिनिमित्ति
त्वा दनायतनं जवतीत्याह ॥ जत्थ साहम्मिया वहवे जिनचिन्ता
अणारिया मूलगुणप्पमिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि ॥ स-
धर्मिका लिंगतः समान धर्माणो वहवो जिनवृत्ता त्रष्टाचार
अनार्या मूलगुणप्रतिसेविनो निर्दयतया प्राणातिपातादि प्रस-
क्ता यत्र ते निवसन्ति तदनायतनं ॥

अर्थ:—हवे ते अनायतन ते शुं तो तेनो विचार सखे वे
ज्ञानादि त्रणनुं उपधातक ठे ते अनायतन कहीए एम
कणुं ठे ते वचन जे जे जगाए साधर्मिक एटले लिंगथी समान
धर्मवाळा घणाक जुदां जुदां आचरण करता त्रष्टाचारी अनार्यलो
मूलगुणप्रतिसेवी एटले निर्दय पणे प्राणातिपात आदिकने ति
आसक लोको जे जगाए वसे ठे ते अनायतन कहीए.

टीका:—तथा जत्थ साहम्मिया वहवे जिनचिन्ता अणा-
रिया ॥ उत्तरगुणप्पमिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि सुगमा ॥
नवरं उत्तर गुणप्रतिसेविनोऽगुणवर्षिकादिग्राहिणः ॥ तथा ॥ ज-
त्थ साहम्मिया वहवे जिनचिन्ता अणारिया ॥ लिंगवेस पणि
वृत्ता अणाययणं तं वियाणाहि ॥ सुगमा ॥ नवरं लिंगवेसमा-
त्रेण प्रतिवृत्ता आच्छादिताः प्राकृत लोकैः सुविहितेभ्योऽज्ञद-
माद्य विशेषा इतियावत् ॥ इति यावत् ॥ आन्यतरतः पुनर्म-

सगुण प्रतिसेविनः उत्तर गुणप्रतिसेविनश्च यत्र तदनायतनमिति
गाथा त्रयार्थः ॥

अर्थः—जे जगाए लिंग धरवायी सरखा धर्मवाळा घणा
हेता होय ने तेम जुदा जुदा वित्तवाळा होय ने अनार्यने लिंग
।या वेप ते वेवने ढांकेला ज्यां ठे ते अनायतन क्षेत्र जाणवुं प
गाया सुगम ठे माटे एनी टीका टीकाकारे नथी करो तेमां आटखुं
विशेष ठे जे लिंग तथा वेप तेणे करोनेज ढांकेला ठे एटसे प्राकृत
सोकोए सुविहित मुनिथकी जुदा जाण्या नथी एटसो अर्थ. ए प्र-
कारे बाहेरथी तथा अंतरथी मूलगुण प्रतिसेवि ठे. तथा उत्तरगुण
प्रतिसेवि ठे ते जे जगाए रहेता होय ते अनायतन कहीए एम ए
अथ गाथानो अर्थ ठे.

टीकाः—श्री हरिजिज्ञसुरिजि विवरणे प्रतिपादित इति ॥
अस्य चायमाशयः ॥ नहि रुद्रादिगृह्व स्वरूपेण जिनजवन-
मनायतनं ॥ किंतू पाधिवशात् ॥ उपाधिश्च तत्र लिंगिनिवासः ॥
अतएवोक्तं ॥ यत्र निवसंति तदनायतनमिति ॥ तथा च यदि ते
जिनजवने निवसंति तदा तन्निवासोपाधिकत्वाद् जवति जिन-
जवनस्या नायतनत्वं ॥

अर्थः—जे हरिजिज्ञसुरिए विवरण कर्तुं ठे तेमां प्रतिपा-
कर्तुं ठे तेनो अजिप्राय ए ठे जे शिवमंदिरनी पेठे स्वरूपे क
जिनजवन अनायतन नथी त्यारे गुं तो उपाधिना वशथी अ
तन ठे ने तेमां उपाधि शो. ठे तो लिंगधारीनो निवास ए रूप

धि ठे एज हेतु माटे कछुं ठे जे जगाए लिंगधारी
नायतन कहीए. वळी ते लिंगधारी जो जिन...
जिनजवन पण तेमना निवासरूपी उपाधिथी अनायतन

टीका:—उपाध्यपराधेन स्वरूपतः श्रयणीयत्वात् ॥ दृश्यतेचो पाधिवैगुण्या दुपाधिमत्प्यज्ञोग्यत्वं ॥ यथा जुजंगसंगा चंदनतरोरिति मस्यानायतनत्वमिति ॥ अतएव जगवता नायतनस्वरूपविचारात्परतः श्रायतनविचार प्रक्रमे तन स्वरूपं प्रतिपिपादयिषता प्रथमं ज्ञावंमि न्होइति इत्यनेन ज्ञानदर्शनचा रित्रपवित्रमुनिलक्षणमनोपाधियायतन स्वरूपमभिधाय तन्निवासोपाधिकत्वा यतनत्वं ॥

अर्थ:—उपाधि जे लिंगधारी तेमना आश्रयनुं न करवापणुं ठे माटे ए जिनजवन अनायतन कहीए लोकमां एवुं देसाय ठे उपाधिना दोषयी उपाधिवाळो गुणसहित होय तोपण तेनुं एवुं जेम मरणा संबंधयी चंदनवृक्षनुं ठे तेम माटे जिनजवन अनायतनपणुं थपुं ठे. एज कारण माटे जज्ज्याहुं एवुं अनायतनना स्वरूपनो विचार कर्या पठी. आयतननो विचार करे सने ज्ञावथायतनना स्वरूपने प्रतिपादन करवानी इजाए प्रभावेंमि इत्यादि गाथाए करीने ज्ञान, दर्शन, चारित्र्य ए अशक्य के वदेखा जे मुनि ते ठे सद्धा. जेनुं ने लिंगधारीरूपी उपाधि जेमां वरी

જાવ આયતનનું સ્વરૂપ કહીને તે મુનિ નિવાસરૂપી ડુપાધિ જેમાં
જે તે સ્થાનકને પણ આયતન કહી એ એમ કહ્યું છે તે વચન કહે છે જે.

ટીકા:—જત્ય સાહમ્નિયા વદ્વે સીલવંતા વહુસ્પુયા ॥
ચરિત્તાયાર સંપન્ના આયયણં તં વિયાણાહિ ॥ રત્યનેન પ્રતિપાદિતં ॥
લિંગપ્રવચનાચ્યાં સાધર્મિકાઃ શિલાદિમંતઃ સાધવો યત્ર નિવ-
સંતિ તદાયતનમિતિ તત્ર વ્યાખ્યાનાત્કસ્યદેતોઃ તદુપાધિ-
સન્નિધાના ડુપાધિમતસ્તદ્રૂપતા જવતીતિ જ્ઞાપનાર્થ ॥

અર્થ:—જે જગાએ સાધર્મિક ઘણાં રહ્યા હોય તે કેવા છે
તો શીલવંત છે તથા વહુ શ્રુત છે તથા ચારિત્રાચારવને સહિત છે
એવું જે સ્થાનક તેને આયતન એ પ્રકારનું જાણો. એ ગાથાવને આય-
તનનું સ્વરૂપ પ્રતિપાદન કર્યું, પછી તેનું વ્યાખ્યાન એ પ્રકારનું કર્યું;
જે જે જગાએ લિંગ તથા પ્રવચન એ બે વને સરસા જણાતાને શીલો-
દિ ગુણવાળા સાધુ જે જગાએ રહેતા હોય તે આયતન કહી એ માટે
એ પ્રકારના વ્યાખ્યાન કરવાનું શું કારણ છે તો તે લિંગધારી તથા
તે પ્રકારના સુવિહિત મુનિ તે બે રૂપ જે ડુપાધિ તેના સંબંધથી સ્થા-
ન પણ એ બે પ્રકારનું થાય છે એમ જણાવવા વાસ્તે એ પ્રકારનું
વ્યાખ્યાન કર્યું જે જ્ઞાવાર્થ: જે લિંગમાત્ર ધારીના નિવાસથી જિન-
ંદિરાદિક આયતન ઘટલે આશ્રય કરવા યોગ્ય એવાં સ્થાનક પણ
અનાયતન થાય છે ઘટલે ત્યાગ કરવા યોગ્ય થાય છે ને સુવિહિત
નિવાસથી સ્થાનક માત્ર આયતન થાય છે ઘટલે જવ્ય પ્રા-
શ્રય કરવા યોગ્ય થાય છે.

टीका:—अतएव हरिजङ्गसूरिणा जिनजवनविशेष
 जूजागं निरूपयतातत्पंचाशके कुत्सितलोकाकीर्णपाटकांतर्नि
 ते जिनगृहे साधूना मुपपातेन चारित्रजंगप्रसंगा तत्रतद्वि
 नाज्ञावः प्रदर्शितः ॥

यद्भुक्तं ॥

अएएसंमि न बुद्धी कारवणे जिणहरस्त नय पूया ॥
 सादूषा मणणुवाउं किरिया नासोउ उववाए ॥

अर्थ:—एज कारण माटे हरिजङ्गसूरिए जिनजवनने
 पन करवा योग्य एवो पृथ्वीनो जाग तेनुं निरूपण करती वतत।
 चाशक नामा ग्रंथने विषे कहुं ठे जे निंदित एवा जे सोरु
 सहित एवो जे पानो तेमां निपजावेहुं जे जिनमंदिर तेने वि
 धुनुं आगमन थाय तेणे करीने साधुना चारित्रनो जंग यवानो
 संग आवे ते हेतु माटे ते पानाने विषे जिनमंदिर करवानो नो
 देस्मानयो ठे.

टीका:—नचै तावता तस्य ना नायतनत्वं ज्ञानादिप्रपा
 पातहेतुत्वस्य तद्वदणस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्ध
 मुपाधिदोषा जिनजवनस्याप्यनायतनत्वं ज्ञानादिप्रप
 णस्य तद्वदणस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्धमु
 पाधिदोषाजिनजवनस्याप्यनायतनत्वमिति ॥

अर्थ:—बुद्धी ए वात कही तेणे करीने ते जिनजाननुं
 नायतनपणं न थाव्युं एन नयी त्यारे शुं तो अनायतनपणं
 न ये केमने अनायतननुं ए खदण ठे जे ज्ञानादि प्रपणा वि

जे कारण होय ते अनायतन कहीए ते लक्षण तो ए जिन मंदिर-
रमां पण आव्युं ए हेतु माटे उपाधिना दोषथी जिन जवननुं पण
अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे. इति.

टीका:—अनिश्रानिश्राकृतयो रन्येत रदेत दधिकृतं जिन-
जवनं जविष्यतीति चेन्न तल्लक्षणानुपपत्तेः तल्लक्षण मंतरेण च
लक्ष्यस्य तत्तया व्यवस्थापयितुं मशक्यत्वात् ॥

अर्थ:—प्रतिवादिने कहे ठे के तु एम कहे ठे जे अनिश्रा-
कृत तथा निश्राकृत ए वेमांनु एक आ जिनजवन पण हशे पण
एम तारे न कहेवुं केम जे ए वेनुं पण लक्षण आ जिनजवनमां
मळतुं नथी आवतुं. ने ते लक्षण मळ्या विना लक्ष्य वस्तुनी स्था
पना करवा समर्थ न थवाय ऐटखे जे वस्तुमां वस्तुनुं लक्षण न होय
तेने ते प्रकारनी न कहेवाय लिंगधारीए निवास करेवुं जिनमंदिर
तेमां निश्राकृतनुं लक्षण पण मळतुं नथी आवतुं ने अनिश्राकृतनुं
पण लक्षण मळतुं नथी आवतुं.

टीका:—तथाहि ॥ नैतदनिश्राकृतं ॥ अत्रोत्सूत्रेत्यादिना
प्रागजिद्धितस्य तल्लक्षणस्य विधिरोधसोऽत्र विवक्षितचैत्येऽनव-
रतं प्रवृत्ता सर्वथा तद्विपरीतेनाऽविधिश्चोतसा समूलकापं क-
पितत्वात् ॥

अर्थ:—तेज कहो देखामे ठे जे ए जिनजवन अनिश्राकृ-
त नथी केम जे अत्रोत्सूत्र इत्यादि पूर्वे कथुं जे विधि सहित करवा-

रूप अनिश्चाकृतनुं लक्षण तेनुं आ चैत्यने विषे निरंतर वहन इने
ने सर्वथा लक्षणरहित जे अविधिनो प्रवाह तेणे करीने मूलमांषी
विधि लक्षणनुं जवापणुं ठे हे हेतु माटे.

टीका:—नाप्येतन्निश्चाकृतं ॥ निश्चाकृतं हि तदुच्यते ॥
यत्र देशकालविप्रकर्षादिना सुविहितगुरुशिक्षादिविरहा वैशि-
ष्ट्यातिशयेन देशतः पार्श्वस्थावसन्नादिज्ञाव मापन्नानां शुद्धप्ररू-
पकाणामपि सातलोत्तया तथाविधंविधि मनुपदिशता मप्रवर्त-
यतां च चैत्याद्वहिर्निवासेपि तच्चिन्तापराणां यतीनां निश्चा वर्तते।

अर्थ:—चळी ए चैत्य निश्चाकृत पण नथी केमजे. निश्चाकृत
तो तेने कहीए के जे देश काळना विपरीतपणादिक कारणे करीने
तथा सुविहित गुरूनी शिक्षा इत्यादिकनो जे विरह ते यकी जे
तिशय शिष्यपणुं तेणे करीने तथा देशयकी पासथ्या, उत्तर
इत्यादिक जावने पामेला ने शुद्ध प्ररूपक ठे तो पण साता सुव्ये
विषे खोसपी ठे; ए हेतु माटे ते प्रकारनो विधि मार्गने उपदेश न
करता तथा न प्रवर्तावता ने चैत्ययी वारणे निवास करे ठे तो
ते चैत्यनी चिन्ता करवामां तत्पर एवा जे यति तेनी निश्चा जे
गाए वर्त्ते ठे ते ठे ते निश्चाकृत कहीए.

टीका:—यत्रच श्रद्धानां श्रद्धाशुद्धये सुविहितसूर्यादि
कदाचिद्व्याख्यानं विदधति॥ उत्सन्नावि य तरेयेव त्यादि तयासां
नि समोसरण मित्यादि प्राक्प्रतिपादित यचनात् ॥ नयोक्त-
सहस्रमध्या अद्वैतचले किंचि दुपसन्न्यते.

अर्थः—जे जगाए थावकनी थ्रुआ वधवाने अर्थे सुविहित सूरि पण कदाचित् व्याख्यान करे ठे, 'उसन्नावि' इत्यादि वचन-वने ते वात प्रथम प्रतिपादन करी ठे ए हेतु माटे ए वात सांजळीने खिगधारी शंका करे ठे जे आ कहुं जे खदण तेमांथी कांइ पण आ खिगधारीए निवास करेखा चैत्यमां आवे ठे? त्यारे सुविहित कहे ठे जे कांइ पण नथी आवतुं.

टीकाः—तथाद्वित्व ॥ सर्वदां तर्निवसद्भिरेव पार्श्वस्थादिभिः सकलचिंताविधाना घ्राज्ञानां चात्यंतकुदेशनावसितानां विधि-पथमात्सर्येण तदुत्सादायैव प्रत्यवस्थानाद् दूरोत्सारित सुविहि-तानां तत्र व्याख्यानविधानं ॥ तथा च कथमेतन्निश्चाकृतं स्यात् ॥

अर्थः—तेज कही देखाने ठे जे निरंतर चैत्यमांज निवास करता एवा जे पासण्यादिक ते चैत्य संबंधि कार्याने करे तेमनी अ-त्यंत कुदेशनावने वासित थयेखा एटसे कुदेशना रूप थयेखा जे थावक तेनी मध्ये विधि मार्ग साथे मत्तर घकीज जाऐशुं एम वृद्धि पामतो जे अविधि मार्ग तेने प्रवर्ताववाने अर्थे रक्षा होय ने शुं एवा जे ते खिगधारी तेथी सुविहितनुं व्याख्यान दूर गयुं ते माटे ए केम निश्चाकृत चैत्य कहेवाय.

टीकाः—तस्मादनिधानिश्चाकृतव्यतिरिक्तं विगिजि रप्ता-सितं तृतीयमेतदनायतनाजिधानं चैत्य मन्थुपगतव्यमिति ॥ न-नु नित्यजकिञ्चित्साधर्मिकमंगलचैत्यजेदा एचतुर्विधं चैत्यं सि-द्धांते परिसंख्यायते ॥ जकिञ्चित्स्य निधानिश्चाकृतजेदन हे

त्रिध्यात्पञ्चविधं वा ॥

अर्थः—ते हेतु माटे अनिश्चाकृततया निश्चाकृत ए वेधी
लिंगधारी ए निवास करेलुं त्रीजुं आ अनायत नाम चैत्य ठे एम
त्यां आशंका करे ठे जे सिद्धांतमां नित्य चैत्य जतिकृत
तथा साधर्मिक चैत्य तथा मंगल चैत्य एवा जेदयी चार प्रकार
चैत्य गणाव्यां ठे अथवा तेमां जतिकृत चैत्य निश्चाकृत, अनिश्
कृत एवा जेदे करीने ये प्रकारनुं ठे तेथी पांच प्रकारनां चैत्य ठे

टीकाः—न त्वनायतनाख्यस्य पञ्चमस्य पट्टस्य वाक्चत्त्रि
संख्या न सति ॥ यदि ह्यनायतन मप्यजिप्रेतं स्यात्तदा तदपि नि
त्यचैत्यादिवत् परिसंख्यायेत ॥ न चैवं ॥ तस्माच्चत्वारि पंच
वा चैत्यानि ता ननायतनमिति ॥ यथोक्तं ॥ नीयाइंसुरखोए जति
कप्राइं च जरइसाइणं ॥ निस्तानिस्तकया साहम्मि य संगळाइं
जेति चेन्न ॥

अर्थः—तेमां लिंगधारी एम आशंका करी कहे ठे जे अ
नायतन नामे पांचमुं अथवा ठहुं कोइ जगाए चैत्य गण्युं ठे ने जो
सिद्धांतकारने ए अनायतन चैत्य कहेवानुं होय तो पण नित्यचैत्यादिक
नी पेठे कोइ जगाए गण्युंज होत पण एम तो कोइ जगाए गण्युं
नथी माटे सिद्धांतकारने मते चार प्रकारनां अथवा पांच प्रकार
नांज चैत्य ठे. पण अनायतन नामनुं चैत्य नथी ते शास्त्रनुं वचन
जे नित्य चैत्य देवलोकने विषे तथा जतिकृते चैत्य जरत्यादिक
प्रते विषे निश्चाकृत तथा अनिश्चाकृत तथा साधर्मिक चैत्य तथा
मंगल चैत्य ए प्रकारे ठे तेमां अनायतननुं नामज नथी. इवेमुवि

त एनो उत्तर आपे ठे जे एम तारे न कहेवुं.

टीका:—अन्यतीर्थिकपरिग्रहीतार्ह्यप्रतिमानां वंदनादि निषेधेन तस्याप्यागमे निमित्त्वात् ॥ कथं मन्यथा सम्यक्प्रति प्रतिसमये श्राद्धानां नोमे कप्पइ अन्नतिथियपरिगिहियाणि अरिहंतचेईयाणि वंदितए वा नमंसित्त ए वा इत्यादिना जगवान् जज्जवाहुस्वामी जगवत्प्रतिकृतीनां बोटिकादि परिग्रहीतानां वंदनादिप्रतिषेध मज्झिदधीता ॥ न ह्यनायतनत्वं विना तत्प्रतिषेधा- निधानं शोभां विजार्त्ति ॥ तस्मा दस्त्यनायतनं सिद्धांतानिहित मिति ॥

अर्थ:—केम जे अन्यदर्शनीए ग्रहण करेली जे अरिहंतनी प्रतिमा तेनुं वंदनादिक निषेध कहेवे करीने ते अनायतन चैत्यनुं पण आगसने विषे कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे ने जो एम न होय तो समकित अंगिकार करवाने समे श्रावकने 'नोकप्प' इत्यादि पटखे अन्यदर्शनीए ग्रहण करेखां एवां जे अरिहंतनां चैत्य ते वंदन करवां तथा नमस्कार करवां नथी कल्पतां इत्यादि वचने करी- ने जगवान् श्री जज्जवाहु स्वामि बोटिकादिक अन्यदर्शनी तेमणे ग्रहण करेखां जे चैत्य तेमनुं वंदनादिक ते प्रत्ये निषेध केम कहेत नज कहेत. माटे जो अनायतन चैत्य नज होय तो ते चैत्यना वंद- नादिकनो निषेध कयों ते न शोभत माटे अनायतन पटखे अवंद- नीक एवुं चैत्य सिद्धांतमांज कहेवुं ठे.

टीका:—उक्ते प्वेवांतर्जावा मैतत्पृथगस्ती तिचेन्न तदज्ञा- वात् तथाहि न ताव नित्यचैत्येऽस्यांतर्जावःकृतकत्वेन तद- ज्ञावानुपपत्तेः ॥ विमानजवनसनातनशिष्योद्योगादिप्वेव

टीकाः—नीयाइ सुरलोएइत्यादौ देवकुलिक परिग्रहापु-
 धिवशेना निश्चाकृतादे रपि क्वचित्कदाचि द्नायतनव्यपरेण
 दौपाधिकत्वेन तस्य पृथगपरिसंख्यानात् ॥ यद्वा ॥ तत्पूजा-
 णामेव चैत्यानां संख्यानिधानं ॥ अनायतनचैत्यस्यतपू-
 त्वेन पृथगपाठा तदंतः पाठे तस्याप्येवं प्रतिपधेरन्मंदमेततः ।

अर्थः—नित्यादिचैत्य देवलोकमां ठे इत्यादि वचने
 देवपूजारातुं ग्रहण करवुं ए रूप जे उपाधि ते तो वशयी अति-
 कृतादि चैत्यनो पश क्यारेक कोइ जगाए अनायतन पणाना
 वायी उपाधिक संबंधी करीने तेने जुहुं गएयुं नथी ए हेतु
 अथवा तेमां पूजा करवा योग्य एवां जे चैत्य तेनीज संख्या करी
 ने अनायतन चैत्य तो अपूज्य ठे ए हेतु माटे एनो पाठ जुओ
 ऐसो ठे केमजे जो ते पूजनिक चैत्य जेहुं अपूजनिक जे प्रस-
 तन चैत्य तेनो पाठ जणयो होत तो केटसाक मंद बुद्धिवाझने ।
 सर्व चैत्य पूजनिक मनात ए हेतु माटे जावार्थः पांच प्रकारनां
 पूजनिक ठे ने उहुं लिंगधारीए ग्रहण करवुं अनायतन चैत्य
 अपूजनिक ठे ।

टीकाः—एक सूत्रनि विष्टानां सदृवा प्रवृत्तिः सदृवानि-
 त्तिरिति वेयाकरण न्यायात् ॥ तस्मात् इत्येते विशेष प्रतिप-
 पेतेन्यस्तस्यपार्यकपा निधान मितिनागमोक्त चैत्य संख्या वि-
 : रोपयति ॥

अर्थ—नेजे एक सूत्रमां देखामेजां तेमनी प्रवृत्ति तथा निवृत्ति
ते वे संघाथे ज थाय एम व्याकरण जणेजा विद्वान लोकोनो न्याय ठे ए
हेतु माटे एटले पूज्य तथा अपूज्य ए वे प्रकारनां चेत्य एक सूत्रमां
संघाथे गणाव्यां होय त्यारे सर्वे पूज्य थाय अथवा सर्वे अपूज्य
थाय माटे पूजवा लायक पांच प्रकारनां चेत्य एक सूत्रमां गणाव्यां
ने ठहु अपूज्य जे लिंगधारीए ग्रहण करेहुं अनायतन चेत्य ते जुहुं
गणाव्युं माटे ते पूज्य चेत्यथी अपूज्य चेत्य जुहु गणावतां शास्त्रमां
कहेली जे पांचनी संख्या तेनो विरोध नहि थावे.

टीका:—जन्वेतावता कुतीर्यपरिग्रहीताईद्यन्यानां सिध्य-
त्वनायतनत्वं ननु स्वयूप्यशर्भस्यादिरिग्रहीताना मिति चेन्न-
तेषामपि सिद्धांतोक्तेना जावग्रामत्वेन तथात्वसिद्धेः ॥

अर्थ:—लिंगधारी आशंका करे ठे जे था जे तमोए कसुं
तेणे करीने कुतीर्यिक पुरुषोए ग्रहण करेलां जे अरिहंतनां चेत्य तेनुं
अनायतनपणुं सिद्ध थाय पण पोताना युधना एटले पोताना वर्गना
जे पासप्यादिक तेमणे ग्रहण करेलां जे चेत्य तेमनुं अनायतनपणुं तो
नयी त्यारे सुविहित मुनि उत्तर थापे ठे जे जो एम तमारे कहेया-
नुं होय तो ते न कहेहुं केम जे सिद्धांतमां जावग्राम कहेया ठे तेणे
करीने ते लिंगधारीए ग्रहण करेलां जे चेत्य तेनुं पण अनायतनपणुं
सिद्ध थाय ठे.

टीका:—ननु कोपं जावग्रामोनाम यदजावात्प्रतिमाना म-
नायतनत्वं प्रसाध्यते जवतेति चेत् ॥ उच्यते ॥ ज्ञानदर्शनवा-

रित्राणि जावग्रामो येज्योवा ज्ञानादीनामुत्पत्ति रिति ॥ अथ
ते येज्यो ज्ञानाद्युत्पादः ॥ अवहित्ती जूय श्रूयतां ॥

अर्थः—लिंगधारी पूठे ठे जे ए जावग्राम कीयो के
बिना प्रतिमानुं अनायतनपणुं तमो सिद्ध करो ठे ह्वे सुनि
बोल्या जे जो एम तमे कहेता होतो तेनो उत्तर कहीए ठी
ज्ञान दर्शन तथा चारित्र ए जावग्राम ठे जेथी अथवा जेथी इ
दिकनी उत्पत्ति थाय ते जावग्राम कहीए ह्वे लिंगधारी पूठे
जेथी ज्ञानादिकनी उत्पत्ति थाय एवा ते कोण ठे त्यारे सुनि
बोल्या जे तुं सावधान थइ सांजळ उत्तर आपीए ठीए.

टीकाः—तीर्थकर मनः पर्यायावधिज्ञानिन श्रतुर्दशदश
नवपूर्वधराः संविज्ञास्तत्पाक्षिकाश्च सारूपिणो ग्रहीताणुव्रताः
प्रतिपन्नसम्यक्त्वाश्च श्रावकाः अर्हत् प्रतिमाश्च ॥ तीर्थकरा-
दयो हि देशनादि छारेण ज्ञव्यसत्त्वानां ज्ञानाद्युत्पादहेतुत्वेन
जवंति जावग्रामः ॥

अर्थः—जे तीर्थकर तथा मनः पर्याय ज्ञानि तथा अवि-
ज्ञानि तथा चउद पूर्वधारी तथा दश पूर्वधारी तथा नव पूर्वधारी
तथा संविज्ञ तथा तेमना पक्षपाति तथा सारूपी तथा ग्रहण कर्तुं
ठे अणुव्रत ते जेमणे तथा ग्रहण कर्तुं ठे समकित जेमणे एवा जे
श्रावक तथा अरिहंतनी प्रतिमा तथा तीर्थकरादिक पण देशना-
दिक छारे ज्ञव्य जीवने ज्ञानादिकनी उत्पत्तिनुं कारण ठे ए हेतु
सादे जावग्राम ए सर्वेने कहीए ठीए.

टीका:—नन्वेवं तर्हि फलितमस्माकं मनोरथपादपे न॥ ती-
र्थंकरादिवत्प्रतिमानामपि ज्ञावग्रामत्वेनाऽनायतनत्वासिद्धे रि-
तिचेन्न सम्यगुद्दष्टिपरिग्रहीताना मेव तासां ज्ञावग्रामत्वप्रति-
पादनात् ॥

अर्थ:—खिगधारी वोख्या जे ए प्रकारे ज्ञावग्राम कहेता
होतो अमारा मनोरथ रूपी वृक्ष फळवाळुं थयुं. पटले
अमारुं धायुं तेज तमारा कक्षामां आव्युं. जे तीर्थंकरादिकनी
पेवेज प्रतिमाने पण ज्ञावग्रामपणुं प्राप्त थयुं माटे अनायतन चैत्य-
नी वात अस्तिरु थई एटले खोटी थई, हवे सुविहित घोले ठे जे
एम तमारे न घोखुं केम जे समकित दृष्टिवाळा पुरुषोए प्रदण
करेली जिनप्रतिमानेज ज्ञावग्रामपणानुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे
खिगधारीए निवास करेलां चैत्यनुं अनायतनपणुं सिद्ध पाय ठे.

टीका:—अथ कथंचित् मिथ्यादृष्टिपरिग्रहीतानां तासां
तद्वज्रवति ज्ञानायज्ञावादिति चेन्न तदज्ञापि तासां वीतरागत्व-
खिगदर्शनेन कस्याचि त्सम्यक्त्वाद्युत्पादात् ॥

यदुक्तं ॥

दक्षिततमस मुचै र्नास्वतो यस्य विवं
गतमस मपि दृष्टेर्नाखिकानां विबोधं ॥

प्रजनयति रजोनि र्धूसराणां नराणां

त्रिजगति स नमस्यः कस्य न स्याज्जिर्नेदः ॥

અર્થ:--હવે લિંગધારી બોલે છે જે મિથ્યાદૃષ્ટિ કરેલી જે પ્રતિમા તેને કોઈ પ્રકારે જાવગ્રામપણું નથી. કેમ જ્ઞાનાદિકનો અજ્ઞાવ છે એ હેતુ માટે એમ જે તમો કહોતો તે કહેવું. કેમજે તે પ્રતિમાઈને જાવ ગ્રામ પણું નથી તોપણ પણાનું ચિહ્ન દેખવે કરીને કોઈને સમક્ષિત આદિક ગુણની જાણ લેવાય છે. એ હેતુ માટે, માન્ય છે જે કારણ માટે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે અજ્ઞાન અંધકારની નાશ કરનાર અને દેદિપ્યમાન અને સ્વસ્તિ એવી જે જગવતની પ્રતિમા તે જેમ સૂર્ય દૃષ્ટિનો પ્રકાશ કરે છે રજોગુણ વગેરે મલીન થયેલા પુરુષોને અજ્ઞાન અંધારું દાઢીને વીધે ઉત્પન્ન કરે છે એ જિનરાજ ત્રણ જગતમાં કયા કરવા યોગ્ય નથી ? સર્વને નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:--તતશ્ચાયુ ધૃતમિતિવત્ કારણે પ્રતિમા સ્વરૂપે જ્ઞાન દિલ્લક્ષણકાર્યોપચારેણ તાસામપિ જાવગ્રામત્વ મુપપત્સ્યત ઇતિ ચેદ્વ ॥ એવં સતિ નિહવાદીના મપિ જાવગ્રામત્વાપત્તે સ્તેષામપિ પ્રશાંતરૂપક્રિયાદિદર્શનેન કસ્યચિત્ સમ્યક્ત્વાદ્યુત્પત્તેઃ ॥

અર્થ:--તે હેતુ માટે ધૃત છે તેજ આયુષ્ય છે ઇટલે વૃત્ત રૂપી કારણ થકી આનંદરૂપી કાર્ય ઉત્પન્ન થાય છે એવા જેમ ન્યાય લૌકિક શાસ્ત્રમાં છે તેમજ પ્રતિમા રૂપી કારણ દેખવાથી જ્ઞાનાદિ સ્વરૂપ જે કાર્ય તેની ઉત્પત્તિ થાય. એ પ્રકારે ઉપચાર માત્રે કરીને તે પ્રતિમાને પણ જાવ ગ્રામપણું ઉત્પન્ન થશે. એમ જો તમે કહેતા હો તો તે ન કહેવું એમ સુવિદિત બોલે છે. જે એમ કહીએ તો નિહવાદિકને પણ જાવગ્રામપણું પ્રાપ્ત થાય કેમ જે તેમનું પણ પ્રશાંત

પ્ર ક્રિયાદિક દેખવાથી કોઈકને સમક્ષિતાદિકની ઉત્પત્તિ ઘટે
રહેતુ માટે.

ટીકા:—નચેદમિદં જગતોપિ સર્વેરેવ જિનમતવર્તિનિર્જિર્નિહ
વાના માજ્ઞાવાહ્યત્વેના જ્ઞાવગ્રામતયા વર્જનીયત્વાન્યુપગમાત્ ॥
એવં નિહવોદાદરણેન પ્રતિમાનામપિ મિથ્યાદૃષ્ટિપરિશ્ચીતાના-
મજ્ઞાવગ્રામત્વેન વર્જનીયત્વ મન્યુપેયમ્ ॥

અર્થ:—સુવિદિત કહે છે કે એ પ્રકારનું જે તમારું કહેવું તે
તમારે પણ વહ્નજ નથી ને સર્વે જિનમતવાળા પુરુષો એમ જાણે
છે જે નિહવ પુરુષો પરમાત્માની આજ્ઞાથી બાહિર છે એ દેતુ માટે
અજ્ઞાવગ્રામપણું એમાં રહ્યું છે તેણે કરીને ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે એમ
સર્વે જાણે છે. એ પ્રકારે નિહવ પુરુષોના દૃષ્ટાંતે કરીને મિથ્યા દૃષ્ટિ
ગ્રહણ કરેલી જિન પ્રતિમાને પણ અજ્ઞાવગ્રામપણું છે એ દેતુ માટે
વર્જવા યોગ્ય છે એમ જાણવું.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ ચિત્રં નિસર્ગસુજગાપિ પરિમદેણ, મિ-
થ્યાદૃશાં જગવતઃ પ્રતિમા તથાપિ ॥ સમ્યગ્દૃશાં પ્રણમનાદિ-
વિધા વજ્ઞાવગ્રામત્વતો જગતિ નિહવવદ્વિદેયા ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે સ્વજ્ઞાવ ચક્રીજ સુંદર
એવી જિન જગવંતની પ્રતિમા જે તે મિથ્યા દૃષ્ટિના પરિમદ માત્રે
કરીને પણ તે પ્રતિમાજ તે સમ્યગ્ દૃષ્ટિ પુરુષોને નમસ્કાર કરવા આદિ
વિધિને વિષે અજ્ઞાવગ્રામને ઉત્પન્ન કરનારી છે માટે તેનો નિહવની
વેઠેજ ત્યાગ કરવો.

૧. શ્યાદ્દષ્ટિપરિગ્રહીતાર્હત્પ્રતિમાનાં નાયતનત્વં સિધ્યતીત્રિ
 ૨. એતેન“પરતિસ્થિપરિગ્રહિએ મુતું અરહંતચેડે સેસે અવંદમાણે
 ૩. રંચિયારિહો હોઈ”તિ વિશેષકલ્પચૂર્ણો સૂત્રમિદ મધીયત્તિય
 ૪. શ્ચિહ્યતે ॥ તદ્ગ્રામ્યજનવિપ્રલંબનમિતિ મંતવ્યં ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે જગવાન્ શ્રી કલ્પજાપ્ય તેનો અર્થ
 ચાર કરવો તેણે કરીને મિથ્યા દષ્ટિએ ગ્રહણ કરેલી જે અર્થ
 પ્રતિમા તેનું અનાયતપણું કેમ સિદ્ધ નથી એતો અનાયતનજ
 જે સર્વ કલ્પ તેણે કરીને જે કેટલાક જે વિશેષકલ્પચૂર્ણને
 પરતિસ્થિ એ પ્રકારનું સૂત્ર જણે છે તે અણસમજુ મૂર્ખ લોકને
 સારુ જણે છે એમ જાણવું એટલે લિંગધારીન પોતાનાં ચૈત્ય વંશ
 વાને તથા અજાણ લોકને ઠગવા સારુ પોતાના કપોલ કાઠ
 એવા જૂઠા પાઠ તેમાં જેઠવીને જણે છે તે પાઠનો એ અર્થ છે જે
 તીર્થિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેને મૂકીને શેષ રહ્યાં જે ચૈત્ય
 ધંદન કરતો સતો સંસારપારને પામે છે એ પ્રકારના પોતાને ગમ
 ધીજા સૂત્રથી વિરુદ્ધ પાઠ જણીને જોઢા લોકને જમાવે છે.

ટીકા:—અથ વિધ સૂત્રસ્ય તત્ર ક્વાપ્યનુલ્લંઘાત્ ॥ જા સમિ
 જાવિયાત્ શ્યાદિ કલ્પજાપ્યવિરોધાચ્ચ મિથ્યાજિનિવેશન ચ સ
 કપોલશિલ્પિકલ્પિતૈ રેવં વિધપાઠૈર્મુઘજનવ્યામોહને મહા
 પાપપ્રસંગાત્ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારનું સૂત્ર તે અંધમાં કોઈ જગાએ દીગમ

आवतुं नथी ए हेतु माटे ने वळी 'जा तम्मि इत्यादिक जे कल्पना-
प्यनु वचन तेनी साथे विरोध आवे ठे ए हेतु माटे ने वळी मि-
थ्याजिनिवेशे करीने पोताना कपोल कल्पित ए प्रकारना जूवा
पाठ कळपीने अशसमजु जोळा लोकने मोह उपजाववे करीने ते
लिंगधारीजने महा पापनो प्रसंग प्राप्त थाय ठे.

टीकाः—नन्वेतावता पि प्रबंधेन तदवस्थमेव पार्श्वस्थादिप-
रिग्रहीतचैत्यानामायतनत्वं ॥ परतोर्यिकानामेव मिथ्यादृष्टित्वा-
त्पार्श्वस्थादीनां च स्वपूष्यत्वेन तदज्ञावा दिति चेन्न ॥ तेषामपिसि-
द्धाति मिथ्यात्वप्रतिपादनात् ॥

अर्थ—लिंगधारी बोले ठे के तमे थाटलो वधो वातनो प्र-
बंध रच्यो, तेशे करीने जे अमारी वात हती तेनी तेज सिद्ध रही.
केमजे पासत्यादिके ग्रहण करेलां जे चैत्य तेनुं आयतनपणुं ठे ने
जे अन्य दर्शनी ठे तेज मिथ्यादृष्टि ठे ए हेतु माटे ते पासत्या-
दिक तो स्वदर्शनी ठे तेशे करीने तेमने मिथ्यादृष्टि न कहेयाप
ए हेतु माटे सुविहित बोले ठे जे एम तमे कहेता हो तो ते न क-
हेवुं केम जे सिद्धांतमां तो ते पासत्याने पण मिथ्यात्व रूपे प्रांतपा-
वन कर्पा ठे माटे.

टीका—तथा छुपदेशमालायां ॥ सावज्जजोगपरिवज्जपा-
इ सव्वुत्तमोज्झिधम्मो ॥ बीओसावग्गधम्मो तइओ संविग्ग पस्सपदो.

अर्थ—तेहीज पात उपदेश मालामां कही ठे जे सावज

થયું ને તેમણે દેખાન્યો જે સર્વે આ કાઠની રુઢીએ પ્રત્યક્ષ માર્ગે
તેને સંસાર માર્ગપણું છે તેણે કરીને અનાયતનપણું થયું તેજ કારણ
માટે એ પ્રકારનો મહા મોહ અંધકારનો મહિમા છે જે કારણ માટે
સકલ જાવને પ્રગટ કરી દેખાન્યારને અજ્ઞાન અંધકારને નાશ કર
નાર એવું જગવદ્ધચન એ પ્રકારે ઉદય પામે સતે પણ જે મૂઢ પુરુષ
નાં વિવેકરૂપી લોચન ઉઘમ્મતાં નથી. અજ્ઞાન અંધારું જતું નથી
પણ મહા મોહ મહિમા દેખાય છે.

ટીકા:—અથવા તામસાનામિયમેવગતિઃ ॥ કિંચ પંચક
રૂપેપિ પ્રશ્નપૂર્વમનાયતનદેશપરિહારેણાયતનદેશવિહારક્રમે
તિપાદયતાજાગ્યકારેણ ॥ જહિયંતુઅણાયયણાનહુંતિકેપુણ
ણાયયણાજણિયા ॥ સાહમ્મિજિન્નચિન્તા મૂલૂત્તરદોસપન્નિસેવી ॥
પણદિં જો દેસો આજ્ઞો તદ્ય અન્નતિત્થિર્હિ ॥ મઘંપવાત્તગામો
પુલિંદેદેસાઅણાયયણા ॥ इत्यादिना सुविहितानां देशस्यापि प
र्श्वस्यादિકुदेशनानिविरुनिगमितस्याऽनायतनत्वमुपदर्शितं ॥
किंपुनः सतत तन्निवासदूषितस्य जिनजवनस्य वक्तव्यं ॥ ५
रंतत्वात्तत्संसर्गस्येति ॥

અર્થ:—આ ટીકાનો જાવાર્થ ઉપર આવી ગયો છે માટે તે
જૂદો નથી લખ્યો.

ટીકા:—નનુ જવત્યેવં જિનચ્છાનાયતનલસિદ્ધિર્પદિ
જાપસાદ્મિયાદ્યાદોષપ્રેતિ જિનચ્છાદા વિત્યયમયઃ સ્યાત્ત
તેવં કિંનુયત્રેતિમગદો ॥ તથાચતદેવતહાસાંકિતચાદનાયતન

न जिनजवन मिति चेन्न ॥ नाणस्सदंसणस्सय इत्यादौ यत्रेति
जिनगृहादावि त्यायतन इति वृत्तिकृद्ब्याख्यानेनैकप्रकमात् ॥
जत्थसाहिम्मिया इत्यत्रापि तदर्थानुवृत्तेर्यत्रे त्यायतन इति
व्याख्यानस्य न्याय प्राप्तत्वान्न यत्रेति मठादा वित्यर्थः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे ए प्रकारे जिन वृ-
त्ती अनायतनपणानी सिद्धि थाय ठे पण जे 'जत्थ साहिम्मिया'
त्यादिक गाथाने विषे यत्र ए शब्दनो जिन गृहादिक ए प्रकारनो
ए अर्थ होय. अपितु न होय त्यारे शो अर्थ होय तो यत्र शब्दनो
मठादिक ए प्रकारनो अर्थ यशे त्यारे ए जिनजवन तेमना निवासे
नहि यशे तोपण अनायतन नहि थाय त्यारे सुविदित बोल्या
मे एम तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे 'नाणस्सदंसणस्सय'
इत्यादि स्थळने विषे यत्र कहेतां जे आयतनने विषे एम वृत्ति क-
नारे यत्र शब्दनी व्याख्या करी ठे तेनी संघाथे ए यत्र शब्दनो
पण एक प्रक्रम ठे ए हेतु माटे 'जत्थसाहिम्मिया' ए जगाए पण
जेज अर्थनी अनुवृत्ति आवशे ए हेतु माटे यत्र कहेतां जे आय-
तनने विषे ए प्रकारनी व्याख्या करवी एज न्याय प्राप्त अर्थ पयो
ठे माटे यत्र शब्दनो मठादिरूप अर्थ नहि थाय.

टीकाः—जवतुवायत्रेतिमठादौ तथापि किंमठादावेववसंति
अहोमठादावपीति विकल्पयुगलं जवन्मनोरथपथमघनपटिष्टमु-
त्तिष्ठते ॥ तत्र यद्याद्यः पक्षः स्तदाजवतोवाङ्मनसविसंवादेन
चेत्यवासान्युपगमजंगप्रसंगः इतरथा मठादावेवेत्यवधारणा-
नुपपत्तेः ॥

આગ્રહ ત્યાગ કરો, ને તે ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવાને રચ્યાં એવાં તિ
 દના જે સ્થલ તેને મૂઠમાંથી ઉઠેલી નાલો ને અપ્રમાણિક એ
 ચૈત્યવાસનું અંગિકાર કરવાપણું તે રૂપ જે મૂલ તેણે કરીને
 માણિકપણું ઠે એ હેતુ માટે મહાસાવચ નિવાસરૂપ જે મઠવાસને
 અંગિકાર ત્યાગ કરો ને આધાકર્માદિક જે સકલ દોષ તેણે રાખી
 એવો જે પરચહવાસ તેણે કરીને સુવિહિતપણું અંગિકાર કરો.

ટીકા:—તસ્માદુક્તનીત્યાયત્રેતિ મઠાદાવિત્યર્થાનુપરતે
 ર્થવાવૃત્તિકૃદ્યાશ્ચાન મેવસાધીય ઇતિ ॥ એવંચવનિશપિશિ
 તોપમાનેન જિનર્થિવ સ્થાનાયતનત્વસિદ્ધેર્યુક્તમુદિતં ચનિશ
 પિશિતવાર્ધિવમાદર્શ્ય જૈન મિતિ ॥ સાંપ્રતંપ્રકૃતમુપક્રમ્યતે ॥

અર્થ:—તે કારણ માટે કહી એવી જે નીતિ તેણે કરીને પ
 એ શબ્દનો જે અર્થ તે મઠાદિરૂપ નહિ થાય માટે જેમ વૃત્તિકાર પ
 પૂર્વે વ્યાખ્યાન કર્યું છે તેમજ અતિશય શ્રેષ્ઠ છે માટે વનિશ માંસ
 જે જિનર્થિવને ઉપમા લીધી તેણે કરીને જિનર્થિવનું અનાયતન
 જે સિદ્ધ કર્યું તે યુક્ત કહ્યું. હવે વનિશ માંસની પેઠે જિનનું શિ
 દેલાનીને લોકને લિંગધારી ઠગે છે એ પ્રકારનું ચાલતું પ્રકરણ
 હીંચ ટીંચ.

ટીકા:—તથા તત્તાગ્રાજિનનામધેયેન જગવજ્ઞાંગાગારાદિ
 નિમિત્તમેતે નિર્માણ્યંતે નાસ્મત્રિમિત્તમિતિ વ્યવદેશેન રૂપરૂપાન્
 રુચિરરચનયાદૃદ્યંધતયાચ મનોહરાકારાન્ અપચરકાચંતરંદાઃ
 પ્રવાનસ્યવિદેષાસ્તતો ઇંદ્રસ્તાન્ ॥

अर्थः—बळी जिनना नामवने एटखे आ तो जगवत संवं-
री जंमार घर ठे इत्यादि निमित्ते आ निपजावीए ठीए पण अ-
मारा निमित्ते नथी निपजावता. ए प्रकारना मिपवने सुंदर रुपवा-
झा ने सुंदर रचनाए सहित ने दृढ बंधपणे मनोहर एवा उरमा एटखे
अंतर्धर मठ स्थानविशेष त्यार पठी ए पदोनो छंछ समास करवो.

टीकाः—स्वेष्टसिद्धौ वयमेष्वाजन्म सुखेन वत्स्याम इत्या-
त्माजिमतनिष्पत्तये विधाप्य कारयित्वा तेहि शठाः स्वनिमित्तम-
पवरकादीन्निष्पादयंति॥ मुग्धाश्चजानते जिननिमित्तमित्यहो ए
तेषां जिनजक्तिरिति तेपु रज्यंते तैश्चोपजीव्यंत इति वंचनप्रकारः॥

अर्थः—ते थोरकाने पोतानी इष्ट सिद्धिने थर्थे एटखे वां-
ञ्चित साधवाने थर्थे एटखे आ स्थानने विषे थापणे जन्मारा मुधी
सुखे नियास करीशुं ए प्रकारे पोताना मतनी सिद्धिने थर्थे करा-
वोने तेशठ पुढप एटखे क्षिगधारी पोताना निमित्ते ए प्रकारना सु-
वर रहेवाना थोरमा निपजावे ठे ने जोळा लोको एम जाणे ठे जे
जिन निमित्त आ निपजावे ठे माटे अहो आतो मोडुं आधर्य जे
आ मुनिओने आ प्रकारनी परमात्मानो जक्ति ठे एम धारीने ते-
मने विषे रीऊ पामे ठे ने तेवा जोळा लोकोवने ते क्षिगधारीउनी
आजीविका चाखे ठे ए प्रकारे तेमने ठगवानो प्रकार ठे.

टीकाः—तथा यात्राः पित्राणुद्देशेन जवज्जिराष्टाहिकाः
कर्तव्याः ॥ अमुष्मिन्वा मासादावमुनाश्राद्धेन श्रीमतात्र देव-
एहे यात्राः कृतास्तस्माज्जवज्जिरपि तथैव विधेयाः ॥ तथा स्नात्रं

ટીકા:—નિશાજાગર ઉપસર્ગ વર્ગોપશમનાય પ્રવચનો-
વતાદીનાં પુરતોવલ્યાદિસ્થાપનગીતવાચલાંસ્યપુરસ્સરં સંસ્ક-
રાત્રિજાગરણં તતોદ્ધઃ ॥ આદિગ્રહણાદન્યેષામપિશાંતિકપૈ-
ષ્ટકાનાં સંગ્રહઃ ॥ તદાદીનિ ઠલાનિ ઠદ્ધાનિ લોકોપજીવનાંય-
માગમાનજિહિતત્વેન વિલોઝનનિમિત્તાનીતિ યાવત્ ॥

અર્થ:—રાત્રિ જાગરણ એટલે ઉપસર્ગના સમૂહને સમા-
વાને અર્થે પ્રવચન દેવતાદિકની આગલ વલીદાન આદિકનું સ્ત-
પન કરવું તથા ગીત વાચ નૃત્યપૂર્વક સકલ રાત્રિનું જાગરણ કરું-
ત્યારપછી એ પદોનો ઇંદ્ર સમાસ કરવો. આદિ શબ્દના ગ્રહણ કર-
વાથી વીજા પણ શાંતિક પૌષ્ટિક સ્તોત્ર પાઠમંત્ર તે પણ ગ્રહણ ક-
રવા ઇત્યાદિક ઠલ લોક થકી પોતાની આજીવિકા કરવાને કાર-
ણે છે એટલે એ સર્વ ઉપાય શાસ્ત્રમાં નથી કહ્યા તે કરે છે માટે છો-
કને લોચાવવાનાં નિમિત્ત કારણ છે એટલે અર્થ.

ટીકા:—તે: કરણજૂતે શ્વશબ્દઉક્તવચનપ્રકારસંમુદયે
શ્રદ્ધાશુર્વિવેકવિકલધર્મેષ્ટાવાન્ ॥ વિવેકિનોહિ પ્રાયેણ નૈવ
વિધે: પ્રતારયિતું પાર્યંતે નામત: સંજ્ઞામાત્રેણ જૈનેર્જિનદેવતેર્નતુ
ક્રિયયા ત્રષ્ટાચારત્વાત્તેષાં તેન લિંગિજિરિત્યર્થઃ ॥

અર્થ:—ચ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સર્-
ગવાના પ્રકારે કરીને કેવલ નામ માત્રવચને જૈની કહેવાતા ધર્મ
ક્રિયાઓ નહિ. કેમ કે તે ત્રષ્ટાચારી છે માટે એવા જે પણ લિંગધારી
પુરુષો તે વિવેક રહિત ને ધર્મની ડગવાળા ને શ્રદ્ધાશુર્વિવેક લોચાવે

એ ઠે ને જે વિવેકી લોકો ઠે તે તો વહુધા એ પ્રકારના ઉપાયવેને
ઝગાતા નથી એટલો અર્થ ઠે.

ટીકા:—શૈઃ પ્રપંચપ્રપંચનચતુરેઃ ઠલિતઠ્ઠેત્યુપમાનં ॥
યથા ઠલિતઃ શાકિન્યાદિનિર્વશીકૃતસ્તથાવિધચેતન્યરાદિત્યાત્
સુખેનં વેંચયિતું શક્યતે તથાયમેવ જનઃ શ્રાઙ્લોકો હાફિતિ વિ-
પાદે વંચ્યતે વિગ્રલન્યતે ॥ મહાનયમસ્મચેતસિ વિપાદોયઙ્લર્મા-
ધિલોકોપૂર્તઃ સ્વાયં વંચયિત્વાદુર્ગતો પાત્યત ઇતિ ઘૃનાર્થઃ ॥૨૧॥

અર્થ:—પ્રપંચનો વિસ્તાર કરવા ચતુર એવા લિંગધારી ઠાઠ
પુરુષો તેમણે એ લોક ઠલ્યા હોય ને શું એમ ઉપમાન થયું એટલે
જેમ ઠલેલો એટલે જેમ શાકળી આદિકે વશ કરેલો હોય તે પોતાનું
જેવું ચેતનંપણું હતું તેણે રહિત થયો તેથી તે સુખે ઠેતરવા યોગ્ય
ઘાય. તેમ આ શ્રાવક લોકને પણ ઠેતરે ઠે. હા આ તો મહા સેવ
જોરેલી ઘાંત ઠે આ તો અમારા ચિત્તમાં મોટો વિપાદ આવે ઠે જે
ધર્મના અર્થી પ્રાણીઝને પૂર્ત લોકો પોતાના સ્વાયંને અર્થે ઠેતરીને
દુર્ગતિમાં નાલેઃઠે એટલે ઠેતરીને નરકમાં ઢોલી પામેઠે એ પ્રકારે આ
એકંવીસમાં કાવ્યનો અર્થ થયો.

ટીકા:—ઇદાનીમત્યુચ્છંસલાનાંનામજૈનાનાં દશમાધર્માનુ-
જ્ઞાવાદંચુદયં સ્વવિપાદપુરસ્સરં દર્શયત્તાદ ॥

અર્થ:—હવે અતિશે ઠચ્છંસલ યવેલા એવા પણ કેવટના-
માં મોંઝવેને જૈની પદેષાતા જે પુરુષ તેમનો દશમાધર્મનાં મહિનાંથી

प्रवज्या तस्य जीवनं ॥ लिंगिनस्त्वैहिकमेव, सुखं पुरस्कृत्य विषये
 विंजियाणि व्यासंजंतो, यथेच्छं विचरन्ति ॥ तथा गौरवाप्याज
 न्युत्कर्षप्रत्ययहेतवोऽध्यवसायविशेषास्तानि च ऋद्धिरससात
 तिरेकहेतुत्वेन कारणेकार्योपचारादृद्धिरससातसंज्ञान्येव ग्रीवि
 तैश्चंमास्तत्साहाय्येनोद्धुराः ॥

अर्थः—ते जो इंद्रियो वश न करे तो दीक्षा जे ते के
 आजीविकारूपपणाने पामे. जे हेतु माटे कह्युं ठे जे जे पुरुष दीक्षा
 लक्ष्णे सुखनी आशाए विषयने विषे पोतानी इंद्रियो प्रवर्तनी
 तेने दीक्षा जे ते आजीविकारूप थाय ठे ने लिंगधारीउतो आगे
 कनुंज सुख आगळ करी एटले मुख्य करीने इंद्रियोने विषय
 अतिशय आसक्त करीने पोतानी इछामां आवे तेम यथेष्ट एटले
 मनमां आवे तेम विचरे ठे वळी गौरव एटले पोताने विषे ऊर्ध्व
 जणाववानुं कारण एवा जे आत्माना अध्यवसाय विशेष ते गौरव
 कहीए ते ऋद्धि तथा रस तथा शाता तेनुं जे अतिशयपणुं तेम
 कारणजुत ठे ए हेतु माटे कारणने विषे कार्यनो उपचार करायी
 रूद्धि गौरव तथा रस गौरव तथा शाता गौरव तेमणे करीने आह्व
 एवा जे दंरु एटले ते गौरवनी साहाय्ये करीने आकरा दंरु पावने

टीकाः—दंरा दंरुयते दुर्गतिपातेन दुःखसंस्थाप्यते आत्म
 स्मीजिरितिदंरा अकुशलमनोवाक्तायास्तएव देहिनामुपयया
 नं कत्वाचपत्त्वाच तुरंगाथश्वास्ततश्च वदगतोऽनियमिततया
 दृष्ट्या प्रसरंतोगौरवचंमादंरुतुरगायेषां ते तथा ॥

अर्थः—केम जे दंरु शब्दनो एम अर्थ थाय ठे जे आत्माने दुर्गतिमां नाखवावने दुःखित करे ठे तेने दंरु कह्णीए ते अकुशल एटखे सारां नहि एवां जे मन वाणी ने शरीर तेज देहधारीने उन्मार्गमां प्रवर्त्तववाथी ने चपळपणाथी घोमा समान कहा ठे ते हेतु माटे उठळता एटखे नियम रहित मनमां आवे तेम गमन करता माटे गौरववने आकरा एवा ठे मन वचन ने कायारूपी घोमा ते जेमना एवा एटखे जेमनां मन वचन ने काया ते सर्वे उछत ठे एवा विगधारीउ ठे.

टीकाः—यथाहि तुरगा निर्वलाश्चपि जातिस्वान्नाव्याद् व-
ह्मन्ति यदातु गौरवेण वलोपचयेन दर्पिष्ठास्तदा किं वक्तव्यं ॥
एवं दंरुश्चपि स्वरूपेणैव तावदुद्धुरा कृध्यादिगौरवत्रयसंकलिता-
नां तेषां का कथा ॥

अर्थः—जेम घोमा निर्वल होय तो पण एनी जाति स्वजा-
वधीज चंचळ होय तो ज्यारे गौरव वळवने मशेन्मत थाय त्यारे
तो भुं कहेवुं. एम मन वचन ने काया ते रूपी जे दंरु ते पण स्व-
रूपवने एटखे पोतानी मेळेज उछत ठे ते ज्यारे श्रद्धि गौरव रस
गौरव ने साता गौरव ए प्रसवने सहित थयां त्यारे तेना उछतप-
णानी शी वात कहेवी.

टीकाः—न च यतीनां दंरुत्रयोद्घातनमुपपन्नं ॥ दुर्गति-
हेतुत्वेन तस्यानुचितत्वात् ॥

विपे नयी माटे तेमने लोकोत्तर क्रिया थकी ॥ १३ ॥ पुणे ते ॥
हवे लौकिकने लोकोत्तर ए वे थकी रहितपणुं लिंगधारीजुनु ॥

टीकाः—सर्वाकृत्यकृतोपि लोकलोकोत्तरविस्मयः
सेवनपुष्पफलाद्युपज्ञे।गाद्यसदाचारकारिणोपि ॥ यदाह ॥
दगपाणं पुष्पफलं अणोसणिज्जं गिहस्थकिञ्चाहं ॥ अजयापनीते
वंती जइवेसविम्वगानवरं ॥

अर्थः—जे ए लिंगधारीजु सेवन करवानुं काम करे ठेले
पण एटले लोकने लोकोत्तरमां विरुद्ध एवां जे मैथुन सेववां तदा
पुष्पफल आदिकनो उपज्ञोग करवो इत्यादि असत् आचरण करत
एवा ठे तोपण जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—नाम जैना इति प्रकृतं ॥ कष्टं महदुःखमेतत् ॥
अधुना संप्रति स्थित्वा आरुह्य सन्सुनिमूर्खसु सुविहितसाधुम-
स्तकेषु प्रतिपदमसूयया सुविहितानामसदोपारोपणेन साधवो
त्पादनमेवहितेषां तन्मूर्खस्ववस्थानं ॥ उरुतधियोनास्त्यस्मत्समो
जगति संप्रति कश्चिदिति दर्प्पाध्मातबुद्धयः तुष्यन्ति सुविहितं
मन्या अप्येतेऽस्मान्निर्बधूकृता इत्याशयेन मोदन्ते ॥ तुष्यन्ति
च साध्वादिपरिवारेण श्राद्धादिपूजयाच वर्द्धन्ते चः समुच्चये ॥

अर्थः—ए लिंगधारीजु नाम जैनी कहेवाय ठे एटले नाम
मात्रवके जैनी ठे एम प्रसंगयी प्राप्त थयुं माटे थहो आतो मोदं

પટ, મોટું ડુઃખ છે જે હવે સુવિહિત સાધુના મસ્તક ઉપરથી આરોહણ
કરીને ઇટલે માથા ઉપર ચમીને રાજી થાય છે ઇટલે પદ પદ પ્રત્યે
પર્યાવરે અસત્ દોષનું જે આરોપણ કરવું તેણે કરીને લઘુપણાનું
જે ઉત્પાદન કરવું તેજ તેમના માથા ઉપર પગ મુક્યો જાણવો તે ઇ-
ચ્છત બુદ્ધિવાળા એમ જાણે છે જે આ કાઝમાં જગતને વિષે અમારા
જેવો કોઈ નથી એ પ્રકારે અહંકારવને ધમધમતી છે બુદ્ધિ તે જેમની
પવા એ લિંગધારીઝં હર્ષ પામે છે ઇટલે સુવિહિતપણાને માનતા પવા
સુવિહિત સાધુ જે તે અમોષ લઘુ કર્યા છે ઇટલે એમની હસકાશ
કરી અર્થાત્ એમને અમોષ જીત્યા છે એમ માનીને રાજી થાય છે ને
મેતાની પાસે પોતાના જેવા જે લિંગધારી પુરુષો તેના પરિવારવને
મેતાની મોટા માની રાજી થાય છે ને શ્રાવકાદિકની પૂજાવને અ-
હંકારપણું ધારણ કરે છે ચકારનો સસુચય અર્થ છે ઇટલે એ સર્વ દોષ
એક એક લિંગધારીઝમાં રહ્યા છે.

ટીકા:—અથ કથમેવં વિધા અપિ સન્મુનિમૃર્ઝાવસ્થાનેન
તે તુપ્યંતિ પુપ્યંતિ ચેત્યતઆદ્ ॥ અંત્યાધર્મરાજાશ્રિતાઃ પાશ્વા-
ત્યાધર્મપાર્થિવાનુગતાય તદ્વિતિ હેતુગર્જનવિશેષણં ॥ એતદુક્તં
જવતિ ॥ નક્ષેવંવિધાકૃત્યવિધાયિનો મહામુનીનાં મસ્તકેષ્વ-
વસ્થાનં કર્તું પારયંતિ ॥

અર્થ:—હવે એ પ્રકારના લિંગધારીઝ છે તોણ સારા મુનિ-
ના મસ્તકને વિષે નિવાસ કરવો તેણે કરીને કેમ પ્રસન્ન થાય છે
પુષ્ટ થાયે ઇટલે રાજી રહે છે એમ જો કહેતા હોય તો તેનો ઉચ્ચ
કહે છે જે દશમા આધર્મ રૂપી રાજાનો આધર્ય વરીને એ લિંગધારીઝ

પૂજાય ઠે હરણાય ઠે. જે હેતુ માટે દશમા આશ્ચર્ય સ્ત્રી
અનુસરતા એ જે વિશેષણ ઠે તે હેતુ ગર્જિત ઠે એટલે એ
તેમાં હેતુ રહ્યો ઠે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી ઠે જે એ પ્રકારે
કરનારા લિંગધારીનું તે મહામુનિના મસ્તક ઉપર નિવાસ
ક્યારે પણ પાર પામેજ નહિ એટલે સમર્થ થાયજ નહિ.

ટીકા:—કથંચિત્કુર્વાણાઅપિવા ન તોયં પોયંચ તે પ્રાનુવં
તિ ॥ મહામુનિતિરસ્કારમાત્રેણાપિ તત્કારિણા મિદૈવ હં
નિશ્રવણાત્ ॥ યદાહ ॥ इहेवहीलिया ह्राणि हसियारोवियव
अक्रोसिया वहंदितिमरणं दिति तानिया ॥ परंचैवमनर्थकारिणो
पि लिंगिनः सुविहितां स्तिरस्कृत्यापिनंदंति तन्नूनं दशमाश्चर्य
महिमायं ॥

અર્થ:—કોઈ પ્રકારે પણ મહામુનિના મસ્તક ઉપર
સ્થાપનારા પુરુષો જે સંતોષ પ્રત્યે તથા પુષ્ટિ પ્રત્યે ન પામે. કેમ
મહામુનિના તિરસ્કાર માત્રવચ્ચે પણ તે તિરસ્કારને કરનાર પુરુષને
એ જગોણ હાનિ થાય ઠે એમ સંજ્ઞાયાય ઠે એ હેતુ માટે. તે વા
શાસ્ત્રમાં કહી ઠે પરંતુ એ પ્રકારે અનર્થના કરનાર એવા પણ લિંગ
ધારીનું જે તે સુવિહિતનો તિરસ્કાર કરીને પણ આનંદ પામે ઠે તે
નિશ્ચે દશમાશ્ચર્યનો મહિમા ઠે.

ટીકા:—यदुच्यते ॥ नेकेन क्वणता सरोपपरुपयत् कृष्ण
सर्पानने, दातुंतेन चंपेटमुखतधिया हस्तः समुस्त्रासितः ॥ ५-

आधोमुखमक्षिणी विदधता तेनापि तन्मर्षितं ॥ तन्मन्ये विषमं
त्रिणो घलवतः कस्यापि क्षीलायितं ॥

अर्थः—ते उपर दृष्टांत कथुं ठे जे मदनमत्त थयेसो ने
शब्द करतो एवो देरुको काळा सर्पना मुखने विषे लापट मारवाने
ने रोष रहित कठोरपणे हाथ उगामे ठे ने ते सर्प आंसो मीची
रीचुं मुख करी ते देरुकानो अपराध सहन करे ठे ते बळवान एवो
होइक पण विष मंत्रवाळो पुरुष तेनुं क्षीलाचेष्टित ठे एम् हुं मानुं
हुं एटले काळो सर्प देरुकानो मार खाय ठे ते विषमंत्रवाळा पुरुषनो
प्रज्ञाव ठे तेम सुविहित साधु जे ते खिंगधारीथोनुं अपमान सहन
करे ठे ते दशमाध्वर्यनो महिमा ठे पण ए खिंगधारीथोनो महिमा नथी.

टीकाः—ततश्च यथानीचाअपिकेचन किंराजादेःस्वामिनोऽव-
ष्टंनेन महतामपिमूर्खस्वारुह्यपुष्पंति ॥ एवमेतेपि दशमाध्वर्यम-
हिम्ना महामुनीन् परिज्जूयापि पुण्यंतीत्यपि शब्दार्थः ॥

अर्थः—वळी जेम केटसाक नीच नगरा पुरुषो ते राजा-
दिक लोकमां मोटा कहेवाता होय तेनुं आसंयन करीने मोटा पु-
रुषना माथा उपर पण आरोहण करीने खुशी थाय एम आ खिंग-
धारी पण दशमा आध्वर्यना महिमावळे ते मोटा मुनिने पण पराजव
करीने हर्ष पामे ठे एम अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—तथाच प्रकरणकारे रेवाऽन्यत्राज्ञिहितं ॥ अइ-

टीकाः—बहुना कालेन तावदथप्रत्याख्यानं कृतं ॥ त
मयामंदजाग्येन जग्नमतो धिग्मां कथंमे शुद्धिर्नविष्यतीति
रूपः पश्चात्तापः सदा सर्वदा यावद् जंगमायश्चितं गुरुच्योनाता
यति ॥ पद् कृत्वस्त्रीन् वारान् सायंतनप्रतिक्रमणे धीक्षप्रमे
प्रतिक्रमणे इति पदवारान् संख्याया वारेकृत्वस्तद्धितः ॥ त्रिति
त्रिधेति ॥ अनेन सामायिक सूत्रमुपलक्षयति ॥ किञ्चसा
सायं प्रातश्च प्रतिक्रमणे सामायिक सूत्रमुच्चारयंतः त्रिति
त्रिविधेनेति पठंति ॥

अर्थः—अहो मैं घणै काले आज पद्यस्काण कर्तुं ते
मंद जाग्यवाळो हुं जे तेणै जाग्युं माटे मने धिक्कार ठे मारी
शुद्धि केम थशे इत्यादि रूप पश्चात्ताप निरंतर करे ठे ज्यां सुधी
पद्यस्काणनुं प्रायश्चित गुरु थकी नथी पाम्यो त्यां सुधी पद्या
करे ठे ने जे त्रिगवारी ठे ते तो उवार णटले सायंकाळना पदि
मणा वसत त्रणवार ने प्रातःकालना पदिकमणा वसत प्रणा
पम उवार त्रिविध त्रिविध इत्यादि सामायिक सूत्रने निधे ठ
रण करना सता त्रण प्रकारे त्रिकरण शुद्धि सावधनुं पद्य
प करे ठे.

टीकाः—यथा सर्वं सावज्जयोगं पद्यस्काणि जायन्तीनि
निविहं निविहेणं मणेणं वायाण काणमिलादि ॥ तत्र त्रिविधमिति
निधो विद्यायम्येति त्रिविधं कृतकान्तिानुमतसदृशं त्रिभेदं
त्रिविधेन कर्णेन मनोवाक्यरूपेण सावज्जयोगं प्रत्याह्वयानि ॥

इत्येवंरूपतया अनुदिनं प्रतिवासरं प्रोच्यप्यभिधाय प्रतिज्ञा-
यापीत्यर्थः ॥

अर्थः—जेम मन वचन काया ए त्रणे करीने त्रणे प्रकारे
जावज्जीव सर्व सावद्ययोगने हुं पञ्चस्काण करुं तुं इत्यादि तेमां
त्रण ठे प्रकार ते जेना तेने त्रिविध कहीए एटखेत्रण प्रकारे करवुं,
कराववुं ने अनुमोदना करवी ए ठे लक्षण जेनुं एवुं मन, वचन
कायाए करीने सावद्ययोगनुं हुं पञ्चस्काण करुं तुं ए प्रकारे नित्य
पञ्चस्काण करीने पण एटखे नित्य बोलीने प्रतिज्ञा करीने पण जागे
ठे एटखो अर्थ ठे.

टीकाः—अप्रतिज्ञातानुष्ठानस्य हि जंगेनापि न तथा दोष
इत्यपि शब्दार्थः जंजंति खंभयंति ये लिंगमात्रवृत्तयस्तेषां तुर्यहि-
णो जेदप्रदर्शनार्थः ॥ क्वशब्दाः सर्वेष्वप्यङ्गमाव्यञ्जकादेषां ॥
तपोऽनशनादि ॥ नित्यप्रत्याख्यानस्य सर्वसावद्ययोगविरति
रूपस्य सकललोकसमक्षमन्युपेतस्य जंगदर्शनेन नैमित्तिक प्र-
त्याख्यानस्यापि कथंचिद्व्योक्त्या विहितस्योपवासादेर्जंगानुं ;
मानान्नास्त्येव तेषां क्वचित्तपः

अर्थः—ने जे अनुष्ठाननुं पञ्चस्काण करुं नथी तेनुं जे मा-
गवुं तेषे करीने तेवो दोष लागतो नथी. जेवो पञ्चस्काण करीने
तेने जागतां दोष लागे ठे. ए प्रकारे अपि शब्दनो अर्थ ठे जे लिंग-
मात्र धारण करीने केवल पोतानी आजीविका मात्र करे ठे ते-
मने तपतो क्यांथीज होय. तु शब्द जे ते गृहस्थयकी ते लिंगधारी

જુદાં છે એમ જણાવે છે ને ' સર્વે ક ' શબ્દ છે તે અક્ષમાને
 છે એટલે તિરસ્કાર છે અર્થ તે જેનો એવા છે. અર્થાત્ એ
 તિરસ્કાર છે જેને તપ નથી. તપ એટલે અનશનાદિક જાણવું
 સ્ત્રીકની સમક્ષ અંગિકાર કરેલું સર્વ સાવધયોગ વિરતિરૂપ જે
 પચ્ચસ્કાણ તેનું જાગવું પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. તેણે કરીને
 એટલે લોકલજ્ઞાણ કર્યું એવું જે નૈમિત્તિક પચ્ચસ્કાણ એટલે
 તિથીને વિષે ઉપવાસાદિક તેનું પણ અનુમાને જાગવું જણાય
 માટે તે લિંગધારીઝને કાંઈ પણ તપજ નથી.

ટીકા:—યદ્વા વસ્તુગત્યાપિતપઃકુર્વતાંતેષાંતપોનાસ્ત્યેષામ
 તામલિવત્ ॥ પદ્મકાયોપમાર્દિનાં તપસો વિફલત્વેનાજિધાનાત્ ॥
 ક સત્યવચનં ॥ તથ્યવાક્ ॥ સર્વ સાવધયોગં ન કરોમિદ્વિધાય
 જિધાય પુનસ્તત્ક્રમમેવતન્નિષેવણાત્ પ્રત્યક્ષમૃપાવાદિતા પ્રસંગે
 નાંશેનાપિસત્યવચનાજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:—અથવા કદાચિત્ તપકરતા એવા પણ તે લિંગધારી
 ઝને વસ્તુગતિએ તપ નથીજ. તામલી તાપસની પેઠે. કેમજે
 કાયનું ઉપમાર્દન કરનાર પ્રાણીઝનું તપ નિષ્ફલ થાય છે એમ શાસ્ત્રમાં
 કહેવાપણું છે એ હેતુ માટે. વળી તે પુરુષોને સત્ય વચન પણ ક્યાંથી
 હોય. કેમજે સર્વ સાવધ યોગ નહિ કરું છતાં કહીને પણ તત્કાલ
 જ તે સાવધ યોગનું સેવન કરે છે માટે પ્રત્યક્ષ મૃપાવાદપણું જણાય
 છે ને મૃપાવાદના પ્રસંગનો અંશ માત્રથી પણ સત્ય વચન હોય તે
 અસત્ય થાય છે એ હેતુ માટે સાદાત્ અસત્ય વચનની તો શી કલ્પ
 કહેવી. ઇતિ જ્ઞાવ ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

न करेमिच्छिज्जिज्ञासा तं चेवनिसेवई पुणो पावं ॥
पच्चत्कमुसावाई मायानियमीपसंगोय ॥

एवं च यदा प्रवज्यावसरोक्तस्यसर्वविरतिविषयस्यतद्वचन-
स्यास्तीकत्वं तदा वस्त्वन्तरविषयस्य तस्य का सत्यत्वसंज्ञावनेति
सर्वथानृतज्ञापिणएवत इति ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे पाप नहि करूं एम
कहीने तेज पापने वळी सेवे ठे ते प्रत्यक्ष मृपावादी ठे ने बाह्य मा-
पाने अज्यन्तर माया तेनो तेमने प्रसंग थाय ठे माटे ज्यारे दीक्षा
ब्रह्मते सर्व सावद्य योगनी विरतिरूप पोतानुं वोखेखुं वचन असत्यं
थयुं त्यारे बीजी वस्तु संबधी जे तेमनुं वोखुं ते सत्य संज्ञवेजं
क्यांथी माटे ए लिंगधारीठे सर्वथा असत्य ज्ञापिज ठे.

टीकाः—एव ज्ञानितासिद्धांतरद्वयपरिच्छेदत्वं ॥ ज्ञानस्य-
हिफलं विरतिस्तस्याश्चसातशीलतया तैःसमूलमुन्मूलनात्तथा
च कथंचित्सतोपिज्ञानस्याऽकिंचित्करत्वेन तदाज्ञासत्वात्ज्ञान
नप्नोपि तेषां नास्तीति ॥

अर्थः—वळी ते लिंगधारीठेने सिद्धांतनारद्वयनुं जाणपणं
पण क्यांथीजहोय केम जे ज्ञाननुं फळ तो विरति ठे ने ते विरति तो
ज्ञातारीजपणे ते लिंगधारीठे मूलमांथीज उखामी नांखी ठे एहेतु

માટે વઢી કોઈ પ્રકારનું કાંઈક જ્ઞાન હશે તો પણ તે જ્ઞાન કાંઈ સમર્થ નથી કેમ જે એ જ્ઞાન નથી એ તો જ્ઞાનનો આજ્ઞાસ છે માટે તે લિંગધારીઝને જ્ઞાનનો ગંધ પણ નથી એ વાત તેમજ

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

સુઘટુંપિ સુયમહીયં કિં કાહી ચરણવિપ્પહીણસ્સ ॥
અંધસ્સ જહ્ પલિત્તા દીવસયસહસ્સકોમીવિ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અતિશય પણું પણ જે શાસ્ત્રનું જ્ઞાનનું તે ચારિત્રરહિત એવા પુરુષને શું કરી કંઈ પણ નહિ કરી શકે જેમ આંધળાની આગળ સો હજાર એવા પણ દીવા પ્રદીપ્ત કર્યા પણ તે અંધને ઉપકાર જણી નથી ચારિત્રહીણ પુરુષનું જ્ઞાનનું છે.

ટીકા:—કવ વ્રતંદીક્ષા ॥ દીક્ષોપાદાનેપિ પ્રત્યાહ્યાનત્તંગા લીકજાપણેન દીક્ષાયાશ્વપાર્થક્યાપાદાનાદ્વતં તેષાંનાસ્તી

॥યદાહ॥ લોએવિ જો સસૂગો અલિયં સહસા ન જાસઈ કિંવિ અહદિસ્કિંવિ અલિયં જાસઈ તો કિંચ દિક્ષાપ

અર્થ:—વઢી તે લિંગધારીઝને દીક્ષા પણ નથી કેમ દીક્ષા લે છે તો પણ પચ્ચરકાણનું જાગવું તેથી તથા અસત્ય જા કરવું તેથી દીક્ષાનું નિરર્થકપણું થાય છે એ દેહ માટે તેમને

નથી તે ઘાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે લોકને વિષે સારો પુરુષ હોય તે
પણ સહસારકારે કાંઈ જુટું ન ચોલે ને બ્રહ્મો આ લિંગધારીય તો વીક્ષા
લોધી છે તો પણ જુટું ચોલે છે માટેય વીક્ષાવને શું? કંઈપણ નહિ.
ય વીક્ષા લોધી તે ન લોધા જેવીજ થઈ શકે છે જાણ ॥

ટીકા:—અગ્રચાસ્યત્કવ્યશબ્દોપાદાનેન લોકે લોકોત્તરે ચ
તત્ત્વપ્રજ્ઞતેસ્તપસ્ત્વાદિકં ન સંજયતીતિજ્ઞાપ્યતે ॥ તેનાયમા-
શયઃ ॥ ચદાકિલ્લગૃહિણોપિસંતતં શ્વદારંજસંરંજરતત્વાત્ પ્રમાદ-
જરનિર્જરાથપ્યન વગતસિદ્ધાંતતત્વાથપિ કદાચિત્ પ્રત્યાખ્યાન
જંગેનૈવમનુતપ્યંતે તદા મુતરાં યતીનાં સર્વસાવચયોગવિરતાનાં
વિદિતાગમસારાણાં કથંચિદ્ધિરતિજંગે પશ્ચાત્તાપઃ પ્રાયશ્ચિત્તમહ-
શ્વ યુક્તઃયેતુનિઃશૂક્તયા તાંજંજતો મનાગૂલજ્ઞામપિનાવધતિ તેષાં-
નાસ્ત્યેવ તપઃપ્રજ્ઞતીતિવૃત્તાર્થઃ ૨૩ ॥

અર્થ:—આ જગાણ વારંવારકવ શબ્દનું જે મહાણ કરવું તેણે
કરીને લોકને વિષે તથા લોકોત્તરને વિષે તે લિંગધારીઝનું જે તપ
આદિક તેથી તપ આદિકપણું સંજયવું નથી એમ જણાવે છે. ઘટલે
ય લિંગધારીઝનું જે તપ તે :નિષ્ફલ છે અર્થાત્ એમ જે તપ નથી,
મત નથી રૂપાદિ અર્થને કવ શબ્દ જણાવે છે તે હેતુ માટે આ અ-
જિપ્રાય પ્રગટ જણાય છે જે જ્યારે શ્વદસ્ય છે તે પણ નિરંતર ઘરના
ધારંજને વિષે મગ્ન છે તે હેતુ માટે પ્રમાદના સમૂહને વિષે જરપુર
પુનેશ્વા છે ને નથી જાણ્યું સિદ્ધાંતનું તત્ત્વ તે જેમણે એવા છે તો પણ
ક્યારેક પચાક્ષાણનું જ્ઞાનવું થાય તો તેણે કરીને અતિશય પરિતપ્ત
થાય છે ત્યારે સર્વ સાવચ યોગથી વિરામ પામેલા ને જાણ્યો છે

ધુનો વેપ ધનાવીને જણાતા વિટ પુરુષ ઠે ઇટલે વેશ્યાપતિ ઠે જ
જે હુઘા, ઊઘકા, ઘંઠેલ, વ્યજિચારી એવા ઇ પુરુષ ઠે પણ તા...
કેમજે સાધુના લક્ષણમાંથી એકે લક્ષણ આ લિંગધારીઝમાં દેખા
નથી ત્યારે શું દેખાય ઠે તો કેવલ સાધુનું કપટ કરીને વર્તતા જ
જિચારી પુરુષો દેખાય ઠે કેમ જે સમસ્ત વ્યજિચારી પુરુષોનાં
લક્ષણ એમને વિષે પ્રત્યક્ષ દેખાય ઠે ઇ હેતુ માટે.

ટીકા:—તદેવાહ ॥ દેવાર્થવ્યયતો દેવગૃહાધિપત્યેન તદ્વિ-
ણસ્યતદધીનત્વાત્ જિનવિત્તવિનિયોગેન યથારુચિ રુચેઃ સ્વેચ્છાયા
અનતિક્રમેણોત્પવ્યયીજાવઃ સ્વમનોજિલાપાનુરૂપ મિત્યર્થઃ કૃતે
નિષ્પાદિતે સર્વર્નુરમ્યે સકલવસંતાદિરૂપતાવિજ્ઞકકાલવિશેષ
મનોહરે મઠે પ્રતીતે ॥

અર્થ:—સેજ કહી દેખાને ઠે જે લિંગધારીઝને દેવમંદિરું
અધિપતિપણું ઠે તેણે કરીને દેવઙ્ગવ્ય ઇ લિંગધારીઝને સ્વાધીન ઠે
તે હેતુ માટે જે પ્રકારની પોતાની ઇચ્છા ઠે ઇટલે રુચિ ઠે તે પ્રકારે
કરાવેલો ને સર્વ વસંતાદિ ઋતુને વિષે મનોહર ઇટલે જે જે કા-
લમાં જે જે વસ્તુથી સુખ થાય તે પ્રકારે કરાવેલો જે સુંદર પ્રસિદ્ધ
મઠ તેને વિષે.

ટીકા:— તથાહ્યત્રજાલિકાશુપિરવિશચ્છિશિરચારુમારુત
વિહિતત્રીપ્મગ્રીપ્મપૃથુદવધુમથિતશરીરાપ્યાયનાનિ તુંગતા સંપા-
દિતસંચરિણુજનતોધ્ધૂતરથ્યારજઃસંપાતનાયનાનિ વાતાયનાનિ ॥

અર્થ:—તે સુંદરપણું કહી દેખાને ઠે જે ઇ મઠને વિષે ઇ

टले पोताने रद्देवाना स्थानने विपे आ प्रकारनां सुंदर जालीयां
मूकावे ठे. ते केयां ठे तो जे जालीयांना त्रिझमांथी प्रवेश करतो
ने शीतल एयो जे सुंदर वायु तेणे करीने कयां ठे आकरा प्रीप्प
ऋतुना घणा घामथी आकुल घतुं जे शरीर तेनी पुष्टि ते जेमणे
एयां मे वळी ते जालीयां केयां ठे तो मारगमां चालनार लोकोए
उमागी जे रस्तानी रज ते जेम न पमे ए प्रकारे जेनुं उंचापणुं
संपादन कयुं ठे एयां पटले देघ ऊप्पवने पोताने रद्देवाना स्थानमां
उप्पकासमां सुख घवाने घास्ते उंची वारीओ तथा जालीओनो
तासमेस घनावे ठे इतिज्ञावः ॥

टीका:—निरुद्धप्रावृपेयवरेण्यजसदपटलविगलदविरल
सल्लिखधारासारा विचित्रचित्रशालिकासारा विटंकोटंकित
दंतकलजा वलजयः ॥

अर्थ:—वळी वर्षाऋतुमां पोताना सुखने अर्थे ते जगाए
सुंदर मेघयकी पगुतुं जे घणुं जल तेनी धाराउंना कणिया रोकावाने
वास्ते उपर आवादनवाळां उजां करावे ठे.

टीका:—अजवन्प्राखेयकणसंवलितहैमनपवनस्पर्शलेशा-
निशीथिन्यामपि सुखप्रवेशा अपवरकदेशाः ॥ एवं च कथं
न सर्वजुरम्यता मरस्य ॥

अर्थ:—वळी शियाळांमां हिमना कणीयावने मिश्रित यः

યેલો જે અતિ શીતલ વા તેના સ્પર્શનો લેશ જેમાં ન થાય તે
ત્રિષ્ પણ જેમાં સુખનો પ્રવેશ છે એવા જેમાં સુંદર ઊંચા છે. એ પ્રકાર
પોતાનો મઠ સર્વ કાલમાં સુખકારી કેમ ન હોય.

ટીકા:—તથા ચ તત્ર નિત્યસ્થાઃ સતતવાસિનઃ ॥ મુક્તિ
હિતાદિ દેવદ્રવ્યોપજોગ જ્ઞયાદ્યતિનિમિત્તનિર્મિતત્વેન મહા-
સાવચત્વાચ મઠે ન વસંતિ કિંતુયાચિતે યાદશિતાદિ પરિહાર-
વેવ તત્રાપિનાનવરતં વસંતિ ॥

અર્થ:—બઢી તે સ્થાનકને વિષે નિરંતર નિવાસ કરતા
એવા લિંગધારી છે ને સુવિહિત સાધુ જે તે તો દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ
થાય એ જ્ઞયથકી યતિને નિમિત્તે નિપજાવ્યો છે એ હેતુ માટે ને
મહા સાવચપણું છે એ હેતુ માટે ત્યાં નથી વસતા ત્યારે ક્યાં વસે છે?
તો માગી લીધેલું જેવું તેવું પારકું ઘર તેને વિષેજ નિવાસ કરે છે
તેમાં પણ નિરંતર નિવાસ નથી કરતા.

ટીકા:—નિત્યવાસિત્વપ્રસંગાન્નિત્યવાસસ્ય ચ ચતીનાં શ્રા-
દ્ધાદિપ્રતિબંધલાઘવાદિદેતુત્વેન પ્રતિષેધાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

પરિબંધો લઘુયત્તં ન જણુવયારો ન દેસવિત્રાણં ॥
તાણારાદ્ય મેષ દોસા અવિદ્યારપત્તંમિ ॥

અર્થ:—કેમ જે નિત્ય નિવાસપણાનો પ્રસંગ થાય એ દેતુ માટે ને સાધુને શ્રાવકાદિકનો પ્રતિબંધ થાય તેથી લઘુતા આદિકની પ્રાપ્તિ થાય તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જો સાધુ વિહાર ન કરે તો તે પક્ષમાં આટલા દોષ રહ્યા છે જે પ્રતિબંધ થાય તથા લઘુતા થાય તથા લોકોનો ઉપકાર ન થાય. તથા નાના પ્રકારના દેશનું વિજ્ઞાન ન થાય તથા આજ્ઞાનું આરાધન ન થાય.

ટીકા:—ઉચ્ચતવિહારસ્યૈવ મમકારાણ્યુદ્દેદનિમિત્તત્વેનાગ્નિ-
ધાનાત્ ॥ યદાહ ॥ અનિયયવાસો સમુયાણચરિયા અન્નાય ઉઠં
પયરિક્રિયાય ॥ અપ્પોવહી કલહૃધિવજ્જાણા ય વિહારચરિયા
ઇસિણંપસત્થા ॥

અર્થ:—જે વિહારના ઉચ્ચતી છે તેનેજ મમત્વનો તાણ થાય છે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે મુનિને વિહાર ચર્યા કરવી તે પ્રશસ્ત છે પટલે વચ્ચાણત્રા યોગ્ય છે કેમ જે એક જગાએ નિયમાએ નિવાસ થઈ ન જાય તથા ઘણા ઘરની ગોચરી થાય તથા અજ્ઞાત ગોચરી થાય પટલે તથા લેનાર પરસ્પર ઝઘલે નહિ તથા શુરૂ અદ્વાર મઠે પ્રતિરિક્તપણું થાય. પટલે સ્ત્રી પશુ નપુંસકે રહિત એવું સ્થાન તથા અલ્પ ઉપધિ થાય તથા કલહનો ત્યાગ થાય એ સર્વ ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે.

સાતક્ષપટતયા ઋતે નિત્યકૃતસ્થિતયો
જીવંતિ વિદ્યાઃ॥ તથા શુચયો નિર્મલાઃ પદ્મ-

संघाथे थ्यालाप संलापादि करतां देखीने ते ग्रंथे कृमावाला नथत
पट्टेले इण्या करता एवाः

टीकाः—सकांक्षाः संजोगविलासाच्यासाठी प्रतिकृषणं
नवनवोपजायमानरिरसोत्कलिकाः ॥ आरंजादयेश्चयतीनां बहु-
दोषत्वादनेकधानिपिच्छाएव सदा सर्वदा ॥ विषयाणांमनादिज-
घांच्यासाठीकदा चित्सन्मुनेरपि कस्योपिचेतो विकारमात्रं आ-
छुप्यात् ॥

अर्थः—वली ते सिंगधारीओ आकांक्षाए सहित ठे एवढे
संजोग करवानो तथा विलास करवानो अर्ज्यास ठे ए हेतु माटे
कणे कणे नवी नवी रमवानी इच्छाओ जेमने उठे ठे एवा साधुने
आरंज आदिकनो अनेक प्रकारे निषेध ठे केमके एमां बहु दोष-
पणुंज ठे ए हेतु माटे निरंतर विषयनो अनांदि कांक्षनो अर्ज्यास
ठे ए हेतु माटे क्यारेंक कोइ पण सारा मुनिना चित्त ग्रंथे पण
विकार मात्रने अगट थवापणुं ठे माटे पुर्वे कक्षां जे कारण ते मुनिने
सेववा योग्य नथी.

टीकाः—यं दुक्तं ॥

नवि अस्थि नविय होही पाएणं तिहुयणंमि सो जीवो ॥
जो जुषणमणुपत्तो विचाररहित सया होइ ॥

अर्थः—ते वाते शास्त्रिमां कही ठे जे एवो कोइ जीव अण
जंगमां बहुधा नथी तया थको पण नहि जे यौवन अवस्था पामीने

विकार रहित सदाकाल एटले निरंतर होय ॥

टीकाः—नतु सर्वदा ॥ तदैव तेषां ज्ञानांकुशेन स्वचित्त-
माकृष्य मिथ्यादुःकृतादिप्रायश्चित्तप्रतिपत्तेः ॥ एतेतु एगागिय-
स्स दोसा, इत्थी साणे तहेव पणिणीए ॥ जिस्सकविसोहिमहद्वय त-
म्हासविइज्जाए गमणमित्यायागमनिपिक्खेकाकिविचरणादिनाऽ
त्युच्चंखलतयाच सदैव मन्मथविकारनाज इतिसाधूकं साधु
व्याजविटा इति ॥ २४ ॥

अर्थः—माटे ज्ञानरूपी अंकुशवने पोताना चित्तनुं आक-
र्षण करी मिथ्या दुःकृत आदिक प्रायश्चित्तनुं अंगीकार करवुं तेने
सदाकाल अणकरतो एहवो. आ खिंगधारी निरंतर काम विकारनेज
जजे ठे केम जे शास्त्रमां निषेध करुं एवुं जे एकाकि विहार करवा-
पणुं इत्यादिकने अतिशय उत्तुंखलपणे एटजे मद्देन्मतपरणे करे ठे
ते एकाकि विहार उपर शास्त्रनुं वचन जे एकाकि विहार करनारने
स्त्री संबंधी तथा श्वान एटले कुतरां सम्बन्धी तथा शत्रु सम्बन्धी
दोष उत्पन्न थाय ठे तथा जिज्ञानी शुद्धि यती नयी तथा मद्वाग्रतनो
जंग थाय ठे माटे एकाकि विहार करवानो त्याग करवो माटे जे
खिंगधारीउने साधुना मिथयी जणाता व्यजिचारी पुरुष कखा ते
वात युक्त ठे. ॥ २४ ॥

टीकाः—इति उक्तप्रकाराणि आदिशब्दा दन्दान्यप्येवं
प्रायाणि विरुंयनाद्व्यंजकानि वचांसि गृह्यन्ते ॥ ततश्च इत्यादी

ન્યુદ્ધતાનિ बहुजनवदनस्य मुद्रयितुमशक्यत्वान्निःशंकतयो
 मृटानि सर्वत्राऽस्खलितानीतियावत् ॥

અર્થ:—એમ પૂર્વે કહ્યાં એવાં આદિ શબ્દથી ઘીજાં પણ વ-
 હુધા એજ પ્રકારનાં ત્રિભંવણાને જણાવનારાં વચન મદ્દળકરીએથી
 તે હેતુ માટે ઘણા ઉદ્ધત લોકનાં વચન થાય છે કેમજે વહુ લોકના
 મુખને રોકવા નથી સમર્થ થતા માટે નિઃશંકપણે અતિશય પ્રસિદ્ધ
 કોઈ જગાએ સ્ખલનના ન પામતાં એવાં લોકનાં વચન એ લિંગધારી-
 ઝને દેહીને ઉત્પન્ન થાય છે.

ટીકા:—સોપહાસાન્યુપ્રાસજાંજિ વચાંસિ વચનાંનિ યેષાં
 તે તથાસ્યુર્જવેયુર્લોકાઃ પ્રાકૃતજનાઃ કુતોર્થિકજ્ઞાવિતાશ્ચ જૈન
 પથમત્સરિણઃ પ્રેક્ષ્ય સાક્ષાત્કૃત્ય યેષામિતિ પદં તૂર્યપાદસ્થિતં
 સકલં વાક્યંવીપયતિ ॥ તેન યેષાં સ્થિતિ મિત્યાદિ સંબંધ્યતે ॥

અર્થ:—એટલે જે લિંગધારીઝને સાક્ષાત દેહી કુતોર્થન
 જેમને જાવના વળગી છે એવા પ્રાકૃત મત્સરી લોક ઉપદ્રાસ સહિત
 છે વચન તે જેમનાં એવા થાય છે યેષાં એ પદ આ કાવ્યના ચોખા
 ચરણમાં રહ્યું છે પણ સકલ વાક્યને વીપાકે છે તે હેતુ માટે જૈન
 ધારીઝની અવધિત સ્થિતિ દેહીને લોક ઉપદ્રાસ કરે છે એમ
 સંબંધ થાય છે.

ટીકા:—સ્થિતિં યત્યનુચિતમસમંજસમાચારં ॥ સ્વરૂપેણ
 સાવન્માસરિણઃ સર્વશ્યાપ્યુપહાસંકુર્યંતિ કિંપુનઃ સંપ્રતિ મિરતિશ-

યસ્ય જિનશાસનસ્ય તત્રાપિ લિંગિનાં તથારૂપં વેશસવ્યવહારં
બોધ્ય કથંકારં ન કુર્યુરિત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—મત્સરિ પુરુષ પોતાના સ્વજાએજ પોતાની મર્યાદાને
ન ઘટતો એવો આચાર દેહીને સર્વનું ડપહાસ કરે છે તો સર્વોપરિ
જે જિનશાસન તેનું વર્તમાનકાલે ડપહાસ કરે તેમાં તો શું કહેવું
તેમાં પણ લિંગધારીડનો તે પ્રકારનો હિંસક વ્યવહાર દેહીને કેમ
ડપહાસ ન કરે ઘટલો અર્થ છે.

ટીકાઃ—તથા શ્રુત્વાગ્રાકર્ણ્ય યેષાં સ્થિતિં બ્રમ્યે અપોઃ
ત્રિમુખાઃ શેષદર્શનેષ્યઃ સકલોપપત્તિકક્ષિતમિદં જૈનદર્શનં
યતયોપ્યગ્રદર્શને શાંતાત્માનઃ ક્રિયાનિષ્ઠા શ્વોપલપ્યંતે ॥ તત્તોઃ
સ્માકમપીદમંગીકર્તુ મુચિત્ત મિતિ ચેતસાગ્યુપગમવિષ્ણીકૃત
જિનશાસના સ્તેપિ આસતાં તદપરશ્ચત્પેરર્થઃ ॥

અર્થઃ—બહી જે લિંગધારીડની સ્થિતિ દેહીને બીજા પણ
ઘટલે જૈન દર્શનને સન્મુખ થયેલા લોક પણ વિમુક્ત થાય છે એમ
આગળ સંબંધ છે તે એમ જાણતા હતા જે સર્વ દર્શનથી સ્વચ્છ
કલાની સિદ્ધિએ સહિત આ જૈન દર્શન છે કેમજે આ દર્શનમાં
યતિ પણ શાંત ચિત્તવાળા છે તથા ક્રિયાનિષ્ઠ દેખાવ છે એ દેવ
માટે અમારે પણ આ દર્શન અંગિકાર કરવું પડિત છે એમ પોતાના
ચિત્તષ્ઠે જિન શાસનનો અંગિકાર કરીને રહ્યા એવા પણ જે લોક તે
વિમુક્ત થાય છે તો બીજા થાય એમાં તે શું કહેવું એમ અરિ રા-
ધ્વનો અર્થ છે.

टीकाः—श्रुतपथाज्जैनसिद्धांतमार्गात् वैमुख्यं एतावं-
तमनेहसं वयमज्ञाः स्याम यदेतदेव तात्त्विकं धर्मदर्शनं निर-
पवादं ॥ परं यत्राप्येवंविधासदाचारकारिणो विलोक्यन्ते ॥
तदात्मनेन ताम्रहिरन्मयालंकारदेशीयेनांतर्निः सारेण वह्निर्मा-
त्रिमनोहरेण ॥ सर्वथा प्राक्स्वीकृत मेवास्माकं दर्शनं श्रेयः ॥
अहो जैना अन्यथावादिनोऽन्यथाकारिण इत्यादिवचनसंदर्भेण-
पराङ्मुखत्वं सर्वथा वह्निर्जाव मिति यावत् आतन्वते दर्शयन्ति ॥

अर्थः—जिनना सिद्धांत थकी विमुखपणुं शी रीते पामे
ठे तो ते कहे ठे जे अमो आटला काळ सुधी अज्ञानीज हता जे
हेतु माटे अमो जाणता हता जे निर्वाध यथार्थ धर्म दर्शन तो
आज ठे पण जे दर्शनने विषे आ प्रकारना असत् आचरण करना-
रा लिंगधारीउ देखाय ठे माटे ए दर्शनवने सयुं आतो उपरयी
सोनाए रसेलुं तांवाना आज्ञापण जेवुं मांहेयी निःसार ठे केवळ
धारणेयी मनोहर जणातुं आ जैन दर्शन ठे माटे सर्वथा पूर्वे अंगि-
कार करेलुं आपणुं दर्शनज सारुं ठे अहो आतो मोदुं आश्चर्य जे
आ लोकतो बोले ठे जुदुं ने करे ठे जुदुं इत्यादि वचनना समुद्दने
कहेता सता सर्वथा जैन दर्शनयी वह्निर्जाव एटले जैन दर्शननो
त्याग करी देखाने ठे.

टीकाः—तथा येषां मिथ्योक्त्या मृषावचनेन ॥ तेहि
स्वलिताचारत्वेन सर्वशंकितत्वात् असमंजसचेष्टितं प्रति केन
चित् पृष्टा स्संतो मलिम्बुचवदलीकं ज्ञापन्ते ॥ यथा कएवमाह ॥
नवयमेवंविधकारिण इति ॥ ततश्च प्रत्यक्षोपलक्षितदोषापह

वात्तादृशमेव बाहुल्येन दर्शनाच्च किमित्याह ॥

अर्थः—बळी जे लिंगधारीतना मिथ्या वचने करीने संदेह उत्पन्न थाय ठे एम आगळ संबंध ठे ते लिंगधारीत मिथ्या बोले ठे ते कहे ठे केमजे निश्चे ते पुरुषो पोताना आचारथी त्रष्ट ठे ए हेतु माटे एमने देखीने सर्वने शंका उपजवापणुं रहुं ठे ए हेतु माटे कोइ न करवानुं काम करेहुं देखीने कोइ पुरुषे पुठे सते चोरनी पेठे जुहुं बोले ठे जे कोण एम कहे ठे अमो ए प्रकारनुं करीए एवा नथी. तयार पठी प्रत्यक्ष दीगो ने उळख्यो एवो जे दोष तेने उळख्यो ए हेतु माटे तथा ते लिंगधारीत मध्ये बहुधा ते प्रकारनुं ओळखवापणुं देखाय ठे ए हेतु माटे शुं थाय ठे ते कहे ठे.

टीकाः—सुदृशोपि सम्यग्दृष्टयो जिनमतांतःस्थाश्चपि प्रायशः किंपुनरन्यइत्यपेरर्थः ॥ विव्रतिधारयंति कुर्वंतीति यावत् मनश्चेतः संदेहइदं किमेवमन्यथावेत्युज्जयकोटयुल्लेख्यन वधारणज्ञानं सएवैकज्ञानवस्थितरूपत्वसाधर्मीदोला प्रेक्षा तपा चक्ष मेकत्राऽस्यास्तु ॥ यथादोलारूढं वस्तु तस्याधक्षत्वाच्चक्षमेवं सुदृशामपिमनः ॥

अर्थः—जे समकित दृष्टिउ जिन मतमां रखा ठे ते पण संशयनुं धारण करे ठे तो बीजाने संशय थाय तेमां ते शुं कहेवुं ए अपि शब्दनो अर्थ ठे. एटले ते लिंगधारीतनुं मिथ्या वचन सांजळीने समकिती पुरुषोनुं मन पण संशय करे ठे जे शुं आम हरो के बीजे प्रकारे हरो एम वे प्रकारना तर्कवके निश्चय रहित जे ज्ञान

તેને સંદેહ કહીએ. તેહિજ એક જગાએ રહેતો નથી માટે હિંદોણા સ
માન ચંચળ છે. એક ચંચળ વસ્તુને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચળ
કહીએ. જેમ હિંદોણો ચંચળ છે તો તેને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચ
ળજ હોય તેમ સંદેહનું સ્વરૂપ ચંચળ છે તો તેને પામેલું સમક્ષિ
દષ્ટિર્જનું મન તે પણ ચંચળજ હોય.

ટીકા:—પૂર્વહ્યસ્માર્જિર્જનમતં વાક્રિક્રયયો રવિસંવાદિ
સ્વરૂપં ધર્મકથાદિષ્વાકર્ણિત મિદાનીત્વંશેનાપિ ન તથોપલગ્ન્યતે ॥
તત્કિમિદં વાસ્તવમવાસ્તવં વેતિ સંદેહાધિરૂઢત્વાત્ર જૈનમતે
ઢઢીમાનં નિવધાતિ ॥ અથવા સંદેહને કરણજૂતેન દોષાવચ્છેદનં ॥
તાત્પર્યં તુ પૂર્વવત્ ॥ યેષાં નામજૈનાનાં તેઽમી સંપ્રતિ સર્વગ્રપ્રસૂ-
તત્વાત્પુરોવર્તિનઃ નન્વિત્યક્ષમાયાં પાર્શ્વવર્તિસુદ્ધદામંત્રણેવા ॥
સર્વથા સર્વેઃ પ્રકારૈર્જિનપથપ્રત્યર્થિનો જગવન્મતપ્રત્યનીકાન-
તુ કેનાપિ પ્રકારેણ તદનુકૂલાશ્ચપિ ॥

અર્થ:—તે શી રીતે તો તે એમ કહે છે જે પૂર્વે તો અમોએ
જૈન મત જે તે વાણિ તથા ક્રિયા તેને વિષે વિસંવાદ રહિત છે સ્વ-
રૂપ જેનું એવું ધર્મ કથાદિકને વિષે સાંજળ્યું હતું એટલે જેનું વાણી-
એ કહે છે તેવુંજ ક્રિયાવળે દીઠામાં આવે એવું જૈન મત છે એમ સાં-
જળ્યું હતું પણ હાલમાં તો અંશ માત્ર પણ તેમ લેવાતું નથી. એટલે
મુલે ઘોલે છે જુઠું ને ચાલે છે જુઠું માટે વિસંવાદિ જૈન વર્ણન જણાવ
છે તે માટે આ તે શું વસ્તુતાએ એમજ છે કે નથી. એ પ્રકારના સંપેદ
ઉપર મન ચમેલું છે માટે જૈન મતને વિષે સમક્ષિ દષ્ટિયોગાક્રમું
પણ મન દઢપણે ધંધાતું નથી અથવા સંદેહે કરીને સમક્ષિ દષ્ટિ

जंतुं पण मन हिंदौलानी पैठे चंचळ थाय ठे ने एमां तात्पर्य तो पूर्वनी पैठे जाणवुं जे नाम मात्र जैनी ठे ते सर्व जगाए पसरेखां ठे ए हेतुं मोटे आ समीप रहेलां एम प्रत्यक्ष निर्देश कयौं ? ननुं अव्ययनो अक्षमारुप अर्थ ठे एटखे अमो ए विपरितपणाने सहनं करतां नथी अथवा पासे रहेला मित्रानुं संयोधन कहेनारो मनुं वाब्द जाणवो ए लिंगधारीउ तो सर्व प्रकारे जिनमार्गना धेरी ठे एटखे जगवंतना मार्गना शत्रु ठे पण कोइ प्रकारे जिन मार्गने अनुकूल नथी.

टीका :— जैनदर्शनोपदासतदभिमुखवेमुख्यापावनादि-
ना जिनसाशनानुपचयहेतुत्वेन वस्तुतस्तेषां तदुद्देशकत्वात् ॥
येषांचापराधेन शशधरकरविशदे जगवद्यासने लोकोपदासवि-
पर्यासादयो दोषाः प्रादुःप्यन्ति तेऽनंतसंसारिणः सिद्धांते प्रति-
पादिता महापापीयस्त्वात् ॥

यदुक्तं ॥

वेसिणजस्तं अयसो ध्यायासो पवयणेय अग्नदृशं ॥

विष्परिणामो अप्पश्चओयकुछाय अप्पज्जे ॥

पवयण मणुपेहंतस्स निळंभस्सतस्स लुळस्स ॥

यदु भोहस्स जगवपा संसारोणंतओज्जणिओ ॥

तत्तं इत्येतत्पदमपे वृत्तादौ संज्ञंस्त्वत इति वृत्तछपार्यः ॥१५॥

अर्थः—असटा जैन दर्शननुं उपदास बतावनीं ठे ने जे

જિન દર્શનને સન્મુખ થયેલા છે તેમનું વિમુક્તિ પાણું કરવું જોઈએ
 દોષે કરીને જિન શાસનની હાનિ કરવાના કારણિક છે માટે વસ્તુ
 તાણે એ લિંગધારીનું જિન મતના ઉદ્દેશક છે કેમજે જે લિંગધારીનું
 અપરાધે કરીને ચંદ્રમાના કિરણ સરખું નજરું જિન શાસન તે
 વિષે લોક ઉપહાસ કરે તથા જિન માર્ગથી વિપરીતપણું પામે જ્ય
 દિક દોષ પ્રગટ થાય છે તેથી સિદ્ધાંતને વિષે એવાં પુરુષો અનંત સં
 સારિક કહ્યા છે કેમજે અતિશે મહા પાપી છે એ દેવુ માટે.

ટીકા:—સાંપ્રતં કુપથવર્તિનાં વિધિપથં પ્રત્યેકાંતિકી-
 માત્યંતિકીં નિરુપમાં ચ મનસોદુષ્ટતા મુપલજ્યતદુત્પાદં ચેત-
 જનમનઃ કારણ સામગ્ર્યા અસંજાવયં સ્તદ્વિલક્ષણાંતદુત્પાદકા-
 રણસામગ્રીં સંજાવનાદ્ધારેણાહ ॥

અર્થ:—હવે કુમાર્ગમાં વર્તનાર એવા લિંગધારીનના મનની
 વિધિ માર્ગ પ્રત્યે એકાંતપણે અતિશય ઉપમાયે રહિત જે દુષ્ટતા
 ઇટલે દુષ્ટપણું તેને દેખીને એ પ્રકારનું દુષ્ટપણું વીજા લોકના મન-
 રૂપી સમસ્ત કારણ તે થકી સંજવતું નથી એમ ધારીને એ પ્રકારનું
 દુષ્ટ મન થવું તેની કારણ સામગ્રી કોઈ પ્રકારની વિલક્ષણ સંજવ
 છે એવી સંજાવના કરતા સત્તા મંથકાર સંજાવના દ્વારવને એ લિંગ-
 ધારીનના મનની દુષ્ટતાને કહે છે. ઇટલે એકાંતપણે અતિશેજ વિધિ
 માર્ગના દ્રેષી એવા એ લિંગધારીનના મનની ઉપમા રહિત જે દુષ્ટતા
 તે શી ઝી-વસ્તુ જેઠી થઈને નિપજી છે એમ તર્ક કરતા મંથકાર
 કહે છે ઇતિજાવઃ ॥

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वैरुत्कटकाक्षकूटपटलैः सर्वैरपुण्योच्चयैः
सर्वव्यालकुलैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहेः ॥
नूनं क्रमकारि मानसमसुं डमार्गमासेडुपां
दौरात्म्येन निजघ्नुपां जिनपथं वाचेपसेत्पूचुपां ॥ १६ ॥

टीका:—ततः शब्दस्य प्राक्तनवृत्तस्थस्येह संबंधात्तेन य-
तोऽमी सर्वथासत्पथं प्रति दुष्टचेतसस्ततस्तस्माद्धेतोः किमि-
त्याह ॥ नूनमिति संज्ञावनायां । अहमेवंसंज्ञावयामि ॥ यावन्त्य-
तिदुष्टवस्तूनि जगति संति तावद्भिर्दुमार्गमासेडुपां मरं मान
समकारीति संबंधः ॥

अर्थः—पूर्वना काव्यमां ततः ए शब्द रहेखो ठे तेनो आ
जगाए संबंध ठे तेणे करीने जे हेतु माटे ए खिंघारीउं सर्व प्रकारे
सन्मार्ग प्रत्ये दुष्ट चितवाळा ठे. ततः कहेतां ते हेतु माटे शुं ययुं
ते कहे ठे जे हुं एम संज्ञावना करुं तुं के जे जेटली दुष्ट वस्तु ज-
गतमां ठे तेटली वस्तुवने दुष्ट मार्गने पामेला एटखे उन्मार्गे चा-
खनारा एवा खिंघारीउनुं शूर एटखे मदा आकरुं दुष्ट मन वयुं
ठे. एटखे निपजावुं ठे एम संबंध ठे.

टीका:—कथमन्यथा तन्मनसोऽस्तीव शूरता ॥ इतर जन
मनः साधारणकारण सामग्रीतस्तदनुपपत्तेः कागलानुरूपत्वात्
कार्यस्य ॥ नहि न्यप्रोथवीजापिचुमंद प्ररोहः ॥ केस्तैरित्याह ॥

सर्वैः सकलैरुत्कटकालकूलपटलैर्नूतनत्वादत्युग्रसद्योधाति
विपन्नेदसमूहैः ॥ एक द्वित्र्यादिजिरनुत्कटैश्चकालकूटशक्रेषु
स्तत्पटलैर्वा तादृक् क्रूरमनसोजनयितुमशक्यत्वादेवमुक्तं ॥
एवमुत्तरपदेष्वपि योज्यं ॥

अर्थः—जो अतिशे क्रूर वस्तुवने ते लिंगधारीभूतं मन न
निपजाव्युं होत तो तेमना मननी अतिशेज क्रूरता क्यांथी होत
केमजे बीजा लोकना मनने साधारण सामग्री होत तो एटसे जे
वस्तुयी बीजा लोकनुं मन निपज्युं ठे तेज वस्तु सामग्रीपी ए
लिंगधारीभूतं मन नीपज्युं होत तो त्या प्रकारनी जे अतिशय क्रू-
रता ते न होत माटे जेवुं कारण होय तेवुंज कार्य थाय ठे. कारण
ना गुण कार्यमां आवे ठे जेमके वरुना बीजयी लीवमानो थंडु
नीपजतो नयी. हवे कीया कीया ते कारण जेथी ए लिंगधारीभूतं
मन नीपज्युं ठे तेने कहे ठे जे समस्त आकरां जे कासकूट जेरनां
दसीथां तेणे करीने नयुं ने अतिशे आकरं ने तत्काल नाश करे एम
जे विष तेना जे जेदना समूह तेणे करीने अतिशय आकरां जे न
होय एवां जे जेर तथा एक, दो ने अण आदिक जे कासकूट जेरनां
करुका थयवा दसीथां तेणे करीने ते ते प्रकारनुं क्रूरपणुं नीरजा-
वयुं अशक्य ठे एटसे अतिशे क्रूरपणुं थइ शकनुं नयी माटे सम-
स्त कासकूट जेर खड्गे ए लिंगधारीभूतं मन उत्पन्न थयुं ठे जेथी
तेने विषे अतिशेज क्रूरपणुं जणाय ठे माटे सर्व पदनुं ग्रहण करुं
ठे, एम आगजनां पदने विषे पण योजना करयी एटसे जागुं.

टीकाः—सकल काटकूलपटलैरेव केवसेः प्रकृतमनसः
कर्तुमशक्यत्वादपुण्योद्ययैरित्यादि वाक्यावतारः ॥ ततः सर्वे

रखिलै रणुण्योच्चयैः पापराशिनि सर्वव्यासकुलैरक्षोपाशीविष
संदोहैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहेः कृत्स्न व्यसनचेतः
पीनागदमंगलादिपापग्रहेरे तिरखिलैर्दुष्टैरेव सामग्रीजावेन
संज्ञय कूरं सन्मार्गधातुकं मानसं चेतः श्रकारि निर्ममे ॥

अर्थः—समस्त कालकूट जेरना समूहवमेज केवल ए खि-
गधारीउंना मननी कूरता करवाने अतमर्थपणुं ठे ए हेतु
माटे पापना समूहवमे निपजाव्युं ठे. वळी एटलाजवमे अतिशय
कूर न थयुंत्यारे समस्त सर्पना समूहवमे निपजाव्युं ए प्रकारे आग-
ळ आगळ वाक्य जे जे कहीए ठीए तेनो श्रवकाश जाणवो. ते
माटे समस्त पापना समूहवमे निपजाव्युं ठे तथा समस्त मद्रा जेरी
सर्पना समूहवमे निपजाव्युं ठे तथा समस्त कष्ट तथा समस्त म-
ननी पीना तथा समस्त रोग तथा पापग्रह ए सर्व अति दुष्ट सा-
मग्री एकठी करीने ए खिगधारीउनुं सारा मार्गने एणनाहं मन
निपजाव्युं ठे.

टीकाः—कूररूपस्य मनसो निर्माणं विधेयमत्र एतेनास्य
मनस इतरमनोज्ञः साजात्यमपिनिरस्तमित्येतदपि संज्ञायामि
। इतरमनोविषदाणसामग्रीजन्यत्वेन वैजात्योपपत्तेः ॥
नहि मृतपिण्डकादितंतुवेसादि विसदृशसामग्रीजन्ययोर्पट-
पटयोः साजात्यं नाम ॥ तथाच तन्मनसः कदाचिदपि न शुभ
जावतापत्तिः ॥ नहि भूनिवस्य दार्ढ्यताजावः शिष्टिदातेनाप्यारा-
दयितुं शक्नोते ॥ तन्वस्यहेतोः स्वस्वसामग्र्या विजातीय तजैव
तयोर्लिपते रिति ॥

अर्थः—आ जगाए ए लिंगधारीजनुं मन कूरुप निष
 वेळुं ठे एम स्थापन करुं तेणे करीने. ए मननुं बीजा लोकना म
 साथे सजातिपणुं हतुं एटले सरखापणुं हतुं ते पण निवारण
 माटे एम पण संजावना करुं तुं जे बीजा लोकना मनथी कोइ
 सक्षण सामग्रीवने ए मन उत्पन्न थयुं ठे माटे विजाति ठे, केम
 मृतिकाना पिरु तथा दंरु इत्यादि कारणथी घट उत्पन्न थाय
 तथा तांतणा तथा तेमनी मेळवणी करनार काष्ट इत्यादि साम
 वने पट उत्पन्न थाय ठे ते वेनी कारण सामग्री जुदी जुदी ठे
 तेथी उत्पन्न थयुं जे कार्य ते पण जुडुं जुडुं ठे विजाति ठे पण
 जाति नथी एटले सरखां नथो एटले मृतिकादिकथी पट उत्
 थता नथी ने तांतणावने घट उत्पन्न थता नथी ने घटने पट न
 हेवाय, ने पटने घट न कहेवाय निश्च तेम ते लिंगधारीजना म
 क्योरे पण शुज्ज जावनी प्राप्ति थती नथो. केमजे सेंकनो प्रकार
 चतुराई करे तो पण करीआतानी साकर करवाने समर्थ न था
 माटे पोतपोतानी सामग्रीथो विजातिपणे लिंगधारीनुं मन त
 लोकनुं मन ते कया हेतुथो सरखापणे जाणीए 'अपितु' कोइ क
 णथी जणाय एम नथी एटले काखकूटादि सामग्री थकी उत्प
 थयेळुं जे लिंगधारीजनुं मन ते लोकना मन जेवुं केम कहेव
 इति ज्ञावः ॥

टीकाः—अथवा मनःसिद्धमेव ॥ तस्य तु क्रूरत्वं विधेयं ॥
 तच्च काखकूटादिभिः साध्यं ॥ अथास्मिन्पक्षे क्रूरत्वस्यो-
 पाधिकत्वात् अथगमप्रसंगो वद्यादिषु महारंजनरागस्य तथा
 दर्शनादितिचेत न उपाधिकस्यापि धर्मस्य कयाचित्सामग्र्या अन्य

માનસ્થાનપગમદર્શનાત્ ॥ યથા પદ્માંશુકાદિપુ નીલીરાગસ્યોપા-
ધિકસ્થાપિનકદાચિદપગમ ઇતિ ॥ તદુપપન્ન મેતન્નૂનં ક્રૂરમ-
કારિ માનસમિતિ ॥

અર્થ:—અથવા લિંગધારીઝના મનને વિષે પોતાની મેલે
ક્રૂરપણું સિદ્ધજ છે કેમ જે તે મનને ક્રૂરપણું જે તે તો વિશેષણ
રૂપ છે ઘટલે લિંગધારીનું મન કેવું છે તો ક્રૂર છે એ પ્રકારના વિશે-
ષણે સહિત છે તે કાલકૂટાદિ જે હેતુ તેણે કરીને સાધ્ય છે ઘટલે
અનુમાન પ્રયોગે કરીને સાધવા યોગ્ય છે, હવે એ પદ્ધતિને વિષે ક્રૂરપ-
ણાને ઉપાધિપણું છે એ હેતુ માટે ક્રૂરપણાને નાશ પામવાનો પ્રસંગ
થશે જેમ વસ્ત્રાદિકને વિષે જારે રંગનો નાશ થાય છે તે પ્રકારે ક્રૂર-
પણાનો નાશ પ્રાપ્ત થશે ત્યારે એ અનુમાન પ્રયોગ ઓટો થશે. કેમ
જે જે હેતુ ઉપાધિ સહિત હોય તે ઓટો થાય છે માટે એમ જો
તમે આશંકા કરતા હો તો તે ન કરવી કેમજે ઉપાધિ સંબંધી જે
ધર્મ તેને પણ કોઈ પ્રકારની સામગ્રીવને ઉત્પન્ન થવાપણું છે તેનો
નાશ નથી થતો. એમ પ્રત્યક્ષ દેખવામાં આવે છે એ હેતુ માટે જેમ
કોઈ વસ્ત્રાદિકને વિષે ગલીનો રંગ જો પણ ઉપાધિ છે તો પણ ક્યારેય
નાશ નથી થતો. એ ન્યાયે કરીને લિંગધારીઝનું મન કાલકૂટાદિકને
ક્રૂર થયું છે તે કોઈ દિવસ નાશ પામેણું નથી માટે એ વાત સિદ્ધ
થઈ જે લિંગધારીઝનું મન કાલકૂટાદિકવને નિપજેણું છે માટે અ-
તિશય ક્રૂર છે.

ટીકા:—અમું પ્રત્યક્ષં હુર્માર્ગં કુપયં આતેહુપામન્યુપેયુ-
ષાં ॥ લિંગિનાં તદ્દર્જકાનાં ચેતિશેષઃ ॥ નનુ જવતુતેષાં ક્રૂરમન-

स्तथापि किं न छिन्नमित्यत आह ॥ दौरात्म्येन दुष्टाशयत्वेन
धनुषामुच्चिद्विदुषां जिनपथं जगत्प्रणीतं सत्यं ॥ सन्मा
र्त्तिनामुपसर्गकरणेन वस्तुतो जिनमार्गं त्रंशयद्विस्त
स्माकं छिन्नमित्यर्थः ॥

अर्थः—आ प्रत्यक्ष जणातो कुमार्ग तेने पामेला एवा
गंधारीउं तथा तेमना जक्त ते वेनां मन महा क्रूर ठे त्यां
करी कहे ठे जे तेमनां मन क्रूर ठे तो पण तेमां आपणुं शुं
एटले आपणुं शुं गयुं. ए जगाए उत्तर कहे ठे जे दुष्टबुद्धि
ने जगवते कहेला मार्गनो उछेद करवाने इच्छता वस्तुताए उप
करीने जिनमार्ग तोनी पावता जिनमार्गथी त्रष्ट करता एवा
गंधारीउंए आपणुं घणुं ठेयुं ठे एटले आपणुं घणुं वगारुं
एटलो अर्थः—

टीकाः—अथ जिनपथं निघ्नतां तेषां छिजादीनामिव किं
दर्शनांतर परिग्रहेणमतांतरप्ररुपणा ॥ नेत्याह ॥ वाचा वचनेन
स्वमतिकल्पितमपौद्देशिक भोजनादिमार्ग एव सः अयमेव स
जिनप्रणीतः पंथा नान्यः इति एवं प्रकारेण उच्युषां अजिबधुषां
न तेषां न दर्शनांतरस्थाः स्वमतं प्ररुपयंति ॥ तत्स्यैर्जिनपथवर्त्तिनो
जनस्य प्रतारयितुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—वळी शंका करी समाधान करे ठे जे जिन मार्गते
हणानार एवा ते लिंगधारीउंनी पोताना मतुनी जे प्ररुपणा ते युं
प्ररुपणादिकनी पेवे बीजा दर्शनतो अंगिकार करवो तेवे करीने

સ્વતાંતરની પ્રરુપણા છે તો ત્યાં કહે છે જે ન કહેતાં તે બ્રાહ્મણાદિ-
કની પેઠે નથી, આ તો પોતાની કપોલ કલ્પનાથી પોતાની મતિએ
કલ્પેણું જે વચન તેણે કરીને આધાકર્માદિ આદારાદિક પ્રદ્વણ ક-
રવું એ પ્રકારના માર્ગને પણ એમ કહે છે જે આજ જિનરાજનો ક-
હેલો માર્ગ છે પણ વીજો નથી. એ પ્રકારે કહે છે પણ વીજા દર્શ-
નમાં રહેલાં જે બ્રાહ્મણાદિક તે પોતાના મતને એમ કહેતા નથી. જે
આજ જિનરાજનો માર્ગ છે, માટે વીજા દર્શનમાં રહેલા લોકો જિન
માર્ગમાં રહેલા લોકને ઠેતરવા સમર્થ થતા નથી એ હેતુ માટે લિં-
ગધારીઝની પ્રરુપણા તે બ્રાહ્મણાદિક અન્ય દર્શની જેથી કેમ કહેવાય ?

ટીકા:—કિંત્વસ્મિન્નેવ દર્શને વેપમાત્રેણ સ્થિતાઃ સ્વપ્રરુપિતં
કુમાર્ગ જૈનમાર્ગતયા વદંતો મુગ્ધલોકં વ્યામોહ્યંતીત્યર્થઃ ॥ એ
તાવતા સંરંજેણ સત્પથં પ્રત્યતીવપ્રત્યનીકત્વં તેવાં પ્રકટિતં ॥ ૬૬
ચ સેત્યત્ર સશબ્દાદ્ધિસર્જનીયલોપે સંધિપ્રતિપેધેપિ તદઃપાદ-
પૂરણે સંધિરિતિ વિશેષલક્ષણેન સંધિ વિધાનમિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ:—બહી શું આજ દર્શનને વિષે વેપ માત્ર ધારણ કરી-
ને રહેલા એવા લિંગધારીઝ પોતાના પ્રરુપણ કરેલા એવા કુમાર્ગને
જૈનમાર્ગપણે કહેતા એટલે આ અમો કહીએ ઠીએ પણ જૈનમાર્ગ છે
એમ કહીને જોડા લોકને જમાવે છે, મોહ પમામે છે એટલો અર્થ.
એ લિંગધારીઝનું આટલું વધું કહેવું તેણે કરીને સન્માર્ગ પ્રત્યે એમનું
અતિશેજં શત્રુપણું છે તેને પ્રગટ કરી આપ્યું આ કાવ્યમાં સેતિ એ
જગાં એ સ શબ્દથી વિસર્જનીયનો લોપ કરે સતે સંધિનો નિયેધ છે
તો પણ તત્ શબ્દનો જે સંધિ પાડ્યો તે પાદપૂરણે સંધિ એ સૂત્રમાં

विशेष लक्षण कथं ठे तेणे करीने संधि कयों ए प्रकारे आ काव्य
अर्थ थयो. ॥ १६ ॥

टीकाः—अत इत्यंतरापदं द्वयोरप्यनयोर्वृत्तयोः संबंधयोः
नार्थं तच्चाग्रिमवृत्तस्यादौ योद्ध्यते ॥ इदानीं तेषां वचनमात्रमत्र
विवेकिनः श्रोतुं न युज्यत इत्याह ॥

अर्थः—अतः ए प्रकारनुं पद वे काव्यनी वच्चे मूक्युं ठे
वे काव्यनो संबंध परस्पर जोमवाने अर्थे ठे तेने आगसुं काव्य
कहेतां पहेलां जोमीशुं. हवे ते लिंगधारीनुं वचन मात्र पण सिं
कीने सांजळवुं योग्य नथी एम कहे ठे. एज कारण माटे ए
लिंगधारीओ साचा मार्गथी अतिशेज विपरीत चाखे ठे ए हेतु माटे.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुर्जेदस्फुरदुग्रकुग्रहतमः स्तोमास्तधीचक्षुषां ।

सिंशंतद्रिपतां निरंतरमहामोहादहंमानिनां ॥

नष्टानां स्वयमन्यनाशनकृते वदोद्यमानां सदा

मिथ्याचारवतां वचांसि कुरुते कर्णे सकर्णः कथं ॥१७॥

टीकाः—यत एवनामेते जिनपथं प्रतिदुष्टा अतोऽस्मादेतोः
॥ किमित्याह ॥ तेषां वचांसि कुपयप्रतिपादकानि वचनानि
कुरुते विधत्ते कर्णे स्वश्रवणे सकर्णः सश्रोतः अथच सहृदयः कथं
वेन प्रकारेण न कथंचित्त्विर्यः ॥

अर्थः—जे हेतु माटे ए खिंगधारीठ निश्चे जिनमार्ग प्रत्ये छुट
वे ए हेतु माटे शुं करवुं ते कहे ठे. जे ते खिंगधारीठनां ठन्मार्गने
प्रतिपादन करनारां वचन पोताने काने सांजळे ठे ते पुरुष कानवा-
ळो केम कहेवाय? वळी हृदय सहित पण कीये प्रकारे कहेवाय? केम
जे जे ह्येयानो शून्य होय तेने हृदय सहित केम कहीए? कोइ प्रकारे
न कहीए एटखो अर्थः ॥

टीकाः—नहिं सकर्णस्य कर्णकट्टनिस्पृष्टपरमर्माणि वच-
नानि खलानां श्रोतुं युक्तानि॥ किंतु कर्णयोरेतदेव फलं यत् पीयू-
षवर्षुकां श्रपहसितमुक्ताः सतां सूक्तयः श्रूयंते ॥ अथ च सक-
र्णस्य प्रेक्षावतः कुपयवर्तिनां ज्ञापितानि कर्णे कर्तुं न युज्यंते ॥
तच्चूवणस्य साधूनामपि मिथ्यात्वनिबन्धनत्वेनाजिधानात् ॥

अर्थः—कर्ण सहित जे पुरुष एटखे सारा पुरुष तेमना
फानने करवां छागे ने पारका मर्मस्थानने स्पर्श करनारां जे खळ
पुरुषोनां वचन ते सांजळवां घटित नथी. त्यारे शुं सांजळवुं घटित
ठे तो फाननुं घज फळ ठे जे अमृतने वरसतां ने मोतिने उपहास
करतां एवा सत् पुरुषनां सारां वचन तेज सांजळवा युक्त ठे. हवे
फान सहित जे बुद्धिवान पुरुष तेने कुमार्गमां रदेनार पुरुषोनां
वचन काने सांजळवां घटित नथी. केम जे ते वचन साधु सांजळे
तो तेने पण मिथ्यात्वनुं कारण थाय एम द्वायमां कहेसुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

एबुद्धिय तोसिं मुयस्तयंमि तुन्निवससमागठं साहू ॥
तोसिं धम्मकहाए पुण्हं विधायं सद्वसंमि ॥

મન્યાયે પથિ પ્રવર્તમાના જનપુરતઃ સ્વં સંસ્થાપયિ તુમશ્ચુવંતઃ
 ક્વ ધર્મઃ ક્વ સંપ્રતિ વતિન ઇત્યાદિ નાસ્તિક્યં પ્રતિપન્નાસ્તેનાં
 અન્યેપામાત્મવ્યતિરિક્તાનાં નાશનકૃતે નાસ્તિતાપાદનનિમિત્તં
 વચ્છોદ્યમાનાં ॥ યદિ હેતાનપ્યાત્મના કંધંચિત્તમી કુર્મેસ્તં
 દા સુંદરં જવત્યન્યથૈતે ધાર્મિકંમન્યાઃ પરુષવાગ્જિરસ્માન્ સંત
 શિષ્યંતી ત્યાશયેન તન્નાગનાય વિહિતપ્રયત્નાનાં ॥

અર્થઃ—વઢી એ શિંગધારીડ પોતેજ પોતાની મેલે નદે
 એટલે સુલ્હની સાલચે નિરંતર અન્યાયના મારગમાં પ્રવર્ત્યા છે તે
 લોકની આગલ પોતાનું સારું સ્થાપન કરવા અસમર્થ છે એટલે
 પોતાના મુનિપણનું વર્તન દેખાતી શકતા નથી માટે એમ ઘોષે છે
 જે આ કાલમાં જૈનમુનિ ક્યાંયી હોય ને જૈન ધર્મ પણ ક્યાંયી
 હોય ઇત્યાદિ નાસ્તિપણને પામેલા છે તે પોતે નાશ પામ્યા છે ને
 ધીજાને નાશ કરવાને અર્થે એટલે નાસ્તિપણનું પ્રતિપાદન કરવાને
 કારણે ઘાંપ્યો છે ઊંચમ તે જેમણે એવા છે એટલે આ ઉત્કૃષ્ટ કહે-
 વાય છે માટે જો એમને આપણા વરાયર કોઈ પ્રકારે કરીએ તો સારું
 ને જો એમ નહિ કરીએ તો ધર્મિષ્ઠપણને માનનારા એ ઉત્કૃષ્ટ સા-
 ધુ તે આપણને કઠોર ઘાળીએ કરીને તિરસ્કાર કરશે એવા આશયે
 કરીને તેમનો નાશ કરવામાં ઊંચમયંત છે એટલે જે તે પ્રકારે મુનિ-
 હિતને ધર્મ ડ્રષ્ટ કહેનારા એ શિંગધારીડ છે એ જ્ઞાપઃ

ટીકાઃ—સદા સર્વદા મિષ્ટાચારા મુક્તિપયધિપરીતાચારા
 મિષ્ટાચારિત્રિપ્રમાદકવાયુદ્ધયોગસદ્ગુણાઃ અથવા સોદ

પ્રલંબનદેતુક વાહ્યેન્દ્રિયસંયમપુરસ્તરં વિષયપ્રણિહિતમન
સ્કલ્વં ॥

અર્થ:—વહી તે નિરંતર મિથ્યાચારવાળા છે એટલે મુક્તિ
માર્ગથી વિપરીત છે આચાર તે જેમનો એવા છે મિથ્યાત્વ ૧, અવિ-
રત્તિ ૨, પ્રમાદ ૩, કપાય ૪ એ રૂપી જે હુષ્ટયોગ તે છે લક્ષણ તે જે-
મનું એવા એ લિંગધારીતું છે અથવા લોકને ઠગવા કારણે વાહેરથી
પોતાની ઇન્દ્રિયોનો નિયમ કરાવવા પૂર્વક વિષયમાં મનને જોતી
રાખનારા છે.

ટીકા:—યદાહ ॥ વાહ્યેન્દ્રિયાણિ સંયમ્ય, ય આસ્તે મનસા-
સ્મરન્ ॥ ઇન્દ્રિયાર્યોન્ વિમૂઢાત્મા, મિથ્યાચાર: સન્વચ્ચેત્ ॥ તતથ
તદ્વ્રતાં તદ્યુક્તાનાં દાંતિકાનાં હ્યાપાતમધુરોપિ વચનસંદર્ભ:
પ્રલંબનગર્જત્વેન પરિણામે જ્યોડનર્થસંજારકારણત્વાદિપાયતે ॥

અર્થ:—તે વાત કહી છે જે જે પુરુષ ઉપરથી ઇન્દ્રિયોને
નિયમમાં રાખીને મનવને વિષયને સંજારતો રહે છે તે મૂઢ પુરુષ
મિથ્યાચારવાળો કહીએ, તે દેતુ માટે મિથ્યાચારવાળા દંતિ એવા એ
લોકનો જે તત્કાલ મધુર જણાતો એવો પણ વચનનો સમૂહ તે પરિ-
ણામે ઘણા અનર્થનું કારણ થાય છે. કેમજે તેમાં ઠાનું ઠગવાપણું રહે
છે એ દેતુ માટે તેમનું વચન વિષયેનું છે એટલે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—॥ તદ્વ્રક્તં ॥

પીયુષધારામિવ દાંતિકા: પ્રાગ્ પ્રલંબનીયાં ગિરમુત્તરંતિ ॥

૧. પુનર્વિપાકેઽખિલદોષધાત્રી સેવાતિશેતે વત કાઢ
અતસ્તજ્ઞાપિતાનિ સુવિહિતેઃ સુશ્રાવકૈશ્ચ ન
તાત્પર્ય મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે દંત્રી પુરુષ
ધમ તો અમૃતની ધારા જેવી સર્વને લોખાવનારી એવી ત
ઠે પઠી પરિણામે તેજ વાણી સમસ્ત દોષની કરનારી વા
કાલકૂટ જેર કરતાં પણ દંત્રી પુરુષની વાણી અતિ
તે દંત્રી પુરુષનાં વચન સુવિહિતને તથા સારા શ્રાવકને ન
ઢવાં એજ તાત્પર્ય છે; એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥

ટીકાઃ—અધુના વિતથાદિરુપધર્મદેશિનામપિ તેષાં
સ્ય તથાવિધમુગ્ધજનોપાદેયતાં સવિપ્રાદં પ્રતિપાદ્યન્નાદ ॥

અર્થ—હવે તે મિથ્યાદિરુપ ધર્મને ઉપદેશ
પણ તે લિંગધારીનનો કુમાર્ગ તે પ્રકારના નોઢા છોક્રને
કરવામાં આવ્યો છે તેને વિશ્વવાદ સહિત પ્રતિપાદન કરતા
પટલે એ વાત ઘણી લેલ નરેલી છે એમ પ્રતિપાદન કરતા
મંચકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यत् किञ्चिद्विदितं यदप्यनुचितं यल्लोकलोकोत्तरो ।
 तीर्णं यदज्व हेतुरेव जविनां यच्छास्त्रवाधाकरं ॥
 तत्तद्धर्म इति ब्रुवंति कुधियो मूढास्तदर्हन्मत ।
 भ्रांत्या लांति च हा डुरंतदशमाश्चर्यस्य विस्फूर्जितम् ॥५॥

टीकाः—तच्चदिति वीप्सायां सर्वसंग्रहमाह ॥ धर्म सा-
 धनमनुष्ठानमिह धर्मस्ततश्चधर्म इति सुकृतमिदमित्येवंरूप-
 तया ब्रुवंति वदन्ति कुधीयो दुर्मेधसो नाम जैनाः ॥ यत्किञ्चित्पाह ॥
 यत्किञ्चिदिति सामान्यतो निर्दिष्टविशेष तोऽनिर्दिष्टनाम
 कं वितथमस्तीकं श्रेणिकराजरजोहरणवन्दनादि न ह्येतदागमे-
 क्वचिद्विखितमस्ति येन सत्यं स्यात् परं किं गिनः स्वबन्धता ॥
 पादनायै तदपि धर्म इति ज्ञायंते ॥

अर्थः—कहीशुं ए सर्वे वातो नो संग्रह थाय ठे ते कहे ठे
 जे दुष्ट बुद्धिर्बाला केवल नाम मात्रयी जैनी कहेवाता एवा ए
 किंगधारीतु जे ते आगळ कहीशुं ए सर्वेने आतो धर्म ठे ए प्रकारे
 बोले ठे. तत् शब्दनुं बेवार उच्चारण करवुं तेथी आगळ कहे ठे जे
 आ जगाए धर्म साधन करवानुं जे अनुष्ठान तेने धर्म कहीए
 पटले धर्मरूपपणे स्थापन करे ठे. ते शुं स्थापन करे ठे? तो जे कांइ
 स्थापन करे ठे ते कहीए ठीए. जे कांइ सामान्ययी देखाम्युं होय
 ने विशेषयकी नाम न देखाम्युं होय एवी जगाए जुटुं बोले ठे,

जे श्रेणिकराजाए रजोहरण देखीने वंदनादिक कर्युं. पण एम
चारता नथी जे ए वात आगमने विषे कोइ जगाए लखी नथी,
तेणे करीने ए वात साची थाय. परंतु ए लिंगधारीने पोतांतुं वंदन
पणुं प्रतिपादन करवाने तेने पण धर्म ठे ए प्रकारे बोले ठे.

टीका:—यदाह ॥ श्री श्रेणिक कितिपतिः किल सारमेय
सांगूल मूलनिहितं यतिवध्वंदे ॥ नक्त्या रजोहरणमित्यनृतं
वदन्ति ही लिंगिनो वृपतया कुधीयः प्रलब्धुं ॥

अर्थ:—ते कथुं ठे जे छुष्ट बुद्धिवाळा लिंगधारीने जो
लोकने ठेतरवा सारु आ प्रकारे जुठुं बोले ठे जे श्री श्रेणिकराजा जे
ते जेम कोइ पुरुषे कूतरानुं पूंगुं वगलमां धार्युं होय तेम रजोहरण
मात्र ग्रहण करनारने नक्तिए करीने साधुनी पेठेज वंदन कर्युं माटे
ए प्रकारे हे श्रावक लोको तमारो धर्म ठे एटले तमारो पण एज प्र
कारे वंदन करवुं ए प्रकारनो धर्म कही देखाने ठे.

टीका:—तथा यदपि अपि समुच्चये यच्चानुचितमयोग्यं ॥
पित्राद्युद्देशेन यात्राकरणादि धर्मनिमित्तं हि कृत्यजातं जिनम-
दिरे कर्तुमुचितं नान्यत् ॥ पित्राद्युद्देशेन तु यात्रादि तत्र विधीय-
मानं गुणयद्गुमानविकलकेवलस्नेहनिबंधनत्वान्नधर्मः ॥ परं
तदपि लिंगिनो धर्मोपमित्यभिधाय स्वोपयोगाय विधापयन्ति ॥

अर्थ:—यदपि ए जगाए अपि शब्द समुच्चय अर्थने विरे

ઠે. વળી એ લિંગધારીઝ જે અયોગ્ય વસ્તુ ઠે તેને પણ ધર્મ રૂપે સ્થાપન કરે ઠે તે કહે ઠે. પિતા આદિકને ઉદેશીને યાત્રા કરવી ઇટલે આ ચૈત્યમાં તમારા વાપ દાદાએ યાત્રા ધૂજા ઇત્યાદિક કર્યા ઠે માટે તમારે પણ એ સર્વે કરવાં જોઈએ, ઇત્યાદિ ઉદેશ કરીને જે યાત્રાદિક કરાવવું તેને ધર્મરૂપે કહી દેવાને ઠે ને જિન મંદિરને વિષે જે જે કામકાજ ઠે તે ધર્મ નિમિત્તે કરવું ઘટિત ઠે પણ વીજી રીતે નથી તો પિતા આદિકનો ઉદેશ કરી પઠી ત્યાં યાત્રાદિકનું જે કરવું તેને ગુણનું જે ચઢુમાન તેથી રહિતપણું ઠે કેવલ પિતા આદિકના સ્નેહનું કારણ ઠે, માટે તેમાં ધર્મ નથી પરંતુ તે લિંગધારીઝ આ ધર્મ ઠે એ પ્રકારે પોતાની મતઝવસિદ્ધ કરવા સારુ સ્થાપન કરી દેવાને ઠે.

ટીકા:—યદાહ ॥

યાત્રાઃ પ્રતીત્ય પિતરૌ જ્ઞવતાઽચૈત્યે
યદ્યાત્ર માસિ વિહિતા ધનિનામુના તત્ ॥
કાર્યાસ્ત્વયાપિ ચ તથેતિ કથં શ્દ્ધસ્યૈ
ધર્મોઽપમિત્યનુચિતંરચયંતિ ધૂર્ત્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત કહી ઠે જે લિંગધારીઝ શ્દ્ધસ્યોને ધર્મોપદેશ સમજાવે ઠે જે આ ચૈત્યમાં તમારા મા વાપને ઉદેશીને યાત્રા કરવી ઇટલે તમારે આ ચૈત્યમાં અસલથી તમારા વૃદ્ધો કરતા આવીયા ઠે માટે તમારે યાત્રા આદિ કરવું એ તમારો ધર્મજ ઠે. અથવા આ માસને વિષે આ શ્દ્ધસ્યે આ જગાએ જેમ યાત્રાદિક કર્યું ઠે તેમ શ્દ્ધસ્યોએ કરવું એ ધર્મ ઠે ઇત્યાદિ અવગતી વાતની એ ધૂતારા લિંગધારીઝ રચના કરે ઠે.

ટીકા:—તથા યલ્લોકો જૈનમાર્ગવહિર્જૂતઃ શિષ્ટજનઃ
 લોકોત્તરં જિન પ્રવચનં તાન્યામુત્તીર્ણં વાહ્યં સૂતક ગૃહજિહ્વા
 ગ્રહણાદિ એતદ્ધિ લોકલોકોત્તરયો વિરુદ્ધત્વાત્ત ધર્મસ્તે તુ શ્રી-
 ર્હ્યાદિદેહુનેતદપિ ધર્મ ઇત્યજિદધતિ ॥

અર્થ:—વઢી જે લોક કહેતાં જૈન માર્ગથી રહિત એવા સામાન્ય
 લોક તથા લોકોત્તર કહેતાં જિનરાજનું પ્રવચન તે વેચી જે રહિત
 એટલે જે લોકને લોકોત્તરથી વિરુદ્ધ તે શું તો સૂતકીના ઘણી
 જિહ્વાદિકનું ગ્રહણ કરવું ઇત્યાદિ એ વાત નિશ્ચે લોકને લોકોત્તર
 એ વેચે ત્રિવે વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે ધર્મ નથી. તોપણ લિંગધારીનું
 લોનાદિ કારણે, કરીને એને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરી દેલામેલે.

ટીકા:—યદાહ ॥

જિહ્વા સૂતકમંદિરે જગવતાં પૂજા મજિન્યા સ્ત્રિયા ॥

હોનાનાં પરમેષ્ઠિ સંસ્તવત્રિવેર્ધઙ્ગિકણંદોક્ષણં ॥

જૈનેન્દ્રપ્રતિમાવિધાપનમહો તલ્લોક લોકોત્તર ॥

વ્યાવૃત્તે રથ હેતુ મધ્યધિરણાઃ શ્રેયસ્તયા ચક્ષતે ॥

અર્થ:—તે વાત કહી છે જે સૂતકીને ઘેર જિહ્વા કરવી
 તથા મલીન સ્ત્રી જગવંતની પૂજા કરે, તથા હીણ જાતિવાદીને
 પરમેષ્ઠિ જગવંતના સ્તોત્રમંત્રોના વિધિ શિલ્પવ્યો, તથા તેમને દોષ
 આપવી, તથા તેમની પાસે જિનેન્દ્રની પ્રતિમાનું વિધિવિધાન સ્થા-
 પનાદિકનું કરાવવું. એ પ્રકારે એ બુદ્ધિહીણ લિંગધારીનું લોક લોકો-
 ત્તર ચકો એ સર્વ વિરુદ્ધ છે તેને પણ ધર્મનું કારણ છે એ પ્રમાણે.

કહે છે. પટલે આ અમારી કહેલી સર્વે વાત કલ્યાણ કરી છે; ધર્મ-
રૂપ છે. એમ વોલે છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:- તથા યજ્ઞવલ્કેતુરેવ સંસારકારણમેવ જિવિનાં દેહિ-
નાં જિનમંદિરે જલક્રીનાદિ ॥ એતદ્દિમદનોદીપનત્વાત્ ક્રીના-
માત્રત્વેનાતાત્વિકત્વાચ્ચ સંસારવર્દ્ધનમેવ પરમેતદપિ લિં-
ગિનો ધર્મઠદ્વના સ્વાવલોકનકુતુહલેન કારયંતિ ॥

અર્થ:-વહી એ લિંગધારીઓ જે દેહધારીઓને સંસારેનું કાર-
ણજ છે તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપે છે તે કહે છે. જે જગવતના મંદિ-
રને વિષે જે જલક્રીનાદિકનું કરાવવું તે નિશ્ચે કામનું ઉદીપન ક-
રનાર છે એ હેતુ માટે, ને ક્રીના માત્રપણું છે એ હેતુ માટે તાત્વિક
નથી પટલે કરવા યોગ્ય નથી, માટે સંસાર વધારવાનું કારણ છે પ-
રંતુ લિંગધારીઓ તેને પણ ધર્મનું મિષ લક્ષને પોતાને જોવાનું જે
કૌતુક તે સારું કરાવે છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

શ્રૃંગેઃ પ્રસૂનસમયે જલકેલિ લીલા ॥

મોદોલનં જંગવદોકસિં દેવતાનાં ॥

ધર્મે તલ્લિલ્લગુરુસમનંદ્યહાસં

નિર્માપયંત્યંદ્ર સંસૃતિહેતુમજ્ઞાઃ ॥

અર્થ:-તે વાત કહી છે કે એ અજ્ઞાન લિંગધારીઓ ધર્મના
મિષથી વસંત ઋતુમાં પીચકારીઓવને જલક્રીના કરાવે છે. વહી
જંગવંતના મંદિરને વિષે દેવતાના દિંદોલા બંધાવે છે વહી જેમાર્થશો

હાસ્યવિનોદ રહ્યો છે એવું જે માંનીયાવને રમવું તેને કરાવે છે એ સંસારનાં કારણ છે તેને ધર્મરૂપે સ્થાપે છે એ મોટી સ્વેદ નેરેલી વાત છે.

ટીકા:--તથા ચત્ શાસ્ત્રવાધાકરં સિદ્ધાંતવિરોધાધાયકમાદેશિક જોજનાદિ ॥ યથાચોદેશિકાદીનાં શાસ્ત્રવાધિતત્ત્વં તથા પ્રાગેવોપપાદિતં ॥ અથવા આપાઢચતુર્માસિકાત્પંચાશત્તમદિન પ્રતિપાદિતસ્ય પર્યુપણાપર્વણઃ શ્રાવણાદ્યાધિવ્યવતિવર્ષેશીતિ તમેઽહિ વિધાનં ॥

અર્થ:--વઢી શાસ્ત્રવાધક ઇટલે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ જે આપાઢકર્માદિક જોજનાદિ તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરે છે જે રીતે આપાઢકર્માદિકને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધપણું છે તે રીતે પ્રથમ પ્રતિપાદન કર્યું છે. અથવા આપાઢ ચોમાસાથી શ્રારંજીને પચાસ દિવસનું પર્યુપણા પર્વ શાસ્ત્રને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે તે પર્વ જ્યારે શ્રાવણાદિ અધિક માસ જે વરસમાં આવે છે તારે ઓંશી દિવસનું એ પર્વ કરે છે.

ટીકા:--યદુક્તં ॥

વૃદ્ધૌ લોકદિશા નન્નસ્યનન્નસોઃ સત્યાં શ્રુતોક્તંદિનં પંચાશં પરિહૃત્ય, હી શુચિન્નવાત્પશ્ચાચતુર્માસિકાત્ ॥ તત્રાશીતિતમે કથં વિદધતે, મૂઢા મહં વાર્ષિકં કુગ્રાહાદિ ગણય્ય જૈનવચસો વાધાં મુનિવ્યંતકા ॥

અર્થ:--તે વાત કહી છે જે જ્યારે લોક રીતીએ શ્રાવણ જાંઘરવો અધિક માસ આવે છે ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહેલું જે આપાઢ ચોમા

સાચી આરંજીને પચાસ દિવસનું પર્યુપણા પર્વે એટલે વાર્ષિક પર્વે
ઠે તેને એ મૂઢ પુરુષો (લિંગધારીં) એંશી દિવસનું કેમ કરે ઠે? પોતાના
કદામદ્વય જૈન વચનને વાધ આવે ઠે તેને ન ગણીને કરે ઠે માટે એ
પ્રકારે એ પુરુષો મુનિ મધ્યે ધૂતારા ઠે.

ટીકા:—નનુ ધ્રુવંતુ તે સ્વમતિકલ્પિતં માર્ગં તથાપિ વિત્ત-
યાદિસ્વભાવત્વાત્તં ન કોપિ ગ્રહિષ્યતિ તથા ચોક્તોપ્યનુક્તકલ્પો
લોકોપાદાના જ્ઞાવેન પ્રસરાજ્ઞાવાદિત્યત આહ ॥મૂઢા અજ્ઞાનિનઃ
તત્ર ધર્મવ્યાજેન લિંગિપ્રરુપિતં મતં અર્હન્મતત્રાંત્યા જૈનમાર્ગોઽ-
યમિતિ મિથ્યાજ્ઞાનેન છાંતિ ઉપાદદતે ॥ અયમર્થઃ ॥ યથોજય-
ગત્તચાકચક્યાદિ સદૃશ ધર્મોપલંજાત્ પરસ્પરવ્યાવર્તક દેશજા-
ત્યાદિજેદધર્માનુપલંજાચ્છરજતેઽપિ શુક્તિકાપારંજતમેતદિતિ
ધિયા ત્રાંતાઃ પ્રવર્તંતે ॥

અર્થ:—આશંકા કરીને કહે ઠે જે તે લિંગધારીઓ પોતાની
બુદ્ધિ કલ્પિત મારગને એ પ્રકારે વોસો તો પણ એ વાણી સ્વજ્ઞાવર્થી
જ અંસત્યાદિ દોષ સહિત ઠે માટે તેને કોઈ પણ નહિ પ્રદ્વેષ કરે.
ત્યારે એ વાણી કહી તે ન કદા જાણે કેમજે લોકે તે વાણીનું પ્રદ્વેષ
ત કર્યું તેણે કરીને તેનો પસાર નહિ થાય એ દેતુ માટે એ પ્રકારની
આશંકાનો ઉત્તર જે મૂઢ અજ્ઞાની લોકો જે તે ધર્મનો મિષ્ટ પ્રદ્વેષ
કરીને લિંગધારીઓએ પ્રરુપણ કર્યો જે મત તેને અરિદ્વંતના મતની
પ્રાંતિવકે એટલે આજ જૈન માર્ગે એ પ્રકારે મિથ્યા જ્ઞાને કરીને એ
લિંગધારીઓના મતને પ્રદ્વેષ કરે ઠે તેમાં આ પ્રગટ થયું ઠે જે
જેમ, રૂપાને વિષે તથા ઠીપને વિષે ચકચકાટ આદિક સરસો, ધર્મ

शतःसत्पथगामिनश्च धार्मिकान्स्ववचनानुरोधित्वेनाज्ञतया
नस्यकस्यचियथा ठंदाचार्यग्रामण्योऽप्रस्तुत प्रशंसया स्वरूपमाह ॥

अर्थः---हवे आ काळमां जोळा लोक प्रत्ये पोतानो म
मोक्ष मारगपणे उपदेश करतो ने पोतानी इच्छाए जेम फावे ते
चालतो ने लोकमां मोटो थड फरतो कोइक आचार्य ते पोते अ
ज्ञानी ठे माटे पोताना वचनने अनुसारे न चालतां ने सारा मारगे
चालता एवा धर्मिष्ठ लोकोनी अवज्ञा करे ठे एटले तमे मारा कथा
प्रमाणे चालो अज्ञानीनी पेठे शुं चालो ठो एम अपमान करे ठे
तेनुं स्वरूप अप्रस्तुत प्रशंसा नाभे अवलंकारे करीने कहे ठे. ते अ
लंकारनुं स्वरूप पण ए प्रकारनुं ठे जे जे वात चालती होय ते न
कहे ने ते वातने अनुसरतुं दृष्टांत कहीने तेनो उपनय चालती वात
संधाये मेळवे. जेम सर्वे ब्राह्मणोनुं टोळुं वेळुं ठे ते मध्ये एक संतो
पी ब्राह्मण एक यजमाननी याचना करे ठे ते जेटळुं आपे ते लईने
संतोप पामीने कोइ मोटा राजा साहुकार आदिकनी कंडूपण याचना क
रतो नथी. तथा ते कोइ पराणे आपे तो पण लेतो नथी तेने देखीने
कोइक कवि वोढ्यो जे सर्वे पक्षी मध्ये एक चातक पक्षीने धन्य ठे
जे एक इंड्र विना एटले भेय विना बीजानी याचना करतो नथी.
तेमज आ काव्यमां अजाणपणे दैव इच्छाए साचे मारगे चालता
आंधळाने जन्ममाराथी आंधळो परदेशो कोइ पुरुष हसे ठे जे रे
मूर्खो! मारा कथा परमाणे चालो इत्यादि आगळ टोकाकार कहेसो
एवा जाव गर्भितनुं ग्रंथकार काव्य कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

कष्टं नष्टदिशां नृणां यददृशां जात्यंधवैदेशिकः
कांतारे प्रदिशत्यजीप्सितपुराध्वानं किलोत्कंधरः ॥
एतत्कष्टतरं तु सोपि सुदृशः सन्मार्गगांस्तद्विद
स्तद्वाक्याननुवर्तिनो हसति यत्सावज्ञमज्ञानिव ॥७९॥

टीकाः—कष्टं दुःखमेतन्न श्वेतसि वर्त्तते यत्किमित्याह ॥ य-
दिति वाक्योपक्षेपे ॥ यत्तु नृणामदृशां जात्यं धवैदेशिकः कांतारेऽ-
जीप्सितपुराध्वानं प्रदिशतीति संबंधः ॥ तत्र नृणां पुंतां
नष्टदिशां श्रुत्वा च नत्वा कांतारपातेन दिग्भूतत्वाच्च प्रप्रष्टमाची
प्रतीच्यादिककुब्जिगन्तागपरिच्छेदानां ॥ अदृशां काचकामसादि-
ना दृग्विकल्पानां न तु जन्मांधानां ॥ जात्यंधो जन्म ईश्वर्या-
पया लोचनरहितः ॥

अर्थः—जे आ तो हमारा चित्तने विषे मोटुं दुःख वरते ठे,
ते शू तो ते कहे ठे जे यत् ए शब्दनो अर्थ वाक्यने आशेष कर-
नारो ठे, माटे जे दृष्टि रहित पटले आंधळा पुरुषोने जन्माराघोज
अंध यणखो परदेशी पुरुष अदृशीने विषे इच्छित नगरनो मारग दे-
खावे ठे एम संबंध ठे. तेमां आंधळा पुरुष केश ठे तो नेत्र नथो
माटे महा अदृशीमां पन्हुं तेणे करीने दिग्भूत थयेसा एटखे पुर्व
दिशा तथा पश्चिम दिशा इत्यादि दिशाना विजागनुं जे जाणवुं तेथी
प्रष्ट थयेसा, काच कामसादिक कारणघी दृष्टिगांचर थयेसा पर
जन्माराता आंधळा नहि.

ष्टपुरगामुकः स्यादथ च सतमुपदिशतीति कष्टमेतत् ॥ तु पुनर्ये
इदं वक्ष्यमाणं पुनः कष्टतरं पूर्वस्मादपि कष्टान्महत्कष्टं यत्कि-
मित्याह ॥

अर्थः—सूना मार्गमां केमके चासु मार्गमां तो कोठ वटे-
मारु पण वखते रस्तो घतावी दीए त्यां पण संजावना मात्र फरे
नहि पण निर्धारण पूर्वक इच्छित नगरनो मार्ग तेवतावे ठे. ही रीते
ते कहे ठे के वांछो उंची करीने, इहां लोक रीति एवी ठे के मार्गनो
उपदेशक जाण होय अने मार्गमां चाखनार घणे जागे अजाण
होय ठे, पण इहां तो उपदेशक तदन जन्मांध ठे अने चाखनारा
जनो जो के थांधळा ठे तो पण ते देशना जन्मेळा अने पूर्वे जरा
जोमिया होवार्थी मार्गने अजिमुख पक्ता देखाय ठे माटे एवा ज-
न्मांधनो वतावेखो मार्ग शी रीते इष्ट नगर प्राये पहुँचे. उतां ते
मार्ग वतावे ठे ए एक कष्ट ठे, पण ध्या वळी तेना वरतां पण वधतुं
कष्ट ठे ते कहे ठे.

टीकाः—सोपि प्रायुक्तो मार्गदेष्टा सुदृशो निर्मलनयनान्
त एव समार्गगान् इष्टनगर सुगमपथ प्रस्थितान् तद्विदः स-
म्यक् सन्मार्गज्ञान् यत् हंसंति स्मयते सावझमिति त्रिपाविशे-
पणं सावहेलं ॥ अज्ञानिव मार्गानजिज्ञानिव यथा मार्गानजिज्ञा-
मार्गं मुपदिशतः उपहस्यंते लोकेन ॥ तथै सेपि यथा किमेने वा-
लिशावायसाश्वा जन्मानुज्जितस्वदेशा मार्गा मार्गस्वरूपं विदंति॥

अर्थः—ते शुं कहे ठे ते वात वाही देखामे ठे जे ते दुई

કહ્યો ઇવો પણ મારગનો દેખાનુદેખ જો તે એટલે જન્મારનો
પુરુષ જો તે ઇચ્છિત નગર પ્રત્યે સુગમ મારગવળે ચાલનાર જો
નેત્રવાળા પુરુષો તેને હસે છે. અવગણના પૂર્વક હસે છે એ
વિશેષણ જાણવું એટલે લોક જો તે મારગનો અજાણ ને વઢી
નો ઉપદેશ કરનાર તેમને જેમ હસે છે તેમ એ પણ સાચું
ચાલનારને પણ હસે છે જેમ અહો આતો મૂર્ખ હોય ને શું
થી આરંજીને પોતાનો દેશ પણ જેમણે ઠોમ્યો નથી તે પુરુષો
અમારગના સ્વરૂપને શું જાણે !

ટીકા:—અહમેવ શૈશવાદ વેક્ષિત નિશ્ચિલ જનપદો વિદિ
સકલ ગ્રામ નગર સમાચારઃ સર્વં વેદિમતિ કુત એવં સતાનુપદ
સતીત્યત્રાહ ॥ તદ્વાક્યાન નુવર્તિનો જાત્યંધવચનાનુભ
ધિન ઇતિ હેતુગર્જન વિશેષણ ॥ તે હીષ્ટપુરસ્ય સમ્યગ્ધર્માનં જાનં
તસ્તદ્વાક્યં યમહં કથયામિ સ તન્નગર માર્ગ ઇત્યેવં રૂપં નાનુ
ન્યંતે ॥ તથા ચ સરુષઃ સંસ્તાનુપદસતીતિ ॥ એવં ચ સ્વયં સર્વં
ત્રોષ્ટ પુરપયમજાનત્રપિ યત્ત જ્ઞાન્ હસતિ ॥ તન્મદાકષ્ટ મિત
પ્રસ્તુત પ્રદંશાન્નેદઃ ॥

ટીકા:—એ તો હું જ જાણું કેમજે નાનપણથી જ જેણે દે
દેશાંતર સમસ્ત દીઠા છે ને સમસ્ત ગ્રામ નગરના સમાચાર જો
જાણ્યા છે માટે સર્વ હું જાણું હું; એ પ્રકારે એ સિંગધારીઠું સુરિ
તને કહે છે. એ જગાએ આશંકા કરી વિશેષણ આપે છે જે શા
રુષો તે તેમનું ઉપહાસ કરે છે તો તે કહે છે જે તે જન્માંપ પુરુષ
વચનને અનુસરતા નથી, માટે એ હેતુ ગર્જન વિશેષણ છે કેમજે

श्वेते पुरुषो वाञ्छित नगरना मारगने सारी रीते जाणे ठे माटे पूर्वे कष्टुं ए रुपनुं तेमनुं वचन मानता नथी माटे ते जन्मांध पुरुष ते-
मनुं उपहास करे ठे. माटे जन्मांध पेते सर्व प्रकारे वाञ्छित नग-
रना मारगने जाणता नथी तोपण मार्गना जाण पुरुषोनुं उपहास
करे ठे ते मोटुं कष्ट ठे ए प्रकारे अप्रस्तुत प्रशंसा अलंकारनो
जेद थयो ठे.

टीकाः—तथा ह्युपमानेन तुल्ये प्रस्तुते उपमेये सति यद
प्रस्तुतस्योपमानस्य प्रस्तुततुल्यस्य प्रशंसनमभिधानमित्येत-
दस्य लक्षणं तुल्ये तुल्यस्य वच इति वचनात् ॥

अर्थः—ते कहे ठे जे जे उपमाननी संपाचे उपमेयनी
तुल्यतानो प्रसंग आवे सते जे उपमाननुं प्रस्तुत उपमेय संपा-
चे तुल्यतानुं कहेवुं ए अलंकारनुं लक्षण ठे. जे तुल्यपणुं सते तेने
तुल्य वचन कहेवुं ए प्रकारे अलंकार शास्त्रनुं वचन ठे.

टीकाः—एवं चाप्रस्तुतमुपमानं योजयित्वा प्रस्तुत उपमे-
यमिदानीं योज्यते ॥ कष्टमेतत् ॥ यन्तृणां सत्पथे चतुर्पुरुषाणां
नष्टदिशां अतिमुग्धतया सत्पथकुपयविनागानजिज्ञानां
अदृशां सम्यग्ज्ञानदर्शनविकलानां जात्यंधः सिद्धांतरद्वय
लेशानजिज्ञः सर्वथाऽगीतार्थः ॥ सोऽपि गीतार्थसंश्लक्ष्णः कथं
चिन्मोक्षपथकथनप्रवीणः स्यात्तत्राह ॥

अर्थः—ए प्रकारे प्रसंग विना कष्टुं जे उपमान तेनी सो-

જના કરીને તે વાત ચાલતા પ્રસંગ સાથે હવે યોજના કરે છે. આતો મોટું કંટ છે જે સાચા મારગને ઇચ્છનારાને સંપન્ન કરી શકે. ગર્ભના વિજ્ઞાગને જાણતા નથી માટે અતિ જોલા એટલે આંધળાં કને જન્માંધ પુરુષ એટલે સિદ્ધાંતના રહસ્યનો લેશમાત્રને જાણતો સર્વથા અગીતાર્થ પુરુષ જે તે કદાપિ એ અગીતાર્થ પુરુષ પણ ગીતાર્થની સોવતવને કોઈ પ્રકારે મોક્ષ મારગને કહેવા શુદ્ધ દશે એવી આશંકા ધારીને તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકા:—વૈદેશિકો ગર્હિતાચારત્વાદાજન્માગમનિકપ વિહુરગીતાર્થ મુનિપુંગવસંગમાત્રવર્જિતઃ ॥ એપચાધુનિકક્રુઃસંઘ પ્રવરો નિઃશંકં નિઃશ્રેયસપથપ્રત્યર્થિમાર્ગ પ્રથનદીક્ષિતો યયાઙ્ગં શિશ્વામણિઃ કશ્ચિદાચાર્યો મંતવ્યઃ ॥ કાંતારે મહાટવ્યાં પ્રદિશ્વતિ અપમેવ મહુપદિપ્તો મોક્ષમાર્ગ ઇતિ પ્રજ્ઞાપયતિ અત્તીપ્તિત પુરાધ્વાનં મુક્તિમાર્ગં ઉત્કંધરો દર્શિતાહંકારવિકારઃ ॥

અર્થ:—એ જન્માંધ પુરુષ કેવો છે તો પરદેશી એટલે કોઈક નિંદિત આચારવાળો છે, માટે આગમની કસોટીના જાણ ગીતાર્થ મુનિરાજના સંગ માત્રથી રહિત એવો આ હાલ કાલનો પુરાચારી સંઘ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ને નિઃશંકપણે મોક્ષ માર્ગનો શત્રુરુપ જે માર્ગ તેનો વિસ્તાર કરવાને દીક્ષાવાળો થયેલો એવો ને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ ચાલનાર જે પુરુષ તે મધ્યે શિરોમણિ એવો કોઈક આચાર્ય જાણવો. તે મોટી અટવીને વિષે કહે છે જે આ હું કહું હું, ઉપદેશ કરું હું પણ મોક્ષમાર્ગ છે. એમ અહંકારનો વિકાર દેલાનીને મોક્ષ માર્ગ દેલાને છે.

टीकाः—तथा च सोऽङ्गीतार्थ उत्सूत्रज्ञापक अज्जिनिवेशिक
मिथ्यादृष्टिः कथंचिदपि सत्यं मुक्तिपथं न वेति नाप्यन्येन गीतार्थे
न प्रतिपादितोपि प्रत्येति ॥ नरास्तु मुक्तिपथपर्यनुचोक्तार
आजिग्रहीकादिमिथ्यादृष्टस्तत्रापि किञ्चित्सन्मार्गाजिज्ञापुका
उपदेष्टुरपेक्षया सारतरविज्ञागेन किञ्चिदज्ञास्तथा च तत् प्रज्ञ-
सोध्या कथं तेषां मुक्तिपुर प्रापकः स्यात्तथापि सतेन्यस्तं प्रदर्शयती-
ति ज्ञवति कष्टं ॥

अर्थः—बली ते अङ्गीतार्थ पटले उत्सूत्रनो ज्ञापक अ-
ज्जिनिवेशिक मिथ्या दृष्टिवालो ए कोइ प्रकारे पण मुक्ति
मार्गने नथी जाणी शकतो ने कोइ बीजो अङ्गीतार्थ पुरुष तेषे कसो
होय तो पण ए नथी जाणी शकतो ने जे मुक्ति मारगने अनु-
सरेखा पुरुष ते तो आजिग्रहीकादि मिथ्या दृष्टिवाला ठे माटे तेमां
पण कांश्चक सन्मारगनुं अजिज्ञाप पणुं रणुं ठे माटे अतिशे सारना
विज्ञागे करीने उद्देश करनार पुरुषनो अपेक्षाये फांश्चक जापणुं
थाय ठे माटे ते जन्माराना अंध पुरुषे कहेजो जे मारग ते तेमने
मुक्ति नगर प्रत्ये पमारनार केम थाय ! नज थाय. तोपण ते जन्मांध
पुरुष तेमने मारग देखाके ठे ए मोडुं कष्ट ठे.

टीकाः—एतत्कष्टतरं स्थितिपूर्ववत् ॥ सोऽपि प्रागनिहितो
यथातंदाचार्यः सुदृशः सम्पद्गुहानदर्शनयुजः सन्मार्गगान्
ज्ञानदर्शनधारिप्रखल्लमुक्तिपथप्रवृत्तान् तद्विदो मुक्ति
मार्गाजिज्ञान् धार्मिकान् सुविदितसाधून् यत् एतत्ति सावज्ञान-
ज्ञानिव ॥ यथा किममो अङ्गीतार्था मुखसिरोमणयः सिद्धांत

रहस्यमवस्यंति ॥ अहमेव सकलश्रुतपारावारपारदश्च ॥
ततोयमहं ब्रवीमि समुक्तिमार्ग इति ॥

अर्थः—बळी आतो अतिशेज मोटुं कष्ट ठे इत्यादि प
नी पेठे जाणवुं ते पूर्वे कव्यो एवो पोतानी इच्छा प्रमाणे चाव
कोइक आचार्य जे ते सारा ज्ञानदर्शने युक्त ने ज्ञानदर्शन चा
ठे लक्षण जेनुं एवो जे मुक्तिमार्ग तेने विषे प्रवर्त्तेला ने मुक्ति
र्गना जाण एवा जे सुविहित साधु तेने हसे ठे जेम अज्ञा
अपमान सहित हसे ठे तेम ते वात कहे ठे जे अहो आ अगीता
ने मूर्ख शिरोमणि एवा ठे ने सिद्धांत रहस्यने नाश करनार ठे
हुंज समस्त सिद्धांत समुद्रनो पारगामीतुं माटे हुं जे वोलुं ए
मुक्ति मार्ग ठे इत्यादि.

टीकाः—किमित्येवमुपहसतीत्यत आह ॥ तद्वाक्यान्तु
वर्त्तिनोयतस्ते गीतार्थ । उत्सूत्रं मुक्तिपथप्रतिपादकं तद्वाक्यं
नानुरुध्यंत इति ॥ अतएव दुःखमासमयजिनशासनं न विप्र
दशुज्जनाव सूचकदुस्वप्नाष्टकांतः स्थवानरफलं विवृण्वताह
जज्ञसूरिणाजिहितं ॥

अर्थः—हवे ए केम एम उपहास करे ठे तो त्यांकहे ठे जे
हेतु माटे ते गीतार्थ जे ते उत्सूत्र एवं मुक्ति मार्गने प्रतिपाद
करनार तेमनुं जे वचन तेने अनुसरता नथी ते हेतु माटे एज
रण माटे दुःखमासमयने विप्र जिनं शासनमां यशे एवा जे अगु
जाव तेनी सूचना करनार जे आठ माठां स्वप्न तेनी मध्ये वाता
फळ स्वप्ननो विस्तार करता हरिजज्ञसूरिए कवुं ठे के . .

टीकाः—

बहु वानरमञ्जगया-तव्वसदा असुखा विखिपंति॥

अप्पाणं अन्नेविय तद्वाविहं लोमहसणं च ॥

विरलाए भलिपण्या, तदन्नखिस्ता न एयममुत्ति ॥

मुनिणो यं एयस्तत्त, च्चिवागमो नवरमायरिया ॥

टीकाः—किल कस्यचित् पार्थिवस्य स्वदृष्टस्वप्नरुलं पर्य-
नुयुंजानस्य जगवान् श्रीमहावीरः समादिदेश॥ मयि मुक्तिमु-
पेयुप्पाचार्या एवंविधा ज्ञविष्यंति॥ यथा चापलादिना वानरयूया-
धिपकल्पा आचार्या बहवः पुरीरतुद्वयोत्सूत्रप्ररूपणेनात्मानं पा-
र्श्ववर्त्तिनश्च धेद्वयंति ॥ विरलतराश्च तन्मध्यान्नात्मानं नाप्यन्यानु-
त्सूत्रेण लेप्स्यंति ॥

अर्थः—निश्चे कोइक राजा पोते दीठेलुं जे स्वप्न तेना
फळने जाणवानो विचार करीने श्री महावीर स्वामिने पूठवा
साग्या त्यारे जगवान् तेने कहे ठे जे, हुं मुक्ति पामे ठेते
आ प्रकारना आचार्यों थशे ते कहे ठे जे चपळपणुं इत्या-
दि गुणवने घणा आचार्यों वानरना टोळानो जे अधिरति मोटो
वानर तेना जेवा थशे. ते विष्टा जेवुं जे उत्सूत्र तेना प्ररूपणे करीने
पोताना आत्माने तथा बीजा पोतानी पासे रहेनार लोकोने लेप
करशे तेमां अतिशे थोमा लोको पोताना आत्माने तथा बीजाने
उत्सूत्रवने नहि लीधे.

टीकाः—तथा चात्मानमुत्सूत्रेणा दिद्धानां स्तानवलोक्य तेह

સિષ્યંતિ ॥ અહો એતે વાલિશાઃ શુદ્ધસિદ્ધાંતદેશનામસપરશો
 ન સુરજિણાઽને નનાત્માનં ચર્ચયંતીતિ ॥ તદેતેમાં યયોક્તાગમાર્ચક
 પક્ષગીતાર્થોપદ્રશનંકુલધર્મઃ ॥ एवं च यत् स्वयमगीतार्थे
 लयोपि गीतार्थानवमन्यते संप्रतितनरुद्ध्या तन्महाकृ
 त्युपमानोपमेययोस्तुल्यतया योजना ॥

અર્થઃ—વહી પોતાના આત્માને ઇત્સૂત્રવને ક્ષેપ ના
 પવા તે અગીતાર્થોને જોડીને તે ગીતાર્થ પુરુષો એમ કહે છે જે
 અતિશેજ મૂર્ખ છે જે સિદ્ધાંતની દેશનારુપ જે મલયચંદ્રનનો
 ધીમાન રસ તેણે કરીને પોતાના આત્માને ચર્ચતા નથી
 અગીતાર્થ પુરુષો જે છે તેમને આગમના અર્થને જાણ કરના
 ગીતાર્થ પુરુષોનું જે ઉપદ્રશ્ય કરવું તે એમનો કુલધર્મ છે
 જે પોતેજ અગીતાર્થનું ઘર છે તો પણ આ કાણની રુઢિ કરીને
 ગીતાર્થ પુરુષોનો અરાગના કરે છે તે મોટું કદ છે એમ મા
 ને ઉપમેય વસ્તુનો તુલ્યરણાની યોજના કરવો.

ટીકાઃ—અત્ર ચ મુખ્યજનપુરતો નિરંકુશં સ્વકક્ષિતં ચેત્ત
 વાસાદિકુત્સૂત્રયં પ્રયતન્ વિધિવિષયપારતંડયપ્રત્યુપાનિ
 પુણાન્ મુગ્ધસંપ્રસાયવર્તિનઃ સુમિદ્ધિતાનસૂયયોરહસન્ સંપ્રા
 વર્તતાનઃ કુસંચાચારિણોઽનયા નંયા કરિતા પ્રતિશરિત્ત્વિ
 શ્વતાર્યઃ ॥ ૨૧ ॥

અર્થઃ—હાં નેત્રાઃ યોગેના સાંનિ નિરંકુશરો મહાશિવ

तत्त्व वासादि उत्सूत्र घन्ताघनार अने विधिमार्गनी प्ररूपणा करवामो
नेपुण अने सुशुद्धना संप्रदायमां वर्तनार सुविहित जनोनी हांसो
हरनार एवा आज कालना आचार्यो कविए आ जंगीथी वतावी
आप्या वे.

टीका:-सांप्रतं श्रुतपथावज्ञाछार मुपसंजिहीर्षुः शुद्धजिन
मार्गस्य दुष्टोपचितसमुदितकारणकलापेन संप्रति दुर्लभत्वं
प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थ:-हवे सिद्धांत मार्गनी अवगणनानुं जे छार तेनी स-
माप्ति करवाने इच्छता ग्रंथकार जे ते दुष्ट पुरुषोष वृद्धि पमाड्या जे
घणांक कारण तेना समूहे करीने आ दुखम काळमां शुद्ध जिनरा-
जनो जे मार्ग तेनुं दुर्लभपणुं वे एम प्रतिपादन करता वता ग्रंथ-
कार कहे वे.

मूलं काव्यम् ॥

सेषा हुंनावसर्पिण्यनुसमयहूसद्रव्यजावानुजावा ।
त्रिंशश्चोग्रग्रहोऽयंखखनखमितिवर्षस्थितर्जस्मराशिः ॥
अंत्यं चाश्चर्यमेतज्जिनमतहत येतत्समा दुःपमाचे ।
त्येवं पुष्टेषु दुष्टेष्वनुकलमधुना दुर्लभो जैनमार्गः ॥३०॥

टीका:-या श्रीगमग्रंथेष्वंगीमितंयां लिखिताकर्ण्यते सा-
यथा संप्रति काकस्यां प्रत्यक्षत्वेपि तदुद्भवकार्योणा

પ્રત્યક્ષોપલંબેનોપચારાદેપેત્યુક્તં ॥ અવસર્પતિ પ્રતિક્ષણમાયુઃશરી
રપ્રમાણાદયો જાવા હાનિં ગચ્છંતિ પ્રાણિનામસ્યામિત્યવ-
સર્પિણી સિદ્ધાંતપ્રસિદ્ધઃ કાલવિશેષઃ ॥ હુંકં સકલાંગોપાંગાનાં
યથોક્તમાનૈકલ્પહેતુઃ પદ્યં સંસ્થાનં તેનોપલક્ષિત અવસર્પિણી
હુન્નાવસર્પિણી વ્યુત્પત્તિમાત્રં ચેદં ॥

અર્થઃ:-જે આગમ ગ્રંથોને વિષે હુન્નાવસર્પિણી આવશે, તેમ
સલ્લેખું સંજ્ઞાયાય છે તેજ આ વર્તમાન કાલે પ્રત્યક્ષ જણાય છે. કેમકે
યથાપિ કાલનું અપ્રત્યક્ષપણું જણાય છે તો પણ તે કાલમાં તત્ત્વજ્ઞ
થવાનાં જે કાર્ય તેનું આ કાલમાં પ્રત્યક્ષપણું છે એ હેતુ માટે આ હું-
ન્નાવસર્પિણી પ્રત્યક્ષ છે એમ કહ્યું. જેને વિષે પ્રાણીનાં આયુષ્ય તથા
શરીરનું પ્રમાણ इत्यादિક જાવ હાનિને પામે છે એવો અવસર્પિણી
સિદ્ધાંતમાં પ્રસિદ્ધ કાલ વિશેષ છે ને હુંકં એટલે સમસ્ત અંગ
રૂપાંગનું જેમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રકારનું પરિમાણ હાલ જણાવું
નથી તેનું કારણરૂપ જે ઠહું સંસ્થાન તેણે કરીને આ લેવાલમાં આ-
વતી એવી આ હુન્નાવસર્પિણી છે એ પ્રકારે આ ૫ ૩ જ.
હુન્નાવસર્પિણી વ્યુત્પત્તિ માત્ર છે.

હુંનાવસર્પિણ્યાં હિ કાલસ્વાજ્ઞાન્યાઋર્માર્થિનામપિ પ્રાયેણ જાવા
યાદશા વર્તમાનક્ષણેન તાદૃશાઃ ક્ષણાંતર ઇત્યાદિક્રમેણ પ્રતિક્ષણં
સંક્લેશતારતન્યાઘાતતયોપજાયમાના નપલજ્યંતે ॥

અર્થઃ—વસ્તુતાણ તો અતિશે અનંતો કાલ જતાં થનારી
જે અસંજતિની પૂજા તેનું કારણ ને ચૈત્યવાસીની ઉત્પત્તિનું કારણ
ને શુજ્ઞ જાવની હાનિનું કારણ એવો જે કાલજેદ તેને હુંનાવસર્પિ-
ણી કહીએ, તે જગવંત મોક્ષ ગયે ઠતે થઈ. પરમ સૂક્ષ્મ એવો જે કાલ
તેને સમય કહીએ. તે સમય સમય પ્રત્યે મુક્તિ જનાર
પ્રાણીઝના પણ જાવ અથવા તેમના પણ શુજ્ઞ જાવ એટલે પરિણામ તથા
અનુજાવ કહેતાં પ્રજાવ અથવા બુદ્ધિના નિશ્ચય તે જેને વિષે હાનિ
પામે છે તેને હુંનાવસર્પિણી કાલ કહીએ. તે કાલના સ્વજાવથીજ
ધર્માર્થી પ્રાણીઝના પણ જાવ વહુધા એવા દેશાય છે જે જેવા વર્ત-
માન ક્ષણમાં દેશાય છે તેવાજ વીજા ક્ષણમાં નથી દેશાતા ઇ-
ત્યાદિ. ક્રમવચ્ચે ક્ષણ ક્ષણ પ્રત્યે સંક્લેશન તારતમ્યયોગે સહિત થ-
યેલા જણાય છે.

ટીકાઃ—તથા ચ પ્રકરણકારેણૈવ પ્રકરણાંતરે પ્રદર્શિતં ॥
કાલસ્ત અક્લિષ્ઠ ત્તણેણ અસેસિપુરિસવિરહેણ ॥ પાયમ
જુગત્તેણય, ગુરુકમ્મત્તેણય જિયાણ ॥ ફિર મુણિયજિણમયા
વિહુ, અંગીકયસરિસધમ્મમગ્ગાવિ ॥ પાયમઇસંકલિઠ્ઠા, ધમ્મ
ઠી વિત્થ દીસંતિ ॥

અર્થઃ—વહી પ્રકરણના કર્તા પુરુષેજ વીજા પ્રકરણમાં પણ
એ વાત દેશાતી છે જે.

टीकाः—अत्र च द्रुसदित्यनेन संयोगपरत्वेऽपि पूर्ववर्त्तमानं गुरुत्वं ॥ उदः शास्त्रे व्यवस्थितयानुवृत्त्या कचित्तन्निषेधात् ॥

अर्थः—आ त्रीशमा काव्यमां द्रुसत् ए प्रकारना पारं संयोगनुं परपणुं सते पण पूर्व अक्षरने गुरु संज्ञा यवायी वृत्तं ययो एम न जाणवुं. केम जे उद शास्त्रमां विकल्पनी अनुवृत्ति कवीने कोइ जगाए गुरु संज्ञानो निषेध कयो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—तथा त्रिंशः जिनसिद्धांतोक्ताष्टाशीतिप्रदमप्या त्रिंशतः पूरणः ॥ चः समुद्यये ॥ उपप्रमदो जिनप्रवचनस्योद्गमो पसर्गवर्गसास्त्रादिरूपो मदः ॥ अयमेव प्रत्यक्षोपलब्धमान-कार्यो तन्मराशिनामा समाकाशं तस्य च शून्यत्वात्त्वमिति गणित-स्यवहारं शून्यमिति संज्ञायाः नम्रावति च विंशतेः संज्ञायाः नम्राणां त्रिंशतिमं गणितान्न शब्दं च सं च नम्राधेति छंदः ॥ तेष्वध्यानु-वृत्त्यां अंकाचनया म्यापितेर्मितानी परिसंग्रह्यातानि वर्षाणि सं-त्मगः न्यतिरेकस्मिन् राशान्वयम्यानं यस्य स तथा ॥ एकं राशौ वरं गद्व्यव्ययिनिकट्यर्थः ॥

अर्थः—त्रिंशमो मद पटव जिन सिद्धांतमां कहंशा उदानी मद ते न्ये आ तन्ममद त्रिंशमो उ. चहा समुद्यये अर्थने जगवे ठे. ए तन्ममद उपमद ते पटव अति आकरो क दे. केनते जिन प्रवचने मोदा आका उपमर्गेने कानार ठे. माटे महा कारण करो ठे ते आ प्रत्यक्ष जेनु कार्य जगाए ठे एको प्र-स्तराजितना मद ते द्वावर वरनी न्यतिराठो ठे. ते वागवो सै

હયા આ પ્રકારે કરી છે જે સ્વ કેતાં આકાશ તેનું શૂન્યપણું છે માટે
સ્વ શબ્દવચ્ચે વિંદુ ગ્રહણ કરવો એવો શાસ્ત્ર વ્યવહાર છે. વિંદુ કહેવો
હોય ત્યારે તેની સંજ્ઞા સ્વ શબ્દવચ્ચે થાય છે. નસ્વ એ પ્રકારે વીશત્તી
સંજ્ઞા છે. કેમ જે વીશ નસ્વ મનુષ્યને છે માટે. સ્વસ્વ નસ્વ એ ગ્રણ
પદનો ઇંદ્ર સમાસ કરતો. પઠી પશ્ચાત્તુપૂર્વી તે અંક કરીએ પટલે
વિપરીત કરીએ ત્યારે એ હજાર વર્ષ સુધી એકરાશિ ઉપર
જસ્મગ્રહની સ્થિતિ છે એમ અર્થ થયો.

ટીકા:—સ દ્વિગ્રહો જગવત્તિર્વાણકાલાનંતરં વર્ષસદસ્તદ્વયં

સાવત્ ક્રૂરત્વાદ્ જગવદ્જાન્મરાશી સંક્રાંતત્વાદ્ જગવંતં ચ મુક્ત
સ્ત્રેન હુઃસ્વીકર્તુમશક્ત્વાત્તત્પદ્ધતયેવ પ્રવચનસ્ય વાધાં કરિષ્યતિ॥

અર્થ:—તે બે જગવત્તિર્વાણ થયા પઠી એ હજાર વર્ષ
સુધી છે. ક્રૂરપણે જગવત્તની જન્મરાશીમાં સંક્રમ્યો છે તે જગવંત
મુક્તિ ગયા છે માટે તેમને હુઃ કાવા સમર્થ નયો થતો. તે હેતુ
માટે તેમના પદ્ધત્ત જે પ્રવચન તેને વાધા કરે છે.

ટીકા:—દૃશ્યતે ચ લોકેપિ કથિત્ કસ્પચિત્ સ્વપ્રતિગદ્-

સ્પ કિંચિદ્વપકર્તુમપારયત્રેતદ્દશકારેણાપિ તસ્માપ્દ્યતં જિવિષ્ય
તીતિ મૂઢતયા મનસિ નિધાય તઃપદં તઃસદૃશં ચામહુર્વાણઃ ॥

અર્થ:—લોકમાં પણ ધર્મી યાત્રા દેખાય છે જે કોઈક પુરુષ
કોઈક પોતાના પ્રતિગદ્ધિ શત્રુને કાંઈ પણ અશક્ત કરવા ન સતત

ધાય તો તે પુરુષ તે શત્રુના સંવંધીનો અપકાર કરીને પણ તે શત્રુનો અપકાર કર્યો એમ મૂઢપણે મનમાં ધારીને તે શત્રુના પક્ષનો તથા તેના જીવાનો અપકાર કરે છે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

ત્વં વિનિર્જિતમનોજવરુપઃ, સા તુ સુંદર જવત્પનુરક્તા ॥
પંચનિર્યુગપદેવ શરેસ્તાં, તામ્યત્પનુશયા દિવ્ય કામઃ ॥

અર્થ:—તે યાત મંથાંતરમાં કહી છે જે રાજિમતીનો સ્થાન કરનાર નેમિનાથ પ્રત્યે રાજિમતીની સહીનું યજન “ જે દે સુંદર જેણે કામદેવનું રુપ જીત્યું છે એવા તમો છો ને તે મારી સમી તો તમારે વિશે અતિ આસક્ત થઈ છે માટે તે કામદેવ તમને પરાના કરવા ન સમર્થ થયો માટે પશ્ચાત્તાપથી પૃથ્વે તમારું ચેર બાઝાતે રાજિમતીને પાંચ યાગવ્રતે સંધાયે તામન કરે છે.

ટીકા:—તથા ॥ યસ્ય કિંચિદપકર્તુમક્ષમઃ, કાપનિમદ્
દહીતરિમદ્ઃ ॥ કાંતવ્રતમટ્ટગાઠત્તિં કુર્વા, ગદ્ગુ રિંદુમબુગાપિ
વાધેત ॥

અર્થ:—જ્યાંને યોગમાં પણ ન યાત પ્રતિબદ્ધ છે તે જે દહિતો
કંટ સહ અપકાર કરવા ન સમર્થ થયેલા ને પોતાના ધારીને દહિત
ચડા કર્યું છે તેથી વિરોધ પ્રદર્શ કરતો એવો ગદ્ગુ જે તે દહિતો

मुख सरस्वी जेनी आकृति ठे एवा चंद्रने हजी सुधी पण पोने ठे. लौकिक शास्त्रमां एवी बात ठे जे देव दैत्येए मळी मंड्राचल पर्व-
तनो रवैयो करी वासुकी नागनां नेत्रां करी अमृत कहाम्युं त्यारे
देवतानो पंक्तिमां हरिए घमावने अमृत पीरसवा मांम्युं त्यारे रा-
हुए कपटथी सूर्य चंद्र ए वे देवता वचे पेसी उचुं मुख करी अमृत
पीधुं ने गळे नथी उतार्युं एवामांज हरिए सुदर्शन चक्रवने एनुं
माथुं दैत्य जाणीने काप्युं त्यारे राहु हरिने कांड पण अपकार करवा
न समर्थ थयो त्यारे हरिना मुख जेवो चंद्रने जोइ तेने दजु सुधी
पण ग्रहणरुपे थइने पीका करे ठे.

टीका:—तथा अंत्यं दशमं चः पूर्ववत् आश्चर्यं अनंत
तमकाष्ठजावित्वाद्भुतमसंयतपूजाख्यं एतत् इदानीं प्रत्यक्षं
जिनमतद्वये आहंतभवचना पद्मजनापादनाय ॥ तत्समानैः
प्रागुक्तैस्त्रिभिः समा तुल्यवसा दुप्यमा दुष्टाः लोकदुःखका-
रिण्यः समा वर्षाणि यस्यां सा तथा ॥

अर्थ:—बळी ठेव्हुं दशमं आश्चर्य, चकारनो अर्थ पूर्वनो
पेठे जाणवो. ते असंपत्ति पूजा ठे नाम जेनुं एवुं थजून आश्चर्य
तेनुं अंतिशे अनंतो काळ गयेथी यवापणुं ठे ए हेतु माट एने अ-
द्भुत कथुं ठे ते दासमां प्रत्यक्ष जिनमतने नाश करवा दिखना प-
मामवा थयेसुं जणाय ठे. पूर्वे कहेलां ग्रण जे एक तो हुंनावस-
र्पिणी तथा जप्मग्रह तथा दशमं आश्चर्य तेमणे समान एटखे ए
ग्रण सरस्वो बलवंत दुप्यमा कास वतें ठे. लोकने दुःखकारी ठे वर्ष
ते जेने विपे ते दुप्यमा कटीए.

टीकाः—कालचक्रस्य पञ्चमोऽङ्कः यथा प्राक्तना
स्त्रयः समुदिता जिनमतं निघ्नन्ति तथा चतुर्थी दुष्यमापि ॥

॥ यदुक्तं ॥

उत्कर्षवत्पुरुषसिंहवियोगतोऽमी, जस्मग्रहप्रभृतयोऽहित-
वारणा ह्री ॥ जैनं मतं जुवि महावनमस्तशंका, जंकुतं कथं
सपदि संप्रति संप्रवृत्ताः ॥

अर्थः—ठ जेना आरा ठे एवुं काल चक्र तेनो आ पांचमो
आरो ठे. जेम पूर्वना त्रण एटले हुंभावसर्पिणी तथा जस्मग्रह तथा
दशमुं आश्चर्य ए सर्वे मळी जिनमतने हण्णे ठे तेम चोथो आ दु-
ष्मा काल पण जिनमतने हण्णे ठे. ते प्रकरणकोरे कह्युं ठेजे, उत्कर्ष-
वाळा ने पुरुषोमां सिंहसमान एवा मोटा पुरुषोना वियोगधी आ
जस्मग्रह आदि मदोन्मत्त हस्तिउं पृथ्वीमां जैनमतरुणी महा व-
नेने निश्चे जागवा शंका रहित हाल केम शीघ्र प्रवर्त्या ठे ?

टीकाः—चः पूर्ववत् ॥ इति प्रकरणे ॥ एषु प्रकृतेषु हुंभाव-
सर्पिण्यादिषु एवं प्रदर्शितप्रकारेण प्रतिपदं सुविहितसाधनां
संयतगौरवापादनलक्षणदुष्टकार्यदर्शनाद् दुष्टेष्विव दुष्टेषु
कूरेषु पुष्टेषु प्रकर्षकोटिं प्राप्तेषु हुंभावसर्पिण्यादिषु चतुर्षु अ-
नुकूलं प्रतिसमयं श्रधुना सांप्रतं दुर्लभो दुरापो जैनमार्ग
प्रतिपत्तिविघ्नकारिणां हुंभावसर्पिण्यादीनां दुष्टत्वात् ॥

અર્થ:—ચકારનો અર્થ પૂર્વનો પેઠે છે. એ પ્રકારે હુંનાવસર્પિણી આદિક આરંભેલા પ્રકરણને વિષે પૂર્વે દેલામયું એ પ્રકારે પદોપદિ સુવિહિતનું લઘુપણું ને અસંજતિનું ગૌરવપણું તેને કરવા રૂપી છે લક્ષણ જેનું એવું જે દુષ્ટ કાર્ય તેના દેલવાથી દુષ્ટ જેવા મદા આકરા હુંનાવસર્પિણી આદિક ચાર દુષ્ટ મોટા ઠક્કર્પને પામે ઠતે સાંપ્રત કાલે સમેસમે જૈન માર્ગ પામયો ઘણો દુર્લભ છે કેમ જે જૈનમાર્ગ પામવામાં વિઘ્નકારી હુંનાવસર્પિણ આદિકનું હુષ્ટપણું છે એ દેતુ માટે.

ટીકા:—તન્મહિન્ના જૂયોલોકસ્ય જવાજિનંદિત્વાત્ક-
તિપયસાત્વિકજનોપાદેય ઇતિ યાવત્ ॥ જૈનમાર્ગઃ પ્રતિશ્રોતોરુપ
જગવત્પથઃ ॥ એતન્મધ્યાદેકોપિ હુષ્ટઃ પુષ્ટઃ સ્વકાર્પકરણસમર્પઃ
કિંપુનઃ સંપ્રતિ સર્વેઽપિ મિલિતાઃ ॥ તતો યથા હુષ્ટેષુ ચરટાદિષુ
પ્રજવિષ્ણુષુ પુરાદિમાર્ગો જિગમિપતાં હુર્ગમો જવતિ તથા જગ-
વન્માર્ગોપ્યધુનૈતેષુ સતિસ્વતિ ॥

અર્થ:—તે હુંનાવસર્પિણી આદિકના મહિમા ઘમે ઘણા
લોકોને જવાજિનંદિપણું થયું છે એ દેતુ માટે, યોગ્યક સાત્વિક
લોકોએ જૈન માર્ગ પ્રદર્શ કર્યો છે. કેમ જે જગવંતનો માર્ગ છે તે
પ્રવાહ મારગથી વિપરીત છે. હુંનાવસર્પિણી આદિપ્રણ દુષ્ટ કારણ
મધ્યે એક કારણ પણ જો પુષ્ટ ધાય તો પોતાનું કામ કરવા સમર્પ
ધાય છે. તો સાંપ્રત કાલે સર્વે દુષ્ટ કારણ એકઠાં મઢ્યાં તેમાં શું
કહેવું ? તે દેતુ માટે. જેમ હુષ્ટ ચૌરાદિક અતિ સમર્પ પડે ઠતે
નગરાદિકનો મારગ જવાને ઇચ્છનાર લોકોને હુર્ગમ ધાય છે એટલે

અર્થ:—સહ પુરુષ સાધુ ઉપર ક્રમા નથી રાખતા. તે તે કીયા પુરુષ જાણવા તો ગુણી પુરુષો ઉપર મત્સર રાખનારા છે. આ પ્રકરણ વશથી લિંગધારીઝ જાણવા. તે કેવા છે? તો કર્યા છે તે તાની મેલે અનેક પ્રકારના અનર્થ તે જેમણે એવા છે. કેમ જે લિંગધારીઝને અનર્થ કરવાનોજ સ્વજ્ઞાવ હોય એ હેતુ માટે. અપણ ગુણી પુરુષોને વિષે આરોપણ કર્યા છે દોષ તે જેમણે એવા છે. વિક્ષા વાચક દુષ ઘાતુનું દોષ રૂપી પર્યાય શબ્દ વાચક દુષ એ પ્રકારું ક્વિવંત રૂપ છે.

ટીકા:—નિર્મલેષ્વપિ સન્મુનિગુણેષુ લોકમધ્યે સાધવા-
પાદનાય સ્વધિયા વિહિતદોષારોપા ઇત્યર્થઃ ॥ ગુણવત્સ્વસારો-
પારોપણસ્ય તેષાં કુલત્રતત્વાત્ ॥

॥ તદુક્તં ॥

સાજાર્થ મલિનાંશુકે કિતવતાં કષ્ટક્રિયાધા||યેન,
પ્રાદુર્દાંતિકતામન્નિપ્રહરુચો પંક્ત્યર્થતાં ક્ષંતરિ ॥
ગુણાંગે વકવૃત્તિતાં ચ તપસા શસ્યે નમસ્યેચ્છુતા
મિત્યં હંત ન દુષયંતિ યતિનાં દ્વી લિંગિનઃ કાન્ ગુણાન્ ॥

અર્થ:—નિર્મલ એવાય પણ સારા મુનિના ગુણ વિદ્યમાન છે. લોકમાં તે મુનિયોની સધુતા પ્રતિપાદન કરવા સારુ પોતાની મુદ્દિ વને કર્યું છે દોષનું આરોપણ તે જેમણે એવા લિંગધારીઝ છે. કેમ જે ગુણીજનને વિષે જૂઠા દોષનું આરોપણ કરવું એ પ્રકારનું એ પ્રિદ્ધ.

ધારીઝના કુલનું વ્રત છે. એટલે લિંગધારીઝની કુલ પરંપરા એ પ્રકારનીજ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે લિંગધારીઝ ગુણી પુરુષના ગુણને વિષે આ પ્રકારે દોષનું આરોપણ કરે છે. જે ગુણી પુરુષો જો મલોન વસ્ત્ર રાખે તો તેમાં આવો દોષ દે છે જેણે લોજને અર્થે એવાં વસ્ત્ર રાખે છે એટલે કોઈ પ્રકારની વસ્તુ મળે તે સારુ રાખે છે પણ એમના એવા જાવ નથી. ને ગુણી પુરુષો અનેક પ્રકારની કષ્ટ ક્રિયા કરે તો તેમાં કષ્ટરૂપી દોષ પરે છે. ને અનેક પ્રકારના અગ્નિગ્રહનો રુચિ રાખે તો તેમાં દંત્તરૂપી દોષ પરે છે. ને ક્રમા ગુણ રાખે છે તેમાં કીર્તિની હ્યારૂપી દોષ દે છે. એટલે ક્રમા ગુણ દેખોને એમ દોષ દે છે જેણે એતો પોતાની લોકમાં કીર્તિ વધારવા સારુ સહન કરે છે. ને જો પોતાનાં અંગોશંગ ગોપવીને ચાલે તો તેમાં એમ દોષ પરે છે જેણે એતો વગલાની પેઠે ઘારણેથી એવું વર્તન દેખામે છે પણ અંતઃસ્થી એવા નથી. ને જો તપવને પ્રધાનપણું દેખામે તો એમ દોષ દે છે જેણે લોક નમસ્કાર કરે, પૂજે એટલા સારુ તપ કરે છે પણ બીજી હ્થા નથી. એ પ્રકારે ગુણી પુરુષોના સર્વે ગુણમાં લિંગધારીઝ દોષ કલ્પે છે. નિશ્ચે એવા ગુણી પુરુષોના એવા કયા ગુણ છે જેમાં લિંગધારીઝ દોષ નથી દીધો? સર્વે ગુણમાં દોષનું આરોપણ કરે છે.

ટીકા:—તે હિ તદ્ગુણાનસદ્માનાસ્તાન્નિદંતિ ॥

॥ તદુક્તમ્ ॥

વાણાનિવ ગુણાન્ કર્ણ—માગતાનસદ્દિષ્ણવઃ ॥ પીનાપાદનતોઽધીના નિદંતિ ગુણીનાં સ્વભાવઃ ॥

અર્થઃ—તે લિંગધારીનું નિશ્ચે તે મુનિના ગુણને સહન કરી શકતા નથી, માટે તેમની નિંદા કરે છે. તે વાત કહી છે જે પુરુષોના ગુણ લિંગધારીનું કાને આવો પહે છે ત્યારે તેમને સરસા જણાય છે; તેનું સહન કરી શકતા નથી. કેમ જે તેમને એમને પીનાકારી થાય છે, માટે નિર્લજ થયા ઠતા સ્વ પુરુષો પુરુષોની નિંદા કરે છે.

ટીકાઃ—અથદ્વુપઃ નિર્નિમિત્તં સુવિહિતદર્શનમાર્ગેણ પ્રકટિતલલાટતટત્રકુટ્યાદિક્રોધવિકારાઃ ન ક્ષામ્યંતિ ન સહંતે દ્વિપંતીત્યર્થઃ ॥ અત્ર દેશેડમીપાં પ્રચારેણ વયં લોકસ્યાગૌરવાન્નિવિપ્યામ ઇત્યાદિ બુદ્ધ્યા માત્સર્યાત્તત્રાવસ્યાનુમેવ તેપાં ન દદતીત્યર્થઃ ॥ સત્સાધુન્ સુવિહિતયતીન્ સત્સાધુત્વમેવાનુયુગ્વિશેષણેસ્તેપાં જ્ઞાવ્યંતિ ॥

અર્થઃ—કારણ વિનાજ સુવિહિતને દેખવા માત્રપીજ પ્રગટ કર્યા છે લલાટ ઉપર ત્રકુટી ચમત્કવી દેવી ઇત્યાદિક ક્રોધ વિદ્યે તે જેમણે એવા ઠતા નથી સહન કરતા. ઇટલે છેપ કરે છે. કારણ તે એમ જાણે છે જે જો આ દેશમાં સુવિહિત મુનિનો પ્રચાર થતો આપણા ઉપરથી લોકનું ગૌરવપણું ઊતરી જશે. ઇટલે લોક તેમનું વધુ માન કરશે, ઇત્યાદિ બુદ્ધિયો તેમના ઉપર માત્સર્યપણું રાખીને તે દેશમાં સુવિહિત સાધુને રહેવાજ દેતા નથી ઇટલે અર્થ હવે સત્સાધુપણાનેજ ઘટતાં વિશેષણ આપી પ્રગટ કરે છે.

ટીકાઃ—સમ્યગ્માર્ગપુપઃ જગત્પ્રણીતજ્ઞાનાંચિત્રવચ્ચ

मोक्षपथस्य ज्ञानानां शुद्धोपदेशप्रतिबोधद्वारेण विस्तारकान् ॥ एतेन तेषामुत्सूत्रज्ञापणप्रतिषेधमाह ॥

अर्थः—जगवंते कहेलो ज्ञान दर्शन चारित्ररूप जे मोक्ष मार्ग तेनो ज्ञान्य प्राणीनुने शुद्ध उपदेशनो प्रतिबोध थाय ए द्वारे विस्तार करनारा. एणे करीने ते मुनियोने उत्सूत्र ज्ञापण करवानो निषेध ठे एटखे मुनि उत्सूत्र ज्ञापण नथी करता एम ए विशेषण-वने जणाव्युं ते कहे ठे.

टीकाः—प्रशांतवपुषः वहिरलक्षितरागादिविकारशारिराजः एतेनांतरमपिप्रवलरागाद्यज्ञावं प्रकाशयति ॥ अंतस्तद्ज्ञावे वहिः सर्वदा प्रशांतत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—जे वायणैथी नथी जणाता रागादि विकार ते जेमां एवा शरीरने अंगीकार करता एटखे जेनुं अंग जोतां रागादि विकार कोइ प्रकारे जणाता नथी. ए विशेषणे करीने अंतर संबंधी पण प्रवल रागादिकनो अज्ञाव ठे एम प्रकाश थाय ठे. जो अंतरमां रागादिक होय तो निरंतर चारणैथी प्रशांतपणुं न रहे ए हेतु माटे.

टीकाः—प्रीतोद्धतसच्चक्षुषः द्विषानपि प्रतीत्य प्रसन्नोत्फुल्ललोचनान् । एतेन वहिः कोपविकारपरिहारमाविःकरोति ॥ भ्रामण्यादि प्राणातिपातविरमणादिपंचमहाव्रतविभूतिमुपेयुष आसेडुपः । एतेन दीक्षामूलं सर्वविरतिसंपदं दर्शयति ॥

અર્થઃ—ઠેપીને દેહીને પણ પ્રસન્ન અને પ્રફુલ્લિત છે નેત્ર જેમનાં એવા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ વારણેથી કોપ વિકારનો પરિહાર પ્રગટ કરે છે. અંતરમાં કોપ વિકાર હોય તો વહારથી નિરંતર પ્રશાંતપણું ન રહે એ જાણ છે. પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિ પંચ મહાવ્રત રૂપ ઠકુરાઈને પામેલા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ દીકા જેનું મૂલ છે એવી સર્વ વિરતિરૂપ સંપદાને દેશ્વાને છે.

ટીકાઃ—સમયમુપઃ અહંકારતિરસ્કારિણઃ ॥ એતેન વાગ્મિ-
ત્વવિદ્વત્વાદાવજ્ઞિમાનહેતૌ સત્યપિ તદજ્ઞાવં પ્રકટયતિ ॥ (સત્સૂ-
ત્રક્રિયાજ્ઞિઃ) કંદર્પકક્ષપ્લુપઃ મન્મથશુષ્કતૃણદાહિનઃ ॥ એતેન
સર્વવ્રતમધ્યે નિરપવાદબ્રહ્મવ્રતદાઢ્યં દૃઢયતિ ॥

અર્થઃ—અહંકાર ને તિરસ્કાર કરનારા એ વિશેષણ અજ્ઞિમા-
નનાં કારણ રૂપ જે સુંદરવાણીપણું તથા વિદ્વાનપણું તે સતે પણ
અહંકાર નથી એમ પ્રગટ કરે છે. સત્સૂત્રની ક્રિયાનું વળે કામરૂપી
સૂક્ષ્મતૃણને વાઝનારા એ વિશેષણ સર્વ વ્રત મધ્યે અપવાદ રહિતપણું
બ્રહ્મવ્રત છે તેનું દૃઢપણું સુચવે છે.

ટીકાઃ—સિદ્ધાંતાધ્વનિ શુદ્ધાગમમાર્ગે તસ્યુપઃ સ્થિતવત
સ્તત્પરાનિત્યર્થઃ ॥ એતેન સ્વયમુત્સૂત્રક્રિયાનિપેધં પ્રતિપા-
દયતિ ॥ સમયુપઃ સમાજાજઃ ॥ એતેનાંતરેપિ ક્રોધ નિરા-
સં જ્ઞાપયતિ ॥

અર્થઃ—સિદ્ધાંત માર્ગને વિષે રહેલા ઇડલે, તત્પર ઇડલો

અર્થ; એ વિશેષણ પોતે ઉત્સૂત્ર ક્રિયાનો નિપેધ કરે છે તે પ્રતિપાદન કરે છે ને ક્રમાવાલા એ વિશેષણ અંતરમાં પણ ક્રોધ નથી, એમ જણાવે છે.

ટીકા:—સત્પૂજ્યતાં વિવેકિજનસેવ્યતાં જગ્મુપઃ પ્રાપ્તુપઃ
એતેન સકલશ્રમણગુણસંપત્તિમાવિર્જાવયતિ ॥ નિર્ગુણાનાં વિ-
વેકીલોકપૂજનાઽસંજવાત્ ॥ વિદુષઃ વિચક્ષણાન્ ॥ એતેન
સ્વસમયપરસમયસારવિદુરતાં વિસ્ફારયતિ ॥

અર્થ:—વઢી વિવેકી લોકોને સેવવા યોગ્ય પણાને પામેલા
એ વિશેષણ સમસ્ત સાધુગુણની સંપત્તિને પ્રગટ કરે છે કેમ જે જે
સાધુ ગુણ રહિત છે તેનું વિવેકી લોકો પૂજન કરે એમ સંજવતું
નથી એ હેતુ માટે. વઢી વિચક્ષણ એવા એ વિશેષણ પોતાના સિદ્ધાં-
તનો તથા અન્યદર્શનીના સિદ્ધાંતનો જે સાર તેનું સારી પેઠે જાણ
પણું ફોરવે છે, વિસ્તારે છે.

ટીકા:—ન ચૈવં ગુણશાક્ષિપુ યત્તિપુ દ્વેષઃ કર્તું યુક્તઃ ॥ અ-
ણીયસોપિ તદ્દ્વેષસ્ય સકલગુણિગતગુણદ્વેષરુપત્વેનાનંતજવ
બ્રમણનિવંધનત્વાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

સમ્યક્ત્વજ્ઞાનશીલ સ્પૃશ શ્દ્દ ગુણિનઃ સાધવોઽગ્રાધમેધા ।
સ્તેપુ દ્વેષો ગુણાનાં ગુણિજિ રજિદયા વસ્તુતઃ સ્યાદ્ગુણેષુ ॥

સર્વસ્થાનાં ગુણાના મવગમનમતોઽહાય મિથ્યાત્વમસ્મા ।
તસ્માદ્ ભૂયો જ્ઞવાન્ધિત્રમણમિતિ ગુણિદ્વેષધીર્વજનીયા ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારે ગુણવન્ને શોજતા મુનિને વિષે દ્વેષ કરવો
યુક્ત નથી કેમજે અતિશય ડંગો એવો પણ તે મુનિનો દ્વેષ તેને
સકલ ગુણીજનને વિષે રહેલો જે દ્વેષ તે રૂપપણું છે એ હેતુ માટે પ્રત્યેક
જવ ત્રમણનું નિવંધનપણું છે એ હતુ માટે, એટલે એથી અનંતો જવ
ત્રમણ થાય એવો કર્મવંધ થાય છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે શં-
પાર બુદ્ધિવાળા મહાગુણી સાધુ પુરુષો કેવા છે તો સમકિતવાળા
તથા જ્ઞાનવાળા તથા શીલવાળા તેવા મુનિજનને વિષે રહેલા જે ગુણ
તેને વિષે જે દ્વેષ કરવો તે વસ્તુતાએ ગુણ ગુણીનું અજ્ઞેદપણું છે એ
હેતુ માટે સર્વે ગુણોજનના ગુણની અવગણના થઈ માટે એથી શીલ
મિથ્યાપણું પ્રાપ્ત થાય ને તેથી વારંવાર જવ સમુદ્રમાં જવત્રમણપણું
થાય એ હેતુ માટે ગુણી પુરુષો ડગરથી દ્વેષ બુદ્ધિ ત્યાગ કરવી.

ટીકાઃ—સિદ્ધાંતેઽપ્યન્નિહિતં ॥ જરહરવયવિદેહે, પંનરસ-
વિ કમ્મજુમિયા સાહૂ ॥ એકંમિહીલિયંમિ, સવે તે દિલિયાહું
તી ॥ સંતગુણઠાયણાં લલુ પરપરિવાર્યં હોઽ અલિયંચ ॥ ધમે
વિ અવહુમાણો, સાહુપન્નં સે ય સંસારો ॥ તતઃ પ્રેક્ષાવતા ગુણિષુ
વહુમાન એવ કર્તવ્યો ન દ્વેષ ઇતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૩૧ ॥

અર્થઃ—તે વાત સિદ્ધાંતમાં પણ કહી છે જે જરત ઔરવત
તથા વિદેહ તેમાં પન્નરકર્મ ભૂમિયો છે. તેમાં એક સાધુની જો હીલના
કરે તો સર્વ સાધુની હીલના કરી એમ થાય. ને ઠતા ગુણનું આજ્ઞા:

दन करवुं तथा पारको परिवाद करवो तथा जूटुं वोखवुं तथा धर्म
नुं बहुमान न करवुं तथा साधुने विषे प्रछेप करवो ए संसार ठे. ए
हेतु माटे बुद्धिमान् पुरुषे गुणीने बहुमानज करवो पण छेप न करवो.
एम आ काव्यनो अर्थ ठे. ॥ ३१ ॥

टीकाः—अथ कथमेवंविधानपि सत्साधून् खळा न क्षा-
म्यन्ति ॥ मिथ्यात्वप्रावल्यादिति श्रुमः ॥ अत एव तद्धतो मूढ
जनस्य नाम जैनपथवर्त्तिनः स्वरूपं निरूपयन्नाह ॥

अर्थः—हेव आ प्रकारना सत्साधूने पण खल पुरुष केम
सहन नयी करता? तो मिथ्यात्वना प्रवसपणायी सहन करता नयी
एम कहीए ठीए, ए हेतु माटे प्रवस मिथ्यात्ववाळाने मूढजनने
नाम मात्र बने जनमार्गमां रहेनारा तेमनुं स्वरूप निरूपण करता
वता कोहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

देवीयत्युरुदोषिणः क्षतमहादोषा न देवीयति ।
सर्वङ्गीयति मूर्खमुख्यनिवहं तत्त्वज्ञमङ्गीयति ॥
उन्मार्गीयति जैनमार्गमपथं सम्यक्पथीयत्यदो ।
मिथ्यात्वग्रहिषो जनः स्वमगुणाग्रण्यं कृतार्थीयति ॥ ३२ ॥

टीकाः—मिथ्यात्वग्रहिषो जन उरुदोषिणो देवीयतीत्य-

દિ સંવંધઃ ॥ અહો ઇતિ વિસ્મયે ગ્રહઃ ચેતસોઽસન્નિવંધઃ સોઽસ-
સ્તીત્યસ્ત્યર્થે ઇલ પ્રત્યયસ્તદ્ધિતઃ॥ગ્રહ મિથ્યાત્વં પ્રકરણાદાન્નિ-
વેશિકં ગૃહ્યતે ॥ પ્રાપ્તે જૈનમિથ્યાદૃષ્ટીનાં ગોઠામાદિ-
માદૃષ્ટ્યાદિનાન્નિવેશિકસ્યેવ તસ્ય પ્રતિપાદનાત્ ॥ તતશ્ચ તેન
ગ્રહિલઃ પ્રવલમિથ્યાન્નિવેશગ્રહગૃહીત ઇત્યર્થઃ ॥

અર્થ—મિથ્યાત્વવને ઘેલો થયેલો જન ઘણા દોષવાળો
દેવતા જેવો ગણે છે. ઇત્યાદિ આ કાવ્યમાં સંવંધ છે. અહો એ પ્રક-
રના અવ્યયનો આશ્ચર્ય અર્થ છે. એટલે આ વાત અચરિત છે. નિ-
તનો કદાગ્રહ જેને એવા અર્થને વિષે તદ્ધિતનો ઇલૂ પ્રત્યય આવીને
ગ્રહિલ શબ્દ થયો છે. આ જગાએ પ્રકરણ વશથી આન્નિવેશિક
મિથ્યાત્વ ગ્રહણ કરવું. વહુધા જૈન મિથ્યાદૃષ્ટિ લોકોનું ગોઠામા-
દિલ ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનવને આન્નિવેશિક મિથ્યાત્વનુંજ પતિપા-
દન કર્યું છે તે હેતુ માટે આન્નિવેશિક મિથ્યાત્વવને ઘેલો થયેલો
એટલે પ્રવલ એવો જે મિથ્યા આન્નિવેશ તે રૂપી જે ગ્રહ તેણે કરીને
ઘેરાયલો એટલો અર્થ છે.

ટીકાઃ—જનો ધર્મધ્વજિતદ્વજકશ્રાઘ્લોકઃ ઊરવો મહાંતો
યતિજનસ્યાત્યર્થમનુચિતત્વેન દોષા અપરાધા રાગદ્વેષપ્રાણા-
તિપાતાદય ઊરુદોષાસ્તદ્ધિતઃ આચાર્યાદીનિતિ ગમ્યં ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારનો લિંગધારીજનો જ્ઞક શ્રાવકલોક જે તે
મુનિજનને અતિશય અનુચિત એટલે અઘટતા માટે જેને દોષ કહે છે

એવા રાગદ્વેષ પ્રાણાતિપાત આદિ મોટા દોષ તેણે સહિત એવા આચાર્ય
મુખને દેવ જેવા જાણે છે.

ટીકાઃ—દેવીયતિ દેવાનિવ જિનાનિવાચરતિ યાદશા દેવા
નીરાગા અતિશયાદિમંતશ્ચ તાદૃશા શ્રમીતસ્માદારાધ્યાહ્નિદેવે-
સ્તાનુ પમિમીતે ॥ ન ચ તાદૃશાં તદ્દુપાસનં સમીચીનાં ॥ તેણાં મહા-
દોષવત્ત્વેન દેવોપમાનવિધાનસ્ય મહાપાતકહેતુત્વાત્ પરં
મિધ્યાત્વસ્ય વિપર્યયસરૂપત્વાદ્વિપરીતયુદ્ધિસ્તાદૃશાનપિ તથોપ-
મિનોત્તિ ॥ એવમુત્તરપદેષ્વપિ જાવનીયમ્ ॥

અર્થઃ—પટલે જિનદેવ જેવા જાણે છે. જેવા જિનદેવ થીત.
રાગી છે તથા અતિશયાદિમંત છે તેવા આ પણ છે, માટે આરાધના
કરવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે દેવતા સંઘાથે તેમનું ઉપમાન કરે છે
એવા દોષવંત પુરુષોની ઉપાસના કરવી તે ઠીક નથી. કેમકે તે
મહાદોષવાળા છે એ હેતુ માટે તેમને દેવની ઉપમા કરવી તેને મ-
હાપાપનું કારણપણું છે. પરંતુ મિધ્યાત્વનું વિપર્યાય રૂપપણું છે. પટલે
વિપરીત યુદ્ધિ ઇત્યન્ન કરવાપણું છે તેથી તેવા દોષવંતને પણ દેવની
ઉપમા દેહે એમ આગળ પદમાં પણ જાવના કરવી.

ટીકાઃ—કૃતમહાદોષાન્ પ્રનષ્ટપ્રાગુક્તદૃદપરાધાન્ યુગ-
પ્રધાનાદીનિતિ દોષઃ અદેવીયતિ અદેવાનિશચરતિ ॥ નામો-
દેવસદૃશાઃ સદોષત્યાગિરતિશયત્યાગ્ય તસ્માદનારાધ્યાહ્નિ ॥
અથ ચ હીણપ્રાયમહાદોષાણાં દેવેરૂપમાનં સિદ્ધાંતેયુદિતં ॥

અર્થ:—નાશ પામ્યા છે પૂર્વે કહેલા મોટા અપરાધને
મના એવા એટલે યુગ પ્રધાનાદિક એટલું ઉપરચી લેવું. પણ
પુરુષોને પણ અદેવ જેવા ગણે છે. શું કહે છે? તો એ યુગ પ્રધાન
જે તે દેવ સરસ્વા નથી. કેમજે દોષ સહિત છે ને અતિશય
માટે એમની આરાધના કરવી. આ જગાએ પ્રાચે જેમના
પામ્યા છે તેમને દેવની ઉપમા સિદ્ધાંતમાં પણ કહી છે.

ટીકા:—પરિરૂપો તેયસ્તી इत्यादावाचार्यगुणवक्तव्यताया
प्रतिरूपः सिद्धांततात्पर्यपरिच्छेददेशनातिशयवत्वादिना तद्वि-
षयबुद्धिजनकत्वात्तीर्थंकरप्रतिबिम्बरूप इति व्याख्यानात् ।
स च विषयस्तमतित्वात्तथा न करोति ॥

અર્થ:—પરિરૂપ इत्यादि गाथा वने आचार्यना
गुणो कहेवाने अवसरे सिद्धांतना तात्पर्यनुं परिमाण करी
रूप अतिशयवाळा आचार्य છે इत्यादि सिद्धांत संबंधी बुद्धि
त्पन्न થવા પણ તેમને વિષે રહ્યું છે, માટે તે આચાર્યતીર્થંકર સમ
છે એમ ગાથાનું વ્યાખ્યાન છે. તે આચાર્યને વિપરીતબુદ્ધિવાળા
દેવની ઉપમા નથી કરતા.

ટીકા:—एवमदेवप्राये देवबुद्धिर्देवप्रायेचादेवबुद्धिरिति
मिथ्यात्वरूपं प्रतिप्राद्यागुरौ गुरुबुद्ध्यादिरूपं तदाह ॥ सर्व
झीयति सर्वज्ञमिव सर्वविदमिवाचरति मूर्खमुख्यनिर्वा
अज्ञचूनामणिसमुहं स्वाज्युपेतगच्छस्थितं यतिजनं यथा
सर्वज्ञसदृशोऽयं मदीययति जनः किं किं शास्त्रजातं न वेत्ताति ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે અદેવ જેવાને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવ જેવાને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું રૂપ પ્રતિપાદન કરીને અંગુરુને વિષે ગુરુ બુદ્ધિ કરવી इत्यादि મિથ્યાત્વ સ્વરૂપ છે તેને કહે છે. જે મોટા મૂર્ખના સમૂહ છે તેને સર્વજ્ઞની પેઠે આચરણ કરે છે એટલે સર્વજ્ઞ જેવા જાણે છે. પોતે અંગિકાર કરેલા ગઘમાં રહેલો પતિનો સમૂહ તેને જ્ઞાનિ વિદ્વાન પંક્તિ જાણે છે જે અમારા ગઘના પતિ લોકો શું શું શાસ્ત્ર નથી જાણતા? સર્વ શાસ્ત્ર જાણે છે इत्यादि॥

ટીકા:—તત્ત્વજ્ઞં પદ્દર્શનતર્કકર્કશધિયં સ્વપરસમય નિર્ણયજૂર્મિ સૂરિવિશેષં અજ્ઞીયતિ અજ્ઞમિવ બાહિશમિવા-
ચરતિ ॥ યથા ન કિંચિદપ્યેય જાનાતિ ॥ અયમર્થઃ ॥ ન હિ મૂર્ખશિરોમણેઃ સર્વજ્ઞેનોપમાનં યુક્તં ॥ નાપિ તત્ત્વજ્ઞસ્યાજ્ઞેન ॥ અત્યંતમનુરુપત્વાત્ ॥ પરં સ મિથ્યાજ્ઞાનાદેવમપિ કરોતિ ॥

અર્થ:—બહી તત્ત્વનો જાણ એટલે ઠદર્શન સંવંધી તર્ક વિ-
ચાર કરવામાં તીર્ક્ષી જેની બુદ્ધિ છે, જાવાર્થ એ છે જે પોતાના દ-
ર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તથા ધીજા દર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તેનો નિર્ણય કર-
વામાં સીમારૂપ, એ જેવા ધીજા કોઈ નહિ એવા સૂરિ વિશેષને
એટલે એવા કોઈ આચાર્યને અજ્ઞાનીની પેઠે જાણે છે એટલે એ આચાર્ય
કોઈ પણ જાણતા નથી આ અર્થ સિદ્ધ થયો. જે મૂર્ખ શિરોમણિની
સર્વજ્ઞ સાથે જે ઊપમા કરવી તે યુક્ત નથી. ને તત્ત્વજ્ઞ પુરુષની અ-
જ્ઞાની સાથે ઊપમા કરવી તે પણ યુક્ત નથી. કેમ જે અત્યંત અ-
યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે, પરંતુ તે મિથ્યાજ્ઞાનથી એમ પણ કરે છે.

ટીકા:—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥ઉન્માર્ગયતિ ॥ઉન્માર્ગમિવ ઉત્પથમિવાચરતિ જૈનમાર્ગ શુદ્ધં જગવત્પથં ॥ યથા નાથં જગવત્પ્રણીતો માર્ગઃ કિંતૂ ત્સૂત્રમિતિ ॥ અપથં કુમાર્ગ પ્રાક્ પ્રતિપાદિતમૌદેશિકજોજનાદિકં સ્વકલ્પિતં સમ્યક્ પથીયતિ સમ્યક્ પથમિવ સન્માર્ગમિવાચરતિ॥

અર્થ:—હવે અમાર્ગને વિષે માર્ગ બુદ્ધિ થવારૂપ મિથ્યાત્વને દેખામે છે જે શુદ્ધ જગવત્ના માર્ગને ઉન્માર્ગની પેઠે આચરે છે એટલે ઉન્માર્ગ જેવો જાણે છે જે આતો જગવાનનો કહેલો માર્ગ નથી એતો ઉત્સૂત્ર માર્ગ છે ઇત્યાદિ. વઢી પૂર્વે પ્રતિપાદન કરેલું જે પોતાનું કપોલ કલ્પિત ઉદેશિક જોજનાદિ તેને સારો માર્ગ જાણે છે. સારા માર્ગની પેઠે આચરણ કરે છે.

ટીકા:—અત્રાપિ યજ્ઞિનમાર્ગસ્ય ચંદ્રવત્પ્રકાશકસ્યોન્માર્ગેણ તામસેન સાદૃશ્યાગદનમુન્માર્ગસ્ય ચ સત્પથતુલ્યતાપાદનં તન્મિથ્યાત્વોદયાદિતિ ॥ તથા સ્વમાત્માનં અગુણાગ્રણ્યં નિર્ગુણધુરંધુરંકૃતાર્થીયતિ કૃતાર્થમિવ વિહિતસકલપ્રયોજનમિવાચરતિ ॥ અત્રાપિ સ્વસ્ય નિર્ગુણમુખ્યસ્ય કૃતાર્થેન ગુણિમુખ્યેનોપમાનમવિદ્યાવત્વાદિતિ ॥

અર્થ:—અહીં પણ જે જિનમાર્ગ ચંદ્ર સરલો પ્રકાશવંત છે તેન ઉન્માર્ગરૂપી જે અંધકારનો માર્ગ તેનો સાથે સદૃશપણું પ્રતિપાદન કરે છે તે મિથ્યાત્વના ઉદયથી કરે છે. વઢી પોતાનો આત્મા

જે ગુણ રહિત પુરુષોમાં ધુરંધર છે એટલે અમેસર છે તેને કૃતાર્થ જેવો જાણે છે એટલે જાણે સકલ પ્રયોજન કરી રહ્યો હોય ને શું એમ સંપૂર્ણ ગુણવાળો માને છે. અહીં પણ ગુણ રહિતમાં મુખ્ય એવો પોતાનો આત્મા છે તેને ગુણીજનમાં મુખ્ય એવા મહાંત પુરુષોની સાથે અપમા કરવી તેનું કારણ પોતાને વિષે રહેલું અવિદ્યાપણું પણ છે.

ટીકા:—એવં તાવદ્વોક્ષોત્તરિકજનવિષયં મિથ્યાત્વસ્વરૂપં પ્રદર્શ્યં વાહ્યલોકવિષયમપિ પ્રસંગાત્ કિંચિત્તદ્દર્શ્યતે ॥ મિથ્યાત્વગ્રહિણો જનઃ અજિગ્રહિકાદિમિથ્યાત્વવાન્ જિનમતયદિર્જુ-તો-લોકઃ દેવીયતિ દેવાનિવાચરતિ મુક્ત્યર્થમારાધ્યતપા દેવ-ત્વેનાન્યુપૈતીતિ યાવત્ ॥ ઝરુદોષિણો રાગાદિમતો લોકમ-તીતાન્ દેવાન્ ॥ કૃતમદ્દાદોપાન્ ધીતરાગાન્ લોકોત્તરવિધુ-તાન્ અદેવીયતિ અનારાધ્યત્વેનાનુમન્યતે ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે પ્રથમ લોકોત્તર સંબંધી જે પુરુષ તેમને આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેનું સ્વરૂપ દેખાતીને બાહિર લોક એટલે અન્યદર્શની તેને આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેને પ્રસંગવશથી કાંઈક દેખાતે છે જે આજિગ્રહિકાદિ મિથ્યાત્વવાળો જિનમતથી બાહિર યથેસો એવો લોક જે તે રાગાદિ ઘણા દોષ જેમાં રહેલા છે એવા લોકમાં પ્રસિદ્ધ જે દેવ તેમને મોહને અર્થે આરાધવા યોગ્ય દેવરૂપે અંગિકાર કરે છે. માટે અદેવને વિષે દેવપણાની આચરણા કરે છે ને જેમના દોષ નોંધ પામ્યા છે એવા ધીતરાગને અદેવ જેવા મને છે એટલે આરાધવાપણે નથી માનતા.

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અન્યદર્શનીના છે. સ્ત્રીનો શ્રંગસંગ રાખે છે તેથી રાગરૂપી મદ્યને ગળાયેલા જણ વળી ઝરૂત મદને જણાવનાર હસ્તમુઝા છે તેથી તથા હાયમાં મદ્ય ગ્રહણ કરે છે તેથી દ્રેપવાળા એ દેવ છે એમ જણાય છે. વળી કારણરૂપી કલ્પલતાને નાશ કરે એવી શાસ્ત્રની રચના કરવાથી મોહાળ છે એમ જણાતા એ દેવો ક્રોધી હોય તેથી તે વીતરાગ કેમ કરેલા.

ટીકા:—યદપિ પાર્થિવાદિપુરુષપૂજ્યતાન્યથાનુપપર્યાતો વીતરાગત્વપ્રસાધનં તદપ્યવિચારિણસિતં ॥ યતો યત એવં તેત્ત મપ્યદ્રેણ રાગાદિલક્ષણં લક્ષ્યંતોઽપિ તે તાન્ વીતરાગત્વાથ યસાપ પૂજયંત્યત એતન્મિથ્યાત્વમુચ્યતે ॥

અર્થ:—એ દેવોને વિષે વીતરાગપણું સ્થાપન કરે છે તે જોયો છે જે જો એ દેવમાં વીતરાગપણું છે તો રાજા પ્રમુખ પુરોહિતો છે નહિ તો કેમ પૂજે? તે માટે એ પ્રકારના અનુમાન પ્રયોગને વીતરાગપણું સાધે છે તોપણ તે સર્વ અવિચારીઓ વિશ્વાસ છે એમ જાણીને માટે તેમનાં રાગાદિ લક્ષણ પ્રત્યક્ષ જણાય છે તોપણ તેમને વિં વીતરાગપણાનો નિશ્ચય કરી પૂજે છે એજ હેતુ માટે એને મિથ્યાત્વ કહીએ ઠીક.

ટીકા:—અનમિત્તનિદિનિ પ્રત્યયસ્યેવ સદ્વ્યક્તિભાવ ॥ તસ્માત્ર રાગાદિમંતો દેવાઃ કિંતુ સંપ્રત્યપિ વિંવાદિપુ રાગાદિ રુદિરિદ્દર્શનં વીતરાગત્વાનુમીયમાનસ્તે દેવ इति ॥

॥ यदुक्तं ॥

यस्य संक्लेशजननो, रागो नास्त्येव सर्वथा ॥
न च द्वेषोऽपि सत्वेयु शर्मधनदवानलः ॥

अर्थः—जेमां जे वस्तु नथी तेमां ते वस्तुनो निश्चय करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ए प्रकारे मिथ्यात्वनुं लक्षण ठे ए हेतु माटे रागावि दोषवाळा होय ते देव न कहीए. त्यारे कोने देव कहीए ? तो तेनो उत्तर पोतेज करे ठे जे हासमां पण प्रतिमादिकने विषे रागावि लक्षणनो विरह देखवे करीने वीतरागपणे जे अनुमान करेला तेज देव कहीए. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, क्लेशने उत्पन्न करनार एवो रागादिक दोष जेमां सर्वथा नथी. शांतीरूपी काष्टने घालवा दावानल अग्नि समान एवो द्वेष पण जेने कोइ प्राणीमात्र प्रत्ये नथी.

टीकाः—न च मोहोपिसंज्ञाना ह्यदनो ऽशूद्धतत्त्वत् ॥ त्रै-
लोकख्यातमहिमा, महादेवः स उच्यते ॥ एवं विधश्चमहादेवो
ऽर्हन्नेव ॥

यदुक्तम् ॥

अर्हन्नेव च लक्षणलक्षणगणो रागादिलक्षणते
देवः केवलमृद्धकेवलबलः स्याद्वीतरागस्ततः ॥

ગીર્વાણાઃ કથમન્યયા સમુદિતા જ્ઞત્યાન્વહંપૂર્ણિકા
મસ્યેવ પ્રયયંતિ સંસદિ મહાપ્રાતિહાર્યાર્હણામ્ ॥

અર્થ:—જેને જ્ઞાનનો ઢાંકનાર ને અશુદ્ધ આચરણનો ક
નાર એવો મોહ પણ નથી, જેનો મહિમા ત્રણ લોકમાં વિદ્યમાન છે
તે મહાદેવ કહીએ. એ પ્રકારના મહાદેવ તો એક અરિહંતજ છે તે
વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે રાગાદિ લાલ્ચો દોષ નાશ પામણો
રિહંત પણ નિર્મલ સરૂણના સમૂહરૂપ છે એટલે સર્વ નિર્મલ સરૂપ
અરિહંતમાં જ રહ્યાં છે. જેને કેવલજ્ઞાનનું બલ વૃદ્ધિ પામેણું છે એ
દેવ તો એક ધીતરાગ અરિહંતજ છે. જો એમ ન હોય તો દેવતાના
સમૂહ નિર્મલ સમગરણમાં મહા આદર સહિત આવ મહા પ્રા-
તિહાર્યાર્હણી પૂજા પણ દેવની કેમ વિસ્તારે? માટે પણ ધીતરાગ દેવ છે

ટીકા:—અદેવ્યિથે વિ ધીતરાગે અદેવવૃદ્ધિરિત્યદ્દે મહા
મિથ્યાત્વં તાદૃપતાદેવે દેવતાવૃદ્ધિર્દેવેવાદેવવૃદ્ધિરિતિ મિથ્યા-
ત્વસરૂપં નિરૂપિતં ॥ તથા સર્વજ્ઞોયતિ સર્વવિદયમિત્યતિમ-
ન્યને મૂર્ધમુખ્યનિવહં અન્યપરતીર્થિકસમૂહં પ્રાણાતિગતાય
નિવહં સ્વપુત્રયાતિમતં ॥

અર્થ:—માટે એ પ્રકારના પણ ધીતરાગને વિષે આંતર વૃદ્ધિ
જરૂર નિષ્પાન્ન જાગવું. એ વાત આશ્ચર્યકારી છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે
અદેવને વિષે દેવવૃદ્ધિને દેવને વિષે અદેવવૃદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યા-
ત્વનું સ્વરૂપ નિરૂપણ કર્યું. વળી મોટા મૂર્ધના મમૂર્ધને આ સર્વજ્ઞ

એમ માને છે એટલે પ્રાણાતિપાતાદિકથી નિવૃત્તિ ન પામેલો અન્યવ-
ર્ણનીનો સમૂહ તેને પોતાનો ગુરુ કરી માને છે.

ટીકા:—અથ મૂર્ખેષુ સર્વજ્ઞત્વાન્નિમાનો જવતુ મિથ્યાત્વં
યે તુ કુતીર્થિકા અપિ સકલાનવથચાતુર્વિથવિશારદાઃ પ્રત્યક્
સારદાકારાઃ અનલ્પવિકલ્પજાલજટિલજલ્પવિધૌ ગીર્વાણ
ગીર્વીણવિદારિતપ્રતિવાદિકોવિવલક્ષ્ણઃ સંપ્રત્યપિ મૂરિશ
વપ્સન્ન્યંતે તેષુ સર્વજ્ઞત્વાધ્યવસાયસ્ય કથં મિથ્યાત્વમિતિ ચેત્ ॥
સત્યં ॥ તત્જ્ઞાનસ્યૈકાંતાન્યુપગમવિપપત્વેન વસ્તુતોઽજ્ઞાનત્વાત્ ॥

અર્થ:—હવે પ્રતિવાદિ પૂછે છે જે મૂર્ખને વિષે સર્વજ્ઞપણાનો
અન્નિમાન કરવો તે મિથ્યાત્વ હો, પરંતુ જે કુતીર્થિક છે તે પણ
સમસ્ત નિર્દોષ એવી ચારે વિદ્યાઈ તેમાં ચતુર હોય ને સાદાત્ સર-
સ્વતી જેવો જેમનો આકાર છે ને ઘણા ઘણા વિકલ્પનો સમૂહ તેણે
કરીને વ્યાપ્ત એવો જે વોલવાનો પ્રસંગ તેને વિષે સંસ્કૃત જાપા રૂપી
વાણવને ઠેઘાં ઠે પંક્તિજપી લક્ષ તે જેમણે એવા આ કાલમાં પણ
ઘણા પંક્તિો દેખાય છે તેમને વિષે સર્વજ્ઞપણાનો નિશ્ચય કરવામાં
કેમ મિથ્યાત્વ કહોવો ? એમ જો કહેતા હોય તો ઠીક. એમ કહી
ઉત્તર કરે છે જે તે જ્ઞાનને એકાંતપણું છે માટે વસ્તુતાય અજ્ઞાનપ-
ણુંજ છે તેથી તેને મિથ્યાત્વ કહીય ઠીક.

ટીકા:—ન ચૈકાંત એવ સાધીયાનિતિ વાચ્યં ॥ તદાહિ સ-
દ્રુપ એવ જાવઃ સ્યાત્ અસદ્રુપ એવ વેતિ જવદન્નિમતયોતકં વિ-
કલ્પયુગલમવતરતિ તથા ન તાવદાદ્યઃ એકાંતેન સત્ત્વે દિ ઘટસ્ય

एतत्तमारे न बोधुं. केमजे पदार्थनुं स्वरूपे करीने सद्वपणुं
असद्वपणुं अंगिकार करीए तो तारो कहेलो विरोध प्राप्त
पण स्वरूप तथा पररूप ए वेवके सद्वपणुं तथा असद्वपणुं
अंगिकार करीए तो शी असिद्धि थाय ? एटले शो दोष असे
कोइ न आवे.

टीकाः—तथाहि ॥ घटः स्वरूपेण अव्यतः पारिवर्तते
सन्नाप्त्वादिना ॥ क्षेत्रत इह्यत्वेन न माधुरत्वादिना ॥ काष्ठ
वर्त्तमानकालत्वेन नातीतादिकालत्वेन ॥ जावतः श्यामत्वेन
रक्तत्वादिनेति ॥ इतरथाप्यत्वादिनापि तस्मैस्त्वेनेकरूपं
स्वरूपविलोपो वाप्रसज्येत ॥ तस्मात् सदसद्रूपं वस्त्विति ॥

अर्थः—तेज देखाने ठे जे घट स्वरूपे करीने अव्ययी
संबंधी सत् ठे पण अन्यपणे नथी. तथा क्षेत्रथी आ क्षेत्र
पण मधुरादि क्षेत्र संबंधी नथी. तथा काष्ठथी वर्त्तमानकाल
पण अतीतादि कालपणे नथी. तथा जावथी श्यामपणे ठे
रक्तादिपणे नथी. एत न कहिएने बीजी रीते कहिए तो ए
अनेक रूपपणुं अथवा पोताना रूपनो नाश ए वे दोषनो प्रसंग
ते हेतु माटे सर्वे वस्तुनुं सद्वपणुं तथा असद्वपणुं ए रीते सिद्ध

टीकाः—किंचेकांतवादे सदसत्तोरविशेषप्रसंगः ॥ तथापि
नित्येकांतवादिनां सांख्यानां मते यथा अस्तता मृत्पिण्डे पटो
जन्यते ॥ तथा सतापि न जन्येत ॥ सदेवकारणे कार्यमिति

स्तिष्ठांतात् ॥ सतश्चोत्पादानुपपत्तेः ॥ क्षणिकैकांतिवादिनामपि
सौगतानां मते असते वसतापि कारणेन कार्यं न जन्येत अस-
देवकारणे कार्यमित्यन्युपगमात् ॥ तथा च कारणे सर्वथा
कार्यानन्वयान्मृत्पिण्डादपि घटो नोत्पद्येत ॥ उत्पादे वातंत्वादित्यो-
प्युत्पद्येत ॥ अकारणत्वाविशेषादिति ॥

अर्थः—वल्ली एकांतपणे वस्तुनं सदूपपणं तथा असद्रूप-
पणं अंगिकार करनारने मते कोइ प्रकारे विशेषनो प्रसंग नथी.
एटले ए धे मतमां वरावर स्वदोपनो प्रसंग आवेठे, तेज देखाने ठे.
जे नित्य एकांतवादि एवा सांख्यमतने विषे जेम असत् एवा मृत्ति-
काना पिंरुवने घट नथी उत्पन्न थतो तेमज विद्यमान एवा पण
मृत पिंरुवने घट नहि उत्पन्न थाय. केमजे सत् एवुंज कार्य कारण
ठे एवो ते सांख्यमतवाळानो सिद्धांत ठे. ने जे सत् ठे तेनी उत्प-
त्तिनी अस्तिष्ठि ठे ए हेतु माटे क्षणिक एकांतवादि एवा पण धौ-
द्रमतने विषे असत् यकीन जेम कार्य उत्पन्न नथी थतुं एम स-
त्कारणथी पण कार्य नहि उत्पन्न थाय. केमजे कारणने विषे असत्
एवुंज कार्य ठे एम तेमनुं अंगिकार करवापणुं ठे. वल्ली कारणने
विषे सर्वथा कार्यनो अन्वय नथी एवो तेमनो मत ठे माटे मृ-
त्तिकाना पिंरुथी पण घटनी उत्पत्ति नहि थाय अथवा तो तंतु प्रमु-
खथी पण घटनी उत्पत्ति थवी जोइए. केमजे अकारणमां विशेषपणुं
तेमना मतमां नथी माटे.

टीकाः—अत्र च बहु वक्तव्यं ॥ तच्चाप्रकृतत्वान्नोच्यते ॥
एवं चाप्रमाणिकैकांतविषयतयोपपद्यते तत् ज्ञानस्याऽज्ञानत्वं ॥

एम तमारे न बोलुं. केमजे पदार्थनुं स्वरूपे करीने सद्रूपणुं त
असद्रूपणुं अंगिकार करीए तो तारो कहेलो विरोध प्राप्त
पण स्वरूप तथा पररूप ए वेवके सद्रूपणुं तथा असद्रूपणुं ए
अंगिकार करीए तो शी असिद्धि थाय ? एटले शो दोष आने
कोइ न आवे.

टीकाः----तथाहि ॥ घटः स्वरूपेण अव्यतः पार्थिवत्वेन
सन्नाप्त्वादिना ॥ क्षेत्रत इह्यत्वेन न माथुरत्वादिना ॥ काष्ठतो
वर्तमानकालत्वेन नातीतादिकालत्वेन ॥ जावतः श्यामत्वेन
रक्तत्वादिनेति ॥ इतरथाप्यत्वादिनापि तस्मिन्सत्त्वेऽनेकरूपं
स्वरूपविलोपो वाप्रसज्येत ॥ तस्मात् सदसद्रूपं वस्त्विति ॥

अर्थः----तेज देखामे ठे जे घट स्वरूपे करीने अव्ययी पृथ्वी
संबंधी सत् ठे पण अन्यपणे नथी. तथा क्षेत्रथी आ क्षेत्रनो
पण मथुरादि क्षेत्र संबंधी नथी. तथा काळथी वर्तमानकालपणे
पण अतीतादि काळपणे नथी. तथा जावथी श्यामपणे ठे ए
रक्तादिपणे नथी. एम न कहीए ने बीजी रीते कहीए तो ए घट
अनेक रूपणुं अथवा पोताना रूपनो नाश ए वे दोषनो प्रसंग आवे
ते हेतु माटे सर्वे वस्तुनुं सद्रूपणुं तथा असद्रूपणुं ए रीते सिद्ध

टीकाः----किंचैकांतवादे सदसतोरविशेषप्रसंगः ॥ तथाहि
नित्यैकांतवादिनां सांख्यानां मते यथा असता मृत्पिण्डेन घटो न
जन्यते ॥ तथा सतापि न जन्येत ॥ सदेवकारणे कार्यमिति ॥

मने विषे सर्वज्ञपणानो आरोप करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ने तत्वज्ञ एटखे शास्त्र रहस्यनो जाण ने उत्कृष्टो आर्हुत एटखे अरिहं-
तनां वचन प्रमाणे रहेनारो ने पंच महाव्रतधारी ने सर्वज्ञ जेवो जे
श्वेतांबरसुरि तेने मूर्ख जेवो जाणें ठे माटे तत्वना जाण एवा गुरुने
विषे अज्ञानीपणानो आरोप करवो ते सर्व मिथ्यात्वनुं प्रकाशपणुं ठे.

टीकाः—एतावता चागुरौ गुरुज्ञावना गुरो चागुरुधीरिती
मिथ्यात्वं लक्षितं ॥ उन्मार्गीयति उत्पथत्वेन मन्यते जैनमार्गं ॥
अपथं कुतीर्थिकमतं सम्यक्पथीयति सन्मार्गीयति ॥ अत्र च ॥
जैनमार्गस्योन्मार्गत्वं त्रयीबाह्यत्वादिना कुतीर्थ्यपथस्य च
सत्पथत्वं तदंतर्जावादिनाऽप्युपगच्छंति मिथ्यादृशः ॥

अर्थः—एणे करीने अगुरुने विषे गुरुपणानी जावनाने गु-
रुने विषे अगुरुपणानी बुद्धि एने मिथ्यात्व कहीए एम देखागुं.
जैनमार्गने उन्मार्गमां माने ठे ने कुतीर्थी लोकोना मतने साचो
मार्ग जाणें ठे. आ जगाए मिथ्यादृष्टि जैनमार्गने उन्मार्गपणुं
स्थापन करे ठे ते वेदथी बाह्यपणुं ए मतनुं ठे इत्यादि कारणवने
ने कुतीर्थीनो जे उन्मार्ग ठे तेने सन्मार्गपणुं स्थापन करे ठे ते
कुतीर्थीनो मारग वेदने मळतो आवे ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—एतद्यासुंदरं ॥ प्रत्याः प्रामाण्येन हि तद्बाह्य-
तया जैनपथस्योत्पथत्वं स्यान्न चैवमस्ति तस्यालोकलोकोत्तर-
विरुद्धार्थप्रतिपादकत्वेनाप्रामाण्यात् ॥ तथाहि धर्ममार्गस्य
मूलं दया सर्वदर्शनेषु गीयते ॥ यदाह ॥ पंचैतानि पवित्राणि,

सर्वेषां धर्मचारिणां ॥ अहिंसा सत्यमस्तेयं, त्यागो मय्युनवर्जना ॥
त्रय्याश्च यागादिषु वागादिहिंसामुपदिशंत्याः कथं धर्ममार्गत्वं ॥

अर्थः—ए वात असुंदर ठे एटले अघटती ठे केमजे जो वेदनं प्रमाणपणुं होयतो तेणे करीने निश्चे वेद वाह्य जेन धर्मनुं उन्मार्गपणुं होय पण एम तो नथी. केमजे लोक विरुद्ध तथा लोकोत्तर विरुद्ध एवा अर्थनुं प्रतिपादन करवापणुं ठे माटे वेदनुं अप्रमाणपणुं ठे ए हेतु माटे तेज देखाने ठे. जे धर्म मार्गनुं मूख सर्व दर्शनमां एक दयानेज कह्युं ठे. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे धर्मना आचरण करनार सर्वे पुंपोने आ पांच वानां पवित्र ठे एटले कवा योग्य ठे, ते कयां? तो एक अहिंसा, बीजुं चोरी न करवी, बीजुं सत्य जापण करवुं, चोथुं दान आपवुं, पांचमुं ब्रह्मवर्य राखवुं. माटे यज्ञादिकने विषे वरुण प्रमुखना हिंसा करवानुं उपदेश करनार वेदमार्गने धर्ममार्गपणुं केमज होय ?

टीकाः--अथ त्रयीविहितत्वात्तद्धिंसाया धर्महेतुत्वेन स्वर्गफलत्वादव्याहतं तस्याधर्ममार्गत्वमिति चेत् न ॥ तस्या एवा प्रामाण्यात् ॥ तथाहि त्रय्याः प्रामाण्यं यदच्युपेयते जवता तत्किमपौरुषेयत्वात् अहोईश्वरकर्तृकत्वात् उताव्याहतार्थप्रतिपादकत्वात् आहोस्विदव्यभिचारप्रमाजनकत्वात् ॥

अर्थः—हवे अन्यदर्शनी आशंका करे ठे जे वेदमां कहेली हिंसा ते धर्मनुं कारण ठे माटे निर्वध एवुं स्वर्ग फळ ते हिंसायी प्राप्त यशे माटे वेदमां कहेली हिंसा ते धर्म मार्ग ठे एम जो ताहं

કહેવું હોય તો તે ન કહેવું, કેમજે તેનું અપ્રમાણિકપણુંજ છે એ હેતુ માટે. તેજ કહી દેવાને છે જે વેદનું પ્રમાણિકપણું તમો અંગિકાર કરો તો તે શું વેદવચન પુરુષે નથી કહ્યાં એમ અપોરુષેય વચનપણું એમાં છે એ હેતુ માટે. અથવા વેદ ईश्वरे કર્યા છે એ હેતુ માટે. અથવા વેદમાં પરસ્પર વિરુદ્ધ અર્થ પ્રતિપાદન કર્યો નથી એ હેતુ માટે. અથવા અવ્યક્તિચારી પ્રમાણનું ઉત્પન્ન કરવાપણું એમાં રહ્યું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—ન તાવદાથઃ ॥ ફિલ પુરુષાણાં રાગાદિમત્ત્વેન તદ્વચનસ્ય પ્રતારકવાક્યવદ્દોષવત્તાશંકયા દ્વાનોપાદાનાવિ-
પયત્વેન ગ્રંથ્યાસ્તદન્યુપગમો જ્ઞવતઃ ॥ એતદ્યાસંગતં ॥ વચન
સ્યાપોરુષેયત્વાસિદ્ધેઃ ॥ ઇત્યયતે ઇતિ વચનમિત્યન્વર્થસ્ય ત્રિવક્તાપ્ર-
યત્નોદીરિતકોષ્ટવાચજિદ્ન્યમાનતાદ્વાદિકારણકપ્તાપ મંત-
રેણાનુપપન્નેઃ તાદ્વાદીનાં ચ પુરુષમંતરેણાસંજવાત્ ॥

અર્થ:—હવે એ પ્રકારે ઘાર વિકલ્પ ઉત્પન્ન કરી તેનું ચં-
ગન કરે છે જે પ્રથમનો વિકલ્પ પુરુષે વેદ કર્યા નથી તેનું સંગન.
જે પુરુષોને રાગાદિ સહિતપણું છે તેણે કરીને તેનાં વચનને ઠગ
પુરુષનાં વાક્યની પેઠે દોષ સહિતપણાની આશંકાએ તમારે તે વેદનું
અંગિકાર કરવાપણું નથી એ આશ્ચર્ય છે. કેમજે તમારે તો હિતરા-
રીના વચનની પેઠે અંગિકાર કરવાપણું છે માટે એ ઘાત અસંગત છે.
વેદવચન અપુરુષનાં કહેલાં છે એ ઘાત સિદ્ધ થતી નથી. પુરુષનાંજ
કહેલાં છે. કેમજે વચન શબ્દનો એ અર્થ છે જે યોગીએ તેને વચન
કહીએ. એ પ્રકારે એ શબ્દનોજ ઘટતો અર્થ તેની કહેવાની ઇચ્છાએ
પ્રયત્નથી ઇશારણ થતો ને હૃદયાદિ આઠ સ્થાનમાં અવસ્થાનેજ

શબ્દ તેનું તાહુ આદિક જે ઉચ્ચારણ સ્થાન તે પ્રમુખ જે કારણે
સમૂહ તે વિના તેનો સિદ્ધિ નથી. માટે પુરુષ વિના તાહુ આદિક
સ્થાનનો સંજવ નથી એ હેતુ માટે અપુરુષનો કહેલો વેદ એ
વાત વ્યર્થ પડી.

ટીકા:—નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તસ્ય રાગાદિમત્ત્વેન તદ્વચન
સ્યાપ્રમાણ્યાશંકાકલંકિતત્વાત્ ॥ રાગાદિમત્ત્વં તસ્યાસિદ્ધ-
મિતિચેન્ન અંગનાદિસંવંધાત્તદુપપત્તેઃ ॥ અર્વાગવસ્થાયાં તદુપ-
પત્તાવપિ પરાવસ્થાયાં તદજાવાત્ ઠ્ઠચનસ્ય પ્રામાણ્યમિતિચેન્ન ॥

અર્થ:—હવે વીજો વિકલ્પ જે વેદ ईશ્વરે કરેલો છે તેનું
ચંચળ ॥ જે તે તમારા ईશ્વરને રાગાદિ સહિતપણું છે માટે તેનું વચન
અપ્રમાણ છે એવી આશંકાવડે કલંકિત છે. ત્યારે તમે કહેશો જે
મારા ईશ્વરને રાગાદિ નથી, તો એમ ન બોલવું. કેમજે સ્ત્રી આદિકના
સંવંધથી રાગાદિક છે એમ પોતાની મેળેજ સિદ્ધ થાય છે. ત્યારે ત
કહેશો જે એ તો પૂર્વ અવસ્થામાં રાગાદિકની ઉત્પત્તિ થતે પણ
અવસ્થામાં તે રાગાદિકનું અસિદ્ધપણું છે માટે ईશ્વર વચનરૂપી વેદ
પ્રમાણપણું છે. તો એમ ન કહેવું.

ટીકા:—નવદન્યુપગમેન તસ્યાનાદિસિદ્ધત્વાદર્વાક્ષિપ્તા-
વસ્થાજિધાનવિરોધાત્ ॥ નવતુ વા કથંચિત્તસ્યાવસ્થાદ્યં તથા-
પિ પરાવસ્થાયામપિ શરીરપરિગ્રહમંતરેણ તાદવાદિ કારણાજાવેન
તસ્ય ત્રયીપ્રતિપાદનાસંજવાત્કથં તસ્યાસ્તત્કર્તૃકત્વં સિદ્ધ્યેત્ ॥

અર્થ:—કેમજે તમારા મતને આશ્રિ તે ઈશ્વરની પૂર્વ અવ-
સ્થા તથા પર અવસ્થા તેનું જે કહેવું તેમાં વિરોધ છે. કેમજે તમો
ઈશ્વરને અનાદિ સિદ્ધ માનો છો એ હેતુ માટે. અથવા કોઈ પ્રકારે
તે ઈશ્વરની જે અવસ્થા હોય તો પણ પરાવસ્થામાં પણ શરીર
પરિગ્રહ કર્યા વિના અક્ષરનું ઉચ્ચારણ કરવામાં કારણરૂપ તાત્પર્ય
સ્થાન વિના વેદનું પ્રતિપાદન કરવાનો સંજવ નથી. માટે વેદનું
ઈશ્વર કર્તાપણું કેમ અંગિકાર કરીય?

ટીકા:—નાપિ તૃતીયઃ ॥ ન હિંસ્યાત્સર્વજૂતાનીત્યનેનાવિશે-
પેણ હિંસાનિવેધમજિઘામીષ્ટોમીયં પશુમાલજ્ઞેત સ્વર્ગકામ
ક્ષ્યાદિના તદ્વિધિમુપદિશંત્યાસ્તસ્યાઃ પરસ્પર વિરુદ્ધાર્થપ્રતિપા-
દનાત્ ॥ અથ સ્વર્ગાદિકલ્પવિશેષોદ્દેશેન હિંસાવિધેરુદ્દેશા-
ન્ન તેન સામાન્યવિધિવિહિતાહિંસાનિવેધવ્યાધાનઃ ॥ અપવાદ,
વિષયં પરિહૃત્યોત્સર્ગ પ્રવૃત્તેરિતિચેન્ન વિકલ્પા સદૃશ્યાત્ ॥

અર્થ:—હવે ત્રીજો વિકલ્પ જે પરસ્પર અવિરોધ જણાવનાર
તેનું અંતર કરે છે. જે વેદમાં એમ કહ્યું છે જે 'કોઈ જીવ પ્રાણી મા-
નની હિંસા ન કરવી.' એ પ્રકારે હિંસાનો નિવેધ કહીને ઘટ્ટી કહ્યું
જે 'જેને સ્વર્ગની ઇચ્છા હોય તે અગ્નિ તથા સોમ જે દેવ જેમનો પટલ
યજ્ઞ સંબંધી પશુનું આલંબન કરે.' ક્ષ્યાદિ ધનનવગે હિંસાનો વિધિ
દેખાવનાર વેદને પરસ્પર વિરોધી અર્થને પ્રતિપાદન કરવાપણું છે એ
હેતુ માટે. ત્યારે અન્ય દર્શની યોગ્યો જે સ્વર્ગાદિ કલ્પ વિશેષ ઉદ્દે-
શીને હિંસા વિધિનો ઉપદેશ છે તેથી સામાન્ય વિધિવગે કરેલો જે
હિંસાનો નિવેધ તે પ્રત્યે વિરોધ નથી, માટે અપવાદનો પરિહાર કરી

સિદ્ધિ ઘશે માટે યજ્ઞ કરનારને માંસ જઘણની લાલચ માત્રે જ
જાણનારી ને પરલોકમાં નરકપાત કરાવનારી ને ઘણા ધનનો તત્ત
ચ ને મહા પ્રયાસ તેણે કરીને સાધ્ય પદાર્થને જાણનારી પણ મર
વા શ્રુતિનું શું પ્રયોજન છે ?

ટીકા:—નાપિચતુર્થઃ ॥ યાગાદિવિહિતાયાં હિંસાયામ-
પ્યહિંસાબુદ્ધ્યુત્પાદનેન રાગાદિમત્તયા ઽનાપ્તેષ્વપ્પાસબુદ્ધ્યુત્પા-
દનેન ચ વિપર્યયજ્ઞાનજનનાત્ ॥ તથા ચોક્તં વિપ્રોત્તમેન પરીક્ષા
પુરસ્સરમન્યુપેતજિનશાસનેન શ્રુતોનાં પરસ્પર વ્યાહતાર્યતા-
દિકં મીમાંસમાનેન પ્રમાણિકચક્રચૂકામણિના પંક્તિધન
પાસેન ॥

અર્થ:—ચોથો વિકલ્પ પણ ઘટતો નથી કેમજે યજ્ઞાદિદેને
વિષે કરેલી જે હિંસા તેમાં પણ અહિંસા બુદ્ધિને ઉત્પન્ન કરનારી પણ
શ્રુતિ છે માટે તથા પોતામાં રહેલા જે રાગદ્વેષાદિ દોષ તેણે કરીને
અહિંસકારી પડશે યજ્ઞને વિષે હિંસાને કહેનાર પુરુષો તેમને સિં
હિતકારી પણ નથી બુદ્ધિ ઉત્પન્ન કરવો તે સ્ત્રી વિપરીત જ્ઞાનને ઉત્પન્ન
કરવાયું વેદમાં રહ્યું છે, પણ હેતુ માટે વ્રાહ્મણમાં શ્રેષ્ઠ પરીક્ષાપૂર્વક
જિનશાસનનો અંગીકાર ને શ્રુતિઓનું પરસ્પર વિરુદ્ધાર્થનું દરપારિ
વિચાર કરનાર ને પ્રમાણિક પુરુષના સમૂહનો મુકુટમણિ સમત
પંક્તિ ધનપાસ નેણે આ પ્રકારે કહ્યું છે.

ટીકા:—સ્વશોભેભ્યવૃતાં ગત્વામવદ્દરાં ચંપા વિગંદા ડુમા:

સ્વર્ગઞ્ચાગધાદ્ધિનોતિ ચ પિતૃન્ વિપ્રોપ્રજુકાશનમ્ ॥

આપ્તાન્ઽદ્વપરાઃ સુરાઃ શિખિહુતં પ્રીણાતિ દેવાન્ હવિઃ ॥

શ્વેત્યં વસ્યુ ચ ફલ્યુ ચ શ્રુતિગિરાંકોવેત્તિ લીલાપિતં ॥

અર્થઃ—અપવિત્ર વસ્તુને નક્ષણ કરનારી ગાયોનો સ્પર્શ
ને નાશ કરે છે, તથા સંજ્ઞા રહિત પીંપડા પ્રમુખ વૃક્ષ વંદનીક છે,
ગાં વકરાં મારવાયો સ્વર્ગ મળે છે, તથા બ્રાહ્મણ લોકોએ ઝોજન
છું જે અન્ન તે પિત્રિલોકોને તૃપ્તિ કરે છે, તથા કપડી દેવ છે તે
તકારી છે, તથા અગ્નિમાં હોમ્યું જે હુતદ્રવ્ય તે દેવતાને પ્રસન્ન
રહે. ૫ પ્રકારે સુંદર અને વઢો નિષ્ફળ એવું વેદવાણીનું લીલાચરણ
ખાણે છે ?

ટીકાઃ—૫૦ ચ ત્રય્યા અપ્રામાણ્યે કથં તસ્યા ધર્મમાર્ગ-
ત્વં ॥ તથા ચ સતિ તન્મૂલસ્ય કુતોર્થિકપથસ્વાપિ સન્માર્ગત્વ
મપાસ્તં ॥ જિનમતસ્યૈવ ત્વનેકાંતરૂપતયા પ્રવૃત્તિનિવૃત્ત્યાદિરૂપ
સકલલોકવ્યવહારપ્રવર્તકત્વેન પ્રામાણ્યં તત્પ્રામાણ્યાચ્યુપગ-
મમંતરેણ વસ્તુતસ્તસ્યાપ્યનુપપત્તેઃ ॥

અર્થઃ—૫ પ્રકારે વેદનું અપ્રમાણપણું ઠતે ધર્મ માર્ગપણું
તેનું કેમ હોય? નજ હોય. જ્યારે વેદનું અપ્રમાણપણું થયું ત્યારે વેદ
એ મૂલ જેનું યવો કુતીર્થિક એટલે અન્યદર્શની તેના મારગનું પળ
સંકળ થયું. ને જિનમતને તો અનેકાંતરૂપપણું એ માટે પ્રવૃત્તિ તથા
નિવૃત્તિ ઇત્યાદિરૂપ જે સકલ લોક વ્યવહાર તેનું પ્રવર્તકપણું એ

तेषु करीने प्रमाणिकपणुं ने. लोक व्यवहारनुं प्रमाणिकपणुं कयां सि
वस्तुताए प्रमाणनुं पण अप्रमाणिकपणुं थाय.

टीकाः—यडुक्तं ॥

जेण विणा लोगस्स वि, व्यवहारो सबहा न निब्वज्ज ।
तस्स जुवणैक गुरुणो, नमो अण्णेतवायस्स ॥

अर्थः—जे अनेकांत विना योगनो व्यवहार सर्वथा नही
नीपजतो, ते जगद्गुरु परमात्मानुं अनेकांत वाक्य तेने नमस्कार करुं.

टीकाः—तथा च पूर्वापरस्याव्यवहारप्रज्ञापकत्वादि
मत्प्रावसानेषु दोषवर्जितत्वान्निःश्रेयसपथत्वाच्चेतरप्रतिक्षेप
तस्यैव सन्मार्गत्वं ॥

॥ यडुक्तं ॥

स्याच्छब्दयुग्नयसमुच्चयव्रीहसर्व ।

जावावज्जासनमधोरप यर्गमार्गम् ॥

पूर्वापरव्यतिहतिव्युत्तनत्रिकोटि ।

॥ दोरं मतं तु कुर्यादिति कोऽत्र जैनम् ॥

अर्थः—वडी जैनमतमां पूर्वे कहेलो तथा पत्ती कहेलो जे प्रथ
तेनुं निर्वाचयसे प्रत्यक्षपणुं ठे ए हेतु माटे, तथा आदि मत्पने अंत न
विरे दोष रहितपणुं ठे ए हेतु माटे, तथा बीजा मारणनुं संन करणुं न
करीन पोतानुं सत्यमार्गपणुं प्रतिपादन करुं ठे माटे सोइ मार्ग

પણું જિનમતનુંજ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શબ્દ સહિત જે નયનો સમૂહ તેણે કરીને વ્યાપ્ત એવા જે સર્વજ્ઞાથ તેનું પ્રગટ કરનાર મો-
ક્ષમારગરૂપ તથા પૂર્વ તથા અપર જે વ્યવધાન તેણે રહિત તથા જેમાં
કોઈ પ્રકારનો દોષ નથી એવા જિનમતને શ્રા જગતમાં કોણ કુ-
માર્ગ કહી શકે છે ?

ટીકા:—એવં ચ વાસ્તવે જૈનમાર્ગે અવાસ્તવત્વારોપઃ ॥
અવાસ્તવે ચ કુતીર્થ્યપથે વાસ્તવત્વસમારોપો મિથ્યાત્વમહિન્ને
તિ ॥ એતાવતા ચ તત્ત્વે ઽતત્ત્વબુદ્ધિરતત્ત્વે ચ તત્ત્વબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વ
સદ્ગુણમાવિર્જાવિતં ॥ સ્વમગુણાગ્રણ્યમિત્યાદિ તુ પૂર્વવત્ ॥ તદા-
શ્ચર્યમેતન્મિથ્યાત્વોપદ્રુતા યદેવં વિપર્યયેણ સર્વં મવસાય ગુણિનો
દ્વિપંતીતિ વૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે સર્વથા સત્ય એવો જૈન માર્ગ છે તેને વિષે
અસત્યપણાનો જે આરોપ કરવો તથા અયથાર્થી પટલે અસત્ય એવો
અન્યદર્શનીનો જે માર્ગ તેને વિષે સત્યપણાનો જે આરોપ તે મિ-
થ્યાત્વના મહિમાવને છે. એણે કરીને તત્ત્વને વિષે અતત્ત્વની બુદ્ધિ
કરવી તથા અતત્ત્વને વિષે તત્ત્વબુદ્ધિ કરવી એજ મિથ્યા-
ત્વનું સદ્ગુણ પ્રગટ કર્યું. તથા પોતે ગુણ રહિતના ગિરોમણિ છે તો
પણ પૂર્વે કહ્યું તે પ્રમાણે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. પોતે મિથ્યાત્વ
વને હુણાયેલા છે તેથી એમ વિપરીતપણે સર્વ જાણી ગુણી પુરુષોનો
દ્વેષ કરે છે. એ પ્રકારે શ્રા કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૨ ॥

ટીકા:—નનુ કિમિદાનીં ગુણિન્નિઃપ્રયોજનં સંધયવ જ્ઞઃ

गवान्निःशेषदोषमोपक्रमः समश्रीयतां ॥ जगवतापि च
तस्य महत्वेन नमस्कृतत्वात्तथाच तदाज्ञया वर्तमानानां मोहः
प्राणीनां संपश्यत इत्याशंक्याधुनातनसंघवशवर्त्तिनो जव्यजन
स्याक्षेपपूर्वं मोक्षान्नावमुपदर्शयिपुराह ॥

अर्थः—वितर्क करे ठे जे आ काळमां गुणी पुरुषोत्तुं पुं
प्रयोजन ठे? केमजे संघ ठे तेज महा ऐश्वर्यवाळो ठे ने समप्रदोयने
मूकाववा समर्थ ठे माटे ते संघनो आश्रय करो. जगवान तीर्थको
पण तेनी मोटाक्ष जाणी नमस्कार कयों ठे ए हेतु माटे. बळी ठे
संघनी आज्ञा प्रमाणे वर्तनार प्राणीनो मोक्ष यशे एवी आशंका
करो सांप्रत कालना संघने वश वर्तनार जव्यजनने तिरस्कार पुं
र्वक मोक्षनो अन्नाव देखामवा इच्छता ठता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

संघत्राकृतचेत्यकूटपतितस्यातस्तरां ताम्यत
स्तन्मुञ्चादृढपाशबंधनवतः शक्तस्य न स्यंदितुं ॥
मुक्त्यै कल्पितदानशीघ्रतपसोऽप्येतक्रमस्थायिनः
संघव्याघ्रवशस्य जंतुहरिणत्रातस्य मोक्षः कुतः ॥३३॥

टीकाः—जंतवो धमार्थिनो जव्यसत्त्वाः त एवाऽप्यन्वान्मु-
प्यत्वात्सत्त्वरहितत्वाच्च हरिणा मृगास्तद्व्यातस्य तत्समुदायस्य ॥
इत्यप्यप्रवृत्त उत्सूयप्रज्ञापकः श्रुताज्ञानिरपेक्षः स्वप्नं धारी

तलोलुपः साधुसाध्वीश्रावकश्राविकासमवायो भूयानिह
 य उच्यते स एव बलिष्ठत्वात् क्रूरत्वात् व्याघ्रः॥ शार्दूलस्तम्भ-
 स्य तदधीनस्य दासवद्यत्रतत्र नियोज्यस्येति यावत् ॥

अर्थः—धर्मना अर्थी एवा ज्ञव्य प्राणीरूपी जे मृगनो स-
 , ज्ञव्य प्राणीने मृग जेवा शायी कहा? तो तेमनी जोळाशायी
 वल रहितपणायी, ते मृगने संघरूपी मोटा बाघे जाव्यो ठे. ते
 कीयो? तो जैनमार्ग मुकी उन्मार्गे चालतो, तथा उत्सूत्रनी प्र-
 णा करतो, तथा शास्त्रनी आज्ञानी अपेक्षा न राखतो, पोतानी
 रमां आवे तेम चालतो, तथा शातामुखनो लालची एवो साधु
 ध्वी श्रावक श्राविकानो घणो जे समूह तेने संघ कहीए. तेज घ-
 णानपणायी तथा क्रूरपणायी बाघ समान ठे तेने आधीन बयेछो
 छे दासनी पेठे ज्यां त्यां मोफखवा योग्य एवो जे पुरुष तेनो
 कह क्पांथी होय ए प्रकारे संबंध ठे.

टीकाः—द्वितीयपक्षे ग्रासविषयी जूतस्य ॥ मोक्ष इति
 श्लिष्टं पदं ॥ तेन जंतुपक्षे मोक्षो निर्वाणं ॥ हरिणपक्षे च बुटनं
 व्याघ्रात्पलायनमिति यावत् ॥ कुतः कस्मान्न कथं चिदित्यर्थः ॥
 ननु मुक्त्यनुगुणानुष्ठानाज्जावत्तस्य मोक्षाज्जावः किमायातं सं-
 घस्येत्यत आह ॥

अर्थः—हवे बीजोः पक्ष पटले जेम कोइ पुरुषने बाघेमज-
 त जाव्यो होय ते क्पांथी मुकाय? तेम ज्ञव्य प्राणीरूपी हरिण संघरूपी

આકરા વાઘે પકર્યું છે તે કયાંથી મૂકાય? ઇટલે તેનો મોઢક્યાંથી
થાય? હરિણપક્ષે ક્યાંથી વૂટે? ક્યાંથી નાફે? એવો અર્થ કરવો નાજા-
વાનો કોઈ ઉપાય નથી એ અર્થ છે. તે જગાએ કોઈ આજ્ઞા કરે છે તે
મુક્તિને અનુસરતી ક્રિયાનો અજ્ઞાવ છે માટે તેનો મોઢ નથી થતો
તેમાં સંઘનો શો વાંક છે તો તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકા:----મુક્ત્યૈ નિશ્ચેયસાર્યં કલ્પિતદાનશીલતપસો-
પિ સ્વબુદ્ધ્યા વિહિતજિનાદિવિતરણદેશચારિત્રાનશનોદેરપ્યા-
સ્તાં તદિતરસ્યેત્યપિ શબ્દાર્થઃ॥ કથં તર્હિ મોક્ષાજ્ઞાવ ઇત્યત આહ॥
સંઘાય લિંગિસમુદાયાય દેયાનિ કૃતાનિ દેયે ગ્રાચેતિ ગ્રા તદ્વિતઃ॥
તતશ્ચ સંઘગ્રાકૃતાનિ શ્રાવકલોકેન જક્ત્યા સ્વદ્રવિણેન
નિર્માપ્ય લિંગિન્યસ્તદ્દેશનયૈવ વા સાધ્યર્થસમર્પણેન તદા-
યતીકૃતાનિ ચૈત્યાનિ ॥

અર્થ:---જે મુક્તિને અર્થે પોતાની બુદ્ધિએ કહ્યાં છે ઇટલે
ક્યાં છે દાન શીલ તથા તપ તે જાણે. જ્ઞાવાર્થ એ છે જે પોતાની બુ-
દ્ધિએ કલ્પના કરી ક્યાં છે જિનાદિદાન તથા દેશચારિત્ર તથા
અનશનઆદિક તે જાણે. એવાનો પણ મોઢ નથી તો ધીજાનો ક્યાંથી
હોય? એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે. કેમ મોઢનો અજ્ઞાવ કહોઘો? તો
તે જગાએ કહે છે જે લિંગિજના સમૂહને આપેલાં જે ચૈત્ય ઇટલે
શ્રાવક લોકોએ જક્તિજ્ઞાવે પોતાના ડ્રવ્યવસ્તુ નિપજાવી લિંગધારીની
દેશનાથી લિંગધારીને રહેવા સારું લિંગધારીજને આપ્યાં એવાં જે
ચૈત્ય ઇટલે લિંગધારીજને આધીન કરેલાં જે ચૈત્યમંદિર.

टीकाः—चैत्यानि जिनायतनानि तान्येव कूटा हरिणबंधन
यंत्रविशेषाः ॥ अथ कथमिह चैत्यानां कूटैर्निरूपणं ॥ यावता
दर्शनवंदनादिना ज्ञव्यानां रागद्वेषकपायाद्यरूपितशुद्धि-
नोत्पादनेन जवगुप्तमोचनहेतुर्जिनविषयं जिनजवनं वा चैत्य
मुच्यते ॥

अर्थः—ते जिनमंदिर रूपी जे कूट कहेंतां हरिणने बांध-
वाना कोइ प्रकारना यंत्र विशेष. हवे तेमां कोइ आशंका करे ठे जे
जिनमंदिरने ज्ञव्य जनरूपी हरिणने बांधवाना यंत्र विशेष केम क-
होठो? एतो दर्शन वंदनादिके करीने ज्ञव्य प्राणीने रागद्वेष कपाया-
दिके रहित शुद्ध चित्तने उत्पन्न करे ठे तेणे करीने संसाररूपी बंधी-
खानाना घरयी मूकाववानुं कारण जिनविषय ठे तथा जिनमंदिर जे
तेने चैत्य कह्यौ.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ चित्तं मुपसत्थ मणो तत्तावो कम्म
वाविजंतस्त ॥ तं चेइयंति जवइ, उवयारो होइ जिणपग्गिमा॥

टीकाः—कूटश्चबंधनहेतुरजिधीयते ॥ मोचनहेतुबंधन
हेत्वोश्चमहद्वैषम्यं ॥ तथा चानयोरुपमानोपमेयत्वाच्चावेन त
दज्ञेदस्य रूपकलक्षणस्येहानुपपत्तेः ॥ कथं चैत्यानां कूटैरनेदाह-
यरूपणज्ञाव इति चेत्सत्यम् ॥

अर्थः—ने बंधन हेतु होय तेने कूट कह्यौ, मोचन हेतुने
बंधन हेतु ते चेमां मोटुं विषमपणुं ठे एटले घणो आंतरो ठे, माटे

ए वेने उपमान जाव तथा उपमेय जावनो अजाव ठे ए हेतुस
ते वेनो अजेद करी रुपकालंकार करो ठो पण ते रुपकालंकार
क्षणनी आ जगाए असिद्धि ठे. तेथी चैत्यनुं तथा कूटनुं अजे
पणायी रुप्यजाव तथा रुपणजाव केम होय, एम जो तुं कहे
होय तो तेनो उत्तर सिद्धांती कहे ठे.

टीकाः--यानि चैत्यानि मुक्तिकृते सिद्धांतविधिना वि-
गिनां निश्चा निवासविरहेण आर्क्षैर्विधायते तानि संसार
गुप्तिमोचननिबंधनानि जवंति ॥ एतानि तु प्रकृतचैत्यानि
मुग्धान् प्रोत्साह्य स्वनिवासाद्यर्थं कथमाजन्मामी आर्क्षा अ-
स्माकं जोग्या जविष्यन्ति इत्याशयेन तेषां तत्र ममकारोत्पादनेन
नियमनार्थं लिंगिज्जिः कारितानि तत्कथमेतेषां मोचनहेतुत्वां.

अर्थः--जे चैत्य मुक्तिने अर्थे सिद्धांत विधिवे लिंगध-
रीउंती निश्चा निवास विना आवके कराव्यां होय तेतो संसाररुपी
बंधीखानायी मूकावानुं कारण होय. आ चैत्य तो लिंगधारीउं
पोताने रहेवा सारु इत्यादि कारणे जोग्या लोकने उत्साह पमाणी
करावेलां तेमां लिंगधारीउंनो आ अजिप्राय जे आ आवक लोकने
जन्मारा सुधी आपणे जोगववा योग्य कये प्रकारे थाय एम धारी
ते चैत्यमंदिरने विषे आवकोने समत्व उत्पन्न करी तेमने बांधी रा-
खवां सारु लिंगधारीउंए करावेलां चैत्य तेमने संसारयी मूकाव-
नार केम कहेवाय ?

टीकाः--प्रत्युत वंधननिबंधनत्वमेव पूर्वोक्तयुक्त्या विमृ-

शमानं संगच्छते ॥ एवं चैत्यानां कूटैरत्यंतं बंधनहेतुत्वसाम्येना
जेदविवक्षणाद्युक्तौ रूप्येण रूपेण जावति ॥ एतेन विविक्षत
चैत्यानां वक्त्रिपिशितवदित्युपमानेनाऽनायतनत्वं प्राक्प्रतिपा-
दितमपि पुनर्विनेयजनमनःप्रतीतिदाढ्यार्थमिहापि तदेवव्यं
जितमिति द्रष्टव्यं ॥

अर्थः—उलटां बंधननुं कारणज ठे, पूर्वं कहेला। युक्तिबधे
विचार करतां ए वात सिद्ध ठे. ए प्रकारे चैत्यने अत्यंत बंधननुं
कारणपणुं ठे तेणे करीने कूट जे मृगबंधन पास तेनी साथे समान-
पणुं कणुं. ते साथे अजेदपणानी युक्ति कहे सते रूपकाखंकार कर
वा योग्य वस्तुबधे रूपकाखंकार थयो. एणे करीने आ कहेवा मागेआ
घनीशपिशित पटले मत्स जालवानो लोढानो आंफनो तेमां पाझेआ
मांसने जक्षण करवा थावतां जे मत्स ते बंधन पामे ठे तेम थावक
लोको चैत्यमंदिरनी ममता करी बंधन पामे ठे एम पूर्वं उपमा दीधी
ठे तेणे करीने अनायतनपणुं स्थाप्युं ठे. तोपण फरीधी जे आ कणुं
तेतो शिष्यनां मनने दृढ प्रतीति थाप ते सार अर्थां पण ते वात
जणावी ठे एम देखवुं.

टीका—आयतनत्वे गर्दिततमैः पापोपकरणैः कूटैस्तेषां
रूपणानुपपत्तेः ॥ इयांस्तु विशेषस्तत्र विवक्षैव तत्प्रवृत्तमि-
ह विद्यानां तदायतनानां च ॥ तथा तत्रोपमानेन जिनेनेश्वरने-
पस्याऽनायतनत्वमाविःकृतं ॥ उपमानोपमेययोर्जिनेनेश्वरनायाः
प्रवृत्तेः ॥ इह त्वेवं नाम कूटैश्चैत्यानां साम्यं येनोत्पद्यमानेद
विवक्षया कुटत्वेन रूपितानि चैत्यानि ॥

અર્થ:—અતિ નિંદિત એવાં પાપનાં ઉપરણરૂપ જે મૃગ વંધન પાસ તેણે કરીને ચૈત્યનું આયતનપણું કહેવું. તેમાં રૂપકાલંકારની ઉત્પત્તિ નથી થતી, પૂર્વ કરતાં આટલું આ જગાયે વિશેષ કહ્યું છે. પૂર્વે વિંવની સૂચના કરી હતી અને આ જગાયે તો વિંવોની તથા તેનાં સ્થાનની અનાયતનપણાની સૂચના કરી. વઢી પૂર્વે ઉપમાન વસ્તુ જૂદી રાખી ઉપમેય પદનું અનાયતનપણું પ્રગટ કર્યું હતું કે જે ઉપમાનને ઉપમેય એ વેના જેદવને ઉપમા અલંકારની પ્રવૃત્તિ થાય છે એ હેતુ માટે આ જગાયે તો કૂટ એવા નામ વનેજ ચૈત્યનું સ્થાપણું કહ્યું. જેણે કરીને એ પ્રકારે ઇટલે નામ વને તથા અલંકાર વને મૃગ વંધન પાસની સાથે ચૈત્યનો અજેદ કહેવાની જ્ઞા છે માટે કૂટ શબ્દે કરી ચૈત્યનું નિરૂપણ કર્યું.

ટીકા:—તથા ચ રૂપકાલંકારેણોપમાનાદજેદનોપમેય સ્યાતિશયને તાદ્રૂપ્યમનાયતનત્વં પ્રત્યાખ્યાપ્યતે ॥ તથા ચ તદ્વક્ષણં ॥ તદ્રૂપકમજેદો ય ઉપમાનોપમેયયોરિતિ ॥ તથુકમુકં ચૈત્યાન્યેવકૂટા ઇતિ ॥

અર્થ:—વઢી રૂપકાલંકારે કરીને ઉપમાનથી ઉપમેયનું અજેદપણું કહેવું તેણે કરીને અતિશે તે સરખું અનાયતનપણું પ્રત્યાખ્યાન કર્યું ઇટલે જે મૃગની પેઠે વંધન કરનાર ચૈત્ય છે તેનું પચ્ચક્ષણ કરીએ ઠીએ. વઢી તે રૂપકાલંકારનું લક્ષણ આ પ્રકારનું છે. જે ઉપમાન પદ તથા ઉપમેય પદ એ વેનો જે અજેદ કરવો તેને રૂપકાલંકાર કહીએ. માટે ચૈત્ય એજ સંવરૂપી મૃગને વંધન પાસે એમ કહ્યું તે સુક્ત છે.

टीकाः—अत एव सिंगिपरिगृहीतचैत्यानां युगप्रवरश्री
जिन वल्लभसुरिदेशनानिशमनादनायतनत्वं निर्नीय श्री चित्र-
कूटे प्रभुजक्तश्रावकैः श्रीमहावीरजिननिकेतनं विधिचैत्यं
विधिपथविकाशयिष्या निर्मापयांश्चजूवे ॥ तथा चैतदर्थं
सत्यापिका तत्रत्या प्रशस्तिः ॥

अर्थः—एज कारण माटे वेप धारियोये गृहण करेखां जे
चैत्य तेनुं युगप्रधान एवा श्री जिनवल्लभसूरि तेमनी देशना सांज-
ळवाथी अनायतनपणानुं निश्चय करी श्री चित्रकूटने विपे प्रभुना
जक्त एवा श्रावक लोकोये श्री महावीर स्वामीनुं स्यान जेः विधि-
चैत्य तेने विधि मार्गनो प्रकाश करवो एवी इछाप नोपजाव्युं, ते
अर्थनुं सत्यपणुं स्थापन करनारो आ प्रकारनो त्यांनो प्रशस्ति ठे,
ते प्रशस्तिनां काव्यो आ प्रमाणे ठे.

“कुद्राचीर्णकुयोधकुप्रहृते स्वं धार्मिकं तन्वति ।
छिष्टानिष्टनिकृष्टभृष्टमनसि ह्मिष्टे जने नृपसि ॥
तादृग्लोकपरिग्रहेण निबिम्बेपोमरागप्रद ।
प्रस्तैस्तदगुरुसात्कृतेषु च जिनावासेषु नृम्नाऽपुना ॥
तत्त्वद्वेषविशेष एष यद सन्मार्गे प्रवृत्तिः सदा ।
सेयं धर्मविरोधबोधविधुतिर्यत्सत्ये साम्यधीः ॥
तत्स्मारसपथमुच्छिन्नावयिपुत्तिः कृत्यं कृतं स्यादिति ।
श्रीवीरास्पदमाप्तसम्मतमिदं ते कार्याचक्रिरे ॥

टीकाः—व्याख्याः—वीरास्पदं श्रीमहावीरजिनगृहं आ-

સસંમતં સદ્ગુણામનુમતં હૃદં પ્રત્યક્ષં તે પ્રાયુક્તાઃ શ્રાવકાઃ
કાર્યાચક્રિરે વિરચ્યાંવજ્રુઃ ॥ અથ તન્નાન્યદેવગૃહસદ્જાતે
પિ તદ્ વહુમાનાદપરવિધાપનેન તેષાં જગવદાશાતના પ્રસંગ-
કિમિતિ તત્કારયામાસુરિત્યત આહ ॥

અર્થ:—હવે એ પ્રશસ્તિનાં બે કાવ્ય છે તેની વ્યાખ્યા કરે
છે. જે શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઘર તેને સદ્ગુણના અનુમતથી પૂર્વે
કહેલા જે શ્રાવક તેમણે આ પ્રત્યક્ષ કરાવ્યું. તે જગાયે આસંગિક
કરી ઉત્તર આપે છે જે ત્યાં વીજાં દેવમંદિર ઘણાં છે તોપણ વીજાં
દેવમંદિર કરાવવું તેણે કરીને પૂર્વે દેવમંદિર કરાવેલું હોય તેવું
વહુમાનપણું રહેતું નથી, તેથી જગવંતની આશાતનાનો પ્રસંગ થશે
માટે શા વાસ્તે તેમણે નવું જિન મંદિર કરાવ્યું તેનો ઉત્તર કહે છે.

ટીકા:—કુદ્રાણાં લિંગિનામાચીર્ણાનિ સિદ્ધાંતોક્તમપિ
શ્રીમહાવીરસ્ય પટ્ટંગર્જાપહારકલ્યાણકં લજ્જાનીયત્વાન્ન કર્તવ્ય
મિત્યાદિકા આચરણાસ્તતશ્ચાચીર્ણાનિ ચ કુવોધશ્ચ કુમ્રહશ્ચ તેર્હ-
તે દૂપિતે સ્વં ધાર્મિકં તન્વતિ વયમેવ ધાર્મિકા इति सर्वत्र प्रत्या-
ख्यापयति छिष्टं मात्सर्यवत् अनिष्टमपायकरणप्रवर्णं निकृष्टमધમं
धृष्टं पापं कुर्वतोऽनुपजायमानशंकं मनश्चित्तं यस्य स तथा

અર્થ:—જે લિંગધારીજીવ કરેલી જે સિદ્ધાંતમાં કહેલું
એવું પણ શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઠહું કલ્યાણક જે ગર્જાપહારરૂપ
તે ઘણું લજ્જા પામવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે ન કરવું, इत्यादि आ-
चरणा तथा कुवोध तथा कदाग्रह तेषो करीने છોકને દોષ પમાને

उते तथा अमेज धर्मनिष्ठ ठीए ए प्रकारनी बात सर्वत्र प्रसिद्ध
करे उते तथा मत्सर सहित अने अनिष्ट करवामां तत्पर तथा
अधम तथा पाप करतां पण जेने शंका यती नथी ए प्रकारनुं ठे
मन जेनुं एवो लोक थये उते ।

टीकाः—तस्मिन् क्लिष्टे धार्मिकान् प्रति दुराध्यवसाये एवं
विधे संप्रति नृयसि प्रचूते जने लोके सति अथ यद्येवंविधो नृयान्-
लोकः संप्रति ततः किमायात मपरचैत्यविधापनस्येत्यत-
आह ॥ तादृक्लोकपरिग्रहेण प्रागुक्तविशेषणविशिष्टजनाधो-
नत्वेन निविरुद्धेयोधरागग्रहेण तीव्रगुणवन्मात्सर्योदग्रस्वमता-
नुरागाज्जनिवेशेन ग्रस्ता वशीकृता ये एतद्गुरवः प्रागजिह्वत
जनाचार्यास्तत्सात्कृतेषु ॥

अर्थः—तथा धर्म निष्ठ पुरुषो उपर क्रूर अध्यवसाय जेने
ठे ए प्रकारना आ काळमां घणा लोक थये उते ननुं विधि चैत्य
कराव्युं एम आगळ संबंध जाणवो. आशंका करी उत्तर कहे ठे.
जे हवे ए प्रकारना घणा लोक आ काळमां थया तेथी वीजुं चैत्य
कराव्यामां शुं कारण प्राप्त थयुं ? तो तेनो उत्तर कहे ठे. जे पूर्वे
विशेषण कक्षां तेणे सहित एवा लोक साथे पराधीनपणुं थयुं तेणे
करीने तथा जे आकरो गुणवान साथे मत्सर तेणे करीने मोटो
पोताना मतनो अनुराग थयो तेणे करीने बश थयेखा एवा पूर्वे
कहेखा लोकोना आचार्य तेमने सर्व चैत्य अर्पण करे उते ननुं चैत्य
कराव्युं एम संबंध ठे.

टीका:—देये साति तद्धितः ॥ ततश्चगुरुदक्षिणीकरणे तदायतीकृतेषु जिनावासेषु चैत्यसदनेषु जूम्ना बाहुद्वयेन प्रभुता संजातेषु सत्सु ॥ ननु यदि संप्रति जिनालया दुष्टलोकपरिहरी तालिगिगुरुणामायत्ताश्च तत्किमेतावता छेपकारित्वादागमकि-
छाधायित्वाच्च तेपामेव पातकं न विष्यति नवतां तु तत्र पूजावं-
नादिकं कुर्वाणानां धर्ममेवेत्यत आह

अर्थ:—आपवारूपी अर्थने विषे तद्धितनो सातिप्रत्यय क-
व्यो, तेथी एवो अर्थ थयो जे गुरु दक्षणा करवे करीने. गुरुने स-
धिन चैत्य मंदिर करे ठेते बहुधा आकालमां ए प्रकारे थये ठेते नां
चैत्य कराव्युं एम संबंध ठे. ए जगाये आशंका करी समाधान के
ठे जे, जो आ कालमां जिनमंदिर छुष्ट लोकोए ग्रहण कर्याठे, वि-
धारी गुरुए पोताने स्वाधीन कर्या ठे एणे करीने तेमां शुं काय
कष्टुं के जेथी नहुं चैत्य करवुं पम्युं. केमजे छेप करवापणुं तथा
आगमविरुद्ध करवापणुं तेथी ते लोकोनेज पाप थशे. तमारे तो त्या
पूजा वंदनादिक करतां धर्मज थशे एवी आशंकानो उत्तर कहे ठे.

टीका:—तत्त्वछेपविशेषः सन्मार्गमारसर्यप्रकर्ष एव
यदऽसन्मार्गे कृमागे प्रवृत्तिर्गमनपूजनव्यवहारः सिंगिपरि-
हीतो हि जिनालयादिः सर्वोप्यसन्मार्गस्ततश्च सत्पथमवगुण-
माना थयि यन्नित्यमसन्मार्गे प्रवर्तते तन्नूनं तेषां सत्पथे ह्ये-
मनसि विपरिवर्तते ॥

अर्थ:—जे साचा मार्गने विषे जे थतिशे मत्सर ते धोषे

વર્તે છે માટે, ઘટલે જે અસત્ માર્ગને વિષે પ્રવર્તેલું તથા જેલું પૂજન કરેલું ઇત્યાદિ વ્યવહાર તથા લિંગધારીયોએ ગ્રહણ કરેલું જે જિન-મંદિરાદિ તે સર્વ પણ અસત્ માર્ગજ છે, તે હેતુ માટે સત્ય માર્ગને જાણે છે તો પણ જે નિત્ય અસત્ય માર્ગે પ્રવર્તે છે તેમના મનમાં સત્ય માર્ગને વિષે દોષ વિશેષ વર્તે છે.

ટીકા:—અથમન્યથા તત્રૈવ પ્રવૃત્તિરતસ્તત્ર પ્રવર્તમાનાનાં ધાર્મિકાણામપ્યવિધ્યનુમોદનમુગ્ધજનસ્થિરીકરણાદિના પાપ-મેવ ॥ સદા ગ્રહણાત્ કદાચિદપવાદેન તત્રાપિ પ્રવૃત્તિરનુ-જ્ઞાતા સેયં સૈવા ધર્મવિરોધેન સદ્ધર્મવિદ્ધેષેણ બોધવિધુતિઃ-સ-દ્બોધનાશો યત્સત્પથે સન્માર્ગે કુપથેન સામ્યધીસ્તુલ્યતાબુદ્ધિઃ ॥.

અર્થ:—અને જો દેવ ન વર્તતો હોય તો ત્યાંજ કેમ જવાની પ્રવર્તિ થાય? ધાર્મિક લોકને પણ અવિધિ ચૈત્યમાં જતાં અવિધિની અનુમોદનાયી તથા મુગ્ધ લોકને ત્યાં જવા આવવા વિષે સ્થિરપણું કરેલું ઇત્યાદિ કારણવશે પાપજ થાય છે ને એ ધર્મી પુરુષને સત્ય જ-પર આગ્રહ રહ્યો છે. તેથી કદાપિ અપવાદ માર્ગે અવિધિ ચૈત્યમાં જવાનો શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા છે તે આજ્ઞાથી પ્રવૃત્તિ સાચા ધર્મ સાથે દેવ થવે કરીને સાચા બોધને નાશ કરનારો છે. કેમજે સન્માર્ગ અને કુ-માર્ગ એ બેને વિષે તુલ્ય બુદ્ધિ ઘટલે સરલો બુદ્ધિ થવાથી.

ટીકા:—સત્પથકુપથયોર્હાલોકતમસોરિવ મહદંતરં સત્પથ પરિજ્ઞાનેऽપિ નિત્યં કુપથપ્રવૃત્તૌ તુ તેષાં સત્પથકુપથયોઃ સાધારણ્યં ચેતસિ નિવિશમાનં લક્ષ્યતે તથા ચ નૂનં તે ધર્મવિદ્ધેષિણઃ સદઃ

बोधविधुरा इति॥ यस्मादेवं तस्मात् सत्पथं विधिमार्गमुद्दिश्या
यिपुर्जिर्विधिचेत्यविधापनेन प्रकाशयन्निरस्माजिः कृत्यं कर्त-
व्यं कृतं विहितं स्यात्

अर्थः—सन्मार्गं अने कुमार्ग ए वेनुं अजवाळुं अने अंशं
ए वेनी पेठे मोडुं आंतरं ठे एटले क्यां प्रकाश अने क्यां अंधकार
ए वेनुं समानपणुं न होय, तेम क्यां सन्मार्ग अने क्यां कुमार्ग दो
सरखां न होय. सन्मार्गनुं जाणपणुं यथे ठेते पण जे निरंतर कु-
मार्गमां प्रवृत्ति करे ठे तो तेना चित्तने विषे सन्मार्गने कुमार्गने ति
साधारणपणुं रहेळुं जणाय ठे, वळी ते पुरुषो साचा बोध विता
ठे. केमजे जे हेतु माटे अविधि मार्गमां प्रवृत्ति ठे ते हेतु माटे वि-
धेत्पनुं स्थापन करवुं तेणे करीने विधि मार्गने प्रकाश करना अ-
मो ए ए करवा योग्य काम कर्तुं ठे.

टीकाः—विधिमार्गमासेष्टुषां हेतदेव कर्तव्यं यत् कुपय
पायोधिपानुकनविकोदधिर्पया विधिमार्गस्य प्रकाशनं न चासौ
संप्रति पृथग्विधिचेत्यनिर्माणं विना प्रकाशयितुं शक्यते॥ शेष
चेत्यानां प्रायेण सर्वे रामविर्जितिरिप्रहेयाविधिना प्राप्तवान् ॥
इति हेतौ यस्माद्धेतोस्तेवोरास्यदमित्यादि पूर्वव्याख्यानमि-
त्यानुसंगिकवृत्तद्वयार्थः

अर्थः—विधि मार्गने पामेखा पुरुषांये निभं ए प्रकाश
कामज क्यां जोडू, जेथी कुमार्गद्वी समुद्रमां पदमा तस्य प्र-
दीपे उद्धार करवानी उद्धार विधि मार्गनो प्रकाश थाव. आ कामज

जुष्टं विधि चैत्य कराव्या विना ए विधि मार्गनो प्रकाश करवा नथी समर्थ यता. वाकी रहेलां सर्वे चैत्यमंदिर लिंगधारीउए बहुधा ग्रहण कर्यां ठे, तेणे करीने अविधि सहितपणुं देखाय ठे ए हेतु माटे. इति शब्दनो हेतुरूपी अर्थ ठे. नवुं विधिचैत्य कराव्युं इत्यादि व्याख्यान पूर्वे कर्तुं ठे. ए प्रकारे चालता प्रकरणावशथी आवेलां ने काव्य तेनो अर्थ थयो.

टीकाः—सांप्रतं प्रकृतमुच्यते ॥ संप्रदाकृतचैत्यकूटेषु पतितस्य प्रतिबद्धस्य कथंचित् सत्पथं प्रतिपत्सोरपि तत्र गोष्टिकत्वादिना स्वकारितप्रतिमाममत्वादिना वा नियमितत्वात्ततो निर्गंतुमशक्तस्येति यावत्

अर्थः—हवे जे प्रकरण पूर्वे चालतुं आवे ठे ते कहे ठे, जे चैत्यरूपी मृगबंधननो पास तेने विषे पळेखो एटखे बंधायेखो ते सन्मार्गने पामवा इछे ठे तो पण ते पुरुषने ते जग्याना लोको साथे गोवर्मी थवी इत्यादि कारणवळे अथवा पोतानी करावेली प्रतिमानो ममत बंधावो इत्यादि कारणथी बंधावो ठे ए हेतु माटे त्यांथी नीकळवा समर्थ नथी थतो.

टीकाः—छितियपक्षे पतितस्य बद्धस्य तथांतस्तरां ताम्यतः सन्मार्गबहुमानित्वात्ततो निर्जिगमिपोरपि निर्गमाऽलाजात् ॥ जविता कदाचित्त्विनं यत्रैतस्मादसत्पथादहं निर्गमिष्यामीत्येव मतिशयेनांतःकरणमध्ये चेतोमर्मणीति यावत् स्थिमानस्य ॥

टीकाः—एवमाद्याः स्वतोऽमुजै ह्युजैर्मुद्राः प्रवर्त्तिताः ॥
वराकान् मुग्धसारंगान्, हा वधुं वायुरा इव ॥

अर्थः—पोते शास्त्र मर्यादा रहित निरंकुशपणे वर्त्तता ये
जोळा लोकोने जेगा करी पोतानी कपोल कल्पित मर्यादाउने प्र-
वर्त्तवनारा खिगधारीज ए मुग्ध लोकरूपि हरिणनां रंक टोळाने बं-
धवा ए प्रकारनी मर्यादारूपि पास प्रवर्त्तवि ठे.

टीकाः—ततश्च तन्मुजैव दृढं निविक्तं पाशोमृगादिवंधनार्थं
दवरकादिनिर्मितग्रंथिविशेषस्तेन बंधनं संयमनं तद्वत्तस्त-
दन्वितस्य स हि संधमुद्रामुदितस्ततो निर्गमनवार्त्तामपि कस्या-
पि पुरतो वक्तुं न शक्नोति किं पुनर्निर्गंतुमित्यर्थः

अर्थः—ते माटे संधरूपि एक ठाप धरावी एहीज दृढपास
जेम मृग बांधवाने सुतरनी दोरिउने गांठ्यो वाली पासला रवे ठे
तेम संध नाम धारण करवादि पासमां नांखेला लोको त्यांथी नी-
कळवानी वातने पण कोइ पासे कहेवा समर्थ नथी यता तो विचार
ए खिगधारिउना पासमांथी नीकळवा क्यांथीज समर्थ थाय? ए-
टसो अर्थ ठे.

टीकाः—तथा एतस्य संधस्य क्रमस्तन्निर्दिष्टा रात्रि-
स्नात्रादिका परिपाटी तत्स्थायिनस्तद्वर्त्तिनः छिन्नीयपक्षे तु
हरिणं प्रहारार्थमुत्क्षिप्य सज्जितः पादक्रमस्तद्गोचरगत-
स्येति ॥ ततोऽयमर्थः ॥ यथा व्याघ्रमासविषयस्य तत्क्रमगोचर-

સ્ય તત્રાપિ કૂટપતિતસ્ય અન્યથા હિ પલાય્યાપિ કથંચિત્તતો
મોદ્ધ: સંજ્ઞાવ્યતે તત્રાપિ નિર્જિગમિપયા ચેતસિ તામ્યતોઽપિ
પાશસંયમિ તત્ત્વેનાંગસ્યંદનમાત્રમપિ કર્તુમશક્તસ્ય હરિણવાતસ્ય
ન કથં ચિત્તતો મોદ્ધ: સંજ્ઞવતિ ॥

અર્થ:—વઢી ઇ લોક કેવા ઠે ? તો લિંગધારીઝંઘ દેલાની
જે રાત્રિસ્નાત્ર કરવાદિક પરિપાટી તેમાં રહેલા ઠે. હવે વીજે પદે
ષમ અર્થ થાય ઠે જે હરિણને મારવા સારુ તૈયાર થાણો જે વાઘ
તેની નજરે પડેલો. સ્પષ્ટ અર્થ આ પ્રકારે ઠે. જેમ વાઘે હરિણને
મારવા સારુ પગ ઝંચો કર્યો હોય તે પગ તલે જે હરિણ થાવ્યું ઠે
તે મુકાણે, ઇટલે ત્યાંથી તુટી નાશીને પોતાનું જીવિત ઘચાવશે
ઘવી વાત કેમ સંજ્ઞવે ? ન જ સંજ્ઞવે. કેમજે ચારે પાસથી વાપનાં
ટોળાંયે પગ ઝંચા કરી વિકટ સ્થાનમાં ઘેરી લીધેલો પાશમાં પડેલો
હરિણ ઠે માટે. જો એમ ન હોય તો કદાચિત્ નાશીને તુટે ઇવો સં-
જ્ઞવ કરીય પણ તે તો નથી, માટે તે સ્થાનમાં તે હરિણ નીકળી
જવાની ઇચ્છા ઇ ઘણો પરિતાપ પામે ઠે તો પણ પાશમાં પોતે ઘં-
ધાયો ઠે, તેણે કરીને અંગ દુઝાવવા પણ સમર્થ નથી થતો, તો
ત્યાંથી નાશી પોતાનું જીવિત ઘચાવવા ક્યાંથી સમર્થ થાય ! ઇટલે
ત્યાંથી તે હરિણને કોઈ પ્રકારે મુકાવવાની વાતજ કેમ સંજ્ઞવે ?

ટીકા:—એવમસ્યાપિ ચૈત્યપ્રતિવદ્ધસ્ય સન્માર્ગસ્પૃશ્યા નિર્ગ-
તું મનસિ । લિપ્યમાનસ્યાપિ સંપમુદ્ગ્યા કીડિતત્વેન સત્સ્થાન્યુ-
પગમં પ્રત્યુથંતુમપ્પશક્નુવતસ્તતત્ક્રમમનતિક્રામતઃ સંપ્રતિવતન
સંપ્રાક્ષાવશ્યસ્ય જંતુસંદોદસ્ય । નર્વાણં ના ૧૦૬ ।

अर्थ—ए प्रकारे आ चैत्यमां बंधाएला लोकोने पण सा
मारंगनी मनमां बांछा ठे तेणे करीने तेमांथी नीकळवानुं मन
मांटे खेद पामतो एवो ठे तो पण संघ एवी एने माथे ठाप दीवी
तेणे करीने बंधन पाम्यो ठे, मांटे सांचा मारंग प्रत्ये जवानो ठायो
करवा असमर्थ थएलो अने तेनी बांधेली मर्यादाने पण उल्लंघन
करवा समर्थ न थतो एवो अने संघनी आंझाने वश थएलो अ
काळनां जव्य लोकनो समूह तेनो मोड्न नथी थतो.

टीकाः—अथ कथमिह संघस्य क्रूरतया व्याघ्रेण रूपं॥
तत्त्वे हि तस्य जगवन्नमस्कारो न घटा मियुयात्॥ श्रूयते च तीर्थ-
प्रवर्त्तनाऽनेहसिनमो तित्थस्सेत्याद्यागमेवचनं प्रामाण्येन जग-
तस्तन्नमस्कारविधानं तत्कथमेतदुपपद्यंत इति चेत् न ॥

अर्थः—हवे प्रतिवादी आशंका करे ठे जे, अही संघने मृत
पणाबंके बाध जेवुं वर्णन करुं ते केम घटे ? तत्वपणे विचारतां जो
बाध जेवो क्रूर संघ होय तो तेने जगवान् नमस्कार करे ठे ते न
घटे. सांजळीए ठीए जे, तीर्थ प्रवर्त्ताववाने अवसरे “ नमो तित्थ-
स्स ” इत्यादि आगम वचनेमा प्रमाणपणाए करीने जगवान् ते सं-
घने नमस्कार करे ठे, ते वात केम युक्त होय ? हवे तेनो उत्तर करे
ठे जे, जो तमे ए प्रकारे कहेता होय तो ते न कहेवुं.

टीकाः—सदृग्नामश्रवणाद् संघेऽपि प्रकृते जवतः संधर्मा-
तेः॥ अन्वो हि संघो जगवन्नमस्कारविषयोऽन्यश्चाधुनिको प्रवर्त्त-

જનિતઃ ॥ તથાહિ ॥ ગુણગુણીનોઃ કથંચિત્તાદાત્મ્યેન જ્ઞાનાદિ
ગુણસમુદાયરૂપઃ શુરૂપથપ્રથનવદ્દાદરોઽનુલ્લંઘિતજગવદ્દાસન્નઃ
સાધ્વાદિઃ સિદ્ધાન્તે સંઘ ઇત્યજિધીયતે ॥

અર્થઃ—કેસ જે સરલું નામ સાંજઝવાથી જે સંઘ તથી અને
સંઘ નામ ધરાવે છે તે પ્રકરણમાં તને સાચા સંઘની જ્ઞાંતિ થઈ છે
તેથી એમ આશંકા કરું તું, તે સંઘ નિશ્ચે જૂદો છે કે જેને જગવાન્
તમસ્કાર કરે છે, અને આ તો હમણાંનો જે સંઘ છે તે તો તમોષ
માની લીધો છે. તેજ કહે છે જે, કોઈ પ્રકારે ગુણ તથા ગુણી એ બેનું
એકપણું કહેવું તેણે કરીતે જ્ઞાનાદિ ગુણનો સમુદાયરૂપ અને શુરૂ
મારણનો વિસ્તાર કરવામાં જેણે આદર વાંધ્યો છે અને જગવાત્તની
આજ્ઞા જેણે ઊલ્લંઘન કરી નયો એવો જે સાધુ પ્રમુખ તેને સિદ્ધાન્ત-
તમાં સંઘ કહ્યો છે.

ટીકાઃ—પદાદ્ ॥

સર્વો વિનાશદંતય ચરણગુણવિરુતિયાણ સમણાણ ॥
સમુદાઝ હોઈ સંયો, ગુણસંવાઝ ઝિકાનુર્ણ ॥

અર્થઃ—તે કહી દેલામે છે જે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ગુણવર્મે
જ્ઞોત્તનો સાધુનો સર્વે સમુદાય તેને સંઘ કહીએ. તે કીયે પ્રકારે ?
તો ગુણસંઘ એ પ્રકારે કરીને. પટલે જે સંયના ગુણ શાસ્ત્રમાં કહ્યા
છે, તે ગુણ સદિત તેને સંઘ કહીએ, પણ એકજા નામ માત્રે નથી કહેતા.

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, ઝન્યમાર્ગમાં તે
તથા ઝત્સૂત્રના પ્રરૂપક એવા ઘણાં લોકને દેહી કેટલાક જુ
સંયના સ્વરૂપને નથી જાણતા માટે તેમને સંય કહે છે. સુત્રાદિ
તથા સ્વચંદ્રચારી એટલે પોતાની નજરમાં આવે તેમ જાણતા ર
તથા મોક્ષ માર્ગના શત્રુરૂપ તથા વીતરાગની આજ્ઞાથી પ્ર
વચ્ચા ઘણાં લોકના સમૂહ. તેને સંય એ પ્રકારે ન કહેવું.

ટીકાઃ—પરં ઘટુંકીકશ સંયાતરૂપત્વાસોપિ સંય ઇ
નિષયા લોકેઽનિષીયત ઇતિ મુખ્યનામ્ના વિપ્રસન્નભોતિ ॥

અર્થઃ—ગદી ઘણાં દામકાંના સમૂહરૂપવર્ણ છે એ દે
કાંટે એટલે તામે માનેશો સંય તે દામકાંના સંય જેવો છે માં
લોકમાં સંય એ પ્રકારે કહે છે, એ દેવુ માટે છે મુખ્ય ! સંય આ
જાણથી મું ઘણાંયોવું.

ટીકાઃ—યદુકં ॥

પરો માદ્રુ પદા વિ માદ્રુણી સાવત્રે ચ માદ્રીય
આવાહુતો સંયો ભેમો પુણ અદિગંવાત્રે ॥

અર્થઃ—સંય જાણવાવાચાર્ય યદુમાનમદ્રેણિ તદ્દયદુમાનાદિ
મિત્રે યદુચંદ્રચારીકાદિનાં પેતાતિથાનાત્ ॥

અર્થઃ—જે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે તે, નીચંદ્રાતી અર્થમાં

युक्त एवो एक साधु अथवा एक साध्वी अथवा एक श्रावक अथवा एक श्राविका होय तेने संघ कह्यै. अने ते विना शेष जे साधु साध्वी, श्रावक, श्राविकानो समुदाय तेने हामकाना समूह जेवो संघ कह्यै. ए हेतु माटे, तमारो मानेलो जे संघ तेमां संधनां लक्षण नथी माटे ए बहुमान करवा योग्य नथी. अने तेने जे बहुमानादिक करे ठे, ते जगवंतनां सामावालीओ शत्रु ठे इत्यादि अनिप्रायवने शास्त्रकारनुं आ प्रकारे कहेतुं थयुं ठे.

टीका:—यदुक्तं ॥

आणाए अवदंतं जो उववृद्धिज्ज मोहदोसेणं ॥

तित्थयरस्स सुयस्स य, संधस्स य पच्चणीओ सो ॥ तथा ॥

जो साहिजे वट्ठ आणार्जगे पयट्ठमाणं ॥

मणवायाकाएहिं समाणदोसं तयं विंति ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे तीर्थकरनी आ-
ज्ञामां जे न वर्त्ततो तथा मोहरूपी दोषवने वृद्धि पामेलो ते
पुरुष तीर्थकरनो तथा सिद्धांतनो तथा संधनो प्रत्यनीक ठे, एटखे
सामावालीयो शत्रुरूप ठे. वळी जे स्वाधीनपणे वर्त्ततो एटखे
स्वतंदपणे चालतो, तीर्थकरनी आज्ञाना नाशमां प्रवर्त्ततो एटखे
तीर्थकरनी आज्ञा विरुद्ध प्रवर्त्तेलो एवो जे पुरुष तेने मन वचन
कायाना दोष सरखो ठे एम कलुं ठे.

टीका:—अतएव सुखसीलतानुरागादेरसंधमपि संघ इत्य
जिदधतां प्रायश्चित्तं प्रतिपादितं सिद्धांते

जावनास्पदत्वान्न प्रत्यक्षेण तदज्ञावोऽवसेयः ॥ अद्यानुमाने-
ति द्वितीयः कल्पः ॥ तथापि किं तदनुमानं ॥

अर्थः—ते कारण माटे कोइ देशकालादिकने विषे ते प्रस-
रनो एटले शास्त्रमां कहेला गुणवाळो पण संघ ठे एम संज्ञावतु-
स्थान ठे ए हेतु माटे, प्रत्यक्षपणे तीर्थनो अज्ञाव ठे एम न जायुं
हवे अनुमानवमे तीर्थनो उद्देद कहेवो ए प्रकारनो बीजो विस्त-
तमारे मते ठे तो पण घोळो जे ते कयुं अनुमान, एटले ते कये प्रकारो
अनुमान प्रयोग करो ठो? ते कही देखामो.

टीकाः—नवद्विवक्षितः संघः संप्रति नास्ति क्वचिदनुप-
न्यमानत्वात् प्रव्यस्तघटवदित्यनुमानमस्तीति चेत् नाऽसर्वथा
मनुपसंज्ञोपसंज्ञयोर्नियतविषयत्वादेकत्र तदनुपसंज्ञेन सर्वत्र
तदज्ञावासिद्धेः

अर्थः—सिद्धांति खिगधारीनो अजिप्राय कही संमन को
ठे जे, तमो कहेता हों के तमारो कहेलो संघ आ काशमां नथी, के
मके कोइ जगाण देव्यानो नथी. ए हेतु माटे नाश पामेता पचावी
पेठे ए प्रकारनो अनुमान प्रयोग ठे एम तमारो न धारवुं, केमते स-
र्वज्ञ नथी तेमने वस्तुनी प्राप्ति थायज थयवा न ज पाय एतों
नियम नथी. एक जगाण जे वस्तु न दोठी ते वस्तुनो सर्व जगाण
अज्ञाव हसो एम वान मिद्ध नथी थनी.

टीकाः—नया मिद्धांतप्रामाण्येन परीक्षापुरः सर्वमृगयमा-

ऐर्मध्यस्थैः कैश्चिद्धारुविचारचातुरीतद्वैरद्वैरिदानीमपि ज्ञाव-
संघस्योपलंजादनुपलज्यमानत्वादित्यसिद्धो हेतुः ॥ कुट्यादिव्य
वहितानां भूनिखातादीनां च विद्यमानानां मप्यस्मदादिजिरनु
पलंजादनैकांतिकश्च ॥ तस्मान्नानुमानेनापि तदज्ञावावगमः

अर्थः—बळी सिद्धांतना प्रमाणपणावने परीक्षा पूर्वक खो-
ळता जे मध्यस्थ दृष्टिवाला सुंदर विचारनी चतुराईने रहेवाना
पररूप एवा केटलाक पुरुषोष्ट आ काळमां पण ज्ञाव संघ एटले
तीर्थकरनी आज्ञामां रहेतो साचो संघ दीगो ठे ए हेतु माटे तमारा
मानेलो जे न देखवारूप हेतु ते अस्तित्व थयो एटले खोटो थयो
तीति आदिकना अंतरायमां रहेली जे वस्तु तथा पृथ्वीमां खोदी
याखेली जे वस्तु ते विद्यमान ठे तो पण आपण जेवानी दृ-
ष्टेमां नथी आवती माटे तमारा हेतुने अनेकांति नामे अनु-
मानमां दोष लाग्यो, माटे अनुमान प्रमाणवने संघनो अज्ञाव
जणातो नथी.

टीकाः—नाप्यागमेनेति तृतीयः कव्यः ॥ ते नहि सभ्यगु-
ज्ञानदर्शनचारित्रमयस्य जगवदाज्ञाप्रज्ञापननिष्णातस्य ज्ञा-
वसंघस्य बहुमुंसादिवचनतोऽद्वीयस्तयादुःप्रमाकाळेपि प्र-
तिपादनात्.

अर्थः—आगम प्रमाणवने पण संघ नथी ए प्रकारनो
त्रीजो विकट तेनुं खंरुन जे समकित ज्ञानदर्शन तथा चारित्र-
मय एवाने जगवाननी आज्ञानुं जे कहेवुं तेमां चतुर एवो जे

જાવસંઘ તેનું દુઃખમ કાલને વિષે પણ પ્રતિપાદન છે. માથા મુંઝાણ લોગધારીનું જગતમાં વધુ પ્રવર્ત્યા છે. ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનની પેઠાએ અતિશે થોડા સુવિહિત છે એમ કહેવાપણું શાસ્ત્રનું માટે દુઃખમ કાલમાં પણ જાવસંઘ છે એવું પ્રતિપાદન આવ્યું હેતુ માટે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

એગંતેણં ચિય લોગનાયસારેણ ઇત્યહોયથં ॥
 વહુમુંઝાણવચણાનં, આણાણત્તો ઇહ પમાણં ॥
 નિમ્મલનાણપહાણો, દંસણસુચ્છો ચરિત્તગુણજુતો ॥
 તિત્થયરાણાથિજ્જો, બુચ્ચઈ એયારિસો સંઘો ॥
 આગમનણિયં જોપન્નવેઈ સદ્દહઈ કુણઈ જહસત્તિં ॥
 તેલુક્કવંદણિજ્જો, હુસમકાલેવિ સો સંઘો ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, આ લોકમાં પ્રમાણ પછે લોક ન્યાયને અનુસારેજ ન વર્તવું એટલે જેમ ઘણા લોકમાં છે, એમજ કેવલ ન વર્તવું. કેમ જે, માથામુંઝાણનાં વચન જગતમાં ઘણાં છે, માટે જે તીર્થંકરની આજ્ઞાએ યુક્ત છે તે પ્રમાણ છે, જગાએ તથા નિર્મલ જ્ઞાન જેને પ્રધાન છે, જેની દર્શન શુદ્ધિ થાય છે. ચારિત્ર ગુણવને સંયુક્ત છે એવો જે સંઘ તે તીર્થંકરને પણ પૂજાય છે. વળી જે આગમમાં કહ્યું છે તેમ પ્રરૂપણા કરે છે ને સારે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, તે સંઘ દુઃખમ કાલમાં પણ સંઘ

વંદન કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અન્યથા દુષ્પસદ્દંતં ચરણમિત્યાદેરાદુઃપમાતં
ચારિત્રાનુવૃત્તિપ્રતિપાદકસ્ય જગદ્વચનસ્ય વ્યાધાતાપત્તેઃ ॥ જાવ
સંઘમંતરેણ તાવંતમનેદ્દસં ચારિત્રાનુવૃત્તેરસંજવાત્

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, દુઃપસદ્દ
સૂરિપર્યંત ચારિત્ર છે, ઇત્યાદિ જે ચારિત્રનું પરંપરાગતપણું પ્રતિપ્રાદન
કર્યું છે તે જગવત્વચનની હાની પ્રાપ્ત થાય એ દેતુ માટે, જાવ સંઘ
વિના તેટલા કાઢ સુધી ચારિત્રનું જે આવડું તેનો સંજવ થાય નહીં માટે.

ટીકા:—નનુ જવતુ સિદ્ધાંતપ્રમાણ્યાદિદાનીમપિ જાવસં-
ઘોઽદ્યપીયાંસ્તથાપિ મયા તાવન્ન દૃશ્યત ઇતિ ચેન્ન ॥ અર્વાગ્દર્શિત્વેન
માત્સર્યેણ વા જવતસ્તદ્દર્શનસ્યાન્યથાસિદ્ધત્વાત્ ॥ દૃશ્યતે ચ-
કપાયકદુષિતચક્રુપાં સંનિકર્ષેપિ નિપેદુપો મનુષ્યાદેરનુપલ્લંજઃ

અર્થ:—વઢી લિંગધારીની આશંકા પ્રગટ કરી સંમીધાન
કરે છે-જે, તમે કદેશો જે સિદ્ધાંતના પ્રમાણથી આ કાણમાં પણ
જાવ સંઘ અતિ અદ્વપ દૃશે તો પણ હું તો કોઈ જગાએ દેખતો નથી
તો એમ તમારે ન વોલવું. કેમજે તમારે વિપેઠદ્વસ્થપણું છે તથા મ-
ત્સરપણું છે તેણે કરીને તમારા દીઠામાં જાવ સંઘ ન આવ્યો તે
વાત પ્રમાણ નથી. કેમજે જે કપાયવાળો થયો તેને સમીપે વેઢેજાં
મનુષ્યાદિક પણ તેની નજરે નથી આવતાં એમ દેખીએ ઠીએ.

ટીકા:—તતો યદિ ત્વં શુદ્ધપથસ્પદ્યયાશ્ચસ્તદા માત્સર્યમં

त्तार्य माध्यस्थमास्थाय सूक्ष्मप्रेक्षया परीक्षस्व जावसंघं येन चित्प्रेक्षसे ॥ मैवमेव नास्तिकतामवलंब्य ज्ञवांजोधो मंकीरिति तस्माद् जगवद्वचनान्यथानुपपत्त्या संप्रत्यप्यस्ति जावसंघः स एव प्रेक्षावता दुःसंघपरिहारेणान्युपेतव्यः ।

अर्थः—ते माटे जो तुं शुद्ध मार्गनी स्पृहावाळो ययो होय तो मत्तरपणानो त्याग करी मध्यस्थपणुं अंगिकार करी सूक्ष्म बुद्धिपरिक्षा कर, जेणे करीने कोइ जगाए तुं जाव संघने देखीस पण आ प्रकारनुं नास्तिकपणुं अवलंबन करी संसार समुद्रमां दुःखीशे नही. माटे जगवंतनुं वचन अन्यथा थाय एटले व्यर्थ पळे ए हेतु माटे आ काळमा पण जाव संघ ठे, अने बुद्धिवंत प्राणीए माठा संघनो परिहार करी तेज साचो संघ अंगीकार करयो.

टीकाः—एतेन गुणिधेयधीप्रसाधनाय यदुक्तं मूलपूर्वपक्षे इदानीं । इजगवद्विरहादित्यादिइति धेय एवैतेषु धेयानित्यतं तदपि प्रतिक्षितं भवसेयं ॥ जगवद्विरहेऽपि सन्मार्गपरिज्ञानोपायानां बहुशस्तदागमेऽभिधानेन तदर्थिना तत्परिज्ञानसिद्धेः ॥ बहुजनप्रवृत्तेष्व मोक्षपथतयानुपगमे लौकिकधर्मस्वेवानुपगमापत्तेः ॥ तत्प्रवृत्तेस्तत्रैवातिन्यस्तथा ॥ मदाजनो येनेत्यादिना लौकिकन्यायेन तत्प्रवृत्तेः प्रामाण्यतन्मर्थनं त्वारमरुदर्थं न भव जवतः ॥

अर्थः—ए वात कहीनेये करीने गुणोजन, त्रार हेर बुद्धि वं एन सिद्ध करवाने जे पूर्वे मूढ पक्षमां आ प्रसारे कसुं दुःख, ते

आ काखमां जगवतना विरह्यी' इत्यादि ग्रंथने श्यारंजी एमने विपे छेप करवो एज श्रेय ठे. त्यां सुधी ग्रंथ कक्षो हतो तेनुं पण खंनन थयुं एम जाणवुं. जगवतनो विरह थयो तो पण साचा मार्गने जाणवाना उपाय घणाज ते मोटा पुरुषना कहेखा कहेखा ठे. तेणे करीने साचा मार्गना खप करनार पुरुषोने साचा मार्गनुं ज्ञान सिद्ध थाय ठे अने जे मार्गमां घणा जननी प्रवृत्ति थइ ठे, तेज साचो मार्ग ठे. ए प्रकारे मोह मार्गनो अंगीकार करीए तो लौकिक धर्मनी आपत्ति पटले प्राप्ति थाय. केम जे लौकिक मार्गने विपे लोकनी प्रवृत्ति अति घणी ठे ए हेतु माटे, 'महाजन जे मार्गे चाले ते मार्ग' इत्यादि जे लौकिक न्याय तेणे करीने जे प्रवृत्ति तेनुं जे तमारे प्रमाणपणुं प्रतिपादन करवुं ते तो निःकेवल आत्म क्लेशज ठे, पण एनुं प्रमाणपणुं प्रतिपादन थाय एम नथी.

टीकाः—तथाहि महाजन इत्यत्र वृद्धप्रामाणिकपुरुष-
वचन श्रेन्मदृच्छदस्तदा न विप्रतिपद्यामहे ॥ वृद्धप्रामाणिक
गणधरादिपुरुषशार्दूलपदकृष्णस्यैव पथोऽस्माजिरपि मोक्षमार्ग
त्वेनाच्युपगमात् ॥ बहुर्थश्चेत्तर्हि बहुजणपन्निवृत्तीत्यादिना लो-
कोत्तरवचसैवास्य न्यायस्य बाधितत्वेनाऽनवकाशात् ॥

अर्थः—'महाजन' ए वाक्यमां वृद्ध प्रामाणिक पुरुषने क-
हेनार जो महत् शब्द होय तो तेनो अंगीकार करीए ठीए. केमजे,
वृद्ध प्रामाणिक जे गणधरादि उत्तम पुरुष तेनोज. मार्ग. अमो मो-
क्षमार्गपणे अंगीकार करीए ठीए ए हेतु माटे, पटले. " महाजनो
येन " ए वाक्यमां महाजन ए शब्दे करीने गणधर ए प्रकारे अर्थ

कहेता हो तो ते वाक्य अमारे मान्य ठे अने महाजन शब्दे कर्
'घणा लोक' एम अर्थ करो तो "बहु जण पनी वत्ती" इत्यादिशा
वचने करीनेज ए न्यायने बाध लाग्यो, माटे ए वाक्यनो अंगीक
नथी करता.

टीका:—तथा यदि परगृहवासिनो महात्मानः सुविहिताः
सत्पथकुपथविज्ञागङ्गापनायारक्तछिष्टतया ज्ञव्येन्यः सु-
विहितदुर्विहितगुणदोषाविर्भावकं यथावस्थितमागमार्थं व्या-
चक्षते ॥ नैतावता त उपाख्यं नमर्हति ॥ आत्मोत्कर्षपराप-
र्क्य विख्यापयिष्यैव तद्वाख्यानस्य सुष्ठु विज्जममाण मित्या-
दिनात्मस्तुतिपरनिन्दान्नावेन यतिनां दोषतया जिधानात् ॥

अर्थ:—बळी परघरवासी महात्मा सुविहित पुरुष सत्मार्ग
अने कुमार्ग ए घेनो विज्ञाग जणाववाने रागद्वेष रहित ज्ञव्यप्राणी
प्रत्ये सुविहितना गुण तथा दुर्विहितना दोष जेम ठे तेम प्रगट
करनार एवो आगमनो अर्थ कहे ठे. तेणे करीने ते सुविहित पुरुषो
उलंजो देवा योग्य नथी. जो पोतानो उत्कर्ष जणाववानी इच्छा-
येज "सुष्ठुविज्जममाण" इत्यादि पोतानी स्तुति अने परनिन्दानो
जाव राखीने कहेता होय तो दोषपणुं कहेवाय पण ते तो तेमने नथी.

टीका:—अन्यथा तीर्थंकर गणधरादीनामप्यसंयतदोष-
प्रतिपादकमागमग्रंथं ग्रन्थतां परनिन्दकत्वेन दूषणापत्तेः ॥ ऐदं-
युगीनसंघप्रवृत्ति परिहारेण च संघ बाह्यत्वप्रतिपादनममीशं
भूषणं न तु दुषणं ॥ तत्प्रवृत्तेरुत्सूत्रत्वेन तत्कारिणां दारुणदु-

गतिविपाकश्रुत्या तत्परिहारेण प्रकृतसंघवाह्यत्वस्यैव ते
चेतसि रुचितत्वात्तदंतर्जावे तु तेषामपि तत्प्रवृत्तिवर्तिष्णुतय
नंतजवाटवीपर्यटनप्रसंगात् ॥

अर्थः—एम जो न होय तो तीर्थंकर गणधर इत्यादिव
पण असंयतना दोष प्रतिपादन करनार एवा आगम ग्रंथने वांध
परनिंदा थइ तेणे करीने दोषनी प्राप्ति थशे. आ काळना संघन
प्रवृत्तिनो परिहार करवो तेणे करीने सुविहितोने ए संघयी बाह्य
पणुं प्राप्त थवुं ते जूपण ठे पण दूपण नथी. केमजे ते सुविहित
संघनी प्रवृत्तिने उत्सूत्रपणुं प्राप्त थाय ठे तेणे करीने उत्सूत्रप्रवृत्ति
करनारने अति आकरी दुर्गतिरुप फळ थाय ठे, एम शास्त्रयी सां-
जळीए ठीए. ए हेतु माटे ते उत्सूत्रनी प्रवृत्तिनो त्याग करीने
आ काळना दुर्विहित संघयी बाहिरपणे रहेवुं एमज ते सुविहितना
चितमां रुच्युं ठे, थने जो दुर्विहित संघमां जळी जाय तो ते सु-
विहितोने पण तेमना जेवी प्रवृत्तिमां वर्तवापणुं थाय तेणे करीने
अनंत जव भ्रमण करवानो प्रसंग थाय.

टीकाः—अत आधुनिकसंघवाह्यत्वेनैव तेषां गुणित्वं तथा च
तेषूच्चेदबुद्धिर्महापापीयसामेव भवति ॥ तस्मात्तेषु मुक्त्यर्थिनां
प्रमोद एव विधातव्यो न तनोयस्यपि छेषधीरिति व्यवस्थितं ॥ य-
दपि पूर्वपक्षे गौतमादिषु यतिशब्दप्रवृत्तित्वात्कथं निर्गुणेष्विदानीं-
तनसाधुषु भवर्चत इत्याशङ्क्य यथा कल्पवृक्षगुणवैकल्ये निर्वादिषु
तरुशब्दप्रवृत्तिरित्यादिना दृष्टान्तद्वयेनेदानींतनमुनिषु यतिशब्द-
प्रवृत्तिसमर्थनं तदप्यस्तमीचीनं ॥

અર્થ:—એ હેતુ માટે આ કાઠના સંઘથી જુદા પડું તે કરીનેજ સુવિહિતને ગુણીપણું છે, વઢી તે ગુણી પુરુષોને વિષે મહા પાપી પુરુષોનેજ તેમનો નાશ કરવો એવી બુદ્ધિ થાય છે, માટે મુક્તિની ઇચ્છા કરનાર પુરુષોએ તે સુવિહિતને વિષે પ્રમોદ રાખવો એટલે તેમને જોઈ હરખ પામવું, પણ શ્રદ્ધ માત્ર દ્વેષ બુદ્ધિ ન રાખવી એ વાત સિદ્ધ થઈ. જો પણ પૂર્વ પદ્ધતિને વિષે ગૌતમાદિકને વિષે યતિ શબ્દનું પ્રવૃત્તિપણું છે, તો પણ નિર્ગુણ એવા આ કાઠના સાધુને વિષે કેમ તે શબ્દ પ્રવર્તે છે, એ પ્રકારની આશંકા કરીને જેમ ઊર્ધ્વશ્રી આદિ વૃદ્ધને વિષે કલ્પવૃદ્ધના ગુણ નથી, તો પણ કલ્પવૃદ્ધ એ પ્રકારના શબ્દની પ્રવૃત્તિ છે તેમ. ઇત્યાદિ બે દૃષ્ટાંતવગે આ કાઠના મુનિર્જને વિષે યતિ શબ્દનું જે સમર્થન કર્યું તે પણ અઘટિત કર્યું.

ટીકા:—પ્રવર્તતા હિં નામ કલ્પવૃદ્ધગુણાઽયોગેપિ નિર્વાદિષુ તરુશબ્દસ્તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય શાખાદિમત્સ્વસ્યોજ્જયત્રાપ્યનુગમાત્ ॥ ૬૬ તુ યતિશબ્દપ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય લિંગિજ્વનુપપત્તેઃ કથં તદ્વચ્ચસ્તત્ર પ્રવર્તતે ॥

અર્થ:—અથવા ઊર્ધ્વશ્રી આદિકને વિષે નિશ્ચે કલ્પવૃદ્ધના ગુણનો યોગ નથી તો પણ તેમને વિષે તરુશબ્દની પ્રવૃત્તિનું નિમિત્ત જે શાખાદિ સહિતપણું તે બે જગાએ પણ વિદ્યમાન છે એ હેતુ માટે, અહીં તો યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિનું કારણ તે લિંગધારીઓને વિષે દેખાતું નથી. માટે તેમને વિષે યતિ શબ્દ કેમ પ્રવર્તે ? ॥

टीकाः—तथाहि यमुपरम इति पाठाद्यव्युत्पत्तिरिति पापे-
ज्य इति पापोपरमो यद्वा यती प्रयत्न इति धातुपाठात् यतते क्रिया-
स्वित्यतिरिति क्षेत्रकालाद्यपेक्षोऽनुष्ठानप्रयत्नो यतिशब्दप्रवृत्ति-
निमित्तं ॥ ततश्च यः पापोपरतो यश्च बलकालादिसामग्रीसमग्रः
सततमशतोऽनुष्ठाने समुत्तिष्ठते योपि देशकालसंहननामयवैष-
म्यात्संपूर्णमनुष्ठानमनुष्ठानमपारयन्नपि निजशरीरशक्त्यादिकम-
गोपयन् शाठ्यपरिहारेण क्रियासु यतते तत्र सर्वत्रापि यतिशब्दो
गौतमादिवत् प्रवर्तते प्रवृत्ति निमित्तस्य ज्ञावात्

अर्थ—ते वात देखाने ठे जे 'यमुपरमे' ए प्रकारनो धातु ठे
तेनो अर्थ विराम पामवारूप ठे, जे पापयकी विराम पामे तेने यति
कहीए, अथवा 'यति प्रयत्ने' ए धातुनो प्रयत्नरूपी अर्थ ठे, तेथी
जे क्रियाने विषे प्रयत्न करे तेने यति कहीए, ए प्रकारे क्षेत्र काला-
दिकनी अपेक्षाये अनुष्ठाननो प्रयत्न करवो, ते यति शब्दनी प्रवृ-
त्तिनुं कारण ठे, माटे जे पापयो विराम पाम्यो, अने पोतानुं घळ
तथा काळादि सामग्री तेणे सहित थयो अने निरंतर अशठपणे अनु-
ष्ठान करवामां तत्पर ठे अने जे देश, काळ, बळ शरीर तेमनुं वि-
षमपणुं नथी, माटे संपूर्ण अनुष्ठान करवाने पार पामतो नथी तो
पण पोतानी शरीर शक्ति आदिक गोपवतो नथी अने शठपणानो
त्याग करी क्रियाने विषे प्रवर्तें ठे ते सर्व जगाये पण यति शब्द
गौतमादिकनी पेठे प्रवर्तें ठे, केमजे त्यां यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं का-
रण राखुं ठे ए हेतु माटे:

यएखो रुढी, तेणीए पापमां प्रवर्त्तेला अने सर्व प्रकारे क्रिया अनुष्ठान-
थी रहित एवा अने प्रगटपणे कपटने रहेवानुं स्थळरूप अने प्रत्यक्ष
पापरूप एवा ते लिंगधारीउने विषे जेम लींवरुने विषे कल्पवृक्ष
शब्दनी प्रवृत्ति ठे तेवी रीते पण यति शब्दनी प्रवृत्ति कोइ प्रकारुं
पण प्रवर्त्तवानुं कारण न ठेते केम प्रवृत्ति शके एटखे लिंगधारीउने
मुनि एवो शब्द पण केमज कही शकाय. ?

टीकाः—॥ यडुकं ॥

इयसीलंगजुया खलु, दुस्कंतकरा जिणेहिं पन्नता ॥
जावपहासा जइणो, न उ अत्रे दब लिंगधरा ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, अठार हजार शीलांग-
रप तेणे संयुक्त एवा अने निश्चे डुःखनो अंत करनार एवा जाय
प्रधान एटखे जाव जेने प्रधान ठे एवा यति जिनराजेकदा ठे पण
बीजा अव्ययी लिंग धरनार एवाने यति नथी कदा.

टीकाः—तस्मात्र निंवादिषु तरुशब्दप्रवृत्तिदृष्टांतावष्टेनेन
लिंगिषु यतिशब्दप्रवृत्तिरुपपद्यते ॥ यश्च यथा जात्यमणिगुणवैगु-
ण्येपिकाचे मणिशब्दप्रयोग इति द्वितीयदृष्टांतोपन्यासस्तत्र सं-
प्रतिपत्तिरुत्तरम् ॥

अर्थः—ए हेतु माटे लिंगमादिकने विषे एका शब्दनी प्रवृ-
त्ति जे दृष्टांत तेवुं अवलंबन करवुं तेणे करीने लिंगधारोउने विषे

યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિ થાય છે, વઢી જેમ જાતિવંત મણિના ગુણ જે માં નથી એવો પણ કાચનો કકઠનો તેને વિષે મણિ શબ્દનો પ્રયોગ થાય છે. એ પ્રકારનું વાજું દૃષ્ટાંત સ્થાપન કર્યું, તે જગાયે યુક્તિ સહિત ઇત્તર શ્રા પ્રકારનો છે.

ટીકા:—કાચો હિ ન વસ્તુતો મણિશબ્દવાચ્યઃ॥પરીક્ષાશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધસ્ય તદસાધારણલક્ષણસ્ય તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય તત્રાજ્ઞાવાત્ ॥ નીલત્વાદિકિરણનિકુરંબકરંવિતત્વાદિવાદ્યસાધારણધર્મદર્શનાત્ત્વઽજ્ઞા સ્તત્રાપિ મણિશબ્દં પ્રયુજ્યતે ॥

અર્થ:—જે કાચ છે તે નિશ્ચે વસ્તુતાયે મણિ શબ્દવચ્ચે કહેવા યોગ્ય નથી. કેનજે મણિનો પરીક્ષા કરવાનાં જે શાસ્ત્ર તેમાં પ્રસિદ્ધપણે કહેલાં જે મણિનાં અસાધારણ લક્ષણ તેની પ્રવૃત્તિનું કારણ તે કાચના કકઠનામાં દેલાતાં નથી એ હેતુ માટે, નીલવર્ણુ ઇત્યાદિ નિરણનો જે સમૂહ તેણે સહિત વર્ણુ છે ઇત્યાદિ વાદ્યનો સાધારણ ધર્મ દેલયાયો. અજ્ઞાનો પુરો તો તે કાચના કકઠનાને વિષે પણ મણિ શબ્દનો પ્રયોગ કરે છે.

ટીકા:—એવ વત્યાજ્ઞાશેષવ્યુત્કન્યાયેન યતિ શબ્દ પ્રવૃત્તિ નિમિત્તાનાંવેપિ વાદ્યરજોદ્ધરણાદિવિગિનેશ્યાદિસાધારણ ધર્મોપસંજ્ઞાન્ વ્રાંતા યતિશબ્દં પ્રવર્ત્યંતિ ॥ તદ્વાપ્તુવિહિનેત્ત્વકાષ્ટાચનુદરં યતમાનેષુ વાસ્તવે યતિશબ્દપ્રયોગ ઇતિ વૃત્તાર્થઃ ૦૩૩૫

अर्थः—ए प्रकारे लिंगधारीउने विषे पण कहा एवा न्याये करी-
ने यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं कारण नथी. तो पण बाह्यधी रजोहरणादि
साधारण धर्मना अवलंबनथी ज्ञाति पामेला पुरुषो लिंगधारिने
विषे यति शब्द वर्त्तावे ठे, ते हेतु माटे काळने अनुसरी प्रयत्न कर-
नार सुविहित पुरुषोने विषे जे वस्तुताये यति शब्दनो प्रयोग घटे
ठे. ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥३३॥

टीकाः—तदेव मौद्देशिकजोजनादिद्वारदशकेन लिंगिजिः
प्रज्ञापितस्य धर्मस्योत्पत्त्यप्रकाशनेन जगानां चेत्तसि कोपावि-
र्जावं संज्ञावयंस्तत्कर्मणपुरस्सरं तत्प्रदर्शनप्रयोजनमाविधिकी-
र्तुराह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे उद्देशिक जोजनादि दश द्वारे करीने
लिंगधारीउण निरूपण कर्यो जे धर्म ते उन्मार्गपणाने प्रकाश करनार
ठे एम कणुं. ए हेतु माटे. ते सांजळी जग पुरुषने चित्तमां प्रोपनो
आवेश थयो ह्मणे एम संज्ञापना करनार प्रबंधकार ते अक्सरे ते बही
देखारवाना प्रयोजनने प्रगट करता उता आ प्रकारे कहे ठे.

मूलकाव्यम्ः—

इत्थं मिथ्यापथकधनया तथ्ययापीद कश्चिन् गनेन
मेदं ज्ञासीदनुचितमघो मा कुपत्कोपि यस्मात् ^{शापा-}
जैनच्रांत्या कुपयपतितान् प्रेक्ष्य नृस्तत्प्रमोहं
पोहायेदं किमपि कृपया कल्पितं जल्पितं च ^{ही} सत्य

यति शब्दनी प्रवृत्ति थाय ठे, वळी जेम जातिवंत मणिना गुण जे
मां नथी एवो पण काचनो ककनो तेने विपे मणि शब्दनो प्रयोग
थाय ठे. ए प्रकारनुं वाजुं दृष्टांत स्यापन कर्युं, ते जगाये युक्ति स
हित उत्तर आ प्रकारनो ठे.

टीका:—काचो हि न वस्तुतो मणिशब्दवाच्यः॥परीक्षाशा-
स्त्रप्रसिद्धस्य तदसाधारणलक्षणस्य तत्प्रवृत्तिनिमित्तस्य तत्राज्ञावा-
त् ॥ नीलत्वादिकिरणनिकुरंवकरंवितत्वादिवाह्यसाधारणध-
र्मदर्शनाच्चऽज्ञा स्तत्रापि मणिशब्दं प्रयुज्यते ॥

अर्थ:—जे काच ठे ते निश्चे वस्तुताये मणि शब्दवने क-
हेवा योग्य नथो. केनजे मणिनी परोक्षा करवानां जे शास्त्र तेमां
प्रसिद्धपणे कहेलां जे मणिनां असाधारण लक्षण तेनी प्रवृत्तिनुं
कारण ते काचना ककनामां देखातां नथो ए हेतु माटे,
नीलपणुं इत्यादि किरणनो जे सनूइ तेणे सहित पणुं ठे
इत्यादि वाह्ययो साधारण धर्म देखवाय। अज्ञानो पुरुषो तो ते का-
चना ककनानें विपे पण मणि शब्दनो प्रयोग करे ठे.

टीका:—एव यत्याज्ञाशेषव्युक्तन्यायेन यति शब्द प्रवृ-
त्ति निमित्ताज्ञावेपि वाह्यरजोहरणादिर्जिगिनेयस्यादिसाधारण
धर्मोपलंभात् त्रान्ता यतिशब्दं प्रवर्त्तयन्ति ॥ तस्मात्सुविहितेष्वेव
कावाद्यनुरूपं यतमानेषु वास्तवो यतिशब्दप्रयोग इति वृत्तार्थः॥३३॥

अर्थः—ए प्रकारे लिंगधारीउने विषे पण कहा एवा न्याये करी-
ने. यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं कारण नथी. तो पण बाह्यथी रजोहरणादि
साधारण धर्मना अवलंबनथी ज्ञांति पामेला पुरुषो लिंगधारिने
विषे यति शब्द वर्त्तावे ठे, ते हेतु माटे काळने अनुसरी प्रयत्न कर-
नार सुविहित पुरुषोने विषे जे वस्तुताये यति शब्दनो प्रयोग घटे
ठे. ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥३३॥

टीकाः—तदेव मौद्देशिकजोजनादिद्वारदशकेन खिगिजिः
प्रज्ञापितस्य धर्मस्योत्पत्त्यप्रकाशनेन जमानां चेतसि कोपाधि-
र्ज्ञावं संज्ञावयंस्तत्कर्मणपुरस्सरं तत्प्रदर्शनप्रयोजनमाविधिकी-
र्तुमाह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे उद्देशिक जोजनादि दश छारे करीने
लिंगधारीउण निरूपण कर्यो जे धर्म ते उन्मार्गपणाने प्रकाश करनार
ठे एम कछुं. ए हेतु माटे. ते सांजळी जर पुरुषने चित्तमां धोवनो
आवेश थयो ह्म एम संज्ञापना करनार ग्रंथकार ते थवसरे ते कही
देखामवाना प्रयोजनने प्रगट करता उता आ प्रकारे कहे ठे.

मूलकाव्यम्ः—

इत्थं मिथ्यापथकघनया तथ्ययापीड कश्चिन् नित्तं
मेदं झासीदनुचितमद्यो मा कुपत्कोपि यस्मात्ताना-
जैनज्ज्ञांत्या कुपयपतितान् प्रेक्ष्य नृस्तत्प्रमोहं
पोहायेदं किमपि कृपया कल्पितं जल्पितं

वाणी होय तो ते पण न बोखची. एवी आशंका करी तेनो झु
 कहे ठे. जे हेतु माटे आ जैन ठे एवी त्रांतिये करीने साधु, साध
 श्रावक, श्राविका तथा चैत्य इत्यादि वाह्यी आकार मात्रने देती
 ने आ अरिहंतनुं प्रवचन ठे ए प्रकारे मिथ्या ज्ञाने करीने सिंगधारी
 आदिक पुरुषो तत्वची जेनी नथी. केम जे पूर्वे कहुं ए प्रश्नो ठे
 सिंगधारीउने जेनीपणानुं खंमन कथुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:—ततो यथा हृत्पूरपूरितोदराः सकलमुपसादिजातं
 कांचनतयाऽप्यवास्थंति तथा तेषां जनाः कुवासनावासितांतःक
 षा वस्तुतोऽनाहृतमप्येतत् सिंगधर्माहृतमिति विपर्यस्यंतीनि
 ज्ञानाणि जैनत्रांतिः ॥

अर्थ:—जेम कोइक ते पापाणना समूहने आ सोनातो
 दगडो ठे ए प्रमाणो निश्चय करे तेम नगरी वासनावने जेप्रता
 अंतःकरण वागनायात्रां अथां ठे एवा जम पुढ्यो वस्तुताए आ
 सिंगधारीउं मार्ग अहिंसे राखंधी नथी. तो पण ते मार्गने
 हिंसेनो जाणं ठे एज जैनपणानी त्रांति ठे.

टीका:—तथा कृपयपतितान् कुमारंप्रभृतान् नूनम
 नवान् प्रेक्ष्य अकरोन्मय तत्प्रमोदापोद्गाय कृपयपतितनायागुह
 प्रवृत्तिमिथ्याज्ञानावनेदाय इदं एतद्विखगिनां मिथ्यापरावर्त्त
 क्षित्तिरि दिग्मात्रं सकलस्य तस्यावांगुदार्शित्तिर्नामोद्गायनेक
 रि वस्तुतत्त्वज्ञानम् ॥

अर्थः—तेणे करीने कुमार्गमां पमेला पुरुषोने जोइ तेमनो विशेष मोह नाश करवाने एटले पूर्वे कहुं ए प्रकारे प्रबल मिथ्या ज्ञानने नाश करवा आ लिंगधारीउनुं मिथ्या मार्गनुं स्वरूप कांडक दिशमात्र देखाम्युं ठे. केमजे ठवस्य दृष्टीवाळा पुरुषोए तो सो जीजोवने पण लिंगधारीउनो कुमार्ग कही देखाम्वा समर्थ थवातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—कृपया कथममी मूढास्तीर्थाज्ञावकदर्थिताः कुपथ स्वरूपं विज्ञाय तत्परिहारेण सत्यथमच्युपेत्य जवोदधिं तरिष्यंती-
त्यनु कंषया कड्वितं जव्यप्रतिपिपादयिषया सकलं संरुल्य
प्रथमंचेतसि मज्जितं ततो जड्वितं अक्षररचनयादग्धं॥ तदंतरेण
परस्य पुरतः सम्यक् प्रतिपादयितुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—कृपाये करीने आ प्रकारे कहुं ठे. कृपा ते शुं ? तो तीर्थना अज्ञावथो कदर्थनाने पामेला आ मूढ पुरुषो कुमार्गना स्वरूपने जाण्णी तेनो परिहार करवो तेणे करीने सन्मार्ग पामी संसार समुझने तरशे ए प्रकारनी अनुकंपावने प्रथम चित्तमां संरुलना करी जव्यपणुं प्रतिपादन करवानी इज्ञावने कड्वपना करी कहुं ठे, एटले अक्षरनी रचनावने कर्युं, केमजे ते विना बोजाना मोढा आगळ सारी रीते प्रतिपादन करी शकातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—च समुच्चये ॥ एतेन सच्चावीत्याद्यागमवलेनपर संक्लेशनिबन्धनं सत्यमपि वचो न वचनीयमिति यदाशंकितं ॥ तदप्यपाकृतं अस्यागमस्यान्यविषयत्वात् ॥ तथाहि ॥ धर्मा

યોગ્યં પ્રતિ હિતૈપિણાપિ સત્યમપિ હિતોપદેશવચનં ન જાપણીયં॥
તસ્ય કર્મવંધહેતુત્વાત્ ॥ તથા ક્વચિદંટવ્યાદૌ તસ્થુપા મુનિ-
ના દેદશુપાપિમૃગં મૃગયમાણસ્ય વ્યાધસ્યાનુયુંજાનસ્યાપિ તસ્ય
પુરતો મૃગદર્શનં સત્યમપિ નાજિધાતવ્યમ્ ॥

અર્થઃ—ચકારનો સમુચ્ચયવાચક અર્થ છે. આ પૂર્વે કહ્યું. તેણે
કરીને “ સચ્ચીવી ” इत्यादि આગમ વચનના વળે કરીને પરને ક્ષે-
શનું કારણ એવું સત્ય વચન પણ ન બોલવું. એ પ્રકારની જે આશંકા
કરી હતી તે પણ દુર કરી, કેમજે એ આગમ વચનનો વિષય જુદો
ઠે એ હેતુ માટે. તે જુદા વિષયપણું દેખાકે ઠે જે, જે પુરુષ ધર્મને
અયોગ્ય ઠે તે પ્રત્યે હિતને ઇચ્છનાર પુરુષે પણ હિતકારી ઉપદેશ વચન
સત્ય ઠે તોપણ ન બોલવું. કેમજે તેને કર્મવંધનું કારણપણું થાય ઠે
એ હેતુ માટે. તે કહે ઠે જે, કોઈક અરણ્ય પ્રમુખ સ્થળને વિપેરેહસા
મુનિયે પારધીના જયથી નાશીને મૃગ સંતાયો ઠે, તેને પોતે જાણે ઠે,
તોપણ મૃગયા કરનાર પારધીયે મૃગ સ્ત્રોલતાં મુનિને પૂછ્યું તોપણ
તે આગળ સત્ય વચન પણ ન બોલ્યા, માટે એવી જગાએ સત્ય ન
બોલવું એમ શાસ્ત્રનો અન્નિપ્રાય ઠે.

ટીકા—તદ્વિયાતનિમિશત્વાત્ ॥ કિંતુ તત્ર તદ્વિપરીતં વ-
ક્તવ્યં તદ્વિતત્વાત્ ॥ તદેવ વચનં તત્ર સત્યં ॥ જૂતહિતમિ-
તિવચનાત્ ॥ इत्येवमादिरस्यागमस्य विषयः ॥ इह तु पार्श्वस्थादि-
मज्झिમ્બુચૈર્વશીકૃત્યોત્પથેન સંતારવટર્ણી નોપમાનં નોરાજકમિ-
વ જતનિયદ્મમેવેદ્ય કેનાપિ મહાત્મ્યેન વિવોપમાનસ્ય પૂર્વા

विघ्नमं विघ्नतस्तदुत्पथत्वजल्पनस्य तेषां संक्लेशहेतुत्वेपि
प्रवचनप्रज्ञावना।नमित्ततयाऽचित्यपुण्यसंज्ञारकारणात्वेनाजिधा-
नात्तज्जल्पनमवश्यं कर्तव्यमेव ॥

अर्थः—केम जे ते सत्य वचन विघातनुं कारण ठे ए हेतु
माटे. त्यारे ते जगाए श्रुं करवुं? तो तेथी उखडुं वचन बोलवुं. केम जे
ते जगाए ते उखडुं वचन बोलवुं एज हितकारी ठे. ते वचन ज ते
जगाए सत्य ठे, केम जे शास्त्रमां कहुं ठे जे, सत्य वचन ते कयुं?
तो तेनो उत्तर एम कयों ठे जे, जे वचन प्राणी मात्रने हितकारी
होय ते सत्य वचन जाणवुं. पूर्वे कहुं इत्यादि स्थळ एज ए आग-
मनो विषय ठे. एटले एवी जगाए सत्य पण न बोलवुं एम अजि-
प्राय ठे. अर्ही तो पासत्थादि चोर पुरुषोए वश करीने उन्मार्गवने
संसाररूपी पोताने रहेवानुं गाम ते प्रत्ये लइ जवा मामेलो जेम जेने
माथे राजा न होय तेवा जगत्ने पोतानी नजरमां आवे त्यां खेंची
जाय तेनी पेवे लोकना समूहने जोइ कोइ महा सत्ववंत प्राणीए
ते छुंटाता लोकोनो पोकार साजळी ते चोर लोकने क्लेशनुं कारण
एवुं पण ते चोरनुं उन्मार्गे वर्तवापणुं प्रकाश करी देखाम्युं, तेम
प्रवचननी प्रज्ञावना थाय एवा हेतुवने चितवनमां न आवे एवा
पुण्यना समूहनुं कारण जाणी ते लिंगधारीउंना स्वरूपनुं निरूपणं
कयुं ते शास्त्रमां करवानुं कहुं ठे, माटे अवश्य करवा योग्यंजं ठे.

टीकाः—॥पडकं॥

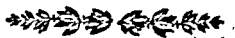
सुहृत्सीलतेण गहिण, जवराद्धिं तेण जगन्निम मणाहे ॥
जो कुणइ कुवियत्तं, सो वत्तं कुणइ संपत्त ॥

અતઃ કુપથપંકનિમજ્જન્નરનિકરોઝ્ઘરણાય મયા કિંચિજ્ઞ-
દ્વિપતમિદમિતિસુપ્તુક્તં જગવતા પ્રકરણકારેણેતિવૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે કુમાર્ગરૂપી કાદવને વિષે વૃન્તા લો-
કના સમૂહને દેહી તેનો ઝડાર કરવાને અમોએ આ કાંઈક કર્યું
માટે સમર્થ એવા આ પ્રકરણના કરનારે લિંગધારીનું સ્વરૂપ નિરૂપણ
કર્યું તે ઠીકજ કર્યું છે, એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૪ ॥

ટીકાઃ—અથ કિમિતિ દિગ્માત્રમેવાજિહિતં યાવતા નિઃ-
શેષદોષપ્રકાશનેન હિ મિથ્યાપથઃ સુજ્ઞાનઃ સુત્યજશ્ચ જવતી
ત્યાશંક્ય તન્નિરાસચોતકેન યત્ત્વમિતિ પંદેનાંતરાપૂર્વ્ય તદ્દોષાણા-
માનંત્યેનાજિધાનાશક્યત્વં નિદર્શનયાવિર્જાવિયન્નાહ ॥ યતઃ ॥

અર્થઃ—શા કારણ માટે લિંગધારીના સ્વરૂપનું નિરૂપણ
દિશમાત્રજ દેહ્યાનુયં? જેવું છે તેવું સમસ્ત દેહ્યાનુયં હોય તો નિશ્ચે
મિથ્યામાર્ગ સુલેયી જાણવામાં આવે તથા સુલેયો ત્યાગ થાય એવી
આશંકા મનમાં ધરી તેનું લંકન જણાવનાર ‘યત્’ એ પ્રકારનું પદ વચ્ચે
મુકો તેનો ઉત્તર આ પ્રકારે છે, એમ કહેતાં પ્રંયકાર જણાવે છે કે
તે લિંગધારીના સમસ્ત દોષ અનંતા છે, તે સર્વે દોષ કહેવાનું
મારું સામર્થ્ય નથી એ પ્રકારે નિદર્શના અલંકારવને પ્રગટ કરતા વર્તા
આ પ્રકારનું કાવ્ય કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

प्रोद्भूतेऽनंतकालात् कलिमलनिलये नामनेपथ्यतोऽर्द्धन्,
मार्गत्रांतिं दधानेऽथ च तदग्निमरे तत्त्वतोऽस्मिन् दुरध्वो॥
कारुण्याद्यः कुबोधनृषु निरसिसिपुर्दोषसंख्यां विवक्षे,
दंज्रोन्नोधेः प्रमित्सेत्सकलगगनो ह्यंधनं वा विधित्सेत्॥३५॥

टीकाः—यत इति यस्माद्धेतोरस्मिन् दुरध्वेऽनंतकालात्
प्रोद्भूते यो दोषसंख्यां विवक्षेदित्यादि संबंधः ॥ तत्र प्रोद्भूते
संजाते अनंतकालात् अनंतानेहसा अनंतोत्सर्पिण्यवस-
र्पिणीपरीवर्तनेनास्यकुमार्गस्याश्चर्यदशकांतःपातित्वेन सिद्धांते
पादुर्जावप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—जे हेतु माटे अनंतो काळ गया पठी उत्पन्न थपलो
आ दुष्ट मार्ग तेने विषे जे दोष रह्या ठे, तेनी संख्या करवा जे पु-
रुष इच्छे; इत्यादि संबंध जाणवो. तेमां अनंतो काळ गया पठी ए-
टले अनंती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी काळ गये आ लिंगधारीर्जने
केरलो कुमार्ग ते दश आश्चर्यमांनुं ए ठेव्हुं असंजति पूजनरूप
आ आश्चर्य ठे, एम एनी उत्पत्ति सिद्धांतमां प्रतिपादन करी ठे.

टीकाः—कलिमलनिलये दुष्यमापातकनिवासे. दुष्यमा-
कालोद्यपरकालापेक्षया महाप्रापः ॥ ततश्चात्रातीवासमंजसप्र-
वृत्तिदर्शनात्संज्ञाव्यते सकलं दुष्यमामलं दुरध्वेऽस्मिन्नवसति॥

અથવા કલિરેવકલહ એવ મલં કિદંતસ્ય નિલયે॥તથાનામ શ્ર-
જિધાનં યથા લિંગદર્શનેપિ લોકા વત્કારો જનંતિ॥અમી જૈનાશ્ર-
મી સિતાંચર જિદ્ધવ ઇત્યાદિ ॥

અર્થઃ—કઢીકાઢ સંવંધી પાપનું ધરરૂપ એટલે દુઃખના
કાઢનાં પાપને રહેવાનું સ્થાનરૂપ એવા દુઃખમા કાઢવને બીજા કા-
ઢની અપેક્ષાવને મહા પાપ છે, તે હેતુ માટે આ કાઢમાં અતિશેઝ
અષ્ટતી પ્રવૃત્તિ દેખવાથી એમ સંજ્ઞાવના થાય છે જે, સમસ્ત દુઃખ-
મા કાઢનું પાપ આ દુષ્ટ માર્ગને વિષે નિવાસ કરી રહું છે. અથવા
કઈ કહેતાં કલહ એજ જે મલ તેનું ધરરૂપ એવો આ લિંગધારી
તેનો માર્ગ તેને વિષે નામ એટલે અજિધાન જેમ વાલ્યથી લિંગ લેને
ગતે પણ લોક એમ કહે છે જે, આ જૈની છે આ શ્રેતાંચર જિદ્ધ
વે ઇત્યાદિ ॥

ટીકાઃ—નેપથ્યં રજોદ્ધરણાદિવેપસ્તતો છંદઃ તતથ નામને
પથ્યતઃ સુવિદિતસાધરણાગ્રામશ્રવણાદોપથ્યદર્શનાશ્ચાર્જનમાર્ગ
પ્રાંતિ તાન્વિકજિનપયાદૃશ્યં દધાને વિગ્રાણે ॥ નન્વયં પંચાસ-
દિ જિનમાર્ગ એવ ત્રિવિધતીવ્યન આદિ ॥

અર્થઃ—નેપથ્ય કહેતાં રજોદ્ધરણાદિ વેપ, પત્રી પૂર્વે કર્યા
તે વદનો છંદ મમામ કર્યો, વેશ માત્રના નામથી સુવિદિત સુ-
નિતા જેવું એક નામ માત્ર સાંતઢવાથી તથા દેખવાથી અર્ચિતતા
મરજંતી પ્રાંતિને ધારણ કર્યો શાગ્રમાં કહેતાં જે જિનમત્ર તેની
પ્રાંતિ હરવારનો, ઇ, જગાણ આશંકા કરી કહે છે, જે વિશ્વે ઇ

खिंगधारीज्जो मार्ग एज जिन मार्ग हूशे एवी आशंका थाय
तेनो उत्तर कहे ठे जे,

टीकाः—अथ चेति प्रतिकूलपक्षांतरद्योतकमव्ययं ॥ न-
न्यतः परमार्थतः तदजिमरेऽर्हन्मार्गधातुके ॥ अयमर्थः ॥ यथाऽ
जिमराः प्रवृत्तधातुकाः स्ववेपेण राजादिधातकर्तुमशक्नुवन्तो
वेपपरावर्त्तनेन राजादिकं व्यापादयन्ति ॥ तथैतेपि गृहस्थवेपेणा-
र्हन्मार्गच्छेदनं तथाविधातुमपारयन्तो यतिवेपेण विरुद्धप्ररूप-
णाचेष्टितादिनाऽर्हन्मार्गमुच्छिदन्तीति ज्वन्त्यजिमराः ॥

अर्थः—‘अथ च’ एटजो विपरीत पक्षांतरने कहेनारो अ-
व्यय ठे. ए हेतु माटेनिश्चे परमार्थधी विचारी जोतां ए खिंगधारीज्ज
अरिहंतना मार्गने घात करनारा ठे. तेमां प्रगटपणे आबो जावार्थ
रखो ठे जे, जेम राजादिकने ठाना मारनारा घातकी पुरुषो ते पो-
तानो जेवो ठे तेवो वेश राखी राजा प्रमुखने मारवा समर्थ नथी
थता त्यारे पोतानो वेप पलटी वीजो वेप करी राजादिकने मारे ठे
तेम आ खिंगधारीज्ज पण गृहस्थना वेपवने अरिहंतनो मार्ग ठेदन
करवा न समर्थ थया त्यारे यतिनो वेप धारण करी विरुद्ध प्ररूप-
णार्थ करवी; इत्यादि उपायवने अरिहंतना मार्गनो उच्छेद करे ठे
माटे ए घातकी ठे.

टीकाः—ततश्च दुरध्वदुरध्ववर्त्तिनोरजेदोपचारादित्य-
मुपन्यासः ॥ अस्मिन् प्राग्वर्णितस्वरूपे दुरध्वे कुमार्यो कारु-
ण्यात् मास्मामी वृगन् जना अस्मिन् कुपथपंक इति दयाध्यवसा-

यात् यः कश्चिन्महासत्वो नृपुलिङ्गिजावनाजावितेषु मस्से
कुबोधं कुदेशनोत्पादितमसत्पथे पि सत्पथत्रमं निरसित्तिपुर्वि-
जित्सुः ॥ यदि हि कथंचिदमीषां मूढानां दुरध्वदोषसामस्य-
प्रदर्शनेनायं कुबोधो विध्वंसते तदामी उपकृता जवंतीत्याशयेन
दोषसंख्यां हूपणेयतां विवक्षेत् अजिधित्सेत् ॥

अर्थः—ते हेतुमाटे दुष्ट एवो जे मार्ग अने जे दुष्ट मार्गमा
रहेनार पुरुषो ए वेनो उपचारथी अज्ञेद ठे तेथी ए प्रकारे कर्तुं
आ पूर्व कस्यो एवो जे दुष्ट मार्ग तेने विषे जरुपुरुषो पुने ठे, तेने
देखी ए प्रकारनी करुणा आधी जे, आ पुरुषो कुमार्गरूपी कायमा
पुने ठे एया अष्यवसायथी तेमने उद्धरवा आ कर्तुं ठे, एम संध
जायवो. सिंगधारीउनी जायनायके सहित थपला तथा कुदेशनाथो
ठाकम यण्डो जे कुबोध एटले अस्तत् मार्गने विषे पण आ सा
मार्ग ठे एवो व्रानि तेने नाश करवा इच्छता अने नाप पामता एया
पुरुषो तेनी मध्ये कोइक महासत्ववाळो पुरुष एम विचारे ठे जे,
कोइ प्रकार आ मूढ पुरुषांने दुष्ट मार्ग संधंधी समस्त दोष दे-
खामोए तो लेणे करीने एमनो कुबोध नाश पामे तो एमनो शा-
कार कसो कहेयाए एया अतिप्रायवके दोष संध्याने कहेया इव ॥

टीकाः—एतावन् गंध्या अत्र कुमार्गे दोषाः संधीति यो-
दन्तुमिच्छेदित्यर्थः ॥ स पुमान् अंतोत्तमं अंतोभेदावस्थं प्रवि-
न्तेत् ८ इत्यत्रांत इति चुत्तकादिभिः संधिग्यामेत् ॥ जप-
चित्तवृत्तिनिर्दिशनेन दुरध्वदोषाणामसंख्येयतागिदृश्या

અપસ્તિપ્પન્ વિવક્ષિતતદાનંત્ય ચિરુપાપયિપયા નિદર્શનાં-
તરમાહ ॥

અર્થ:—પટલે આ કુમાર્ગને વિષે દોષની આટલી સંખ્યા
ઠે, એમ જે કહેવા ઇચ્છે (પટલો અર્થઠે) તે પુરુષ સમુદ્ધના જલનું
પ્રમાણ કરે જે આ સમુદ્ધમાં આટલું જલ ઠે, પટલે અંજલિ આદિ-
કવને કહેવા ઇચ્છે, જે સમુદ્ધનું જલ આટલો અંજલિયો પ્રમાણે ઠે.
સમુદ્ધના જલની પ્રમાણ કરવાની ઇચ્છાનું દૃષ્ટાંત દેખાનું તેણે કરી-
ને હુષ્ટ માર્ગના દોષનું અસંખ્યાતપણું સિદ્ધ થયું તેણે કરીને સંતોષ
ન પામતાં ગ્રંથકાર વહી તે દોષનું અનંતપણું ઠે એમ કહેવાની ઇચ્છા
બીજું દૃષ્ટાંત કહે ઠે.

ટીકા:—સકલગગનોલ્લંઘનં પદ્મ્યાં સમપ્રાંતરિક્ષાંતપ્રાપ-
ણં વેતિ પદ્માંતરે વિધિસ્તેત્ ચિકીર્ષેત્ ॥ અયં ચ નિદર્શના ના-
માલંકારઃ ॥ યત્ર પ્રાકરણિકાપ્રાકરણિકયોઃ પરસ્પરં સંવંધા
ઝાવાદુરમાયાં પર્યવસાનં સા નિદર્શનેતિ તલ્લજ્જક્ષણાત્ ॥

અર્થ:—સમસ્ત આકાશનું ઉલ્લંઘન પગવને કરવા ઇચ્છે
એવો ઠે, એમ બીજા પદ્ધતે વિષે અર્થ થયો એ નિદર્શનાનામે અલં-
કાર થયો. જે જગાણ વર્ણન કરવા યોગ્ય જે વસ્તુ તથા તેથી બીજી
વસ્તુ એ બેનો પરસ્પર સંવંધ નથી એ હેતુ માટે ઉપમાને વિષે પર્ય-
વસાન થયું તે નિદર્શનાલંકારનું લક્ષણ ઠે.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

अज्ञवद्वस्तुसंबंध उपमा परिकल्पक इति तदत्र प्राकरण्याप्राकरणिकयोर्दुरध्वदोषदोषसंख्याविवक्षणजलधिजलप्रमित्सयोर्दुरध्वदोषसंख्याविवक्षणसकलगगनोद्ध्वंघनविधित्सयोर्वा पृथक्पृथग्विषयत्वादन्योन्यासंबन्धयोरुपमायां पर्यवसानं॥ सागरांजःप्रमित्सेव च सकलगगनोद्ध्वंघनविधित्सेव वा प्रकृतपुरुषेण दुरध्वदोषसंख्याविवक्षा ॥

अर्थः—ते कहें ठे जे, उपमानी परिकल्पना करनार वस्तु नो संबंध जेमां होय ते निदर्शनालंकार कहिए, माटे आ जगोए वर्णन करवा योग्य ने अवर्णन करवा योग्य एवा जे दुष्ट मार्गना दोष कहेवा ते तथा समुद्रना जलनुं मान करुं ते वेनुं अथवा दुष्ट मार्गना दोषनी संख्यानुं कहेनुं तथा सकल आकाशनुं उद्ध्वंघन करवानी इच्छा ए वेना विषय जूदा जूदा ठे, ते हेतु माटे ए वेने परस्पर संबंध नथी तेथो उपमा अलंकारने विषे एनुं पर्यवसान ठे, केम जे समुद्र जलनो प्रमाण करवानी इच्छा जेवी ठे अथवा सकल आकाशने उद्ध्वंघन करवानी इच्छा जेवी ठे तेवी पुरुषने आ चालतो लिंगधारी उनो करेखो दुष्ट प्रवाहरूप मार्गना दोषनी संख्या करवानी इच्छा ठे. एटले परमार्थ ए ठे जे ए मार्गना दोषनी संख्या करी आकाय एवी नथी.

टीकाः—ततोऽपमर्थः ॥ ॥ यथा सागरांजोऽतिनूपस्वात् प्रमातुमशक्यं सकलगगनोद्ध्वंघनं वानंत्वाद्धिवातुमशक्यं तथा दुरध्वस्य महामित्यात्वरूपस्य लोकोत्तरविच्छासमंजसचेष्टितः

शतसहस्रसंज्ञतत्वात्तद्वोपसंख्याप्यति बाहुल्याद्वक्तुमशक्येति॥
अतो दिग्मात्रमेवोदाहृतं ॥ तावन्मात्रेणापि केषांचित् पुण्या-
त्मानां मोहापोहेन सत्पथाज्युपगमो न विप्यतीति धियेति
वृत्तार्थः ॥ ३५ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे आ अर्थ सस्कृष्ट ठे जे, जेम सागरनुं
जल अतिशे ठे माटे तेनुं प्रमाण करवा समर्थ नयी थयातुं. अथ-
वा समस्त आकाशनुं ठव्धन करवा समर्थ नयी थयातुं. केमजे ते
अनंतु ठे ए हेतु माटे; तेम दुष्ट मार्गनुं महामिथ्यात्वरूपपाणुं ठे ते
लोकोत्तर विरुद्ध जे अघटीत अर्थ तेनां सेंकमो तथा हजारो तेणे
सहित ठे माटे ते दोषनी संख्या पण अति घणी ठे माटे कही दा-
काती नयी, ए कारण माटे आ दिश मात्र देखामी ठे तेणे करीने
पण केटलाक पुण्यात्मा प्राणीने मोहनो नाश घशे तेणे करीने
सन्मार्गनी प्राप्ति घशे, एवी छुडिये करीने आ कलुं ठे. ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३५ ॥

टीकाः—ननूक्तन्यायेन विंगिनधेयतयो न ज्वंति ॥ त-
र्हि न संत्येव क्वचित्संप्रतिश्रुतोक्तप्रमाणज्ञानो यतयोऽदर्शनात् ॥
तथा च ज्ञानदर्शनाज्यामेव जगवत्तीर्थमनुवर्त्तत इति मन्यमानं
मूढंप्रति विंगिन्यः पदांतरसंसूचकेन तथा शब्देनांतरापूर्व
संप्रति वर्त्तमानतया कासोचितपतिसदृशसहितान् सुविदि-
तपतीन् प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—तर्क करी कहे ठे जे, पूर्वे कसो ए न्याये करीने

લિંગધારિ જો યતિ ન હોય તો આ કાલમાં કોઈ જગાયે સિ-
તમાં જેવાં લક્ષણ કહ્યાં છે, તેવા લક્ષણ વાળા યતિ નથીજ કે-
તેવા લક્ષણ વાળા યતિ કોઈ જગોએ દેખાતા નથી, એ દેતુ મા-
વળી જ્ઞાન દર્શને કરીને જે જગવત્તું તોર્થ વર્તે છે, એમ જાણ
શિષ્ય પ્રત્યે લિંગધારી વિનાં શાસ્ત્ર લક્ષણથી મળતા આવતા એ
સુવિહિત યતિયો છે, એ પ્રકારનો પદ્ધાંતરને જણવનાર તથા શ-
મધ્યે મૂકી વર્તમાન કાલમાં ઊચિત એવા યતિ લક્ષણવને સહિ
સુવિહિત યતિ છે એમ પ્રતિપાદન કરતા સતા કહે છે.

તથાચ ॥ મૂલકાવ્યમ્—

ન સાવચાન્નાયા ન, વકુશ કુશીલોચિત યતિ ।

ક્રિયા મુક્તા યુક્તા, ન મદમમતાજીવન ઋયૈઃ ॥

ન સંક્લેશાવેશા, ન કદન્નિનિવેશા ન કપટ ।

પ્રિયા યે તેદ્યાપિ સ્યુરિદ્, યતયઃ સૂત્રરતયઃ ॥ ૩૬ ॥

ટીકાઃ—તથેતિ યયા સંપ્રતિ જ્ઞયાંસો લિંગિનઃ સંતિ તથા
તેન પ્રકારેણ વિરલાઃ સુવિદિતા અપીત્યેતદેવાદ્ ॥ તેદ્યાપિ સ્યુ-
રિદ્ યતય ઇતિ સંવંધઃ ॥ આન્નાયો ગુરુશિષ્યપ્રતિશિષ્યાદિક્રમેણ
સંપ્રદાયઃ સાવચઃ પ્રાગૂર્ણિતોદેશિકજ્ઞોજનાયુપજ્ઞોગાદેઃ સપાર
આન્નાયો યેશંતે તથા નન્નાતેશં નિવેધઃ ॥ અધુનાતનરુદ્ધોદેશિ-
કજ્ઞોજનચેત્યવાસાદિના સાવચસંપ્રદાયવંતો યેન જ્ઞયંતિ તથા ॥

अर्थः—ते प्रकारे नथी एटखे जेम वर्तमान काळे घणा लिंगधारीउं ठे, ते प्रकारे सुविहित नथी. सुविहित विरल ठे, पण सुविहितनी नास्ति नथी. जे हेतु माटे अद्यापि एटखे त्या काळमां पण सुविहित ठे, ए प्रकारनो संबंध आ काव्यमां जाणवो. आम्नाय जे शिष्य तेना शिष्य इत्यादि क्रमनो संप्रदाय ते पूर्वे कणुं जे उद्देशिक भोजनादिकनुं भोगवणुं तेणे करीने सावध यणलो ए प्रकारनो नथी आम्नाय जेमनो एवा, एटखे त्या काळनी रुढीये उद्देशिक भोजन तथा चेत्यवास इत्यादिके करीने सावध संप्रदाय वाळा जे नथी ते.

टीकाः—वकुशं शयलमतिचारपंकेन समलं प्रप्रमाणादिप्रं ॥ ततश्च वकुशचारित्रयोगात्साधवोपि वकुशाः ॥ ते च ह्यिहा ॥ उपकरणदेहजेदान् ॥ तत्रोपकरणवकुशा येवर्षाप्रत्यासत्तिमंतरेणापि कदाचिद्वस्त्रादिकं धावन्ति श्रद्धणाथंशुकादिच जिहृदांनि कदाचित् परिदधते च ॥

अर्थः—॥ तथा वकुश केतां शयल एटखे अतिचारवर्षी कादवर्षे मेळुं यणुं चारित्र, तेना योगणी साधु पण वकुश कहीए, ते साधु वे प्रकारना ठे, तेमां एकतो उपकरण जेदयी अने बीजा देह जेदयी, तेमां उपकरण वकुश तेने कहीए जे वर्षाकास समीप घया विना पण प्यारेक वस्त्रादिकने धुण तथा जीणां सारां इत्यादि शुण युक्त वस्त्रादिकने गृहण करवा इष्टे. तथा यदारे नेनुं धारण पण करे.

टीकाः—पात्रदंशकापि घृष्टं तैलादिमृदाद्योत्पादितनेत्रज-

स्कं च धारयति ॥ उपकरणमप्यतिरिक्तं प्रार्थयन्ते इति ॥ देहवकु-
शास्तु ये कचरणनखादीन् कदाचिन्निर्निमित्तं नूपयन्तीति ॥ इमे
च द्विविधा अपि शिष्यादिपरिवारादिकां विनूतिं तपःपांमिता-
दिप्रजवं च यशः प्रार्थयन्ते तदासादनेन च प्रमोदन्ते वेदाहं धाति-
चारैर्वहुनिः शवल्लिता अपि कर्मक्षयार्थमुद्यता इत्यादि लक्षण
युक्ता वकुशाः ॥

अर्थः—तथा पात्रां तथा दांमो इत्यादिक पण घशेजांते-
सादिके चोपमेलां झळझळाट एवां करी धारण करे अने अपि
उपकरण पण प्रार्थना करी राखे. हवे देह वकुश तो तेने कहीए
जे हामपगना नसादिकने क्यारेक कारण विना पण शोनाये. ए
ये प्रसारना वकुश पण शिष्यादि परिवाररूपी विनूतिने तथा तपशी
उत्पन्न यष्टु तथा पंमिनपणाथी उत्पन्न यष्टुं जे यश तेनी प्रार्थना
करे अने ते मळयाथी राजी थाय अने वेदने योग्य एया पणा थ-
निचारवने शक्य यया वे एटसे युक्त ययावे तोपण कर्मक्षयने अर्थ
उपमयंन वे, इत्यादि लक्षण युक्त ह्याय तेने वकुश कहीए.

टीकाः—॥ यष्टुक्तं ॥

उपरकरेण देहचोम्का इन्दीरमगारवामिया निधं ॥

वकुशमवसेनेयवुत्ता निगंथा वाठमा जणिया ॥

अर्थः—जे वान शाग्रमां कही वे जे, उपकरणने तथा दे-
हने चेस्तं गये तथा क्यारेक ऋद्धिगाय तथा ममागं मदिन

હોય તથા નિત્યે ઘણું શવલ્લ એટલે ઘણું મલિન ઉદ પ્રાયશ્ચિત્ત આવે
ત્યાં સુધી મલિન ચારિત્ર સહિત એવા જે નિર્ગ્રંથ તે વકુશ કહીએ.

ટીકા:—તથા કુત્સિતં શીલં ચરણં યેષાં તે તથા ॥ તેપિ-
દ્વિધા ॥ આસેવનાકપાયેન્નદાત્ ॥ તત્રાસેવનાકુશીલા યે જ્ઞાન
દર્શનચારિત્રતપાંસિ કિંચિદુપજીવંતિકપાયકુશીલાસ્તુ યે ક્રો-
ધાદિજ્ઞિઃ કપાયૈર્જ્ઞાનાદિગુણાન્ યુંજંતિ અથવા કપાયે
જ્ઞાનાદીન્ યે વિરાધયંતિ ॥ જયોઞ્ઘેદાયોપસ્થિતા અપીત્યાદિ
લક્ષણનાજશ્ચ કુશીલા ઇતિ તતો વકુશાશ્ચ કુશીલાશ્ચેતિ ઇંદ્રઃ

અર્થ:—વળી કુત્સિત એટલે નિંદિત છે ચારિત્ર તે જેમનું તે
કુશીલ કહીએ. તે કુશીલ એ પ્રકારના છે. તેમાં એક તો આસેવના
કુશીલ તથા કપાય કુશીલ એવા બેદથી. તેમાં આસેવના કુશીલ
તેને કહીએ જે, જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રને તથા તપને કાંઈ આજીવિકા
રૂપે ધારણ કરે, અને કપાય કુશીલતો ક્રોધાદિ કપાયે કરીને જ્ઞા-
નાદિક ગુણને જોને (જેલવે) અથવા કપાયે કરીને જ્ઞાનાદિક
ગુણનો જે વિરાધના કરે અને સંસારનો ઝંઘેદ કરવા તપ્પર પણ થ-
યલા ઇત્યાદિ લક્ષણવાળા છે તે કુશીલ કહીએ. ત્યાર પછી વકુશ
ને કુશીલ એ બે પદનો ઇંદ્ર સમાસ કરવો.

ટીકા:—તેષામુચિતા યોગ્યા યતિક્રિયા પ્રત્યુપેક્ષાપ્રમાર્જન-
પ્રશ્રુતિકા સાધુસમાચારી તથા મુક્તારદિતા યે ન જ્ઞવંતિ ॥ પ્રત્યદ્દં
યતિકૃત્ય પન્નિસેદ્ધ્યા પમગ્જણા, નિસ્કિરિયા સોપ યુંજણા ચેવ ॥

પત્તગધુયણ વિચારા થંનિલ માવસ્સયાઙ્ગેત્યાદિ ॥ દગવિથ
ચક્રવાલાદિ સામાચા ચારીરિણ ઇત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—તેમને યોગ્ય એવી જે મુનિની ક્રિયા પમિલેહ્ણ પ્રમાર્જ
આદિ સાધુ સમાચારી તેણે રહિત એવા જે નથી પટલે નિત્યે સાધુ
સમાચારીયે યુક્ત છે. સાધુને નિત્ય કરવા યોગ્ય એવી ક્રિયા જે પ-
મિલેહ્ણ ઇત્યાદિ.

ટીકાઃ—અત્રચ પુલાકનિર્ગ્રંથસ્નાતકપરિહારેણ ચદ્વકુશ
કુશીલોચિતક્રિયાયુક્તયતિગવેપણં તત્તૈરેવ સર્વતીર્થકરાણાં
તીર્થપ્રવૃત્તેઃ સવજિણાણં જહ્મા, વકુશકુશીલેહિં વટ્ટે તિત્ય,
મિતિવચનાત્ ॥ તથા ન યુક્તા ન સ્પૃષ્ટા મદો જાત્યાદિચિરાત્મો-
ત્કર્પપ્રત્યયઃ મમતા ગૃહસ્થાદિપુ પ્રતિવંધો મમૈતેયોગક્ષેમં વહંતિ
તતો યદ્યમીપાં ક્વાપ્યનિષ્ઠં ન સંપદ્યતે ઇલાદિ સ્નેહેન તત્સુખ
દુઃખાન્યાં યતેરપિ તદ્વત્તેતિ યાવત્ ॥

અર્થઃ—આ જગાયે પુલાક નિર્ગ્રંથ તથા સ્નાતક એ સર્વેનો
ત્યાગ કરી જે વકુશ કુશીલને યોગ્ય એવી જે ક્રિયા તેણે યુક્ત એવા
યતિ યોગી કાઢ્યા તેનું કારણ એ છે જે, વકુશ કુશીલવરનેજ સર્વ
તીર્થકરના તીર્થની પ્રવૃત્તિ થાય છે, એ હેતુ માટે. તે કહ્યું છે જે, સર્વ
જિનના તીર્થને વકુશ કુશીલ વૃદ્ધિ પમાને છે એવા વચનથી, વળી
તે વકુશ કુશીલ કેવા છે? તો પોતાના ઝત્કર્પને જણાવનાર જા-
ત્યાદિક જે મદ તે જેમને સ્પર્શ કરી શકતા નથી, તથા ગૃહસ્થાદિ-
કને વિષે પ્રતિવંધ પટલે આ શ્રાવક તો મારા છે મારો યોગ ક્ષેમ

करे ठे. ए प्रकारे गृहस्थादिकने विषे जे ममता, तेथी एम थाय ठे जे आश्रयकादिकनुं क्यारे पण अनिष्ट पटले माहुं न थान, इत्यादिक स्नेहे करीने चति पण ते आश्रयकना सुखवने सुखी थाय ठे, अने दुःखवने दुःखी थाय ठे. पटलो जावार्थ ठे, माटे ते गृहस्थ साथे परिचय राखता नथी.

टीकाः—आजीवनं आजीविका निर्वाहस्तस्माद् जयं तद्ज्ञायसंज्ञावनया जीतिर्गृहिर्निर्विदितशैस्थित्याः सिद्धांताध्ययनादिविरहिता वा गृहस्थग्रंथोऽनुवृत्तिं विना निःस्पृहतया शुद्धं प्ररूपयंतो वा एतत्कृतनिर्वाहानावेन कथं वयं जीविष्याम इत्याद्यप्यवसाय इत्यर्थः ॥ ततश्च मदश्चेत्यादि छंदः ॥

अर्थः—आजीविका पटले निर्वाह तेथी जे जय तेनी संज्ञावनाये करीने जे जय, पटले गृहस्थ लोकोये जाणुं ठे शिथिलपणुं ते जेमनुं, अथवा सिद्धांतनुं जे अध्ययनादि तेणेरहित अथवा गृहस्थनी अनुवृत्ति विना निःस्पृहपणे शुद्ध प्ररूपणा करतां ए आश्रयक निर्वाह नही करे तो आपणे केम जीवीए इत्यादि अध्यवसाय, पटलो अर्थ जाणवो, तयार पठो मद पद साथे छंद समास थाय.

टीकाः—तेर्महासत्त्वानां हि स्वजनधनपुत्ररजत्रादिसंगत्यागेन प्रव्रज्याग्राहिणां कुतस्त्यो गृहस्थादिषु मनताव्यवकाशः स्वीयानामेव तद्ज्ञावात् ॥ एवं च सति ममतादिनिर्वर्जिताः ॥ तथा संक्षेपः अविशिन्नप्रवाहतया प्रतीयमानो रौद्राध्यवसायः

स्तस्य आवेशः आवेगः उत्कर्षो येनामिति व्यधिकरणो बहुव्रीहिः
तथा येन जवंति॥संज्वलनकपायोदयत्वेन तेषां तन्निबन्धनप्रथमा-
दिकपायोदयान्नावात् ॥

अर्थः—ते महा सत्ववंत पुरुषो स्वजन तथा धन तथा
पुत्र तथा स्त्री इत्यादिक संगनो त्याग करीने प्रव्रज्या गृहण करे
ठे तेमने गृहस्थादिकने विषे ममतादिक थवानो अवकाशज यतो
नथी एटले तेवा महान्त पुरुषो गृहस्थादिकने विषे ममता करेज
नहीं, एतो नपुंसकनेज गृहस्थादिकने विषे ममता थाय ए हेतु
माटे. ए पुरुषो एवा ठे तेथी ममतादिक वर्जित कहा. वळी
संक्लेश कहेतां अविठित प्रवाह पणे जणातो जे रौद्र अभ्यवसाय,
तेना जे आवेश कहेतां वेग ते ठे जेमने ए प्रकारनो व्यधिकरण
बहुव्रीहि समास करवो, ते प्रकारना जे नथी. केम जे ते वकुश
कुशीलने संज्वलन कपायनो उदय ठे पण तेमदादिना कारण
नूत जे प्रथमादि कपाय एटले अनंतानुबन्धि आदि कपाय तेनो
उदयज नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—न कदन्निनिवेशाः अनाजोगादिना अन्यथाकारं
स्वयं प्रज्ञते अन्युपगते वावस्तुनि कुत्सितमानसाप्रद्व्यंतो ये न
जवंति तन्निमित्तजनरंजनापरिणामानावात् ॥ ममताजीवन
प्रयादयश्च साधुत्वबाधकत्वाद्यतीनां सर्वथा हेया एवेत्यत-
स्तेषामिह निषेधो विशेषण प्रदर्शितः ॥

अर्थः—कुत्सित आप्रदवाळा नथी एटले अजाणपणे थः

न्यथा प्रकारे वस्तु कक्षामां आवे अथवा अंगिकार करवामां आवे तो जेमेने कदाग्रह नयी. केमजे ते कदाग्रहनुं कारणरूप जे मि-
थ्याजिमान ते तेमने विपे नयी ए हेतु माटे. वळी ते वकुश कु-
शील केवा ठे? तो जेमेने कपट वाहाखुं नयी एवा एटले माया प्र-
धान जे अनुष्ठानी क्रिया तेने विपे तत्पर एवा नयी. केमजे ते माया
कपट ठे कारण जेनुं एवुं जे लोकरंजन परिणाम तेनो अज्ञाव ठे,
ममता तथा आजीविका तथा जय इत्यादिक साधुपणाना बाधक
ठे, ए हेतु माटे यतिने सर्वथा प्रकारे ए त्याग करवा योग्यज ठे ए
हेतु माटे तेमनो निषेध आ जगाए विशेषे करी देखारुयो ॥

टीका:—॥ यदुक्तं ॥

एवं च संकलिष्ठा, मादृष्टाणमि निच्च तद्विद्या ॥

आजीवियजयघत्या, मूढा नो सादृणो नेया ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ए प्रकारे माठा अ-
ध्यवसायवाळा तथा.

टीका:—य एवं गुणगणोपेतास्ते यतयः साधवः अद्यापि
सुसाधुविरहितयाशंकिते दुःपमाकालेपि आस्तां दुष्पमसुप-
मादावित्यपि शब्दार्थः स्युर्नवेयुः इह प्रवचने सूत्ररतयः सिद्धां-
ताध्ययनाध्यापनव्याख्यानश्रवणपरायणाः अध्ययनादिकर्तव्य-
ताविषयतयैव तेषां शास्त्रीयशिक्षाश्रवणात् ॥

અર્થ:—જે એ પ્રકારે ગુણગણે સહિત છે તે સાધુ છે. કાલમાં પણ એટલે સુસાધુનો વિરહ જેમાં છે એવી આશંકાપૂર્ણ હિત એવો આ દુપમા કાલ તેને વિષે પણ સુસાધુ હોય તો દુપ સુલભાદિક વીજા કાલમાં હોય તેમાં શું કહેવું ! એ પ્રકારનો આ શબ્દનો અર્થ છે. આ જિનશાસનને વિષે સૂત્રને વિષે પ્રીતિવાદ એટલે સિદ્ધાંતનું જાણવું જાણાવવું, કેહેવું, સાંજાણવું તેને વિષે તરફ પર એવા, કેમજે સિદ્ધાંતનું જાણવું શ્યાદિ તેમની શિક્ષા શાસ્ત્રમાં સાંજાણીએ ઠીએ એ હેતુ માટે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥ શાસ્ત્રાધ્યયને ચાધ્યા પને ચ સંચિંતને તથાત્મનિ ચ ॥ ધર્મકથને ચ સતતં યત્નઃ સર્વાત્મનાકાર્યઃ ॥ ન તુ શિંગિનિ શ્વ પ્રવજ્યાદિનમારજ્ય વ્યવહારમંત્રાદિપ્રયોગતત્પરાઃ ॥ એતેન તેષામુન્માદાચજાયઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ મહાત્મનાં સૂચા-
વ્યપ્યપનાદેરેવં પાલત્યાત્ ॥ એતેન સંત્યેવ સંપ્રતિ યયોક્તલક્ષણ-
જાજો યતપોદ્દર્શનાદિત્યાદિ યદાશંકિતં તદપાસ્તમ્ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, સાધુએ શાનુચ્છં નણવું તથા જાણાવવું તથા ચિંતન કરવું તેને વિષે તથા આત્માનો વિચાર કરવો તથા ધર્મ સંજાણાવવો તેને વિષે સર્વ પ્રકારે નિરંતર યત્ન કરવો. પણ શિંગધારીડનો પેઠે જે દિવસર્યા પ્રવજ્યા સીધો તે દિ-
વસને આરંજી વ્યવહાર કરવો તથા મંત્રાદિકનો પ્રયોગ કરવો તેને વિષે સતત નથી થતા. એ વચન કયું તેણે કરાવે તે સુવિદિત સા-
ધુને ડન્માદ આદિ દોર નથી એમ પ્રતિપાદન કયું. મોટા પુરુષોને

सुत्रादिकनुं जणवुं इत्यादिकथी ए प्रकारनुं फलपणुं थाय ठे ए हेतु माटे, ए कहुं तेणे करीने आ काळमां पण शास्त्रमां कहेखां जे लक्षण तेणे सहित एवा यति ठेज. पूर्वे प्रतिवादिए निषेध कयों हतो जे आ काळमां शास्त्रोक्त लक्षणवाळा साधु नथी, केमजे ते देखाता नथी. इत्यादि जे आशंका करी हती तेनुं खंमन कयुं.

टीकाः—कालादिदोषात् प्रायशस्तथाविधयतीनासदर्शने-
पि क्वापि तेन संतीत्यनाश्वासस्य कर्तुमयोग्यत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

कालादोसलं कहवि, जइवि दीसंति तारिसा न जइ ॥
सवत्थ तइवि न छिति नेव कुज्जा अणासासं ॥

अर्थः—कालादि दोषथी बहुधा ते प्रकारना यतिनुं नाम देखारुनुं कोइ जगाए यतुं नथी तेणे करीने ते प्रकारना सुविहित साधु नथी ए प्रकारनो विश्वास राखवो ते अयुक्त ठे ए हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे, जो कालादि दोषथी कदापि ते प्रकारना सत्पुरुषो देखवामां आवता नथी तोपण सर्व जगाए तेवा सत्पुरुषोनो विच्छेद थयो ठे ए प्रकारनो अविश्वास न राखवो.

टीकाः—आतीर्थमागमे वकुशकुशीलानामनुवृत्तिश्रव-
णात् ॥ यदाह ॥ न विणा तित्थं नियंठेहि नात्तित्था यनियंउया ॥
उक्कायसंजमो याव ताव अणुसज्जणादुएहमिति ॥ वकुशकुशी-

લયોરનુવૃત્તિરિતિ તત્ર વ્યાખ્યાનાત્ ॥ તથાચ જ્ઞાનદર્શનાચ્યામેવ
સંપ્રતિ તીર્થમિતિ બ્રુવાણસ્ય જવતઃ પ્રાયશ્ચિત્તાપત્તેઃ ॥ યદાહ ॥
કેસિંચિય અણ્સો, ઢંસણનાણેહિ વટ્ટણ તિત્થં ॥ બુદ્ધેનં ચ ચરિત્તં,
વયમાણે જારિયા ચત્તરો ॥ અસદ્ગ્રહાત્તદનિઘ્નતશ્ચસંઘવાણ્ણ
પ્રસંગાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

જો જણઈ નલ્લિ ધમ્મો, નય સામણ્યં ન ચેવય વયાઈ ॥
સો સમણસંઘવજ્જો, કાયલો સમણસંઘેણ ॥

અર્થઃ—એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અસત્ આગ્રહયી તે
વાતને ન ઇચ્છતા જે પુરુષો તેને સંઘ વહાર કરવાનો પ્રસંગ છે. તે
વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, જો કોઈ એમ કહે જે ધર્મ નથી, સામા-
યિક નથી, વ્રતાદિ નથી તો તે પુરુષને શ્રમણસંઘે શ્રમણ સંઘયી
વાહાર કાઢવો.

ટીકાઃ—તસ્માત્સંત્યયાપિ વિરલાઃ પ્રાગૂર્ણિતગુણા મુનયઃ
॥ યદાહ ॥ તા જ્ઞાસરાસિગદ્વિદુરિણિ તદ્ દસ્કિણેવિદ્ધરિન્ને ॥
અઘિ ચિય જા તિત્થં, વિરલતરા કેદ્ મુણિપવરા ॥ ઇતિવૃ-
ત્તાર્થઃ ॥ ૩૬ ॥

અર્થઃ—તે માટે આ કાઝમાં પણ પૂર્વે જેના ગુણ વર્ણન કર્યા
પણ મુનિઠ વિરલ છે. તે વાત જ્ઞાનમાં કહી છે જે—

टीकाः—तदेवं दुःपमायामपि सुविहितयतिसत्तां व्य-
वस्थाप्य सांप्रतं सामान्यविशेषगुणवत्तया तेषामेव वंदनीयतां
प्रदर्शयन्नाह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे दुःपमा कालमां पण सुविहित यति
ठे, एम स्थापन करी हवे सामान्य विशेष गुणयुक्तपणे तेमनुंज
वंदनीयपणुं ठे एटले वंदन करवा योग्य ते सुविहित यतिज ठे एम
देखारुता ठता कहे ठे. ॥ ३६ ॥

॥ मूलकाव्यम् ॥

संविज्ञाः सोपदेशाः श्रुतनिकपविदः क्षेत्रकालाद्यपेक्षा ।
नुष्टानाः शूद्धमार्गप्रकटनपटवः प्रास्तमिथ्याप्रवादाः ॥
वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्नियमशमदमौचित्यगांजीर्यधैर्य
स्थैर्योदाचार्यचर्याविनयनयदयादाक्ष्यदाक्षिण्य पुण्याः ॥ ३७ ॥

टीकाः—वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्निति संबंधः ॥ संविज्ञा-
मोक्षाज्जिलापुकाः जवजीरवो वा ॥ नतु परलोकवैमुख्येनेहलोक
प्रतिवद्धाः ॥ एवं विधा अपिस्वनिस्तारका एव जविष्यंति ॥
तथा च किं तैरित्यत आह.

अर्थः—आ जगतमां जे सुसाधु ठे ते वंदनीक ठे, ए प्रका-
रनो संबंध जाणवो. ते सुसाधु केवा ठे? तो मोक्षना अज्जिलापो अ-

થવા સંસારથી જય પામતા એવા પણ પરલોકના કાર્યથી વિમુક્ત થઈ શ્યા લોકમાં વંધાઈલા નથી એ પ્રકારના છે. તો પણ પોતાના તારક હશે તે માટે તે વળે શું ? એવી આશંકા કરી ઉત્તર કહે છે.

ટીકા:—સોપદેશાઃ ધર્મદેશનાતત્પરાઃ નત્વાલસ્યસાત-
શીલ્પત્વાદિના તાદ્દિમુખાઃ તં વિના જ્ઞવ્યોપકારાજ્ઞાવાત્તસ્ય ચાવ-
શ્યં યતિના વિધેયત્વાત્ ॥ અન્યથાત્મંજરિત્વમાત્રપ્રસંગાત્ ॥ યથા
કથંચિત્ તદ્જ્ઞવમુક્તિગામુકેનાપિ કૃતકૃત્યેન જગવતા જ્ઞ-
કોપચિકીર્ષયા તદાદરણાત્

અર્થ:—જે સુસાધુ કેવા છે ? તો ધર્મ દેશના કરવામાં ત-
ત્પર છે. પણ આઢસ તથા સાતાસુખ શીલપણું ઇત્યાદિકે કરી ધર્મ
દેશનાથી વિમુક્ત નથી, કેમજે તે ધર્મ દેશના વિના જ્ઞવ્ય પુરુષનો
ઉપકાર થતો નથી એ હેતુ માટે, ને તે જ્ઞવ્ય પુરુષનો ઉપકાર યતિએ
અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે, જો એમ ન હોય તો તે યતિને ઇદરંજરી-
ણાનોજ પ્રસંગ થાયે એટલે તે યતિ પેટજ્ઞરાજ કહેવાય પણ પરી-
પકારી ન કહેવાય, કેમજે તેજ જ્ઞવમાં મુક્તિ જનાર થને કરવા
યોગ્ય જે કાર્ય તે જેણે સંપૂર્ણ કર્યું છે એવા જગવંતે, જ્ઞવ્ય પ્રાણીનો
ઉપકાર થશે એમ ધારી ધર્મ દેશનાનો આદર કર્યો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—ગ્વાનાદિનાવ્યાચાર્યેણ ધર્મવ્યાખ્યાનમવશ્યંકર્ત-
વ્યમિત્યાગમેઽ જિઘાનાથ ॥

॥ યદાદ્ ॥

દોષેવ મનગાઢ, મેષ્ઠે કાશ્યસદો સગસ્સુચિષ્ ॥

એવં વિદ્વાવિનિવંશકાણિજ્ઞાનિ જ્ઞાવયો ॥

अर्थः—आचार्यादिक ग्लान होय तो पण तेणे धर्म व्याख्यान अवश्य करवुं, ए प्रकारे आगममां पण कळुं ठे. ते आगम वचन आ प्रकारे ठे जे—

टीकाः—श्रुतनिकषविदः आगमरहस्यनिपुणाः ॥ एतेन गीतार्थतया धर्मकथाधिकारित्वमाह ॥ अगीतार्थस्य तदयोगात्

॥ यदाह ॥

कुसुमयसुर्गमहणो वि विवोद्वर्त नवियपुंनरीयाणं ॥
धम्मोजिणपन्नतो, पकप्पजण्ण कहेयवो ॥

अर्थः—आगमनुं रहस्य जाणवामां अति नाह्या, ए कळुं तेणे करीने एमने विषे गीतार्थपणुं ठे ए हेतु माटे धर्म कथानुं अधिकारपणुं ठे एम कहे ठे, अने जे गीतार्थ नथी ते धर्म कथाना अधीकारी नथी.

टीकाः—एवंविधा अपि स्वयं क्रियाशिथिला नविष्यंतीत्य-
त आह ॥ क्षेत्रकालाद्यपेक्षं अस्मिन् क्षेत्रे अमुष्मिन् काले आदि
शब्दाद्वरीरवलादिग्रहः॥ एवं विधे च बले सति विधीयमानमेत-
दनुष्ठानमस्माकमारमसंयमशरीरयोरबाधकं नवीप्यतीति देश
समयवलानुसार्यनुष्ठानं विहारकृमादिक्रियाकानं येषां ते तथा॥

अर्थः—ए प्रकारना ठे तो पण पोते सुविहित साधु क्रिया शिथिल हशे, एवी शंकानो नाश करतासता कहे ठे जे, आ क्षेत्रने विषे आ कालने विषे आदि शब्दवने शरीर वळादिकळुं पण ग्रहण करवुं पटखे आ प्रकारनुं घळवते, फरवा सांनेळुं आपणुं अनुष्ठान

આત્મ સંયમ શરીરને ગ્રાધક નહીં કરે. એ પ્રકારે વેદા સમય વચ્ચે
અનુસરતું જે અનુષ્ઠાન પડેલે વિહાર કરનાદિક્રિયાકાંડ તે જેમને
ઠે એવા.

ટીકા—તથા અનેન પદ્ધત્યેન જ્ઞાનક્રિયાનયાનુગામિત્વં
તેષાં નિવેદિતં ॥ તત્પ્રધાનત્વાદોક્તાયાઃ કેવલયોરનિષ્ઠફલત્વા-
ન્નિધાનેન સમુદિતયોરેવ તયોઃ પંગ્વંધયોરિવેષ્ટફલસાધકતયા તે-
રિષ્ટત્વાત્ ॥

॥ યદાહ ॥

હયં નાણં ક્રિયાહીણં હયા અન્નાણં ક્રિયા ॥

પાસંતો પંગુલો દહો ધાવમાણો ય અંધન્ ॥

અર્થ—વળી તે સુવિદિત સાધુને આ વે પદવને જ્ઞાનક્રિ-
યાને અનુસરવાપણું ઠે એમ દેશ્વાચ્યું કેમજે દિકાને જ્ઞાન ક્રિયાનું
પ્રધાનપણું ઠે એ હેતુ માટે, એકલું જ્ઞાન અને એકલી ક્રિયાનું અનિષ્ઠ
ફલ કહ્યું ઠે માટે એ વે એકઠાં હોય ત્યારેજ પાંગલો ને અંધ એ વેની
પેઠે ઇષ્ટ ફલનું સાધકપણું તેમણે માન્યું ઠે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી
ઠે, જે ક્રિયા વિનાનું જ્ઞાન તે હોત ઠે. અને જ્ઞાન વિનાની ક્રિયા
ઠે તે હીણ ઠે. જેમ પાંગલો વનમાં દાવાનલને દેખતો હતો તો પણ
દગ્ધ થયો અને અંધલો દોરતો હતો તો પણ દગ્ધ થયો તેમ એક-
લું જ્ઞાન અથવા એકલી ક્રિયા તે એ પ્રકારનું ઠે.

ટીકા:—॥સંજોગસિદ્ધીએ ફલં વયંતિ,નંદુ એગંચક્રેણ રહો
પયાશ્ચાંધો ય પંગૂ ય વણે સમિચ્છા તે સંપત્તતા નગરં પવિટ્રાં॥

અર્થ:—માટે વેના સંયોગમાં સિદ્ધિ ફલ રહ્યું ઠે, એમ

मोटा पुरुष कहे ठे. एक चक्रवने रथ चाखी शकतो नथी. आंधळो ने पांगळो वनमा एकठा मळया तो नगरमां पेठा तेम ज्ञान क्रिया ए वे एकने विपे होय तो सिद्धि थाय, ते उतर ए अंधपंगू न्याय जाणवो. आंधळा उपर पांगळो वेठो त्यारे आंधळाना पग ने पांगळानी आंखो ए वे एकठां मळयां तो दावानळयी उगरो नगरमां सुखे पेठा.

टीकाः—एवंरूपा अपि कुतोपि कदाग्रहगरलोद्गारादुत्सूत्रं प्रज्ञापयोप्यंतीत्यत आह ॥ शुद्धमार्गप्रकटनपटवः ॥ यथार्थश्रुतपथप्रकाशनचतुराः ॥ अणीयसोप्युत्सूत्रपदस्य दारुणं विपाकं विदंतः कथमपि ते तन्न वदंतीत्यर्थः

अर्थः—ए प्रकारना ते सुविहित साधु ठे तोपण क्यारेक कदाग्रहरूपी केरना उरुकारथी उत्सूत्र प्ररूपता ह्शे एवी आशंका करी तेनो उत्तर विशेषणद्वारा कहे ठे. जे, ते सुविहित साधु केया ठे ? तो यथार्थ सिद्धांतना मार्गनो प्रकाश करवामां चतुर ठे, अतिशे थोमुं पण उत्सूत्र पदनुं जाण थाय तो तेनो दारुण विपाक ठे एम जाणे ठे माटे कोइ प्रकारे पण ते उत्सूत्रने नथी घोसता ए-रलो अर्थ ठे.

टीकाः—अतएव कथंचित् कर्मदोषादिरण करणाससेनापि शुद्ध एव मार्गः प्ररूपणीयः ॥

॥ यदुक्तं ॥

हुज्ज हु वसणप्पतो, रशीरुद्वसयाइ असम्मण्यो ॥

चरणकरणे असुळोसुळं मगां परु विज्जा ॥

અર્થઃ—એજ હેતુ માટે કોઈ પ્રકારના કર્મ દોષથી ચરણે કરણમાં આવેલું હોય તેણે પણ શુદ્ધ માર્ગનીજ પ્રરૂપણા કરવી, તે વાત જ્ઞાત્રીમાં કહી છે જે.

ટીકાઃ—તથાવિધસ્યાપિ શુદ્ધપથપ્રરૂપણાત્ પ્રેત્ય વોધિપ્રાપ્ત્યા કથંચિત્સંસારપારાવારનિસ્તારાત્ ॥ અશુદ્ધપથપ્રરૂપકસ્ય હુન્કરક્રિયાકારિણોપ્યમુત્ર વોધિહંત્યાનંતઞ્ચવર્નિર્વર્તનાત્ ॥ અતએવ તાદૃશસ્ય દર્શનમાત્રમપિ શ્રુતે નિવારિતં ॥

અર્થઃ—તેવો છે તોપણ, એટલે ક્રિયાત્રષ્ટ છે તોપણ શુદ્ધ માર્ગનો પ્રરૂપક છે, એ હેતુ માટે મરણ પામ્યા પછી સમકીત પામીને કોઈ પ્રકારે સંસાર સંમુદ્ગનો નિસ્તાર કરશે, અને અંશુદ્ધ માર્ગનો પ્રરૂપક છે, ને તે જો હુન્કર એટલે અંતિ આંકરી ક્રિયાનો કરનાર છે તોપણ પરલોકમાં, સમકીત નાશ થવાથી અનંતા જીવ ત્રમણ કરશે એ હેતુ માટે, તેવાનું દર્શન માત્ર પણ સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કયું છે.

ટીકાઃ—॥ યદાંહ ॥

અમગ્નદેસણાપ્, ચરણં નાસિતિ જિજ્ઞાસુરિંદાણં ॥

વાવન્નદંસણા સ્વ, નહુ સ્પન્ના તારિતા દદુઃ ॥

અતઃ શુદ્ધપથમેવ તે પ્રયયંતિ ॥ એત એવ પ્રાંસ્તમિત્યાપ્રવાદાઃ સ્વપદ્ધે નિરાકૃતોત્સૂત્રોચાવચચકલ્યતાઃ પરપદ્ધેતુ નિરસ્તપ્રાવા હુક્મતાઃ ॥ ધંધા યયાદ્દંદશાવર્ચવંદનાદિના પ્રથમનીયાઃ ॥

सत्साधवः सुविहितयतयः ॥ अस्मिन् जिनशासने दुष्य-
माकाले वा ॥

अर्थः—ए हेतु माटे शुद्ध मार्गने ते सुविहित साधु जे ते
विस्तार पमारुशे, माटे ते केवा ठे ? तो नाश कर्या ठे मिथ्यात्वना
खोटा वाद ते जेमणे एवा एटखे पोताना पद्दमां उत्सूत्र संबंधी
कांइ पण जापण ते जेमणे निवारण कर्युं ठे एवा, अने परपद्दमां
एटखे अन्य दर्शनीमां ते ते दर्शन संबंधी प्रवाद एटखे विपरीत वाद,
ते जेमणे खंमन कर्या ठे एवा समर्थ, वंदन करवा योग्य, एटखे जेम
घटे तेम छादशावर्त्त वंदनादिकवने नमस्कार करवा योग्य एवा
था जिनशासनने विषे अथवा दुःपमा काळने विषे सुविहित यति
वर्त्ते ठे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

ते य वलकालदेसाणु सारिपाखियविहारपरिहारा ॥
इतिसदोसत्ते विहु, जत्तीबहुमाण मरिदंति ॥

नियमो ऽव्यायजिग्रहः शमः कषायनिग्रहः दम इन्द्रियव-
शीकारः औचित्यं सर्वत्र योग्यतानुसारेण विनयादिप्रयोक्तृत्वं,
गांभीर्यमखद्यहर्षदैर्न्यादिविकारत्वं ॥

अर्थः—वळी नियम कहेतां ऽव्यादि अजिग्रह तथा क-
षायनिग्रह तथा इन्द्रियोनुं वश करवुं तथा सर्व जगार योग्यपराने
अनुसारे विनयादिकतुं करवापणुं तथा हर्ष तथा हीनतादिकना
विकारुं न जणावापणुं.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

यस्य प्रज्ञावादाकाराः, क्रोधहर्षजयादिषु ॥
ज्ञावेषु नोपलक्ष्यन्ते, तद्गान्धीर्यमुदाहृतम् ॥

अर्थः—तेज गन्धीरपणुं ठे तेनुं लक्षण शास्त्रमां कछुं ठे जे क्रोध तथा हर्ष तथा जय इत्यादि ज्ञाव प्रगट थये ठे जे गन्धीरपणाना प्रज्ञावथी आकार उल्लख्यामां न आवे तेनुं नाम गन्धीरपणुं कछुं ठे.

टीकाः—धैर्यं विपत्स्वपि चेतसोऽवैकल्यं। स्थैर्यं विमृश्यकार्यकारित्वं। श्रौदार्यं विनेयादीनामध्यापनादिषु विपुलाशयता। आर्यचर्या सत्पुरुषक्रमवृत्तिता। विनयो गुर्वादिष्वच्युत्यानादिप्रतिपत्तिः। नयो लोकलोकोत्तराविरुद्धवर्तित्वं। दया दुस्वित्तादिदर्शनाद्भातःकरणत्वं। दाक्ष्यं धर्मक्रियास्वनालस्यं। दाक्षिण्यं सरलचित्तता। ततो ह्रूः एजिर्गुणैः पुण्याः पवित्रा मनोज्ञा वा साधवो वंदनायर्हन्तीति वृत्तार्थः ॥ ३७ ॥

अर्थः—तथा विपत्तिने विषे पण चित्तनुं अविकलपणुं तथा विचारीने कार्यनुं करवापणुं तथा शिष्यादिकने ज्ञावादि-
रुने विषे विशाल आशयपणुं तथा सत्पुरुषनी रीते वर्त्तवापणुं
तथा गुर्वादिकने विषे सन्मुख उठी उजुं थयुं इत्यादि विनय कर
वापणुं तथा लोक लोकोत्तरने अविरुद्ध वर्त्तवापणुं तथा कोशनी दु-
शादिक देखोने कोमळ अंतःकरणणुं तथा धर्मक्रियाने विषे
रहितपणुं तथा सरल चित्तपणुं, पटखा गुणवने पवित्र अ-

यंवा सुंदर एवा साधु जे ते वंदनादिक करवा योग्य ठे, ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३७ ॥

टीका:— ॥ सांप्रतं प्रकरणकारः प्रकरणं समाप्नुवन्नष्ट
देवतास्तवठन्ननाऽवसानमंगलं सूचयंश्चक्रबंधेन स्वनामधेय-
माविर्विज्ञावपिपुराद् ॥

अर्थ:—हवे प्रकरणना कर्ता पुरुष प्रकरणने समाप्त करता
ठता इष्टदेवनी स्तुतिना मियधी ठेह्वा मंगलाचरणनो सूचना क-
रता ठता चक्रबंध काव्ये करीने पोतानुं नाम प्रगट करता ठता कदे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

विभ्राजिष्णुमगर्वमस्मरमनाशादं श्रुतोद्ध्वने ।
सद्ज्ञानद्युमीणि जिनं वरवपुः श्रीचंडिकाज्ञेश्वरम् ॥
वंदे वर्ण्यमनेकधा सुरनरैः शक्रेण चैनश्चिदं ।
दंज्जारं विडुपां सदा सुवचसानेकांतरंगप्रदम् ॥ ३८ ॥

टीका:— ॥ जिनं वंदे इति संबंधः ॥ विभ्राजिष्णुं त्रिभुवना
तिशायिचतुर्विंशदतिशयवस्त्वेनात्यंतं शोचमानं ॥ अगर्वं उद्धि-
ताहंकारं ॥ अस्मरं मयितमन्मयं ॥ श्रुतोद्ध्वने सिंखांताज्ञा
तिक्रमे अनाशादं आशां मनोरथं ददाति पूरयति आशादः न
आशादोऽनाशादस्तं श्रुताज्ञातिक्रमकारिणः पुंसो नानुमंतर-
मित्यर्थः ॥

અર્થઃ—જિનરાજને વંદન કરું તું એ પ્રકારનો સંવંધ છે તે જિનરાજ કેવા છે ? તો ત્રણ જગતને અતિક્રમણ કરે એવા ચોત્રીશ અતિશય તેણે કરીને અત્યંત શોભાયમાન એવા અને નાશ કર્યો છે અહંકાર જેમણે એવા, નથી કામ તે જેમને એવા, અને સિદ્ધાંતની આજ્ઞા અતિક્રમણ કરનારનો આશાને ન પૂરનાર ઘટલે સિદ્ધાંતની આજ્ઞાને ન માનનાર પુરુષની ન અનુમોદના કરનાર ઘટલો અર્થ.

ટીકાઃ—સદ્જ્ઞાનચુમણિં સદ્જ્ઞાનેન કેવલજ્ઞાનેન લોકા લોકાવજ્ઞાસકત્વાદ્ જ્ઞાસ્વંતં જિનં તીર્થંકરં ॥ તથા ॥ સઘ સુરા જહ્ રૂઘં, અંગુઠપમાણયં વિઞ્નવિજ્ઞા ॥ જિણા પાયંગુઠપદે ન સોહ-
એ તં જાહિંગાલો ॥

અર્થઃ—વઢી જિનરાજ કેવા છે તો કેવલજ્ઞાને કરીને દેવીપ્યમાન, કેમજે લોક તથા અલોકને પ્રગટ કહી દેલામનાર છે, એ હેતુ માટે વઢી ॥

ટીકાઃ—ઇત્યાદિવચનેન વરા સર્વાંગસુજગાવપુઃશ્રીઃ શરી-
રકાંતિઃ સૈવ ચંદ્રિકા જગતોજનપ્રમોદદાયિત્વાત્કૌમુદી તથા-
જ્ઞેશ્વરં નક્ષત્રનાથં । ચંદ્રિકયા ચંદ્રવદ્ધપુઃ શ્રિયા સ્ત્રીજગદાહ્વાદક-
મિત્યર્થઃ વંદે સ્તુવે ॥

અર્થઃ—ઇત્યાદિક વંચને કરીને સર્વાંગ સુંદર એવી શરી-
રની શોભા એજ ચંદ્રિકા ઘટલે ચંદ્રકાંતિ જગત્ જનને હર્ષ મુત્પન્ન
કરનાર છે એ હેતુ માટે, તે શરીરની કાંતિ ચંદ્રસમાન ઘટલે ચંદ્રમા
સોતાની કાંતિવડે જેમ લોકોને આનંદ કરે છે, તેમ જિનરાજ શો-

તાની શરીરની શોનાવમે ગ્રણ જગતને આનંદ કરનાર છે એટલો અર્થ છે. તે જિનરાજને ગ્રંથ કર્તા કહે છે જે હું ધંદન કરું.

ટીકા:--વર્ણં સ્તુત્યં અનેકથા વદુધા અસુરનરૈઃ દાન-
વમાનવૈઃ શક્રેણ મયો નાચઃ સમુચ્ચયે ॥ એનઞ્ચિદં કલ્મસર્વં
કપં ॥ દંજારિં શાઠ્યનિષ્ટાપકં વિદુષાં વિપશ્ચિન્તાં સદા સર્વદા
સુવચસા મધુરગિરા ॥ અનેકાંતરંગપ્રદં કિલ જૈનદર્શને ત્રેલો-
ક્યવર્તિં સકલં વસ્તુજાતં સદસન્નિત્યાનિત્યાદિરૂપતયાઽનેકાંતા-
ત્મકમન્યુપગમ્યતે.

અર્થ:--વઢી જિનરાજ કેવા છે ? તો અનેક પ્રકારે અસુર
તથા મનુષ્ય તથા ઇન્દ્ર, તેમણે સ્તુતિ કરવા યોગ્ય એવા ચકારનો
સમુચ્ચય રૂપી અર્થ છે, વઢી તે જિનરાજ કેવા છે ? તો સર્વ પાપના
નાશ કરનારા છે અને વઢી શઠપણને નાશ કરનારા છે, વઢી
વિદ્વાનને નિરંતર મધુર વાણી કરીને અનેકાંત મત રૂપી રંગને
આપનારા છે, જિનદર્શનને વિષે ગ્રણ લોકમાં રહેલી સર્વ વસ્તુના
સમૂહને નિત્યપણું તથા અનિત્યપણું ઇત્યાદિ અનેકાંતરૂપપણે વસ્તુ
સ્વરૂપને અંગીકાર કરનારા છે.

ટીકા:--તથૈવ પ્રમાણોપપન્નત્વાત્ નતુ પરતીર્થિકવત્સદેવાસ-
દેવ વા ॥ નિત્યમેવાઽનિત્યમેવ ધેત્યાદિરૂપતયેકાંતાત્મકં ॥
'તસ્ય' વિચારાસદૃશ્વાત્ ॥ તતોઽનેકાંતેઽનેકાંતામકથસ્તુવાદે રંગમ-
નુરાગં પ્રદત્તે વૃત્પાદયતિ યઃ સ તથા તં ॥ અનેકાંતવાદપ્રીત્યુત્પાદકં

अर्थः—जिनराजने वंदन करुं तुं ए प्रकारनो संबंध ठे ते जिनराज केवा ठे ? तो त्रण जगतने अतिक्रमण करे एवा चोत्रीश अतिशय तेणे करीने अत्यंत शोभायमान एवा अने नाश क्यों ठे अहंकार जेमणे एवा. नथी काम ते जेमने एवा, अने सिद्धांतनी आज्ञा अतिक्रमण करनारनो आशाने न पूरनार एटखे सिद्धांतनी आज्ञाने न माननार पुरुषनी न अनुमोदना करनार एटखो अर्थ.

टीकाः—सद्ज्ञानद्युमणिं सद्ज्ञानेन केवलज्ञानेन लोका लोकावज्ञासकत्वाद् ज्ञास्वंतं जिनं तीर्थंकरं ॥ तथा ॥ सब सुरा जइ रूपं, अंगुष्ठपमाणयं विज्रविज्जा ॥ जिणा पायंगुष्ठपद्मे न सोह-
ए तं जाहिं गालो ॥

अर्थः—बळी जिनराज केवा ठे तो केवलज्ञाने करीने दीप्यमान, केमजे लोक तथा अलोकने प्रगट कही देखारनार, ए हेतु माटे बळी ॥

टीकाः—इत्यादिवचनेन वरा सर्वांगसुजगावपुःश्रीः शरी-
रकांतिः सैव चंद्रिका जगतोजनप्रमोददायित्वात्कौमुदी तथा-
ज्ञेश्वरं नक्षत्रनाथं । चंद्रिकया चंद्रवद्वपुः श्रिया स्त्रीजगदाह्लादक-
मित्यर्थः वंदे स्तुवे ॥

अर्थः—इत्यादिक वचने करीने सर्वांग सुंदर एवी शरी-
री शोभा एज चंद्रिका एटखे चंद्रकांति जगत् जनने हर्ष उत्पन्न
नार ठे ए हेतु माटे, ते शरीरनो कांति चंद्रसमान एटखे चंद्रमा
तानी कांतिवने जेम लोकोने आनंद करे ठे, तेम जिनराज शो-

તાની શરીરની શોજાવમે ગ્રણ જગતને આનંદ કરનાર છે એટલો અર્થ છે. તે જિનરાજને ગ્રંથ કર્તા કહે છે જે હું વંદન કરું.

ટીકા:—વર્ણ્યં સ્તુત્યં અનેકધા વદુધા અસુરનરૈઃ દાન-
વમાનવૈઃ શક્રેણ મધો નાચઃ સમુચ્ચયે ॥ એનઞ્ચિદં કલ્મસપર્વ
કર્મ ॥ દંજારિં શાઠ્યનિષ્ઠાપકં વિદ્યુપાં વિપશ્ચિન્તાં સદા સર્વદા
સુવચસા મધુરગિરા ॥ અનેકાંતરંગપ્રદં કિલ જૈનદર્શને ત્રિલો-
ક્યવર્તિ સકલં વસ્તુજાતં સદસન્નિત્યાનિત્યાદિરૂપતયાઽનેકાંતા-
ત્મકમચ્યુપગમ્યતે.

અર્થ:—વહી જિનરાજ કેવા છે ? તો અનેક પ્રકારે અસુર
તથા મનુષ્ય તથા ઇન્દ્ર, તેમણે સ્તુતિ કરવા યોગ્ય એવા ચકારનો
સમુચ્ચય રૂપી અર્થ છે, વહી તે જિનરાજ કેવા છે ? તો સર્વ પાપના
નાશ કરનારા છે અને વહી શઠપણને નાશ કરનારા છે, વહી
વિદ્વાનને નિરંતર મધુર વાણી આપીને અનેકાંત મત રૂપી રંગને
આપનારા છે, જિનદર્શનને વિષે ગ્રણ લોકમાં રહેલી સર્વ વસ્તુના
સમૂહને નિત્યપણું તથા અનિત્યપણું इत्यादि અનેકાંતરૂપપણે વસ્તુ
સ્વરૂપને અંગીકાર કરનારા છે.

ટીકા:—તથૈવ પ્રમાણોપપન્નત્વાત્ નતુ પરતીર્થિકાવત્સદેવાસ-
દેવ વા ॥ નિત્યમેવાઽનિત્યમેવ વેત્યાદિરૂપતયૈકાંતાત્મકં ॥
તસ્ય વિચારાસદ્ત્વાત્ ॥ તતોઽનેકાંતેઽનેકાંતાત્મકવસ્તુવાદે રંગમ-
નુરાગં પ્રદત્તે વૃત્પાદયતિ યઃ સ તથા તં ॥

તર્ક શર્કરા રસસ્યંદિન્યા વાચા તયા જગવાન નેકાંતવાદં વ્યુ-
ત્પાદયતિ યયા વિદ્વાંસઃ શેવદર્શનત્યાગેન તત્રૈવ રજ્યંત ઇત્યર્થઃ—

અર્થઃ—કેમ જે તેમજ પ્રમાણ પણે સહિત છે એ હેતુ માટે
પણ અન્યદર્શનીનો પેઠે સત્ અથવા અસત્ અથવા નિત્ય અથવા
અનિત્ય इत्यादि એકજ સ્વરૂપ વસ્તુનું છે એમ એકાંતરૂપણું જેન
દર્શનમાં નથી કેમજે વિચાર કરતાં તેનું પ્રમાણપણું નથી થતું.
તે માટે અનેક રૂપ વસ્તુના વાદને વિષે અનુરાગને ઉત્પન્ન કરનાર
ઘટલે અનેકાંત વાદને વિષે પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરનાર તર્કરૂગી સાક-
રના રસને કરનારી વાણીએકે જગવાન્ અનેકાંત વાદને વ્યુત્પન્ન
કરે છે જે પ્રકારે વિદ્વાન પુરુષો સમસ્ત દર્શનનો ત્યાગ કરીને તે
અનેકાંત વાદને વિષેજ રાજી થાય છે ઘટલો અર્થ ॥

ટીકાઃ—ચક્રમિદં ચક્રવંધઃ॥માઘસમં યાદૃશ્યા વર્ણન્યાસ-
પરિપાટ્યા માઘકાવ્યસ્યચક્રં તથા માઘકાવ્યમિદંશિશુપાસ-
વધ इत्येवं रूपो नाम निबंधः प्रादुर्भवति॥ इहापि तादृश्ये वेति
माघसमतार्थः ॥

અર્થઃ—આ ચક્ર વંધ કાવ્ય છે. તે માઘ કાવ્યના જેવું છે,
૧ પ્રકારે અક્ષર સ્થાપન કરવાની પરિપાટી માઘકાવ્યના ચક્રવંધિ
ટોકમાં છે તે પ્રકારે અહીં પણ છે. શિશુપાસ વધ નામનો જે મંથ
તેને માઘકાવ્ય કહે છે, તેના જેવો ચક્રવંધ છે માટે માઘ સમાન
હો અર્થ થયો.

ટીકા:—॥ તથાહિ ॥ પ્રથમાંવલયાકારાણિ શાંતરાણિ
ત્રીણિરેલાયુગલાનિ વ્યવસ્થાપ્યંતે ॥ તેપાંચ ત્રીણંતરાલાનિજવં-
તિ ॥ તતઃ સર્વાંતરનાર્જિર્વૃત્તાકારાસંસ્થાપ્યંતે ॥ તસ્યાશ્ચપદ્મુદિા
હુદ્ધાઞ્યાં હુદ્ધાઞ્યાં રેલાઞ્યાંપરકાશ્રંત્યવલયાંત્યારેલાંયાવત્ ॥
એવમેતત્ પરકંચક્રંજવતિ ॥

અર્થ:—તેજ દેલાને ઠે જે પ્રથમ વલયને આકારે દેસે
ગોલાકાર અંતર સહિત ત્રણ રેલા જુગલ સ્થાપન કરવાં એમનાં
ત્રણ અંતરાલ થાય. ત્યાર પછી તે સર્વની વચ્ચે નાજી ગોળ આકા-
રની સ્થાપન કરવી, તેની ઠ દિશાને વિષે ઘે ઘે રેલાવને ઠ આરાત્ત
કરવી, નેહ્યા વલય અને ઠેહી રેલા સુધી, એ પ્રકારે ફરે ઠતે ઠ આ-
રાતું ચક્ર થાય ઠે.

ટીકા:—તતેકસ્ય કસ્યચિદરકસ્યાંતર્ગતાંત્યવલયાંતરા-
લેવૃતસ્ત્યં પ્રથમાક્ષરં લિખ્યતે તતોધસ્તાદ્વિતીયમક્ષરં ॥ તસ્યા
ધસ્તાન મધ્ય વલયાંતરે તૃતીયં ॥ તતો ધસ્તાઘતુર્થ પંચમે તતો
ધસ્તાદાંચવલયાંતરાલેપટ્ટં ॥

અર્થ:—ત્યાર પછી કોઈક એક આરાતી અંતર્ગત વલયની
વચ્ચે પ્રથમ અક્ષર લખવો ત્યાર પછી તેની નીચે વીજો અક્ષર લ-
ખવો તેની નીચે મધ્યમ વલયની વચ્ચે ત્રીજો અક્ષર લખવો ત્યાર
પછી નીચે ચોથો પાંચમો અક્ષર લખવો. ત્યાર પછી નીચલા વલયની
વચ્ચે ઠઠો અક્ષર લખવો.

टीकाः—ततोऽधस्तात् सप्तमाष्टमनवमानि ॥ ततोऽर्चाद-
 शमं ॥ ततः प्रथमारकं सन्मुखारकादावेकादशद्वादश त्रयोदशा-
 नि ॥ ततस्तदुपरिष्ठादाद्यवल्यांतरालेचतुर्दशं ॥ ततस्तदुपरि
 पंचदशपोऽंशे ॥ ततस्तदुपरिमध्यवल्यांतरासप्तदशं ॥ तदुप-
 रिष्ठादष्टादशं ॥ ततऽउपरिष्ठादंत्यवल्यांतरालेएकोनवीशं ॥ एवं
 वृत्तस्य प्रथमपादोरकद्वये समाप्यते ॥ एवमनेनक्रमेण द्वितीय-
 वृत्तीयपादावप्यवशिष्टारकचतुष्टय इति ॥ नाक्षरद्वारं त्रिराव-
 र्त्यते ॥ ततस्तृतीयपादस्यात्याक्षरं चतुर्थपादाद्याक्षरतया पुनरा-
 वर्त्यारकशून्यांत्यवल्यांतरे चतुर्थपादस्य द्वितीयतृतीयेक्षरे व्य-
 वस्थाप्यते ॥ तदनंतरं प्रथमारकांतः स्ववृत्तप्रथमाक्षरं चतुर्थपादा-
 स्यतुर्याक्षरतया वर्त्यतत्पुरतोरकशून्यांत्यवल्यांतरे पंचमपक्षे अ-
 क्षरे लिख्यते ॥ अनेनक्रमेण तावन्नेयं यावत्तृतीयपादस्यात्याक्षरं
 तच्चतृतीयवारमावृत्तंचतुर्थपादस्यात्याक्षरतया ज्ञातव्यं ॥ इह च-
 नामबंधमतः पुनरावृत्तवर्णानुस्वारा यथो संज्ञवं तद्गर्गपंचमत-
 याग्रिमवर्णेषु योज्याः ॥ अत्र जिनवल्लभेन गणिते दंचक्रे इति नाम-
 बंधः ॥ स्थापनाच्चेयं ॥ एतच्चैवं चक्राक्षरं न्यासस्वरूपं व्यक्त-
 मपि मुग्धबोधनाय किंचिद्वर्णितमिति वृत्तार्थः ॥ ३७ ॥

अर्थः—इत्यादि चक्रबंधी चित्रमां अक्षरं लखवानी रीतं
 जाणवी. आ काव्यमां जिनवल्लभगणीए आ ग्रंथ रूपो ठे ए प्र-
 कारे नाम बंध ठे, तेनो स्थापना लख्या प्रमाणे ठे. आ चक्राक्षरं
 स्वरूपं प्रगटं ठे तोपण वाळजीवना बोध सारु कांडक देखारुं ठे
 ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥ ३८ ॥

टीकाः—एवंचानेन प्रकरणेन सप्रपंचं मिथ्यापद्यस्वरूपे प्रकटिते प्रभु श्री जिनवल्लभसूरयः किमित्येवं प्रकष्टवृत्त्यालिंगिनो जवद्भिर्भुंषिता इति केनाप्युपाख्यस्तास्तस्यच प्रतिवचनं तस्मैवक्षमाणवृत्त छयेनोपन्यस्तं यतस्तदपि पातित्वा प्रकृतानुदन्नैव प्रकरणांतरे निबद्धं ॥ तदिदानीं व्याख्यायत इत्याह ॥

अर्थः—ए प्रकारे आ प्रकरणे करीने प्रपंच सहित मिथ्या-मार्गनुं स्वरूप प्रगट करे ठते एटले समर्थ श्री जिन वल्लभसूरी जे ते शा वास्ते पृकष्टवृत्तिये करीने लिंगधारीउने दोषवाळा करेठे, एम कोइके उलंजो आप्यो त्यारे तेनो उत्तर आगळ कहीशुं एयां वे काव्यो वने कह्यो ठे माटे ते पण आ चालता प्रकरणे उपयोगी ठे माटे बीजा प्रकरणमां कहेखां वे काव्य तेने आ प्रकरणमां हवे कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनपतिमतं दुर्गे कालतः साधु वैपै ।
विषयि जिरजि भूते जस्मक म्हेच्छ सैन्यैः ॥
स्य वशजम् जनानां शृंखलेवस्वगच्छे ।
स्थितिरिय मधुनातैर प्रधि स्वार्थ सिद्ध्ये ॥३९॥

टीकाः—जिनपतिमतमेव जगवद्दाराजमेव निष्पात्तादि वैरिवार रक्षा क्षमत्याद्भूत मूखत्वेनप्रति पद्वैरहस्यत्वा दुर्गनि-

મત્વેન ડુરારોહત્વાચ્છુર્ગપ્રાકારસ્તસ્મિન્ અન્નિજૂતે નપડુતે
વિન્નવિતે इत्यर्थः ॥ સાધુ વેપે લિંગિન્નિ:

અર્થ:—જગવત્તું શાસન છે તેજ મિથ્યાત્વાદિ વેરીનાસ-
મૂઢ્યી રક્ષા કરવા સમર્થ છે એ હેતુ માટે, તથા વઢૂ મૂઢૂ છે માટે
શત્રુ માત્ર ક્ષય કરવા સમર્થ નથી થતા એ હેતુ માટે ડુર્ગતિવાળો
છે માટે ડુઃસ્વે આરોહણ કરવા યોગ્ય છે, એવો જે જિનમત રૂપી
ડુર્ગ એટલે કિલ્લો તે લિંગધારીડું પરાજય કરે ઠતે એટલે વિન્-
નના પમાને ઠતે એટલો અર્થ છે.

ટીકા:—જસ્મકોજસ્માશિમદ્ઃ સ એવાર્દ્ધાસન રતાનાં
નાનાયિથ વાધા વિધાયિત્વાત્ મ્લેષસ્તુ રુષ્કવાધિપસ્તસ્ય સે-
ન્યાસ્ત દનુર્વર્તિ ચેષ્ટિતત્વાત્ સેનિકાસ્તે વિવિધિનિઃ કામુર્કઃ
છિત્તીપપદ્મે વશીકૃત વાહ્યદેશેઃ અથ કથમેવં વિધસ્યાપિ જિન-
મત ડુર્ગસ્ય વિવિધિનીરપિ લિંગિન્નિરાન્નિજય इत्यत્યાદ ॥

અર્થ:—જસ્મરાશીનામાગ્રહ એજ અરિહંતના શાસનમાં
આગ્રહ પુરુષોને નાના પ્રકારની પીઠાના કરનાર છે, માટે મ્લેષ
જેવો છે, તેની સેનામાં રહેનારા એટલે જસ્મગ્રહરૂપ મ્લેષ રાજાને
અનુમતી રહેનારા, એવા થને વિષય કુટ્ત્ર એવા લિંગધારીડું જિ-
નમત રૂપી ડુર્ગનો પરાજય કર્યો હવે મ્લેષ રાજા પદ્મે એમ અર્થ છે
જે, વશ કર્યો છે વાહ્યદેશ જેમણે એવા જેની સેનાના શોક છે એવું
મ્લેષ રાજા છે. હવે આ પ્રકારનો જિનેશ્વર જગર્જનના મનરૂપી મોટો

किन्त्वो, ते विपयि एवा पण खिगधारीउण केम पराजव कयों तेनो उत्तर कहे ठे.

टीकाः—कालतो दुःखमा समय दोषात् अजिज्जुयं तेहि कालवशान्महातेजस्विनोपि ॥

॥ यडुकं ॥

समार्द्धतं यस्य करे विसर्पि जिस्तमोदिगंतेज्विपिना वतिष्ठते॥
सएष सूर्यस्तमसाजिज्जयते स्पृशंति किं कालवशेननापदः ॥

अर्थः—जे दुःखमा काल दोषयी पराजव थाय ठे महा तेजस्वी पण कालवशयी पराजव पामे ते कलुं ठे जे, जेना विस्ता-
रवंत किरणवने अंधकार दिशाउमां पण रहेया समर्थ नयी यतुं
ते आ सूर्य काले करीने अंधकारवने पराजव पामे ठे, केमजे तेज-
स्वीने पण कालवशे करीने आपत्तिउं थुं नयी स्पर्श करती? एटखे
थुं आपत्काल नयी आवतो. आवेज ठे.

टीकाः—॥ ततश्च स्ववशजगज्जनानांसम्यक्त्वाधारो पण
व्याजेनात्मायत्तीकृत मुग्ध लोकानां स्वगच्छ स्थितिः एते वयं
संप्रदायागता युष्माकं गुरवस्तस्मात्कदाचिदपिन् मोक्षत्वा इ-
त्यादिका प्राक् प्रतिपादितानिजगच्छ मुद्राश्चर्यं पण अधुनाइदानीं
तनैः साधुवेषैः ॥ अग्रथिमर्धैक मत्वेन अतानि ॥

अर्थः—ते माटे पोताने वश एवा जगज्जोवने समकिनादि

आरोपण करवाना मिपथी पोताने आधीन कर्या एवा जे जो
लोक तेमने पोताना गछनी स्थिति एटले आ अमो परंपरागत
तमारा गुरु ठीए माटे क्यारे पण न मूकवा इत्यादि पूर्वे प्रतिपाद
करी एवा जे पोताना गछनी मुझा ते हालना साधु वेपधारोउ
विस्तारी ठे एटले सर्व जगाए एकमत करी विस्तार पमानी ठे.

टीकाः—॥ स्वार्थ सिद्धयैक्यमस्माकमेवैते जोग्याजविष्यं
तोतिनिजकार्य निष्पत्तये ॥ अत्रार्थेऽनुरूपनुपमानमाह ॥ श्रुत्वा
सेव निगमश्च ॥ एतदुक्तं जवति ॥ यथास्लेठसैन्याः कस्मि-
न्निदपिदुर्गे स्वचुजबलेन गृहीतेऽविणाद्यर्थं तदंतर्दत्तिनागरि-
कलोक संयमनाश्रृंखलां प्रसारयन्ति ॥ तथेतेपिखिगनः स्वोप-
जोगार्थं मुग्धजन नियमनातगच्छ स्थितिं प्रययमासुरिति-
पृतार्य ॥ ३९ ॥

अर्थः—॥ पोताना स्वार्थनी सिद्धिने अर्थे एटले आ जोळा
लोक आपणेज जोगववा योग्य केम करीए तो थाप ? एवं यीचारी
गछ स्थितिउ विस्तारी ए जगाए घटनुं उपमान कहे ठे, जे बेनी-
ठना जेवी गुछ मुझा ठे, ते कथुं ठे जे जेम म्हेछनी सेनाना योजा
कोइ दुर्गन्मि एटले विकट स्थान पोताना जूजबलयेन घटण को
ठने उद्यादिकने अर्थे तेमां रहेला नगरना लोकने बांधवा साह
मुंखला विस्तारे ठे नेम आ खिगधारीयो पोताना उपजोगने जोळा
लोकने बांधवा साह गछ स्थितिउने विस्तारे ठे आ प्रकारे आ
कव्यनो अर्थ पूरो थयो ॥ ३९ ॥

टीकाः—॥ ननुयदितेगच्छ स्थितिं सर्वत्र विस्तार यामा-
सुरेतावतापिकिमित्यतथाह ॥

अर्थः—आशंका करे ठे जे जो ते श्रिंगधारोउं सर्व जगाए
पोताना गच्छनी स्थितिउने विस्तारे ठे तेणे करीने शुं थयुं ए जगाए
तेनो उत्तर कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

संप्रत्य प्रति मे कुसंधव पुपि प्रोज्जृजिते जस्मक
म्लेच्छा तुच्छबले दूरंत दशमाश्रये च विरभर्जति ॥
प्रौढी जग्मुपि मोहराज कटके लोकेस्तदाज्ञापरं
रेकीजुय सदागमस्य कथया पीच्छं कदर्प्यामहे ॥४०॥

टीकाः—मोहराजकटकेप्रौढीजग्मु पिछोकर्षयंकदर्प्यामहे-
इति संबंध ॥ संप्रत्यधुता प्रोज्जृजिते थन्युदिते जस्मकम्ले-
छातुच्छबले ॥ जस्मराशितुरुष्कवापि सारसैन्येथप्रतिमे तेज
स्वितयाऽनन्य साधारणे ॥

अर्थः—मोहराजनुं सशर मोटी उल्लति पामे ठेने सोव-
षमे थमो कदर्पना करीए ठीए एम संबंध ठे, आ काळनां जस्मक
प्रहरूपि म्लेछ राजा तेनुं मोटुं सैन्य ठे, जेना तेजस्वीपणानी धी-
जाने उपमा नपी माटे थसाधारण ठे.

टीकाः—कुसंध एवप्राक्वर्णितनिर्गुण साध्वादि समुदाय एववपुः शरीर स्वरूपं यस्यतत्तथा ॥ तस्मिन् जस्मकं म्लेच्छस्य हिडुः संघएव स्वसेन्यं ॥ ततो यथा म्लेच्छोऽश्वादि साधने न परजनपदमज्जि जवति एवं जस्मकोपि प्रबल दुःसंध वलेन जग. वच्चासन मालिन्योत्पादनेन तिरस्कुरुते ॥

अर्थः—कुसंध एटले पूर्वे वर्णन कयों एवो गुण रहित साधु आदिकनो समूह एज ठे स्वरूप ते जेनुं एवो जस्मक ग्रहणी म्लेच्छनुं सेन्य दुःसंध एज ठे माटे जेम म्लेच्छ थश्च आदि साधने करीने शत्रुना देशनो पराजय करे ठे ए प्रकारे जस्मकग्रह पण यक्षि-ष्ट एवो कुसंधनो समूह तेणे करीने जगवंतना शासनने मज्जिनपणं उपपन्न करवे करीने तिरस्कार करे ठे.

टीकाः—तथा दुरंत दशमाध्वर्यं दुष्टा संयत पूजाएषां त्याध्वर्यैः समुचये विसूर्जति प्रजविष्णो ॥ एवंच सति मोट्री स्फूर्ति जग्मुपि मोह एव मिथ्याज्ञान मेव विंगिप्रज्ञत संसार मार्गस्यादि कारणत्वादति दुर्जयत्या डागादि प्रनयत्याच राजा प्रार्थिवस्तस्य कटके शनीके ॥

अर्थः—बट्टी दुष्ट एवा थसंजतिनी पूजा नामनुं दशमं आध्वर्य प्रवक्ष्यणे प्रगट थये ठेने मोह राजानुं सेन्य मोट्री उग्रति पाम्युं. मोहते मिथ्याज्ञान ज ठे, ते विंगधारीण कहेजा जे रांगार मार्ग तेनुं आदि कागण ठे तथा थनि दुःखयमे जित्ताय एवो ठे, तथा रागादिनुं कारण ठे, ए हेनु माटे मोह एज राजा ठे तेनुं से-न्य विंगधारीरुपे विस्तार पामे ठेने.

टीकाः—प्रागुक्तस्य जस्मकादेः सर्वस्यापि मोहराजप-
रिष्ठेदन्तत्वेन तत्कटक कल्पत्वात् ॥ अयमर्थः ॥ मोहो हि
दुष्टमौलराजकल्पस्तस्य च दुःसंघलक्षणचतुरंगवलक-
लितो जस्मको म्लेच्छाख्यमहासामंतकल्पः ॥ दशमाध्वर्यं
तु स्वत एवातिप्रवलत्वात्साहायांतरनिरपेक्षमेव द्वितीयम-
हासामंतप्रख्यं ॥

अर्थः—पूर्वं कहुं जे जस्मक ग्रहादि सर्वे ते पण मोह
राजानुं उपकरणरूप ठे माटे तेनो सेनाने तुल्यपणुं ठे ए हेतु माटे
आ अर्थ स्फुट ठे. निश्चे मोहराजा ठे ते दुष्ट मूल पुतराग ठे ते
दुष्ट संघ ठे लक्षण जेनुं एवुं चतुरंग सैन्य सहित ठे, जस्मपद ठे
ते म्लेच्छ नामे महा चक्रवर्ति राजा सरखो ठे, अने दशमुं आध्वर्य
तो पोतानी मेळेज अति प्रवल ठे माटे बीजानी सहायतानी अपे-
क्षा कर्या बिनाज बीजा मोटा चक्रवर्ति राजा सरीखो ठे.

टीकाः—ततो यथा कश्चिन्महाराजाधिराजो म्लेच्छादि म-
हासमंतैर्जूमंक्षत्रं साधयति तथा अयमपि मोहराजो जस्म-
कादिजिर्जिनशासनमजिन्नवतीति ॥ ततो लोकैः कुसंप-
जनैः तदाज्ञापरेमोहराजशासनमनतिक्रामद्भिः मूढत्वाद-
विमृश्यकारिजिरित्यर्थः एकोनूय दुष्टत्वेनैकमत्यं विधाय ॥

अर्थः—ते हेतु माटे जेम कोइ महाराजाधिराज ठे ते
म्लेच्छादि मोहराजावने पृथ्वीमंक्षत्रे साधे ठे तेम आ मोहराजा पण

ટીકા:—કુસંઘ એવપ્રાક્વર્ણિતનિર્ગુણ સાધ્વાદિ સમુદાય
એવવપુ: શરોર સ્વરુપં યસ્યતત્તથા ॥ તસ્મિન્ જન્મકં મ્લેઘ્વસ્ય
હિહુ: સંઘએવ સ્વસેન્યં ॥ તતો યથા મ્લેઘ્વોઽશ્વાદિ સાધને નપ-
રજનપદમન્તિ જન્વતિ એવં જન્મકોપિ પ્રવલ દુ:સંઘવલેન જગ-
વઘાસન માલિન્યોત્પાદનેન તિરસ્કુરુતે ॥

અર્થ:—કુસંઘ એટલે પૂર્વે વર્ણન કર્યો એવો ગુણ રહિત
સાધુ આદિકનો સમૂહ એજ છે સ્વરુપ તે જેનું એવો જન્મક ગ્રહરૂપી
મ્લેઘ્વનું સૈન્ય દુ:સંઘ એજ છે માટે જેમ મ્લેઘ્વ અશ્વ આદિ સાધને
કરીને શત્રુના દેશનો પરાજય કરે છે એ પ્રકારે જન્મકગ્રહ પણ વલિ-
ષ્ટ એવો કુસંઘનો સમૂહ તેણે કરીને જગવંતના શાસનને મલિનપણું
ઉત્પન્ન કરવે કરીને તિરસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—તથા દુરંત દશમાશ્વર્યે દુષ્ટા સંયત પૂજાશ્રયાં
ત્યાશ્વર્યેવ: સમુચ્ચયે વિસૂર્જતિ પ્રજ્ઞવિપ્ણો ॥ એવંચ સતિ પ્રૌઢી
સ્ફાર્તિ જગમુપિ મોહ એવ મિથ્યાજ્ઞાન મેવ લિંગિપ્રજ્ઞસંસાર
માર્ગસ્યાદિ કારણત્વાદતિ દુર્જયત્વાં દ્રાગાદિ પ્રજવત્વાચ્ચ રાજા
પ્રાર્થિવસ્તસ્ય કટકે અનીકે ॥

અર્થ:—વઢી દુષ્ટ એવા અસંજતિની પૂજા નામનું દશમું
આશ્વર્ય પ્રવલપણે પ્રગટ થયે છે મોહ રાજાનું સૈન્ય મોટી ઠલ્લતિ
પામ્યું. મોહ તે મિથ્યાજ્ઞાનજ છે, તે લિંગધારીએ કહેલા જે સંસાર
માર્ગ તેનું આદિ કારણ છે તથા અતિ દુ:ખવરને જિતાય એવો છે,
તથા રાગાદિનું કારણ છે, એ હેતુ માટે મોહ એજ રાજા છે તેનું સૈ-
ન્ય લિંગધારીનરૂપી વિસ્તાર પામે છે.

ટીકા:—પ્રાગુક્તસ્ય જન્મકાદેઃ સર્વસ્યાપિ મોહરાજપ-
ચ્છિદનૂતત્વેન તત્કટક કલ્પત્વાત્ ॥ અયમર્થઃ ॥ મોહો હિ
દુષ્ટમૌલરાજકલ્પસ્તસ્ય ચ દુઃસંઘલક્ષણચતુરંગલક્ષ-
લિતો જન્મકો મ્હેચ્છાશ્યમહાસામંતકલ્પઃ ॥ દશમાશ્વર્યં
તુ સ્વતઃ एवातिप्रवलत्वात्साक्षायांतरनिरपेक्षमेव द्वितीयમ-
હાસામંતપ્રશ્યં ॥

અર્થઃ—પૂર્વે કહ્યું જે જન્મક પ્રદાદિ સર્વે તે પણ મોહ
રાજાનું ઉપકરણરૂપ છે માટે તેનો સેનાને તુલ્યપણું છે એ દેતુ માટે
આ અર્થ સ્ફુટ છે. નિશ્ચે મોહરાજા છે તે દુષ્ટ મૂલ જુનરાગ છે તે
દુષ્ટ સંઘ છે લક્ષણ જેનું એવું ચતુરંગ મૈત્ર્ય સહિત છે, જન્મપદ છે
તે મ્હેચ્છ નામે મહા ચક્રવર્તિ રાજા સરખો છે, અને દશમું આશ્વર્ય
તો પોતાની મેળેજ અતિ પ્રવલ છે માટે બોજાની સદાપતાની અપે-
ક્ષા કર્યા વિનાજ બીજા મોટા ચક્રવર્તિ રાજા સરીખો છે.

ટીકા:—તતો યથા કલ્પિન્મહારાજાધિરાજો મ્હેચ્છાદિ મ-
હાસમંતૈર્જૂમંગલં સાધયતિ તથા અયમપિ મોહરાજો જન્મ-
કાદિર્જિર્જિનશાસનમજિજ્ઞવતીતિ ॥ તતો લોભઃ કુસંપ-
જનૈઃ તદાદ્દાપરેમોહરાજશાસનમનતિક્રામદ્વિઃ મૂઢત્વાદ-
વિમૃશ્યકારિજિરિત્યર્થઃ ઇકોન્યુ દુષ્ટત્વેનૈકમત્વં વિધાય ॥

અર્થઃ—તે દેતુ માટે જેમ કોઈ મહારાજાધિરાજ છે
મ્હેચ્છાદિ મોહરાજાએ પૃથ્વીમંગલને સાધે છે તેમ આ મોહરાજા

जस्मकादि ग्रहवक्त्रे जीनशासननो पराजय करे ठे, माटे मोहराजानी आझामां तत्पर एवा कुसंघ लोको एकठा थइने एटले कुसंघ जे ते मूढ ठे माटे मोहराजानी आझानुं उल्लंघन करतो नथी अने अणविचार्युं करे ठे ते सर्व पुरुषोए पोतानो एकमत करीने.

टीका:—इत्थं सकलजनप्रती तैराक्रोशतर्जनहीला-
दिभिः प्रकारं राजवर्चसेन वयं कदर्थ्यामहे पीरयामहे उपह-
न्यामह इत्यर्थः ॥ केन हेतुनेत्याह ॥ सदागमस्य खिगिप्रथिन
मिथ्यापथोत्पथत्वप्रतिपादकस्य शुद्धसिद्धांतस्य कथयापि
धर्मदेशनाद्वारा विचारमात्रेणापि ॥ यदि हि पक्षप्रतिपक्ष
परिग्रहेण साधनरूपणोपन्यासैः प्रकृतविषये परैः सहवाद
मुपक्रमामहे ॥

अर्थः—सकल लोकने प्रसिद्ध एवा निंदा तथा तिरस्कार
तथा हीलनादि प्रकारे करीने तथा राज तेजवक्त्रे पीनीए ठीए,
शा हेतु माटे पीनीए ठीए ? तेनो उत्तर कहे ठे, जे खिगधारीउए
विस्तार्यो जे मिथ्यामार्ग तेने उन्मागपणुं ठे, ए प्रकारे प्रतिपादन
करनार जे शुद्ध सिद्धांत तेनो कथाए करीने एटले धर्म देशना-
द्वारे विचार करवा मात्रे करीने पक्ष अने प्रतिपक्षनुं ग्रहण करी
अनुमानादि प्रमाणनुं कहेवुं तेणे करीने आवातमां पर साथे वाद
विवाद करवानो उपक्रम करीए ठीए.

टीका:—॥ तदा न विद्वस्ते किमपि कुवीरत्रित्यपि श-

वदार्थः ॥ तथा च वयं शुद्धसिद्धान्तविचारनव्येन्योऽनुजि-
घृह्योपदिशन्तो नाट्यपीयांसमप्युजालंजामहर्मिः ॥

अर्थः—ते वखत ते कांइ करशे एम पण नथी जाणता
एम अपि शब्दनो अर्थ रह्यो ठे, एटले आ अमे जे जे लिंगधारीत
संबंधि खंमन कर्यु ते सांजळो ते विवाद करवा आवशे तो तेमने
सिद्धान्तनी साखे जवाव आपीशुं पण तेथी जय पामता नथी. वळी
शुद्ध सिद्धान्ततना विचारने नव्य प्राणी प्रत्ये अनुग्रहनी इच्छाए उपदेश
करतां लगार मात्र पण नुलंजो पामवा योग्य अमो नथी.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

नेत्रैर्निरीक्ष्य विपकंटक सर्प कीटान् ॥

सम्यग्यथा व्रजत तान् परिहृत्य सर्वान् ॥

कुज्ञान कुश्रुत कृदृष्टि कुमार्ग दोषान् सम्यग् ॥

विचार यत कोत्र परापवादः ॥ इति वृत्तार्थः ॥

अर्थः—ते वात शाखमां कही ठे जे, चाखवुं ते नेत्रे जोइ
विष, कांटा, सर्प, कीटा, इत्यादिनो परिहार करी सोरे मार्गे चाखो.
कुज्ञान, कुसिद्धान्त, कुदृष्टि, कुमार्गे ते संबंधि सर्व दोषने सारी पेठे
विचारो एम अमारुं कहेवुं ने, तेमां खोकोपवाद शो ठे ? कोइ प्रकारनो
जणातो नथी. ए प्रकारे आ ठेह्वा काव्यनो अर्थ संपूर्ण थयो ॥४०॥

टीकाः—॥सूरिः श्रीजिनवद्वजोऽजनि युधध्वांछे कुक्षे, तेज-

વાત અન્યદર્શનોના શાસ્ત્રમાં છે જે એક સમે દૈત્યનો અધિપતિ વલિ-
રાજા મહા વલ્લવાન થયો તેણે ઇંદ્રને જીતી ઇંદ્રાસન ઉપરથી કાઢી
મૂક્યો, પઠી તે ગાદી ઉપર વલિરાજા ઇંદ્ર થયો, તેણે પોતાના ઇં-
દ્રાસનની દૃઢતાને અર્થે પોતાને અર્થે પૃથ્વી ઉપર આવી નર્મદા નદી
ઉપર યજ્ઞ કરવા માંડ્યા ત્યારે જગત્પાલક વિષ્ણુએ તે અન્યાય જોઈ
અવતાર લીધો પઠી વામણુ રૂપ કરી બ્રહ્મચારીનો વેષ જે દંડ ક-
મંદુ, કૌપીન, મૃગચર્મ, इत्यादि ધારણ કરી કપટથી વલિરાજાના
યજ્ઞમાં ગયા અને ત્રણ ઋગલાં પૃથ્વી માગી, પઠી પોતાનું વીરાટ રૂપ
પ્રગટ કરી બે ઋગલાંમાં સર્વ જગત્ ઝરી લીધું અને ત્રીજું ઋગ્યું
વઢી રાજાથી ન અપાયું ત્યારે તેના ઉપર પગ મૂકી પાતાલમાં ચાંપી
ઘાલ્યો, અને એની સર્વે રાજ્યસમૃદ્ધિ ઇંદ્રને આપીને પાઠો ઇંદ્રાસને
વેસાડ્યો इत्यादि સવિસ્તર કથા વામનપુરાણથી જાણવી.

ટીકા:—॥લાવણ્યાવસથો યથા પતિરપાં નો પર્વતક્ષોજિતઃ
શૃંગીવ યુસદાં સુવર્ણ સુજગો નોઽઽઃ સુરાગાશ્રયઃ॥ યઃ કલ્પદુર્લભ
દુતાર્પિત ફલો નોદ્યત્સદાપ્લવઃ, સામ્યં યસ્ય તથાપિશસ્ય
યશ સસ્તૈઃ કુર્વતે વાલિશાઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—વઢી તે કેવા છે ? તો લાવણ્ય માત્રને રહેવાનું ઘર
રૂપ, જેમ જલને રહેવાનું ઘર સમુદ્ર છે તેમ, તેમાં આટલું વિશેષ
છે જે સમુદ્ર મંથન કર્યું ત્યારે પર્વતવને સમુદ્રને ક્ષોજ યયો છે, અને
આ આચાર્ય કોઈ જગાણ ક્ષોજ પામ્યા નથી. વઢી ઝંચા મેરુપર્વત-
ના જેવો સુંદર છે વર્ણ જેમનો એવા છે, દેવતાને પ્રસન્ન કરે એવો
મેરુપર્વત સારા રંગનો, પટલે રાગનો આશ્રય છે અને આ આચાર્ય

રાગને રહેવાનો આશ્રય નથી એટલું વિશેષ. વઢી સારા પદ્મવ
વાળો જે કદપવૃક્ષ તેના જેવા, પણ તેમાં આટલું વિશેષ છે જે આ
આચાર્યને કોઈ દિવસ આપત્તિનો લવ પણ નરપદ્મ થયો નથી, તો
પણ વાઢ પુરુષો છે તે, વચ્ચાણવા યોગ્ય છે યશ તે જેમનો એવા આ
આચાર્ય તેમની પૂર્વે કહી એવી ઉપમાત્તે તેમને કરે છે ॥ ૫ ॥

ટીકા:—॥તસ્ય શ્રીજિનચંદ્રસૂરિરજ્જવઘિપ્પાવતં, સસ્તો
ધામ્નાયેન વિતન્વતા કુવલયામોદં ધુધાનં દિના ॥ સર્વસ્યાઃ સુ-
જગં જવિપ્પુમવનેઃ શુક્લઘ્નિતીયેદુવત્કેનો મંદુદિદ્દકવસ્તનુ
કલમૌન્મુખ્યમાપાદિતાઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—ત્યાર પછી જિનદત્તસૂરિના મોટા શિષ્ય શ્રી જિન-
ચંદ્રસૂરિ થયા. પંક્તિને આનંદ પમારનાર એવા, જેણે પોતાના પ્ર-
તાપે કરીને સમસ્ત પૃથ્વીના લોકને આનંદ વિસ્તાર્યો. તથા તેનું
સારું જાણ્યું વિસ્તાર્યું, તેમની સુંદર શ્રજવાળી યા પદ્મની યીજના
ચંદ્રમાની એઠે શિષ્યપણે જોવાને કોણ પુરુષો નભાદવંત થયા નહિ ?
અર્થાત્ સર્વે પણ થયા ॥ ૬ ॥

ટીકા:—વિશ્વવ્રયેપ્યજય્ય શ્રી મદનેકાંતહથયાસુક્કયા ॥
વરવાર્ણિન્યા પ્રીયત-યસ્ય જનો જવવિલાસિન્યા ॥ ૭ ॥

અર્થ:—વઢી ઘણ જગતમાં જેને જીતવા સમર્થ નથી એવી
અનેકાંત મનની સુંદર સંસારમાં વિલાસ ન કરતો એવી નિર્દોષ
વાણીવને જેણે લોક પ્રસન્ન કર્યા છે એવા ॥ ૭ ॥

टीकाः—अतःसंसदमर्ककर्कशलसत्कर्कद्वणुतव्याहृतिसूक्-
 प्रावाडुकगर्वचर्वणचणप्रखन्मनीपाजुपः ॥ शिष्यस्तस्य
 यतीश्वरो जिनपतिर्जग्रंथसग्रंथधोग्रंथत्याग्यपि संघपट्ट
 विवृत्तिं स्पष्टाजिधेयामिमान् ॥ ७ ॥

अर्थः—सज्जाने विषे सूर्य जेवा आकरा अने श्रेष्ठता एवा
 जे तर्क तेणे करीने अज्यास करी एवी जे उक्तिउ तेने उत्पन्न क-
 रनार एवा जे वादि लोको तेमनो जे गर्व तेने नाश करवा समर्थ
 एवी देदीप्यमान जे बुद्धि तेणे सहित एवा जे जिनचंद्रसूरि तेम-
 ना शिष्य जिनपति नामे यतिना अधिपति थया ते निर्ग्रंथ ठे तोपण
 ग्रंथ एटले शास्त्र अथवा आग्रंथ तेने रचता हवा, एटले विचार
 करवा योग्य एवी अने प्रगटपणे जेनो अर्थ ठे एवी संघपट्टकनी आ-
 प्रकारनी टीकाने करता हवा ॥ ७ ॥

ए प्रकारे जिनवद्वजसूरिना शिष्य श्री जिनदत्तसूरि तेमना
 शिष्य श्री जिनचंद्रसूरि तेमना शिष्य श्रीजिनपतिसूरि तेमनी
 करेली टीका समाप्त थइ.

॥ अक्षर गणनया १०२४०० श्लोक बंधन ३२०० इति प्रमाणं ॥

॥ इति संघपट्टक वृत्तिः समाप्ता ॥

टीका:—अंतःसंसदमर्ककर्मकशलसत्तर्कदणुतव्याहृतिसृक्-
 प्रावाहुकगर्वचर्वणचलप्रखन्मनीयाजुयः ॥ शिष्यस्तस्य
 यतीश्वरो जिनपतिर्जग्रंथसग्रंथधोर्ग्रंथत्याग्यपि संघपट्ट
 विवृत्तिं स्पष्टाजिधेयामिमान् ॥ ७ ॥

अर्थः—सजाने विषे सूर्य जेवा आकरा अने शोचता एवा
 जे तर्क तेणे करीने अज्यास करी एवी जे उक्तिउं तेने उत्पन्न क-
 रनार एवा जे वादि लोको तेमनो जे गर्व तेने नाश करवा समर्थ
 एवी देदीप्यमान जे बुद्धि तेणे सहित एवा जे जिनचंद्रसूरि तेम-
 ना शिष्य जिनपति नामे यतिना अधिपति थया ते निर्ग्रंथ ठे तोपण
 ग्रंथ एटसे शास्त्र अथवा आग्रंथ तेने रचता ह्वा, एटसे विचार
 करवा योग्य एवी अने प्रगटपणे जेनो अर्थ ठे एवी संघपट्टकनी आ-
 प्रसारनी टीकाने करता ह्वा ॥ ७ ॥

ए प्रकारे जिनबल्लजसूरिना शिष्य श्री जिनवत्सूरि तेमना
 शिष्य श्री जिनचंद्रसूरि तेमना शिष्य श्रीजिनपतिसूरि तेमनी
 बरेछी टीका समान थइ.

॥ अक्षर गणनया १०२४०० श्लोक बंधन ३२०० इति प्रमाण ॥

॥ इति संघपट्टक वृत्तिः समाप्ता ॥

